ORHAN PAMUK

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

KAFAMDA BİR TUHAFLIK

Orhan Pamuk 1952'de İstanbul'da doğdu. *Cevdet Bey ve Oğulları* ve *Kara Kitap* romanlarında anlattığına benzer kalabalık bir ailede, Nişantaşı'nda büyüdü. Otobiyografik kitabı *İstanbul*'da anlattığı gibi çocukluğundan yirmi iki yaşına kadar yoğun bir şekilde resim yaparak ve ileride ressam olacağını düşleyerek yaşadı. Liseyi İstanbul'daki Amerikan lisesi Robert Kolej'de okudu. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde üç yıl mimarlık okuduktan sonra, mimar ve ressam olmayacağına karar verip okulu bıraktı ve İstanbul Üniversitesi'nde gazetecilik okudu. Pamuk, yirmi üç yaşından sonra romancı olmaya karar vererek başka her şeyi bıraktı ve kendini evine kapatıp yazmaya başladı. İlk romanı *Cevdet Bey ve Oğulları* 1982'de yayımlandı ve Orhan Kemal Roman Armağanı'nı ve Milliyet Roman Ödülü'nü aldı. Pamuk ertesi yıl *Sessiz Ev* adlı romanını yayımladı ve bu kitabın Fransızca çevirisiyle 1991'de Prix de la Découverte Européene'i kazandı. Venedikli bir köle ile bir Osmanlı âlimi arasındaki gerilimi ve dostluğu anlatan romanı *Beyaz Kale* (1985), pek çok dile çevrilerek Pamuk'a uluslararası ününü sağlayan ilk romanı oldu. Aynı yıl karısıyla Amerika'ya gitti ve 1985-88 arasında New York'ta Columbia Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak bulundu. İstanbul'un sokaklarını, geçmişini, kimyasını ve dokusunu, kayıp karısını arayan bir avukat aracılığıyla anlatan *Kara Kitap*'ı 1990'da yayımladı. Fransızca çevirisiyle Prix France Culture Ödülü'nü kazanan bu roman, geçmişten ve bugünden aynı heyecanla söz edebilen bir yazar olarak Pamuk'un ününü hem Türkiye'de hem de yurtdışında genişletti. 1991'de, Pamuk'un Rüya adını verdiği bir kızı oldu. 1994'te, esrarengiz bir kitaptan etkilenen üniversiteli bir genci hikâye ettiği *Yeni Hayat* adlı şiirsel romanı yayımlandı. Osmanlı ve İran nakkaşlarını, Batı dışındaki dünyanın görme ve resmetme biçimlerini bir aşk ve aile romanının entrikasıyla hikâye ettiği *Benim Adım Kırmızı* adlı romanı 1998'de yayımlandı. Bu kitapla Fransa'da Prix du Meilleur Livre étranger (2002), İtalya'da Grinzane Cavour (2002) ve İrlanda'da International Impac-Dublin (2003) ödüllerini kazandı. 1990'ların ortasından itibaren Pamuk, insan hakları ve düşünce özgürlüğü konularında yazdığı makalelerle Türkiye devletine karşı eleştirel bir tavır takındı. Yurtiçinde ve yurtdışında çeşitli gazete ve dergilere yazdığı edebi, kültürel makalelerden oluşturduğu geniş bir seçmeyi 1999 yılında *Öteki Renkler* adıyla yayımladı. "İlk ve son siyasi romanım" dediği *Kar* adlı kitabını 2002'de yayımladı. Kars şehrinde, siyasal İslamcılar, askerler, laikler, Kürt ve Türk milliyetçileri arasındaki şiddeti ve gerilimi hikâye eden bu kitap, *New York Times Book Review* tarafından 2004 yılının en iyi 10 kitabından biri seçildi. Pamuk'un 2003 yılında yayımladığı *İstanbul*, yazarın hem yirmi iki yaşına kadar olan hatıralarını aktardığı bir hatıra kitabı, hem de kendi kişisel albümüyle, Batılı ressamların ve yerli fotoğrafçıların eserleriyle zenginleştirilmiş, İstanbul üzerine bir denemedir. Kitapları 62 dile çevrilmiş, bütün dünyada on iki milyon satmış olan Pamuk, pek çok üniversiteden şeref doktorası aldı. Alman Kitapçılar Birliği tarafından 1950 yılından beri verilmekte olan, Almanya'nın kültür alanındaki en seçkin ödülü olarak kabul edilen Barış Ödülü, 2005'te Orhan Pamuk'a verildi. Ayrıca *Kar* Fransa'da her yıl en iyi yabancı romana verilen Le Prix Médicis étranger ödülünü aldı. Aynı yıl *Prospect* dergisi tarafından dünyanın 100 entelektüeli arasında gösterildi ve 2006 yılında *Time* dergisi tarafından dünyanın en etkili 100 kişisinden biri seçildi. American Academy of Arts and Letters'ın ve Çin Sosyal Bilimler Akademisi'nin şeref üyesi olan Pamuk, senede bir dönem Columbia Üniversitesi'nde ders veriyor. Orhan Pamuk 2006 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü alarak bu ödülü kazanan ilk Türk oldu. Pamuk 2008'de aşk, evlilik, dostluk, mutluluk gibi konuları bireysel ve toplumsal boyutlarıyla işlediği *Masumiyet Müzesi* adlı romanını; 2010 yılında ise çocukluğundan başlayarak hayatını ve edebiyatla ilişkisini eksen alan yazı ve röportajlarından oluşan *Manzaradan Parçalar*'ı yayımladı. Pamuk, 2009'da Harvard Üniversitesi'nde verdiği Norton derslerini 2011 yılında *Saf ve Düşünceli Romancı* adıyla kitaplaştırdı. 2012'de İstanbul'da Masumiyet Müzesi'ni açtı ve müzenin kataloğu *Şeylerin Masumiyeti*'ni yayımladı. 2013'te ise kitaplarından seçtiği en güzel parçalardan oluşan *Ben Bir Ağacım*'ı yayımladı.

Orhan Pamuk'un
YKY'deki kitapları

Kafamda Bir Tuhaflık (*2014*)
Masumiyet Müzesi (*2008, YKY 2013*)
İstanbul - Hatıralar ve Şehir (*2003*)
Kar (*2002, YKY 2013*)
Öteki Renkler (*1999, YKY 2013*)
Benim Adım Kırmızı (*1998, YKY 2013*)
Yeni Hayat (*1994, YKY 2013*)
Kara Kitap (*1990, YKY 2013*)
Beyaz Kale (*1985, YKY 2013*)
Sessiz Ev (*1983, YKY 2013*)
Cevdet Bey ve Oğulları (*1982, YKY 2013*)

Ben Bir Ağacım (Seçme Parçalar) (*2013*)

Kara Kitap'ın Sırları (*2013*)

ORHAN PAMUK

Kafamda Bir Tuhaflık

Boza satıcısı Mevlut Karataş'ın hayatı, maceraları, hayalleri ve arkadaşlarının hikâyesi
ve
1969 ile 2012 yılları arasında İstanbul hayatının pek çok kişinin gözünden anlatılmış bir resmidir.

Roman

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 4270
Edebiyat - 1201

Kafamda Bir Tuhaflık / Orhan Pamuk

Editör: Darmin Hadzibegovic
Düzelti: Filiz Özkan, Murat Yalçın

Kapaktaki fotoğraf: Ara Güler
Kapak fikri: Kerem Altuntaş - Orhan Pamuk
Fotoğraf üzeri yazılar: Orhan Pamuk
319. sayfadaki resim: Ahmet Işıkçı
Dizgi: Akgül Yıldız
Uygulama: Arzu Yaraş

Baskı ve cilt: Ertem Basım Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Başkent O.S.B. 22. Cad. No: 6 Malıköy / Ankara
Tel: (0312) 640 16 23
Sertifika No: 26886

1. baskı: İstanbul, Aralık 2014 (150.000)
ISBN 978-975-08-3088-4

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2013
Sertifika No: 12334
Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

Aslı'ya

Kafamda bir tuhaflık vardı,
İçimde de ne o zamana
Ne de o mekâna aitmişim duygusu.

William Wordsworth, *Prelüd*

Bir parça araziyi ilk çeviren ve "Burası benim" deyip kendisine inanacak kadar saf insanlar bulabilen ilk kişi, sivil toplumun gerçek kurucusudur.

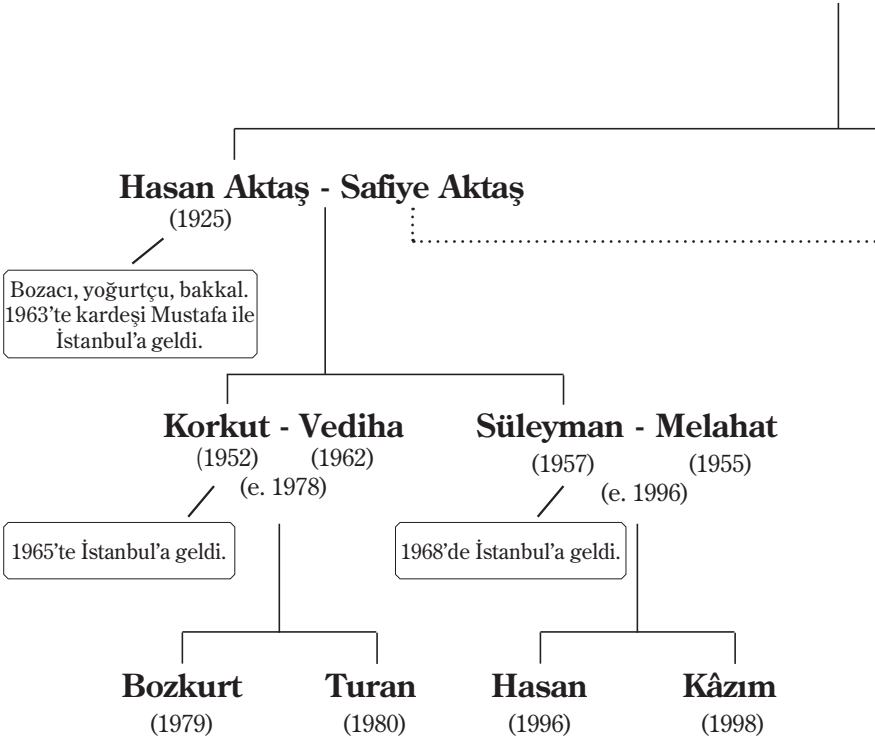
Jean-Jacques Rousseau,
İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kökeni ve Temelleri Üzerine Düşünceler

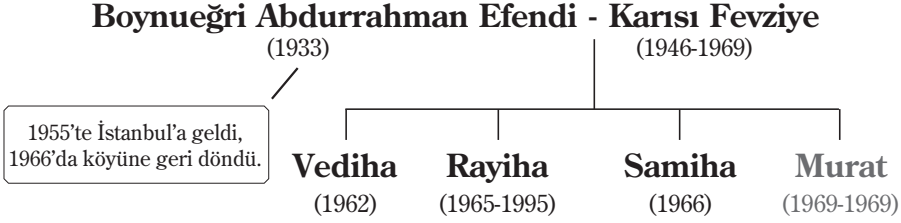
Vatandaşlarımızın şahsi görüşleriyle resmi görüşleri arasındaki farkın derinliği devletimizin gücünün kanıtıdır.

Celâl Salik, *Yazılar*

Yoğurtçu ve Bozacı Hasan Aktaş ve

(Safiye ve

Mustafa Karataş Kardeşlerin Aileleri

Atiye Kız Kardeşler ile Evlendiler)

Atiye Karataş - Mustafa Karataş
(1927-1981)

Bozacı ve yoğurtçu. 1963'te ağabeyi Hasan ile İstanbul'a geldi.

Birinci abla **İkinci abla** **Mevlut - Rayiha**
(1957) (1965-1995)
(e. 1982)

Kahramanımız Mevlut Karataş 1969 yılında köyden İstanbul'a geldi ve hem okumaya hem de sokaklarda yoğurt ve boza satmaya başladı.

Fatma - Burhan
(1983)
(e. 2001)

Fevziye - Erhan
(1984)
(e. 2001)

İ Ç İ N D E

I. KISIM (17 Haziran 1982 Perşembe)

Mevlut ile Rayiha
Kız Kaçırmak Zor İş. 15

II. KISIM (30 Mart 1994 Çarşamba)

Yirmi Beş Yıldır Mevlut Her Kış Akşamı
Rahat Bırakın Bozacıyı. 27

III. KISIM (Eylül 1968 - Haziran 1982)

1. Mevlut Köydeyken
Bu Dünya Konuşsaydı Acaba Ne Derdi? 45

2. Ev
Şehrin Bittiği Yerdeki Tepeler. 52

3. Boş Bir Araziye Ev Yapan Girişken Kişi
Ah, Oğlum Korkmuşsun Sen İstanbul'dan. 56

4. Mevlut'un Satıcılığa Başlaması
Büyüklük Taslamak Senin İşin Değil 63

5. Atatürk Erkek Lisesi
İyi Bir Eğitim Zengin ile Fakirin Farkını Ortadan Kaldırır 70

6. Ortaokul ve Siyaset
Yarın Okul Yok 76

7. Elyazar Sineması
Bir Hayat Memat Meselesi 87

K İ L E R

8. Duttepe Camii'nin Yüksekliği
Orada İnsanlar mı Yaşıyor? 93

9. Neriman
Şehri Şehir Yapan Şey 97

10. Cami Duvarına Komünist Afişi Asmanın Sonuçları
Tanrı Türk'ü Korusun 101

11. Duttepe-Kültepe Savaşı
Biz Tarafsızız 110

12. Köyden Kız Almak
Kızım Satılık Değildir 122

13. Mevlut'un Bıyığı
Tapusuz Arsanın Sahibi 127

14. Mevlut Âşık Oluyor
Böyle Bir Rastlaşma Ancak Allah İsterse Olur 134

15. Mevlut Evden Ayrılıyor
Yarın Sokakta Görsen Onu Tanıyabilir misin? 140

16. Aşk Mektubu Nasıl Yazılır?
Gözlerinden Çıkan Efsunlu Oklar 148

17. Mevlut'un Askerlik Günleri
Evin mi Burası Senin? 153

18. Askeri Darbe
Sanayi Mahallesi Mezarlığı 161

19. Mevlut ile Rayiha
Kız Kaçırmak Zor İş. 167

IV. KISIM (Haziran 1982 - Mart 1994)

1. Mevlut ile Rayiha'nın Evlenmesi
Bizi Ancak Ölüm Ayırabilir 177

2. Mevlut'un Dondurmacılığı
Hayatının En Mutlu Günleri 184

3. Mevlut ile Rayiha'nın Düğünü
Yoğurtçunun Garibanı Bozacı Olur 190

4. Nohutlu Pilav
Yemeğin Pisi Daha Lezzetli Olur 198

5. Mevlut Baba Oluyor
Sakın Kamyonetten İnme 202

6. Samiha'nın Kaçması
İnsan Hayatta Ne İçin Yaşar 206

7. İkinci Kız
Hayatı Sanki Bir Başkasının Başına Gelen Bir Şeydi 212

8. Kapitalizm ve Gelenek
Mevlut'un Mutlu Aile Evi 215

9. Gazi Mahallesi
Burada Saklanacağız 225

10. Şehrin Tozunu Almak
Nereden Geliyor Ya Rabbim Bu Pislik? 233

11. Görücüye Çıkmayan Kızlar
Geçerken Uğradık 243

12. Tarlabaşı'nda
Dünyanın En Mutlu Adamı 253

13. Süleyman Ortalığı Karıştırıyor
Böyle Bir Şey Oldu mu Olmadı mı? 261

14. Mevlut Bir Başka Köşede
Yarın Sabah Erkenden Alırım Geri. 272

15. Efendi Hazretleri
Büyük Haksızlık Yapıldı Bana 279

16. Binbom Büfe
Sakın Hakkını Yedirme 288

17. Elemanların Kumpası
Sen Hiçbir Şeye Karışma 294

18. Binbom'da Son Günler
Yirmi Bin Koyun 298

V. KISIM (Mart 1994 - Eylül 2002)

1. Bacanakların Bozası
Şerefli ve Milli Bir İş. 309

2. İki Kadınla Küçük Dükkânda
Başka Sayaçlar Başka Aileler 320

3. Ferhat'ın Elektrik Aşkı
Kaçalım Gidelim Buradan 326

4. Çocuk Kutsal Bir Şeydir
Ben Öleyim de Sen Samiha ile Evlen 334

5. Mevlut Otopark Bekçisi
Yarı Suçlu Yarı Şaşkın 344

6. Rayiha'dan Sonra
Ağlarsan Hiç Kimse Kızamaz Sana 348

7. Elektrik Tüketiminin Hafızası
Süleyman'ın Başı Dertte 354

8. Mevlut En Uzak Mahallelerde
Köpekler Bizden Olmayana Havlar 361

9. Pavyon Çökertmek
Doğru mu? 369

10. Mevlut Poliste
Bütün Hayatım Bu Sokaklarda Geçti 378

11. Kalbin Niyeti ve Dilin Niyeti
Fatma Daha Okuyor. 387

12. Fevziye Kaçıyor
İkisi de Elimi Öpsünler 399

13. Mevlut Yalnız
İki Kişi Birbirine Bu Kadar Uygun Olur 407

14. Yeni Mahalleler, Eski Tanıdıklar
Bu Aynı Şey mi? 414

15. Mevlut ile Samiha
Mektupları Sana Yazdım. 423

16. Ev
Çok Dikkatli Davranıyorduk 427

VI. KISIM (15 Nisan 2009 Çarşamba)

On İki Katlı Apartman
Şehrin Rantı Senin Hakkın 433

VII. KISIM (25 Ekim 2012 Perşembe)

Bir Şehrin Şekli Şemaili
Ben Yalnızca Yürürken Düşünebilirim. 449

Karakter Dizini 468
Kronoloji. 472

I. KISIM
(17 Haziran 1982 Perşembe)

Büyük dururken küçüğü kocaya vermek pek âdet değildir.
Şinasi, *Şair Evlenmesi*

Söylenecek yalan ağızda, akacak kan damarda, kaçacak kız konakta durmaz.
Beyşehir Halk Deyişi
(İmrenler Yöresi)

MÜLKİYET HIRSIZLIKTIR

MEVLUT İLE RAYİHA

KIZ KAÇIRMAK ZOR İŞ

Bu, boza ve yoğurt satıcısı Mevlut Karataş'ın hayatının ve hayallerinin hikâyesi. Mevlut, Asya'nın en batısında bir yerde, puslu bir göle uzaktan bakan yoksul bir Orta Anadolu köyünde 1957'de doğdu. On iki yaşındayken İstanbul'a geldi ve ondan sonra hep orada, dünyanın başkentinde yaşadı. Yirmi beş yaşındayken köyünden bir kız kaçırdı; tuhaf bir şey oldu bu, bütün hayatını belirledi. İstanbul'a döndü, evlendi, iki kızı oldu. Yoğurtçuluk, dondurmacılık, pilavcılık, garsonluk gibi çeşit çeşit işte hiç durmamacasına çalıştı. Ama akşamları İstanbul sokaklarında boza satmayı ve tuhaf hayaller kurmayı hiçbir zaman bırakmadı.

Kahramanımız Mevlut uzun boylu, sağlam ama zarif yapılı, iyi görünüşlüydü. Kadınlarda şefkat uyandıran çocuksu bir yüzü, kumral saçları, dikkatli ve zeki bakışları vardı. Yalnız gençliğinde değil, kırkından sonra bile yüzünün çocuksu olmasını ve kadınların onu güzel bulmasını, Mevlut'un bu iki temel özelliğini hikâyemizin anlaşılması için arada bir okurlarıma hatırlatacağım. Mevlut'un her zaman iyimser ve iyi niyetli olmasını –bazılarına göre saflığını– ise ayrıca hatırlatmama gerek kalmayacak, siz de göreceksiniz. Okurlarım benim gibi Mevlut'la tanışsalardı, onu yakışıklı ve çocuksu bulan kadınlara hak verirler, hikâyemi renklendirmek için abartmadığımı teslim ederlerdi. Bu vesileyle, bütünüyle gerçek olaylara dayanan bu kitap boyunca hiç abartmayacağımı, zaten olup bitmiş bazı tuhaf olayları, okurlarımın daha iyi takip edip anlamasına yardım edecek bir şekilde sıralamakla yetineceğimi belirteyim.

Kahramanımızın hayatını ve hayallerini daha iyi anlatabilmek için hikâyesinin ortasından bir yerden başlayacak, önce Mevlut'un 1982 Haziran'ında (Konya'nın Beyşehir kazasına bağlı) komşu Gümüşdere köyünden kız kaçırmasını anlatacağım. Mevlut kendisiyle kaçmaya razı olan kızı ilk defa dört yıl önce İstanbul'da bir düğünde görmüştü. Bu, amcasının büyük oğlu Korkut'un 1978'de Mecidiyeköy'deki düğünüydü. Mevlut, İstanbul'da düğünde gördüğü çok güzel ve çocuk yaştaki (on üç yaşındaydı) kızın da kendisini beğenmesine inanamadı hiç. Kız, amcasının oğlu Korkut'un karısının kız kardeşiydi ve ablasının düğünü için geldiği İstan-

bul'u hayatında ilk defa görüyordu. Mevlut ona üç yıl aşk mektupları yazdı. Kız cevap vermedi, ama mektupları ona ulaştıran, Korkut'un kardeşi Süleyman Mevlut'a hep umut verdi ve devam etmesini söyledi.

Şimdi kız kaçırırken, Süleyman gene amcaoğlu Mevlut'a yardım ediyor: İstanbul'dan çocukluğunu geçirdiği köye, Mevlut ile geri geldi Süleyman, kendisine ait Ford kamyonetin şoför yerine geçti. İki arkadaş kimselere görünmeden kaçırma planı yaptılar. Buna göre Süleyman, Mevlut ile kaçıracağı kızı Gümüşdere köyünden bir saat uzaklıkta bir yerde kamyonette bekleyecek, herkes iki âşığın Beyşehir yönüne gittiğini zannederken onları kuzeye götürecek, dağları aşıp Akşehir tren istasyonuna bırakacaktı.

Mevlut dört beş kere planın üzerinden geçmiş, soğuk çeşme, dar dere, ağaçlı tepe, kızın evinin arka bahçesi gibi önemli mekânları daha önce ikişer kere gizlice ziyaret etmişti. Süleyman'ın kullandığı kamyonetten yarım saat önce inmiş, yol üstündeki köy mezarlığına girmiş, mezar taşlarına bakıp dua etmiş, her şeyin yolunda gitmesi için Allah'a yalvarmıştı. Kendine bile itiraf edemiyordu ama Süleyman'a karşı bir güvensizlik duyuyordu. Ya Süleyman arabayla dediği yere, çeşme başına gelmezse, diye düşündü. Kafasını karıştıracağı için bu korkuyu kendine yasakladı.

Mevlut'un üzerinde ta babasıyla yoğurt sattıkları ortaokul yıllarından kalma Beyoğlu'ndaki bir dükkândan aldığı yeni bir kumaş pantolon ve mavi bir gömlek, ayağında askere gitmeden önce Sümerbank'tan aldığı ayakkabılar vardı.

Hava karardıktan az sonra Mevlut yıkık duvara yaklaştı. Kızların babası Boynueğri Abdurrahman'ın beyaz evinin arka penceresi karanlıktı. On dakika erken gelmişti. İçi içine sığmıyor, sürekli karanlık pencereye bakıyordu. Eski zamanlarda kız kaçırırken kan davası tuzağına düşürülüp vurulanlar ve gece karanlıkta koşarken yolunu şaşırıp yakalananlar geliyordu aklına. Kız son anda vazgeçip kaçmayınca rezil olanları da hatırlayıp sabırsızlıkla ayağa kalktı. Allah'ın kendisini koruyacağını söyledi kendine.

Köpekler havladı. Pencere bir an aydınlandı ve karardı. Mevlut'un kalbi hızla atmaya başladı. Eve doğru yürüdü. Ağaçların arasında bir kıpırtı işitti, kız fısıldar gibi adını seslendi:

"Mev-lut!"

Askerden yazdığı mektupları okumuş ve ona güvenen birinin şefkatli sesiydi bu. Mevlut yüzlerce mektubu tek tek aşkla, istekle

yazışını, bütün varlığını o güzel kızı ikna etmeye adayışını, mutluluk hayallerini hatırladı. En sonunda kızı etkilemeyi başarmıştı işte. Hiçbir şey göremiyordu, ama sihirli gecede sese doğru uykuda gezer gibi yürüyordu.

Karanlıkta birbirlerini buldular. Kendiliğinden el ele tutuşup koşmaya başladılar. Ama on adım sonra köpekler havlamaya başlayınca Mevlut şaşırıp yolunu kaybetti. İçgüdüleriyle ilerlemeye çalıştı, ama kafası karışmıştı. Gecenin içinde ağaçlar bir belirip bir kaybolan beton duvarlar gibiydiler, yanlarından tıpkı rüyalardaki gibi hiç çarpmadan geçiyorlardı.

Keçiyolu bitince Mevlut daha önce planladığı gibi karşılarına çıkan yokuşa vurdu. Kayalar arasından kıvrıla kıvrıla yamaçlara çıkan dar yol, bulutlu kapkaranlık göğe çıkıyormuş gibi dikleşti. Yarım saate yakın tırmanıp yamacın tepesinde hiç durmadan el ele yürüdüler. Gümüşdere'nin ışıkları, daha arkada kendi doğup büyüdüğü Cennetpınar gözüküyordu buradan. Peşlerine düşen olursa, onları kendi köyüne götürmemek için, hatta Süleyman'ın gizli bir planına karşı bir içgüdüyle Mevlut ters yöne yürümüştü.

Köpekler hâlâ deli gibi havlıyorlardı. Mevlut köye artık yabancı olduğunu, hiçbir köpeğin onu tanımadığını anladı. Az sonra Gümüşdere köyü yönünden patlayan bir silahın sesi geldi. Kendilerini tuttular ve yürüyüş hızlarını değiştirmediler, ama bir an susan köpekler gene havlamaya başlayınca yamaçtan aşağıya koşmaya başladılar. Yüzlerine yapraklar, dallar sürünüyor, paçalarına dikenler takılıyordu. Mevlut karanlıkta göremiyor, her an bir kayaya takılıp düşeceklerini sanıyordu, ama olmuyordu bu. Köpeklerden korkuyordu, ama Allah'ın kendisini ve Rayiha'yı koruduğunu ve İstanbul'da çok mutlu bir hayatları olacağını anlamıştı.

Akşehir yoluna nefes nefese ulaştıklarında, Mevlut geç kalmadıklarından emindi. Süleyman da kamyonetiyle gelirse artık kimse Rayiha'yı elinden alamazdı. Mevlut her mektuba başlarken kızın güzel yüzünü, unutulmaz gözlerini düşünür, güzel adını, Rayiha, diye sayfanın başına coşkuyla, özenle yazardı. Bunları hatırlayınca sevinçten yerinde duramadığı için adımları hızlanıyordu.

Şimdi karanlıkta, kaçırdığı kızı hiç göremiyordu. Hiç olmazsa ona dokunmak, öpmek istedi ama Rayiha taşıdığı bohçayla hafifçe karşı koydu. Mevlut bundan hoşlandı. Bütün hayatını geçireceği kişiye evlenmeden önce dokunmamaya kararlıydı.

El ele yürüyerek Sarp Deresi'ni aşan küçük köprüyü geçtiler.

Rayiha'nın eli kuş gibi hafif ve narindi. Uğultulu dereden kekik ve defne kokan serin bir hava geliyordu.

Gece mor bir ışıkla aydınlandı; sonra gök gürüldedi. Mevlut uzun tren yolculuğundan önce yağmura yakalanmaktan korktu, ama adımlarını hızlandırmadı.

On dakika sonra, öksürüklü çeşmenin yanında Süleyman'ın kullandığı kamyonetin arka ışıklarını uzaktan gördüler. Mevlut mutluluktan boğulacak gibi oldu. Süleyman'dan kuşkulandığı için kendini suçladı. Yağmur da başlamıştı. Sevinçle koştular, ama ikisi de yorgundu ve Ford kamyonetin ışıkları sandıklarından da uzaktaydı. Kamyonete varıncaya kadar sağanak yağmurda iyice ıslandılar.

Rayiha bohçasıyla kamyonun karanlık arka kısmına geçti. Mevlut ile Süleyman bunu daha önceden planlamışlardı: Hem Rayiha'nın kaçtığı anlaşılır da jandarma yollarda arama yapar diye, hem de Rayiha Süleyman'ı görüp tanımasın diye.

Öne otururlarken, "Süleyman, bu dostluğunu, bu kardeşliğini hayatım boyunca unutmayacağım!" dedi Mevlut. Kendini tutamayıp amcaoğluna bütün gücüyle sarıldı.

Süleyman'ın aynı coşkuyu gösterememesini, güvensizliğiyle onun kalbini kırmış olmasına bağladı.

"Bu yardımımı kimseye söylemeyeceğine yemin et," dedi Süleyman.

Mevlut yemin etti.

"Kız arka kapıyı kapayamadı," dedi Süleyman. Mevlut çıkıp karanlıkta kamyonetin arkasına yürüdü. Aracın kasasını genç kızın üzerine kaparken bir şimşek çaktı, bütün gökyüzü, dağlar, kayalıklar, ağaçlar, her yer bir an uzak hatıralar gibi aydınlandı. Mevlut birlikte bütün bir ömür geçireceği karısının yüzünü ilk defa yakından gördü.

Hayatı boyunca bu ânı, bu tuhaflık duygusunu çok sık hatırlayacaktı.

Kamyonet hareket ettikten sonra Süleyman "Al şunu kurulan," diyerek torpido gözünden çıkardığı bir bez parçasını Mevlut'a uzattı. Mevlut bezi kokladı, pis olmadığına karar verince kamyonetin kasasına açılan delikten uzanıp arkadaki kıza verdi.

Çok sonra "Sen kurulanmadın," dedi Süleyman. "Başka bez de yok."

Yağmur aracın tavanında bir tıpırtı çıkarıyor, silecekler tuhaf

bir inleme sesiyle çalışıyordu, ama Mevlut derin bir sessizliğin içine doğru ilerlediklerini biliyordu. Arabanın soluk turuncumsu ışıklarının aydınlattığı ormanda yoğun bir karanlık vardı. Kurtların, çakalların, ayıların gece yarısından sonra yeraltı ruhlarıyla buluştuklarını çok işitmiş, efsanevi yaratıkların, şeytanların gölgeleriyle geceleri İstanbul sokaklarında Mevlut çok karşılaşmıştı. Sivri kuyruklu cinlerin, iri ayaklı devlerin, boynuzlu tepegözlerin yolunu şaşıran şaşkınları ve çaresiz günahkârları kapıp indirdikleri yeraltı âleminin karanlığıydı bu.

"Ağzını bıçak açmıyor," diye takıldı Süleyman Mevlut'a.

Mevlut, içine girmekte olduğu tuhaf sessizliğin yıllarca süreceğini anlamıştı.

Hayatın kendisine kurduğu tuzağa nasıl girdiğini çıkarmaya çalıştıkça "Köpekler havladığı, karanlıkta yolumu şaşırdığım için böyle oldu" gibi bir mantık kuruyor, bu mantığın yanlış olduğunu çok iyi bilmesine rağmen bir teselli olduğu için istemeden inanıyordu.

"Yaramaz bir durum mu var?" dedi Süleyman.

"Yok."

Çamurlu, dar yolun kıvrımlarında yavaşlayan kamyonun lambaları kayaları, ağaç hayaletlerini, belirsiz gölgeleri ve esrarlı şeyleri gösterdikçe, Mevlut bütün bu harikalara onları hayatının sonuna kadar unutmayacağını iyi bilen birinin yoğun dikkatiyle bakıyordu. Daracık yolla birlikte bazan kıvrıla kıvrıla yükseliyor, derken iniyor, çamurlar içinde kaybolmuş bir köyün karanlığı içerisinden hırsız gibi sessizce geçiyorlardı. Köylerde köpekler havlıyor, sonra gene öyle derin bir sessizlik başlıyordu ki Mevlut tuhaflık kendi kafasında mı, dünyada mı, çıkaramıyordu. Karanlıkta, efsanevi kuşların gölgelerini gördü. Acayip çizgilerden yapılmış anlaşılmaz harfleri, yüzyıllar önce bu ücra yerlerden geçmiş şeytan ordularının kalıntılarını gördü. Günah işledikleri için taş kesilenlerin gölgelerini gördü.

"Sakın pişman olma," dedi Süleyman. "Korkulacak hiçbir şey yok. Peşinizde de kimse yoktur. Boynueğri baba hariç büyük ihtimal zaten biliyorlardır kızın kaçtığını. Kimseye sakın beni söyleme. O zaman Boynueğri Abdurrahman'ı ikna etmek kolay olur. Bir iki ay içinde ikinizi de affederler. Yaz bitmeden yengeyle ellerini öpmeye gelirsiniz artık."

Dik bir yokuşta sert bir kıvrımı dönerken kamyonetin arka te-

kerlekleri çamurda boşta dönmeye başladı. Mevlut bir an, her şeyin sona erdiğini ve Rayiha'nın köyüne, kendisinin de İstanbul'a evine olaysızca döndüğünü hayal etti.

Ama kamyonet yoluna devam etti.

Bir saat sonra kamyonetin lambaları tek tük bir iki evi, Akşehir kasabasının dar sokaklarını aydınlattı. İstasyon şehrin öbür tarafında, dışındaydı.

"Sakın kopmayın birbirinizden," dedi Süleyman onları Akşehir Tren İstasyonu'na bırakırken. Karanlıkta elinde bohça bekleyen kıza bir bakış attı. "Beni görmesin, inmeyeyim ben arabadan. Ben de artık bu işin sorumlusuyum. Rayiha'yı mutlaka mutlu edeceksin, tamam mı Mevlut? Artık o senin karın, ok yaydan çıktı. İstanbul'da biraz gizlenin."

Mevlut ile Rayiha, Süleyman'ın kullandığı kamyonetin kırmızı arka lambaları karanlıkta kaybolana kadar arkasından baktılar. El ele tutuşmadan Akşehir Tren İstasyonu'nun eski binasına girdiler.

İçerisi floresan ışıklarıyla pırıl pırıldı. Mevlut kaçırdığı kızın yüzüne ikinci kere, bu sefer bütün dikkatiyle ve yakından bir an baktı ve kamyonetin arka kapısı kapanırken gördüğü ve bir türlü inanamadığı şeyden emin olup gözlerini kaçırdı.

Amcasının büyük oğlu Korkut'un düğününde gördüğü kız değildi bu. Onun yanındaki ablasıydı. Mevlut'a düğünde güzel kızı göstermişler, yerine ablayı yollamışlardı. Aldatıldığını anlayan Mevlut utanç duyuyor, adının Rayiha olduğuna bile emin olamadığı kızın yüzüne bakamıyordu.

Kim, nasıl oynamıştı bu oyunu ona? İstasyon binasının bilet gişesine yürürken kendi ayak seslerinin yankılanışını başkasının ayak sesleriymiş gibi uzaktan işitiyordu. Eski tren istasyonları, Mevlut'a hayatının sonuna kadar o birkaç dakikayı hatırlatacaktı.

İki tane İstanbul bileti aldı, rüyasında bilet alan biri gibi.

"Şimdi gelir," demişti memur. Ama tren gelmedi. Sepetler, denkler, bavullar ve yorgun bir kalabalıkla tıkış tıkış dolu küçük bir bekleme odasında bir bankın ucunda otururlarken ağızlarını açıp birbirlerine tek kelime söylemediler.

Rayiha'nın bir ablası olduğunu hatırlıyordu Mevlut, ya da "Rayiha" dediği güzel kızın. Çünkü bu kızın adı Rayiha idi. Süleyman az önce ondan böyle söz etmişti. Mevlut da Rayiha diye seslenerek ona aşk mektupları yazmıştı ama aklında başka biri, en azından başka bir yüz vardı. Mevlut aklındaki güzel kız kardeşin adını bil-

mediğini de düşündü. Nasıl kandırıldığını açık bir şekilde anlayamıyor, hatta hatırlayamıyor, bu da kendi kafasındaki tuhaflığı içine düştüğü tuzağın bir parçası yapıyordu.

Bankta otururlarken Rayiha'nın yalnızca eline baktı. Az önce aşkla tutmuştu bu eli; bu eli tutmayı düşündüğünü ifade ettiği aşk mektupları yazmıştı; biçimli, güzel, düzgün bir eldi. Kucağında uslu uslu duruyor, arada bir dikkatle denginin ya da eteğinin kenarını düzeltiyordu.

Mevlut yerinden kalktı, istasyon meydanındaki büfeden iki tane bayat açma aldı. Yerine dönerken Rayiha'nın örtülü başına, yüzüne bir kere daha uzaktan dikkatle baktı. Rahmetli babasını dinlemeyip gittiği Korkut'un düğününde gördüğü güzel yüz değildi bu. Rayiha'yı hayatta ilk defa gördüğünden ya da fark ettiğinden bir kere daha emin oldu Mevlut. Ama nasıl olmuştu böyle bir şey? Rayiha Mevlut'un mektupları kız kardeşini düşünerek yazdığının farkında mıydı?

"Açma ister misin?"

Rayiha'nın biçimli eli uzanıp açmayı aldı. Mevlut kızın yüzünde kaçak âşıkların heyecanını değil, bir şükran ifadesi gördü.

Rayiha bir suç işler gibi ağır ağır ve ihtiyatla açmasını yerken Mevlut yanına oturdu. Gözünün kenarıyla hareketlerini seyretti. İçinden gelmiyordu, ama tam ne yapacağını bilemediği için Mevlut da kendi elindeki bayat açmayı yedi.

Hiçbir şey konuşmadan oturdular. Mevlut vaktin geçmediğini, okulun hiç bitmeyeceğini düşünen bir çocuk gibi hissetti. Aklı kendiliğinden, sürekli olarak, bu kötü duruma yol açan geçmişteki hatasını araştırıyordu.

Mektup yazdığı güzel kız kardeşi gördüğü düğün geliyordu hep aklına. Babası rahmetli Mustafa Efendi o düğüne gitmesini hiç istememişti ama Mevlut köyden kaçıp gitmişti İstanbul'a. Hatasının sonucu bu mu olmalıydı? Mevlut'un içe dönük bakışları, tıpkı Süleyman'ın kamyonetinin lambaları gibi, yirmi beş yıllık hayatının yarı karanlık hatıraları ve gölgeleri içerisinde şimdiki durumu aydınlatacak bir şey arıyordu.

Tren gelmiyordu. Mevlut kalkıp yeniden büfeye gitti, ama kapanmıştı. Trenden inecek yolcuları şehre götürecek iki at arabası kenarda bekliyor, arabacılardan biri sigara içiyordu. Sınırsız bir sessizlik vardı alanda. Eski istasyon binasının hemen yanında dev bir çınar ağacı görüp yaklaştı.

Ağacın altına bir levha dikilmişti, üzerine istasyon binasından soluk bir ışık vuruyordu.

Cumhuriyetimizin Kurucusu
Mustafa Kemal Atatürk
1922 yılında Akşehir'e geldiğinde
yüz yıllık bu çınar ağacının
altında kahve içmiştir.

Okulda tarih derslerinde Akşehir'in adı birkaç kere geçmiş, Mevlut bu komşu kasabanın Türk tarihindeki önemini kavramıştı, ama şimdi bu kitabi bilgileri de hiç hatırlayamıyordu. Kendini yetersizlikleri için suçladı. Okulda da öğretmenlerin istediği gibi bir öğrenci olmak için yeterince çabalamamıştı. Belki de buydu kusuru. Yirmi beş yaşındaydı, eksiklerini kapatabileceğini iyimserlikle düşündü.

Geri dönüp Rayiha'nın yanına otururken ona bir kere daha baktı. Hayır, onu dört yıl önce düğünde uzaktan bile gördüğünü hatırlamıyordu.

Dört saat geç gelen paslı, iniltili trende boş bir vagon buldular. Kompartımanda kimse yoktu ama Mevlut Rayiha'nın karşısına değil, yanına oturdu. İstanbul treni makaslarda, demiryolunun yıpranmış yerlerinde sallandıkça Mevlut'un kolu, omzu arada bir onun koluna, omzuna değiyordu. Mevlut bunu bile tuhaf buluyordu.

Mevlut vagonun helasına gitti ve madeni kenef deliğinden gelen tak-tak seslerini çocukluğundaki gibi dinledi. Geri döndüğünde kız uyuyakalmıştı. Evden kaçtığı gece nasıl huzurla uyuyabiliyordu? "Rayiha, Rayiha!" diye seslendi Mevlut onun kulağına. Kız da adı gerçekten Rayiha olan birinin yapabileceği bir doğallıkla uyandı, tatlılıkla gülümsedi. Mevlut sessizce onun yanına oturdu.

Yıllar süren bir evlilikten sonra aralarında konuşacak hiçbir şey kalmamış karı kocalar gibi hiç konuşmadan vagonun penceresinden baktılar. Arada bir küçük bir kasabanın sokak lambalarını, ücra bir yolda ilerleyen bir aracın ışıklarını, yeşil, kırmızı renkli demiryolu lambalarını görüyorlardı, ama çoğunluk dışarısı kapkaranlıktı ve camda kendi yansımalarından başka hiçbir şey belirmiyordu.

İki saat sonra gün ağarırken Mevlut Rayiha'nın gözlerinden yaşlar aktığını gördü. Kompartımanda kimse yoktu ve tren uçurumlarla kaplı mor bir manzaranın içinde gürültüyle ilerliyordu.

"Evine mi dönmek istiyorsun?" diye sordu Mevlut. "Pişman mısın?"

Rayiha daha da şiddetle ağlamaya başladı. Mevlut kolunu onun omzuna koydu beceriksizce. Rahat edemedi, kolunu geri çekti. Rayiha acıyla uzun uzun ağladı. Mevlut bir suçluluk ve pişmanlık duyuyordu.

"Sen beni sevmiyorsun," dedi Rayiha çok sonra.

"Niye?"

"Mektupların aşk doluydu, kandırdın beni. O mektupları gerçekten sen mi yazdın?"

"Mektupların hepsini ben yazdım," dedi Mevlut.

Ama Rayiha ağlamaya devam etti.

Bir saat sonra, Afyonkarahisar İstasyonu'nda Mevlut vagondan koşarak indi ve büfeden bir ekmek, iki üçgen kutu peyniri, bir paket bisküvi aldı. Tren Aksu Deresi boyunca ilerlerken, bir çocuğun tepside sattığı çayı içerek kahvaltılarını ettiler. Vagonun penceresinden Rayiha'nın şehirlere, kavak ağaçlarına, traktörlere, at arabalarına, futbol oynayan çocuklara, demir köprülerin altından akan nehirlere bakışını izlemekten memnundu Mevlut. Bütün dünya, her şey ilginçti.

Tren Alayurt ile Uluköy istasyonları arasındayken Rayiha uyuyakalınca başı Mevlut'un omzuna yaslandı. Mevlut bundan hem bir sorumluluk hem de bir mutluluk duyduğunu kendinden saklayamadı. İki jandarma ile bir ihtiyar kompartımana girip oturdular. Mevlut elektrik direklerini, asfalt yollardaki kamyonları, yeni beton köprüleri ülkenin zenginleşmesinin ve kalkınmasının işaretleri olarak görüyor; fabrikaların, yoksul mahallelerin duvarlarına yazılmış siyasi sloganlardan hoşlanmıyordu.

Uyuyakalmakta olmasına şaşarak Mevlut uyuyakaldı.

Eskişehir'de tren durunca birlikte uyandılar ve jandarmaya yakalanmak üzereymiş gibi bir an telaşlandılar, sonra rahatlayıp birbirlerine gülümsediler.

Rayiha'nın içten bir gülümseyişi vardı. Bir şey sakladığını, saman altından su yürüttüğünü düşünemezdi insan. Yüzü açık, düzgün, aydınlıktı. Mevlut onun kendisini aldatanlarla işbirliği yaptığını mantığıyla kavrıyor, ama yüzüne baktığı zaman kızın masum olduğunu düşünmeden edemiyordu.

Tren İstanbul'a yaklaşırken yol boyunca dizilmiş büyük fabrikalardan, İzmit'teki petrol rafinerisinin yüksek bacasından püs-

küren alevlerden, yüklü gemilerin ne kadar büyük olduklarından ve kim bilir dünyanın hangi ucuna gideceklerinden söz ettiler. Rayiha, ablası ve kız kardeşi gibi ilkokulu bitirmişti. Çok fazla zorlanmadan deniz kıyısındaki uzak ülkelerin adlarını sayabiliyordu. Mevlut onunla gurur duydu.

Rayiha İstanbul'a ablasının düğünü için dört yıl önce bir kere gelmişti. Ama alçakgönüllülükle gene sordu: "Burası İstanbul mu?"

"Kartal artık İstanbul sayılır," dedi Mevlut konuyu bilmenin güveniyle. "Ama daha var." Rayiha'ya karşıdaki adaları gösterdi. Bir gün mutlaka Adalar'a gezmeye gideceklerdi.

Ama bunu Rayiha'nın kısa hayatı boyunca bir kere olsun yapamadılar.

II. KISIM

(30 Mart 1994 Çarşamba)

Asyalılar... düğünlerinde önce yemek yer, boza içer... sonra kavga ederler.

Lermontov, *Zamanımızın Bir Kahramanı*

YİRMİ BEŞ YILDIR MEVLUT HER KIŞ AKŞAMI

RAHAT BIRAKIN BOZACIYI

Rayiha ile kaçıp İstanbul'a gelmelerinden on iki yıl sonra, 1994'ün Mart ayında iyice karanlık bir gece boza satarken Mevlut yukarıdan hızla ama sessizce sarkıtılan bir sepetle yüz yüze geldi.

"Bozacı, bozacı, iki kişilik," diye seslendi bir çocuk sesi.

Sepet karanlıkta gökten önüne bir melek gibi inmişti. İstanbulluların sokaktan geçen satıcıdan, pencereden iple sepet sarkıtıp alışveriş etmeleri artık unutulan bir alışkanlık olduğu için bu kadar şaşırmıştı belki de Mevlut. Ta yirmi beş yıl önce ortaokul öğrencisiyken babasıyla yoğurt ve boza sattığı günleri hatırladı. Hasır sepetin içindeki emaye kaba, yukarıdan seslenen çocukların istediklerinden daha fazla, iki bardak değil neredeyse tam bir kilo boza boşalttı. Ve bir melekle temas etmiş gibi iyi hissetti kendini. Son yıllarda bazan Mevlut'un kafası, hayalleri dini konularla meşgul oluyordu.

Bu noktada, hikâyemizin tam anlaşılması için, önce bozanın ne olduğunu bilmeyen dünya okurlarına ve onu önümüzdeki yirmi otuz yılda ne yazık ki unutacağını tahmin ettiğim gelecek kuşak Türk okurlarına, bu içeceğin darının mayalanmasıyla yapılan, ağır kıvamlı, hoş kokulu, koyu sarımsı, hafifçe alkollü geleneksel bir Asya içeceği olduğunu hemen söyleyeyim ki, zaten tuhaf olaylarla dolu hikâyemiz büsbütün tuhaf sanılmasın.

Sıcakta hızla ekşiyip bozulduğu için eski İstanbul'da, Osmanlı zamanında boza kışın dükkânlarda satılırdı. Cumhuriyet'in kurulduğu 1923 yılında İstanbul'daki bozacı dükkânları Alman birahanelerinin etkisiyle çoktan kapanmıştı. Ama bu geleneksel içkiyi Mevlut gibi satan satıcılar sokaklardan hiç eksik olmadı. Boza 1950'lerden sonra kış akşamları, parke taşı kaplı yoksul ve bakımsız sokaklarda "Bozaa" diye bağıra bağıra ilerleyen ve bizlere geçmiş yüzyılları, kayıp güzel günleri hatırlatan satıcıların işiydi yalnızca.

Mevlut beşinci kat penceresindeki çocukların sabırsızlığını hissetti, sepetin içindeki kâğıt parayı cebine koydu ve üstünü bozuk para olarak emaye kabın yanına bıraktı. Çocukluğunda babasıyla sokaklarda satıcılık yaptığı zamanlardaki gibi, sepeti hafifçe aşağı çekip bırakarak yukarıya işaret verdi.

Hasır sepet bir anda yükseldi. Soğuk rüzgârda sağa sola savruluyor, alt katların pencere denizliklerine, su oluklarına hafifçe çarpıyor, yukarıdan ipi çeken çocukları zorluyordu. Beşinci kata ulaşınca, uygun rüzgârı bulmuş mutlu bir martı gibi sepet bir an havada durdu sanki. Sonra esrarlı ve yasak bir şey gibi sepet karanlıkta birden kaybolunca Mevlut yoluna devam etti.

"Booo-zaaaaa" diye seslendi önündeki yarı karanlık sokağa... "İyiii boo-zaaaaa..."

Sepetle alışveriş, apartman binalarında asansörlerin ve kapı zilleriyle otomatiklerin olmadığı ve İstanbul'da beş altı kattan yüksek binaların nadiren yapıldığı eski zamanların usulüydü. Mevlut'un babasıyla satıcılığa başladığı ilk günlerde, 1969'da yalnız boza için değil, gün boyunca yoğurt almak, hatta bakkalın çırağından alışveriş etmek isteyen ve sokağa inmekten hoşlanmayan ev hanımları kaldırıma sarkıttıkları sepetlerinin altına bir de küçük çan takarlardı ki telefonsuz evlerinden bakkala ya da sokaktaki satıcıya yukarıda bir müşteri olduğunu duyurabilsinler. Satıcı sepete yoğurdu ya da bozayı uygun şekilde yerleştirdiğini duyurmak için çanı sepetle sallardı. Mevlut bu sepetlerin yukarı çekilirken yükselişini seyretmekten her zaman zevk alırdı: Bazı sepetler rüzgârda sağa sola, pencerelere, ağaçların dallarına, elektrik ve telefon tellerine, binalar arasına gerilmiş çamaşır iplerine çarpar, altlarındaki zil hoş bir ahenkle çınlardı. Bazı düzenli müşteriler sepetlerinin içerisine borç defterini koyar, Mevlut o gün kaç kilo yoğurt verdiğini ipi çekmeden önce deftere işlerdi. Okuma yazma bilmeyen ve oğlu köyden yanına gelmeden önce borç defterine alacaklarını çizgilerle (tek çubuk bir kilo, yarım çubuk yarım kilo) işaretleyen babası oğlunun deftere rakamlar yazmasını, bazı müşteriler için notlar tutmasını (kaymaklı; pazartesi-cuma) gururla izlerdi.

Ama bunlar çok eski zamanların hatıralarıydı. Bu yirmi beş yılda İstanbul o kadar değişmişti ki bu ilk hatıralar Mevlut'a masal gibi geliyordu şimdi. Şehre ilk geldiğinde neredeyse hepsi parke taşı kaplı olan sokaklar şimdi asfaltla kaplanmıştı. Şehrin büyük bir kısmını oluşturan, bahçeler içindeki üç katlı evlerin çoğu yıkılmış, yerlerine üst katlarında yaşayanların sokaktan geçen bir satıcının sesini işitmeyeceği yüksek apartmanlar dikilmişti. Radyoların yerini geceleri sürekli açık olan ve gürültüsüyle bozacının sesini işitilmez kılan televizyonlar almıştı. Sokaklardaki boz ve solgun kıyafetli sessiz ve ezik insanlar gitmiş, yerlerine gürültücü,

hareketli ve iddialı kalabalıklar gelmişti. Mevlut bu büyük değişimin boyutunu her gün birazcık yaşadığı için anında fark etmemiş ve kimileri gibi İstanbul değişiyor diye hiç kederlenmemişti. Ama bu muazzam değişikliğe hep ayak uydurmak istemiş, hep iyi karşılanacağı, sevileceği mahallelere gitmişti.

Mesela, evine en yakın ve kalabalık mahalle olan Beyoğlu! On beş yıl önce, 1970'lerin sonunda Beyoğlu'nun arka sokaklarında müzikli salaş gazinolar, pavyonlar ve yarı gizli randevuevleri hâlâ açıkken oralarda gece yarısına kadar satış yapabiliyordu Mevlut. Sobayla ısıtılan bodrumlarda, pavyonlarda hem şarkıcılık hem konsomatrislik yapan kadınlar, onların hayranları, Anadolu'dan gelip alışveriş yaptıktan sonra pavyonlarda konsomatrislere içki ısmarlayan orta yaşlı bıyıklı yorgun erkekler, bir pavyon masasında kadınlara yakın oturmayı büyük bir eğlence olarak gören İstanbul'un en son garibanları ya da Arap ve Pakistanlı erkek turistler, garsonlar, korumalar, kapıcılar Mevlut'tan gece yarısı bile boza alırdı. Ama son on yılda, bu şehirde hep olduğu gibi değişiklik cininin sihirli dokunuşuyla bütün bu doku kaybolmuş, o insanlar gitmiş, Osmanlı ve Avrupa tarzı alaturka-alafranga şarkılar söyleyen o eğlence yerleri kapatılmış, yerlerine mangalda çöp şiş-Adana kebap yenen, rakı içilen, gürültülü yerler açılmıştı. Göbek atarak eğlenen genç kalabalıklar bozayla ilgilenmedikleri için artık Mevlut akşamları İstiklal Caddesi civarına uğramıyordu bile.

Yirmi beş yıldır her kış akşamı saat sekiz buçuk civarında, televizyondaki akşam haberleri biterken Tarlabaşı'ndaki kira evinden çıkmak için hazırlıklara başlıyor, karısının ördüğü kahverengi kazağı giyiyor, yün takkeyi başına geçiriyor, müşterilerini etkileyen mavi önlüğünü takıyor, karısı ya da kızlarının şekerlendirip özel baharatlarla tatlandırdıkları bozayla dolu güğümü eline alıp şöyle bir tartıyor ("Az koymuşsunuz, bu akşam hava soğuk," derdi bazan), kara paltosunu giyiyor ve evdekilerle vedalaşıyordu. "Beni beklemeyin, uyuyun siz," derdi eskiden iki küçük kızına dönerek. Şimdilerde ise, onlar televizyona bakarken bazan yalnızca "Geç kalmam," diyordu Mevlut.

Dışarıda, soğuk havada ilk iş yirmi beş yıldır taşıdığı, meşe ağacından satıcı sırığını omuzlarına ve boynunun arkasına yerleştirir, iki ucuna bozayla dolu plastik güğümleri askılarıyla birlikte bağlar, savaş alanına gitmeden önce kurşunları yerinde mi diye son kere bakan bir asker gibi kuşağının içine ve ceketinin iç

ceplerine yerleştirdiği küçük leblebi ve tarçın torbalarını kontrol eder (parmak büyüklüğündeki plastik torbalara evde bazan karısı, bazan sabırsız kızları, bazan da Mevlut kendi koyardı leblebiyle tarçını) ve bitmez tükenmez yürüyüşüne başlardı.

"İiiyiii booozaaaa..."

Hemen yukarı mahallelere varıyor, Taksim'den kıvrılıp o gün nereye gidiyorsa o yöne adımlarını hızlandırıyor, bir kahvede sigara içtiği yarım saatlik bir ara hariç durmadan satış yapıyordu.

Alışveriş sepeti gökten bir melek gibi önüne indiğinde saat dokuz buçuktu ve Mevlut Pangaltı'daydı. Saat on buçukta Gümüşsuyu'nun arka sokaklarındayken küçük camiye çıkan karanlık bir sokakta, birkaç hafta önce de dikkatini çeken bir köpek çetesini fark etti. Sokak köpekleri sokak satıcılarına ilişmedikleri için yakın zamana kadar onlardan korkmazdı Mevlut. Ama yüreği tuhaf bir dürtüyle hızlanınca telaşlandı. Birisi korktu mu sokak köpeklerinin hemen kokusunu alıp o kişiye saldırdıklarını da biliyordu. Başka bir şey düşünmek istedi.

Kızlarıyla televizyona bakıp şakalaşmalarını, mezarlıklardaki servi ağaçlarını, az sonra eve dönüp karısıyla sohbet edeceğini, Efendi Hazretleri'nin "Yüreğinizi temiz tutun" demesini, geçende rüyasında gördüğü meleği düşünmeye çalıştı. Ama köpek korkusunu içinden söküp atamadı.

"Hav huv hav huv" diye bağırarak yaklaştı bir köpek.

Arkasındaki bir ikinci köpek de ağır ağır yürüyerek sokuluyordu. Karanlıkta seçmek zordu onları; çamur rengindeydiler. Uzakta kara bir köpek daha gördü Mevlut.

Bütün köpekler, bir de göremediği dördüncüsü aynı anda havlamaya başladılar. Satıcılık hayatı boyunca yalnızca çocukluğunda bir iki kere kapıldığı cinsten bir korkuya kapıldı Mevlut. Köpeklere karşı okunması gereken ayetler ve dualar da aklına gelmiyor, yerinden hiç kıpırdamıyordu. Ama köpekler havlamaya devam ediyordu.

Mevlut şimdi kaçacağı açık bir kapı, sığınacağı bir eşik arıyordu gözleriyle. Sırtındaki sırığı indirip sopa niyetine kullanabilir miydi?

Bir pencere açıldı. "Hoşt!" diye bağırdı biri. "Rahat bırakın ulan bozacıyı... Hoşt... Hoşt..."

Köpekler bir an irkildiler ve sonra susup sessizce uzaklaştılar.

Mevlut üçüncü kat penceresindeki adama şükran duydu.

“Korkmayacaksın bozacı,” dedi penceredeki adam. “Bu itler alçaktır, hemen anlarlar kimin korktuğunu. Tamam mı?”

“Sağ ol,” dedi Mevlut. Yoluna devam edecekti.

“Gel buraya da senden biraz boza alalım bakalım.” Adamın yukarıdan bakan halinden hoşlanmamıştı Mevlut, ama kapıya doğru yürüdü.

Apartmanın kapısı czzzzt yukarıdan otomatikle açıldı. İçerisi Aygaz, kızarmış yağ ve yağlıboya kokuyordu. Mevlut acele etmeden üç kat merdiveni çıktı. Yukarıda kapıda tutmadılar onu, eski zamanların iyi insanları gibi davrandılar:

“Gel içeri bozacı, üşümüşsündür.”

Kapının önünde sıra sıra ayakkabılar vardı. Eğilip ayakkabılarını çözerken aklına geldi: Eski dostu Ferhat, “İstanbul’un apartmanları üçe ayrılır,” demişti bir kere: 1. Kapısında ayakkabıların çıkarıldığı, namaz kılınan, dindarların evleri. 2. Ayakkabılarınla girebileceğin Avrupai zenginlerin evleri. 3. Her iki türden ailelerin birlikte yaşadığı yeni yüksek apartmanlar.

Bu apartman binası zengin mahallesindeydi, ayakkabılarını çıkarıp daire kapısına koyan kimse yoktu buralarda. Ama Mevlut nedense kendini, dindar veya Avrupai, her türlü ailenin yaşadığı yeni, büyük apartmanlardan birindeymiş gibi hissetti. İster orta hallinin, ister zenginin evi olsun, daire kapısında saygıyla ayakkabılarını çıkarırdı Mevlut hep. Evdekilerin, “Bozacı, ayakkaplarını çıkarmana gerek yok!” demelerini dinlemezdi.

Mevlut’un girdiği daire yoğun rakı kokuyordu. Daha gecenin sonuna gelmeden kafayı iyice bulmuş keyifli insanların neşeli cıvıltısını işitti. Küçük bir salonu neredeyse baştan aşağı kaplayan bir yemek masasına kadınlı erkekli altı yedi kişi oturmuş, bir yandan sesi bütün evlerdeki gibi çok açılmış bir televizyona bakarken diğer yandan içip gülüşüp konuşuyorlardı.

Mevlut’un mutfağa girdiği fark edilince içerideki masada bir sessizlik oldu.

Mutfakta, “Bozacı, bize biraz boza ver işte,” dedi rakıdan iyice sarhoş bir adam. Pencereden gördüğü adam değildi bu. “Leblebin, tarçının da var mı?”

“Var!”

Böylesine kaç kilo diye sorulmayacağını Mevlut bilirdi.

“Kaç kişisiniz?”

“Kaç kişisiniz?” diye sordu adam mutfaktan şimdi gözükmeyen

salona alaycılıkla. Masadakilerin gülüşerek, tartışarak şakalar yapmaları, kendilerini saymaları çok vakit aldı.

"Bozacı, çok ekşiyse ben istemem," diye içeriden seslendi görmediği bir kadın.

"Tatlıdır bozam," diye ona seslendi Mevlut.

"O zaman bana koyma," dedi bir erkeğin sesi. "Bozanın iyisi ekşi olur."

Aralarında tartışmaya başladılar.

"Gel buraya bozacı," dedi sarhoş başka bir ses.

Mevlut mutfaktan salona geçti ve farklı ve yoksul olduğunu hissetti. Bir an bir sessizlik, durgunluk oldu. Yemek masasındaki herkes ona gülümseyerek ve merakla bakıyordu. Aynı zamanda da, eski zamanlardan kalma, modası geçmiş bir şey görmenin merakıydı bu; Mevlut son yıllarda çok görmüştü bu bakışı.

"Bozacı, bozanın ekşisi mi makbuldür, tatlısı mı?" dedi bıyıklı bir erkek.

Kadınların üçünün saçı da sarıya boyalıydı. Mevlut az önce pencereyi açıp kendisini köpeklerden kurtaran adamın masanın ucunda, iki sarı saçlı kadının karşısında oturduğunu gördü. "Bozanın hem ekşisi hem tatlısı makbuldür," dedi. Bu, yirmi beş yıldır ezberden verdiği bir cevaptı.

"Bozacı, sen bundan para kazanabiliyor musun?"

"Kazanıyoruz, hamdolsun."

"Demek bu işte para var... Kaç yıldır yapıyorsun sen bu işi?"

"Yirmi beş yıldır bozacılık yaparım ben. Eskiden sabahları yoğurt da satardım."

"Yirmi beş yıldır yapıyorsan, para da kazanıyorsan zengin olmalısın. Öyle mi?"

"Biz ne yazık ki zengin olamadık," dedi Mevlut.

"Niye?"

"Köyden birlikte geldiğimiz akrabalarımızın hepsi zenginler şimdi, ama bize kısmet değilmiş."

"Sana niye kısmet olmadı?"

"Çünkü ben dürüstüm," dedi Mevlut. "Ben bir evim olsun, kızıma iyi bir düğün yapayım diye yalan söylemem, çürük mal satmam, haram yemem..."

"Sen dindar mısın?"

Bu sorunun zengin evlerinde artık siyasi bir anlamı olduğunun farkındaydı Mevlut. Üç gün önce yapılan belediye seçimlerini daha

çok yoksulların oy verdiği dinci parti kazanmıştı. Beklenmedik bir şekilde İstanbul belediye başkanı seçilen adaya, hem dindar olduğu hem de kızlarının gittiği Kasımpaşa'daki Piyalepaşa okulunda okuduğu için Mevlut da oy vermişti.

"Ben bir satıcıyım," dedi kurnazca Mevlut. "Bir satıcı hiç dindar olabilir mi?"

"Niye olamaz?"

"Ben hep çalışıyorum. Sabahtan akşama kadar sokaklardaysan beş vakit namazı nasıl kılacaksın ki..."

"Sabahları ne yapıyorsun?"

"Her şeyi yaptım ben... Nohutlu pilav sattım, garsonluk, dondurmacılık, müdürlük... Her şey gelir elimden."

"Ne müdürlüğü?"

"Binbom Büfe. Beyoğlu'ndaydı, ama kapandı. Biliyor musunuz?"

"Sabahları şimdi ne yapıyorsun?" dedi penceredeki adam.

"Şu ara boştayım."

"Karın, ailen yok mu?" dedi tatlı yüzlü sarışın bir kadın.

"Var. Hamdolsun melek gibi iki güzel kızımız da var."

"Onları okula yollayacaksın değil mi?.. Büyüyünce başlarını örttürecek misin?"

"Bizler kırlık yerden gelen yoksul köylüleriz," dedi Mevlut. "Âdetlerimize bağlıyızdır."

"Bozayı da bunun için mi satıyorsun?"

"Bizim oraların insanının çoğu köyden İstanbul'a yoğurt ve boza satmaya geldi, ama işin aslına bakarsan bizim köyde ne boza bilirdik ne de yoğurt."

"Yani bozayı önce şehirde mi gördün?"

"Evet."

"Bozacı gibi bağırmayı nasıl öğrendin?"

"Maşallah çok güzel, iyi bir müezzin gibi sesin var."

"Bozayı sattıran satıcının yanık sesidir," dedi Mevlut.

"Bozacı, geceleri karanlık sokaklarda korkmaz mısın?.. Sıkılmaz mısın?.."

"Cenab-ı Allah gariban bozacıya yardım eder. Aklımdan hep güzel şeyler geçer."

"Geceleri karanlık ücra sokaklarda, mezarlıklar, köpekler, cinler, periler görünce de mi?"

Mevlut sustu.

"Adın ne senin?"

"Mevlut Karataş."

"Mevlut Efendi, haydi bize nasıl bozaa diyorsun bir göster."

Mevlut bunun gibi çok sarhoş masası görmüştü. Sokak satıcılığına ilk başladığı yıllarda, "Köyünüzde elektrik var mı?" (İstanbul'a ilk geldiği zaman yoktu, ama şimdi, 1994'te vardı), "Hiç okula gittin mi?" gibi sorulardan sonra, "İlk defa asansöre binince ne hissettin, sinemaya ilk ne zaman gittin?" gibi şeyler soran sarhoşları da çok dinlemişti. Mevlut o yıllarda kendisini oturma odalarına alan müşterilerinin hoşuna gitmek için bu sorulara gülecekleri cevaplar verir, kendini olduğundan daha saf, şehir tecrübesi daha az ve daha akılsız göstermekten çekinmez, düzenli ve dost müşterilerine çok fazla ısrara gerek kalmadan sokakta boozaaa diye bağırışının taklidini de yapardı.

Ama onlar eski zamanlardı. Şimdi nedenini bilmediği bir öfke duyuyordu Mevlut. Kendisini köpeklerden kurtaran adama duyduğu şükran olmasaydı sohbeti keser, bozasını verip giderdi.

"Kaç kişi boza istiyor?" diye sordu.

"Aaa sen daha bozayı vermedin mi mutfağa? Biz de mutfaktan geliyor sandık."

"Bu bozayı sen nereden alıyorsun?"

"Kendim yapıyorum."

"Hadi ya... Bütün bozacılar Vefa Bozacısı'ndan alıyor."

"Beş yıldır bir de Eskişehir'de imalathane var," dedi Mevlut. "Ama ben eskisi, en iyisi Vefa Bozacısı'ndan ham boza alıyor, sonra onu işliyor, kendi malzememi katıp içilir hale getiriyorum."

"Yani evde şeker mi katıyorsun içine?"

"Bozanın tatlısı da ekşisi de tabiidir."

"Hadi yahu, olur mu öyle şey! Boza ekşi olur. Ona ekşiliğini veren tıpkı şarap gibi mayalanması, alkolüdür."

"Bozada alkol mü var?" dedi kadınlardan biri kaşlarını kaldırarak.

"Kızım senin de hiçbir şeyden haberin yok!" dedi erkeklerden biri. "Boza, alkolün, şarabın yasak olduğu Osmanlı'nın içkisidir. Dördüncü Murat geceleri kıyafet değiştirip yalnız şaraphaneleri, kahvehaneleri değil, bozacıları da kapattırırmış."

"Kahvehaneyi niye kapattırıyor?"

Eski akşamcıların masalarında, meyhanelerde Mevlut'un çok gördüğü bir sarhoş tartışmasıdır başladı. Bir an onu unuttular.

"Bozacı, boza alkollü müdür, sen söyle."

"Bozada alkol yoktur," dedi Mevlut, bunun doğru olmadığını bile bile. Babası da bu konuda bile bile böyle derdi.

"Olmaz mı bozacı... Bozanın alkolü vardır, ama çok azdır. Osmanlı zamanında alkol alıp kafayı bulmak isteyen dindarlar, bu yüzden 'Bozada alkol yok canım!' der, gönül rahatlığıyla on bardak içip kafayı bulurlardı. Ama Cumhuriyet zamanı Atatürk rakıyı, şarabı serbest bırakınca bir anlamı kalmayan bozacılık yetmiş yıl önce bitti."

"Belki İslami yasaklar ve boza geri gelir..." dedi Mevlut'a kışkırtıcı bir bakış atan sarhoş, ince burunlu adam. "Ne diyorsun seçim sonuçlarına?"

"Hayır," dedi Mevlut istifini hiç bozmadan. "Bozada alkol yoktur. Olsaydı ben satmazdım zaten."

"Bak gördün mü, adam senin gibi değil, dinine bağlı," dedi erkeklerden biri ötekine.

"Sen kendi hesabına konuş. Ben hem dinime bağlıyım hem de rakımı içerim," dedi ince burunlu olanı. "Bozacı, sen korktuğun için mi bozada alkol yok diyorsun?"

"Ben Allah'tan başka kimseden korkmam," dedi Mevlut.

"Vaay! Aldın mı cevabı."

"Geceleri sokaklardaki köpeklerden, haydutlardan korkmaz mısın?"

"Fakir bir bozacıya kimse ilişmez," dedi Mevlut gülümseyerek. Bu da çok sık verdiği bir cevaptı. "Haydutlar, gaspçılar, hırsızlar da ilişmez bozacıya. Yirmi beş yıldır bu işteyim. Bir kere soyulmadım. Herkes saygı duyar bir bozacıya."

"Niye?"

"Çünkü boza ta eskiden, ecdadımızdan kalan bir şeydir. Bu gece İstanbul sokaklarında kırk tane bozacı bile yoktur. Çok az kişi sizin gibi boza alır. Çoğunluk, bozacının sesini işitir, eski zamanları hayal eder de iyi hisseder kendini. Bozacıyı da ayakta tutan, mutlu eden budur."

"Sen dindar mısın?.."

"Evet, ben Allah'tan korkarım," dedi Mevlut, bu sözünün onları korkutacağını bilerek.

"Atatürk'ü de seviyor musun?"

"Mareşal Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri 1922 tarihinde bizim oraya, Akşehir'e gelmiştir," diye bir bilgi verdi Mevlut. "Sonra Ankara'da Cumhuriyet'i kurup en sonunda bir gün İstanbul'a

geliyor ve Taksim'de Park Otel'de kalıyor... Bir gün odasının penceresine çıkıyor ki, İstanbul'un neşesi, sesi, bir şeyi eksik. Soruyor yaverine. 'Gazi Hazretleri, Avrupa'da yok, siz kızarsınız diye sokak satıcılarının şehre girmesini yasakladık' diyorlar. Asıl buna çok kızıyor Atatürk. 'Sokak satıcıları sokakların bülbülleri, İstanbul'un neşesi ve hayatıdır' diyor. 'Sakın ha onları yasaklamayacaksınız.' O günden beri sokak satıcılığı İstanbul'da serbesttir."

"Yaşasın Atatürk," dedi kadınlardan biri.

Masadakilerin bazıları "Yaşasın Atatürk," diye tekrarladılar. Mevlut da katıldı onlara.

"İyi de iktidara dinciler gelirse Türkiye de İran gibi olmaz mı?"

"Boş versene sen, ordu izin vermez bu dincilere. Darbe yapıp partilerini kapatır, atarlar hepsini içeri. Öyle değil mi bozacı?"

"Ben bir bozacıyım," dedi Mevlut. "Yüksek siyasete karışmam. Siyaset siz büyüklerin işi."

Sarhoştular, ama Mevlut'un laf dokundurduğunu anladılar.

"Bozacı, ben de aynen senin gibiyim. Bir tek Allah'tan ve bizim kayınvalideden korkuyorum."

"Bozacı, senin kayınvaliden var mı?"

"Maalesef tanıyamadım," dedi Mevlut.

"Nasıl evlendin?"

"Birbirimize âşık olup kaçtık biz. Herkes yapamaz."

"Nasıl tanıştınız?"

"Akraba düğününde uzaktan bir bakıştık âşık olduk birbirimize. Üç yıl mektup yazdım ona."

"Aşk olsun sana bozacı. Az değilmişsin sen."

"Şimdi ne yapıyor hanımın?"

"Evde el işi yapıyor. Onun yaptığı işi de herkes yapamaz."

"Bozacı, bozandan içersek daha da sarhoş olur muyuz?"

"Bozam sarhoş etmez," dedi Mevlut. "Sekiz kişisiniz, iki kilo veriyorum."

Mutfağa döndü, ama bozayı, leblebileri, tarçını verip parasını alması uzun sürdü. Mevlut müşterilerin sırada beklediği, sürekli acele etmek zorunda kaldığı eski zamanlardan kalma bir kararlılıkla ayakkabılarını giydi.

"Bozacı, dışarısı yağmur çamur, dikkat et," diye seslendiler içeriden. "Hırsızlar çarpmasın, köpekler parçalamasın seni!"

"Bozacı, gene gel!" dedi kadınlardan biri.

Aslında bir daha boza istemeyeceklerini, boza için değil, sesini

işittikleri için, bir sarhoş eğlencesi olarak kendisini çağırdıklarını çok iyi biliyordu Mevlut. Dışarısının soğuğu şimdi iyi gelmişti.

"Booo-zaaa."

Yirmi beş yılda bunun gibi çok ev, çok insan, çok aile görmüş, bu soruları binlerce kere işitmiş, artık alışmıştı. 1970'lerin sonunda Beyoğlu'nun, Dolapdere'nin karanlık arka sokaklarında pavyoncular, kumarbazlar, kabadayılar, pezevenkler, orospular arasında bu tür sarhoş masasıyla da çok karşılaşmıştı. Sarhoşlara takılmadan, askerdeki uyanıkların deyişiyle "kimsenin dikkatini çekmeden" onları idare edip, vakit kaybetmeden tekrar sokağa çıkmayı da iyi bilirdi Mevlut.

Ev içlerine, aileler arasına yıllardır az çağrılıyordu. Yirmi beş yıl önce neredeyse herkes onu daireye alır, pek çok kişi mutfakta "Üşüyor musun, sabahları okula mı gidiyorsun, bir çay ister misin?" diye sorar, bazısı salona buyur eder, hatta masalarına oturturdu. O güzel zamanlarda çok işi olduğu, düzenli müşterilerine siparişler yetiştirdiği için bu ikramın ve şefkatin tadını çıkaramadan acele eder, giderdi. Uzun zamandır ilk defa birileri kendisine bu kadar ilgi gösterdiği için zayıf davrandığını anladı Mevlut. Üstelik tuhaf bir kalabalıktı; eskiden mutfaklı, aileli evlerde, kadınlı erkekli, rakılı, böyle sarhoş sohbetleri çok olmazdı. "Millet Tekel'in 45 derecelik rakısını hep birlikte ailecek içerken, senin 3 derecelik bozanı niye içsin, bu iş bitmiş Mevlut, bırak Allahaşkına!" diye takılırdı ona arkadaşı Ferhat yarı şaka yarı ciddi. "Bu milletin sarhoş olmak için artık senin bozana ihtiyacı yok."

Fındıklı'ya inen yan sokaklara girdi, düzenli bir müşteriye hızla yarım kilo bıraktı ve binadan çıkarken bir apartmanın kapısında şüpheli iki gölge gördü. "Şüpheli" sandığı kişilerle ilgilenirse, (tıpkı bir rüyadaki gibi) onlar hakkında düşündüğünü anlayan şüpheliler Mevlut'a kötülük yapabilirlerdi. Ama iki gölge aklına takılmıştı.

Bir içgüdüyle, peşinde köpek var mı diye dönüp bakınca gölgelerin kendisini takip ettiğine bir an emin oldu. Ama buna tam inanamadı da. Elindeki zili iki kere kuvvetle, iki kere de ruhsuzca, ama telaşla salladı. "Bo-zaa," diye bağırdı. Taksim'e çıkmadan, merdivenlerden hızla vadiye inip, Cihangir'e tekrar merdivenlerden çıkıp eve kestirmeden gitmeye karar verdi.

Merdivenleri inerken arkasındaki gölgelerden biri seslendi:

"Bozacı, bozacı, beklesene."

Mevlut hiç işitmemiş gibi yaptı. Omzunda sırık koşar adım

merdivenlerden dikkatle birkaç basamak indi. Ama sokak lambalarının aydınlatamadığı bir köşede hızını kesmek zorunda kaldı.

"Bozacı, dur dedik yahu, düşman mıyız biz, boza alacağız."

Mevlut korkaklığından utanarak durdu. Bir incir ağacı sokak lambalarının ışığını kestiği için merdivenlerin açıldığı bu sahanlık iyice karanlıktı. Rayiha'yı kaçırdığı yaz dondurma satarken geceleri üç tekerlekli satıcı arabasını park ettiği yerdi burası.

"Kaç para bozan?" dedi merdivenleri inenlerden biri, kabadayı bir havayla.

Şimdi üçü de incir ağacının altında, karanlıktaydılar. Canı boza çeken fiyatını sorardı, ama bunu yutkunarak ve alçak sesle, kibarca yapardı, saldırganca değil. Mevlut pirelenmişti. Normal fiyatın yarısını söyledi.

"Pahalıymış yahu," dedi adamlardan iri yarı olanı. "Ver bakalım bize iki bardak. Ne para kazanıyorsundur sen."

Mevlut güğümlerini bıraktı, önlüğünün cebinden bir büyük plastik bardak çıkardı. Bozayla doldurdu. Daha küçük ve genç olan adama uzattı.

"Buyurun."

"Sağ ol."

İkinci bardağı doldururken havadaki tuhaf sessizlik yüzünden neredeyse suçluluk duyacaktı. İri yarı adam da hissetti bunu.

"Koşup duruyorsun bozacı, çok mu iş var?"

"Yook," dedi Mevlut. "İşler kesat. Bozacılık bitti, eski işler yok artık. Kimse boza almıyor. Bugün çıkmayacaktım aslında, ama evde hasta var, bir çorba parası bekliyorlar."

"Günde kaç para kazanıyorsun?"

"Kadının yaşı, erkeğin maaşı sorulmaz derler," dedi Mevlut. "Ama sordunuz, söyleyeyim." İri yarı gölgeye de bardakla bozasını verdi. "Satış olunca o gün karnımız doyuyor. Olmayınca bugünkü gibi eve aç dönüyoruz."

"Pek de aç birine benzemiyorsun. Nerelisin sen?"

"Beyşehirliyim."

"Beyşehir mi? Neresi orası?"

Mevlut cevap vermedi.

"Kaç yıldır İstanbullusun?"

"Yirmi beş yıl olmuştur."

"Yirmi beş yıldır buradasın, hâlâ Beyşehirliyim mi diyorsun?"

"Yok... Siz sordunuz da."

“O kadar zamanda çok kazanmışsındır sen burada.”

“Ne gezer... Hâlâ bak geceyarısı çalışıyoruz. Sizler nerelisiniz?”

Adamlar cevap vermeyince Mevlut korktu. “Tarçın ister misiniz?” diye sordu.

“Ver bakalım. Tarçın kaça?”

Mevlut önlüğünden pirinç tarçınlığı çıkardı. Bardakların üzerine serperken, “Yook, tarçın, leblebi bizim müşteriye ikramımız,” dedi. Cebinden iki tane leblebi torbası çıkardı. Her zaman yaptığı gibi, leblebi torbalarını müşterinin eline vereceğine onları açıp, dikkatli bir garson gibi, karanlıktaki adamların bardaklarının üzerine serpiştirdi.

“Boza en iyi leblebiyle gider,” dedi.

Adamlar birbirlerine bakıp, bozalarını sonuna kadar içtiler.

“Bu kötü günde sen de bari bizim için çalışmış ol,” dedi iri yarı ve daha yaşlı olan adam bozasını bitirince.

Mevlut lafın ucunun nereye varacağını anlayarak onun sözünü kesti.

“Paranız yoksa başka zaman alırım hemşerim, şu koskoca şehirde biz garibanlar zor zamanda birbirimize destek olmayacağız da ne yapacağız. İkramım olsun, canın nasıl isterse.” Yoluna devam etmek için sırığını omuzlarına alıyordu.

“Dur bakalım bozacı,” dedi iri yapılı adam. “Bugün de bizim için çalışmış ol dedik ya... Ver bakalım üzerindeki paraları.”

“Bir para yok ki üzerimde hemşerim,” dedi Mevlut. “Bir iki müşteriden aldığım iki boza parası. O da evdeki hastanın ilacının parası, başka da...”

Ufak tefek adam cebinden bir anda bir sustalı bıçak çıkardı. Düğmesine dokundu, bıçak sessizlikte tak diye açıldı. Bıçağın sivri ucunu Mevlut’un göbeğine dayadı. İri yarı adam aynı anda Mevlut’un arkasına geçmiş, onu kollarından sıkıca tutmuştu. Mevlut sustu.

Ufak tefek adam bir yandan sustalıyı Mevlut’un göbeğine dayalı tutarken, bir eliyle de önlüğünün küçük ceplerini, ceketinin her köşesini aceleyle ve dikkatle aradı. Bulduklarını, küçük kâğıt paraları ve bozuklukları hızla kendi cebine indiriyordu. Mevlut onun çok genç ve çirkin olduğunu gördü.

Çocuğun yüzüne doğru bakınca “Önüne bak bozacı,” dedi arkasındaki iri güçlü adam. “Bak, maşallah çok paran da varmış. Boşuna kaçmıyormuşsun bizden.”

“Yeter artık,” dedi Mevlut silkinerek.

"Yeter mi," dedi arkasındaki genç. "Yok ya! Yetmez, daha. Sen yirmi beş yıl önce gelecen, şehri yağmalayacan, bize sıra gelince de yeter, yarabbi şükür mü diyecen. Biz geç kaldık diye suçumuz ne?"

"Yok kimsenin bir kabahati," dedi Mevlut. "Estağfurullah."

"Senin evin, apartmanın, nen var İstanbul'da?"

"Vallahi bir dikili ağacımız bile yok," diye yalan söyledi Mevlut. "Hiçbir şeyim yok."

"Niye? Aptal mısın sen?"

"Kısmet değilmiş."

"Ulan yirmi beş yıl önce İstanbul'a gelen herkes kendine bir gecekondu yaptı. Bugün arsalarında apartmanlar yükseliyor."

Mevlut sinirlenerek kıpırdandı, ama bu, bıçağın göbeğine sertçe dürtülmesinden ("Oy aman," dedi Mevlut) ve üstünün başının dikkatle bir daha aranmasından başka bir sonuç vermedi.

"Söylesene, sen aptal mısın, yoksa saf pozu yapan numaracı mı?"

Mevlut susuyordu. Arkasındaki adam hüner ve tecrübeyle sol kolunu büküp elini arkaya getirdi: "Ooo maşallah şuna bak. Sen paranı eve, hana, hamama değil, kol saatine yatırıyormuşsun Beyşehirli kardeşim. Şimdi anlaşıldı."

On iki yıl önce Mevlut'a evlilik hediyesi olarak takılan İsviçre markalı saat bir anda bileğinden çıktı.

"Bozacı da hiç soyulur mu?" dedi Mevlut.

"Her şeyin bir ilki vardır," dedi kollarını tutan adam. "Sesini çıkarma, arkana da bakma."

Biri yaşlı öbürü genç iki soyguncu uzaklaşırken Mevlut hiç sesini çıkarmadan arkalarından baktı. Aynı anda onların baba oğul olduğunu anladı. Arkadan kollarını tutan baba, sustalıyı karnına dayayan oğul olmalıydı. Kendisi babasıyla asla bu türden bir suç arkadaşlığı kuramamıştı. Rahmetli babasının suç arkadaşı değil, suçladığı biri olmuştu her zaman. Merdivenlerden sessizce indi. Kazancı Yokuşu'na çıkan yan sokaklardan birine geldi. Etraf sessizdi, kimsecikler yoktu. Evde Rayiha'ya ne diyecekti? Başından geçeni kimseyle paylaşmadan durabilir miydi?

Soygunun bir rüya olduğunu, her şeyin eskisi gibi olduğunu geçirdi aklından. Soyulduğunu Rayiha'ya anlatmayacaktı. Çünkü soyulmamıştı. Bu yanılsamaya birkaç saniye inanabilmek acısını azalttı. Zilini salladı.

"Booozaaa," diye bağırdı alışkanlıkla ve aynı anda bir rüyadaki gibi sesinin boğazından hiç çıkmadığını hissetti.

Eski güzel zamanlarda, sokakta bir şeye üzüldüğünde, aşağılandığı, kalbi kırıldığında evde Rayiha çok güzel teselli ederdi Mevlut'u.

Yirmi beş yıllık bozacılık hayatında Mevlut ilk defa, güğümleri boş olmamasına rağmen "Boo-zaa," diye bağırmadan, hızla evine döndü.

Tek odalık evine girer girmez, içerideki sessizlikten, ilkokula giden iki kızının da uyuduğunu anladı.

Rayiha yatağın kenarına oturmuş, her gece olduğu gibi sesini kıstığı televizyona arada göz atarak el işi yapıyor ve Mevlut'u bekliyordu.

"Artık bozacılığı bıraktım," dedi Mevlut.

"Nerden çıktı bu?" dedi Rayiha. "Sen bozacılığı bırakamazsın. Ama haklısın; başka bir iş yapman da şart. Benim çeyizlikler yetmiyor."

"Bozayı bıraktım diyorum."

"Ferhat elektrik idaresinde çok para kazanıyormuş," dedi Rayiha. "Onu ara da sana iş bulsun."

"Ölsem Ferhat'ı aramam," dedi Mevlut.

III. KISIM
(Eylül 1968 - Haziran 1982)

Babam ta beşikten beri bana kin besler.
Stendhal, ***Kırmızı ve Siyah***

1. MEVLUT KÖYDEYKEN

BU DÜNYA KONUŞSAYDI ACABA NE DERDİ?

Şimdi Mevlut'un kararını, Rayiha'ya bağlılığını ve köpek korkusunu anlamak için çocukluğuna dönelim. Mevlut Konya'nın Beyşehir kazasının Cennetpınar köyünde 1957 yılında doğdu ve on iki yaşına kadar köyden dışarı hiç çıkmadı. İlkokulu başarıyla bitirdikten sonra, kendi durumundaki diğer çocuklar gibi İstanbul'a babasının yanına okumaya ve çalışmaya gideceğini sanıyordu ama babası onu yanına istemeyince 1968 sonbaharında köyde kaldı ve çobanlık yaptı. Mevlut hayatının sonuna kadar babasının niye o yıl kendisini inatla köyde tuttuğunu düşünecek ve buna doyurucu bir cevap bulamayacaktı. Arkadaşları, amcasının oğulları Korkut ile Süleyman İstanbul'a gittikleri için o kış Mevlut yalnız ve hüzünlüydü. Çobanlık yapar, sekiz on hayvanı dere boyunca gezdirirdi. Günü, uzaktaki renksiz göle, yoldan geçen otobüslere, kamyonlara ve kuşlara, kavak ağaçlarına bakarak geçerdi.

Bazan bir kavak ağacının yapraklarının rüzgârda titreyişine dikkat kesilir, ağacın kendisine bir işaret yolladığını hissederdi. Bazı yapraklar koyu yanlarını, bazı yapraklar da sararmış yanlarını gösteriyorlardı Mevlut'a. Derken belli belirsiz bir rüzgâr esiveriyor ve koyu yaprakların sararmış yanı ve sararmış yaprakların da koyu yeşil yanı çıkıyordu ortaya.

En büyük eğlencesi kurumuş dalları tek tek toplamak, üzerlerindeki nemi alıp onlardan bir yığın yapıp yakmaktı. Odunlar tutuşup iyice alevlenince köpeği Kâmil ateşin çevresinde keyifle iki dolanır, Mevlut oturup ellerini ısıtmaya başlayınca köpek de az öteye oturur ve tıpkı Mevlut gibi, hiç kıpırdamadan uzun uzun ateşe öyle bakardı.

Köyünün bütün köpekleri Mevlut'u tanır, en sessiz ve en karanlık gecenin ortasında köyün dışına çıksa bile hiçbiri ona havlamazdı, Mevlut da bu yüzden köye ait olduğunu hissederdi. Köyün köpekleri, köyün dışından gelenlere, tehlikeli ve yabancı olanlara havlardı yalnızca. Bir köpek köyden birine, mesela Mevlut'un en iyi arkadaşı amcaoğlu Süleyman'a havlarsa diğerleri ona "Ulan Süleyman, içinden bir kötülük, bir şeytanlık geçirdin!" diye takılırlardı.

Süleyman. Köpekler aslında köyde bana hiç havlamazlardı. Biz şimdi İstanbul'a göç ettik, Mevlut'un geride köyde kalmasına üzülüyor, onu özlüyorum... Ama köyde köpeklerin bana tavrı, Mevlut'a takındıkları tavırdan hiç değişik değildi. Bunu söylemek istedim.

Mevlut ile köpeği Kâmil otlayan hayvanları bazan aşağıda bırakır, tepelere çıkarlardı. Mevlut yüksekçe bir noktadan aşağıdaki geniş manzaraya bakarken içinde yaşama, mutlu olma, âlemde önemli bir yere sahip olma istekleri uyanırdı. Bazan babasının bir otobüsle İstanbul'dan gelip kendisini alıp götüreceğini hayal ederdi. Aşağıda bıraktığı hayvanların otladığı düzlük derenin kıvrım yaptığı yerde yükselen kayalarla kesiliyordu. Düzlüğün öbür ucunda, yakılan bir ateşin dumanlarını da görürdü bazan. Ateşi yakanların komşu Gümüşdere köyünden, kendi gibi, okumaya İstanbul'a gidemeyen çocuk çobanlar olduğunu bilirdi. Hava rüzgârlı ve açık olduğu zamanlar, özellikle sabahları Gümüşdere köyünün küçük evleri, beyaza boyalı şirin camisi ve ipincecik minaresi Mevlut'un ve Kâmil'in çıktığı tepeden gözükürdü.

Abdurrahman Efendi. Ben o köyde, Gümüşdere'de ikamet ettiğim için hemen söze girme cesareti buluyorum kendimde: 1950'lerde Gümüşdere, Cennetpınar ve civardaki diğer üç köyde yaşayan bizlerin ekseriyesi, çok fakirdik. Kışları bakkala borçlanır, baharı zor getirirdik. Baharda bazı erkekler inşaatlarda çalışmaya İstanbul'a giderdik. Kimimizin parası olmadığı için Kör Bakkal İstanbul'a otobüs biletimizi de alır, borç defterinin en tepesine yazardı. 1954'te, bizim Gümüşdere köyünden İstanbul'a giden uzun boylu, geniş omuzlu dev Yusuf İstanbul'da inşaat işçiliği yapmış önce. Sonra *tesadüfen* yoğurtçu olmuş ve sokak sokak yoğurt satıp çok para kazanmış. Önce kardeşlerini, amcaoğullarını, İstanbul'a yanına, bekâr evlerinde yatıp çalışmaya çağırdı. Biz Gümüşdereliler o günlere kadar yoğurttan anlamazdık. Ama çoğumuz İstanbul'a gidip yoğurt sattık. Ben İstanbul'a ilk askerden sonra yirmi iki yaşındayken gittim. (Arada disiplinsizlik ettiğim, kaçıp kaçıp yakalandığım ve bol bol dayak yiyip hapis yattığım için benim askerliğim dört yıl sürmüştür, ama yanlış anlaşılmasın, ordumuzu, şerefli komutanlarımızı herkesten çok ben severim.) Bizim askerler Başbakan Menderes'i daha o zamanlar asmamıştı; o da sabah akşam

İstanbul'da Kadillak arabasıyla geziyor ve yolunu kesen bütün eski evleri ve konakları yıktırıp geniş caddeler açtırıyordu. İstanbul'da yıkıntılar arasında sokak sokak gezen satıcılara çok iş vardı, ama yoğurtçuluğu beceremedim ben. Bizim buraların insanı güçlü kuvvetli, sağlam kemikli, geniş omuzlu olur. Bendeniz, bir gün inşallah karşılaşırsak kendi gözünüzle de göreceksiniz, ince narinceyimdir. Her iki ucunda yirmi otuz kiloluk yoğurt tepsileri sarkan satıcı sırığının altında sabah akşam eziliyordum. Üstelik yoğurtçuların çoğu gibi, biraz daha kazanayım diye akşamları da boza satmaya çıkardım. Sırık, altına ne koyarsan koy, acemi yoğurtçunun omzunda, ensesinde nasır yapar. Bende nasır olmuyor çünkü tenim kadife gibi diye başta sevindimse de, daha sonra lanet sırığın bana daha beterini yaptığını, omurgamı eğdiğini fark edip hastaneye gittim. Hastane kuyruklarında bir ay bekledikten sonra doktor sırık taşımayı hemen bırakmamı söyledi. Tabii para kazanmak için sırığı değil doktoru bıraktım. Böylece boynum eğrilmeye başladı, adım da arkadaşlar arasında "Kız Abduş"tan "Boynueğri Abdurrahman"a çevrildi ki bu da kalbimi kırıyordu. İstanbul'da bizim köylülerden uzak durdum, ama Mevlut'un asabi babası Mustafa ile amcası Hasan'ı da sokaklarda yoğurt satarken görürdüm. Boynumun acısını unuttursun diye içtiğim rakıya da o günlerde alıştım. Bir süre sonra ben İstanbul'da bir ev, bir gecekondu, mal, mülk, para biriktirme hayalini tamamen bıraktım ve biraz eğlendim. İstanbul'dan getirdiğim parayla köyde biraz arazi aldım ve Gümüşdere'nin en yoksul, en kimsesiz kızıyla evlendim. İstanbul'dan çıkardığım ders, orada tutunabilmek için insanın köyden yanında asker gibi getireceği, işçi gibi çalıştıracağı en azından üç erkek çocuğu olması gerektiğidir. Üç tane aslan gibi erkek çocuğum olsun, ben onlarla İstanbul'a gidip, şehir dışındaki ilk tepede kendi evimi yapıp bu sefer şehri fethederim diye düşündüm. Ama köyde üç oğlum değil, üç kızım doğdu. Ben de iki yıl önce köye kesin dönüş yaptım ve kızlarımı çok sevdim. Hemen onları size tanıtayım:

Vediha. İlk aslan oğlum ciddi, çalışkan olsun, adı da Vedii olsun istemiştim. Ne yazık ki kız oldu. Ben de Vedii yerine Vediha dedim ona.

Rayiha. Babasının kucağına çıkmayı çok sever ve çok da güzel kokar.

Samiha. Cin gibi, sürekli şikâyet edip ağlıyor, daha üç yaşında bile değil ama evin içinde patır kütür yürüyor.

Cennetpınar köyünde Mevlut akşamları evde bazan annesi Atiye ve onu çok seven iki ablasıyla oturur, İstanbul'a, baba Mustafa Efendi'ye mektup yazar, İstanbul'dan ayakkabı, pil, plastik mandal, sabun gibi şeyler getirmesini isterdi. Babası, okuma yazma bilmediği için, Mevlut'un yazdığı mektupları çok seyrek cevaplar, sipariş ettikleri şeylerin çoğunu da "Köyde Kör Bakkal'da daha ucuzu var," diye zaten getirmezdi. "Biz o şeyleri bizim Kör Bakkal'da yok diye değil, bizim evde yok diye sipariş ediyoruz Mustafa!" diye bazan Mevlut'un annesi evde söylenirdi. Babasına yazdığı mektuplar Mevlut'un ruhuna, birinden yazıyla bir şey istemek fikrini derinlemesine işledi. UZAKTAKİ BİRİNDEN MEKTUPLA BİR ŞEY İSTEMEK konusu üçe ayrılıyordu:

1. İnsanın kendi gerçek istediği, ki bunun ne olduğunu insanın kendisi bilemezdi.
2. İnsanın resmen dile getirdiği şey, ki dile gelirken insan aslında ne istediğini biraz anlardı.
3. Mektup, ki bu da (1) ve (2)'nin ruhuyla beslenen ama bambaşka manası olan sihirli bir metindi.

Mustafa Efendi. Mayıs sonunda İstanbul'dan dönünce kızlara elbiselik morlu, yeşilli çiçekli kumaşlarını; annelerine Mevlut'un mektupta yazdığı kapalı terliği ve Pe-Re-Ja kolonyayı; Mevlut'a da istediği oyuncağı getirdim. Mevlut'un hediyeyi görünce yarım ağız teşekkür etmesine içerledim. "Su tabancasını istiyordu, ama muhtarın oğlunda olandan..." dedi annesi, ablaları da sırıtırken. Ertesi gün Mevlut ile Kör Bakkal'a gittik ve borç hesabının üzerinden kalem kalem geçtik. "Ulan bu Çamlıca sakız ne?" diye arada kafam atıp söyleniyordum, ama Mevlut alıp deftere yazdırdığı için önüne bakıyordu. "Sakız vermeyeceksin buna gelecek sefer!" dedim Kör Bakkal'a. "Gelecek kış Mevlut zaten İstanbul'a gidip okusun!" dedi ukala Kör. "Maşallah, kafası hesaba, matematiğe çok yatıyor. Bizim köyden de bir kere de üniversiteye gidecek biri çıksın."

Mevlut'un babasının son kış İstanbul'da Hasan Amca ile anlaşmazlığa düştüğü haberi köye çabuk yayılmıştı... Hasan Amca ve iki oğlu, Korkut ile Süleyman, İstanbul'da, geçen Aralık ayının en soğuk günlerinde, Mevlut'un babası ile birlikte yaşadıkları Kültepe'deki evden çıkmışlar, onu yalnız bı-

rakıp karşıdaki Duttepe'de hep birlikte yapıp bitirdikleri başka bir eve taşınmışlardı. Hemen arkasından Hasan Amca'nın karısı, Mevlut'un hem teyzesi hem de yengesi Safiye köyden şehre onlara bakmaya, bu yeni eve gelmişti. Bu gelişmeler Mustafa Efendi'nin İstanbul'da yalnız kalmamak için sonbaharda Mevlut'u yanına alabileceği anlamına geliyordu.

Süleyman. Babamla Mustafa Amca kardeşler ama soyadlarımız ayrı. Atatürk'ün emriyle bütün milletin soyadı aldığı günlerde, Beyşehir'den eşek sırtında koca defterlerle köye gelen nüfus memuru, herkesin tek tek seçtiği soyadlarını son gün kayda geçiriyormuş. Sıra çok dindar ve mübarek bir insan olan ve hayatında Beyşehir'den ileriye gitmemiş olan dedemize gelmiş. O da düşünmüş düşünmüş ve "Aktaş" demiş. İki oğlu, her zamanki gibi, dedemizin yanında kavga ediyorlarmış. "Beni de Karataş diye yazın," demiş inatla, o zaman küçük bir çocuk olan Mustafa Amcam ama ne dedem ne de memur dinlemiş onu. İnatçı ve aksi Mustafa Amcam, yıllar sonra Mevlut İstanbul'da ortaokula yazılmadan önce Beyşehir'e inip hâkime değiştirtti soyadını ve böylece bizler Aktaş kaldık, Mevlutlar da Karataş oldu. Amcamın oğlu Mevlut Karataş bu sonbahar İstanbul'a gelip okumaya çok hevesli. Ama bizim köyden, civar köylerden okuma bahanesiyle İstanbul'a getirilen çocuklardan hiçbiri şimdiye kadar liseyi bitirememiştir. Bizim oradaki yüze yakın köyden ve ilçelerden üniversiteye girebilmiş tek köylü çocuğu vardır. Daha sonra gözlük takan bu fare Amerika'ya gitmiş, bir daha da kendisinden haber alınamamıştır. Yıllar sonra bir gazetede resmini görmüşler ama adını değiştirdiği için tam anlayamamışlar o bizim gözlüklü fare midir, değil midir. Bana kalırsa bu soysuz çoktan Hıristiyan olmuştur.

Yazın sonunda bir akşamüstü babası Mevlut'un çocukluğundan beri bildiği paslı testereyi çıkardı. Oğlunu yaşlı meşe ağacının altına çekti. Bilek kalınlığındaki bir dalı sabırla, ağır ağır kestiler. Hafifçe eğimli, upuzun bir daldı bu. Babası önce ekmek bıçağının, sonra bir çakının yardımıyla sırığın dallarını tek tek kesip ayıkladı.

"Bu senin satıcı sırığın olacak!" dedi. Mutfaktan kibrit alıp Mevlut'a ateş yaktırdı. Ateşin üzerinde budaklarını yavaş yavaş tütsüleyip yakarken sırığı bükerek kuruttu. "Bir seferde olmaz. Yaz

sonuna kadar güneşte de bırakarak, ateş üzerinde çevire çevire eğip kurutursun. Hem taş gibi, hem de kadife gibi olur. Bak bakalım omzuna oturuyor mu?"

Mevlut sırığı omzuna aldı. Ensesinde, omuzlarında sertliğini, sıcaklığını ürpererek hissetti.

Yaz sonunda, İstanbul'a giderlerken yanlarına küçük bir çuval dolusu tarhana, kurutulmuş kırmızı biber, bulgur ve yufka dolu torbalar ve sepetler dolusu ceviz aldılar. Babası bulgur ve cevizleri önemli apartmanların kapıcılarına hediye ederdi ki kendisine iyi davransınlar, asansöre binmesine izin versinler. İstanbul'da tamir edilecek el feneri, babasının sevdiği ve köye dönerken yanında getirdiği çaydanlık, evin toprak zeminine serilecek hasır ve başka pek çok ıvır zıvır vardı yanlarında. Tıkış tıkış dolu plastik torbalar, sepetler, bir buçuk gün süren tren yolculuğu boyunca sıkıştırıldıkları köşelerden ortaya çıkıveriyorlardı. Tren penceresinden seyrettiği dünyaya dalmış olan Mevlut şimdiden özlediği annesini ve ablalarını düşünürken torbalardan vagonun ortasına yuvarlanan hazırlop yumurtaların peşinden koşardı.

Trenin penceresinden görülen dünyada Mevlut'un on iki yıllık hayatı boyunca gördüğünden kat kat çok insan, buğday tarlası, kavak ağacı, öküz, köprü, eşek, ev, dağ, cami, traktör, yazı, harf, yıldız ve elektrik direği vardı. Üzerine üzerine gelen elektrik direkleri bazan Mevlut'un başını döndürür, kafası babasının omzuna yaslanıp uyuyakalır, uyanınca dışarıdaki sarı tarlaların, güneşli buğday yığınlarının yok olduğunu, her yerin mor kayalarla çevrildiğini fark eder, daha sonra rüyasında İstanbul'u bu mor kayalardan yapılmış bir şehir olarak görürdü.

Derken yeşil bir dere ve yeşil ağaçlar görür, ruhunun renk değiştirdiğini hissederdi. Bu dünya konuşsaydı acaba ne derdi? Tren bazan hiç gitmiyormuş da, pencereden bütün bir âlem sıraya dizilmiş geçiyormuş gibi gelirdi Mevlut'a. Tek tek tren istasyonlarının adlarını babasına her birinde heyecanla bağırarak "Hamam... İhsaniye... Döğer..." diye okur, kompartımanda içilen sigaraların yoğun mavi dumanından gözleri sulanınca dışarı çıkar, sarhoş gibi sallanarak helaya yürür, kilidini zorlukla açar ve kenefin madeni deliğinden gözüken rayları ve çakıl taşlarını seyrederdi. Helanın deliğinden tekerleklerin tak tak tak tak'ları güçle işitiliyordu. Dönüşte son vagona kadar yürüyüp kompartımanlarda uyuyan kadınları, ağlayan çocukları, kâğıt oynayanları, bütün vagonu sarım-

sak kokutan sucukları yiyenleri, namaz kılanları, yoğun kalabalığı seyretmeyi severdi Mevlut.

"Amma çok gidiyorsun, ne yapıyorsun helada?" diye sormuştu babası. "Su akıyor mu?"

"Akmıyor."

Bazı şehirlerde, trene çocuk satıcılar biner, bir şehirden öteki istasyona kadar sattıkları kuru üzüm, leblebi, bisküvi, ekmek, peynir, badem ve cikletlere Mevlut dikkatle bakar, sonra annesinin çantaya özenle yerleştirdiği gözlemesini yerdi. Bazan çok uzaktan treni gören çobanlarla köpeklerinin yokuştan aşağı koştuklarını görür, çoban çocukların kaçak tütünle sigara sarmak için "gaztee" diye bağırmalarını işitir ve trenin onların yanından hızla geçişi Mevlut'a tuhaf bir gurur verirdi. Derken İstanbul treni bozkırın ortasında durur, Mevlut dünyanın aslında ne kadar sessiz bir yer olduğunu hatırlardı. Sessizlikte hiç bitmeyecekmiş gibi gelen bekleyiş sırasında, vagonun penceresinden gözüken bir köy evinin küçük bahçesinde domates toplayan kadınları, raylar boyunca yürüyen tavukları, elektrikli su motorunun yanında birbirlerini kaşıyan iki eşeği, az ötede de otların üzerinde sakallı bir adamın uyuduğunu görürdü.

"Ne zaman gideceğiz?" demişti trenin bu bitmez bekleyişlerinin birinde.

"Sabret oğlum, İstanbul kaçmıyor."

"Aaa gidiyoruz."

"Biz değil yandaki tren gidiyor," diye gülmüştü babası.

Mevlut köydeki okulda beş yıl boyunca öğretmenin hemen arkasında asılı duran bayraklı, Atatürklü Türkiye haritasının neresinde olduklarını bütün yolculuk boyunca hayalinde canlandırmaya çalıştı. Tren İzmit'e girmeden uyuyakaldı, Haydarpaşa'ya girene kadar da gözlerini hiç açmadı.

Üzerlerindeki bütün yükler, torbalar ve sepetlerin ağırlığı yüzünden, Haydarpaşa Tren İstasyonu'nun merdivenlerinden inip Karaköy vapuruna binmeleri bir saatlerini aldı. Mevlut hayatta ilk defa denizi orada, akşam karanlığında gördü. Deniz rüyalar gibi karanlık ve uyku gibi derindi. Tatlı bir yosun kokusu vardı serin rüzgârda. Avrupa tarafı ışıl ışıldı. Mevlut denizi değil, bu ışıkları ilk görüşünü hayatı boyunca hiç unutmadı. Karşıya varınca, üzerlerindeki torbalar ve yüklerle baba oğulu belediye otobüsüne almadıkları için Zincirlikuyu'nun arkalarındaki eve dört saatte yürüdüler.

2. EV

ŞEHRİN BİTTİĞİ YERDEKİ TEPELER

Ev bir gecekonduydu. Babası bu kelimeyi bu yerin ilkelliğine, sefaletine öfkelendiği zaman kullanıyor, öfkeli değilse –ki bu çok seyrekti– buraya Mevlut'un da hissettiği bir şefkatle daha çok "ev" diyordu. Bu şefkat Mevlut'a burada bir gün bu dünyada sahip olacakları ölümsüz evden bir şeyler olduğu yanılsamasını veriyordu, ama buna inanmak zordu. Gecekondu büyükçe bir odaydı. Bir de bitişikte, ortasında bir çukur olan hela vardı. Helanın camsız küçük penceresinden geceleri uzak mahallelerin köpeklerinin kavgaları ve ulumaları işitilirdi.

İlk gece, karanlıkta eve girdiklerinde içeride bir kadın ile bir erkek olduğu için Mevlut burasını başkasının evi sanmıştı. Daha sonra o çiftin, babasının yaz boyunca eve yerleştirdiği kiracılar olduğunu anladı. Babası önce onlarla tartışmış, sonra karanlıkta bir köşeye bir başka yatak sermiş, baba oğul orada birlikte uyumuşlardı.

Mevlut ertesi gün öğleye doğru uyandığında evde kimse yoktu. Babası, amcası ve geçen yıllarda onlara katılan amcaoğulları hep birlikte bu evde yaşamışlardı. Mevlut yazın Korkut ve Süleyman'ın anlattıklarını hatırlayarak, onları bu odada yaşarken gözlerinin önüne getirmeye çalıştı, ama terk edilmiş bir hayalet ev gibiydi burası. Eski bir masa, dört sandalye, biri somyalı diğeri somyasız iki yatak, iki dolap, iki pencere, bir de soba vardı. Babasının altı yıldır kışları gidip çalıştığı şehirde sahip olduğu şeyler bu kadardı. Geçen yıl amcası ve oğulları babasıyla tartışıp ayrı bir eve geçince yataklarını, eşyalarını, her şeylerini almışlardı. Mevlut onların tek bir eşyasını bulamadı evde. Babasının köyden getirdiği birkaç eşyayı, annesinin babasına ördüğü yün çorapları ve uzun donları ve köyde ablalarının elinde gördüğü bir makası –şimdi paslanmış bile olsa– dolapta görmek hoşuna gitti.

Evin zemini topraktı. Mevlut, sabah çıkmadan önce babasının köyden getirdiği hasırı yere sermiş olduğunu gördü. Geçen yıl amcası ve oğulları evden çıkarken eski hasırı almış olmalıydılar.

Babasının sabah üzerine taze bir ekmek bıraktığı masa tahtadan ve kontrplaktan yapılmıştı, boyasız ve eskiydi. Sallanmasın diye, kısa tek bacağının altına boş kibrit kutuları ya da kesilmiş

tahta parçaları koyardı Mevlut, ama arada bir masa yeniden sallanmaya başlar ve çorba ve çay üzerlerine dökülür, babası sinirlenirdi. Babası çok şeye sinirlenirdi. Bu evde 1969'dan sonra birlikte geçirdikleri yıllar boyunca babası pek çok kereler "Masayı tamir edeyim," dediyse de bunu yapmadı.

Mevlut babasıyla akşam masada oturup aceleyle de olsa yemek yemekten, özellikle İstanbul'daki ilk yıllarında mutluluk duyardı. Ama ya babası tek başına ya da ikisi birlikte, akşamları boza satmaya çıkacakları için bu yemekler köyde ablaları ve annesiyle yer sofrasında güle oynaya yedikleri yemekler gibi eğlenceli olmazdı. Mevlut babasının hareketlerinde bir an önce satışa çıkma telaşı görürdü hep. Mustafa Efendi son lokmasını ağzına koyar koymaz bir sigara yakar, onun da yarısına gelmeden önce "Hadi," derdi.

Akşam okuldan döndükten sonra, birlikte boza satmaya çıkmadan önce sobanın üstünde, soba daha yanmıyorsa küçük Aygaz ocağında Mevlut çorba pişirmeyi severdi. Tencerede kaynayan suyun içine bir kaşık Sana yağı ve dolapta ne kaldıysa, havuç, kereviz, patates doğrayıp atar, köyden getirdikleri biber ve bulgurdan üzerine iki avuç serper ve fokurtuyu dinleyerek çorbanın içindeki cehennemî hareketi seyrederdi. Patates ve havuç parçacıkları, cehennem ateşinde yanan yaratıklar misali çorbanın içinde deli gibi dönerler, tencerenin içinden sanki onların çığlıkları, can çekişmeleri duyulur, bazan tıpkı bir yanardağın ağzında olacağı gibi beklenmedik kabarmalar olur, havuçlar ve kerevizler yükselerek Mevlut'un burnuna yaklaşırdı. Mevlut patateslerin piştikçe sararmasını, havucun rengini çorbaya vermesini, fokurtunun çıkardığı sesin değişmesini izlemeyi sever, tencerenin içindeki fokur fokur hareketin, gitmeye başladığı Atatürk Erkek Lisesi'ndeki coğrafya dersinde anlatılan gezegenlerin dönüşünün tıpatıp aynısı olduğunu gözlemler, sonra kendisinin de âlemde bu küçük parçacıklar gibi dönüp durduğunu düşünürdü. Tencereden gelen sıcak ve hoş kokulu buharla ısınmak güzeldi.

"Maşallah çorba çok güzel olmuş, eline sağlık!" derdi babası her seferinde. "Acaba seni bir ahçıya çırak mı versek?" Akşam babasıyla boza satmaya çıkmıyor ve ders çalışmak için evde kalıyorsa, Mevlut babası gittikten hemen sonra masayı toplar, coğrafya kitabındaki şehir ve ülke adlarının hepsini kararlılıkla ezberlemeye başlar ve Eyfel Kulesi'nin ve Çin'deki Budist tapınaklarının resimlerine bakarak uykulu hayaller kurardı. Okula gidip öğleden sonra da

babasıyla birlikte ağır yoğurt tepsilerini taşıyarak yoğurt satmışlarsa, eve girip bir şeyler yedikten sonra yatağın üzerine devrilip uyuyakalırdı. Babası evden çıkarken onu uyandırırdı.

"Pijamalarını giyip yorganın içine gir de öyle uyu oğlum. Sonra soba sönünce buz kesersin."

"Ben de geleceğim, dur gitme baba," derdi Mevlut, ama bunu rüyasında söylüyormuş gibi uyumaya devam ederdi.

Geceleri evde tek başına kalınca, kendisini ne kadar zorlarsa zorlasın pencereden giren rüzgârın uğultusunu, farelerin ya da cinlerin bitip tükenmez tıkırtısını, dışarıdan geçen ayak seslerini ve köpeklerin çığlıklarını unutup kafasını coğrafya kitabına bir türlü veremiyordu. Şehrin köpekleri köyün köpeklerinden daha telaşlı, daha canhıraş idiler. Sık sık elektrik kesilir, Mevlut ders de çalışamaz, karanlıkta sobanın içindeki alevler ve tıkırtılar daha da büyür, o zaman köşedeki gölgeler içerisinden bir gözün kendisini dikkatle seyrettiğinden emin olurdu. Bakışlarını coğrafya kitabından uzaklaştırırsa bu gözün sahibi Mevlut'un kendisini fark ettiğini görüp hemen üzerine üzerine atılacağı için bazan yatmak için masadan da kalkamaz, başını sayfanın üzerine koyup uyuyakalırdı.

"Niye sobayı söndürüp yatağına girip uyumuyorsun evladım?" derdi babası gece yarısı yorgun ve sinirli eve döndüğünde.

Sokaklarda çok üşüdüğü için evin iyi ısıtılmış olmasından babası memnun olurdu, ama o saate kadar odun yakılmasını da istemezdi. Bunu da söyleyemediği için, en fazla "Uyuyacaksan sobayı söndür," derdi.

Sobaya attıkları odunları babası bazan Hasan Amca'nın küçük bakkalından kesilmiş olarak satın alır, bazan da komşudan aldığı baltayla kaba bir kütüğü kendi keserdi. Odun sobasının küçük kuru dallarla, gazete parçalarıyla nasıl yakılacağını, civar tepelerde nerelerde kuru dallar, eski gazete ve kâğıt parçaları bulacağını daha kış gelmeden babası Mevlut'a gösterdi. Şehre geldiğinin ilk aylarında, babası yoğurt satışından döndükten sonra, Mevlut'u oturdukları Kültepe'nin yukarılarına çıkarırdı.

Ev, şehrin bittiği yerde, üzerinde dut ağaçları ve tek tük incirler olan yarı kel, çamurlu bir tepenin aşağı kısmındaydı. Tepenin alt kısmını, başka tepeler arasından kıvrım kıvrım kıvrılarak Ortaköy'den Boğaz'a dökülen dar ve cılız bir dere çiziyordu. 1950'lerin ortasında Ordu, Gümüşhane, Kastamonu ve Erzincan'ın yoksul köylerinden bu tepelere ilk göç eden ailelerin kadınları dere bo-

yunca tıpkı geldikleri köyde yapıldığı gibi mısır yetiştirir, çamaşır yıkardı. Çocuklar yazları derenin sığ sularında yüzerdi. Derenin Osmanlı zamanından kalan adı Buzludere o günlerde kullanılırdı, ama on beş yılda Anadolu'dan gelip civar tepelere yerleşen seksen binin üzerinde nüfus ile irili ufaklı çeşit çeşit sanayinin kiri yüzünden bu ad kısa sürede Bokludere'ye dönüşmüştü. Mevlut'un İstanbul'a geldiği yıllarda ise ne Buzludere ne de Bokludere adı hatırlanıyordu, çünkü şehrin içinde yer alan ve kaynağından döküldüğü yere kadar üzeri betonla kaplanan dereyi artık herkes unutmuştu.

Babasının Mevlut'u çıkardığı Kültepe'nin en yüksek noktasında eski bir çöp yakma fırınının kalıntıları ve tepeye adını veren külleri vardı. Buradan, gecekondularla hızla kaplanmakta olan diğer tepeler (Duttepe, Kuştepe, Esentepe, Gültepe, Harmantepe, Seyrantepe, Oktepe vs.), şehrin en büyük mezarlığı (Zincirlikuyu), irili ufaklı pek çok fabrika, araba tamirhaneleri, atölyeler, depolar, ilaç ve ampul fabrikaları ve uzaklarda şehrin hayaletimsi gölgesi, yüksek binaları ve minareleri gözüküyordu. Şehrin kendisi, babasıyla sabahları yoğurt ve akşamları boza sattığı ve okula gittiği mahalleler uzaklarda, esrarengiz birer leke gibiydiler.

Daha da uzaklarda Anadolu yakasının mavi tepeleri vardı. Boğaz bu tepelerin arasındaydı, ne yazık ki gözükmüyordu, ama Mevlut şehre ilk geldiği aylarda Kültepe'nin doruklarına her çıkışında mavi dağların arasından bir an mavi denizi gördüğünü sanırdı. Denize doğru giden tepelerin her birinin üzerinde, şehre elektrik veren ana hatlardan birini taşıyan koskocaman elektrik direkleri vardı. Bu dev demir direklerde rüzgâr tuhaf sesler çıkarır, nemli günlerde de elektrik telleri Mevlut ile arkadaşlarını korkutan cızırtılar yapardı. Direkleri saran dikenli tellerde, üzerinde ÖLÜM TEHLİKESİ yazan ve bir de kurukafa resmi bulunan ve kurşunlarla delik deşik edilmiş bir levha vardı. İlk yıllarda kuru dal ve kâğıt parçası toplarken buradan manzaraya her bakışında Mevlut ölüm tehlikesinin elektrikten değil, şehrin kendisinden geldiğini zannederdi. Dev direklere sokulmanın yasak ve uğursuz olduğu çok söylenirdi, ama mahallenin çoğu bu ana hatta ustaca bağlanmış kaçak bağlantılardan elektrik alıyordu.

Mustafa Efendi. Bizim buradaki hayatımızın ne çetin geçtiğini anlasın diye Kültepe ve karşıdaki Duttepe hariç diğer tepelerin hiçbi-

rinde hâlâ resmen elektrik olmadığını anlattım oğluma. Amcasıyla altı yıl önce biz buralara ilk geldiğimizde hiçbir yerde elektrik, su, lağım tesisatı olmadığını söyledim. Parmağımla diğer tepeleri işaret ederek Osmanlı padişahlarının avlandığı ve askerlerin atış talimi yaptığı düzlüğü; Arnavutların çilek ve çiçek yetiştirdiği seraları; Kâğıthane'de yaşayanların işlettiği mandırayı; 1912'de Balkan Harbi sırasında çıkan tifüs salgınında ölen askerlerin kireçlenip gömülen cesetlerinin yer aldığı beyaz mezarlığı gösterdim ki oğluma, İstanbul'un cıvıl cıvıl renkli hayatına kanıp hayatın kolay olduğunu sanmasın. Maneviyatı bozulup şevki kaçmasın diye, Mevlut'u kaydedeceğimiz Atatürk Erkek Lisesi'ni, Duttepe futbol takımı için açılan toprak sahayı, dut ağaçlarının arasında bu yaz çalışmaya başlayan solgun projektörlü Derya Sineması'nı, hepsinin koca çeneleri birbirlerine benzeyen Rizeli fırıncı ve inşaatçı Hacı Hamit Vural ve adamlarının desteğiyle dört yıldır yapımına devam edilen Duttepe Camii inşaatını da gösterdim. Caminin sağındaki yamacın aşağılarında, dört yıl önce Hasan Amcasıyla kireç boyalı taşlarla çevirdiğimiz arsanın üzerinde onların geçen sene bitirdikleri evi de gösterdim. "Altı yıl önce biz amcanla buralara geldiğimizde bütün bu tepeler bomboştu!" dedim. Buralara uzaklardan göç edip yerleşen garibanların derdinin şehirde iş bulmak ve orada yaşamak olduğunu, bu yüzden sabahları herkesten önce şehre koşmak için herkesin evini yola en yakın yerlere, yani tepelerin alt kısmına yaptığını ve böylece tepelerin neredeyse gözle görülebilir bir hızla ve aşağıdan yukarıya doğru nasıl büyüdüğünü de izah ettim.

3. BOŞ BİR ARAZİYE EV YAPAN GİRİŞKEN KİŞİ

AH OĞLUM, KORKMUŞSUN SEN İSTANBUL'DAN

Mevlut, İstanbul'da ilk aylarında geceleri yatağında yatarken şehrin uzaktan gelen gürültüsüne dikkat ederdi. Bazan korkuyla uykusundan uyanınca sessizlikte çok uzaktan gelen köpek havlamalarını duyar, babasının eve dönmediğini anlar, kafasını yorganın içine gömüp uyumaya çalışırdı. Mevlut o günlerde geceleri köpek korkusuna fazla kapılınca babası onu Kasımpaşa'da ahşap bir evdeki bir şeyhe götürüp okuyup üfletti. Mevlut bunu yıllar sonra hatırlayacaktı.

Bir gece rüyasında Atatürk Erkek Lisesi'nin müdür yardımcısı "İskelet"in yüzünün elektrik direğinin üstündeki, "ölüm" diyen kurukafaya benzediğini keşfetti. İskelet'le, köyden getirdiği ilkokul diplomasını babası kayıt için verirken tanışmışlardı. Mevlut matematikten başını hiç kaldırmazdı çünkü karanlık pencereden kendisini gözetlediğini sandığı Cin ile göz göze gelmeyi hiç istemezdi. Bu yüzden uyumak için yatağa bile gidemezdi bazan.

Kültepe, Duttepe ve diğer tepelerdeki mahalleleri Mevlut, oraları bir yılda çok iyi öğrenen Süleyman'ın yardımıyla tanıdı. Kimisinin temelleri daha yeni atılmış, kimisinin duvarları yarıya kadar yükselmiş, hatta bitirilmekte olan pek çok gecekondu gördü. Bunların çoğunda yalnız erkekler yaşıyordu. Son beş yılda Kültepe'ye, Duttepe'ye Konya'dan, Kastamonu'dan, Gümüşhane'den gelenlerin çoğu ya Mevlut'un babası gibi karılarını ve çocuklarını köyde bırakmışlardı ya da köyde evlenemeyecek, işsiz güçsüz, malsız mülksüz bekâr erkeklerdi. Tek odalık bazı evlerde altı yedi bekâr erkeğin yataklarda ölü gibi yatıp dinlendiğini açık kapılardan görünce de Mevlut etraftaki hırçın köpeklerin varlığını hissederdi. Bu evlerden dışarıya gelen yoğun nefes, ter ve uyku kokusunu köpekler fark ediyor olmalıydı. Kavgacı, suratsız ve şefkatsiz oldukları için Mevlut bekâr erkeklerin çoğundan korkardı.

Aşağıda Duttepe çarşısında, ileride otobüslerin son durağı olacak anacaddede, babasının "kazıkçı" dediği bir bakkal ve çimento çuvalları, hurda kapılar, eski kiremitler, soba boruları, teneke parçaları ve plastik örtüler satan bir dükkân ve sabah şehirde iş bulamamış erkeklerin akşama kadar pineklediği salaş bir kahve vardı. Tepeye çıkan yolun ortasında Hasan Amca da küçük bir bakkal dükkânı açmıştı. Mevlut boş vakitlerinde oraya çıkar, amcaoğulları Korkut ve Süleyman ile eski gazeteleri katlayarak kesekâğıdı yapardı.

Süleyman. Mustafa Amcamın huysuzluğu yüzünden Mevlut bir senesini köyde boşu boşuna kaybettiği için Atatürk Erkek Lisesi'nde benden bir sınıf geriye düştü. Okulda teneffüslerde Mevlut'u tek başına bahçede görünce yanına gider, acemi İstanbullu amcaoğluyla arkadaşlık ederdim. Biz Mevlut'u çok severiz ve onu babasından ayırırız. Okullar açılmadan önce bir gece Mustafa Amca ile bizim Duttepe'deki eve geldiler. Mevlut annemi görür görmez kendi annesine, ablalarına duyduğu özlemle sarıldı ona.

"Ah oğlum, korkmuşsun sen İstanbul'dan," dedi annem ona sarılarak. "Korkma, bak biz hep buradayız." Mevlut'u annesinin yaptığı gibi saçlarından öptü. "Söyle bakalım, şimdi İstanbul'da ben senin Safiye Yengen mi olacağım, Safiye Teyzen mi?"

Annem, Mevlut'un hem amcasının karısı, yani yengesi; hem de annesinin ablası, yani teyzesidir. Mevlut yazları babasıyla benim babamın bitip tükenmez kavgalarının etkisi altına girerse ona "yenge" der, ama Mustafa Amcam İstanbul'dayken kışları annesi ve ablalarının tatlı havasıyla ona "teyze" derdi.

"Her zaman teyzemsin," dedi Mevlut anneme içtenlikle.

"Baban kızmasın sonra!" dedi annem.

"Aman Safiye, sen ona annelik et," dedi Mustafa Amca. "Burada öksüz kaldı, geceleri ağlıyor."

Mevlut utandı.

"Okula yazdırıyoruz," diye devam etti Mustafa Amca. "Ama kitaptı, defterdi çok tutuyor. Bir de ceket lazımmış."

"Okul numaran kaç?" diye sordu Korkut Ağabeyim.

"1019".

Ağabeyim yan odaya gitti ve sandığın dibinden arayıp ikimizin eski okul ceketini çıkardı. Dövüp tozunu aldı, buruşukluklarını açtı ve ceketi Mevlut'a bir terzi gibi özenle giydirdi.

"Çok yakıştı sana bu 1019," dedi Korkut.

"Evet, maşallah, yeni cekete de hiç gerek yok," dedi Mustafa Amca.

"Biraz bol, ama daha iyi," dedi Korkut Ağabeyim. "Dar ceket kavgada zorluk çıkarır."

"Yok, Mevlut okula kavga etmek için gitmiyor," dedi Mustafa Amca.

"Tabii kavga etmeden durabiliyorsa," dedi Korkut. "Bazan eşek suratlı manyak hocalar insana öyle bir takıyorlar ki, insanın kendini tutması mümkün olmuyor."

Korkut. Mustafa Amca'nın "Mevlut kimseyle dövüşmez," demesinden pirelendim; beni küçümsediğini hissettim. Üç yıl önce ben, Mustafa Amcam ve babam onların Kültepe'de birlikte çevirip yaptıkları evde (bugün Mevlutların kaldığı yer) otururken ben okulu bıraktım. Okula dönmeyi hiç aklımdan geçirmeyeyim diye okuldaki son günlerimde eşek suratlı, fiyakalı kimyacı Fevzi'ye sınıfın önünde iki tokat, üç yumruk atıp hak ettiği dersi de verdim. Önceki yıl Pb_2SO_4 neymiş deyince verdiğim "pabuç" cevabıyla alay

edip bütün sınıfın önünde aklınca beni aşağıladığı ve beni boş yere çaktırdığı için bu dayağı çoktan hak ediyordu. Öğretmenini derste evire çevire dövebildiğin liseye de –adı istediği kadar Atatürklü olsun– zaten benim saygım kalmaz.

Süleyman. "Ceketin sol cebinin astarında delik var, ama sakın diktirme," dedim şaşkın Mevlut'a. "Sınavlarda kopyayı oraya saklarsın. Zaten biz bu ceketin faydasını okulda değil, akşamları boza satarken gördük. Gece yarısı, soğuk sokaklarda okul ceketiyle satıcılık yapan bir çocuğa kimse dayanamaz. 'Evladım, okuyor musun sen?' deyip ceketin cebine çikolatalar, yün çoraplar, paralar sıkıştırırlar. Eve gelince de ceketini tersyüz eder, içindekileri alırsın. Okulu bıraktım da sakın demeyeceksin. İleride doktor olacağım dersin."

"Mevlut okulu bırakmayacak ki!" dedi babası. "Gerçekten doktor olacak Mevlut. Değil mi?"

Mevlut kendisine gösterilen şefkatin acımayla karışık olduğunu da anlıyor, neşelenemiyordu. Amcalarının, Mevlut'un babasının yardımıyla Kültepe'nin karşısındaki Duttepe'de yapıp, geçen sene hep birlikte taşındıkları bu ev, babasıyla yaşadığı gecekondularından çok daha temiz ve aydınlıktı. Köyde yere sofra kurarak yemek yiyen amcası ve yengesi şimdi üzerine çiçekli bir naylon örtü serdikleri bir masaya oturmuşlardı. Zemin toprak değil, taştı. Ev kolonya kokuyor, ütülü temiz perdeler Mevlut'a buraya ait olma isteği veriyordu. Amcalarının evinin şimdiden üç odası vardı ve sığırlar, küçük bahçe, ev dahil her şeyi satıp köyden bütün aile göç eden Aktaşlar'ın burada mutlu bir hayat yaşayacaklarını Mevlut çok iyi görüyor, bunu henüz başaramamış olan ve başarmaya niyetliymiş gibi davranmayan babasına karşı bir kızgınlık duyuyor ve utanıyordu.

Mustafa Efendi. Biliyorum, benden gizli amcanlara gidiyorsun, Hasan Amcanın bakkal dükkânına gidip gazete katlıyorsun, sofralarına oturup yemek yiyorsun, Süleyman ile oynuyorsun, ama unutma, onlar bizim hakkımızı yediler, diye uyarırdım Mevlut'u. İnsanın oğlunun babasının yanında değil, onu kandırıp önünden lokmasını almak isteyen düzenbazlarla olması ne acı bir duygu-

dur! Sana o ceketi verdikleri için de öyle ezilip büzülme. O senin hakkın! Babanın elinden birlikte çevirdikleri arsayı göstere göstere alanlarla bu kadar yakın olursan sana saygı duymayacaklarını çıkarma aklından, anladın mı Mevlut?

Altı yıl önce, 27 Mayıs 1960 askeri darbesinden üç yıl sonra, Mevlut köyde okuma yazma öğrenirken babası ve Hasan Amcası iş bulmak, para kazanmak için İstanbul'a geldiklerinde önce Duttepe'de bir kiralık eve girmişlerdi. O evde iki yıl birlikte kalmışlar, kirası artınca oradan çıkıp henüz yeni yeni dolmakta olan karşıdaki Kültepe'de Mevlut ile babasının şimdi kaldığı evi kendi elleriyle briket, çimento, teneke taşıyarak yapmışlardı. Babası ile Hasan Amcasının araları İstanbul'daki ilk günlerinde çok iyiydi. Yoğurt satıcılığının inceliklerini birlikte öğrenmişler ve ilk başta iki kocaman adam –sonradan gülüşerek anlattıkları gibi– yoğurt satmaya sokaklara birlikte çıkmışlardı. Daha sonra satış yapmak için ayrı mahallelere gitmişler, ama kim daha çok kazandı diye aralarında kıskançlık olmasın diye günlük kazançlarını birleştirmişlerdi. Bu doğal yakınlığın bir nedeni, köyde iki kız kardeşle evlenmiş olmalarıydı. Köyde annesiyle teyzesinin postadan havale kâğıdını alınca nasıl sevindiklerini Mevlut hep gülümseyerek hatırlardı. O yıllarda babasıyla Hasan Amcası pazar günleri İstanbul parklarında, deniz kıyısında, çayhanelerde oturup pinekleyerek birlikte vakit öldürür, haftada iki kere sabahları aynı makine ve jiletle tıraş olur, yaz başı köye dönerken çocuklara, karılarına aynı hediyeleri getirirlerdi.

Kültepe'de diktikleri gecekonduya taşındıkları 1965 yılında iki kardeş, Hasan Amca'nın köyden gelip onlara katılan büyük oğlu Korkut'un da desteğiyle biri Kültepe'de diğeri karşıdaki Duttepe'de iki de arsa çevirmişlerdi. 1965 seçimlerinden önceki hoşgörü havasının ve "Seçimden sonra Adalet Partisi imar affı çıkaracak" söylentilerinin etkisiyle Duttepe'deki arsaya bir de ev yapmaya girişmişlerdi.

O zamanlar tıpkı Kültepe'de olduğu gibi, Duttepe'de de kimsenin arsasının tapusu yoktu. Boş bir araziye ev yapan girişken kişi, evinin çevresine bir iki kavak ve söğüt ağacı diktikten, sınırları belirleyecek bir duvarın ilk taşlarını yerleştirdikten sonra, muhtara gidip para verip bu arazideki evi, ağaçları kendi diktiğine ilişkin bir kâğıt alırdı. Kâğıtlarda, tıpkı Tapu Kadastro Müdürlüğü'nden veril-

miş gerçek tapularda olduğu gibi, muhtarın kendi eliyle, cetvel kullanarak çizdiği bir de ilkel kroki olurdu. Muhtar krokiye çocuksu el yazısıyla, bitişikte filancanın arsası, altında falancanın evi, çeşme, duvar (çoğu zaman duvar yerine bir iki taş olurdu), kavak ağacı gibi notlar düşer, eline fazla para verirsen arsanın hayalî sınırlarını daha da büyük gösteren kelimeler de ekler, dibine de mührünü basardı.

Ama arazi hazinenin ya da orman idaresinin malı olduğu için, muhtardan alınan bu kâğıtların garantisi yoktu. Tapusuz araziye yapılan ev, her an devlet tarafından yıkılabilirdi. Elleriyle yaptıkları evlerinde ilk gecelerini geçirenler bu felaketin geldiğini rüyalarında görürlerdi. Muhtarın kâğıtlarının önemi bir gün devlet, on yılda bir yaptığı gibi, seçimler sırasında gecekondulara tapu verirse çıkacaktı ortaya. Çünkü tapular muhtar kâğıtlarına bakarak dağıtılacaktı. Ayrıca muhtardan bir arazinin kendi arazisi olduğuna ilişkin bir kâğıt alan kişi, arsasını başkasına satabilirdi. Anadolu'dan her gün işsiz-güçsüz, evsizlerin şehre yoğun bir şekilde geldiği dönemlerde bu muhtar kâğıtlarının fiyatı hemen yükselir, pahalılaşan arsalar bölünüp hızla parsellenir ve göçün hızına göre muhtarların siyasi gücü de artardı.

Bütün bu yoğun faaliyete rağmen devlet güçleri keyiflerine eser ve günün siyasetine uygun bulurlarsa jandarmalarla gelip bir gecekondu sahibini mahkemeye verebilir, evini yıkabilirlerdi. Önemli olan bir an önce evi bitirmek, içine girmek, orada yaşamaktı. Çünkü içinde yaşanılan evin yıkılması için bir mahkeme kararı gerekiyor, bu da çok vakit alıyordu. Herhangi bir tepede bir arsayı "benim" diye çeviren kişi, akıllıysa ilk fırsatta bir gecede ailesinin, eş dostun yardımıyla oraya dört duvar çekip, hemen içine girip yaşamaya başlamalıydı ki ertesi gün yıkıcılar evine dokunamasın. Çatısı kapatılmamış, hatta duvarları, pencereleri bitirilmemiş evlere girip yıldızları yorgan, göğü de çatı belleyip İstanbul'daki evlerinde ilk uykularını uyuyan annelerin ve çocukların hikâyelerini dinlemeyi severdi Mevlut. Rivayete göre "gecekondu" kelimesini tarihte ilk kullanan, bir gecede on iki evin duvarını yükseltip içine girilecek hale koyan Erzincanlı bir duvar ustasıydı ve yaşlılıktan ölünce Duttepe mezarlığına ona dua etmeye binlerce kişi gitmişti.

Mevlut'un babası ile amcasının seçim öncesinin hoşgörü havasından ilham alan ev inşaatı, aynı havanın sonucunda inşaat malzemesi ve hurda fiyatları birdenbire fırladığı için yarıda kaldı.

Seçimden sonra bir imar affı çıkacağı söylentisi üzerine hazine ve orman arazilerinin üzerinde yoğun bir kaçak inşaat faaliyeti başlamıştı. Gecekondu dikmeyi hiç aklından geçirmeyenler bile şehrin kenarlarındaki tepelere gidip, bu yerleri denetleyen muhtarlardan, onlarla ortak, kimi eli sopalı, kimi silahlı ve kimi siyasi örgütlerden bir arsa alıp en ulaşılmaz, en ücra, en olmadık yerlere evler yapıyorlardı. Şehrin merkezindeki apartmanların pek çoğuna da kaçak bir yeni kat çıkılıyordu. İstanbul'un yayıldığı boş araziler ise bir büyük inşaat yerine dönmüştü. Ev sahibi burjuvalara seslenen gazeteler plansız şehirleşmeden şikâyet ediyordu, ama kaçak inşaat mutluluğu şehirde de coşkuyla yaşanıyordu. Gecekondularda kullanılan düşük nitelikli briketleri kalıplayıp üreten küçük fabrikalar ve çimento, inşaat malzemesi satan dükkânlar karanlığa kadar çalışıyor, tuğla, çimento, kum, ahşap, demir, cam yüklü at arabaları, kamyonetler, minibüsler zillerini, kornalarını neşeyle çalarak mahalle mahalle tozlu yollarda, yolsuz tepelerde dolaşıyordu. "Ben Hasan Amca'nın evi için elde çekiç günlerce çalıştım," derdi babası bayram günleri baba oğul Kültepe'den Duttepe'ye ziyarete giderlerken. "Bunu bilesin diye söylüyorum. Tabii amcana, oğullarına düşman olman gerekmez."

Süleyman. Doğru değil: Mevlut bu inşaatın, Mustafa Amca İstanbul'da kazandığı parayı İstanbul'da bırakmayıp geriye köye götürdüğü için yarım kaldığını biliyor. Geçen sene ise, bu sefer ben ve ağabeyim evi yaparken Mustafa Amca bizimle olsun çok istedik biz, ama amcamın huysuzluğundan, ikide bir kavga çıkarıp bize küsmesinden, biz yeğenlerine bile kötü davranmasından babam haklı olarak bıkmıştı.

Mevlut en çok, amcası ve amcaoğulları Korkut ve Süleyman hakkında, babası, "Onlar bir gün seni satacaklar!" dediği zaman huzursuz oluyordu. Bayramlarda, özel günlerde, mesela Duttepe futbol takımı ilk maçını yaparken, cami inşaatı için Vurallar herkesi toplarken, Kültepe'den babasıyla Aktaşlar'a gittiği için tam sevinemezdi. Safiye Teyzesinin eline tutuşturacağı çörekler için, Süleyman'ı, uzaktan da Korkut'u göreceği için, temiz, bakımlı bir evin rahatlık ve zevklerinin keyfini çıkaracağı için gitmeyi çok isterdi. Ama babası ile Hasan Amcası arasında iğneli

konuşmalar kendisine bir yalnızlık ve felaket duygusu verdiği için de gitmek istemezdi.

Aktaşlar'a ilk gidişlerinde babası, Mevlut geçmişten kalan haklarının ne olduğunu hiç unutmasın diye, Duttepe'deki üç odalı evin pencerelerine ya da kapısına bir süre dikkatle bakar, herkesin işiteceği bir şekilde "Şurayı yeşile boyatmak lazım, yan duvara sıva vurmak gerek" gibi bir laf ederdi ki herkes Mustafa Efendi ile oğlu Mevlut'un da bu evde bir hakkı olduğunu anlasın.

Daha sonra Mevlut, babasının Hasan Amcasına "Eline para geçerse onu batak bir arsaya yatırırsın hemen!" dediğini işitirdi. "Bu mu batak," derdi Hasan Amca. "Şimdiden bir buçuk katını veriyorlar, ama satmıyorum." Çoğu zaman tartışma tatlı bir sona varacağına daha da alevlenirdi. Mevlut yemeğin sonundaki hoşafı bile daha içemeden ve portakalını bile yiyemeden babası ayağa kalkar, oğlunu elinden tutar, "Kalk oğlum, biz gidelim!" derdi. Gecenin karanlığına çıkınca da "Ben baştan demedim mi sana, gelmeyelim diye," derdi. "Bir daha gelmeyiz artık."

Hasan Amcaların Duttepe'deki evinden karşıya, Kültepe'deki kendi evlerine gitmek için yola çıktıklarında Mevlut uzaktan şehrin pırıltılı ışıklarını, kadifemsi geceyi, İstanbul'un neon lambalarını fark ederdi. Bazan yıldızlı lacivert gökte tek bir yıldız dikkatini çeker, eli sürekli söylenen babasının iri elinin içindeyken o yıldıza doğru yürüdüklerini hayal ederdi. Bazan şehir hiç gözükmez, ama civardaki tepelerdeki on binlerce küçük evin soluk ve turuncumsu ışıkları Mevlut'a artık tanıdığı bu âlemi olduğundan daha pırıltılı gösterirdi. Bazan da yakındaki tepenin ışıkları puslu havada kaybolur, Mevlut gittikçe yoğunlaşan bir sisin içinde köpek havlamalarını işitirdi.

4. MEVLUT'UN SATICILIĞA BAŞLAMASI

BÜYÜKLÜK TASLAMAK SENİN İŞİN DEĞİL

"Senin işe başlamanın şerefine tıraş oluyorum evladım," dedi babası bir sabah uykudan uyanan Mevlut'a. "Birinci ders: Yoğurt satıyorsan, hele boza satıyorsan temiz olacaksın. Bazı müşteriler eline, tırnağına bakar. Bazısı gömleğine, pantolonuna, ayakkabına

bakar. Bir eve giriyorsan, ayakkabını hemen çıkaracaksın, çorabın da delik olmayacak, kokmayacak. Ama benim aslan oğlum, melek ruhlu oğlum zaten mis gibi kokar, öyle değil mi?"

Mevlut babasını acemice taklit ederek yoğurt tepsilerini sırığının bir sağ bir sol ucuna takıp dengelemeyi, tepsilerin arasına babası gibi tahta çıtalar koymayı, hepsinin üstüne de bir tahta kapak kapatmayı çabuk öğrendi.

Babasının hafiflettiği yoğurt yükünün ağırlığını ilk başta fark etmedi, ama Kültepe'yi şehre bağlayan toprak yolda ilerlerken yoğurt satmanın bir çeşit hamallık olduğunu anladı. Kamyonlar, at arabaları, otobüslerle dolu tozlu yolda yarım saat yürürlerdi. Yol asfalt olunca reklamları, bakkal vitrinlerine asılmış gazeteleri, elektrik direklerine yapıştırılmış sünnetçi ve dershane ilanlarını dikkatle okur, oyalanırdı. Şehre girdikçe, hâlâ yanmamış büyük ahşap konakları, Osmanlı'dan kalma askeri kışlaları, sağı solu eğrilmiş damalı dolmuşları, neşeli bir makamla korna çalarak tozu dumana katarak geçen yolcu minibüslerini, sıra sıra geçen askerleri, parke taşı kaplı sokaklarda futbol oynayan çocukları, bebek arabasını iterek geçen anneleri, renk renk ayakkabı ve çizmelerle dolu vitrinleri ve düdüğünü öfkeyle öttürürken iri beyaz eldivenleriyle arabaları yönlendiren trafik polislerini görürlerdi.

Bazı arabalar, koskoca ve yusyuvarlak lambaları sayesinde (Dodge, 1956) gözlerini kocaman açmış ihtiyar adamlara; bazıları önlerindeki ızgara yüzünden (Plymouth, 1957) kalın üst dudaklı, fırça bıyıklı adamlara; bazıları kötü kötü gülerken ağızları taş kestiği için sayısız küçük dişi gözüken aksi kadınlara (Opel Record, 1961) benziyordu. Mevlut uzun burunlu kamyonları iri kurt köpeklerine; homurdana homurdana ilerleyen Skoda marka belediye otobüslerini dört ayağı üzerinde yürüyen ayılara benzetti.

Altı yedi katlı büyük apartman binalarının bütün cephelerini kaplayan dev reklamlardan (Tamek domates ketçap, Lux sabunları) okul kitaplarındaki gibi başörtüsüz ve güzel kadınlar Mevlut'a gülümserken babası meydandan sağa sapıp, gölgeli bir sokağa girer, "Yoğurtçuu" diye bağırırdı. Mevlut dar sokakta herkesin onlara baktığını hissederdi. Babası yürüyüş hızını hiç kesmeden bir daha seslenir, zilini sallayarak çalar (oğluna dönüp bakmıyordu, ama Mevlut yüzündeki kararlı ifadeden babasının kendisini düşündüğünü hissederdi), az sonra üst katlardan bir pencere açılırdı. "Yoğurtçu, gel bakayım yukarıya," diye seslenirdi bir adam ya da

başörtülü bir teyze. Baba oğul binaya girer, kızarmış yağ kokan merdivenleri çıkıp bir kapıda dururlardı.

Mevlut satıcılık hayatında on binlerce kere gireceği İstanbul mutfaklarının, ev kadınlarının, teyzelerin, çocukların, ninelerin, dedelerin, emeklilerin, hizmetçilerin, evlatlıkların, yetimlerin gürültüsüne böyle kulak kesildi:

"Hoş geldin Mustafa Efendi, şu tabağa yarım kilo tartsana." "Oo Mustafa Efendi, gözümüz yollarda kaldı, dönemedin sen bu yaz köyden." "Yoğurtçu, bana bak, ekşi değil, değil mi yoğurdun? Koy bakayım şu tabağa biraz. Terazin hileli değil, değil mi?" "Mustafa Efendi, bu güzel çocuk kim böyle, yoksa senin oğlun mu, maşallah." "Aaa yoğurtçu, seni boşuna çağırmışlar yukarı, bakkaldan almışlar, buzdolabında koca bir kâse dolusu var." "Evde kimse yok, borcumuzu deftere yaz." "Mustafa Efendi, bizim çocuklar sevmiyor, kaymağından hiç koyma." "Mustafa Ağbi, benim küçük kız da büyüsün, senin bu oğlunla evlendirelim." "Yoğurtçu nerede kaldın yahu, iki kat merdiveni yarım saatte çıkamadın." "Yoğurtçu, bu kaba mı koyacaksın, yoksa bu tabağı mı vereyim?" "Yoğurtçu, geçen sefer kilosu daha ucuzdu..." "Yoğurtçu, asansörü satıcılara apartman yöneticisi yasakladı. Anladın mı?" "Senin yoğurdun nereden?" "Mustafa Efendi, çıkarken sokak kapısını iyice çek de öyle çık, kapıcımız kaçtı." "Mustafa Efendi, bak bu çocuğu yanında sokak sokak, hamal gibi gezdirmeyeceksin, kaydını yapıp ortaokula yollayacaksın. Yoksa almam senden yoğurt." "Yoğurtçu, iki günde bir, yarım kilo bırakırsın. Yukarı çocuk gelsin yeter." "Evladım, korkma, korkma, köpek ısırmaz. Yalnızca kokluyor, bak sevdi seni." "Oturun Mustafa Ağbi biraz, hanım, çocuklar, kimse yok, domatesli pilav var, ısıtayım yer misiniz?" "Yoğurtçu, radyo çalıyordu, sesini ancak duyduk, gelecek sefer geçerken daha çok bağır e mi?" "Bu ayakkabılar artık benim oğlana küçük geliyor. Giy bakayım sen şunları çocuğum." "Mustafa Efendi, çocuğu öksüz bırakma, annesi de gelsin de köyden baksın size."

Mustafa Efendi. "Allah razı olsun hanımefendi," derdim evden çıkarken, yerlere eğilerek. "Allah senin tuttuğunu altın etsin yenge," derdim ki Mevlut ekmeği aslanın ağzından almak için alttan almayı babasından görsün, zengin olmak için boyun eğmek gerektiğini öğrensin. "Sağ ol beyim," derdim, mübalağa ile eğilip selam vererek, "Mevlut bu eldivenleri bütün kış giyecek, Allah sizden

razı olsun. Öp bakayım beyefendinin elini...” Ama Mevlut öpmez, önüne bakardı. Sokağa çıktığımızda, “Oğlum,” derdim, “mağrur olmayacak, bir tas çorbaya, bir çift çoraba burun kıvırmayacaksın. Bu bizim onlara verdiğimiz hizmetin karşılığıdır. Dünyanın en iyi yoğurdunu ayaklarına getiriyoruz. Onlar da karşılığını veriyor. O kadar.” Aradan bir ay geçer, bu sefer bir gece kendisine yün takke veren hanımefendiye önce surat asar, sonra benden korkup elini öpeyim der ama yapamazdı. “Bana bak, büyüklük taslamak senin işin değil,” derdim. “Ben elini öp deyince öpeceksin müşterinin elini. Hem o müşteri değil, iyi bir teyze nihayetinde. Herkes onun gibi mi? Taşınacağını bile bile yoğurdu hesaba yazdırıp, sonra kaçıp kaybolan ne soysuzlar var bu şehirde. Sana şefkat gösteren iyi insana mağrurca davranırsan asla zengin olamazsın. Bak amcanlar Hacı Hamit Vural’a nasıl yaltaklanıyor. Onlar zenginler diye utanıyorsan asla öyle düşünme. Zengin dediklerin bizden önce İstanbul’a gelip bizden önce kazanmışlar. Aradaki fark bu kadardır.”

Mevlut hafta içi her sabah saat sekizi beş geçe ile bir buçuk arasında Atatürk Erkek Lisesi’ndeydi. Son zilden sonra bahçe kapısına yığılan satıcı kalabalığının içinden ve kozlarını sınıfta paylaşamadıkları için okul dışında ceketlerini çıkarıp dövüşenlerin arasından koşarak çıkıp, yoğurt satan babasıyla buluşmaya gidiyordu. Buluşma yerleri bir lokantaydı. Mevlut, içi kitap, defter dolu okul çantasını Fidan Lokantası’nda bıraktıktan sonra hava kararana kadar babasıyla yoğurt satıyordu.

Babasının, şehrin çeşitli mahallelerinde Fidan Lokantası gibi, haftada iki üç kere yoğurt tepsileri taşıdığı düzenli müşterisi lokantalar vardı. Pazarlık ettikleri için babası bu lokantaların sahipleriyle çok sık kavga eder, bazan onları bırakır, yeni lokantalarla anlaşırdı. Çok emek karşılığında küçük bir kâr bırakmalarına rağmen bu düzenli müşterilerinden vazgeçemezdi babası, çünkü onların mutfaklarını, büyük buzdolaplarını, balkonlarını ya da arka bahçelerini, yoğurt tepsilerini ve boza güğümlerini emanet bıraktığı bir depo olarak kullanırdı. Esnafa ev yemekleri, döner, hoşaf gibi şeyler veren bu içkisiz lokantaların sahipleri, baş garsonları babasının arkadaşlarıydılar. Bazan baba oğulu lokantanın arkasındaki bir masaya oturturlar, önlerine bir tabak içinde bir kepçe etli türlü ya da nohutlu pilav ve çeyrek ekmek ve yoğurt koyar, sohbet ederlerdi.

Mevlut o yemeklerdeki sohbetleri severdi: Sofraya Marlboro satan bir tombalacı, Beyoğlu sokaklarında neler döndüğünü çok iyi bilen emekli bir polis, ya da komşu fotoğrafçının çırağı oturur, fiyatların sürekli yükselmesi, Spor Toto, kaçak sigara ve yabancı içki satanlara yapılan baskınlar, Ankara'daki en son siyasi gelişmeler, İstanbul sokaklarındaki polis ve belediye denetimleri gibi şeyler konuşulurdu. Mevlut hepsi sigara içen bu bıyıklı adamların hikâyelerini dinlerken İstanbul'un sokak hayatının sırlarına nüfuz ettiğini hissederdi: Tarlabaşı'nın arkalarındaki marangozlar mahallesine Ağrılı bir Kürt aşiretinin bir kolu yavaş yavaş yerleşiyordu. Belediye, Taksim Meydanı'nı saran seyyar kitapçıları sol örgütlerle ilişkililer diye kovalamak istiyordu. Aşağı sokaklarda park eden arabalardan para kesen değnekçi çetesi Tarlabaşı'ndaki Karadenizli değnekçi çetesiyle sokak hâkimiyeti için sopalı-zincirli bir meydan savaşına girmişti.

Sokak kavgalarında, trafik kazalarında, yan kesicilik ya da kadınların taciz edilmesi gibi durumlarla karşılaştıklarında, çığlıklar atılırken, tehditler savrulur, küfürler edilir, bıçaklar çekilirken babası hemen olay yerinden uzaklaşırdı.

Mustafa Efendi. Hemen şahit yazarlar, aman dikkat, derdim Mevlut'a. Devlet bir kere seni kayda alınca bitersin. Adresini verirsen daha da beter olur. Hemen mahkemeden celp gelir. Gitmezsen kapına polis gelir. Kapına gelen polis yalnız mahkemeye neden gelmediğini sormaz, hayatta ne yaptığını, vergini, nereye kayıtlı olduğunu, ne kazandığını da sorar, solcu musun sağcı mısın diye de.

Mevlut babasının birdenbire bir yan sokağa neden saptığını; bütün gücüyle "Yoğurtçu!" diye bağırırken birden neden uzun bir sessizliğe büründüğünü; pencereyi açıp "Yoğurtçu, yoğurtçu, sana diyorum!" diye seslenen bir müşteriyi neden duymazlıktan geldiğini; öpüşüp sarıldığı Erzurumlulardan daha sonra neden "berbat adamlar" diye söz ettiğini; bir müşteriye iki kilo yoğurdu yarı fiyatına neden verdiğini anlamazdı. Bazan da, daha uğranılacak çok müşteri, onları bekleyen çok ev varken babası, tam önünden geçtikleri bir kahvenin kapısına sırığını, yoğurt yükünü bırakıverir, içeri girip, bir masaya ölü gibi oturup çay ister ve hiç kıpırdamadan dururdu. Mevlut bunu anlardı.

Mustafa Efendi. Yoğurtçunun günü yürümekle geçer. Ne belediye otobüsüne ne de özel otobüse yoğurt tepsileriyle almazlar, taksiye ise yoğurtçunun parası yetmez. Her gün kırk elli kiloluk yükünle otuz kilometre yürürsün. İşimizin çoğu hamallıktır.

Mevlut'un babası haftada iki üç kere Duttepe'den Eminönü'ne kadar yürürdü. Bu, iki saat sürerdi. Sirkeci Tren İstasyonu yakınında boş bir alana Trakya'dan bir mandıradan bir kamyonet dolusu yoğurt geliyordu. Kamyonetin yükünü boşaltması, beklemekte olan yoğurt satıcıları ve lokantacılar arasında itiş kakış, paraların ödenmesi, az ötedeki depoda zeytin, peynir tenekeleri (Mevlut kokusunu çok severdi) arasında boş alüminyum tepsilerin iadesi, hesaplaşma, her şey tıpkı Galata Köprüsü'nun bitmez tükenmez kargaşası, vapur ve tren düdükleri ve otobüs homurtuları gibi bir anda, bir telaş içerisinde olur biterdi. Babası bu kargaşada Mevlut'tan alışveriş defteri tutmasını istemişti. Bu o kadar basit bir işti ki, Mevlut okuma yazma bilmez babasının aslında kendisini işe sokmak, insanlara göstermek için oraya getirdiğini düşünmüştü.

Babası alışveriş biter bitmez altmış kiloya yaklaşan yoğurt yükünü özel bir kararlılıkla sırtlar, kırk dakika hiç durmadan ter içinde yürür, yükünün bir kısmını Beyoğlu'nun arkalarındaki bir lokantaya, diğer bir kısmını Pangaltı'daki başka bir lokantaya bırakır, sonra tekrar Sirkeci'ye dönüp, aynı miktarda yoğurdu sırtlayıp tekrar aynı lokantalara ya da bir üçüncü noktaya boşaltır, sonra bu noktalardan çıkarak çeşitli mahallelere, girdisini çıktısını iyi bildiği sokaklara, evlere bu yoğurdu "dağıtırdı". Mustafa Efendi, Ekim başında havalar birden soğuyunca aynı şeyi haftanın iki günü boza için de yapmaya başladı. Vefa Bozacısı'ndan doldurduğu ham boza güğümlerini sırığına bağlayıp, dostluğu olan lokantalara uygun bir zamanında bırakıyor, sonra bu yerlerden bozayı alıp eve getiriyor, toz şekerle tatlandırıyor ve başka baharatlarla işliyor ve her gece yedide boza satmak için tekrar sokaklara çıkıyordu. Babası bazan ham bozaya şekeri, diğer baharat tozlarını dost lokantaların mutfaklarında, arka bahçelerinde Mevlut'un yardımıyla ekler, vakit kazanırdı. Mevlut babasının bu çeşitli yerlere boş, yarı boş, dolu olarak bıraktığı yoğurt tepsilerinin ve boza güğümlerinin yerlerini, trafiğini aklında tutabilmesi-

ne, en az yürümeyle en çok satış yapacak dağıtım mantığını sezip bulmasına hayranlık duyardı.

Mustafa Efendi pek çok müşterisine tek tek adlarıyla seslenirdi, her birinin yoğurt zevkini (kaymaklı, kaymaksız) ve boza merakını (ekşi, taze) hatırlardı. Yağmur bastırınca gelişigüzel girdikleri küf kokulu çayhanenin hem sahibini hem oğlunu babasının tanımasına; sokakta dalgın dalgın yürürken at arabasıyla geçen eskiciyle öpüşüp kucaklaşmasına ve daha sonra "rezilin teki" diyeceği belediye zabıtasıyla bu kadar haşır neşir olabilmesine Mevlut şaşardı. Girdikleri sokakların, apartman binalarının, evlerin her birinin kapılarının, kapı zillerinin, bahçe kapılarının, tuhaf bir şekilde dönen merdivenlerin, asansörlerinin kullanma, açıp kapama, düğmeye basma, sürgüyü çekme ayrıntılarını babası nasıl aklında tutuyordu? Mustafa Efendi oğlunu sürekli bilgilendirirdi. "Burası Yahudi mezarlığı, sesini çıkarmadan geçersin." "Bu bankada Gümüşdere köyünden biri hademelik yapıyor, iyi adamdır, bilesin." "Karşıya buradan değil, demirlerin kesildiği o noktadan geçersen hem trafik daha az tehlikelidir hem de daha az beklersin!"

"Bak şimdi burada ne var," derdi babası karanlık ve küf kokulu bir apartman merdiven sahanlığında, neredeyse el yordamıyla yollarını bulmaya çalışırlarken. "Hah. Aç bakalım şimdi bu kapağı." Mevlut yarı karanlıkta bir daire kapısının bitişiğinde gördüğü telli dolabın kapısını Alaaddin'in sihirli lambasının kapağını kaldırır gibi dikkatle açar, içindeki gölgeli karanlıkta bir kâse, kenarda da bir kâğıt görürdü. "Oku bakalım ne yazıyor kâğıtta!" Mevlut okul defterinden kopartılmış kâğıdı, bir hazinenin gömüldüğü yeri gösterir planmış gibi dikkatle soluk merdiven lambasının ışığına tutar ve "Yarım kilo, kaymaklı olsun!" diye fısıldayarak okurdu.

Oğlunun kendisine şehirle özel bir dille konuşan bir bilge gibi baktığını, şehrin sırlarını öğrenmek için sabırsızlandığını görünce babası gururlanır, adımlarını hızlandırırdı. "Yavaş yavaş sen de öğrenirsin her şeyi... Hem her şeyi göreceksin hem de görünmez adam olacaksın. Hem her şeyi işiteceksin hem de hiçbir şeyi işitmemiş gibi yapacaksın... Günde on saat yürüyeceksin, ama hiç yürümemiş gibi hissedeceksin kendini. Yoruldun mu oğlum, oturalım mı?"

"Oturalım."

Şehre gelmelerinin ikinci ayı dolmadan havalar soğuyup akşamları da boza satmaya çıktıkları için Mevlut zorlanmaya başladı.

Sabah okula gittikten, öğleden sonra dört saat babasıyla yoğurt satıp on beş kilometre yürüdükten sonra Mevlut eve döner dönmez uyuyordu. Bazan lokantalarda, çayhanelerde oturup dinlenirken de başını masaya koyup biraz kestirir, ama patron sabahçı kahvehanelerine yakışan bu nahoş görüntüden hoşlanmayacak diye babası Mevlut'u uyandırırdı.

Akşamları boza satmaya çıkmadan önce babası Mevlut'u kaldırırdı. ("Baba, yarın tarih sınavı var, ders çalışmam lazım," derdi Mevlut.) Bir iki sabah uykusundan bir türlü uyanamayan Mevlut "Baba bugün okul yok," demiş, babası da o gün birlikte yoğurt satmaktan, daha çok kazanmaktan mutlu olmuştu. Bazan da babası oğlunun uykusuna kıyamaz, boza güğümlerini yüklenir, kapıyı sessizce çekip giderdi. Daha sonra evde tek başına uyanan Mevlut, karanlık pencereden gene aynı tıkırtının geldiğini işitir, yalnızca korktuğu için değil, babasının arkadaşlığını, elini onun elinin içine koyup hissettiği şeyleri özlediği için de pişmanlık duyardı. O zaman uyuduğu için kendini suçlar ve kafası bütün bunlarla meşgulken dersini iyi çalışamaz ve daha da suçluluk duyardı.

5. ATATÜRK ERKEK LİSESİ

İYİ BİR EĞİTİM ZENGİN İLE FAKİRİN
FARKINI ORTADAN KALDIRIR

Duttepe Atatürk Erkek Lisesi, Duttepe'yi ve arkasındaki diğer tepeleri İstanbul'a bağlayan yolun başındaki alçak bir düzlüğün üzerine öyle bir şekilde yerleşmişti ki, Bokludere boyunca dizilmiş sonraki mahallelerde, hızla gecekondularla kaplanan diğer tepelerde, bahçelerinde çamaşır asan anneler, oklavayla hamur açan teyzeler, çayhanelerde okey ve kâğıt oynayan işsiz erkekler, okulun turuncu rengi binasını, Atatürk büstünü ve büyük bahçede hem jimnastik hem de din hocası olan Kör Kerim'in denetiminde sürekli jimnastik yapan (ayaklarında lastik ayakkabı, üzerlerinde pantolon ve gömlekle) öğrencileri çok uzaktan renkli ve hareketli küçük noktalar halinde görebilirlerdi. Kırk beş dakikada bir, uzak tepelerden işitilmeyen bir zil çalar ve yüzlerce öğrenci bir anda bahçeye dağılır, sonra işitilmeyen başka bir zil çalar, hepsi bir anda kaybolurdu.

Ama her pazartesi sabahı Atatürk büstünün çevresinde toplanan bin iki yüz öğrencinin hep birlikte söylediği İstiklal Marşı tepeler arasında güçle yankılanır, civardaki binlerce evden işitilirdi.

İstiklal Marşı söylenmeden önce, binanın giriş merdivenlerine çıkan lise müdürü Fazıl Bey, Atatürk'ten, vatan sevgisinden, milletten, unutulmaz eski askeri zaferlerden (Mohaç gibi kanlı ve fetihli olanları severdi) bahseden bir nutuk atar, öğrencilerden Atatürk gibi olmalarını isterdi. Lisenin yaşlı ve bozguncu öğrencileri kalabalıkta Mevlut'un ilk yıllarda anlayamadığı alaycı sözler söyledikleri, kimi terbiyesizler tuhaf, hatta çirkin sesler çıkardıkları için müdürün yanında dikilen muavini İskelet tek tek bütün öğrencileri polis gibi dikkatle gözlerdi. Bu aşırı denetim yüzünden Mevlut hem sağcı ve dindar, hem de solcu ve milliyetçi öğrencilerin (sağcı öğrencilerin hepsi dindar, solcuların hepsi milliyetçiydi) saygı ve hayranlık duyduğu ve kalabalık toplantılarda istediği zaman osurabilen muhalif ruhlu öğrenciyle ancak bir buçuk yıl sonra, on dört yaşında okulun kurulu düzeninden şüpheye düştüğü günlerde tanışabilecekti.

Okulun ve Türkiye'nin geleceği konusunda müdürün kalbini en çok kıran şey, bin iki yüz öğrencinin İstiklal Marşı'nı aynı anda söyleyememesiydi. Herkesin kendi köşesinde tek başına İstiklal Marşı'nı kendi bildiği gibi söylemesi, hatta bazı "dejenere yozların" hiç söylememesi müdürü çileden çıkarırdı. Bazan okul bahçesinin bir köşesindeki öğrenciler marşı bitirdiklerinde öteki köşedekiler yarısına gelmemiş olur, marşın hep birlikte, "tek bir yumruk" gibi söylenmesini isteyen müdür yağmur kar aldırmaz, marşı bin iki yüz öğrenciye yeniden yeniden söyletir, bazı öğrenciler de bozgunculuktan ve inattan ahengi bozar, bu da gülüşmelere ve üşüyen vatansever öğrencilerle alaycı ve umutsuz bozguncular arasında kavgalara yol açardı.

Mevlut bu kavgaları uzaktan izler, arsızların şakalarına gülerken İskelet'e yakalanmamak için de yanaklarının içini ısırırdı. Ama az sonra ay yıldızlı bayrak göndere ağır ağır yükselirken suçluluk duygusuyla gözleri sulanır ve marşı içtenlikle söylerdi. Hayatının sonuna kadar nerede –hatta filmlerde bile– yükselen bir Türk bayrağı görse Mevlut'un gözleri sulanmaya devam etti.

Mevlut müdürün istediği gibi, "her şeyi vatanı için yapan Atatürk" gibi olmayı da çok isterdi. Bunun için üç yıllık ortaokulu ve üç yıllık liseyi bitirmesi gerekiyordu. Bunu ne aileden ne de

köyden kimse şimdiye kadar başaramadığı için, bu hedef, daha okulun ilk günlerinden Mevlut'un kafasında bayrak gibi, vatan gibi, Atatürk gibi hayali güzel, ulaşılması zor kutsal bir şey olarak kaldı. Gecekondu mahallelerinden okula gelen öğrencilerin çoğu ya sokak satıcılığı yapan babalarının veya bir esnafın yanında çalışıyorlardı. Bunlar biraz daha büyüyünce okulu bırakacaklarını bilirlerdi. Çoğu bir fırıncının, bir kaportacının, bir kaynak ustasının yanına çırak girebilmek için sıra bekliyordu.

Müdür Fazıl Bey'in en büyük derdi ön sırada oturan iyi aile çocuklarıyla yoksul öğrenci kalabalığı arasında uyum ve düzen sağlayıp okulda disiplini tesis etmekti. Bunun için, bayrak töreninde veciz bir şekilde ifade ettiği bir felsefe geliştirmişti: "İyi bir eğitim, zenginle fakirin farkını ortadan kaldırır!" Fazıl Bey bu sözü ile fakir çocuklarına "İyi okuyup okulu bitirirseniz siz de zengin olursunuz" mu demek istiyordu? Yoksa "İyi okursanız ne kadar fakir olduğunuz belli olmaz" mı demek istiyordu? Mevlut anlayamamıştı.

Müdür, Atatürk Erkek Lisesi'nde eğitimin iyi olduğunu bütün Türkiye'ye kanıtlamak için lise takımını İstanbul Radyosu Liselerarası Bilgi Yarışması'nda dereceye sokmak istiyor, bu hedefe ulaşmak için vaktinin çoğunu yukarı mahallenin iyi aile çocuklarından kurduğu bir takıma (kıskanç ve tembeller arasında okul takımı "hafızlar" diye bilinirdi) Osmanlı padişahlarının doğum ve ölüm tarihlerini ezberlettirmekle geçiriyordu. Bayrak törenlerinde tamirci, kaynakçı çırağı olmak için okulu bırakan eski öğrencilerin arkalarından, aydınlanmaya ve bilime ihanet etmiş zayıf kişilere lanet eder gibi konuşur; hem okula gidip hem de Mevlut gibi öğleden sonraları yoğurt satanları azarlar; para kazanma derdine düşmüş öğrencileri doğru yola çekmek için, "Türkiye'yi pilavcılar, satıcılar, döner kebapçılar değil, bilim kurtaracak!" diye bağırırdı. Einstein da yoksuldu; hatta fizik dersinden sınıfta kalmıştı, ama üç beş kuruş kazanmak için okulunu asla bırakmamış, kazanan da o ve milleti olmuştu.

İskelet. Duttepe Atatürk Erkek Lisemiz aslında Mecidiyeköy ve civarındaki yukarı mahallelerin modern ve Avrupai kooperatif evlerinde yaşayan memur, avukat ve doktor çocukları iyi bir milli eğitim alsınlar diye kurulmuştur. Ama ne yazık ki son on yılda arkalardaki boş tepelere kanun dışı yöntemlerle yayılan gecekondu mahallelerinden gelen Anadolulu yoksul çocuk sürülerinin işgaline

uğrayınca bu güzel liseyi yönetmek neredeyse imkânsızlaşmıştır. Satıcılık yapıp okula gelmeyen, bir işe girip okula kaydını silen, hırsızlık, darp, öğretmeni tehdit ve taciz gibi suçlar işleyip okuldan atılan öğrencilerin çok olmasına rağmen sınıflarımız tıkış tıkıştır. Otuz öğrenci için yapılmış modern sınıflarda maatteessüf elli beş kişi ders yapar, iki kişilik sıralarda üç öğrenci dirsekleşerek oturur, teneffüslerde koşanlar, yürüyenler, oynayanlar birbirleriyle durmadan çarpışan arabalar gibi çarpışır. Zil çalınca, bir kavga çıkınca ve telaş olunca koridor ve merdivenlerdeki izdihamın neticesinde sıkışanlara, ezilip bayılan zayıf öğrencilere öğretmenler odasında üzülerek kolonya veririz. Bu kadar kalabalık bir ortamda öğrenciye dersleri anlatarak değil ezberleterek öğretmek haliyle daha etkili bir yöntemdir. Çünkü ezber hem çocuğun hafızasını geliştirir, hem de ona büyüklerine saygı duymayı öğretir.

Orta bir ile orta ikinin ilk yarısında, bir buçuk okul yılı, sınıfta nerede oturacağı konusunda Mevlut derin kararsızlıklar geçirdi. Bu sorunu çözmek için çaba harcadığı zamanlarda, hayatta ne yapmalı sorusuna cevap arayan eski filozoflar gibi bunalımlara kapılıyordu. Okula başlamasının birinci ayında, müdürün dediği gibi "Atatürk'ün gurur duyacağı bir bilim adamı" olacaksa, defterleri, kravatları ve ev ödevleri düzgün ve tamam olan yukarı mahallenin iyi aile çocuklarıyla arkadaşlık etmesi gerektiğini anlamıştı. Hem kendi gibi gecekonduda oturan (öğrencilerin üçte ikisi) hem de derslerde çok başarılı olan bir öğrenciyle Mevlut henüz karşılaşmamıştı. Kendi gibi, hakkında "Aman bu çok akıllı çocuk, okusun," dendiği için gecekondu mahallesinde yaşamasına rağmen okulu ciddiye alan birkaç şaşkın öğrenciyle bahçede rastlaşmıştı, ama başka sınıflarda okuyan ve "inek" diye aşağılanan bu yalnız ruhlarla lisenin mahşeri kalabalığında iletişim kuramamıştı. Bunun bir nedeni, "inek"lerin sırf onlar gibi gecekonduda yaşadığı için Mevlut'a şüpheyle bakmasıydı.

Ön sıralarda oturan ve ödevlerini düzenli yapan bazı iyi aile çocuklarıyla arkadaşlık etmek, onların yanına oturmak Mevlut'un kendini daha iyi hissetmesini sağlıyordu. Ön sıraya geçebilmek için sürekli öğretmenlerin gözünün içine bakması, onların başladığı ama eğitici bir mantıkla sonunu getirmediği cümleleri ağızlarından kapıp yüksek sesle bitirmesi gerekiyordu. Öğretmen bir

soru sorunca cevabını bilmese de Mevlut bir cevabı varmış gibi iyimser bir edayla parmağını sürekli kaldırıyordu.

Ama aralarına girmeye çalıştığı yukarı mahallenin apartman çocukları da tuhaftı, insanın kalbini her an kırabilirlerdi. Orta birde, Mevlut'un ön sırada yanında oturma ayrıcalığı elde ettiği Damat karlı bir gün kalabalık teneffüshanede futbol oynayan (eski gazetelerden iple sıkıştırılmış bir top ile, çünkü okula futbol topu sokmak yasaktı), çılgınca koşuşturan, bağıran, kavga eden, toz içinde itişerek birbirlerini pataklayan ve kumar oynayan (futbolcu resimleri, küçücük kalemler ve üçe bölünmüş sigara parçalarıyla) kalabalığın içinde bir an ezilme tehlikesi atlatmıştı. Bir an öfkeye kapılan Damat, Mevlut'a dönmüş, "Köylüler doldurdu bu okulu," demişti, "babam kaydımı aldıracak, başka bir okula gideceğim ben."

Damat. Kravatımın ve ceketimin şıklığına aşırı özendiğim ve kadın doktoru olan babamın tıraş sonrası losyonunu bazı sabahlar bolca sürerek sınıfa geldiğim için okulun ilk ayında taktılar bana Damat adını. Kir, nefes ve ter kokan sınıfta koku herkesin içini açar, losyonu sürmediğim günler bana "Damat, bugün düğün yok mu?" diye sorarlardı. Bazılarının sandığı gibi çıtkırıldım değilimdir. Bir keresinde tıraş losyonunun kokusunu daha iyi koklamak bahanesiyle burnunu boynuma doğru sanki ben ibneymişim gibi alaycılıkla yaklaştıran bir maskarayı çenesine çaktığım sert bir yumrukla devirerek, arka sıralarda oturan kabadayıların saygısını kazanmıştım. Pinti babam özel okul parasını vermediği için buradayım.

Bir gün derste bu konularda dertleşiyorduk ki: "1019, Mevlut Karataş, çok konuşuyorsun, arkaya geç!" demişti biyoloji hocası İri Melahat.

"Hocam hiç konuşmuyorduk!" demiştim ben, Mevlut'un sandığı gibi şövalye ruhlu olduğum için değil, Melahat'in benim gibi bir iyi aile çocuğunu asla arka sıraya sürgün etmeyeceğini bildiğim için.

Ama Mevlut arka sıraya atıldığı için fazla dertlenmedi. Daha önceleri de arkaya atılmıştı, ama usluluğu, saf ve çocuksu yüzü ve sürekli parmak kaldırması sayesinde bir yolunu bulup ön sıralara sızabiliyordu. Bazan bir öğretmen, sınıftaki yoğun gürültüye karşı önlem olarak bütün sınıfın yerini değiştirirdi. Tatlı yüzlü Mevlut böyle zamanlarda öğretmenin gözlerinin içi-

ne aşırı istek ve itaatle bakarak en öne oturmayı başarır, ama daha sonra kör talih onun yeniden arka sıraya atılmasına neden olurdu.

Bir başka sefer iri memeli biyoloji hocası Melahat'in Mevlut'u yeniden arkaya yollama kararına Damat cesaretle itiraz etmişti. "Hocam, otursun işte önde; ne var, çok seviyor sizin dersinizi."

"Görmüyor musun, sırık gibi boyu var," demişti zalim Melahat. "Arkasındakiler onun yüzünden tahtayı göremiyor."

İlkokulu bitirdikten sonra, babası onu boşu boşuna bir yıl köyde tuttuğu için, Mevlut sınıf ortalamasından yaşlıydı. Ön sıradan arkaya dönerken utanır, yeni yeni alıştığı otuz bir çekme huyu ile iri gövdesi arasında kafası tuhaf bir ilişki kurardı. Mevlut'un aralarına dönüşünü arka sıradakiler alkışlarla ve "Mevlut yuvaya!" sloganlarıyla karşılarlardı.

Arka sıralar haydutların, tembellerin, kafasızların, çaka çaka başı dönen umutsuzların, iri yarı kabadayıların, yaşlıların ve yakında okuldan atılacakların yeriydi. Bir iş bulup okulu bırakanlar da arka sıralara sürülenler arasından çok çıkar, ama bazı öğrenciler de okul dışında hiç iş bulamadan arka sırada yaşlanırdı. Bazıları zaten suçlu, aptal, yaşlı ya da fazla iri yarı olduklarını bildikleri için, okulun ilk gününden arka sıraya kendiliğinden gider otururdu. Mevlut gibi başka bazıları ise, arka sıraların kendileri için kötü bir kader olduğunu bir türlü kabul edemez, asla zengin olamayacağını ancak hayatının sonunda anlayabilen bazı yoksullar gibi, uzun çabalardan ve hayal kırıklıklarından sonra acı gerçeği kavrarlardı. Başta tarih hocası Ramses (gerçekten de mumyaya benzerdi) olmak üzere pek çok öğretmen arka sıralarda oturan öğrencilere bir şey öğretmeye çalışmanın beyhudeliğini tecrübeyle biliyorlardı. Başkaları ise (mesela Mevlut'un ön sıradan göz göze bakışarak çok mutlu olduğu ve farkına varmadan âşık olduğu genç ve ürkek İngilizce hocası Nazlı Hanım) arka sıralarla çatışmaya girmekten, herhangi bir öğrenciyle tartışmaktan korktukları için o yöne neredeyse hiç bakmazlardı bile.

Hiçbir öğretmen, bazan bin iki yüz erkeği aynı anda korkutabilmeyi başaran müdür bile, arka sıralarla doğrudan çatışmaya girmek istemezdi. Çünkü bu gerginlikler süratle bir kan davasına dönüşebilir, yalnız arka sıralar değil, bütün sınıf o öğretmene karşı saldırıya geçebilirdi. Bütün sınıfı öfkelendiren hassas konu, gecekondu mahallelerinden gelen öğrencilerin şivelerinin, tiplerinin, bilgisizliklerinin ve yüzlerinde her gün ortanca çiçekleri gibi

kıpkırmızı açan sivilcelerin öğretmenler tarafından alay konusu yapılmasıydı. Bazı öğrenciler derslerde öğretmenlerin anlattıklarından çok daha eğlenceli hikâyeler anlattıkları, sürekli şakalar yaptıkları için öğretmenler onları cetvelle döverek, aşağılayarak itibarsızlaştırmak, susturmak isterlerdi. Bir dönem herkesin nefret ettiği genç kimya öğretmeni Fiyaka Fevzi kurşun oksitlerin formülünü yazmak için tahtaya her dönüşünde tükenmez kalem içleri boşaltılarak yapılan üfleme borularından kurşun gibi yağan pirinç tanelerine hedef olmuştu. Çünkü sindirmek istediği Doğulu bir öğrencinin (o zamanlar kimse Kürt kelimesini kullanmazdı) şivesi ve kıyafeti ile alay etmişti.

Arka sıraların kabadayıları bazan sırf zayıf buldukları ürkek öğretmeni korkutmanın keyfi için, bazan da yalnızca içlerinden öyle geldiği için hocanın sözünü de keserlerdi:

"Yeter hocam, bu ders çok tıraşladın, sıkıldık artık, biraz da Avrupa seyahatinizden bahsetsenize bize!"

"Hocam, sen gerçekten ta İspanya'ya kadar tek başına trenle mi gittin?"

Arkalardakiler, yazları bahçe sinemalarında perdedeki film hakkında sürekli konuşanlar gibi, derste olup bitenler hakkında hiç durmadan yüksek sesle konuşur, hikâyeler anlatır ve hep birlikte öyle gürültüyle kahkahalar atarlardı ki, tahtada soru soran öğretmen ile ona birinci sıradan cevap veren öğrenci bazan birbirini işitemezdi. Mevlut arka sıralara her sürgün edilişinde, tahtada öğretmenin ne anlattığını zorlukla takip ederdi. Ama yanlış anlaşılmasın, Mevlut için en mükemmel okul mutluluğu, hem arkadakilerin yaptığı şakalara gülebilmek hem de Nazlı Öğretmen'i dinleyebilmekti.

6. ORTAOKUL VE SİYASET

YARIN OKUL YOK

Mustafa Efendi. Ertesi sonbahar Orta 2'de Mevlut hâlâ sokaklarda "Yoğurtçu!" diye bağırmaktan utanıyordu ama sırtına sırığı alıp yoğurt tepsilerini ve boza güğümlerini taşımaya artık alışmıştı. Öğleden sonraları tembihlediğim gibi tek başına bir yerden başka

bir yere, mesela Beyoğlu'nun arka sokaklarındaki bir lokantadan Sirkeci'deki depoya boş tepsileri taşır, sonra depodan aldığı dolu yoğurt tepsilerini ya da Vefa'dan aldığı işlenmemiş boza güğümünü Beyoğlu'na, Rasim'in kızarmış yağ ve soğan kokan yerine bırakır ve Kültepe'ye dönerdi. Akşamları eve geldiğimde Mevlut'u hâlâ masanın başında tek başına çalışırken bulursam, "Maşallah bizim köyden çıkan ilk profesör sen olacaksın bu gidişle," derdim. İyi çalışmışsa, "Baba beni dinler misin şimdi," der, gözlerini tavana diker, dersini ezberden okumaya başlardı. Bir yere takılınca, gözünü tavandan bana çevirirdi. "Okuma yazma bilmez babandan medet umma evladım, ezberin benim yüzümde yazmıyor," derdim. Ortaokulun ikinci yılında okuldan da, satıcılıktan da hiç soğumamıştı. Kimi akşamlar, "Ben seninle bozaya geleceğim, yarın okul yok!" derdi. Sesimi çıkarmazdım. Bazı günler de, "Yarına dersim var, ben okuldan doğrudan eve gideceğim," derdi.

Mevlut, Atatürk Erkek Lisesi öğrencilerinin çoğu gibi, okul dışı hayatını sır gibi saklıyor, son dersten çıktıktan sonra yaptıklarını kendisi gibi satıcılık yapanlarla bile paylaşmıyordu. Bazan bir öğrenciyi babasıyla yoğurt satarken sokaklarda görür, ama görmezlikten gelir, ertesi gün sınıfta karşılaştıklarında da hiçbir şey olmamış gibi davranırdı. Ama çocuğun nasıl ders çalıştığını, satıcı olduğunun derslerde belli olup olmadığını dikkatle gözler, onun ileride ne olacağını, hayatta ne yapacağını sorardı kendine. At arabasını atın koşumundan tutarak süren babasıyla sokak sokak gezip eski gazeteler, boş şişeler, teneke yığınları toplayan Höyüklüye de yıl sonunda Tarlabaşı'nda karşılaştıklarında dikkat etmişti Mevlut. Yüzünde hülyalı bir ifade, derslerde sürekli pencereden dışarıya bakan çocuğun orta ikiye başlamasından dört ay sonra yok olduğunu, artık hiç okula uğramadığını ve kimsenin ondan ve yokluğundan bir kere bile bahsetmediğini bir gün fark etti. Aynı anda, bir iş bulup, çıraklığa başlayıp ortaokuldan ayrılan bütün arkadaşlarına yaptığı gibi, hafızasının onu da kısa bir süre sonra sonsuza kadar unutacağını anladı.

Genç İngilizce hocası Nazlı Hanım'ın beyaz teni, iri yeşil gözleri ve yeşil yapraklı bir önlüğü vardı. Mevlut onun başka bir âlemden geldiğini anlıyor, ona yakın olmak için sınıf başkanı olmak istiyordu. Sınıf başkanları, ders sırasında öğretmenin söz geçire-

mediği, elle veya cetvelle vurursa karşılık almaktan korktuğu haydutları tekmeyle, tokatla, tehditle sindirebilirdi. Nazlı Öğretmen gibi disiplinsizlik ve gürültü karşısında âciz kalan kadın öğretmenlerin çok ihtiyaç duyduğu bu hizmeti vermeye arka sıralardan pek çok aday çıkar, bazıları kadın öğretmenlere yardım olsun diye derslerde kendiliğinden yerlerinden kalkıp sınıfın huzurunu bozan ufaklıkları, enselerine tokat atarak, kulaklarını çekerek yola getirirlerdi. Bu gönüllüler verdikleri hizmeti Nazlı Öğretmen fark etsin diye, yaramaz öğrencinin sırtına sıkı bir yumruk indirmeden önce yüksek sesle "Dersi dinlesene ulan!" ya da "Öğretmene saygısızlık etme bakayım!" diye bağırırlardı. Nazlı Öğretmen'in, arka sıralara hiç bakmasa bile bu hizmetlerden memnun olduğunu fark ederse Mevlut öfkeye ve kıskançlığa kapılırdı. Kendisi Nazlı Öğretmen tarafından sınıf başkanı seçilirse, azgınları susturmak için kaba kuvvet kullanmayacak, sırf gecekondu mahallesinden gelen bir yoksul olduğu için tembeller ve haydutlar Mevlut'u dinleyeceklerdi. Ne yazık ki okul dışındaki siyasi gelişmeler, Mevlut'un bu okul içi siyasi düşlerini suya düşürdü.

1971'in Mart ayında bir askeri darbe oldu, yılların başbakanı Demirel can derdiyle çekildi. Devrimci örgütler bankaları soyuyor, diplomatları kaçırıp rehin alıyor, devlet de ikide bir sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı ilan ediyor, askerler polisler sürekli evleri arıyordu. Şehrin duvarlarını arananların, şüphelilerin resimleri kaplamış, kaldırımlardaki kitapçı tezgâhları yasaklanmıştı. Bunlar sokak satıcıları için iyi haber değildi. Babası bu "anarşiye sebep olanlara" lanet okuyordu. Ama on binlerce kişi hapse atılıp işkenceden geçirildikten sonra da durum sokak satıcıları ve kayıtsız kuyutsuz iş yapanlar için düzelmedi.

Askerler İstanbul'un bütün kaldırımlarını, kirli ve düzensiz gördükleri her yeri (aslında bütün şehir öyleydi), iri çınar ağaçlarının gövdelerini ve Osmanlı'dan kalan duvarları kireç boyasıyla beyaza boyayıp şehri kışlaya çevirdiler. Dolmuşların her istedikleri yerde durup yolcu indirip bindirmeleri, satıcıların büyük meydanlara ve caddelere, havuzlarında su olan şık parklara, gemilere, trenlere girmeleri de yasaklandı. Ünlü kabadayıların yönettiği yarı gizli kumarhanelere, randevuevlerine ve Avrupa sigarası ve içkisi satan kaçakçı depolarına polis gazetecilerle birlikte baskınlar düzenledi.

Askeri darbeden sonra İskelet okuldaki solcu öğretmenleri idari görevlerden uzaklaştırınca Nazlı Öğretmen'in Mevlut'u sınıf başka-

nı seçme ihtimali de kalmadı. Bazan derslere de gelmiyor, kocasının arandığı söyleniyordu. Radyo ve televizyondaki düzen, disiplin, temizlik sözlerinden herkes etkilenmişti. Bahçe duvarlarına, hela kapılarına, kuytu yerlere yazılmış siyasi sloganlar, müstehcen deyişler, öğretmenler hakkında yazılmış çeşit çeşit edepsiz hikâye ve temsili çizimlerin (İskelet ile İri Melahat bir resimde çiftleşiyordu) hepsi boyayla kapatıldı. Öğretmenlere başkaldıranlar, bozguncular, ikide bir siyasi slogan atan ya da her dersi siyasi tartışma ve propagandaya sürükleyen azgınlar sindirildi. Müdür ve İskelet bayrak törenlerinde İstiklal Marşı'nı herkes aynı anda okuyabilsin diye Atatürk heykelinin yanına, minarelere konan hoparlörlerden birer tane yerleştirdiler ama bu da, uyumsuzlar korosuna yeni ve madeni bir sesin katılmasından başka bir sonuç vermedi. Üstelik hoparlörün sesi bütün sesleri bastırdığı için İstiklal Marşı'nı okuyanlar da azalmıştı. Tarihçi Ramses tarih derslerinde kanlı zaferlerden, bayrağın renginin kandan geldiğinden ve Türklerin kanının diğer milletlerin kanından bir başka olduğundan daha çok bahsediyordu artık.

Mohini. Asıl adım Ali Yalnız'dır. Mohini, Hindistan başkanı Pandit Nehru'nun 1950 yılında Türk çocuklarına hediye ettiği güzel filin adıdır. İstanbul liselerinde Mohini takma adını hak etmek için fil gibi iri yarı, doğuştan ihtiyar ve benim gibi sallanarak ağır ağır yürümek yetmez. Ayrıca yoksul ve duyarlı da olmak gerekir. Hazreti İbrahim'in de buyurduğu gibi, filler çok hassas hayvanlardır. 1971 askeri darbesinin okulumuzdaki en vahim siyasi sonucu pek çoğumuzun İskelet ve diğer öğretmenlere karşı kahramanca mücadeleler vererek koruduğumuz uzun saçlarımızın kesilmesidir. Bu yalnızca pop müziğe meraklı doktor, memur çocukları arasında değil, gecekondu mahallelerinden gelen güzel saçlı liseliler arasında da pek çok gözyaşı dökülmesine yol açan bir faciadır. Müdür ve İskelet Avrupalı yoz şarkıcıların etkisiyle erkeklerin kadın gibi uzun saç bırakmalarının hiç yakışmadığını pazartesileri bayrak töreninde söyleyip öğrencileri sık sık tehdit etmişlerdi ama saçların kesilmesi ancak darbeden sonra okula askerlerin gelmesiyle başarıldı. Bazılarına göre, askeri jipten çıkan yüzbaşı okula Doğu'daki deprem felaketzedelerine yardımı örgütlemek için gelmişti. Ama fırsatçı İskelet hemen Duttepe'nin en becerikli berberini okula getirdi. Ne yazık ki ben de askerleri görünce korkuya kapılarak saçlarımı kestirdim. Saçlarım kesilince daha da çirkin gözükmeye

başladım ve asker korkusuyla hemen otoriteye boyun eğip kendi ayaklarımla tıpış tıpış gidip berberin sandalyesine oturduğum için kendimden daha da nefret ettim.

Mevlut'un sınıf başkanı olma düşlerini sezen İskelet, askeri darbeden sonra, bu örnek uslu öğrenciye uzun teneffüste Mohini'ye yardım görevi verdi. Bu, derslerde koridora çıkabilmek ve herkesten değişik olmak için bir fırsattı, Mevlut sevindi. Her gün 11:10'daki uzun teneffüsten önce Mevlut ile Mohini sınıftan çıkar, karanlık ve nemli koridorlardan ve merdivenlerden geçip bodrum katına inerlerdi. Aşağıda Mohini önce kömürlüğün bitişiğinde Mevlut'un kapısına bile korkuyla baktığı liseliler helasına uğrar, sigara dumanından kesif bir mavi sisle kaplanmış pis kokulu yerde dilenerek bir çeyrek sigara arar, acıyan olur da bulursa yakıp içer ve kapıda sabırla kendisini beklemekte olan Mevlut'a pişkinlikle "Sinir ilacımı aldım," derdi. Mutfakta uzun bir sırada bekledikten sonra Mohini neredeyse kendi büyüklüğündeki bir güğümü sırtlayıp merdivenlerden yukarı çıkarıp sınıf sobasının üzerine dikkatle yerleştirirdi.

İri kaba güğümün içinde UNICEF'in yoksul ülke okullarına bedava dağıttığı süt tozundan leş kokulu mutfakta yapılmış pis kokulu kaynar süt olurdu. Teneffüste Mohini bir ev kadını dikkatiyle sütü öğrencilerin evden getirdiği renk renk, çeşit çeşit plastik bardaklara doldururken nöbetçi öğretmen gene UNICEF tarafından bedava verilen ve herkesin nefret ettiği mavi bir kutudan çıkan balık yağı haplarını öğrencilere mücevher verir gibi özenle tek tek dağıtır ve bu pis kokulu şeyleri öğrencilerin yuttuğuna emin olmak için sıraların arasında polis gibi dolanırdı. Öğrencilerin çoğu hapları ya pencereden aşağıya, bahçenin kumar oynanan çöplü köşesine fırlatır ya da sınıfı pis kokutma zevki için yere atıp üstüne basarlardı. Bazıları içi boşaltılmış tükenmez kalem borularıyla balık yağı toplarını kara tahtaya üflerlerdi. Duttepe Atatürk Erkek Lisesi'nin kara tahtalarının sayısız balık yağı bombardımanından kalma bir kayganlığı ve yabancıları huzursuz eden pis bir kokusu vardı. Bir keresinde üst kattaki 9-C sınıfındaki Atatürk portresi isabet alınca İskelet telaşa kapılmış, İstanbul Emniyet ve Milli Eğitim Müdürlüğü'nden müfettiş yollanmasını, soruşturma açılmasını istemiş, ama tecrübeli ve baba-

can Milli Eğitim Müdürü kimsenin ne Cumhuriyet'in kurucusuna ne de herhangi bir devlet büyüğüne hakaret etmek gibi bir niyeti olmadığını sıkıyönetim yetkilisi komutanlara anlatıp olayı kapatmıştı. Süt tozu ve balık yağı törenlerini siyasallaştırma gayretleri o yıllarda başarısızlığa uğramıştı ama yıllar sonra hem İslamcılar, hem milliyetçiler, hem de solcular Batılı güçlerin baskısıyla çocukluklarında devlet zoruyla kendilerine zehirli ve pis kokulu haplar yutturulduğundan çok şikâyet edecekler, hatta bu konuda kitaplar, hatıralar yazacaklardı.

Mevlut edebiyat derslerinde Yahya Kemal'in Osmanlı akıncılarının ellerinde kılıçlar Balkanlar'ı fethederken hissettikleri şenlik duygusunu anlatan mısralarını okurken mutlu olurdu. Boş derslerde vakit öldürmek için hep birlikte şarkı söylenirken, bazan en arka sıranın en bozguncu öğrencileri bile meleksi bir saflığa bürünür ve Mevlut dışarıda yağmur yağarken (yoğurt satan babasını bir an düşünürdü) sıcacık sınıfta şarkı söyleyerek sonsuza kadar oturabileceğini, annesinden, kız kardeşlerinden uzak olmasına rağmen şehir hayatının köydeki hayattan çok daha güzel olduğunu düşünürdü.

Askeri darbeden birkaç hafta sonra, sıkıyönetim, sokağa çıkma yasakları ve ev aramalarının sonucu on binlerce kişi hapse atıldı ve kısa süre sonra da yasaklar her zamanki gibi gevşemeye, satıcılar İstanbul sokaklarına daha rahat çıkmaya ve leblebi çekirdekçiler, simitçiler, macuncular, pamuk helvacılar Atatürk Erkek Lisesi'nin duvarı boyunca dizilmeye başladılar. Yasaklara saygılı Mevlut sıcak bahar günlerinde alışveriş yasağını delenler içinde kendi yaşında bir çocuğa bir an özendi. Tanıdık yüzlü çocuğun elinde üzerinde kocaman harflerle KISMET yazan bir karton kutu vardı. Kutuda cazip hediyelerle –plastik askerler, cikletler, taraklar, futbolcu resimleri, el aynaları, bilyeler– büyük bir plastik futbol topu görmüştü Mevlut.

"Satıcılardan alışveriş etmek yasak, bilmiyor musun?" dedi kararlı gözükmeye çalışarak. "Nedir o sattığın?"

"Bazı insanları Allah diğerlerinden daha çok sever. Sonunda onlar zengin olur. Bazılarını daha az sever. Onlar da fakir kalır. Bu renkli deliklerden birini iğnenin ucuyla kazıyorsun, altından senin hediyenin ne olduğu, talihli olup olmadığın çıkıyor."

"Bu oyunu sen mi yaptın?" diye sordu Mevlut. "Nereden alıyorsun hediyeleri?"

"Hediyeleriyle birlikte bütün oyunu takım olarak hazır satıyorlar. Hepsi senin için otuz iki lira. Sokaklarda gezip yüz deliği de

tanesi altmış kuruştan satıp kazıtırsan eline altmış lira geçer. Haftasonu parklarda iyi para var. Denemek, zengin biri mi olacaksın, yoksa fakir ve hakir görülmüş biri mi olacaksın, hemen görmek ister misin? Bir tane kazı, cevabı oku. Sana bedava."

"Ben fakir olmayacağım, görürsün." Mevlut kararsızlık geçirmeden uzandı ve satıcı çocuğun hünerle verdiği toplu iğneyi eline aldı. Kartonda kazınmamış pek çok yuvarlak vardı. Özenle bir delik seçti, kazıdı.

"Kör talih! Boş çıktı," dedi satıcı çocuk.

"Ver bakayım şunu," dedi Mevlut, sinirlenerek. Kazınmış renkli alüminyumun altında ne bir kelime vardı ne de bir hediye. "Ne olacak şimdi?"

"Boş çıkana bunu veriyoruz," dedi satıcı çocuk. Kibrit kutusu büyüklüğündeki bir gofret parçasını Mevlut'a verdi. "Evet, talihin yerinde değil, ama kumarda kaybeden aşkta kazanır. Mesele kaybederken kazanmaktır. Anladın mı?"

"Anladım," dedi Mevlut. "Adın ne senin, numaran kaç?"

"375 Ferhat Yılmaz. Beni İskelet'e ihbar mı edeceksin?"

Mevlut "hiç olur mu" anlamında öyle bir el hareketi yaptı, Ferhat da öyle bir "hiç olur mu" ifadesi takındı ki çok iyi arkadaş olacaklarını anladılar hemen.

Mevlut, kendi yaşında olmasına rağmen Ferhat'ın sokakların dilini, şehirdeki dükkânların yerini ve insanların sırlarını bilmesinden etkilendi ilk. Okul kooperatifinin bir üçkâğıtçılar yuvası, tarihçi Ramses'in budalanın teki ya da öğretmenlerin çoğunun kazasız belasız dersten çıkıp maaşını almaktan başka hiçbir şey düşünmeyen berbat insanlar olduğunu söylerdi Ferhat.

Soğuk bir gün İskelet uzun zamandır hademeler, temizlikçiler, mutfakta süt tozu kaynatanlar ve kömürlük bekçisinden dikkatle örgütlediği küçük bir orduyla, duvar boyunca dizilen satıcılara bir saldırı düzenledi. Mevlut duvar dibinden diğer öğrencilerle savaşı seyretti. Herkes satıcılardan yanaydı, ama devlet ve okul daha güçlüydü. Bir leblebi-çekirdekçi ile kömürlüğe bakan Abdülvahap yumruklaştılar. İskelet polis çağırma, sıkıyönetim komutanlığına telefon etme tehditleri savurdu. Bütün bunlar da, devletin ve okul yönetiminin satıcı milletine genel tavrının unutulmaz resimleri olarak Mevlut'un hafızasının derinliklerine yerleşti.

Nazlı Öğretmen'in okuldan ayrıldığını öğrenmek ise Mevlut için yıkıcı oldu. Kendini boşlukta hissetti; aslında onu ne ka-

dar çok düşündüğünü anladı. Üç gün okula gitmedi, soranlara da babasının hastalandığını söyledi. Ferhat'ın şakalarından, hazırcevaplığından, iyimserliğinden hoşlanıyordu Mevlut. Onunla birlikte sokaklara Kısmet satmaya çıktı, birlikte okulu kırdılar, Beşiktaş ve Maçka Parkı'na gittiler. Mevlut kendisini seven yoğurt ve boza müşterilerinin kapılarında kullanacağı, "niyet"li "kısmet"li pek çok hazırcevap laf, şaka, özlü söz öğrendi Ferhat'tan. "Niyetinin ne olduğunu göstermeden KISMET'inin ne olduğunu bilemezsin," gibi sözleri akşamları boza müşterilerine de söylemeye başladı.

Ferhat'ın hayran olduğu bir başka başarısı Avrupalı genç kızlarla mektuplaşabilmesiydi. Kızlar gerçekti. Fotoğrafları bile vardı Ferhat'ın cebinde. Ferhat onların adreslerini, Damat'ın sınıfa getirdiği *Milliyet Hey* gençlik dergisinin "mektuplaşmak isteyen gençler" kısmından alıyordu. İlk Türk gençlik dergisi olmakla övünen *Hey* muhafazakâr aileleri kızdırmamak için Türk kızlarının değil, yalnızca Avrupalı kızların adreslerini yayımlıyordu. Ferhat mektupları bir başkasına yazdırıyor, bu kişinin kim olduğunu söylemiyor, kızlardan da sokak satıcısı olduğunu saklıyordu. Mevlut Avrupalı kızlara kendi mektup yollasaydı ne yazardı, çok düşündü, çıkaramadı. Avrupalı kızlardan gelen fotoğraflara derste bakan bazıları onlara âşık olmuş, bazıları da onların gerçek olmadığını kanıtlamaya çalışmış, başka bazı kıskançlar da üzerine eklemeler yaparak, mürekkep sürerek fotoğrafları tahrip etmişlerdi.

O günlerde okul kütüphanesinde okuduğu bir dergi Mevlut'un satıcılık hayatını derinden etkiledi. Atatürk Erkek Lisesi'nde öğrenciler kütüphaneye, öğretmenin gelmediği boş derslerde azgınlık yapmasınlar diye götürülürdü. Kütüphane müdiresi Aysel boş derslerde getirilen öğrencilere, yukarı mahallenin emekli doktor ve avukatlarının okula bağışladığı eski dergileri verirdi.

Mevlut'un kütüphaneye son ziyaretinde Aysel *Güzel Atatürk*, *Arkeoloji ve Sanat*, *Ruh ve Madde*, *Bizim Türkiyemiz*, *Tıp Dünyası*, *Bilgi Hazinesi* gibi dergilerin yirmi otuz yıllık eski ve sararmış sayılarını, iki öğrenciye bir tane düşecek şekilde dikkatle dağıttı. Her iki kişiye bir dergi düştüğünden emin olunca, Mevlut'un ciddiyetle dinlediği, okuma üzerine kısa ve ünlü konuşmasını yaptı.

KİTAP OKURKEN ASLA KONUŞULMAZ'dı bu konuşmanın, alaycıların sık sık taklidini yapacağı ünlü ilk cümlesi. "Okuduğu-

nuz şeyi hiç ses çıkarmadan, içinizden okuyacaksınız. Yoksa bilgilerden yararlanamazsınız. Okuduğunuz sayfanın dibine gelince, hemen sayfayı çevirmeyin, arkadaşınızın da o sayfayı tamamen okuduğuna emin oluncaya kadar bekleyin. Sonra parmağınızı tükürüklemeden ve kâğıdı buruşturmadan sayfayı çevirin. Sayfalara yazmayın. Karalama yapmayın, resimlerin üzerine bıyık, gözlük, sakal gibi şeyler eklemeyin. Bir derginin yalnız resimlerine bakılmaz, yazıları da okunmalıdır. Her sayfada önce yazıları okuyun, sonra resimlere bakarsınız. Dergiyi baştan sona okuyup bitirirseniz elinizi sessizce kaldırın, ben görür, gelir, derginizi değiştiririm. Ama derginin hepsini okumaya zaten vaktiniz yok." Müdire Aysel bir an sustu, sözlerinin etkisini Mevlut'un sınıf arkadaşlarının yüzlerinde görmeye çalıştı. Ellerini kendi diktiği önlüğünün ceplerine koydu ve sabırsız askerlerine hücum ve yağma emrini veren bir Osmanlı paşası gibi son sözünü söyledi:

"Şimdi okuyabilirsiniz."

Bir uğultu ve gürültü oldu, telaş ve merakla çevrilen sarı sayfaların hışırtısı işitildi. Mevlut ve yanında oturan Mohini'ye ilk Türk parapsikoloji dergisi *Ruh ve Madde*'nin yirmi yıllık (1952 Haziran) sayısı düşmüştü. Derginin sayfalarını parmaklarını tükürüklemeden özenle çeviririlerken karşılarına bir köpek resmi çıkınca durdular.

KÖPEKLER İNSANLARIN DÜŞÜNCELERİNİ OKUYABİLİR Mİ? idi yazının başlığı. Mevlut yazıyı ilk sefer çok fazla bir şey anlamadan, ama kalbi tuhaf bir şekilde hızlanarak okudu. Sonra Mohini'den sayfayı çevirmeden yazıyı bir daha okumak için izin istedi. Yıllar sonra Mevlut yazıdaki fikirler ve kavramlardan çok bu yazıyı okurken hissettiği duyguları hatırlayacaktı. Âlemde her şeyin birbiriyle ilgili olduğunu hissetmişti. Geceleri sokak köpeklerinin mezarlıklardan, boş arsalardan kendisini sandığından daha da çok seyrettiklerini de yazıyı okurken anlamıştı. Sayfadaki köpek resmi de, böyle dergilerde olduğu gibi, kibar bir Avrupalı fino değil, İstanbul sokaklarındaki çamur rengi köpeklerden biri olduğu için belki de o kadar etkilenmişti.

Haziran'ın ilk haftasında karneler dağıtılınca Mevlut İngilizceden bütünlemeye kaldığını gördü.

"Babana söyleme, seni öldürür," dedi Ferhat.

Mevlut da öyle düşünüyordu, ama babasının ortaokul diplomasını kendi gözleriyle görmek isteyeceğini de biliyordu.

İstanbul'da başka bir okulda olan Nazlı Öğretmen'in bütünleme sınavına "denetmen" olarak gelebileceğini işitmişti. Ortaokulu bitirebilmek için Mevlut bütün yaz köyde İngilizce çalıştı. Cennetpınar köyü ilkokulunda İngilizce-Türkçe Sözlük de yoktu, köyde ona yardım edebilecek herhangi biri de. Temmuz ayında yandaki Gümüşdere köyüne Ford Taunus arabası ve televizyonuyla gelen bir Almancı'nın oğlundan ders almaya başladı. Alman ortaokuluna giden ve Türkçesi ve İngilizcesi Alman aksanlı çocukla bir ağacın altında ellerinde kitap bir saat oturabilmesi için Mevlut'un her seferinde üç saat gidiş-geliş yol yürümesi gerekiyordu.

Abdurrahman Efendi. Almancı'nın oğlundan İngilizce dersi alan talihli Mevlut evladımızın hikâyesi gene bizim mütevazı Gümüşdere köyüne uğradığı için izninizle ben de biz kara bahtlıların başımıza gelenleri vaktinizi hiç almadan anlatıvereyim. Sizlerle ilk müşerref olduğum 1968 yılında üç güzel kızım ve melek ruhlu, sessiz anneleriyle ne mutluymuşuz Allahım! Üçüncü kızım güzel Samiha'dan sonra şeytana uydum. Gene bir erkek evlat hayaline kapıldım ve dördüncü bir çocuğa hayır diyemedik. Nitekim doğar doğmaz Murat adını verdiğim bir erkek çocuğum oldu. Ama yüce Allah, hem onu hem de kanlar içindeki anasını doğumdan bir saat sonra yanına çağırınca, Muradım ve refikam bir anda melekler katına çıktılar ve ben dul, üç küçük kızım da öksüz kaldı. İlk zamanlar akşamları üç kızım rahmetli analarının yatağına, benim yanıma uzanırlar, hem rahmetlinin kokusunu koklar, hem de sabaha kadar ağlarlardı. Böylece ben de kızlarıma daha bebek yaşındalarken bile Çin Padişahı'nın kızlarıymış gibi iyi davrandım. Beyşehir'den, İstanbul'dan elbiseler aldım onlara. Parayı sarhoşça israf ettiğimi söyleyen pintilere, benim gibi sokaklarda yoğurt sata sata eğri boyunlu kalan birinin geleceği için en büyük güvencenin her biri bir hazineden kıymetli üç güzel kız olduğunu söylemek istiyorum. Artık benim yavru meleklerim kendilerini benden daha iyi anlatırlar. En büyükleri Vediha on, en küçükleri Samiha altı yaşındadır.

Vediha. Öğretmen dersi anlatırken niye herkesten çok bana bakıyor? İstanbul'a gidip denize, gemilere bakmak istediğimi niye kimseye söyleyemiyorum? Sofrayı toplamaya, yatakları yapmaya, babama hizmet etmeye niye önce benim başlamam gerekiyor? Kız

kardeşlerimin aralarında konuşup gülüştüklerini görünce niye sinirleniyorum?

Rayiha. Hayatta hiç deniz görmedim. Bazı bulutlar başka şeylere benziyor. Bir an önce annemin yaşına gelmek ve evlenmek istiyorum. Yerelmasını sevmiyorum. Merhum küçük kardeşim Murat ile annemin bizi gözlediğini hayal ediyorum. Ağlaya ağlaya uyuyakalmaktan hoşlanıyorum. Herkes beni niye "akıllı kızım" diyerek seviyor? İki ağabey çınar ağacının altında kitaba bakarken ben ve Samiha onlara uzaktan bakıyoruz.

Samiha. Çam ağacının altında iki adam var. Elim Rayiha'nın elinin içinde. Hiç bırakmadım. Sonra eve döndük.

Mevlut ile babası Ağustos sonunda bütünleme sınavına yetişebilmek için İstanbul'a her zamankinden önce döndüler. Kültepe'deki ev, yaz sonunda, Mevlut'un buraya üç yıl önce ilk adım attığı zaman olduğu gibi nem ve toprak kokuyordu.

Üç gün sonra Atatürk Erkek Lisesi'nin en büyük sınıfında girdiği sınava Nazlı Öğretmen denetmen olarak gelmedi. Mevlut'un kalbi kırıldı. Ama gene de uğraşıp soruları başarıyla cevapladı. İki hafta sonra liseye başladığı günlerde, İskelet'in odasına ortaokul diplomasını almak için gitti.

"Aferin 1019, işte orta diploman!" dedi İskelet.

Mevlut bütün gün çantasından çıkarıp çıkarıp seyrettiği diplomayı akşam babasına gösterdi.

"Artık polis ya da bekçi olabilirsin," dedi babası.

Mevlut, hayatının sonuna kadar ortaokul yıllarını özlemle hatırladı. Ortaokulda, Türk olmanın dünyanın en iyi şeyi olduğunu ve şehir hayatının köy hayatından çok daha güzel olduğunu öğrenmişti. Bazan bütün kavga ve tehditlerden sonra sınıf hep birlikte şarkı söylerken, en azgın, en haydut öğrencilerin bile yüzlerinde beliren meleksi ifadeyi hatırlar, gülümserdi.

7. ELYAZAR SİNEMASI

BİR HAYAT MEMAT MESELESİ

1972'nin Kasım ayında bir pazar sabahı o hafta izleyecekleri yoğurt dağıtım trafiğinin üzerinden geçerlerken Mevlut artık babasıyla birlikte sokaklarda hiç satış yapmayacaklarını anladı. Gittikçe büyüyen yoğurt üreticisi şirketler artık yoğurt tepsilerini kamyonetlerle Taksim'e, Şişli'ye satıcıların ta ayağına kadar bırakabiliyorlardı. Artık yoğurt satıcılığında hüner, elli altmış kiloluk yükü Eminönü'nde alıp omuzda Beyoğlu'na, Şişli'ye hamal gibi taşımak değil, kamyonetlerin bıraktığı yerden alıp hemen hızla sokaklara evlere dağıtabilmekti. Baba oğul kendilerine ayrı güzergâhlar seçerlerse toplam gelirlerinin artacağını görmüşlerdi. Haftada iki kere ikisinden birinin eve getirdiği bozayı da evde şekerle tatlandırıyor, ama geceleri başka sokaklarda satıyorlardı artık.

Bu yeni durum Mevlut'a bir özgürlük duygusu vermişti, ama kısa sürede bunun yanılsama olduğunu anladı. Lokantaların sahipleriyle, gittikçe daha talepkâr olan ev hanımlarıyla, kapıcılarla, yoğurt tepsilerini ve boza güğümlerini emanet ettiği yerlerle iyi geçinmek sandığından çok daha fazla zamanını alıyor, okula da bu yüzden daha az gidiyordu.

Babasının yanında defter tutar, teraziye gram koyarken tanıdığı Torullu Tahir Amca ile şimdi gene amca diye konuşurken yoğurdun kilosu için pazarlık etmek aslında hoşuna gidiyor, kimya dersinde pek bir şey anlamadan tahtaya bakarken olduğundan çok daha önemli biri gibi hissediyordu kendini. Yandaki İmrenler köyünden becerikli ve güçlü kuvvetli Beton kardeşler, Beyoğlu-Taksim civarındaki bütün lokanta ve büfeleri tek pazar olarak ele geçirmeye başlamıştı. Mevlut babasından devraldığı sokaklarda, Feriköy ve Harbiye'de eski müşterilerini kaybetmemek için fiyat indiriyor, yeni dostluklar kuruyordu. Duttepe'den ve ortaokuldan tanıdığı Erzincanlı bir çocuk Pangaltı'da çok ayran tüketen bir köftecide çalışmaya başlamıştı; Ferhat da bitişikteki bakkalın Maraşlı Kürt-Alevi sahiplerini tanıyordu. Mevlut artık şehirde büyüdüğünü hissediyordu.

Okulda da sigara içenlerin gittiği bodrum kat helasına terfi etmiş, orada kısa yoldan kabul görmek için Bafra paketi taşımaya başlamıştı. Para kazandığı bilindiği ve sigarada yeni olduğu için

paket alıp otlakçılara tutması bekleniyordu ondan. Mevlut lisenin ilk yılında, okula gidip gelmekten başka bir işleri olmadığı halde sınıfta kalan, dışarıda para kazanmayan ve durmadan dedikodu yapan palavracı hela kalabalığını ortaokuldayken gözünde fazla büyüttüğüne karar verdi. Sokaklardaki dünya okuldakinden çok daha büyük ve hakikiydi.

Satıcılıktan toparladığı parayı hâlâ "olduğu gibi" cebinden çıkarıp babasına veriyordu. Ama sigara, sinema, Spor Toto, Milli Piyango benzeri şeylere de para harcıyordu. Bu masraflarını babasından sakladığı için utanmıyor ama Elyazar Sineması'na gittiği için suçluluk duyuyordu.

Galatasaray ile Tünel arasındaki ana sokaklardan birindeki Elyazar Sineması'nın binası 1909'da Abdülhamit'in tahttan indirilmesinden sonraki özgürlük ortamında Ermeni bir tiyatro topluluğu için yapılmış (ilk adı Odeon idi), Cumhuriyet'ten sonra daha çok Rumların ve yukarı sınıf Türk ailelerin gittiği bir sinema olarak (Majestik) devam etmiş, Elyazar adını aldıktan sonra son iki yılda, bütün Beyoğlu sinemaları gibi seks filmleri göstermeye başlamıştı. Mevlut, karanlıkta aşağı mahallelerden gelen işsizlere, yaşlı, kederli erkeklere ve çaresiz yalnızlara görünmeden herkesten uzak bir kenar koltuğa kendisinden bile saklanarak oturur (tuhaf bir nefes ve okaliptüs kokusu olurdu salonda), filmin hiç de önemli olmayan konusunu anlamaya çalışırken yerinde büzülerek küçülürdü.

Yerli filmlere "parça" koymak, çevrede yaşayan yarı ünlü oyuncuları zor duruma soktuğu için Elyazar'da Türk erkek oyuncuların (bazılarını herkes tanırdı) donla oynadığı ilk Türk seks filmleri gösterilmezdi. Filmlerin çoğu ithaldi. İtalyan filmlerinde Türkçe dublajlı seks düşkünü kadının saf ve akılsız gösterilmesinden hoşlanmazdı Mevlut. Alman filmlerinde o kadar ciddiye alarak beklediği "seks sahneleri" sanki gülünç şeylermiş gibi kahramanların sürekli şaka yapmalarından huzursuz olurdu. Fransız filmlerinde ise hiçbir bahane icat etmeden hemen yatağa giren kadınlara şaşar, hatta sinirlenirdi. Hem bütün bu kadınlar, hem de onları kovalayan erkekler aynı seslendirmecilerin Türkçesiyle konuştukları için bazan Mevlut'a hep aynı filmi seyrediyormuş gibi gelirdi. Seyircileri sinemaya getiren o sahneler de her zaman gecikirdi. Mevlut cinselliğin ancak beklemekle, beklemekle gerçekleşecek bir mucize olduğunu on beş yaşında böyle anladı.

Seks sahnesi başlamadan önce girişte sigara içerek bekleyen erkek kalabalığı da salona gürültüyle girerdi. Yer göstericiler filmin önemli sahnesi yaklaşırken "Başlıyor!" diyerek, dışarıda sabırsızlıkla bekleyenleri uyarırlardı. Bu erkeklerin birbirleriyle göz göze gelmekten utanmamalarına şaşardı Mevlut. Bileti kesildikten sonra bu kalabalığın içinden geçerken sürekli ayakkabılarına bakar (pabucum bağlı mı?), başını hiç kaldırmazdı.

Edepsiz görüntüler perdede belirince bütün sinema bir sessizliğe bürünürdü. Mevlut kalbinin hızlandığını, hafifçe başının döndüğünü, hızla terlediğini fark eder, kendini tutmaya çalışırdı. Gösterilen edepsiz sahneler başka filmlerden kesilip filme gelişigüzel yapıştırıldığı için, gördüğü sarsıcı şeyler ile az önce konusunu anlamaya çalıştığı film arasında bir ilişki olmadığını bilirdi. Ama kafası gene de seks sahneleri ile konulu film arasında bir ilişki kurardı. Ağzını açık bırakan edepsiz şeyleri yapan, göğsü, kıçı açık kadınların konulu filmdeki aynı kadınlar olduğunu bir an düşünmek Mevlut'u daha da kışkırtır, pantolununun önündeki kabarıklıktan daha da utanarak kamburunu çıkarırdı. Mevlut lise yıllarında onlarca kere tek başına gittiği Elyazar Sineması'nda başkaları gibi bir kere bile elini cebine sokup çüküyle oynamadı. Film sırasında pantolonunun düğmelerini çözüp otuz bir çekenlerin aletlerine, bu sinemalara sırf bu amaçla gelen yaşlı ibnelerin karanlıkta saldırdığı söylenirdi. "Oğlum kaç yaşındasın bakayım?", "Sen daha çocuksun," gibi sözlerle yanaşmak isteyen amcalar da olmuştu kendisine, ama Mevlut sağır gibi davranmış, onları hiç işitmemiş gibi yapmıştı. Elyazar Sineması'nda bir biletle bütün gün oturmak ve tekrarlanan iki filmi de defalarca seyretmek mümkün olduğu için Mevlut sinemadan kolay çıkamazdı.

Ferhat. Baharda lunaparklar, bahçe gazinoları açılıp Boğaz'daki çayhaneler, çocuk parkları, köprüler, kaldırımlar kalabalıklaşınca hafta sonları Mevlut da benimle birlikte Kısmet satmaya başladı. Bu işi iki yıl büyük ciddiyetle yaptık ve çok para kazandık. Hazır kutuları almak için birlikte Mahmutpaşa'ya gidiyor, daha yokuştan aşağı inerken anneleri babalarıyla alışverişe çıkan çocuklara satışa başlıyor, Mısır Çarşısı, Eminönü Meydanı ve köprüden geçip Karaköy'e geldiğimizde bazan kutularımızdaki yuvarlakların yarıya yakınını satıp kazıttığımızı sevinçle görüyorduk.

Meraklı müşteriyi daha uzaktan çayhane masasında otururken

bakışından Mevlut tanır, büyük küçük aldırmadan iyimserlikle yaklaşır, her seferinde şaşırtan yeni bir açılış cümlesi söyleyebilirdi. "Talihini niye denemelisin biliyor musun, çorabınla bizim hediye tarağımız aynı renk olduğu için," derdi ayağındaki çorabın ne renk olduğunu bilmeyen şaşkın çocuğa. "Bak Ferhat'ın kartonunda yirmi yediye AYNA çıkmış, benim yirmi yedi ise hâlâ kazınmamış," diye laf açardı oyunu tanıyıp kararsızlık geçiren gözlüklü kurnaz bir erkek çocuğuna. Bazı bahar günleri, iskelelerde, vapurlarda, parklarda o kadar çok iş yapardık ki kutularımız bittiği için Kültepe'ye dönerdik. 1973'te açıldıktan sonra, atlayıp intihar edenlerin kalabalığı yüzünden henüz yayalara kapanmamış olan Boğaz Köprüsü'ne, üç güneşli öğleden sonra orada çok iyi iş yaptıktan sonra "satıcıya yasak" diye bir daha alınmadık. "Bu talih oyunu değil, kumar!" diyen sakallılar tarafından cami avlularından, "Yaşınız küçük" diye aslında içeri girip rahat rahat edepsiz filmler seyrettiğimiz sinemaların kapısından, "Satıcı giremez" diye meyhanelerden, gazinolardan pek çok kereler uzaklaştırıldık.

Haziran'ın ilk haftasında karneler dağıtılınca Mevlut Lise 1'de doğrudan çaktığını gördü. Sarı kartondan karnenin "değerlendirme" kısmında el yazısıyla "Doğrudan sınıfta kalmıştır," diye yazılmıştı. Mevlut bu cümleyi on kere okudu. Derslere yeterince gitmemiş, pek çok sınava girmemiş, "zavallı yoksul" yoğurtçu diye kendisine acıyıp geçer not verecek olan hocaların gönüllerini almayı bile ihmal etmişti. Üç dersten geçmez not aldığı için artık yazın ders çalışmasına da gerek kalmamıştı. Ferhat bütünlemeye bile kalmadan geçtiği için Mevlut kederlendi, ama yazın İstanbul'da kalıp o kadar çok şey yapmayı hayal ediyordu ki fazla mutsuz olmadı. Akşam babası haberi öğrenince "Sigara da içiyorsun, öyle değil mi?" dedi.

"Hayır baba, sigara içmiyorum," dedi Mevlut cebinde Bafra paketi taşırken.

"Ulan hem durmadan sigara içiyorsun, hem durmadan askerler gibi otuz bir çekiyorsun, hem de babana yalan söylüyorsun."

"Yalan söylemiyorum."

"Allah belanı versin," dedi babası ve bir tokat attı Mevlut'a. Sonra da kapıyı vurup gitti.

Mevlut kendini yatağa attı.

Kederden uzun bir süre yataktan kalkamadı. Ama ağlamadı da. Ağır gelen ne sınıfta kalmaktı ne de babasından tokat yemek... Otuz bir çektiğinden, bu büyük sırrından babasının bu kadar rahatlıkla söz edebilmesi ve Mevlut'a inanmayıp ona bir yalancı gibi davranması kırmıştı asıl kalbini. Mevlut böyle bir şey yaptığını kimse bilmiyor sanıyordu. Bu kalp kırıklığı içinde öyle bir öfkeye yol açtı ki yazın köye hiç gitmeyebileceğini anladı hemen. Kendi hayatına yalnızca kendisinin şekil vereceğini de anlamıştı. Bir gün önemli büyük şeyler yapacak, babası, herkes Mevlut'un sandıklarından daha özel biri olduğunu anlayacaklardı.

Temmuz başında babası köye dönerken Mevlut, Pangaltı ve Feriköy'deki devamlı müşterilerini kaybetmek istemediğini bir kere daha anlattı ona. Kazandığını babasına vermeye devam ediyordu. Mustafa Efendi bu parayı köyde yapacakları ev için biriktirdiğini söylerdi. Mevlut eskiden, babasına teslim ettiği paranın hangi günün kazancı olduğunu kısaca belirtirdi. Artık babasına böyle bir hesap da vermiyor, yalnızca belirli aralıklarla vergi verir gibi ona bir para teslim ediyordu. Babası da aldığı paranın köyde yapacakları ev için olduğunu söylemiyordu artık. Köye geri dönmeyeceğini, Korkut ve Süleyman gibi hayatının geri kalanını İstanbul'da geçireceğini babasının kabul ettiğini görüyordu Mevlut. Hayatta kendini en yalnız hissettiği zamanlarda, şehirde bir türlü zengin olamayan ve köye geri dönme fikrini içinden atamayan babasına içerlerdi. Babası bu duygularını seziyor muydu acaba?

1973 yazı Mevlut'un o güne kadarki hayatının en mutlu yazlarından biri oldu. Ferhat ile öğleden sonra ve akşamları şehir sokaklarında Kısmet satarak iyi para kazandılar. Mevlut parasının bir kısmıyla Harbiye'de Ferhat'ın götürdüğü bir kuyumcudan yirmilik Alman markları aldı ve bunu şiltesinin ayak ucuna sakladı. Bu, kazandığı parayı babasından gizlemesinin ilk adımı oldu.

Çoğu zaman sabahları Kültepe'den ayrılmıyor, artık başka kimseyle paylaşmadığı evden çıkmıyor, pek çok kere bu son olsun diyerek otuz bir çekiyordu. Evde tek başına kendisiyle oynadığı için suçluluk duyardı, ama bir kız arkadaşı, sevişebileceği bir karısı olmadığı için sonraki yıllarda olacağı gibi bu bir acıya ve yetersizlik duygusuna dönüşmezdi. Kimse on altı yaşındaki bir lise öğrencisini sevişebileceği bir sevgilisi olmadığı için küçümseyemezdi. Üstelik şu an evlendirilse bile kız ile tam ne yapacağını da Mevlut bilmiyordu.

Süleyman. Temmuz başında çok sıcak bir gün Mevlut'a uğrayayım dedim. Kapıyı vurdum vurdum, açılmadı. Sabahın onunda yoğurt satmaya gitmiş olamaz! Pencerelere vurarak evin çevresinde döndüm. Yerden aldığım bir taş parçasıyla cama vurdum. Tozlu bahçe bakımsızdı, ev harap gibiydi.

Kapı açılınca koştum. "Ne oldu? Neredesin?"

"Uyuyakalmışım!" dedi Mevlut. Ama hiç uyumamış gibi yorgun gözüküyordu.

Bir an içeride birisi var sandım, tuhaf bir kıskançlığa kapıldım. İçeri girdim. Tek oda havasızdı ve ter kokuyordu. Ne kadar küçükmüş burası. Aynı masa, aynı yatak, üç beş eşya...

"Mevlut, babam bizi dükkânın oraya çağırıyor," dedim. "Bir iş varmış, Mevlut'u da al getir, dedi."

"Neymiş iş?"

"Kolay bir şeydir, merak etme. Haydi gidelim işte."

Ama Mevlut yerinden kıpırdamıyordu. Sınıfta doğrudan çakınca içine döndü belki. Gelmeyeceğini anlayınca bozuldum ona. "Çok fazla otuz bir çekme, gözlerin bozulur, hafızan zayıflar, tamam mı?" dedim.

Mevlut sırtını döndü, kapıyı vurdu ve evine girdi ve Duttepe'ye uzun bir süre uğramadı. Annem ısrar edince en sonunda benim onu bulup getirmem gerekti. Duttepe Atatürk Erkek Lisesi'nde arka sırada oturan itler, "Bak gene gözlerinin altı mosmor olmuş, bak ellerin titriyor, sivilcelerin maşallah azmış, otuz bir mi çektin ulan allahsız," diyerek ufaklıkları aşağılar, korkutur, hatta bir iki tokat da atarlar. Hacı Hamit Vural'ın işçilerini ve adamlarını yatırdığı Duttepe'deki bekâr gecekondularında kalan bazı işçilerin otuz bircilikten işe devam edemeyip, eli ayağı tutmaz olup köylerine geri gönderildiğini, bu konunun bir hayat memat meselesi olduğunu Mevlut biliyor mu acaba? Arkadaşı Ferhat Alevilikte bile istimnanın yasak olduğunu ona söylemiyor mu? Maliki mezhebindekiler için hiçbir koşulda otuz bir caiz değildir. Biz Hanefilere ancak daha büyük bir günah işlenmesi, yani zina tehlikesine karşı otuz bire izin vardır. İslamiyet cezanın değil, hoşgörü ve mantığın dinidir. Açlıktan öleceksen domuz yemeye bile izin vardır dinimizde. İstimna zevk almak için yapılırsa mekruhtur ama bunu Mevlut'a söylemedim hiç, çünkü "Bu iş zevk almadan nasıl yapılır be Süleyman?" diye benimle aklınca dalga geçip bir daha günaha gireceğine eminim. Sizce Mevlut gibi kolayca yoldan çıkan biri İstanbul'da başarılı olabilir mi?

8. DUTTEPE CAMİİ'NİN YÜKSEKLİĞİ

ORADA İNSANLAR MI YAŞIYOR?

Mevlut sokaklarda Ferhat ile Kısmet satarken Aktaşlar'ın evinde Süleyman'ın yanındayken hissettiğinden çok daha iyi hissediyordu kendini. Ferhat'a aklına gelen her şeyi hiç düşünmeden söyleyebilir, Ferhat da benzeri bir şey söyler, gülüşürlerdi. Yaz akşamları yalnızlıktan korktuğu için gittiği Aktaşlar'da ise yemek yerken ağzından çıkan her sözün Süleyman ya da Korkut tarafından küçümsenip iğneleneceğini bildiği için ağzını açmak istemezdi. "Uğraşmayın benim Mevlutçuğum ile sizi çakallar, rahat bırakın onu," derdi Safiye Teyze sık sık. Mevlut şehirde tutunacaksa Hasan Amcası ve Süleyman ve Korkut ile iyi geçinmesi gerektiğini aklının bir köşesinden çıkarmazdı. İstanbul'da geçirdiği dört yıldan sonra artık Mevlut'un hayallerinde ne akrabaya ne kimseye yamanmadan kendi işini kurmak vardı. Bunu da Ferhat ile yapacaklardı. "Sen olmasaydın buralara kadar gelmek benim aklıma asla gelmezdi," demişti bir öğleden sonra Ferhat ceplerindeki paraları sayarken. Sirkeci'den trenle (vagonlarda da kontrolörden kaçıp satış yaparak) Veliefendi Hipodromu'na gitmişler, at yarışına meraklı kumarbaz erkeklerin aşırı ilgisiyle ellerindeki kutuları iki saatte kazıtıp tüketmişlerdi. Futbol stadyumlarına, futbol takımlarının sezon açılış törenlerine, yaz turnuvalarına, Spor ve Sergi Sarayı'ndaki basketbol maçlarına gitmek böyle geldi akıllarına. Yeni bir fikirden para kazanınca gelecekte birlikte kuracakları işi hayal ederlerdi. En sevdikleri hayal bir gün Beyoğlu'nda bir lokanta, hiç olmazsa bir büfe sahibi olmaktı. Mevlut para kazanmak için ortaya yeni fikirler attığında Ferhat "Sende de çok sıkı bir kapitalist aklı var!" der, Mevlut bunun olumlu bir söz olduğunu düşünmez ama gururlanırdı.

1973 yazında Duttepe'de ikinci bir bahçe sineması açıldı. Film iki katlı eski bir gecekondunun yan duvarında oynuyordu. Bazı akşamlar Kısmet kutusuyla giden Mevlut, Süleyman'ı veya Ferhat'ı da görürdü orada. Hepsi bilet almadan içeri sızmanın bir yolunu ararlardı. Mevlut ilk başlarda bilet alıp Kısmet kutusuyla içeri girdi, hem Türkân Şoray'lı filmleri seyretti, hem de iyi iş yaptı. Ama sonra oradan soğumaya başladı. Mahallede herkes onu tanıyordu. Kimse Mevlut kısmetten, talihten söz ederken çok önemli bir şeyler işitiyormuş gibi yapamıyordu.

Kasım'da Duttepe Camii'nin kapısının açılmasından, makine halılarının serilmesinden sonra ihtiyarlar "kumar" diye laf attıkları için Mevlut oralarda kutusuyla gezinmiyordu artık. Duttepe'nin, Kültepe'nin namaza düşkün emeklileri ve ihtiyarları evlerinden ve gecekondudan bozma tek odalı küçük mescitten çıkmışlar, günde beş vakit, hevesle yeni camiye gidiyorlardı. Cuma namazları yoğun ve istekli bir kalabalıkla kılınıyordu.

1974 başında Kurban Bayramı sabahı Duttepe Camii'nin bir çeşit resmi açılışı yapıldı. Akşamdan yıkanan, temiz kıyafet hazırlayan, beyaz okul gömleğini ütüleyen Mevlut babasıyla erkenden kalktı. Cami ve son cemaat yeri civar tepelerden gelen binlerce erkeğin kalabalığıyla yarım saat önceden dolmuştu, içeri girmekte zorlandılar. Ama bu tarihi güne tanık olup önde yer almak isteyen babasının dirsekleye itekleye, "Kusura bakma hemşerim, bir tebliğ var," diye diye yol açmasıyla ön saflarda yer almayı başardılar.

Mustafa Efendi. Biz ön safta namazımızı kılarken caminin kurucusu Hacı Hamit Vural da iki sıra önümüzdeydi. Köyden getirdiği adamları ile her türlü haydutluğu yapan bu adama o sabah şükrettim, hay Allah senden razı olsun dedim. Camiyi dolduran kalabalığın uğultusu, fısıltıyla konuşanların coşkusu bir anda mutlu etti beni. Hep birlikte aynı coşkuyla namaz kılışımız, karanlığın içinden çıkıp gelen o sessiz ama vakur müminler ordusunun varlığı o kadar iyi geldi ki bana, sanki haftalardır Kuran-ı Kerim okuyormuşum gibi hissettim kendimi. Huşu ile ve ayrı makamlarla "Allah-ü Ekbeeer" dedim ve "Allaah-ü Ekber" dedim. Hoca Efendi hutbe verirken, "Allahım bu milleti, bu cemaati, şu anda kar kış, sabah akşam demeden işinin başında çalışanları koru," derken çok içlendim. "Ekmek parası için Anadolumuzun uzak köylerinden buralara gelip satıcılık yapanları koru Allahım," dedi, "onların işlerini rast getir, günahlarını bağışla," dedi. Gözlerim sulanıyordu. Böylece vaiz, "Allahım devletimize güç, ordumuza kuvvet, polisimize sabır ver," dedikçe ben de heyecanlanarak herkesle birlikte "Amin!" dedim. Hutbe bitip cemaat birbiriyle gülüşüp şakalaşarak öpüşüp bayramlaşmaya başlayınca cami yapım derneğinin kutusuna on lira attım. Mevlut'u kolundan tuttum, Hacı Hamit Vural'ın elini öpsün diye o yana götürdüm. Hasan Amcasıyla Korkut ve Süleyman da el öpme kuyruğundaydılar. Mevlut önce amcaoğullarıyla öpüştü, sonra Hasan Amcasının elini öpüp elli lira bahşiş

aldı. Hacı Hamit Vural'ın çevresi adamları ve el öpenleriyle öyle bir sarılmıştı ki bize sıra ancak yarım saat sonra gelebildi. Duttepe'de evde börek yapan Safiye Yengemi de beklettik böylece. Güzel bir bayram yemeği oldu. Kendimi tutamayıp bir kere "Bu evde yalnız benim değil, Mevlut'un da hakkı var," dedim ama Hasan duymazlıktan geldi. Böreklerini bitiren çocuklar da babalarıyla amcaları gene mal-mülk kavgası yapacaklar sanıp bahçeye çıkıp kaçtılar ama biz kavga etmedik o bayram.

Hacı Hamit Vural. Cami en sonunda herkesi mutlu etti. Duttepe'de, Kültepe'de ne kadar sahipsiz, gariban varsa (Aleviler de gelseydi daha iyiydi) bu mübarek günde sıra olup elimi öptüler. Her birine bankadan bayram için aldığımız destelerdeki gıcır gıcır kâğıt yüz liralıklardan verdim bir tane. Bugünü de bana gösterdiği için Cenab-ı Allah'a gözyaşlarıyla şükrettim. 1930'larda rahmetli babam Rize'nin dağlarında eşeği ile köyden köye gider, çerçilik yapar, şehirden aldığı ıvır zıvırı satardı. Ben de tam baba işini devralıyordum ki İkinci Cihan Harbi patlak verdi, askere aldılar. Çanakkale'ye götürdüler. Savaşa girmedik ama Çanakkale'de dört yıl Boğaz'ı, mevzileri bekledik. Samsunlu olan levazımcı komutanım, "Hamit, sen çok akıllısın, köyüne dönme, yazık sana. İstanbul'a gel, sana iş bulayım," dedi. Nur içinde yatsın rahmetli. Savaştan sonra sayesinde Feriköy'de bir bakkala çırak girdim, o zaman ne bakkal çırağı vardı ne de evlere servis, fırından ekmek alıp eşekle küfede dağıtırdım; baktım biz de bu işi yapabiliriz, Kasımpaşa'da Piyalepaşa İlkokulu'na yakın bir bakkal açtım, derken boş ucuz arsalara yap-sat inşaat yaptık. Kâğıthane'de küçük bir fırın da açtım. Şehirde o zaman çalışacak adam çok idi ama hepsi ham insanlar. İnsan elin köylüsüne güvenemiyor zaten.

Bizim köyden adam getirmeye ilk önce akrabalardan başladım. Duttepe'de barakalar vardı o zaman, gelen gençleri –hepsi elimi öper, saygılıydı– orada yatırdık, yeni arsalar çevirdik, hamdolsun işler iyi gidiyordu. Bunca bekâr erkek, bunlar nasıl namaz kılacak, Allahlarına nasıl şükredecek ki kendini iyi hissedip iyi çalışacak. Hacca ilk gidişimde hem Allahıma, Hazreti Peygamber'e dua ettim hem de bunu düşündüm. Ben yapayım dedim, fırından, inşaatlardan gelen paranın bir kısmını bir kenara koydum, demir, çimento aldım. Valiye çıktık arsa istedik, zenginlerimize gittik para istedik. Bazısı Allah razı olsun verdi, bazısı da, Duttepe mi, orada insanlar

mı yaşıyor dedi, o zaman ben de dedim ki kendi kendime, ben öyle bir cami dikeceğim ki Duttepe'nin üstüne, Nişantaşı'ndaki vali konağından, Taksim'deki apartmanın tepesinden bakınca görüp anlayacaksın Duttepe'de, Kültepe'de, Gültepe'de, Harmantepe'de yaşayan var mı.

Caminin temelini atıp, üstünü şöyle bir örttükten sonra, her Cuma namazında elimde kutum kapısına dikilip para topladım. Garibanı, "Zenginler versin!" dedi. Zengini, "Kendi dükkânından çimento alıyor," der, vermezdi. Ben de cebimden verdim. Bir inşaatta boşta kalmış üç işçi mi var, bir yerde demirimiz fazla mı gelmiş, hepsini camiye yollardım. Kıskançlar dediler ki "Ey Hacı Hamit senin kubben çok büyük, çok iddialı oldu, ahşap kalıplar sökülünce Allah bunu başına yıkar da ne kadar mağrur olduğunu anlarsın." Kalıplar sökülürken ben de kubbenin altında durdum. Yıkılmadı. Allahıma şükrettim. Kubbenin tepesine çıktım, ağladım. Sonra başım döndü. Futbol topunun üstündeki karınca misali; kubbenin tepesinde önce bir çember görürsün, sonra da aşağıdaki bütün âlemi fark edersin. En tepesinden bakarken, kubbenin alt kısmını göremezsen sanki ölüm ile âlem arasındaki çizgi silinir de korkarsın. Şehirden geçen münafıklar gene de dediler ki, "Nerede, göremiyoruz senin kubbeni?" O zaman minareye kuvvet verdim. Üç yıl geçti, dediler ki "Sen padişah mısın ki üç şerefeli minare yapıyorsun?" Minarenin dar merdivenlerinden ustamızla her seferinde daha yükseğe çıkar, en yukarıda başım döner, gözüm kararırdı. Dediler ki "Duttepe köydür, üçer şerefeli iki minare köy camiinde hiç olur mu?"

"Duttepe köy ise Duttepe Hacı Hamit Vural'ın camii de Türkiye'nin en büyük köy camii olsun," dedim. Cevap bile vermediler. Bir sene geçti, bu sefer de dediler ki, "Duttepe köy değil İstanbul'dur, sizi de belediye yaptık, şimdi oyunu bize ver bakalım." Seçimden önce hepsi gelip, benim kahvemi içip "Cami maşallah ne güzel olmuş," deyip oy dilenmeye, "Hacı Hamit, adamlarına söyle de bize oy versinler," demeye başladılar. "Evet, bunlar benim adamlarımdır, doğrudur. Bu yüzden size hiç güvenmezler, benim istediğim adama oy verirler," dedim ben de onlara...

9. NERİMAN

ŞEHRİ ŞEHİR YAPAN ŞEY

1974 Mart'ında bir akşamüstü yoğurt takımlarını bir dostun merdiven altına bıraktıktan sonra Pangaltı'dan Şişli'ye doğru yürüyordu ki, Mevlut Site Sineması'nın önünde hoş bir kadının yarı tanıdık yüzüyle karşılaştı ve tam ne yaptığını bile düşünemeden geri dönüp onu takip etmeye başladı. Bazı sınıf arkadaşlarının, Duttepeli yaşıtlarının bir çeşit gençlik eğlencesi olarak, sokakta karşılaştıkları ve hiç tanımadıkları kadınları uzaktan takip ettiklerini biliyordu Mevlut. Bu takipçilerin sonra anlattığı hikâyeleri, bazısını çirkin bulduğu için onaylamaz, bazısını ("Karı takip et der gibi arkasına, bana bakıyor") aşırı palavra bulduğu için ciddiye almazdı. Ama kadını takip ederken hissettiklerini ciddiye aldı. Çünkü yaptığı şeyden hoşlanıyor, bir daha yapabileceğini korkarak hissediyordu.

Kadın Osmanbey'in arkalarında bir apartmana girdi. Mevlut bu binaya birkaç kere girdiğini, yoğurt verdiğini hatırlıyordu, herhalde yüzünü o zaman görmüştü, ama devamlı bir müşterisi de yoktu orada. Kadının hangi katta, kaç numarada olduğunu öğrenmeye çalışmadı. Ama fırsat buldukça, ona ilk rastladığı yere gitti. Yoğurt yükünün hafif olduğu bir başka sefer, bir öğle vakti kadını uzaktan görünce bu sefer sırtında sırıkla onu izleyip Elmadağ'da İngiliz Hava Yolları'nın yazıhanesine girdiğini gördü.

Kadın orada çalışıyordu. Mevlut ona Neriman adını verdi. Televizyonda gördüğü bir filmdeki Neriman, namusu için hayatını veren mert bir kadındı.

Neriman tabii İngiliz değildi. Ama İngiliz havayollarına Türkiye'den müşteri buluyordu. Bazan yazıhanenin alt katında bir masada oturuyor, içeri girenlere bilet satıyordu. Mevlut onun işini ciddiye almasını seviyordu. Bazan da orada gözükmüyordu hiç. Mevlut onu yazıhanede göremeyince üzülüyor, beklemeyi de hiç sevmiyordu. Bazan Neriman ile arasında özel bir günah, bir sır varmış gibi hissediyordu. Suçluluk duygusunun kendisini ona bağladığını çabuk keşfetmişti.

Neriman'ın boyu uzuncaydı. Mevlut onun kestane rengi saçlarını çok uzaktan, başka pek çok baş arasından bir leke olarak bile hemen seçebiliyordu. Fazla hızlı yürümezdi Neriman, ama

liseli bir genç gibi hareketli, kararlıydı. Mevlut onun kendisinden on yaş büyük olduğunu tahmin ediyordu. Kendisinden çok uzakta yürürken bile Mevlut Neriman'ın kafasının içinden neler geçirdiğini tahmin ediyordu. Sağa sapacak şimdi, diyordu kendi kendine ve Neriman gerçekten sağa sapıyor ve Osmanbey'in bir arka sokağındaki evine gidiyordu. Evinin nerede olduğunu, ne iş yaptığını, bir büfeden çakmak aldığını (demek ki sigara içiyordu), ayağındaki siyah ayakkabıları aslında her gün giymediğini, As Sineması'nın önünden her geçişinde film afişlerine ve fotoğraflarına bakmak için adımlarını yavaşlattığını bilmek Mevlut'a tuhaf bir güç veriyordu.

Onu takip ettiğini, hakkında ne kadar çok şey bildiğini Neriman'ın öğrenmesini, ilk karşılaşmalarından üç ay sonra istemeye başladı. Bu üç ayda Mevlut Neriman'ı sokakta yalnızca yedi kere takip etmişti. Sayı büyük değildi ama Neriman öğrenirse elbette hoş karşılamazdı, hatta onun sapık olduğunu düşünebilirdi. Mevlut bu tepkinin ilk bakışta haksız olmayacağını kabul ediyordu. Birisi köydeki ablalarını kendisinin Neriman'ı takip ettiği gibi takip etse Mevlut o iti dövmek isterdi.

Ama İstanbul bir köy değildi. Şehirde tanımadığı bir kadını takip ettiğini sandığın kişi, aslında Mevlut gibi kafasında önemli düşünceler taşıyan ve ileride büyük işler başaracak biri de çıkabilirdi. İnsan şehirde kalabalık içinde yalnız olabilirdi ve şehri şehir yapan şey de zaten kalabalık içinde insanın kafasındaki tuhaflığı saklayabilme imkânıydı.

Neriman kalabalık içerisinde yürürken Mevlut bazan hızını yavaşlatır ve mesafenin iyice açılmasından iki nedenle hoşlanırdı:

1. Şehrin kalabalığı içerisinde ne kadar uzakta olursa olsun bu küçük kestane rengi lekenin Neriman olduğunu, onun nasıl hareket edeceğini bilmek Mevlut'ta sanki aralarında çok özel bir ruhsal yakınlık olduğu izlenimini uyandırıyordu.

2. Aralarına giren bütün binalar, dükkânlar, vitrinler, insanlar, reklamlar, sinema afişleri Neriman ile paylaştığı bir hayatın parçalarıymış gibi gelirdi Mevlut'a. Aralarındaki adımların sayısı arttıkça sanki ortak hatıraları da artıyordu.

Bazan birisinin ona sataştığını, yankesicilerin lacivert el çantasını kapmaya çalıştığını ya da elindeki mendili düşürdüğünü hayal ederdi: Hemen olay yerine yetişecek, Neriman'ı kurtaracak ya da düşürdüğü mendilini ona dikkatle verecekti. Neriman ona teşekkür ederken çevredekiler bu delikanlının ne kadar efendice

davrandığını söyleyecekler ve Neriman da Mevlut'un ona duyduğu ilgiyi fark edecekti.

Bir keresinde, sokaktan geçenlere Amerikan sigarası satmaya çalışan gençlerden biri (çoğu Adanalıydı bunların) Neriman'a fazla ısrar etti. Neriman da ona dönüp bir şey söyledi. ("Peşimi bırak!" dediğini hayal etti Mevlut.) Ama sırnaşık genç peşinden gelmeye devam etti. Mevlut aynı anda adımlarını hızlandırdı. Birden Neriman geri döndü, elindeki bir kâğıt parayı bir anda gence verirken aynı hızla bir kırmızı Marlboro alıp cebine attı.

Mevlut kaçak sigara satan gencin yanına gelince "Bir daha dikkat et, tamam mı?" gibi bir laf etmeyi, Neriman'ın koruyucusuymuş gibi davranmayı hayal etti. Ama böyle arsız insanlar için değmezdi bu. Üstelik Neriman'ın sokaktan kaçak sigara almasından hoşlanmamıştı.

Yaz başında, Lise 1'i en sonunda bitirdiği günlerde, Neriman'ı takip ederken yaşadığı bir başka tecrübeyi Mevlut aylarca unutamadı. Osmanbey'de kaldırımda iki adam Neriman'a önce laf attılar. Neriman onları işitmezlikten gelerek yoluna devam edince de arkasından geldiler. Mevlut koşarak yaklaşıyordu ki... Neriman durdu, adamlara döndü, tanıyıp gülümsedi ve eski arkadaşlarını görmüş birinin heyecanıyla elini kolunu oynatarak heyecanla onlarla sohbet etti. Neriman'dan ayrılan iki adam aralarında konuşup gülüşerek yanından geçerlerken Mevlut konuşmalarına kulak kesildi, ama Neriman ile ilgili kötü bir şey dediklerini işitmedi. "İkinci döneminde daha zor," gibi bir şey dediklerini işitti Mevlut yalnızca, ama ne doğru işittiğinden emin olabildi ne de Neriman'dan söz ettiklerinden. Kimdi bu iki adam? Yanlarından geçerlerken onlara "Beyler, ben o hanımı sizlerden daha iyi tanıyorum," demek geldi içinden.

Bazan da uzun bir süre hiç karşılaşmadıkları için Neriman'a küser, yoldan geçen kadınlar arasında başka Neriman'lar ararda. Sırtında yoğurtçu sırığı yokken birkaç kere böyle adaylar buldu, arkalarından evlerine kadar yürüdü. Bir keresinde Ömer Hayyam durağından otobüse atlayıp ta Laleli'ye kadar gitti. Bu yeni kadınların kendisini başka mahallelere sürüklemelerinden, onlar hakkında bir şeyler öğrenip hayaller kurmaktan hoşlanıyordu, ama onlara bağlanamıyordu. Kurduğu hayaller, kadın takip eden diğer okul arkadaşlarının ve serserilerin anlattığı türden şeylerdi aslında. Mevlut bir kere bile Neriman'ı düşünerek otuz bir çekmemişti.

Neriman'a duyduğu şeylerin saflığı, hissettiği bağlılığın ve saygının da temeliydi.

O yıl okula az gitti. Hocalara kabadayılık edip düşman kazanacak kadar saldırgan değilse, aynı sınıfta ikinci yılını okuyan bir öğrenciye hiçbir hoca bir daha kırık not vermek istemezdi. Çünkü öğrenci o zaman okuldan atılırdı. Mevlut buna güvendiği için yoklama kâğıdına adının yazılmamasını ayarlıyor, okulla hiç ilgilenmiyordu. Sene sonunda sınıfı geçince Ferhat ile birlikte yazın Kısmet satmaya karar verdiler. Babası köye döndükten sonra evde tek başına yaşamak Mevlut'u daha da mutlu etti. Üstelik Ferhat ile iyi para kazanıyordu.

Bir sabah Süleyman kapıyı vurdu, bu sefer Mevlut hemen açtı. "Savaş çıktı oğlum," dedi amcasının oğlu, "Kıbrıs'ı fethediyoruz." Mevlut onunla Duttepe'ye, amcasının evine gitti. Herkes televizyonun başındaydı. Askeri marşlar çalıyor, tank ve uçak görüntüleri veriliyor ve Korkut atılıp hemen "C-160, M47" diye tiplerini söylüyordu. Sonra Ecevit'in aynı görüntüsü, "Allah milletimize, bütün Kıbrıslılara ve insanlığa hayırlı etsin," deyişi tekrarlanıyordu. Ecevit'e komünist diyen Korkut onu affetmişti. Ekranda Makaryos ya da Yunan generalleri belirince bir küfür savuruyor, hep birlikte gülüşüyorlardı. Duttepe durağına indiler, kahvelere uğradılar. Mutlu ve heyecanlı bir kalabalıkla doluydu her yer ve herkes aynı görüntülere, jetlerin uçuşuna, tanklarla bayraklara, Atatürk ve paşalara bakıyordu. Asker kaçaklarının derhal şubelerine gitmeleri de düzenli aralıklarla televizyonda duyuruluyor, Korkut da her seferinde "Ben zaten kendim gidecektim," diyordu.

Sıkıyönetim ülkede her zaman olduğu gibi zaten vardı. Bir de İstanbul'da gece karartma ilan edilmişti şimdi. Mevlut dükkânının lambalarını bekçi ve ceza korkusuyla karartan Hasan Amcasına Süleyman ile yardım etti. Ucuz ve kaba bir mavi kâğıttan bardak büyüklüğünde parçalar keserek çıplak ampullerin çevresine şapka gibi özenle geçirdiler. "Dışarıdan gözüküyor mu?", "Perdeyi çek", "Yunan uçağı bunu göremez ama bekçi görür," diye konuşup gülüşüyorlardı. Mevlut ders kitaplarında anlatılan, Orta Asya'dan gelen o Türklerden olduğunu hissetti o gece.

Ama Kültepe'ye, kendi evine döner dönmez başka bir ruh haline girdi. "Türkiye'den çok daha küçük olan Yunanistan bize saldırmaz, saldırsa Kültepe'yi bombalamaz," diye mantık yürüttü ve âlemdeki yerini düşündü. Evde lambaları yakmamıştı. Tıpkı İstanbul'a

ilk geldiği günlerde olduğu gibi diğer tepelerde yaşayan insanların kalabalığını göremiyor, ama karanlıkta hissediyordu. Beş yıl önce yarısı boş olan tepeler şimdi evlerle dolmuş, daha uzaklardaki boş tepelerde bile elektrik direkleri ve minareler yükselmişti. Şimdi bütün bu yerler İstanbul'la birlikte karanlıkta olduğu için Mevlut Temmuz göğündeki yıldızları görebiliyordu. Toprağa uzandı, uzun uzun yıldızları seyretti ve Neriman'ı düşündü. O da Mevlut gibi evinde karartma yapmış mıydı? Mevlut bacaklarının kendisini Neriman'ın yürüdüğü sokaklara daha sık götüreceğini seziyordu.

10. CAMİ DUVARINA KOMÜNİST AFİŞİ ASMANIN SONUÇLARI

TANRI TÜRK'Ü KORUSUN

Mevlut, Duttepe ile Kültepe arasındaki gerginliklerin artışını görüyor, kan davasına dönüşmekte olan kavgalara tanık oluyordu ama iki tepe arasında filmlerden çıkma kanlı bir savaşın yaklaşmakta olduğunu sezemiyordu. Çünkü karşılıklı bu iki tepede yaşayanlar arasında, ilk bakışta derin, kanlı bir çatışmaya yol açabilecek farklılıklar yoktu:

- Her iki tepeye de ilk gecekondular 1950'lerin ortasında briket, çamur, teneke karışımıyla yapılmıştı. Bu evlere yoksul Anadolu köylerinden göç edenler yerleşmişti.
- Her iki tepede erkeklerin yarısı gece uyurken mavi çubuklu (çubukların kalınlığı arasında farklılıklar olsa da) pijama giyer, diğer yarısı da hiç pijama giymez, mevsime göre kollu kolsuz eski bir atlet üzerine gömlek, yelek ya da kazak ile idare ederdi.
- Her iki tepede yaşayan kadınların yüzde doksan yedisi, tıpkı analarının köyde yaptığı gibi, sokağa çıkarken başlarını örterlerdi. Hepsi de köyde doğmuşlardı, ama şimdi şehirde "sokak" dedikleri şeyin bambaşka bir şey olduğunu keşfediyorlar ve yazları bile sokağa çıkınca, üzerlerine bol gelen, solmuş koyu lacivert ya da solmuş koyu kahverengi renkte bir pardösü giyiyorlardı.
- Her iki tepede de çoğunluk evlerini hayatlarının sonuna kadar yaşayacakları bir yer olarak değil de, ya zengin olup köye dön-

meden önce başlarını sokacakları bir sığınak, ya da şehirdeki apartman dairelerinden birine taşınmak için gerekli fırsatı beklerken kaldıkları yer olarak görüyorlardı.

- Hem Kültepe hem de Duttepe'de yaşayanlar rüyalarında düzenli aralıklarla ve şaşırtıcı benzerliklerle aynı kişileri görüyorlardı:

  Erkek çocukları: İlkokuldaki kadın öğretmen
  Kız çocukları: Atatürk
  Yetişkin erkekler: Hazreti Muhammed
  Yetişkin kadınlar: Adı belirsiz, uzun boylu, Batılı bir film yıldızı
  Yaşlı erkekler: Süt içen bir melek
  Yaşlı kadınlar: İyi haber getiren genç postacı

  Bu rüyaları gördükten sonra bir tebliğ aldıkları için gurur duyuyor ve özel bir insan olduklarını anlıyorlar ama rüyalarını nadiren bir başkasıyla paylaşıyorlardı.
- Kültepe'ye ve Duttepe'ye elektrik 1966 yılında, musluk suyu 1970 yılında ve ilk asfalt yol 1973'te tam aynı günlerde gelmişti ve bu yüzden zaman farkından dolayı iki tepe arasında kıskançlık olmamıştı.
- Hem Kültepe'de hem de Duttepe'de, 1970'lerin ortasında her iki evin birinde siyah beyaz görüntüyü net göstermeyen bir televizyon vardı (babalar ve oğullar her iki günde bir kendi yapımları antenleri ayarlamak için uğraşırlardı) ve futbol maçı, Eurovizyon yarışması, Türk filmi gibi önemli yayınlar sırasında televizyonu olmayanlar olanlara misafirliğe gider, her iki tepede de evlerde kalabalığa çayı kadınlar sunardı.
- Her iki tepenin ekmek ihtiyacı Hacı Hamit Vural'ın fırınından sağlanıyordu.
- Her iki tepede de en çok tüketilen beş gıda maddesi, sırasıyla, 1. gramajı düşük ekmek, 2. domates (yazları ve sonbaharda), 3. patates, 4. soğan ve 5. portakaldı.

Ama bazılarına göre bu istatistikler tıpkı Hacı Hamit'in ekmeğinin gramajı gibi yanıltıcıydı. Çünkü toplumların hayatını belirleyen önemli şeyler insanların birbirlerine benzeyen yanlarından değil benzemeyen yanlarından çıkıyordu. Yirmi yılda Duttepe ve Kültepe arasında bazı temel farklılıklar da oluşmuştu:

- Duttepe'nin en gösterişli yerine Hacı Hamit Vural'ın yaptırdığı cami hâkimdi. Sıcak yaz günlerinde yukarıdaki zarif pencerelerden ışık süzülürken içi hoş ve serin olur, insan bu âlemi yarattığı için Allah'a şükretmek ister, içindeki isyancı duygulara böylece hâkim olurdu. Kültepe'nin en manzaralı yerine ise Mevlut'un İstanbul'a ilk geldiği günde gördüğü paslı dev elektrik direği ve üzerindeki kurukafa hâkimdi.
- Duttepelilerin ve Kültepelilerin yüzde doksan dokuzu Ramazan'da resmen oruç tutuyordu. Ama Kültepe'de Ramazan'da gerçekten oruç tutanların oranı yüzde yetmişten fazla değildi. Çünkü Kültepe'de Bingöl, Dersim, Sivas, Erzincan civarından 1960'ların sonunda gelmiş Aleviler de yaşıyordu. Kültepe'nin Alevileri Duttepe'ye camiye namaza da gitmiyorlardı.
- Kültepe'de, Duttepe'de olduğundan çok daha fazla Kürt vardı, ama Kürtler dahil kimse bu kelimeyi uluorta kullanmaktan hoşlanmadığı için bu bilgi her iki tepede de insanların şahsi görüşü olarak şimdilik kafalarının bir köşesinde, tıpkı yalnızca evde konuşulan bir dil gibi uyuklamaktaydı.
- Duttepe'nin girişindeki Memleket Kahvehanesi'ndeki arka masaların birinde kendilerine milliyetçi-ülkücü diyen gençler oturmaya başlamıştı. Ülküleri, komünist Rus ve Çin devletlerinin esareti altındaki Orta Asya Türklerini (Semerkant, Taşkent, Buhara, Sincan) özgürleştirmekti. Bunun için her şeyi göze almaya, hatta öldürmeye bile hazırdılar.
  Kültepe'nin girişindeki Yurt Kahvehanesi'ndeki arka masaların birinde kendilerine solcu-sosyalist diyen gençler oturmaya başlamıştı. İdealleri Rusya'daki ya da Çin'deki gibi özgür bir toplum yaratmaktı. Bunun için her şeyi göze almaya, hatta ölmeye bile hazırdılar.

Lisenin ikinci sınıfını da, bir yıl çaktıktan sonra zorlukla bitirince, Mevlut dersleri izlemeyi artık bütünüyle bırakmıştı. Sınav günleri bile gitmiyordu okula. Babası da durumun farkındaydı. Mevlut da "Yarın sınav var!" deyip çalışıyormuş gibi bile yapmıyordu artık.

Bir akşam canı sigara istiyordu. Bir anda evden çıkıp Ferhat'a gitti. Arka bahçede yanında bir başka genç bir kovaya bir şeyler döküyor, karıştırıyordu. "Bu sudkostik," dedi Ferhat, "içine biraz un atınca yapışkan olur. Afişe çıkıyoruz. Sen de gel istersen." Öteki gence döndü. "Mevlut iyi çocuktur, bizdendir. Ali-Mevlut."

Mevlut uzun boylu Ali ile el sıkıştı. Ali bir sigara tuttu, Bafra'ydı. Mevlut onlara katıldı. Bu tehlikeli işi mert olduğu için yaptığına inanıyordu.

Karanlık ara sokaklardan, hiç kimseye görünmeden ağır ağır ilerlediler. Ferhat uygun bir yer görünce hemen duruyor, elindeki kovayı yere koyup fırçayla asitli yapışkan suyu düzgünce bir zemine, bir duvara sürüyordu. Aynı anda Ali kolunun altında taşıdığı afişlerden bir tanesini çekip ıslak zemin üzerine hünerle ve hızla açarak yapıştırıyordu. Ali'nin eli afişi duvara yayarak yapıştırırken Ferhat'ın elindeki fırça afişin bir de öteki yüzü üzerinde, özellikle kenarlarda hızla geziniyordu.

Mevlut gözcüydü. Duttepe'nin aşağı mahallelerinde televizyon misafirliğinden gülüşe konuşa dönen bir anne baba ve "Ben uyumayacağım!" diyen bir erkek çocuk (afişçilere neredeyse çarpıyorlardı, ama görmediler onları) geçerken hepsi nefeslerini tuttular.

Afişe çıkmak, gece satıcılık yapmaya benziyordu. Evde bazı sıvıları, tozları büyücü gibi birbirine karıştırıp karanlık sokaklara çıkıyordun. Ama satıcı gürültü eder, bağırıp zilini çalarken afişçi gece gibi sessiz olmalıydı.

Aşağıdaki kahvelerin, çarşının, Hacı Hamit'in fırınının önünden geçmemek için yolu uzattılar. Duttepe'ye varınca Ferhat fısıldayarak konuşmaya başladı ve Mevlut düşman arazisine sızan bir gerilla gibi hissetti kendini. Gözcülük görevini Ferhat aldı, Mevlut da kovayı taşıyıp fırçayla duvara yapıştırıcı sürüyordu. Yağmur başladı, sokaklar tenhalaştı, tuhaf bir ölüm kokusu aldı Mevlut.

Uzaklardan bir yerden silah sesleri, tepeler arasında yankılandı. Üçü de durup birbirlerine baktılar. Mevlut duvarlara yapıştırdıkları afişin üzerinde yazılanları ilk defa, konuyu ciddiyetle düşünerek okudu: HÜSEYİN ALKAN'IN KATİLLERİNDEN HESAP SORULACAK TMLKHP-MLC. Altında da orak çekiçler ve kızıl bayraklardan yapılmış bir çeşit alt kenar süslemesi vardı. Hüseyin Alkan'ın kim olduğunu bilmiyordu Mevlut, ama onun da Ferhat ve Ali gibi Alevi olduğunu, onların kendilerine solcu denmesini istediklerini anlıyor ve kendi de Alevi olmadığı için hem suçluluk hem de bir üstünlük duyuyordu.

Yağmur hızlanınca sokaklar daha sessizleşti, köpekler havlamayı kesti. Bir saçağın altına sığındıklarında Ferhat fısıldayarak anlattı: Hüseyin Alkan, Duttepeli ülkücüler tarafından, kahveden dönerken iki hafta önce vurulmuştu.

Amcasının sokağına girdiler. Mevlut İstanbul'a geldiğinden beri yüzlerce kere girdiği, Süleyman, Korkut ve teyzesiyle mutlu saatler geçirdiği eve bir an, afiş asan öfkeli solcu gözüyle bakınca babasının öfkesine hak verdi. Birlikte yaptıkları bu evi, amcası ve oğulları, Aktaşlar hep birlikte ellerinden göstere göstere almışlardı.

Kimse yoktu ortalıklarda. Mevlut evin arka duvarının en görünür yerine, fırçayla bolca yapışkan sürdü. Ali iki tane afiş yapıştırdı. Bahçedeki köpek Mevlut'un kokusunu alıp tanıdığı için kuyruk sallıyor, hiç ses çıkarmıyordu. Arka ve yan duvarlara da afiş yapıştırdılar.

"Yeter, görecekler," diye fısıldadı Ferhat. Mevlut'un öfkesinden korkmuştu. Yasak bir şey yapmanın verdiği özgürlük duygusu Mevlut'un başını döndürmüştü. Sudkostiğin yoğun asiti parmaklarının ucunu, elinin üstünü yakıyor, yağmurda ıslanıyor ama aldırmıyordu. Boş sokaklarda afiş asa asa tepenin yukarlarına çıktılar.

Hacı Hamit Vural Camii'nin meydana bakan duvarında çok iri harflerle "Afiş asmak yasaktır" yazıyordu. Yazının üzerine sabun deterjan reklamları, milliyetçi, ülkücü derneklerin "Tanrı Türk'ü Korusun" diyen afişleri ve Kuran kursu duyuruları yapıştırılmıştı. Mevlut bütün bu kâğıtların üzerine zevkle yapışkan sürdü ve kısa sürede bütün duvarı kendi afişleriyle donattılar. Avluda da kimsecikler yoktu, avlu duvarını da içeriden afişlediler.

Bir gürültü işittiler. Rüzgârda vuran bir kapıydı ama ilk anda silah sesi sanıp koştular. Mevlut elindeki kovadan üstüne başına sıvı sürüldüğünü hissediyor ama gene de koşuyordu. Duttepe'den uzaklaştılar ama korkularından utandıkları için diğer tepelerde, ellerindeki afişler bitene kadar çalıştılar. Gecenin sonunda yer yer kanayan elleri asitten ateş gibi yanıyordu.

Süleyman. Ağabeyimin dediği gibi: Eceli gelen Alevi cami duvarına komünist afişi yapıştırırmış. Aslında Aleviler kimseye zararı olmayan sessiz, çalışkan insanlardır ama Kültepe'deki bazı maceraperestler komünist parasıyla aramıza fitne sokmak istiyorlar. Bu Marksist-Leninistlerin aklında ilk Vurallar'ın Rize'den getirdiği bekâr hemşehrilerini komünistlik ve sendika davasına kazandırmak vardı. Tabii Rizeli bekâr işçiler İstanbul'a onlar gibi akılsızlık etmeye değil para kazanmaya geliyorlar; Sibirya ve Mançurya'daki çalışma kamplarında esir olmaya niyetleri yok. Böylece uyanık Rizeliler bu Alevi komünistlerini püskürttüler. Vurallar da Kül-

tepeli komünist-Alevileri polise bildirdi. Kahvelere sivil polisler ve MİT elemanları gelip sigara tüttürmeye (bütün memurlar gibi Yeni Harman içiyorlardı) ve televizyona bakmaya başladılar. İşin arkasında, Alevi Kürtlerin Duttepe'de yıllar önce çevirdikleri eski arsalara Vurallar'ın sahip çıkıp inşaat yapması var. Duttepe'deki o eski arsalar, Kültepe'de üzerine ev diktikleri arsalar onlarınmış! Öyle mi? Tapun yoksa kardeşim, muhtarın dediği olur, tamam mı? Muhtar Rizeli Rıza da bizden yana. Zaten sen haklı olsan için ferah olur, için ferah olsa gece yarısı bizim sokaklarımıza girip komünist propaganda afişleri, cami duvarına da Allahsızlık ilanı asmazdın herhalde.

Korkut. On iki yıl önce ben köyden babamın yanına geldiğimde, Duttepe'nin yarısı, diğer tepelerin neredeyse tamamı boştu. O zaman yalnız bizler gibi evsiz barksızlar, İstanbul'da yatacak bir yeri bile olmayanlar değil, şehrin merkezinde iş güç sahibi olanlar da bizim bu tepelerdeki arsaları yağmaladılar. Anayoldaki ilaç ve ampul fabrikalarında, her gün yenisi açılan imalathanelerde ucuza çalışacak işçilere yatıp kalacakları evlerini yapacak bedava arsa gerektiği için, devletin boş arsalarını her önüne gelenin sahiplenmesine kimse ses çıkarmadı. Böylece çevirdiğin arsanın senin olduğu haberi hemen yayıldı ve şehrin merkezinde memurluk, öğretmenlik yapan, hatta dükkân sahibi olan pek çok uyanık bizim tepelerde, bir gün para eder diye gidip arsa çevirdi. Resmi kâğıdın tapun yoksa şahsi arsana nasıl sahip olacaksın? Ya devletin görmezlikten geldiği gecelerin birinde üstüne bir ev yapıp içine girip orada yaşayacaksın, ya da elinde silah başında bekleyeceksin. Ya da arsanı beklesin diye eli silahlı bazı adamlara para vereceksin. O da yetmez, eli silahlı adamla dost olacak, yediğini içtiğini paylaşıp arkadaşlık edeceksin ki senin yerini canıgönülden korusun, bir gün tapu verilirken kimse "Memur bey, aslında burası benimdir, şahitlerim var," demesin. Bu işi en iyi Rizeli Hacı Hamit Vural büyüğümüz yaptı. Köyden getirdiği bekârları hem inşaatlarında, fırınlarında çalıştırıp onlara ekmek verdi (aslında ekmekleri de onlar pişiriyordu), hem de onları asker gibi kullanıp arsalarını, inşaatlarını korudu. Aslında, Rize'nin köyünden gelmiş Rızaları şehirde hemen öyle asker gibi kullanmak kolay değildir. Köyden gelen arkadaşları eğitmek için derneğe ve Altaylı Karate ve Tekvando Salonu'na hemen bedava üye yaptık ki Türklük tarifi

nedir, Orta Asya neresidir, Bruce Lee kimdir, lacivert kuşağın anlamı nedir öğrensinler. Fırında, inşaatlarda çalışıp helak olan bu çocuklar Beyoğlu pavyonlarında orospulara, solcu derneklerinde de Moskovacılara yem olmasın diye uygun aile filmlerini Mecidiyeköy'deki bizim derneğe getirip gösterdik. Davaya inanıp duvardaki Orta Asyalı esir Türklerin haritasına bakıp gözleri sulanan, kumaşı sağlam çocukları derneğe ben üye yazıyordum. Bu gayretlerimiz sonucu Mecidiyeköy'deki ülkücü yapılanmamız, milliyetçi ordumuz hem askeri olarak hem de entelektüel olarak büyüyüp güçlendi ve haliyle öteki tepelere de yayılmaya başladı. Komünistler bizim tepede hâkimiyeti kaybettiklerini çok geç anladılar. İlk anlayan, Mevlut'un arkadaşlık etmekten hoşlandığı o kurnaz Ferhat'ın babasıdır. Bu hırslı ve paragöz adam çevirdiği arsaları sahiplenebilmek için kendine burada hemen bir ev yaptı ve Karaköy'den ailecek buraya taşındılar. Sonra Bingöllü diğer Kürt-Alevi yoldaşlarını köyden yanına çağırdı ki Kültepe'deki arsalarını tutabilsinler. Öldürülen Hüseyin Alkan bunların köyündendir, ama kim öldürdü haberim yok. Sorun çıkaran bir komünist öldürülünce önce arkadaşları yürüyüş yapar, slogan atar, afişe çıkar ve cenazeden sonra sağa sola saldırıp biraz cam çerçeve indirirler. (Kırıp dökme ihtiyaçlarını tatmin ettiği için bunlar cenazeleri aslında çok severler.) Ama sonra sıranın kendilerine yaklaştığını anlayıp akıllarını başlarına toplar, ya sıvışır ya da komünistlikten istifa ederler. Böyle böyle özgürce düşüncelerini yayarsın.

Ferhat. Şehidimiz Hüseyin Ağbi çok iyi bir insandı. Onu köyden getirip Kültepe'ye, bizim yaptığımız evlerden birine babam yerleştirdi. Gece yarısı onu ensesinden vuran da tabii Vurallar'ın beslediği adamlardan biridir. Üstelik polis soruşturma sonunda bizleri suçladı. Vurallar'ın desteğindeki faşoların yakında Kültepe'ye saldıracaklarını, bizleri de tek tek temizleyeceklerini biliyorum da, ne Mevlut'a (gider Vurallar'a saflıkla anlatır diye) ne de bizimkilere anlatabiliyorum. Solcu Alevi gençlerin yarısı Moskova taraftarı, diğer yarısı da Maocu olduğu ve bu görüş ayrılıkları yüzünden birbirlerine tekme, tokat, yumruk sık sık giriştikleri için onlara Kültepe'yi kaybedeceklerini söylememin bir faydası da olmaz. Aslında ben inanmam gereken davaya da ne yazık ki inanmıyorum. İleride ticaret hayatına atılıp bir iş kurmak var aklımda. Bir de üniversiteyi kazanmayı çok istiyorum. Ama Alevilerin çoğu gibi

solcuyum, laik biriyim ve bizleri öldüren ülkücülerden ve kontrgerillacılardan da hoşlanmıyorum hiç. Birimiz öldürülünce de, sonunda kaybedeceğimizi bile bile, ben de cenazelere gidiyorum, slogan atıp yumruğumu sallıyorum. Babam bu tehlikelerin farkında olduğu için "Acaba evi satıp Kültepe'den gitsek mi?" diyor, ama buraya herkesi o getirdiği için onu da yapamıyor.

Korkut. Bizim evin duvarına bu kadar çok afiş yapıştırılmasından, bunu yapanın örgüt değil, bizi tanıyan biri olduğunu anladım. İki gün sonra Mustafa Amca bize gelip Mevlut'un hiç evde durmadığını, hele geceleri kaybolduğunu, okula da doğru dürüst gitmediğini söyleyince iyice pirelendim. Mustafa Amca birlikte serserilik mi ediyorlar diye Süleyman'ın ağzını arıyordu. Ama ben Ferhat denen itin Mevlut'u kötü yola çektiğini seziyordum. Süleyman'a Mevlut'u iki akşam sonra kandırıp bize akşam yemeğine tavuk yemeye çağırmasını söyledim.

Safiye Teyze. Benim oğlanlar, özellikle Süleyman, Mevlut'la hem arkadaşlık etmek ister, hem de ona eziyet etmeden duramazlar. Mevlut'un babası, ne doğru dürüst para biriktirip köydeki evini adam edebildi, ne de Kültepe'deki tek odalık evi büyütebildi. Bazan Kültepe'ye bir gideyim, baba oğulun yıllardır bekâr hayatı yaşadıkları o ahır gibi eve bir kadın eli değsin diyorum ama içim parçalanır diye korkuyorum da. Babası inat edip ailesini köyde bırakınca yavrum Mevludum ilkokuldan sonra bütün hayatını İstanbul'da öksüz gibi tek başına geçirdi. İstanbul'a ilk geldiği yıllarda, ana özlemine kapılınca bana gelirdi. Onu kucağıma alır, sevip okşar, öper, aman ne akıllısın sen derdim. Korkut ile Süleyman kıskanırlardı, ama aldırmazdım. Şimdi yüzünde gene aynı masum ifade, alıp kucağıma öpeceğim, biliyorum o da istiyor ama artık boyu katır gibi oldu, yüzü sivilcelerle doldu, Korkut ile Süleyman'dan utanıyor. Derslerini de artık sormuyorum çünkü halinden kafasında her şeyin birbirine karıştığını görüyorum. Eve gelir gelmez çekip mutfağa götürdüm, Korkut ile Süleyman görmeden yanağından öptüm, "Maşallah sırık gibi olmuşsun, ama utanma boyundan, dik dur bakayım," dedim. "Teyze, boyumdan değil, yoğurtçu sırığından bu yaşta kambur oldum, zaten ben bırakacağım," diyordu... Yemekte de tavuğu öyle bir yiyordu ki kalbim parçalandı. Korkut komünistlerin iyi niyetli safları tatlı dille kendi yanlarına

çekmek isteyeceklerini anlatırken Mevlut susuyordu. “Bana bakın çakallar, ne diye korkutuyorsunuz zavallı öksüzü,” dedim Korkut ile Süleyman’a mutfakta.

“Anne, biz ondan şüpheleniyoruz, sen karışma!” dedi Korkut.

“Hadi oradan, bulmuşsunuz masumu... Nesinden şüphelenir insan Mevlutçuğumun. Bu kötü düşmanlarla hiç ilgisi yoktur onun.”

“Maocularla işbirliği yapmadığını bize kanıtlamak için, Mevlut bizimle bu akşam yazı yazmaya çıkacak,” dedi Korkut masaya dönünce. “Öyle mi Mevlut?”

Gene üç kişiydiler, gene birinin elinde kocaman bir kova vardı, ama yapıştırıcıyla değil, siyah boyayla doluydu içi. Uygun bir noktaya geldiklerinde, Korkut gözünü kestirdiği yere elindeki fırçayla bir slogan yazmaya başlıyordu. Mevlut ona elindeki kovayla boya tutarken bir yandan da duvara yazılan sloganın ne olduğunu tahmin etmeye çalışırdı. TANRI TÜRK’Ü KORUSUN Mevlut’un da en çok hoşuna giden ve hemen öğrendiği bir dilekti. Şehrin pek çok yerinde de görmüştü. Tarih derslerinde okuduklarını, âlemdeki Türkler ailesinin bir üyesi olduğunu Mevlut’a hatırlattığı ve iyi niyetli bir temenni olduğu için hoşuna gidiyordu. Oysa başka bazı sloganların tehditkâr bir havası vardı. Korkut DUTTEPE KOMÜNİSTE MEZAR OLACAK diye yazarken, Mevlut burada kastedilenin Ferhat ve arkadaşları olduğunu seziyor, bu ifadelerin kabadayılıktan öteye geçmeyeceğini umuyordu.

Gözcülük yapan Süleyman’ın bir sözünden (“Makina ağbimde”) yanlarında silah olduğunu da anladı Mevlut. Duvardaki yer büyükse Korkut, komünist kelimesinden önce bazan ALLAHSIZ da yazıyordu. Çoğu zaman kelime ve harf sayısını iyi ayarlayamadığı için bazı harfleri küçük ve çarpık çurpuk yazıyor, Mevlut da kafayı her şeyden çok bu düzensizliğe takıyordu. (Arabasının vitrinine veya simit kutusuna sattığı malın adını çarpık çurpuk harflerle yazan satıcının hiçbir geleceği olmadığına inanırdı Mevlut.) Bir keresinde kendini tutamadı, Korkut’u bir K’yı çok büyük yazdığı için uyardı. “Al sen yaz da görelim!” diyerek Korkut fırçayı Mevlut’un eline tutuşturdu. Mevlut gecenin içine doğru ilerledikçe sünnetçi ilanlarının, “Çöp döken eşek” diyen duvarların ve dört gün önce

yapıştırdığı Maocu afişlerin üzerine "Tanrı Türk'ü Korusun!" diye yazdı.

Karanlık ve yoğun bir ormanın içine girer gibi gecekondular, duvarlar, bahçeler, dükkânlar ve şüpheci köpekler arasına girdiler. Mevlut her "Tanrı Türk'ü korusun" diye yazışında hem gecenin derinliğini hissediyor hem de yazının aslında sınırsız gecenin içine konmuş bir işaret, bir imza olduğunu ve bu imzanın bütün mahalleyi değiştirdiğini hissediyordu. Yalnız Duttepe'de değil, Kültepe ve diğer tepelerde, geceleri Ferhat ve Süleyman ile aylaklık ederken gözünden kaçan pek çok şeyi o gece fark etti: Mahalle çeşmelerinin her köşesi sloganlar ve afişlerle kaplıydı; kahvelerin önünde sigara içerek bekleyen kişiler aslında tabancalı nöbetçilerdi; aileler, insanlar geceleri sokaklardan kaçıyor ve sanki kendi iç âlemlerine sığınıyorlardı; eski masallar gibi saf ve sınırsız bu gecede Türk olmak yoksul olmaktan çok daha iyi bir duyguydu.

11. DUTTEPE-KÜLTEPE SAVAŞI

BİZ TARAFSIZIZ

Nisan sonunda bir gece Kültepe'nin girişindeki Yurt Kahvehanesi'ne yaklaşan bir taksiden içeride kâğıt oynayıp televizyon seyredenlere makineli tüfekle ateş açıldı. Beş yüz metre ötede, tepenin diğer yanındaki evlerinde Mevlut ile babası, seyrek yaşadıkları bir arkadaşlık havası içinde mercimek çorbası kaşıklıyorlardı. Göz göze bakıştılar ve makineli tüfeğin kararlı gürültüsünün dinmesini beklediler. Mevlut pencereye yaklaşınca "Çekil!" diye seslendi babası. Az sonra makineli tüfeğin madeni sesini daha uzaktan işittiler ve çorbalarını içmeye devam ettiler.

"Gördün mü?" dedi babası bilgiç bir edayla, sanki söylediği bir sözün kanıtıymış gibi.

Kültepe ve Oktepe'deki solcuların ve Alevilerin gittiği iki kahve taranmıştı. Kültepe'de iki, Oktepe'deki kahvede bir ölü ve yirmiye yakın yaralı vardı. Ertesi gün, kendilerine silahlı öncü diyen Marksist takımlar ile ölenlerin Alevi akrabaları ayaklandılar. Mevlut da Ferhat ile kalabalığın içindeydi, arada bir slogan atıyor, en ön sırada olmasa bile mahalle içindeki yürüyüşlere katılıyordu. Kalaba-

lıktakiler gibi hevesle yumruklarını sıkamıyor, kelimelerini tam bilmediği marşları söyleyemiyordu ama öfkeliydi... Ne sivil polisler vardı etrafta, ne de Hacı Hamit Vural'ın adamları. Bu yüzden yalnız Kültepe'nin değil Duttepe'nin sokakları, bütün duvarları da iki günde Marksist, Maoist sloganlarla kaplandı. İsyanın heyecanı ile şehirde hemen basılan yeni afişler, direnişe uygun yeni sloganlar da çıkmıştı.

Üçüncü gün mavi otobüslerden, kara coplu ve bıyıklı bir polis ordusu indi. Çocukların "Beni de çek!" diye seslenerek tuhaf hareketler yaptığı fotoğrafçı gazeteci kalabalığı da gittikçe artıyordu. Cenaze Duttepe'ye geldikten sonra kalabalığın bir kısmı, gençlerle öfkeliler –beklendiği gibi– yürüyüşe geçtiler.

Mevlut bu sefer onlara katılmadı. Cami meydanına bakan evin pencerelerinden Hasan Amcası, Korkut, Süleyman, Vurallar'ın genç adamlarıyla birlikte sigara içerek aşağıdaki kalabalığı seyrediyorlardı. Mevlut onlardan çekinmiyor, cezalandırmalarından, dışlamalarından korkmuyordu. Ama onlar bakarken de yumruk sıkıp slogan atmayı tuhaf ve yapmacıklı buluyordu. Siyasetin aşırısında yapmacıklı bir şey vardı.

Yürüyüşe geçen cenaze kalabalığı caminin karşısında polis tarafından engellenince itiş kakış oldu. Kalabalık içindeki bazı gençler ülkücü afişleri asılı bir dükkâna taş atıp vitrinini indirdiler. Kısa sürede Hacı Hamit'in ailesinin yönettiği Fatih Emlak ve yanındaki küçük müteahhitlik bürosu tahrip edildi. Duttepe'ye hâkim olan ülkücü gençlerin televizyon seyredip sigara içip vakit öldürdüğü bu mekânlarda masalardan, daktilo ve televizyondan başka kıymetli bir eşya yoktu. Ama saldırılar yüzünden Ülkücü-Marksist ya da sağ-sol ya da Konyalı-Bingöllü çatışması, bütün mahallenin gözleri önünde şiddetle çıkmış oldu.

Üç günden fazla süren ilk sert ve kanlı çatışmaları Mevlut meraklılarla birlikte uzaktan seyretti. Miğferli polislerin coplarını çekip yeniçeriler gibi "Allah Allah!" diyerek kalabalığa saldırışını gördü. Tank benzeri panzerlerin kalabalığa su fışkırtmasını da ıslanmadan izledi. Arada Şişli'deki, Feriköy'deki iyi ve düzenli müşterilerine yoğurt vermek için şehre gidiyor, akşamları da boza satmaya çıkıyordu. Bir akşam polisin Duttepe ile Kültepe arasında bir güvenlik duvarı oluşturduğunu gördü ama lise kimliğini gizledi. Kılığından kıyafetinden gariban bir satıcı olduğunu gören polis ona bir şey sormadı bile.

Bir öfke ve dayanışma duygusuyla derslere girdi. Üç günde okulun havası aşırı siyasallaşmıştı. Solcu öğrenciler parmak kaldırıyor, dersi kabadayıca kesip siyasi nutuk atıyorlardı. Mevlut bu özgürlük duygusundan hoşlanıyor, ama kendisi sesini hiç çıkarmıyordu.

İskelet, derslerde parmak kaldırıp, Osmanlı fetihleri ve Atatürk inkılaplarını anlatmak yerine "Dün bir arkadaşımız vuruldu," diye söze başlayıp kapitalizm ve Amerikan emperyalizmi aleyhine nutuk atan öğrencilerin susturulmasını, numaralarının alınmasını bütün öğretmenlere emretmişti ama onlar da başlarını belaya sokmak istemiyor, fazla karışmıyorlardı. En eli maşalı olan biyolojici İri Melahat bile, sözünü kesip "sömürü düzeninden" şikâyet eden ve kendisini kurbağanın yavrularını anlatarak aslında sınıfsal gerçekleri saklamaya hizmet etmekle suçlayan öğrencilere alttan alıyordu. Mevlut, Melahat Öğretmen'in hayatın çok zor olduğunu, kendisinin de otuz iki yıldır çalıştığını, aslında emekliliğini beklediğini anlatmasını kederlenerek dinlemiş, isyancıların onu rahat bırakmalarını dilemişti içinden. Arka sıraların yaşlı ve iri gövdeli öğrencilerinin bazıları siyasi buhranı kabadayılık etme fırsatı olarak görmüş; ukalalar, kibarlar, ön sıraların yağcı inekleri sindirilmiş, sağcı, milliyetçi öğrenciler sessizleşmiş, bazıları okula daha seyrek gelmeye başlamıştı. Bazan öğrencilerin mahallelerinden yeni bir çatışma, polis baskını ve işkence haberleri gelir, militanlar hemen sloganlar atarak ("Kahrolsun faşizm", "Bağımsız Türkiye", "Özgür eğitim") koridor koridor kat kat Atatürk Erkek Lisesi'ni baştan aşağı dolaşır, sonra da yoklama kâğıdını sınıf başkanının elinden alıp sigaralarıyla yakıp ya Duttepe'deki, Kültepe'deki kavgaya katılır, ya da ceplerinde para ya da kapıda bir tanıdık varsa sinemaya giderlerdi.

Ama bütün bu özgürlük ve isyan havası yalnızca bir hafta sürdü. Sevilmeyen bir hoca olan Fizikçi Fehmi iki ay önce Mevlut'un da kederli ve öfkeli bakışları arasında Diyarbakırlı bir öğrenciyi Türkçesinin tuhaflığını taklit ederek aşağılamıştı. Öğrencilerden özür dilemesi talebiyle sınıfının basılmasından ve üniversitelerde olduğu gibi bazı öğrencilerin derslere boykot ilan etmesinden sonra İskelet ile Müdür okula polis çağırdı. Aşağı ve yukarı kapılarda bekleyen mavi üniformalı polisler ve yeni gelen sivil polisler, tıpkı üniversitelerde olduğu gibi kapıda kimlik kontrolü yapmaya başladılar. Bir yangın ya da deprem sonrasındaki felaket günlerinin

havasını hissediyordu Mevlut ve bundan hoşlandığını kendinden saklayamıyordu. Sınıflardaki toplantılara giriyor, ama kavgalı, itiş kakışlı anlarda bir kenarda bekliyor, boykot ilan edilince okula uğramayıp yoğurt satmaya çıkıyordu.

Polisin okula girmesinden bir hafta sonra, Aktaşlar'ın sokağında oturan bir Lise 3 öğrencisi Mevlut'un yolunu kesip Korkut'un bu gece onu beklediğini söyledi. Mevlut karanlıkta çeşitli sağ-sol siyasi takımların gözcülerine ve polislere kimlik göstererek, üzerini aratarak gittiği amcasının evinde iki ay önce fırında tavuk yediği masada okuldaki yeni "sivil" öğrencilerden birinin etli kuru fasulye yediğini gördü. Tarık'tı adı. Safiye Teyze'nin ondan hoşlanmadığını, ama Korkut'un ona güvendiğini, onu önemsediğini hemen anladı Mevlut. Korkut Mevlut'a, Ferhat'tan ve "diğer komünistlerden" uzak durmasını söyledi. Her zaman olduğu gibi sıcak denizlere inmek isteyen Ruslar, emperyalist emellerine engel olan Türkiye'yi zayıflatmak için Sünni-Alevi, Türk-Kürt, zengin-fakir çatışması çıkarmak istiyorlar, bunun için bir evi bile olmayan Kürt ve Alevi vatandaşlarımızı kışkırtıyorlardı. Bingöllü, Tuncelili Kürtlerin ve Alevilerin Kültepe'den ve bütün bu tepelerden uzaklaştırılması bu açıdan stratejik bir önemdeydi.

"Mustafa Amca'ya selam söyle," dedi Korkut son taaruzdan önce haritaları inceleyen Atatürk havasıyla. "Perşembe günü evden sakın çıkmayın. Ne yazık ki kurunun yanında yaş da yanacak." Mevlut'un soran bakışlarını gören Süleyman "Operasyon olacak," dedi, olayların içyüzünü daha gerçekleşmeden bilmenin gururuyla.

O gece Mevlut silah sesleri arasında zor uyudu.

Ertesi gün dedikodunun yayıldığını, ortaokulların hatta Mohini'nin bile perşembe günü berbat şeyler olacağını bildiğini anladı. Önceki akşam Kültepe'deki ve Alevilerin kalabalık olduğu tepelerdeki kahvelere yeniden saldırı olmuş, iki kişi vurulup ölmüştü. Kahvelerin, dükkânların çoğu kepenkleri indirmiş, bazısı hiç açılmamıştı. Harekât sırasında basılacak Alevi evlerinin üzerine gece X işareti konacağı söylentisini de işitti Mevlut. Bir yandan uzaklaşmak, sinemaya gitmek, yalnız kalıp otuz bir çekmek istiyor, bir yandan da olaylara tanık olmak istiyordu.

Çarşamba günü sol örgütler sloganlarla cenazeleri kaldırırken kalabalık Vurallar'ın ekmek fırınına saldırdı. Polis hiç karışmadığı için fırının Rizeli işçileri odunlar ve fırıncı kürekleriyle kendilerini biraz savunup, mis gibi kokan taze ekmekleri bırakıp arka kapıdan

kaçtılar. Mevlut akşam Alevilerin camilere saldırdığı, Mecidiyeköy Ülkü Ocakları'nın bombalandığı, camilerde içki içildiği gibi söylentileri de işitti ama abartılı bulup inanmadı.

"Çıkıp gidelim bu akşam biz, şehirde bozamızı satalım," dedi babası. "Bir garip bozacıyla oğluna zaten kimse ilişmez. Biz tarafsızız." Sırıkları, güğümleri aldılar. Evden çıktılar, ama mahalle polis tarafından sarılmıştı, kimseyi bırakmıyorlardı. Uzakta mavi ışıkları yanan polis arabaları, ambulanslar ve itfaiye araçları görünce Mevlut'un yüreği hızlandı. Mahalledeki herkes gibi, kendini önemli hissedip gururlanıyordu da. Beş yıl önce mahallede kıyamet kopsa ne gazeteci gelirdi, ne polis, ne de itfaiye. Eve döndüklerinde siyah beyaz televizyona boş yere baktılar. Elbette kendileriyle ilgili bir haber yoktu. Paraya kıyıp en sonunda alabildikleri televizyonda İstanbul'un Fethi üzerine bir açık oturum vardı. Babası olay çıkarıp "fukara satıcının ekmeğini elinden alan anarşistlere" her seferinde yaptığı gibi sağ sol ayırmadan küfür etti.

Gece yarısı, sokaklarda koşuşanların çığlıkları, sloganlarıyla baba oğul uyandılar. Koşanların kimler olduğunu bilmiyorlardı. Babası kapının sürgüsünü kontrol etti, arkasına Mevlut'un akşamları üzerinde ders çalıştığı topal masayı itti. Kültepe'nin öteki yamacındaki bir yangının alevlerini gördüler. Alevlerin ışığı alçak ve karanlık bulutlara vurunca gökte tuhaf bir aydınlık oluşmuştu; buradan sokaklara yansıyan ışık rüzgârla kıpırdayan alevler gibi arada bir titriyor, aynı anda gölgelerle birlikte sanki dünya da titriyordu. Silah sesleri duydular. Bir ikinci yangın daha fark etti Mevlut. "Sokulma pencereye öyle," dedi babası.

"Temizlenecek evlerin üzerine işaret konuyormuş baba, bakalım mı?" dedi Mevlut.

"Biz Alevi değiliz ki!"

"Yanlışlıkla koymuş olabilirler," dedi Mevlut, Ferhat ve diğer solcularla mahallede fazla gözüktüğünü düşünerek. Ama bu endişesini babasından sakladı.

Sokağın sakinleştiği, çığlıkların azaldığı bir ara kapıyı açıp üzerine baktılar; bir işaret yoktu. Mevlut evin duvarına da bakıp emin olmak istedi. "Gir içeri!" diye bağırdı babası. Birlikte yıllar geçirdikleri beyaz gecekondu gecenin ortasında turuncu renkli bir hayalet ev gibi gözüküyordu. Baba oğul kapıyı çektiler ve sabaha doğru silah sesleri kesilene kadar uyumadılar.

Korkut. Alevilerin camiye bomba koyduğuna ben de açıkçası inanmadım ama yalan hemen yayılıyor. Ama Duttepe'nin sabırlı, sessiz ve dindar kalabalığı cami duvarlarına, ta en ücra mahallelere asılmış komünist afişlerini "kendi gözleriyle" gördükleri için öfkeleri güçlüydü. Sen hem Karaköy'de oturacaksın, hatta İstanbul'da bile değil, Sivas'ta, Bingöl'de oturacaksın, hem de Duttepe'de yaşayanların arazilerine sahip çıkacaksın! Dün akşam kim evinin asıl sahibi, kim evinde gerçekten yaşıyor belli oldu. Dinine küfür edilmiş genç milliyetçiyi durdurmak çok zordur. Pek çok ev tahrip oldu. Yukarı mahallede bir ev yangınını zaten olayları büyütmek için kendileri çıkardılar ki gazeteler "Milliyetçiler Alevileri kesiyor" diye yazsın ve POL-DER'li solcu polisler müdahale etsin. Türk polisini de tıpkı öğretmenlere yaptıkları gibi ikiye böldüler. Bunlar kendi evlerini, hatta geçenlerde hapishanede olduğu gibi kendilerini bile yakarlar ki devletimizi suçlamak için bahane çıksın.

Ferhat. Polis hiçbir şeye karışmadı, karıştıysa baskınlara yardım etmiştir. Suratlarını atkıyla gizleyip, takımlar halinde gelip evleri basmaya, vurup kırmaya, Alevilerin dükkânlarını yağmalamaya başladılar. Üç ev, dört dükkân, Dersimlilerin bakkalı hep yanmış. Bizimkiler de damlara çıkıp ateş etmeye başlayınca gece geri çekildiler. Ama ortalık aydınlanınca gene geleceklerini sanıyoruz.

"Hadi gidelim biz şehre," dedi sabah babası Mevlut'a.

"Ben kalacağım," dedi Mevlut.

"Evladım, bunların kavgası hiç bitmez, birbirlerine kıymaya, kana doyamaz bunlar, siyaset bahane... Biz yoğurdumuzu, bozamızı satalım. Sen hiç karışma. Alevilerden, solculardan, Kürtlerden, o Ferhat'tan da uzak dur. Buradan onları söküp atarlarken biz de evimizden olmayalım."

Mevlut kapıdan dışarı adım atmayacağına şeref sözü verdi. Burada kalıp evi bekleyecekti, ama babası gittikten sonra da evde hiç duramadı. Ceplerini kabak çekirdekleri ile doldurdu; yanına küçük bir mutfak bıçağı aldı ve sinemaya koşan bir çocuk gibi merakla yukarı mahallelere koştu.

Sokaklar kalabalıktı, ellerinde sopalarla yürüyen birilerini gördü. Hiçbir şey olmamış gibi kucağında ekmekler bakkaldan dönerken ciklet çiğneyen genç kızlar, bahçelerinde çamaşır çitileyen

kadınlar da gördü. Konya, Giresun ve Tokat'tan gelen dindar kalabalık Alevilerle saf tutmuyor ama onlarla çatışmıyordu da.

"Ağbi geçme bu aradan," dedi bir çocuk dalgın Mevlut'a. "Duttepe'den burayı vurabilirler," dedi çocuğun arkadaşı.

Mevlut, hayali bir yağmurdan sakınır gibi, kurşun yağacak açıklığı hesaplayarak, bir hamlede sokağın öte yanına geçti. Çocuklar hareketlerini hem ciddiyetle izledi, hem de güldüler.

"Okula gitmediniz mi?" dedi Mevlut.

"Okul tatil!" diye bağırdı çocuklar mutlulukla.

Yanmış bir evin kapısında ağlayan bir kadın gördü; tıpkı kendi evlerindekine benzer hasır bir sepeti, ıslak bir şilteyi çıkarıyordu dışarı. Dik yokuşu çıkarken biri ince uzun, diğeri tostoparlak iki genç Mevlut'u durdurdular, ama bir başkası Mevlut'un Kültepeli olduğunu söyleyince geçebildi.

Kültepe'nin Duttepe'ye bakan cephesinin üst kısımları mevziye dönüştürülmüştü. Beton parçaları, demir kapılar, içi toprak dolu teneke saksılar, taşlar, tuğlalar ve briketlerden örülen mazgallı mevzi duvarları bazan bir eve saplanıyor, öbür taraftan çıkıp çatallanarak uzuyordu. Kültepe'ye ilk yapılan eski evlerin duvarları kurşun geçiriyordu. Ama Mevlut o evlerden bile karşı tepeye doğru ateş edildiğini gördü.

Kurşun pahalıydı, çok ateş edilmiyordu. Sık sık uzun sessizlikler oluyor, bu karşılıklı ateşkeslerde Mevlut da başkaları gibi tepenin bir yerinden diğerine geçiyordu. Ferhat'ı öğleye doğru yukarılarda, şehre elektrik veren hattı taşıyan direğin hemen yakınında yeni yapılmış bir beton binanın çatısında buldu.

"Yakında polislerle gelirler," dedi Ferhat. "Kazanmamıza imkân yok. Faşistlerle polis hem daha silahlılar, hem bizden daha kalabalıklar. Basın da onların yanında."

Bu Ferhat'ın "şahsi" görüşüydü. Başkalarının yanında ise "Asla sokmayacağız bu orospu çocuklarını buraya!" diyor, silahı olmamasına rağmen hemen ateş edecekmiş gibi davranıyordu.

"Yarın gazeteler Kültepe'de Alevi katliamı diye yazmaz," dedi Ferhat. "Örgüt isyanı bastırıldı, komünistler kötülük olsun diye kendilerini yakıp intihar etti diye yazarlar."

"Madem sonu kötü olacak, niye savaşıyoruz ki?" dedi Mevlut.

"Hiçbir şey yapmadan boyun eğip teslim mi olalım?"

Mevlut'un kafası karıştı. Duttepe sırtlarıyla Kültepe'nin evlerle, sokaklarla, duvarlarla tıkış tıkış dolduğunu, İstanbul'da geçirdiği

bu sekiz yılda pek çok gecekonduya kat çıkıldığını, çamurla yapılmış bazılarının yıkılıp briket hatta betonla yeniden yapıldığını, evlerin dükkânların boyandığını, bahçelerin yeşerip ağaçların büyüdüğünü ve her iki sırtı da sigara, Coca-Cola ve sabun ilanlarının kapladığını gördü. Bu ilanların bazıları gece aydınlatılırdı.

"Solcuların başıyla sağcıların başı aşağı meydana, Vurallar'ın fırınının oraya insinler, mertçe dövüşsünler," dedi Mevlut yarı şaka yarı ciddi. "Galip gelenin tarafı savaşı da kazanmış olsun."

Karşılıklı iki tepenin kale burcu benzeri savunma duvarlarında ve savaşçıların bekleşmesinde eski masallardan çıkma bir yan vardı.

"Öyle bir kavga olsa, Mevlut, sen kim kazansın istersin?"

"Sosyalistleri tutarım," dedi Mevlut. "Ben kapitalizme karşıyım."

"Ama ilerde biz de dükkân açıp kapitalist olmayacak mıyız?" dedi Ferhat gülümseyerek.

"Aslında komünistlerin fakirleri korumasını seviyorum," dedi Mevlut. "Ama Allah'a niye inanmıyorlar?"

Sabah saat ondan beri Kültepe ve Duttepe'nin üzerinde gezinen sarı helikopter yeniden gelince, her iki tepede birbirine cephe almış kalabalık sessizleşti. Helikopterin saydam kabininin içindeki askerin kulaklık taktığını tepelerde mevzilenmiş herkes görüyor, seyrediyordu. Bir helikopter yollanması, iki tepedeki herkes gibi Ferhat ile Mevlut'a da gurur veriyordu. Kültepe'nin uzaktan görünüşü, sarılı kırmızılı oraklı çekiçli bayrakları, evler arasına gerilmiş bez pankartları, yüzlerini atkılarıyla saklayan ve uçan helikoptere slogan atan genç kalabalıklarıyla tıpkı gazetelerde çıkan terör ve isyan fotoğraflarındaki gibiydi.

Karşılıklı ateş bütün gün sürdü, kimse ölmedi, birkaç kişi yaralandı, o kadar. Hava kararmadan az önce polis megafonların madeni sesiyle gece her iki tepede sokağa çıkma yasağı ilan edildiğini duyurdu. Daha sonra da Kültepe'de evlerde silah araması yapılacağı ilan edildi. Eli silahlı bazı kahramanlar polisle çatışmak üzere mevzilerde kaldılar, ama silahsız Mevlut ile Ferhat evlerine döndüler.

Babası bütün gün yoğurt sattıktan sonra akşam kazasız belasız eve dönünce Mevlut şaştı. Baba oğul masaya oturup konuşa konuşa mercimek çorbası içtiler.

Gece geç saat Kültepe'de elektrikler kesildi ve güçlü ışıklarını

yakmış panzerler kötü niyetli hantal yengeçler gibi karanlık mahallelere girdiler. Arkalarında savaş arabalarını izleyen yeniçeriler misali coplu silahlı polisler koşa koşa yokuşları çıktılar, mahallelere daldılar. Bir süre yoğun silah sesleri geldi, sonra her şey sinir bozucu bir sessizliğe büründü. Geç vakit kör karanlıkta Mevlut pencereden dışarı baktığında yüzü maskeli ihbarcıların sivil polislere ve askerlere basılacak evleri gösterdiğini gördü.

Sabah kapı çaldı. Patates burunlu iki er silah arıyordu. Babası burasının bir yoğurt satıcısının evi olduğunu, siyasetle ilgileri olmadığını söyledi, saygıyla eğilerek onları içeri buyur etti, masaya oturtup çay sundu. Askerler patates burunluydu ama akraba değildiler: Biri Kayserili, öbürü Tokatlıydı. Yarım saat oturup bu üzücü olaylarda yaşla birlikte kurunun da yanacağından, Kayserispor'un bu yıl birinci lige çıkabileceğinden söz ettiler. Tezkere almaya kaç ayları vardı, komutanları iyi miydi, yoksa lüzumlu lüzumsuz dövüyor muydu onları diye sordu Mustafa Efendi.

Onlar çay içerken Duttepe'deki bütün silahlar, sol kitaplar, posterler, pankartlar toplandı. Üniversite öğrencilerinin ve olaylara karışan öfkelilerin büyük çoğunluğu gözaltına alındı. Çoğu uykusuz olan bu kalabalık, otobüslerde başlayan bir sıra dayağından sonra daha dikkatli uygulanan falakalı, manyetolu ve elektrikli işkenceden geçirildi. Yaraları kapanınca saçları kesilip silahlar, posterler ve kitaplarla fotoğrafları çekildi ve gazetelere verildi. Haklarında kimi için idam, kimisi için müebbet talebiyle açılan davalar yıllar sürdü. Kimisi on yıl yattı, kimisi beş yıl, bir ikisi hapisten kaçtı, kimisi beraat etti. Bazıları da hapishanelerde karıştıkları isyanlar ve açlık grevleri sonucu kör oldu, sakat kaldı.

Atatürk Erkek Lisesi de kapatılmıştı. 1 Mayıs'ta Taksim Meydanı'nda otuz beş solcu ölünce gelişen gergin siyasi hava ve İstanbul'un her yerinde işlenen siyasi cinayetler okulun açılmasını geciktirdi. Mevlut derslerden daha da uzaklaştı. Siyasi sloganlarla kaplı sokaklarda geç saatlere kadar yoğurt satıyor, akşamları kazancının çoğunu babasına teslim ediyordu. Okul açılınca içinden gitmek gelmedi hiç. Yalnız sınıfın değil, arka sıralarda oturanların da en yaşlısıydı artık.

1977 Haziran'ında karneler dağıtılınca Mevlut liseyi bitiremediğini gördü. Yazı kararsızlık ve yalnızlık korkularıyla geçirdi. Çünkü Ferhat ve ailesi diğer Alevi ailelerin bazılarıyla birlikte Kültepe'den gidiyordu. Ferhat ile Temmuz'dan itibaren ortak bir

iş –bir satıcılık işi– yapmayı, kışın, siyasi olaylardan önce birlikte hayal etmişlerdi. Ama göç hazırlıklarıyla uğraşan Ferhat Alevi akrabalarının içine dönmüştü, hevesli değildi. Mevlut Temmuz ortasında köye döndü. Annesiyle uzun zaman geçirdi ama onun "Seni evlendireyim," demelerine kulak asmadı. Askerliğini yapmamıştı, parası yoktu; evlenmek köye dönmek olacaktı.

Yaz sonunda okullar açılmadan liseye gitti. Sıcak Eylül sabahı eski okul binası loş ve serindi. İskelet'e kaydını bir yıllığına dondurmak istediğini söyledi.

İskelet'in sekiz yıldır tanıdığı öğrencisine artık saygısı vardı. "Niye erteliyorsun, bir yıl dişini sık, bitir şu okulu," dedi şaşırtıcı bir şefkatle. "Herkes yardım eder sana, lisemizin en yaşlı öğrencisisin..."

"Gelecek sene üniversiteye giriş dershanesine gideceğim," dedi Mevlut. "Bu sene çalışıp dershane parasını denkleştireceğim. Liseyi de gelecek sene bitireceğim." Bütün bu senaryoyu İstanbul treninde kelime kelime düşünmüştü. "Bu mümkün."

"Mümkün de o zaman yirmi iki yaşında olacaksın," dedi kalpsiz bürokrat İskelet. "Bu lisenin tarihinde yirmi iki yaşında mezun olan kimse yok." Mevlut'un yüzündeki ifadeyi gördü. "Hayırlısı... Kaydını bir yıllığına donduruyorum. Yalnız İl Sağlık Müdürlüğü'nden bir kâğıt getirmen lazım."

Mevlut bunun ne kâğıdı olduğunu sormadı bile. Daha okulun bahçesindeyken, sekiz yıl önce ilk defa girdiği lise binasına bunun son gelişi olduğunu kalbiyle anlamıştı. Aklı ise, mutfaktan hâlâ gelen UNICEF sütünün, artık kullanılmayan kömürlüğün ve ortaokuldayken kapısından korkuyla baktığı, lisedeyken kalabalık içinde sigara otlayıp içtiği bodrum kat helasının kokusuna hiç kapılmamasını öğütlüyordu. Öğretmenler odasının ve kütüphanenin kapısına hiç dönüp bakmadan merdivenlerden indi. Son gelişlerinde her seferinde "Zaten bitiremeyeceğim, ne geliyorum ki!" diye düşünürdü. Atatürk heykelinin yanından son kere geçerken "Çok isteseydim mezun olurdum," dedi kendi kendine.

Okula gitmediğini babasından sakladı. Kendinden de saklıyordu bunu. Okula devam edeceği ihtimaline inanabilmesi için gerekli Sağlık Müdürlüğü raporunu da gidip almadığı için, okul konusundaki şahsi görüşü bile kendi kendine söylediği bir resmi görüşe dönüşüyordu. Zaten gelecek sene üniversiteye giriş kursu için para biriktirdiğine bazan içtenlikle inanabiliyordu da.

Bazan da gittikçe azalan düzenli müşterilerine yoğurt verdikten sonra, sırığını, terazisini, yoğurt tepsilerini bir tanıdığın yerine bırakır, şehir sokaklarında bacaklarının onu götüreceği yerlere doğru koşardı.

Seyretmesi birbirinden zevkli pek çok şeyin aynı anda hareket ettiği bir yer olarak seviyordu şehri. En çok şey de Şişli, Harbiye, Taksim, Beyoğlu civarında oluyordu. Sabah bir otobüse atlar, bu semtlere bilet almadan ve yakalanmadan gidebildiği kadar gider, sonra yoğurt yüküyle giremediği sokaklara hiçbir yükü olmadan özgürce girer, şehrin karmaşası, gürültüsü içinde kaybolmayı, vitrinlere bakmayı çok severdi. Mankenlere bakmaktan, uzun etekli annelerle mutlu çocukların takım elbiselerinin sergilediği düzenlemeleri seyretmekten hoşlanır, çorapçı vitrinlerindeki kopuk manken ayaklarına dikkatle bakardı. Derken kafasının içinde o anda uydurduğu bir kurguya kapılır, karşı kaldırımda yürüyen kumral bir kadını on dakika izler, sonra önüne çıkan bir lokantaya ani bir kararla girer, aklına gelişigüzel gelen bir lise arkadaşının adını verip "Burada mı?" diye sorardı. Bazan Mevlut daha bir şey soramadan, "Bulaşıkçı aramıyoruz!" diye aksi bir sesle durdururlardı onu. Sokağa dönünce bir an aklından Neriman geçer, ama aklına esen yeni bir hayale uyarak gelişinin tam aksi istikamete, mesela Tünel'in arkalarına doğru yürür, ya da Ferhat'ın uzak akrabası kapıda bilet kesiyor olabilir diye Rüya Sineması'nın dar lobisinde afiş ve fotoğraflara bakarak oyalanırdı.

Hayatın vereceği huzur ve güzellik ancak hayatından uzakta başka âlemleri düşlerken ortaya çıkıyordu. Bilet alıp film seyrederken, hayal kurarken olduğu gibi ruhunun bir yerinde suçluluk duygusunu ince bir acı gibi hissederdi. Boşuna vakit kaybettiği, altyazıları kaçırdığı, dikkati filmin talep etmediği tuhaf ayrıntılara ve çekici kadınlara takıldığı için suçluluk duyardı. Film seyrederken bazan anlaşılır nedenlerden, bazan da hiçbir neden yokken çükü kalkınca sinema koltuğunda kamburunu çıkarıp içine döner, eve akşam babasından iki saat önce dönerse yakalanma telaşına kapılmadan rahat rahat otuz bir çekeceğini hesaplardı.

Bazan da sinemaya gitmez, Tarlabaşı'nda bir dükkânda berber çıraklığı yapan Mohini'yi görmeye gider, ya da Alevilerin, solcu şoförlerin gittiği bir kahvehaneye uğrar, burada Ferhat'ın kendisine tanıttığı bir tezgâhtar çocuk ile biraz sohbet eder, derken bir masada okey oynayanları seyreder, bir yandan da gözünün ucuyla

televizyona bakardı. Vakit öldürdüğünü, aslında hiçbir şey yapmadığını, liseye de devam etmediği için hayatının da doğru bir yolda olmadığını anlar, ama bu gerçek o kadar acı verirdi ki başka hayallerle teselli ederdi kendini: Ferhat ile ortak yeni bir işe girişebilirlerdi, önce değişik tarz bir sokak satıcılığı (yoğurt tepsilerinin yerleştirileceği, iterek giden ve çanı hareketle çalan tekerlekli bir araba) hayal ediyordu; ya da az önce gördüğü boş dükkân gibi bir yerde küçük bir tütüncü dükkânı, hatta şu hiç iş yapmayan gömlekçi-kolacının olduğu yerde bir bakkal dükkânı açabilirlerdi... İleride herkesi şaşırtacak kadar çok para kazanacaktı.

Oysa sokak yoğurtçuluğu ile para kazanmanın gittikçe güçleştiğini, ailelerin yoğurdu cam kaplarda bakkallardan alıp masalarının üzerine koymaya hızla alıştığını da kendi gözleriyle görüyordu.

"Vallahi artık seni görmek için alıyoruz köy yoğurdunu Mevlut oğlum," demişti iyi niyetli yaşlı teyzelerden biri. Artık hiç kimse Mevlut'a liseyi ne zaman bitireceğini sormuyordu.

Mustafa Efendi. İş 1960'larda çıkan cam kâselerde kalsaydı kolaydı. Toprak kaplar benzeri o ilk yoğurt kâseleri kalın ve ağırdı, depozito fiyatı yüksekti, sağından solundan kenarı kırılır, çatlar, bakkal boşları iade paranı vermezdi. Ev hanımları da boşalan cam kabı her işte kullanırdı: Kedinin mama tası, küllük, kullanılmış yağın saklanacağı kavanoz, hamam tası veya sabunluk. Her türlü pis mutfak ve ev işi için kullanıp bir gün akıllarına eserse depozito parası için bakkala iade eder, böylece elâlemin çöp tenekesi, köpeğin salyalı kabı, Kâğıthane'deki bir atölyede hortum suyuyla şöyle bir yıkanıp, bir başka İstanbullu ailenin güzel ve mutlu sofrasına en temiz ve sağlıklı yeni yoğurt kabı diye konardı. Bazan, müşteri tartacağım yoğurdu koyayım diye terazinin bir kefesine her zamanki gibi boş bir temiz tabak yerine bu kâselerden birini koyarsa tutamazdım kendimi. "Abla kendim için söylüyorsam namerdim," diye söze girerdim. "Ama bu kâseleri Çapa kliniklerinde idrar kutusu olarak, Heybeliada sanatoryumunda veremliler için balgam hokkası olarak kullananlar var..."

Daha sonra cam kapların hafif ve ucuzunu piyasaya çıkardılar. Bakkala iadesi, depozito parası yok, cam kap bir yıkarsın bardaktır, ev kadınlarına hediyedir dediler. Fiyatını da yoğurdun fiyatı içine gizlediler tabii. Ha gayret omuzlarıma, hakiki Silivri yoğurduna, onunla da rekabet ediyorduk ki, bu sefer şirketler, üzerinde

bir inek olan süslü bir etiket yapıştırdılar cam kaba, iri harflerle yoğurdun markasını yazıp televizyona reklamını verdiler. Sonra üzerinde aynı inek, Ford marka yoğurt kamyonları, çarpuk çurpuk dar sokaklara girip bakkal bakkal gezip ekmeğimizi elimizden almaya başladılar. Allahtan geceleri boza satıyoruz da geçimimiz hâlâ yerindedir. Mevlut serserilik etmeyip biraz daha çalışsa, kazandığı paranın hepsini babasına verse, köye kış için biraz para götüreceğiz.

12. KÖYDEN KIZ ALMAK

KIZIM SATILIK DEĞİLDİR

Korkut. Geçen seneki savaştan ve yangınlardan sonra Alevilerin çoğu mahalleyi altı ayda terk etti. Bazıları uzaktaki diğer tepelere, Oktepe'ye, başka bazıları da şehir dışına, Gazi Mahallesi'ne gitmişler. Yolları açık olsun. İnşallah oralarda da devletimizin polisini, jandarmasını uğraştırmazlar. Altı şeritli, uluslararası modern bir otoyol senin tavuk kümesi ve tapusuz gecekonduna saatte seksen kilometre hızla yaklaşıyorsa, "Tek yol devrim!" demekle sen yalnızca kendini kandırabilirsin.

Başıbozuk solcu takımı buradan çekip gidince muhtarların verdiği kâğıtların fiyatları hemen arttı. Yeni arsa çevirmek isteyen uyanıklar, silahlı çeteler çıktı. Yaşlı Hamit Vural camiye halı alalım deyince elini cebine atmayanlar; "Bingöllü, Elazığlı Alevileri kaçırdı, arsalara el koydu, o versin," diye arkadan dedikodu edenler, hemen yeni imar planına göre arsaları ve arsa kâğıtlarını topladılar. Hamit Bey de böylece Kültepe'de yeni inşaatlara girişti. Harmantepe'de bir yeni ekmek fırını daha açtı ve köyden getirdiği bekâr işçiler için hiçbir masraftan kaçınmadan televizyonlu, mescitli ve karate salonlu bir yatakhane yaptırdı. Askerden döndükten sonra, bu yatakhane inşaatının kâhyası ve inşaat malzemeleri dükkânının levazım şefi oldum. Cumartesileri Hacı Hamit Bey milliyetçi bekâr gençlerle yatakhanenin yemekhanesinde ayranlı etli pilavlı ve salatalı bir yemek yerdi. Benim evlenmeme cömertçe yardım ettiği için de kendisine burada teşekkür ediyorum.

Abdurrahman Efendi. On altı yaşına gelmiş büyük kızım Vediha'ya uygun birini bulmak için çok uğraşıyorum. Bu işi kadınların çamaşırda, hamamda, pazarda, misafirlikte yapıvermeleri tabii en uygunudur, ama benim öksüzlerimin anneleri, teyzeleri, halaları olmadığı için iş kulunuza kaldı. Sırf bu amaçla otobüse binip İstanbul'a gittiğimi bilenler hemen güzel Vedihacığım için zengin bir koca peşinde olduğumu, başlık parasını cebe atacağımı, rakı parası edeceğimi söylemeye başladılar, işitiyorum. Benim gibi bir sakatı kıskanıp dedikodu etmelerinin nedeni, eğri boyunlu biri olmama rağmen kızlarıyla mutlu olabilen, hayattan zevk alan, kafa çekmeyi bilen bahtiyar bir adam olmamdır. Rahmetli karımı içip içip dövdüğümü, paraları eğri boynuma bakmayıp Beyoğlu'nda kadınlarla yemek için İstanbul'a geldiğimi söyleyenler yalancıdır. İstanbul'da sabahları yoğurtçuların uğradığı kahvelere gittim, sabah yoğurt, akşam boza, hâlâ çalışan eski dostları gördüm. Haliyle insan hemen "Kızıma koca arıyorum!" diyemiyor. Önce hal hatır soruyor, biraz dostluktan sonra akşam bir meyhaneye gidilirse laf lafı, şişe şişeyi, rakı da sohbeti açıyor. Bu sohbetler sırasında Vedihacığımın Akşehir'de Billur Fotoğrafçısı'nda çektirdiğimiz bir resmini sarhoşlukla övünerek cebimden çıkarıp göstermiş olabilirim.

Hasan Amca. Gümüşdereli kızın fotoğrafını cebimden çıkarıp arada bakıyordum. Güzel kız. Bir gün Safiye'ye mutfakta gösterdim. "Ne diyorsun Safiye?" dedim. "Bu kız Korkut'a uygun mu? Bizim Eğriboyunlu Abdurrahman'ın kızıymış. Babası İstanbul'a ta benim bakkala kadar geldi. Biraz oturdu. Eskiden çalışkan adamdı, ama güçsüzmüş; yoğurtçu sırığının altında ezildi de köye döndü. Belli ki şimdi de parasız kaldı. Hinoğluhinin tekidir Abdurrahman Efendi."

Safiye Teyze. Korkut evladım inşaattır, yatakhanedir, arabadır, şoförlüktür, karatedir çok hırpalandı, çok istiyoruz evlendirmek ama maşallah hem çok sert, hem de çok gururlu. Yirmi altı yaşına geldin, köye gidip sana kız bakayım desem, hayır ben şehirde kendim bulurum diyecek. Peki sen İstanbul'da kendin bul evleneceğin kızı desem, ben temiz ve itaatkâr kız isterim, o da şehirde olmaz diyecek. Böylece ben de Eğriboyunlu Abdurrahman'ın güzel kızının resmini radyonun köşesine sıkıştırıverdim. Korkut eve gelince

yorgunluktan gözünü televizyondan hiç ayırmaz evladım, radyodan yalnızca at yarışlarını dinler.

Korkut. At yarışı da oynadığımı annem dahil kimse bilmez. Ben kumarı için değil, zevki için oynuyorum. Dört sene önce bir gecede eve bir oda eklemiştik. Orada tek başıma oturur, at yarışını radyodan naklen dinlerim. Bu sefer tavana bakarken radyonun kenarına sanki bir ışık indi ve fotoğraftan o kızın bana baktığını, o bakışın bana hayatta hep teselli vereceğini hissettim. İçim iyilik duygularıyla dolmuştu.

Daha sonra "Anne, radyonun üzerindeki kız kim?" diye laf arasında sordum. "Bizim oradan, Gümüşdere'den!" dedi. "Melek gibi, değil mi? Sana alayım mı onu?" "Ben köyden kız istemem," dedim. "Hele sağa sola fotoğrafını dağıtan cinsinden kız yaramaz bana." "Hiç de öyle değil," dedi annem. "Eğri boyunlu babası fotoğrafı kimseye göstermiyormuş, kızını kıskanıyor, taliplileri kapıdan kovalıyormuş. Baban bu mahcup kızın güzelliğini bildiği için fotoğrafı zorla elinden almış."

Bu yalana inandım. Belki de yalan olduğunu kesinlikle biliyor, benim bu kadar kolay kandırılmama gülüyorsunuzdur. O zaman size şunu söyleyeyim: Her şeyle alay edenler ne gerçekten âşık olabilir ne de gerçekten Allah'a inanabilirler. Çünkü onlar mağrurdur. Oysa âşık olmak Allah'ı sevmek gibi öyle ilahi bir duygudur ki insanın tek bir takıntısı kalmıyor, kızın kendisi hariç.

Vediha imiş adı. Bir hafta sonra, "Ben bu kızı unutamıyorum," dedim anneme. "Köye gidip gizlice onu görmeden evvel babasıyla konuşayım."

Abdurrahman Efendi. Damat adayı asabi bir çocuk. Beni meyhaneye götürdü. O benim kızım, mahremim, demedim, anlamaz bunlar, elleri biraz para görmüş İstanbul'da, şımarmışlar. Rizeli Hacı Hamit Bey'e yaltaklandığı ve Ford araba kullandığı için eli para tutmuş karateci bir sonradan görmenin kızımı parasıyla elde edeceğini sanması izzeti nefsime dokunuyor. KIZIM SATILIK DEĞİLDİR dedim birkaç kere. Yan masadan işittiler, kaşlarını çatıp baktılar, sonra şakaymış gibi gülümsediler.

Vediha. Yaşım on altı, artık çocuk değilim ve herkes gibi ben de babamın beni evlendirmek istediğini biliyorum, ama bilmezlikten

geliyorum. Rüyalarımda bazan kötü bir erkek kötü niyetle beni takip ediyor... Gümüşdere ilkokulunu üç yıl önce bitirdim. İstanbul'a gitseydim bu yıl liseyi bitirecektim ama bizim köyde ortaokul da, ortayı bitiren kız da daha yoktur.

Samiha. On iki yaşımda ilkokul sondayım. Bazan Vediha Ablam okula gelip beni alıyor. Bir gün eve dönerken bir adam peşimize takıldı. Hiçbir şey konuşmadan birlikte yürürken, ben de ablam gibi dönüp arkama bakmadım. Doğrudan eve gideceğimize bakkala doğru ilerledik ama içeri girmedik. O karanlık sokaktan, bu kör gözlü evin önünden ve üşüyen çınarın altından geçip arka mahalleden eve geç geldik. Adam da hep arkamızdan geldi. Ablam hiç gülmedi. "Salağın teki!" dedim ben içeri girerken öfkelenerek. "Erkekler salak."

Rayiha. On üç yaşındayım. Geçen sene bitirdim ilkokulu. Vediha'nın çok taliplisi var. Bu seferki İstanbul'danmış. Öyle diyorlar ama aslında Cennetpınar'dan yoğurtçu çocuğu. Vediha bayılır İstanbul'a gitmeye, ama adamı beğensin evlenip gitsin hiç istemiyorum. Vediha evlenince sıra bana gelecek. Daha üç yılım var, ama Vediha'nın yaşına gelince onun gibi peşimden koşmayacaklar benim, koşsalar ne olur ya, istemiyorum hiçbirini. "Sen ne akıllısın Rayiha," diyorlar bana. Pencereden eğri boyunlu babamla birlikte Vediha ile Samiha'nın okuldan dönüşlerini seyrettik.

Korkut. Cananımın kız kardeşiyle okuldan eve dönüşünü huşu içinde seyrettim. Onu bu ilk görüşüm fotoğrafıyla karşılaşmaktan çok daha derin bir aşk ile doldurdu kalbimi. Endamı, boyu posu, uzun kolları da yerindeydi, Cenabı Allah'a şükrettim. Onunla evlenmezsem mutsuz olacağımı anladım. Kurnaz eğri boyunlunun pazarlık edip aşkımı fitil fitil burnumdan getireceğini düşünüp sinirleniyordum.

Abdurrahman Efendi. Damat adayı ısrar etti, Beyşehir'de bir daha buluştuk. Âşıksan para pazarlığı etmezsin demedim. Vedihacığımın ve diğer kızlarımın kaderleri ve kısmetleri benim elimde olduğu için titreyerek gitmiştim lokantaya, oturdum ve daha birinci kadehi içmeden bir daha söyledim: "Affedersin delikanlı, seni çok iyi anlıyorum ama güzel KIZIM ASLA SATILIK DEĞİLDİR."

Korkut. İnatçı Abdurrahman Efendi birinci kadehi bitirmeden istediklerini saydı. Hepsini değil ben, babam, Süleyman, hepimiz gayret etsek, borç alsak, Duttepe'deki evimizi ve Kültepe'de çevirdiğimiz arsayı satsak gene veremeyiz.

Süleyman. İstanbul'da ağabeyim, aşk derdine yalnızca Hacı Hamit Bey'in parasının ve gücünün çare olabileceğine karar verdi ve yatakhaneye ilk ziyaretinde ona bir karate gösterisi düzenledik. Birörnek elbise giyen, tıraşlı ve tertemiz işçiler de iyi dövüştüler. Hamit Bey yemekte benimle ağabeyimi her iki yanına oturttu. İki kere Hacca gitmiş, bu kadar arazisi, mülkü ve adamı olan ve camimizin kurucusu bu nurlu adamın beyaz sakalına baktıkça, ona bu kadar yakın olduğum için talihli hissediyordum kendimi. O ise bize çocukları gibi davrandı. Babamızı sordu ("Hasan niye yok?" dedi adıyla anarak). Bizim evin durumunu, en son yaptığımız odayı, çıktığımız yarım katı ve dışarıdan merdivenini, hatta babamla Mustafa Amcamın birlikte çevirip, birlikte muhtardan kâğıdını aldıkları boş arsanın yerini de sordu. Aslında bu arsaların yerini, her birinin yanında, çaprazında kimlerin arsası olduğunu, oralara yapılan, yarıda kalan evleri, hangilerinin ortaklarının aralarında kavgalı olduğunu, kimlerin bir yılda hangi binaları, dükkânları diktiklerini, duvarına, bacasına kadar takip ediyor, elektrik hattı nereye kadar, su hangi tepenin hangi sokağına kadar geldi ve çevreyolu nereden geçecek, hepsini biliyordu.

Hacı Hamit Vural. "Delikanlı, kara sevdaya yakalanmışsın, çok acı çekiyormuşsun, doğru mu?" diye sordum da gözlerini utançla kaçırdı benden: Sırılsıklam âşık olduğu için değil, arkadaşları kara sevdasını öğrendiği, işini tek başına halledemediği için utanıyordu. Şişman kardeşine döndüm: "Hayırlısıyla ağabeyinin gönül derdine inşallah bir çare bulacağız," dedim. "Ama o bir hata yapmış, sen yapmayacaksın. Adın ne senin bakayım? Süleyman evladım, bir kızı ağabeyin gibi, bütün ruhunla seveceksen... evlendikten sonra seveceksin. Hadi acelen var, nişanlandıktan sonra, olmadı söz kesildikten sonra... En azından başlık parası kararlaştırıldıktan sonra. Ama ondan önce ağabeyin gibi âşık olup, sonra kızın babasıyla başlık parası pazarlığına otururbut, hinoğluhin babalar bütün dünyayı isterler senden. Bizim âlemimizde iki türlü aşk vardır. Birincisi, birisini hiç tanımadığın için âşık olursun. Çoğu

çift zaten evlenmeden önce biraz tanısalardı asla âşık olmazlardı birbirlerine. Hazreti Peygamber bunun için evlenmeden öne yakınlaşmayı uygun bulmamışlardır. Bir de evlendikten sonra, birlikte bir hayat geçirdikleri için âşık olanlar vardır ki, bu da tanımadan evlenmenin bir sonucudur."

Süleyman. "Ben zaten tanımadığım bir kıza âşık olmam efendim," dedim. "Tanıdığım kız mı dedin, tanımadığım kız mı?" diye sordu nur yüzlü Hacı Hamit Bey. "Aslında en iyi aşk, değil tanımak, hiç görmediğin kişiye duyulan aşktır. Körler iyi âşık olur mesela." Bir kahkaha attı Hamit Bey. İşçileri de anlamadan kahkahaya katıldılar. Ağabeyimle ben giderken Hacı Hamit Bey'in mübarek elini saygıyla öptük. Yalnız kalınca ağabeyim sert bir yumruk indirdi omzuma, "Ulan göreceğiz bakalım senin şehirde nasıl bir kızla tanışıp evleneceğini," dedi...

13. MEVLUT'UN BIYIĞI

TAPUSUZ ARSANIN SAHİBİ

Mevlut, Korkut'un komşu Gümüşdere köyünden bir kızla evlenmek üzere olduğunu çok geç, 1978 Mayıs'ında büyük ablasının İstanbul'a, babasına yazdığı bir mektubu okurken öğrendi. Büyük ablası neredeyse on beş yıldır İstanbul'a babasına bazan düzenli aralıklarla, bazan da aklına estikçe mektup yazardı. Mevlut mektubu babasına, gazeteyi ona okurken takındığı dikkatli ve ciddi ses ile okudu. Korkut'un ziyaret nedeninin Gümüşdereli bir kız olduğunu öğrenince de ikisi de tuhaf bir kıskançlık, hatta öfke duydular. Korkut niye kendilerine hiç haber vermemişti? İki gün sonra baba oğul Duttepe'ye gidip Aktaşlar'dan hikâyenin başka yanlarını öğrenince, Mevlut, kendisinin de Hacı Hamit Vural gibi güçlü bir patronu, bir hamisi olsaydı İstanbul'daki hayatının çok daha kolay olacağını geçirdi içinden.

Mustafa Efendi. Aktaşlar'a gidip Korkut'un Hacı Hamit'in desteğiyle evleneceğini öğrenmemizden iki hafta geçti ki ağabeyim Hasan, bakkal dükkânında şundan bundan gevezelik ederken, birden

ciddileşti ve yeni çevreyolunun Kültepe'den geçeceğini, tepenin o yanına kadastronun uğramadığını, artık uğrasa bile kadastro memurlarının ne kadar rüşvet versen, çaresiz o arazileri yola yazacağını, yani o sırtlarda kimsenin tapusu olmadığını, olmayacağını, bu yüzden devletin üç şerit gidiş üç şerit geliş asfalt yolu geçirirken kimsenin arazisine tek kuruş istimlak bedeli ödemeyeceğini bana hızlı hızlı anlattı.

"Baktım ki bizim Kültepe'deki arsa bedavaya gidecek," dedi, "ben de o sırtlardaki arsaların kâğıtlarını toplayan Hacı Hamit Vural'a sattım. Allah razı olsun, eli açık adam, iyi de para verdi!"

"Ne! Benim arsayı bana sormadan sattın mı?"

"O senin arsan değil Mustafa. İkimizin arsası. Ben çeviriyordum, sen de yardım ettin. Muhtar da doğrusunu yaptı, verdiği kâğıdın üzerine tarih ve imza atarken öteki kâğıtlarda yaptığı gibi ikimizin de adını yazdı. Ve kâğıdı *bana* verdi. Sen de ses etmedin bana vermesine. Ama bir yıla kadar hiçbir değeri kalmayacaktı o kâğıdın. Bildiğin gibi, yıkarlar diye artık kimse o yamaca değil yeni bir gecekondu, tek bir taş koymuyor. Tek bir çivi çakmıyor."

"Kaça sattın?"

"Sen biraz sakin olsana. Ağabeyinle bağırarak konuşmasana..." diyordu ki dükkâna bir kadın girdi, pirinç istedi. Hasan da plastik küreği pirinç çuvalına sokup sokup kesekâğıdını dolduruyordu ki, öfkeyle kendimi dışarı attım. Eve döndüm. İnsan katil olabilir. Benim o arsanın yarısından ve bu gecekondudan başka bu âlemde hiçbir şeyim yok! Demedim kimseye. Mevlut'a bile. Ertesi gün gene gittim bakkala. Hasan eski gazeteleri katlayıp kesekâğıdı yapıyordu. "Kaça sattın?" Gene söyleyemedi. Geceleri uyuyamıyordum. Bir hafta sonra bir sabah bakkal boştu, birden arsayı kaça sattığını söyleyiverdi. Ne? Yarısını bana verecekmiş. O kadar düşüktü ki yalnızca şöyle diyebildim: BEN BU MİKTARI KABUL EDEMEM. "Zaten bende yok o kadar," dedi Hasan Ağabeyim, "Korkut'u evlendiriyoruz hayırlısıyla ya!" "Nasıl? Yani sen benim arsanın parasıyla oğlunu mu evlendiriyorsun!" "Zavallı Korkut çok âşık oldu, anlattık ya!" dedi. "Öfkelenme, sıra senin oğlana da gelir, Eğriboyunlu'nun kızının iki de kız kardeşi var. Birini de Mevlut ile evlendirelim. Mevlut'un hali ne olacak?" "Sen hiç karışma Mevlut'a," dedim. "O daha liseyi bitirecek, sonra askerliğini yapacak. Zaten uygun bir kız olsaydı hemen senin Süleyman'a alırdın sen."

Babasının amcasıyla Kültepe'de on üç yıl önce çevirdiği tapusuz arsanın satıldığını Mevlut Süleyman'dan öğrendi. Süleyman'a göre zaten "tapusuz arsanın sahibi" diye bir şey olamazdı. Kimsenin o arsada bir evi, hatta dikili ağacı olmadığı için muhtardan o kadar yıl önce alınmış bir kâğıtla, devletin altı şeritli yolunu durdurmak imkânsızdı. Mevlut iki hafta sonra konuyu babasından işittiğinde ilk defa öğreniyormuş gibi yaptı. Babasının öfkesine katılıyor, Aktaşlar'ın ortak arsanın kâğıdını sormadan satmalarına kızıyordu. Buna onların İstanbul'da daha başarılı ve zengin olmaları da eklenince kişisel bir haksızlığa uğradığını hissedip öfkeleniyordu. Ama amcası ve oğullarını silip atamayacağını, onlar olmadan şehirde yapayalnız kalacağını anlıyordu.

"Bana bak, benden izin almadan bir daha amcanlara gidersen, Korkut ile Süleyman'ı görürsen ölümü öp," dedi babası, "tamam mı?"

"Tamam," dedi Mevlut. "Yemin ediyorum."

Amcasının evinden, Süleyman'ın arkadaşlığından uzakta yalnız kaldığı için, ettiği yeminden kısa bir sürede pişman oldu. Geçen sene liseyi bitirip Kültepe'yi ailesiyle terk eden Ferhat da artık yoktu ortada. Babası köye döndükten sonra Haziran'da bir süre Kısmet kutusuyla çayhanelerde, çocuklu ailelerin gittiği parklarda tek başına gezindi, ama kazandığı para her gün harcadığını ancak geçiyor, Ferhat ile aynı işi yaparken kazandığının dörtte birini bile toplayamıyordu.

1978'in Temmuz başında Mevlut otobüsle köye döndü. İlk günlerde annesi, ablaları, babasıyla mutlu oldu. Ama bütün köy Korkut'un düğününe hazırlanıyor, bu da onu huzursuz ediyordu. Yaşlanan eski dostu köpek Kâmil ile tepelerde yürüdü. Güneşte kuruyan otların, palamut ağaçlarının, kayalar arasından akan soğuk suların kokusunu hatırladı. Ama İstanbul'da bir şeyler oluyor da kendisi bu olup bitenleri ve para kazanıp zengin olma fırsatını kaçırıyor duygusunu bir türlü içinden atamıyordu.

Bir öğleden sonra, bahçedeki çınar ağacının bir köşesine sakladığı iki kâğıt parayı aldı. Annesine İstanbul'a gittiğini söyledi. "Baban kızmasın!" lafına aldırış etmedi. "Çok iş var!" dedi. Öğleden sonra Beyşehir'den gelen minibüse babasıyla karşılaşmadan binmeyi başardı. Kasabada İstanbul otobüsünü beklerken Eşrefoğlu Camii'nin karşısındaki aşevinde kıymalı patlıcan yedi. Gece İstanbul otobüsünde artık kendi hayatının ve kaderinin tek sahibi

olduğunu, tek başına bir erkek olduğunu hissediyor, önündeki hayatın sınırsız imkânlarını coşkuyla düşünüyordu.

İstanbul'a dönünce bazı müşterilerini bir ayda kaybettiğini gördü. Eskiden olmazdı bu. Evet, bazı aileler perdeleri çekip kaybolur, bazıları yazlığa giderdi. (Müşterilerinin peşinden yazlık mahallelerine, Adalar'a, Erenköy'e, Suadiye'ye giden yoğurtçular vardı.) Ama büfeler ayranlık yoğurt aldığı için aslında yazları satışlar bu kadar düşmezdi. Mevlut 1978 yazında sokak yoğurtçuluğunun birkaç yıldan fazla bir geleceği olmadığını kavradı. Babasının kuşağından, önlüklü çalışkan satıcıları ya da ondan sonraki kuşağın kendi gibi hırslı ve başka işler arayan genç yoğurtçuları sokaklarda gittikçe daha az görüyordu.

Ama yoğurt satıcılığının zorlaşması Mevlut'u babası gibi öfkeli, kavgacı biri yapmadı. Kötümser ve yalnız günlerinde bile müşterilerinin içini açan, gülümseyen yüz ifadesini hiç kaybetmedi. Kapısında "Satıcı giremez" yazan yeni yüksek apartmanların girişindeki teyzeler, kapıcı karıları, "Asansör satıcılara yasak" demeyi seven ihtiyar cadalozlar Mevlut'un yüzünü görür görmez asansörün kapılarını nasıl açacağını, hangi düğmelere nasıl basacağını ayrıntılarıyla ona anlatmaktan hoşlanırlardı. Mutfak kapılarında, merdiven sahanlıklarında, apartman girişlerinde, kendisine hayranlıkla bakan pek çok hizmetçi kız, kapıcı kızı görüyordu. Ama onlarla nasıl konuşacağını bile bilmiyordu. Bu bilgisizliğini "edepli olma" isteğiyle kendinden de saklıyordu. Yaşıtı kızlarla rahat rahat konuşabilen genç erkekleri yabancı filmlerde görmüştü, onlar gibi olmak isterdi. Ama kimin iyi kimin kötü olduğu belirsiz yabancı filmleri de çok sevmiyordu. Otuz bir çekerken yabancı filmlerde, yerli dergilerde gördüğü yabancı kadınları hayal ediyordu daha çok. Sabah güneşi yatağını, yarı çıplak gövdesini ısıtırken bir yandan bu hayalleri aklından geçirip diğer yandan aşırı bir tutkuya kapılmadan otuz bir çekmeyi severdi.

Evde yalnız olmak hoşuna gidiyordu. Babası gelene kadar da olsa kendi kendinin efendisiydi. Bir bacağı kısa, sallanan masanın yerini değiştirdi, köşesi sarkmış perdeyi sandalyeye çıkıp kornişinden düzeltti, kullanmadığı mutfak eşyalarını, kap kacağı dolaba dizdi. Evi babasıyla birlikte yaşadığı zamanlarda yaptığından çok daha sık silip süpürdü. Ama bu tek odalı yerin her zamankinden daha pis kokulu ve dağınık olduğu duygusunu da içinden atamadı. Kendi yalnızlığını, kendi kokusunu –pis kokusunu– seviyor,

babasını hayatta yalnızlığa, huysuzluğa iten şeyi kendi kanında da hissediyordu. Artık yirmi bir yaşındaydı.

Kültepe ve Duttepe'nin kahvelerine uğradı. Mahalleden aşina olduğu yaşıtlarına, kahvede televizyona bakarak pinekleyen gençlere takılmak istediği için birkaç sabah yakındaki işçi pazarına gitti. Her sabah saat sekizde Mecidiyeköy'ün girişindeki boş bir arsada işçi pazarı kuruluyordu. Köyden geldikten hemen sonra bir atölyede bir süre çalıştırılıp, sigortalanmak istenmediği için işlerinden atılmış vasıfsız işçiler, ne iş olursa yaparım deyip tepelerin birinde yaşayan akrabalarının evine sığınanlar gelirdi buraya. Bir işleri olmadığı için utançla yaşayan gençler, bir işte düzenli çalışmayı başaramayan huysuz ve beceriksizler sabahları bu arsaya gider, şehrin her yerinden kamyonetleriyle gelen iş sahiplerini sigara içerek beklerlerdi. Kahvelerde vakit öldüren gençler arasında da günübirlik işler için şehrin uzak köşelerine gidip para kazanan ve kazandıklarıyla övünenler vardı, ama Mevlut yoğurt satarak onların bir günde kazandığına yakın bir parayı yarım günde toparlıyordu.

Kendini yalnız ve çaresiz hissettiği günlerin birinin sonunda tepsilerini, sırığını, malzemelerini bir lokantaya bıraktıktan sonra Ferhat'ı bulmaya gitti. Balık istifi dolu, ter kokulu kırmızı bir İETT otobüsüyle şehrin sınırına, Gaziosmanpaşa'ya iki saatte gitti. Meraktan bakkalların vitrin niyetine kullandığı buzdolabına bakıp yoğurt şirketlerinin buraları da ele geçirdiğini gördü. Arka sokaklarda ise, bir buzdolabının vitrininde, kiloyla tartılıp satılan tepsi yoğurdu vardı.

Minibüsle şehrin dışındaki Gazi Mahallesi'ne vardığında hava kararıyordu. Dimdik bir yokuştan ibaret mahallenin ta öbür ucuna, camiye kadar yürüdü. Tepenin arkasındaki orman İstanbul'un sonunun bir çeşit doğal ve yeşil sınırıydı, ama belli ki dikenli tellere rağmen orman arazisi, şehre göç edenler tarafından kenarından köşesinden tırtıklanıyordu. Mevlut duvarları devrimci sloganlarla, orak çekiçli, kızıl yıldızlı resimlerle kaplı mahalleyi Kültepe ve Duttepe'den çok daha yoksul buldu. Kültepe'den kovalanmış Aleviler arasında tanıdık bir yüzle karşılaşırım diye sokaklarda sarhoş gibi, ama belirsiz bir şeyden korkarak gezindi, en kalabalık kahvelere girip çıktı. Ama adını sorarak aramasına rağmen ne Ferhat'tan bir haber alabildi ne de bir tanıdığa rastladı. Ortalık iyice karardıktan sonra, sokak lambaları bile olmayan Gazi Mahallesi ücra bir Anadolu kasabasından da çok kasvetle doldurdu içini.

Evde sabaha kadar otuz bir çekti. Bir kere yapıyor, boşalıp rahatladıktan sonra bir daha yapmayacağını utanç ve suçlulukla düşünüyordu. Bunun için kendi kendine yemin ediyordu. Bir süre sonra yeminini tutamayıp günaha girmekten korkuyordu. Bundan emin olmanın en iyi yolu hemen bir kere daha otuz bir çekmek ve bu kötü alışkanlığı hayatının sonuna kadar unutmaktı. Böylece iki saat sonra son bir kere daha otuz bir çekiyordu.

Bazan kafası ona aslında hiç düşünmek istemediği şeyleri düşündürüyordu. Allah'ın varlığını sorguluyor; ya da en edepsiz kelimeleri aklından geçiriyor; ya da bütün dünyanın filmlerdeki gibi bir patlamayla parçalara ayrıldığı gözlerinin önünde canlanıyordu. Bunları kendi mi düşünüyordu?

Okula gitmediği için haftada bir tıraş oluyordu. İçindeki karanlığın dışarı çıkmak için her fırsatı kullandığını hissediyordu. İki hafta hiç tıraş olmadı. Tıraşsız hali kaymaklı yoğurda, temizliğe meraklı iyi müşterilerini ürkütmeye başlayınca tıraş olmaya karar verdi. Artık ev eskiden olduğu gibi karanlık değildi. (Eskiden evin neden karanlık olduğunu hatırlamıyordu.) Gene de tıraş aynasını babasının yaptığı gibi dışarı çıkardı. Sakallarını kestikten sonra aklının bir köşesinde ta baştan beri duran şeyi kabul etti. Yüzündeki, boynundaki köpükleri sildi. Ve aynaya baktı: Şimdi bir bıyığı vardı.

Bıyıklı halini beğenmedi Mevlut. Kendini "güzel" bulmadı. Herkesin sevimli bulduğu o bebek yüzlü çocuk gitmiş, sokakta milyonlarcasını gördüğü erkeklerden biri gelmişti. Onu canayakın bulan müşteriler, okuyup okumadığını soran teyzeler, gözlerinin içine manalı manalı bakan başörtülü hizmetçi kızlar onu bu haliyle beğenir miydi? Jiletle hiç dokunmamasına rağmen bıyığının biçimi herkesinki gibi olmuştu. Artık teyzesinin, kucağına oturtup öpeceği biri değildi; bu kalbini kırıyor, geri dönüşsüz bir şeyin başında olduğunu anlıyordu, ama bu yeni halinin kendisine güç verdiğini de hissediyordu.

Otuz bir çekerken dolaylı olarak düşündüğü ve aslında düşünmeyi kendisine hep yasakladığı şeyi artık ne yazık ki açıkça ve sık sık düşünüyordu: Yirmi bir yaşındaydı ve hayatında hiçbir kadınla yatmamıştı. Evlenmek isteyeceği güzel, başörtülü ve temiz ahlaklı bir kız evlenmeden önce kendisiyle yatmazdı. Zaten kendisi de, evlenmeden önce yatan bir kızla evlenmek istemezdi.

Ama ilk konu evlilik değil, iyi bir kadına sarılmak, onu öp-

mek, onunla sevişebilmekti. Mevlut bu istek ve evliliği ayrı şeyler olarak görüyor ama evlilik olmadan cinselliği elde edemiyordu. Kendisine ilgiyle bakan kızlardan biriyle ciddi bir şekilde arkadaşlık edip (parka, sinemaya gidebilir, bir yerde gazoz içebilirlerdi), onda evleneceği izlenimini uyandırıp (en zor kısım bu olmalıydı) sonra onunla yatabilirdi. Ama böyle bir sorumsuzluğu ancak kötü ruhlu bencil erkekler yapardı, Mevlut değil. Üstelik gözüyaşlı kızın ağabeyleri, babası sonra Mevlut'u vurabilirlerdi. Durumu mesele etmeden ve ailesine belli etmeden, erkeklerle ancak başörtüsü takmayan kızlar yatabilirdi ve Mevlut şehirde doğup büyümüş herhangi bir kızın, (bıyığı Mevlut'a ne kadar yakışırsa yakışsın) kendisiyle asla ilgilenmeyeceğini biliyordu. Son yol Karaköy'deki kerhanelere gitmekti. Mevlut oraya hiç gitmedi.

Yaz sonuna doğru, Hasan Amca'nın bakkalının kapısının önünden geçmesinin hemen ertesi gece yarısı kapısı vuruldu. Süleyman'ı görünce Mevlut'un içi mutlulukla doldu, amcasının oğluna içtenlikle sarılırken Süleyman'ın da bıyık bıraktığını gördü.

Süleyman. "Sen benim kardeşimsin," dedi Mevlut bana, öyle bir sarıldı ki benim de gözlerim nemlendi. Birbirimizden habersiz bıyık bırakmak güldürdü bizi.

"Ama solcu tarzı bırakmışsın!" dedim.

"Nasıl?"

"Bırak numarayı, kenarları üçgen şeklinde kesilmiş bıyığı solcular bırakıyor. Ferhat'ı mı örnek aldın?"

"Kimseyi örnek almadım. Ben şekil vermeden içimden geldiği gibi kestim... Sen de ülkücüler gibi kestirmişsin o zaman."

Aynayı raftan alarak birbirimizin bıyığına baktık.

"Köydeki düğüne gelme," dedim, "ama Korkut'un iki hafta sonra Mecidiyeköy'de Şahika Düğün Salonu'nda yapılacak düğününe geleceksin. Mustafa Amca'ya uyup, huysuzluk edip bizlerle kavga etme, aileyi bölme. Bak Kürtler, Aleviler birbirleriyle nasıl dayanışıyorlar. Önce hep birlikte biri için ev yapıyorlar, sonra diğeri için, sonra diğeri için. Biri bir köşede bir iş bulursa, hemen köyün, aşiretin geri kalanını yanına çağırıyor."

"Biz de buraya köyden öyle geldik, ne var!" dedi Mevlut. "Siz Aktaşlar maşallah kârdasınız da babamla biz o kadar çalışmamıza rağmen İstanbul'un nimetlerinden istifade edemedik bir türlü. Arsamız da uçup gitti."

"Arsada hakkın olduğunu unutmadık Mevlut. Hacı Hamit Vural çok adil, çok yardımsever bir insandır. Olmasaydı Korkut Ağabeyim evlenecek parayı da bulamazdı. Boynueğri Abdurrahman Efendi'nin iki tane daha güzel kızı var. Seni büyüğüyle evlendirelim, çok güzelmiş. Kim evlendirecek, kim barındıracak, kim koruyacak seni. Şehirde yalnızlığa dayanamaz insan."

"Ben kendim bir kız bulup evleneceğim, kimsenin yardımına ihtiyacım yok," dedi Mevlut inatla.

14. MEVLUT ÂŞIK OLUYOR

BÖYLE BİR RASTLAŞMA ANCAK ALLAH İSTERSE OLUR

Mevlut, Korkut ile Vediha'nın Ağustos sonundaki düğününe gitti. Kararını nasıl değiştirdiğini kendi kendine açıklamakta zorlanıyordu. Düğün sabahı, babasının tanıdığı bir terziden indirimle aldığı ceketi giydi. Babasının bayramlarda ve devlet dairelerine gidişlerinde giydiği soluk lacivert kravatını da taktı. Bir kenara ayırdığı parayla Şişli'de bir kuyumcudan yirmi mark aldı.

Şahika Düğün Salonu, Duttepe ile Mecidiyeköy arasındaki yokuş yolun üzerindeydi. Ferhat ile satıcılık yaptığı yazlarda, belediyenin ve işçi sendikalarının düzenlediği sünnetlerin ve patronların da desteklediği ustabaşı ve işçi düğünlerinin sonunda Mevlut arkadaşıyla bu salona iki üç kere sızmış, bedava limonata içmiş, bisküvi yemişti, ama önünden çok geçtiği bu mekân hafızasında iz bırakmamıştı. Merdivenlerden inip salona girince, tıkış tıkış kalabalığın ve küçük orkestranın gürültüsünden ve yeraltındaki salonun sıcaklığı ve havasızlığından bir an nefes alamadı.

Süleyman. Ben, ağabeyim, hepimiz, Mevlut'u düğünde görünce çok sevindik. Ağabeyim beyaz-krem rengi takım elbise ve mor gömlek giymişti. Mevlut'a çok iyi davrandı, onu herkesle tanıştırdı, genç erkeklerin oturduğu bizim masaya getirdi. "Bebek yüzlü olmasına bakmayın beyler bu çocuğun," dedi. "Bizim ailedeki en sağlam adam budur."

"Mevlutçuğum, bıyık bıraktığına göre artık limonatayı sade içmek sana yakışmaz," dedim. Masanın altındaki şişeyi gösterdim

ona ve bardağını alıp votka koydum. “Sen hiç hakiki Rus-komünist votkası içtin mi?” “Ben daha Türk votkası bile içmedim hayatta,” dedi Mevlut. “Bu rakıdan da sertse vurmasın kafama.” “Vurmaz, bilakis rahatlar, başını kaldırıp belki biraz etrafa bakacak cesareti bile bulursun.” “Bakıyorum etrafa!” dedi Mevlut. Ama bakmıyordu. Votkalı limonatasını diline değdirir değdirmez biber yemiş gibi irkildi ama toparladı kendini. “Süleyman ben yirmi mark takacağım Korkut’a, ama az bulur diye çekiniyorum?” “Nereden alıyorsun lan bu markları, polis yakalayıp tıkmasın seni içeriye,” diye korkuttum Mevlut’u. “Yok, herkes alıyor. Paranı Türk parasında tutarsan enayisin, her gün enflasyonda yarısı uçuyor,” dedi. Masadakilere döndüm. “Mevlut’un böyle saf yüzlü olmasına bakmayın ha,” dedim. “Dünyanın en uyanık ve pinti satıcısıdır bu adam. Senin gibi bir pintinin yirmi mark takması... büyük iş... Bırak bu yoğurtçuluğu artık Mevlut. Hepimizin babası yoğurtçuydu, ama bizim şimdiden kendi işlerimiz var.” “Merak etmeyin, ben de bir gün kendi işimi kuracağım. O zaman biz bunu niye akıl edemedik diye çok şaşacaksınız.” “Ne olacak senin işin, söyle bakayım Mevlut.” “Mevlut, sen gel benle ortak ol!” dedi Boksör Hidayet. (Boksör gibi burnu olduğu ve okuldan kaydı zaten silinmek üzereyken kimyacı Fiyaka Fevzi’yi tıpkı ağabeyim gibi bir yumrukta devirdiği için bu takma adı almıştı.) “Ben bunlar gibi bakkal dükkânı, dönerci dükkânı açmadım. Benim ciddi inşaat malzemeleri dükkânım var” dedi Hidayet. “Senin değil ulan, eniştenin o dükkân,” dedim, “o kadarı bizim de var.” “Beyler kızlar bakıyor.” “Nerede?” “Gelinin oturduğu masadakiler.” “Hoop, hep birlikte bakmayın,” dedim. “Onlar artık benim ailem.” “Bakmıyoruz biz de zaten,” dedi Boksör Hidayet, bakmaya devam ederek. “Yahu bu kızlar zaten çok küçük. Biz sübyancı değiliz.” “Dikkat Hacı Hamit geldi beyler.” “Eee ne yapalım?” “Ayağa kalkıp İstiklal Marşı mı okuyalım?” “Şişeyi saklayın, limonata bardağından bile içmeyin, çok uyanıktır, hemen fark eder. Çok kızar böyle şeylere, keser hemen cezayı.”

Hacı Hamit Vural adamlarıyla içeri girdiğinde Mevlut uzakta, gelin masasında oturan kızlara bakıyordu. Herkesin başı, kapıdan girer girmez çevresi elini öpen adamlarıyla çevrilen Hacı Hamit’e dönmüştü.

Mevlut da, Korkut gibi yirmi beşine geldiğinde Vediha gibi gü-

zel bir kızla evlenebilmek isterdi. Bu da tabii para kazanmakla, Hacı Hamit gibilerinin koruması altına girmekle olurdu ancak. Bunun için askere gidip gelmesi, hiç durmadan çalışması ve yoğurtçuluğu bırakıp bir iş, dükkân sahibi olması gerektiğini de anlıyordu.

Gelinin oturduğu masaya en sonunda doğrudan bakmaya başladı. İçki kadar kalabalığın gürültüsünün ve salondaki hareketin artmasının da payı vardı cesaretlenmesinde. Ama Allah'ın kendisini koruyacağını, kısmetinin açık olduğunu da hissediyordu.

Mevlut, yıllar sonra bile, o dakikaları ve araya girenler yüzünden bazan zorlukla görebildiği güzel kızların masasındaki hareketi film seyreder gibi hatırlayacaktı. Ama kelimeleri ve görüntüleri her zaman açık olmayan bir filmdi bu:

"Aslında kızlar o kadar küçük değil," dedi masadaki bir ses. "Evlenme yaşına gelmişler hepsi."

"Mavi başörtülü olanı da mı?" "Beyler lütfen o kadar doğrudan bakmayın," dedi Süleyman. "Bu kızların yarısı köye dönecek, yarısı da şehirde kalacaklar." "Şehirde nerede oturuyor ağbi bunlar?.." "Gültepe'de oturan da var, Kuştepe'de oturan da var." "Bizi götürürsün sen artık oraya..." "Bu kızlardan hangisine mektup yazmak isterdin?" "Hiçbirine," dedi Mevlut'un hiç tanımadığı dürüst bir genç. "Çünkü o kadar uzaktalar ki ben seçemiyorum bile onları." "Uzaktaysalar mektup yaz işte."

"Gelinimiz Vediha'nın nüfus kâğıdı on altı diyor ama aslında on yedidir," dedi Süleyman. "Kardeşleri de aslında on beş ve on altıdır. Boynueğri Abdurrahman Efendi kızlarını daha küçük yazdırmıştır ki evde babalarıyla oturup onun keyfini yerine getirsinler."

"Şu en küçüklerinin adı ne?"

"En güzeli o, evet."

"Ablasında iş yok."

"Biri Samiha, öteki Rayiha," dedi Süleyman.

Mevlut kalbinin hızla atmasına şaştı, heyecanlandı.

"Diğer üç kız da onların köyden..." "Mavi başörtülü olan da iyi..." "Bu kızların hiçbiri on dördünden küçük değildir." "Bunlar çocuk," dedi Boksör. "Ben babaları olsam bunlara daha başörtüsü taktırmazdım."

"Başörtüsünü bizim köyde ilkokulu bitirince takarsın," dedi Mevlut heyecanını yenemeyerek.

"En küçükleri de bu yıl bitirdi ilkokulu."

"Hangisi o, beyaz başörtülü olanı mı?" diye sordu Mevlut.

"Güzel olanı, küçük olanı."

"Açıkçası ben köyden kızla evlenmem," dedi Boksör Hidayet.

"Şehirli kız da senle evlenmez."

"Niye?" dedi Hidayet alınarak. "Şehirli çok mu kız tanıyorsun yani sen?"

"Çook."

"Dükkâna gelen müşteri tanıdığın kızdan sayılmaz oğlum, boşuna kandırma kendini."

Mevlut şekerli bisküvilerle birlikte, naftalin gibi kokan votkalı limonatalardan bir tane daha içti. Gelin ile damada hediye verme, takı takma sırasına girince Korkut'un evlendiği Vediha Yenge'nin şaşırtıcı güzelliğini uzun uzun seyredebildi. Kızlar masasında oturan küçük kız kardeşi Rayiha da büyük ablası gibi güzeldi; Mevlut kalabalık genç kızlar masasına doğru baktıkça, Rayiha'yı gördükçe içinde hem yaşama isteği kadar güçlü bir istek keşfediyor hem de utanıyor, hayatta başarısız olmaktan korkuyordu.

Korkut'un ceketinin yakasına yirmi markı, Süleyman'ın verdiği çengelli iğneyle iğnelerken yengesinin güzel yüzüne bakamadı ve utancından utandı.

Masasına dönerken, hiç planlamadığı bir şey yaptı: Gümüşdereli köylüleriyle birlikte oturan Abdurrahman Efendi'yi tebrik etmek için yaklaştı. Kızların masasına çok yakındı, ama oraya bakmıyordu hiç. Abdurrahman Efendi çok şıktı; eğri boynunu saklayan yüksek yakalı beyaz bir gömlek, zarif bir ceket giymişti. Kızlarından başı dönen satıcı ve yoğurtçu genç erkeklerin tuhaf davranışlarına alışkındı. Bir ağa gibi Mevlut'a elini uzattı, Mevlut da öptü. Güzel kızı bunu görmüş müydü?

Mevlut bir an kendini tutamadı ve kızların masasına bir bakış attı. Kalbi deli gibi hızlandı; hem bir korku, hem bir sevinç duydu. Ama aynı anda da bir hayal kırıklığı hissetti. Masada bir iki sandalye boşalmıştı. Aslında Mevlut masadaki kızlardan hiçbirini uzaktan iyi görememişti. Bu yüzden eksiğin tam ne olduğunu anlamak için masaya bakarak yürüyordu ki...

Az daha çarpışacaklardı. Kızların en güzeliydi bu. En küçüğüydü galiba; çocuk gibi bir hali vardı.

Mevlut ile bir an birbirlerinin gözlerinin içine baktılar. Çok dürüst, içten bakışları, çocuksu kara gözleri vardı. Babasının masasına doğru yürüdü gitti.

Aklı karışmıştı ama Mevlut bunun hayatının kısmeti olduğunu anladı hemen. Böyle bir rastlaşma ancak Allah isterse olur, diye düşündü. Kafasını toparlamakta zorlanıyor, kızı yeniden görmek için eğri boyunlu babasının masasına doğru bakıyordu ama kalabalıktan göremiyordu. Çok da uzaktaydı şimdi. Öte yandan yüzünü görmese bile uzaktaki kızın hareketlerini, mavi başörtüsünün bir leke gibi kıpırdanışını ruhunda hissediyordu. O güzel kızdan, o inanılmaz karşılaşmadan, kara gözlerle bakışmalarından herkese söz etmek geliyordu içinden.

Düğün dağılmadan önce bir ara "Abdurrahman Efendi ile kızları Samiha ve Rayiha köye dönmeden daha bir hafta bizdeler," dedi Süleyman.

Mevlut ertesi günlerde kara gözlü çocuk yüzlü kızı ve bu sözü sürekli düşündü. Süleyman bunu kendisine niye söylemişti? Eskiden sık sık yaptığı gibi, bir bahane olmadan çatkapı Aktaşlar'a gitse ne olurdu? O kızı bir kere daha görebilir miydi? O Mevlut'u fark etmiş miydi? Ama şimdi gitmek için iyi bir bahane bulmalıydı, çünkü Süleyman güzel kızı görmeye geldiğini hemen anlar, belki de onu Mevlut'tan kaçırırdı. Belki de alay eder, hatta "Bu daha çocuk," diyerek işi bozabilirdi. Mevlut kıza takıldığını söylerse, büyük ihtimal Süleyman da ona âşık olduğunu, hatta ilk kendisinin âşık olduğunu söyler, Mevlut'u kıza yaklaştırmazdı. Mevlut bir hafta boyunca sürekli yoğurt sattı ve Aktaşlar'a gitmek için inandırıcı bir bahane aradı ama bulamadı.

Leylekler döndü, Ağustos bitti, Eylül'ün ilk iki haftası geçti ve Mevlut ne liseye uğradı ne de bir yıl önce hayal ettiği gibi şiltesinin içinde saklığı marklarını bozdurup üniversiteye giriş dershanelerinden birine yazıldı. Geçen sene kaydını dondurmak için İskelet'in istediği raporu da İl Sağlık Müdürlüğü'nden almamıştı. Bütün bunlar zaten iki yıldır fiilen sona ermiş olan eğitim hayatının bir hayal olarak bile devam edemeyeceği anlamına geliyordu. Yakında askerlik şubesinden jandarmalar köye gelebilirdi.

Mevlut askerlik ertelemeleri için babasının jandarmalara yalan söylemeyeceğini, "Askere gitsin de sonra evlensin!" diyeceğini düşünüyordu. Üstelik bunu diyecek olan babasında kendisini evlendirecek para da yoktu. Oysa Mevlut o kızla bir an önce evlenmek istiyordu. Vediha ile kafiyeli idi kız kardeşleri. Hata etmiş, zayıf davranmış, bir bahane uydurup Aktaşlar'a gidememişti bile. Bu konuda pişmanlığa kapıldığı zamanlarda, bir mantık ile yatıştırı-

yordu kendini: Aktaşlar'a gidip Rayiha'yı görseydi, belki de kız ona hiç yüz vermez, Mevlut da büyük bir hayal kırıklığına uğrayabilirdi. Oysa sokaklarda sırtında yoğurtçu sırığı yürürken Rayiha'yı düşünmek bile yükünü hafifletmeye yetiyordu.

Süleyman. Ağabeyim, Hacı Hamit Vural'ın inşaat malzemeleri şirketine üç ay önce beni de aldırdı. Artık şirketin Ford kamyonetini ben kullanıyorum. Geçen sabah, saat on civarı Mecidiyeköy'deki Malatyalı bakkalın dükkânından sigara (babam içmemi istemediği için bizim bakkaldan almıyorum) almış gidiyordum ki biri sağ camı tıklatıyor: Mevlut! Yazık, sırığını sırtlamış, şehre yoğurt satmaya gidiyor garibanım. "Atla!" dedim. Sırığını, tepsileri arkaya koyup bindi hemen. Bir sigara uzattım, otomatik çakmak ile yaktım; Mevlut ilk defa gördü beni direksiyonda, inanamıyor. Onun saatte dört kilometre hızla otuz kilo yoğurt taşıdığı sokakta biz saatte altmış kilometre hızla –Mevlut da bakıyordu ibrelere– çukur çukur yollarda kayar gibi gidiyoruz. Şundan bundan konuştuk, ama tutuktu, aklında başka bir şey vardı, sonunda Abdurrahman Efendi'yi, kızlarını sordu.

"Onlar köye döndüler tabii," dedim.

"Vediha'nın kız kardeşlerinin adları neydi?"

"Niye soruyorsun?"

"Hiç, öyle..."

"Kızma bana Mevlut, Vediha artık benim yengem. Kızlar da ağbimin baldızları... Onlar artık aileden..."

"Ben aileden değil miyim?"

"Tabii ki... Onun için bana her şeyi söyleyeceksin."

"Söylerim tabii... Ama sen de kimseye söylemeyeceğine yemin et."

"Sırrını saklayacağıma, Allahım, milletim, bayrağım üzerine yemin ederim."

"Ben Rayiha'ya âşık oldum," dedi Mevlut. "Kara gözlü, en küçük olanı Rayiha değil mi? Babasının masasına giderken biz onla karşılaştık. Sen de gördün mü, az daha çarpışıyorduk. Gözlerinin içine baktım yakından. Önce unuturum sanıyordum. Sonra unutamadım."

"Neyi unutamadın?"

"Gözlerini... Bana bakışını... Sen düğünde bizim onunla yollarımızın kesişmesini gördün mü?"

"Gördüm."

"Sence bu bir tesadüf müydü, değil miydi?"

"Sen Rayiha'ya âşık olmuşsun oğlum. Ben bunu bilmemiş olayım."

"Çok güzel kız, değil mi?.. Ona mektup yazsam verir misin?"

"Duttepe'de değil ki artık onlar. Köye döndüler dedim ya..." Mevlut öyle kederlendi ki, "Senin için bir şey yaparım," dedim, "yalnız yakalanırsak ne olacak?" Yalvaran bakışları içime işledi. "Tamam oğlum, bakarız," dedim.

Harbiye'de kışlanın karşısında sırığını, tepsilerini aldı, mutlulukla indi kamyonetten. Ailemizde hâlâ sokak sokak yoğurt satan birinin olması inanın içimi acıtıyor.

15. MEVLUT EVDEN AYRILIYOR

YARIN SOKAKTA GÖRSEN ONU TANIYABİLİR MİSİN?

Mustafa Efendi. Mevlut'un İstanbul'da Korkut'un düğününe gittiğini öğrenince inanamadım. Başımdan aşağı kaynar sular döküldü. Şimdi İstanbul yolundayım, otobüs sallandıkça kafam soğuk cama ikide bir vuruyor: Keşke İstanbul'a hiç gitmeseydim diye düşünüyorum, köyden dışarı adımımı hiç atmasaydım.

1978 Ekim'i başında havalar soğumadan ve boza mevsimi açılmadan az önce bir akşam Mevlut eve girdiğinde babasını karanlıkta içeride oturur buldu. Pek çok evde lambalar yandığı için evi boş sanmıştı. Bu yüzden ilk anda evde hırsız olduğu için korktuğunu sandı. Ama hızla atan kalbi, babası düğüne gittiğini bildiği için korktuğunu hatırlattı ona. Düğüne gelen herkes –aslında bütün köy– birbiriyle akraba olduğu için böyle bir şeyin babasından gizli kalmasına da imkân yoktu. Büyük ihtimal, babası şimdi bu ikinci durumu Mevlut'un bildiğini bildiği –yani babasının haberi işiteceğini bile bile düğüne gittiği– için daha da kızgındı.

İki aydır birbirlerini görmemişlerdi. Dokuz yıl önce Mevlut İstanbul'a geldiğinden beri baba oğul arasında bu kadar uzun bir ayrılık olmamıştı. Babasının bütün huysuzluklarına, aralarındaki bit-

mez tükenmez çekişmelere rağmen –ya da tam bu yüzden– arkadaş ve yoldaş olduklarını biliyordu Mevlut. Ama babasının cezalandırıcı sessizliklerinden, öfke buhranlarından bıktığını da görüyordu.

"Gel buraya!"

Mevlut gitti. Ama babası, Mevlut'un beklediği gibi tokat atmadı ona. Masanın üzerini gösterdi. Mevlut yirmilik Alman markı destelerini yarı karanlıkta ancak gördü. Şiltenin içinde nasıl bulmuştu babası bunları?

"Kim verdi sana bunları?"

"Ben kazandım."

"Nasıl kazandın bu kadar parayı?" Babası, birikmiş parasını bankaya yatırır, enflasyon yüzde seksen iken banka yüzde otuz üç faiz verdiği için parası erir, ama inatla, eridiğini kabul etmezdi. Döviz nasıl alınır öğrenmek de istemezdi.

"Çok para değil," dedi Mevlut. "Bin altı yüz seksen mark. Geçen seneden de var. Yoğurt satarak biriktirdim."

"Parayı da benden sakladın. Bana yalan mı söylüyorsun? Hiç haram yedin mi?"

"Ölünü öpeyim ki..."

"Düğüne de gitmeyeceğim, ölünü öpeyim, diye yemin etmiştin."

Mevlut önüne baktı, babasından bir tokat gelmekte olduğunu hissetti. "Bana artık vurma, yirmi bir yaşındayım."

"Niyeymiş o?" dedi babası. Mevlut'a bir tokat attı.

Dirseklerini kaldırıp yüzünü koruduğu için tokat yüzüne değil, koluna ve dirseğine geldi. Canı yanan babası öfkelendi, Mevlut'un omzuna kararlılıkla arka arkaya iki sert yumruk indirdi. "Defol git evimden, hayırsız!" diye bağırdı.

Mevlut ikinci yumruğun şiddetiyle ve hayretle geri geri iki adım attı. Sırtüstü yatağa devrildi. Çocukluğunda yaptığı gibi yatakta iki büklüm kıvrıldı. Sırtını babasına döndü, hafifçe titriyordu. Babası bunu ağlamak sandı, Mevlut onu bozmadı.

Mevlut bir yandan eşyalarını hemen alıp gitmek istiyor (bunu hayal ederken, babasının pişmanlıkla onu tutacağını da hesaplıyordu), bir yandan da geri dönüşsüz bir yola girmekten korkuyordu. Bu evden gidecekse şimdi öfkeyle değil, sabah soğukkanlılıkla gitmeliydi. Şimdi ona umut veren tek şey Rayiha'ydı. Bir yerde yalnız kalmalı ve ona yazacağı mektubu hayal etmeliydi.

Mevlut yattığı yerden kıpırdamadı. Kalkarsa babasıyla yeniden

çatışabileceğini hesaplıyordu. Böyle bir çatışma olur da yeni bir tokat ve yumruk yerse evde kalması imkânsızlaşırdı.

Babasının evin tek odasının içinde bir aşağı bir yukarı yürüdüğünü, kendine bir bardak su, bir kadeh rakı koyduğunu, bir sigara yaktığını yattığı yerden işitiyordu. Bu evde geçirdiği dokuz yıl boyunca –hele ortaokula giderken– uykuyla uyanıklık arasında babasının evin içinde çıkardığı bu tıkırtıları, kendi kendine söylenişini, soluk alıp verişini, boza sattığı kış günlerinde hiç bitmeyen öksürüğünü, hatta gece horultusunu dinlemek Mevlut'a güven ve huzur vermişti. Şimdi babasına karşı aynı duyguları duyamıyordu.

Elbiseleriyle uyuyakaldı. Çocukluğunda babası kendisini dövüp ağlattığı ya da sokaklarda satıcılık yapıp çok yorulduğu, bir de üstüne ders çalıştığı zamanlarda elbiseleriyle yatakta uyuyakalmayı severdi.

Sabah uyandığında babası evde yoktu. Köye götürüp getirdiği küçük bavula çoraplarını, gömleklerini, tıraş takımını, pijamasını, yeleğini, terliklerini koydu. Alacağı her şeyi aldıktan sonra bavulun hâlâ yarı boş olmasına şaştı. Masanın üzerindeki mark destelerini de eski bir gazeteye sardı, üzerinde HAYAT yazan bir plastik torbaya yerleştirip bavula koydu. Evden çıkarken yüreğinde korku ve suçluluk değil, özgürlük duygusu vardı yalnızca.

Doğru Ferhat'a, Gazi Mahallesi'ne gitti. Bir yıl önce, bir akşam vakti ilk gelişinin aksine, Ferhatların evini iki kişiye sorup çok kolay buldu. Ferhat, annesi ve babası ile Alevi katliamından birkaç ay sonra, evlerini Hacı Hamit Vural'ın adamlarından birine, çok fazla kazıklanmadan satmayı başarmış, şehrin ve ülkenin her yerinden Alevi ve Kürtlerin göç ettiği Gazi Mahallesi'ne yerleşmişlerdi.

Ferhat. Mevlut bitiremedi ama şükür ben liseyi bitirdim en sonunda. Üniversite giriş sınavında iyi puan tutturamadım. Buraya geldikten sonra da bizimkilerin muhasebesinde çalıştığı çikolata şeker fabrikasının otoparkında durdum bir süre, ama orada Ordulu bir haydut kötü davrandı bana. Mahalledeki arkadaşlarla bir ara bir örgüte takıldım. Reklam olmasın diye parti adı yazmayan gazeteler gibi niye "örgüt" diyorum ki: TMLKHP–MLC idi adı. Bana göre değildi. Bana göre olmadıklarını anlamama rağmen onlara saygımdan ve korkumdan hâlâ yanlarında durduğum için suçluluk duyuyordum. Mevlut'un bir sermaye ile gelmesi iyi oldu. İkimiz de tıpkı Kültepe gibi Gazi Mahallesi'nin de bize yaramayacağını anlı-

yorduk. 1978 Aralık'ında Kahramanmaraş'ta Alevi mahallelerinin yakılması, yağmalanması ve Alevi katliamı hem Gazi Mahallesi'ni hareketlendirdi, hem de yeni güçler ve siyasallaşma getirdi. Askere gitmeden önce şehrin merkezine, Karaköy, Taksim civarlarındaki bir yere yerleşirsek daha çok çalışıp daha çok para kazanabileceğimizi, vaktimizi yollarda, otobüslerde değil, kaldırımlarda kalabalığın içinde para kazanarak geçireceğimizi düşündük.

Karlıova Lokantası, Beyoğlu'nun Tarlabaşı tarafında, Nevizade Sokağı'nın arkalarında küçük bir eski Rum meyhanesiydi. 1964'te bir gecede Başbakan İsmet Paşa tarafından İstanbul'dan kovulan Rumlarla birlikte şehri terk eden sahibinden lokantayı devralan Bingöllü bir garson, Kadri Karlıovalı, on beş yıl lokantayı öğleleri civar terzilere, kuyumculara, Beyoğlu'ndaki küçük esnafa tencere yemeği vererek, akşamları da içmeye ve sinemaya giden orta halli akşamcılara rakı meze sunarak işlettikten sonra iflasın eşiğine gelmişti. Kapanma tehlikesinin nedeni, Beyoğlu'ndan orta sınıf kalabalıkları uzaklaştıran sinemalardaki seks filmleri ve sokaklardaki siyasal terör değildi yalnızca. Huysuz ve pinti patron, mutfaktan bir şeyler çaldığına inandığı çocuk yaşta bir bulaşıkçıyı ve onu korumak için sesini yükselten orta yaşlı bir garsonu işten atmak istemiş, bunun üzerine işlerinden memnun olmayan dört çalışanı bir dayanışma havasıyla hesaplarını kesip gitmişlerdi. Mevlut'un babasından yoğurt alan lokantanın Alevi Kürt sahibi, Ferhat'ın ailesinin de tanıdığı olduğu için iki arkadaş askere gidene kadar yaşlı ve yorgun patronun lokantasını toparlamaya karar verdiler. Bu onlar için de iyi bir fırsat olabilirdi.

Lokanta sahibinin çocuk yaştaki bulaşıkçıları, çocuk yaşta komileri, genç garsonları yatırdığı ve işten ayrılanlar yüzünden neredeyse tamamen boşalmış eski bir daireye taşındılar. Tarlabaşı'ndaki bu Rum yapısı üç katlı bina, aslında seksen yıl önce tek bir aile için tasarlanmıştı. Ama 1955'teki 6-7 Eylül olaylarında civardaki Ortodoks kiliselerinin yakılması, Yahudi, Rum ve Ermeni dükkânlarının yağmalanmasından sonra mahalleyle birlikte sınıf düşmüş ve alçı duvarlarla küçük dairelere ayrılmıştı. Artık Atina'da yaşayan ve İstanbul'a kolay gelemeyen tapulu asıl sahibi yerine dairelerin kirasını Mevlut'un bir kere bile görmediği Sürmeneli biri alıyordu.

Dairenin ranzalı bir odasında, lokantada bulaşıkçılık yapan, biri on dört diğeri on altı yaşında, ilkokul mezunu Mardinli iki çocuk kalıyordu. Mevlut ile Ferhat diğer odalardaki ranzaları çıkardılar, kendi keyiflerine göre sağdan soldan bulduklarıyla birer oda döşediler kendilerine. Bu, Mevlut'un hem ailesinden ayrı olarak, hem de içinde tek başına yaşayacağı ilk odası olacaktı hayatında: Çukurcuma'daki bir eskiciden döküntü bir sehpa aldı, patronun izniyle lokantadan bir sandalye taşıdı. Lokanta gece on iki civarında kapandıktan sonra bulaşıkçılarla bazan bir rakı masası kurar (peynir, Coca-Cola, leblebi, buz, bol sigara), iki üç saat gülüşerek içerlerdi. Lokantadaki eski kavganın bir bulaşıkçının hırsızlığından değil, patron ile bulaşıkçı çocuk arasındaki ilişkinin ortaya çıkması ve dairedeki ranzalarda kalan garsonların öfkelenip karşı çıkmasıyla başladığını onlardan öğrendiler. Bu hikâyeyi bir iki kere daha anlattırdılar onlara. Bu, Bingöllü yaşlı patronlarına gizli bir kin duymaları için iyi bir başlangıç oldu.

Mardinli iki çocuğun düşü ise midye dolması satıcılığı yapmaktı. İstanbul'daki, Türkiye'deki bütün midye dolmacılar Mardinliydi. Mardin'de deniz olmamasına rağmen midye dolması işini herkesten kapmış olmalarını sürekli tekrarlar, bunu Mardinlilerin uyanık ve zeki olmalarıyla açıklarlardı.

"Ne var oğlum, İstanbul'daki simitçilerin hepsi Tokatlıdır ama ben bunu Tokatlıların uyanıklığının kanıtı olarak anlatanı hiç görmedim daha!" derdi Ferhat, genç çocukların cıvıl cıvıl Mardin milliyetçiliğinden sıkıldığı vakit. "Midye dolmayla simit aynı şey değil," diye karşılık verirlerdi çocuklar. "Bütün fırıncılar Rizeli ve onlar da övünüyorlar," diye bir başka örnek verirdi Mevlut. İlkokulu bitirip, İstanbul'a gelip çalışmaya başlayan, kendinden yedi sekiz yaş küçük bu gençlerin gürültücü, hareketli halleri, patron ve diğer garsonlar hakkında sürekli anlattıkları güvenilmez hikâye ve dedikodular Mevlut'u etkiler, onlardan sokaklar, İstanbul, Türkiye hakkında dinlediklerine çoğu zaman içtenlikle inanırdı:

Gazeteci Celâl Salik'in devleti bu kadar sert eleştirmesinin arkasında Amerika-Rusya savaşı ve *Milliyet*'in patronunun Yahudi olması vardı. Ağa Camii'nin köşesinde çocuklar için sabun köpüğü satan ve "uçan balon" deyişini bütün İstanbulluların tanıdığı şişman adam tabii ki sivil polisti ama onun asıl görevi caddenin karşı köşesindeki, biri ayakkabı boyacısı, diğeri Arnavut ciğercisi iki sivil polisi gizlemekti. Saray Sineması'nın hemen yanındaki Hünkâr

Muhallebicisi'ndeki tavuklu pilav, tavuklu çorba artıkları garsonlar tarafından mutfağa geri getirilince çöpe atılmaz, alüminyum leğenlerde sıcak sudan geçirilerek temizlenir ve yeniden çorba, pilavüstü, ya da tavukgöğsü yapılarak müşteriye sunulurdu. Atina'ya kaçan eski Rumların tapulu evlerine hâkim olan Sürmeneliler çetesinin bu evlerin çoğunu randevuevi işletenlere kiralamasının arkasında, randevucuların zaten Beyoğlu Karakolu ile aralarının çok iyi olması vardı. Ayetullah Humeyni'yi bugünlerde başlayan halk isyanını bastırmak için CIA özel uçakla yakında Tahran'a yollayacaktı. Yakında askeri darbe olacak ve Birinci Ordu Komutanı Tayyar Paşa cumhurbaşkanı ilan edilecekti.

"Amma atıyorsunuz ha," demişti bir keresinde Ferhat.

"Yok ağbi, Sıraselviler'deki 66 no'lu randevuevine birinci ordu komutanı geldiğinde Mardinli bir hemşehrimiz de oradaymış da öyle biliyorum."

"Koskoca Tayyar Paşamız İstanbul ordusu komutanı olmuş, artık niye randevuevine gitsin? Pezevenkler onun istediği cins kadının en harikasını ta kapısına kadar getirir."

"Ağbi, Paşa karısından korkuyor olmalı, bizim Mardinli arkadaş Paşa'yı 66'da kendi gözüyle görmüş... Sen inanmıyor, Mardinlilere burun kıvırıyorsun ama bir kere Mardin'e gelsen, havasını solusan, suyunu içsen, misafirimiz olsan bir daha ayrılmak bile istemezsin Mardin'den."

Bazan kafası atan Ferhat "Madem Mardin bu kadar harika bir yer, siz niye bırakıp geldiniz ta İstanbul'a?" diye sorar, bulaşıkçı çocuklar da bu bir şakaymış gibi gülerlerdi.

"Aslında biz köyündeniz. Mardin'e hiç uğramadan geldik İstanbul'a," demişti biri o akşam ciddiyetle. "İstanbul'da Mardinlilerden başka yardım eden yok bize... Biz de böyle teşekkür ediyoruz işte."

Bazan Ferhat bu sevimli çocuk bulaşıkçılara çıkışır, "Hem Kürtsünüz, hem de toplumsal bilinciniz sıfır," diyerek onları azarlar, "Hadi gidin odanıza yatın," der, onlar da giderlerdi.

Ferhat. Bu hikâyeyi dikkatle takip ediyorsanız, insanın Mevlut'a kolayca kızamayacağını anlamışsınızdır, ama ben kızdım ona. Bir gün babası geldi lokantaya, Mevlut da yoktu; ben sorunca Mustafa Efendi Mevlut'un Korkut'un düğününe gittiğini anlattı. Eli onca gencin kanıyla kirli Vurallar'a Mevlut'un gene sokulduğunu işitince ben artık kolay hazmedemem sandım. Lokantada garsonların,

müşterilerin önünde kavga etmek istemediğim için o gelmeden eve koştum. Evde Mevlut'un yüzündeki saf ifadeyi görünce de öfkemin yarısı geçti. "Düğününde Korkut'a para takmışsın," dedim.

"Babam gelmiş lokantaya, anladım," dedi Mevlut başını akşam için hazırladığı boza karışımından kaldırarak. "Dertli miydi bizim peder? Sence benim düğüne gittiğimi sana niye yetiştirdi?"

"Yalnız kalmış. Seni eve geri istiyor."

"Seninle kavga edeyim de onun gibi İstanbul'da arkadaşsız, yalnız kalayım istiyor. Gideyim mi?"

"Gitme."

"Siyaset olunca sonunda hep ben suçlu oluyorum," dedi Mevlut. "Aklım ermiyor şimdi bunlara. Ben birine vuruldum. Sürekli onu düşünüyorum."

"Kim?"

Mevlut önce sustu, sonra "Akşam anlatırım," dedi.

Ama Ferhat ile garsonlar-bulaşıkçılar yatakhanesinde geç vakit buluşup rakı sohbetine oturmadan önce Mevlut'un bütün gün çalışması gerekiyordu. 1979 kışında sıradan bir günde, Mevlut önce Tepebaşı'na gidip Vefa Bozacısı'nın iki yıldır bozayı satıcıların mahallelerine bırakan kamyonetinden ham boza alıyor, eve dönüp akşam satacağı bozayı şeker katarak ve sürekli Rayiha'ya yazacağı mektubu düşünerek hazırlıyor, saat on ikiden saat üçe kadar Karlıova Lokantası'na gidip garsonluk yapıyordu. Saat üç ile altı arası eski müşterilerine ve Karlıova benzeri üç lokantaya kaymaklı yoğurt bırakıyor ve sonra eve gidip Rayiha'ya yazacağı mektubu düşünerek biraz uyuyor, saat yedide Karlıova Lokantası'na yeniden gidiyordu.

Karlıova Lokantası'nda akşam üç saat çalıştıktan sonra, yani sarhoşlar, öfkeliler, sabırsızlar ve huysuzlar arasında kavgalar tam başlarken Mevlut önlüğünü çıkarıyor, soğuk ve karanlık sokaklarda boza satmaya çıkıyordu. Bozasever müşterileri onu beklediği, gece sokaklarda tek başına yürümeyi sevdiği ve bozacılıktan, garsonluk ve yoğurtçuluktan toplam kazandığından daha çok kazandığı için günün sonundaki bu çalışmadan şikâyetçi değildi.

Üstelik yoğurt satıcılığının gerilemesine karşılık sokak satıcısından gece boza alma hevesi yaygınlaşıyordu. Sokaklardaki milliyetçi-komünist silahlı çatışmalarının etkisi vardı bunda. Artık cu-

martesileri de sokağa çıkmaktan korkan aileler kaldırımdaki bozacıya pencereden bakmaktan, onu beklerken, yanık sesini dinlerken ve bozalarını içerken eski güzel zamanları hayal etmekten daha çok hoşlanıyorlardı. Yoğurt satıcılığının zorlaşmasına rağmen Beyşehirli eski satıcılar boza sayesinde hâlâ iyi para kazanıyorlardı. Mevlut Balat, Kasımpaşa, Gaziosmanpaşa gibi eskiden bozacıların az uğradığı mahallelerde de pek çok satıcı olduğunu Vefa Bozacısı'nın kendinden işitmişti. Geceleri şehir afişli silahlı çetelere, köpeklere, çöp tenekelerini karıştırmayı iş edinmiş toplayıcılara ve bozacılara kalıyor, Mevlut lokantanın uğultusundan, Beyoğlu'nun kalabalığından sonra, Feriköy'ün arkalarında karanlık ve sessiz bir yokuştan aşağı inerken kendini evinde, kendi âleminde hissediyordu. Bazan hiçbir rüzgâr olmadığı halde, yapraksız bir ağacın dalları kendiliğinden kıpırdar, mermeri, musluğu, her şeyi kırık kör bir çeşmenin üzerine yazılmış siyasi slogan Mevlut'a hem tanıdık gelir hem de caminin arkasındaki küçük mezarlıktan seslenen baykuş gibi onu ürpertirdi. "Bozaaa" diye seslenirdi o zaman Mevlut sonsuz eski zamanlara doğru. Bazan da küçük bir evin açık perdelerinden içeri şöyle bir bakarken, böyle bir evde ileride Rayiha ile kendisinin yaşayacaklarını hayal eder, gelecek güzel zamanların düşlerini kurardı.

Ferhat. "Kız, –Rayiha idi adı değil mi?– dediğin gibi gerçekten on dördündeyse çok küçük daha," dedim.

"Ama hemen evlenmeyeceğiz," dedi Mevlut. "Önce ben askere gideceğim... Askerden dönüşümde evlenecek yaşa gelir."

"Hiç tanımadığın, hem de çok güzel bir kız niye senin askerden dönüşünü beklesin?"

"Bu konuyu düşündüm, iki cevabım var," dedi Mevlut. "Birincisi: Düğünde göz göze gelmemizin yalnızca kısmet olduğunu düşünmüyorum. Onun da niyeti olmalı. Kendi masasından babasının yanına niye tam ben oradayken yürüdü? Bu bir rastlantıysa bile Rayiha da o karşılaşmamızın, göz göze gelmemizin özel bir anlamı olduğunu bence benim gibi düşünmüştür."

"Nasıl geldiniz göz göze?"

"Birisiyle göz göze gelirsin ve bütün hayatını onunla geçireceğini hissedersin ya..."

"İşte bu duyguyu yaz," dedim. "Nasıl baktı sana?"

"Bütün kızlar gibi erkek görünce suçlu suçlu önüne bakmadı... Benim gözlerimin içine dimdik, gururla baktı."

"Sen ona nasıl baktın? Taklit et nasıl baktığını."

Mevlut karşısında ben değil de Rayiha varmış gibi duygulu, içten bir ifadeyle öyle bir baktı ki bana, içime işledi.

"Ferhat, benim mektubumu sen daha iyi yazarsın. Avrupalı kızlar bile etkilenirdi mektuplarından."

"Peki ama önce senin bana bu kızda ne bulduğunu söylemen lazım. Nesini seviyorsun onun?"

"Bu kız deme Rayiha'ya. Her şeyini seviyorum."

"Tamam, bu şeylerin birini söyle..."

"Kara gözleri... Çok yakından baktık birbirimize."

"Onu yazarım... Başka... Başka bir şeyini biliyor musun?"

"Başka bir şeyini bilmiyorum çünkü henüz evlenmedik..." dedi Mevlut gülümseyerek.

"Yarın sokakta görsen onu tanıyabilir misin?"

"Uzaktan tanıyamam. Ama gözlerinden hemen tanırım. Zaten herkes biliyor onun ne kadar güzel olduğunu."

"Bu kızın bu kadar güzel olduğunu herkes biliyorsa (sana bırakmazlar diyecektim, ama yalnızca) işin zor," dedim.

"Her şeyi yaparım onun için"

"Ama mektubu ben yazıyorum."

"Bu mektubu beni kırmadan yazacak mısın?"

"Yazacağım. Ama bir mektupla olmaz, biliyorsun."

"Kâğıt kalem getireyim mi?"

"Dur, önce konuşalım, ne yazacağımızı düşünelim."

Kapıdan Mardinli bulaşıkçı çocuklar girdiği için konuşmamız az sonra yarıda kaldı.

16. AŞK MEKTUBU NASIL YAZILIR?

GÖZLERİNDEN ÇIKAN EFSUNLU OKLAR

Rayiha'ya ilk mektubu yazmaları çok vakitlerini aldı. Mektuba başladıklarında 1979'un Şubat ayında *Milliyet* gazetesinin ünlü köşe yazarı Celâl Salik Nişantaşı'nda sokakta vurulup öldürülmüş, İran şahı ülkesini terk ederken Ayetullah Humeyni uçakla Tahran'a gelmişti. Bu olayları daha gerçekleşmeden tahmin ettiklerini ileri süren Mardinli bulaşıkçı çocukları da öngörülerinden aldık-

ları cesaretle Mevlut ile Ferhat'ın gece sohbetlerine katılıyor, aşk mektubu konusunda fikir veriyorlardı.

Fikir alışverişini herkese açık yapan şey, Mevlut'un bitip tükenmez iyimserliğiydi. Aşkıyla alay ettikleri zaman aldırmıyor, gülümsüyordu. "Ona hediye olarak elma şekeri al," ya da "Garsonum diye değil, yemek sanayiinde çalışıyorum diye yaz," ya da "Amcanın arsanıza el koyduğunu da yaz," diye laf sokuşturmalarında Mevlut asla kararsızlık geçirmez, içtenlikle gülümsedikten sonra konuyu ciddiyetle tartışmaya devam ederdi.

Aylar süren uzun tartışmalardan sonra mektupların Mevlut'un kadınlar hakkındaki hayallerine değil, Rayiha hakkında bildiklerine dayanması gerektiğine karar verdiler. Mevlut'un Rayiha hakkında bildiği tek şey gözleri olduğu için mektuplarda bu konuyu işlemek en mantıklısıydı.

"Geceleri karanlık sokaklarda yürürken o gözleri birden karşımda görüyorum," dedi bir gece Mevlut. "Senin gözlerini" diye yazmıştı bu cümleyi çok beğenen Ferhat mektup müsveddesine. Aslında gece sokaklarda yürümeyi boza satıcılığını hatırlatacağı için yazmamak gerektiğini de söylemişti Ferhat ama Mevlut dinlememişti. Çünkü bir gün elbette Rayiha Mevlut'un bozacı olduğunu öğrenecekti.

"Gözlerinden çıkan efsunlu oklar yüreğime saplanıyor ve beni esir ediyor," diye yazdı Ferhat bitip tükenmez kararsızlıklardan sonra ikinci cümle olarak. Efsunlu fazla kitabi bir kelimeydi, ama Mardinli çocuklardan biri "Bizim orada bu kelimeyi söylerler," diyerek ona meşruiyet kazandırmıştı. Bu iki cümleye karar vermeleri iki haftalarını almıştı. Mevlut geceleri boza satarken bu iki cümleyi kendi kendine ezberden tekrarlar, üçüncü cümlenin ne olması gerektiğini düşünüp sabırsızlanırdı.

"Esirin oldum, bakışların kalbime işledikten sonra senden başka bir şey düşünemez oldum." Hem Mevlut'un hem Ferhat'ın üzerinde hemen anlaştıkları bir cümleydi bu, çünkü göz göze gelmelerinin Mevlut'u neden esir ettiğini Rayiha anlamalıydı.

Bu üçüncü cümleyi yazdıkları gecelerin birinde, Mardinli bulaşıkçıların daha rahat ve iyimser olanı "Ağbi gerçekten sen bu kızı bütün gün düşünüyor musun?" diye sordu ve Mevlut'un bir an sessiz kaldığını görünce de özür diler gibi, sorusunu açıkladı: "En sonunda, bir an gördüğün kızın nesini düşüneceksin ki?"

"İşte onu yazıyoruz ya salak herif!.." dedi Ferhat, Mevlut'u koruyan lüzumsuz bir öfkeyle. "Gözlerini düşünüyor işte..."

"Yok ağbi, yanlış anlama, ben Mevlut Ağbimin aşkına hak veriyorum, saygı duyuyorum. Ama bir ihtimal, kusura bakma ortaya bu fikri attığım için, ama kızı tanırsa insan daha da çok âşık olurmuş gibi geliyor bana."

"Nasıl yani?" dedi Ferhat.

"Bizim Mardinli bir arkadaş var, yukarıda Eczacıbaşı'nın ilaç fabrikasında çalışıyor. Her gün kendi yaşındaki bir kızı paketlemede görüyor. Kız paketlemedeki diğer kızlar gibi mavi önlük giyiyor. Bizim Mardinli ile kız her gün sekiz saat hem karşı karşıya çalışıyorlar hem de iş gereği konuşuyorlar. Bizim arkadaş önce tuhaf duygular duyuyor, kimyası bozuluyor, revire çıkıyor. Yani önce anlamıyor bile bu kıza âşık olduğunu. Kabul edemiyor hatta. Çünkü aslında kızın ne gözü ne de herhangi bir yeri güzel de değilmiş. Ama sırf her gün onu görüp arkadaşlık ettiği için çok kötü âşık oldu. Bu mümkün mü?"

"Sonra ne oldu?" diye sordu Mevlut.

"Kızı başkasına verdiler. Arkadaş Mardin'e dönünce intihar etti."

Mevlut bir an aynı akıbete uğramaktan korktu. Kendisiyle göz göze gelmeye Rayiha ne kadar niyet etmişti? Mevlut rakı içmediği gecelerde karşılaşmanın rastlantısal yanını gerçekçilikle itiraf ederdi. Ama aşkı derinden hissedince böyle yüce bir duygunun ancak Cenab-ı Allah'ın istemesiyle mümkün olabileceğini söylerdi. Ferhat ise, bir anlık bakışmada Rayiha'nın niyet ettiği bir şey olduğunu Mevlut söylesin çok istedi. Böylece "Düşündüm ki, sen zalimane niyet etmeseydin, manalı bakışınla yol kesip bir harami gibi gönlümü çalamazdın," cümlesini yazdılar.

Cümle içinde Rayiha'ya sen demek kolaydı da mektubun başında ona Mevlut'un nasıl hitap edeceği konusunda hiç karar veremediler. Bir gece Ferhat *En Güzel Aşk Mektupları ve Mektup Örnekleri* adlı bir kitapla geldi. Kitabın sayfalarından seçtiği hitap biçimlerini ciddiye almak için yüksek sesle okudu, ama her seferinde Mevlut karşı çıkıyordu ona. Rayiha'ya "Bayan" diye hitap edemezdi. "Sayın Bayan" da, "Küçük Hanım" da aynı şekilde tuhaftı. (Gene de "küçük" kelimesi yerindeydi.) "Sevgilim," "Güzelim," "Dostum", "Meleğim," "Bir tanem," gibi şeyleri de Mevlut laubali buluyordu. (Kitap ilk mektupların laubali olmaması için uyarılarla doluydu.) Mevlut o akşam Ferhat'tan kitabı almış ve dikkatle okumaya başlamıştı. "Baygın bakışlı," "Cin bakışlı," "Sır bakışlı,"

gibi girişleri de Mevlut beğendiyse de bunların yanlış anlaşılabileceğinden korkuyordu. Ancak haftalar sonra on dokuz cümle yazıp mektubu bitirirlerken "Süzgün bakışlım"ın iyi bir hitap olduğuna karar verdiler.

Ferhat getirdiği kitabın Mevlut'a ilham verdiğini görünce yenilerini aradı. Halk şiirleri, pehlivan hikâyeleri, İslam ve seks, gerdek gecesi ne yapmalıyız, Leyla ile Mecnun, İslami rüya tabirleri gibi sevilen konularda taşraya kitap yollayan Babıali'nin eski kitapçılarının tozlu depolarında dolaştıktan sonra altı tane aşk mektubu yazma rehberi daha bulup arkadaşına getirdi. Mevlut eski kitapların kâğıttan kapaklarındaki resimlere, mavi gözlü, kumral saçlı, tırnakları ve dudakları kırmızıya boyalı bembeyaz tenli kadınların ve kravatlı erkeklerin, Amerikan filmlerindekilere benzer pozlarına uzun uzun bakar, hoş kokulu sararmış sayfalarını yemek bıçağıyla özenle keser ve vakti olduğunda, yani ya sabah yoğurt satmaya çıkmadan önce ya da gece boza satışından döndükten sonra tek başına kalabiliyorsa, mektup örneklerini, yazarların âşıklara öğütlerini dikkatle okurdu.

Birbirine çok benzeyen kitapların ortak bir yapısı vardı: Mektuplar âşıkların yaşayabileceği ilk rastlaşma, bakışma, karşılaşma, buluşma, mutluluk, özlem, tartışma gibi durumlara göre sıralanmıştı. Mevlut, mektuplarda kullanabileceği ifadeler, kalıplar aramak için bu kitapların son sayfalarını okurken her aşk hikâyesinin zorunlu olarak çeşitli aşamalardan geçeceğini öğrendi. Kendisiyle Rayiha daha işin başındaydılar. Bazı kitaplarda âşık erkeğin yazacağı mektuplarla birlikte kızın ona vereceği cevaplar da vardı. Aşk acısı, naz yapma zevki ve hayal kırıklığı yaşayan çeşit çeşit insan Mevlut'un hayalinde canlanıyor, bir roman okur gibi başkalarının hayatlarını keşfederken kendi durumunu bu kişilerin insanlığı ile kıyaslıyordu.

İlgisini çeken bir başka konu başarısızlıkla, ayrılmayla biten aşklardı. "Evlilikle sonuçlanmayan aşk maceralarının" sonunda tarafların birbirlerine yazdıkları aşk mektuplarını geri isteyebileceğini de bu kitaplardan öğrendi Mevlut.

"Allah korusun, işler kötü gider de Rayiha bana yazacağı mektuplarını geri isterse veririm," dedi bir akşam ikinci kadeh rakıdan sonra. "Ama benim ona yazacaklarımı asla istemem geriye, kıyamete kadar Rayiha'da kalabilir."

Rehber kitaplardan birinin kapağında filmlerden çıkma Avrupai bir çift hem duygulu hem de şiddetli bir aşk tartışması yürütürken

hemen önlerindeki masada pembe bir kurdela ile bağlanmış bir mektup destesiyle birlikte resmedilmişlerdi. Mevlut Rayiha'ya o kalın destedekiler kadar, en azından yüz elli iki yüz mektup yazmaya azmetti. Mektupların kâğıdı, kokusu, zarfı ve tabii yanında yollayacakları hediye ile de Rayiha'yı tavlaması gerektiğini anladı. Sabaha kadar tartışıyorlardı. Mesela mektuba nereden alacakları hangi kokuyu sürerlerse daha iyi olacağını bütün hüzünlü sonbahar boyunca sabaha kadar araştırmışlar, kimi ucuz kokuları denemişlerdi.

Mektupla birlikte bir de tam bir göz şeklinde nazar boncuğu yollamalarının en manidar hediye olacağına karar verdikleri günlerde bir başka mektup Mevlut'u telaşlandırdı. Kaba saman kâğıttan yapılma bir devlet zarfına konmuş olan mektup elden ele geçip Süleyman tarafından bir akşam Mevlut'a verildiğinde pek çok kişi içeriğini biliyordu. Atatürk Lisesi'yle ilişkisi kesilen Mevlut'u askerlik yapması için devlet köyde aramaya başlamıştı.

Mevlut'un Rayiha'ya yollayacağı nazar boncuğu ve mendili seçmek için Sultanhamam'a, Kapalıçarşı'ya Ferhat ile gittiği günlerde Beyoğlu Karakolu'ndan ilk sivil polis lokantaya gelip Mevlut'u sormuş, hazırlıksız olmalarına rağmen lokanta çalışanları böyle durumlarda İstanbul'da herkesin yaptığı gibi, "Ha, o mu? O köye döndü!" demişlerdi.

"Şimdi köye jandarma yollayıp orada da olmadığını anlamaları iki ayı alır," dedi Kürt Kadri. "Senin yaşta askerden kaçanlar ya zora gelemeyen kibar zengin çocuklarıdır, ya da yirmi yaşında bir dümen çevirip para kazanmaya başlayıp kovaları doldururken dümeni bırakamayanlardır. Kaç yaşındasın sen Mevlut?"

"Yirmi iki."

"Katır kadar olmuşsun. Git askere. Bu lokanta batıyor. Sizin de kazandığınız para para değil. Askerden, dayaktan mı korkuyorsun? Korkma, yersin dayağını biraz ama ordu adildir. İtaat edersen senin gibi temiz yüzlü bir çocuğu çok dövmezler."

Mevlut hemen askere gitmeye karar verdi. Dolmabahçe'deki Beyoğlu askerlik şubesine inip mektubu oradaki komutana gösterirken, rütbesini çıkaramadığı bir başka komutan yanlış yerde dikildiği için hafifçe azarladı onu. Mevlut korktu, ama dehşete de kapılmadı. Caddeye çıktığında askerden sonra da normal hayata döneceğini hissetti.

Babasının, kararını sevinçle karşılayacağını düşündü. Kültepe'ye gidip onu gördü. Öpüştüler, barıştılar. Evi bu boş haliyle

daha da kasvetli ve hüzünlü gözüktü gözüne. Mevlut hayatının on yılını geçirdiği bu odayı şimdi ne çok sevdiğini anladı. Mutfak dolabını açtı, raftaki eğri eski tencere, paslı şamdan ile kör çatal bıçak içlendirdi onu. Duttepe'ye bakan pencerenin kurumuş macunu, ıslak gecede eski bir hatıra gibi kokuyordu. Ama geceyi orada babasıyla geçirmekten korktu.

"Amcanlara gidiyor musun?" dedi babası.

"Hayır, hiç görmüyorum onları," dedi Mevlut, babasının bunun doğru olmadığını bildiğini bilerek. Eskiden olsa bu kadar hassas bir konuda böyle pervasız bir yalanı hemen söyleyemez, babasını az üzecek ama yalan olmayan bir cevap bulurdu. Kapıda, bayramdan bayrama yaptığı şeyi yaptı: Babasının elini saygıyla öptü.

"Askerde adam olursun artık!" dedi Mustafa Efendi oğlunu uğurlarken.

Son anda babası niye kalbini kıracak bu küçümseyici sözü söylemişti? Kültepe'den aşağı otobüs durağına yürürken Mevlut'un gözleri hem bu yüzden hem de linyit kömürü dumanlarından nemliydi.

Üç hafta sonra Beşiktaş'taki askerlik dairesine gittiğinde acemi eğitimini Burdur'da yapacağını öğrendi. Bir an Burdur'un nerede olduğunu unuttu da telaşa kapıldı.

"Ağbi hiç merak etme, Harem'den Burdur'a her akşam dört otobüs kalkıyor," dedi akşam Mardinli çocuklardan daha silik olanı, şirketlerin adlarını saydı. "En iyisi Gazanfer Bilge'dir," dedikten sonra "Ne güzel işte," diye devam etti. "Askere gidiyorsun ama gönlünde bir sevgilinin adı, aklında da onun gözleri var. Mektup yazdığın bir sevgilin varsa askerlik çok kolay geçer ağbi... Nerden mi biliyorum? Bizim Mardinli bir arkadaş..."

17. MEVLUT'UN ASKERLİK GÜNLERİ

EVİN Mİ BURASI SENİN?

İki yıla yakın askerlik süresi boyunca Mevlut taşra kentleri, ordu, diğer erkekler ve kalabalık içerisinde dikkat çekmeden varolmak konusunda o kadar çok şey öğrendi ki askere gitmeden "adam" olunmayacağı sözüne hak verdi; hatta kendisi de bu sözün bir baş-

ka çeşidini, "Askere gitmeden erkek olunmaz"ı söylemeye başladı. Çünkü aslında askerde en çok kendi gövdesinin ve erkekliğinin varlığı ve kırılganlığını keşfetti.

Mevlut eskiden, yani adam olmadan önce, gövdesiyle ruhu ve düşünceleri arasında bir ayrım yapmaz, hepsine birlikte "ben" derdi. Askerdeyse gövdesine tam sahip olamayacağını, hatta onu komutanlarına teslim ederse hiç olmazsa ruhunu kurtarabileceğini ve bu sayede düşünce ve hayallerine sahip olabileceğini daha ilk muayenede anladı. Hasta olup farkında olmayan garibanların (veremli satıcılar, miyop işçiler, sağır yorgancılar) ve aslında hasta olmayıp doktorlara rüşvet vererek askerlikten kaçan zengin uyanıkların askerlikten muaf tutulacağı meşhur ilk muayenede, "Çıkar çocuğum üstündekileri, burası asker ocağı, hepimiz erkeğiz," demişti yaşlı bir hekim Mevlut'un utandığını görünce.

Mevlut bu tatlı dilli doktora güvenip soyunmuş ve hemen muayene edileceğini sanmıştı, ama üzerinde kendi gibi bir tek don olan başka işsiz güçsüz yoksul erkeklerle bir sıraya sokmuşlardı onu. Kimsenin atletini, pantolununu bir kenara bırakmasına çalınır diye izin verilmiyordu. Sıradakiler, camiye giren müminler gibi ayakkabılarını tabanlarını birbirine değdirerek eline almış, üstlerine tek tek katladıkları elbiselerini yerleştirmiş, en üste de muayene yapan doktorların damgalayıp imzalayacağı muayene evrağını koymuş bekliyorlardı.

Soğuk bir koridorda hiç ilerlemeyen bir kuyrukta iki saat bekledikten sonra Mevlut odada daha doktor olmadığını öğrendi. Bunun ne muayenesi olduğu da belli değildi; bazısı göz muayenesi diyor, ustalıkla miyop taklidi yapanların askerlikten yırtacağını söylüyor, bazıları da tehditkâr bir edayla, "Doktor gelince gözümüze değil, götümüze bakacak ve ibneler askerlik yapmadan ayıklanacak," diyordu. Mevlut en mahrem yerine başkalarının göz hatta parmak atması ya da ibne diye bir kenara ayrılma ihtimallerinden öylesine korktu ki (bu ikinci korku bütün askerliği boyunca zaman zaman nüksedecekti) çıplaklığının utancını unutup sıradaki diğer çıplak erkeklerle sohbete başladı. Çoğunun kendi gibi köyden geldiğini, gecekondu mahallesinde yaşadığını ve herkesin, en garibanla en salağın bile, gururla övündüğü bir "torpili" olduğunu öğrendi. Kendisi de askere gittiğinden bile haberi olmayan Hacı Hamit Bey'i hatırladı ve övünerek, askerde çok rahat etmesini sağlayacak çok sağlam bir torpili olduğunu söyledi.

Bir torpili olduğunu sürekli söylemenin diğer erlerin saldırganlık ve alaycılıklarına karşı kendini koruyacağını da böylece ilk günden kavradı. Sıradaki kendi gibi bıyıklı (iyi ki bıyık bırakmışım diye düşünüyordu Mevlut) birine Hacı Hamit Vural'ı herkesin tanıdığını, onun çok adil ve yardımsever bir hayırsever olduğunu anlatıyordu ki "Susun!" diye bağırdı sıradakilere bir komutan. Hepsi titreyerek sustular. "Hamamda karılar gibi konuşmayın. Gülmeyin. Vakur olun. Burası askeriye. Kız gibi kikirdemeyin."

Mevlut Burdur otobüsünde uykuyla uyanıklık arasında hep hastanedeki bu ânı hatırladı. Bazıları komutan gelince elbiseleri, ayakkabılarıyla çıplaklıklarını örtmüşler, başka bazıları da komutandan gerçekten çok korkmuş gibi yapıp o gider gitmez daha da gülüşmüşlerdi. Mevlut bu iki değişik tarz adamla da geçinebileceğini biliyor, ama herkes böyleyse askerde kendimi çok yabancı ve yalnız hissedeceğim diye korkuyordu.

Ama acemi eğitimini bitirip yemin edene kadar kendini ne yalnız ne de yabancı hissetmeye vakit bulabildi. Her gün bölükle birlikte türküler söyleyerek iki üç saat koşuyor, engellerden atlıyor, Kör Kerim'in lisede yaptırdığına benzer jimnastik hareketleri yapıyor ve gerçek ya da hayali askerlere yüzlerce kere selam vererek bu işi öğreniyordu.

Askere gitmeden önce hayalinde defalarca canlandırdığı, komutandan dayak yeme, garnizondan içeri girmesinden üç gün sonra Mevlut'un gözünün önünde çok sık tekrarlanan sıradan bir şeye dönüştü. Başçavuşun o kadar uyarmasına rağmen salağın teki şapkasını yanlış tutuyor, tokadı yiyordu; başka bir kafasız selam verirken parmaklarını büküyor, şaplağı yiyordu; bir diğeri talim sırasında bininci kere sağını solunu karıştırıyor, hem komutanın aşağılayıcı küfürünü işitiyor, hem de yere yatıp yüz kere mekik çekerken bütün manga ona gülüyordu.

Akşam çay içerlerken, "Ağbi anlatsalar inanmazdım, bu memlekette ne kadar aptal ve cahil adam varmış," demişti Antalyalı Emre Şaşmaz. Araba yedek parçası satan bir dükkânı vardı ve ciddi biri olduğu için Mevlut ona saygı duyuyordu. "Bazılarının nasıl bu kadar salak olduğunu hâlâ anlayamıyorum. Bunlar dayakla da akıllanmaz."

"Ağbi bunlar bu kadar aptal olduğu için mi bu kadar dayak yiyor, yoksa bu kadar dayak yedikleri için mi bu kadar aptal oluyor, asıl tartışmamız gereken konu budur," diye kestirip attı Ankara-

lı Ahmet. Onun da bir tuhafiyeci dükkânı vardı. Mevlut, aptallar hakkında toptan yargı verebilmek için en azından bir dükkân sahibi olmak gerektiğini anladı. Tesadüfen aynı mangada olduğu bu seçkinlerin ukalalıklarından hoşlanmıyordu aslında. Dördüncü bölüğün çatlak komutanı, gıcık kaptığı Diyarbakırlı (asker ocağında Kürt ve Alevi kelimeleri yasaktı) bir ere o kadar eziyet etmişti ki, gariban er, hücre cezasındayken kemeriyle kendini asıp intihar etmişti. Mevlut küçük dükkân sahipleri bu intihara kendisi kadar üzülmedikleri, hatta komutanını ciddiye alıp intihar eden ere "akılsız" dedikleri için öfkelendi onlara. Çoğu er gibi kendi de arada bir intiharı düşünüyor, sonra herkes gibi bir şaka yapıp her şeyi unutabiliyordu. Aynı günlerde bir öğle vakti iki dükkân sahibi, Emre ile Ahmet güle oynaya yemekhaneden çıkarlarken sinirli bir anında olan binbaşıya çarpıldılar. Mevlut onların şapkalarını yanlış tuttukları için iyi tıraşlı yanaklarına komutandan ikişer tokat yemelerini uzaktan zevkle ve sessizce seyretti.

"Askerlik bittikten sonra ben o ibne binbaşıyı bulup anasından doğduğu yere kadar kovalayacağım," dedi Ankaralı Ahmet, akşam çay içerlerken.

"Ben hiç takmadım be ağbi, askerlikte mantık mı var zaten," dedi Antalyalı Emre.

Mevlut yediği tokadı unutuveren Antalyalı'nın siyasi kıvraklığına ve pişkinliğine saygı duydu. Ama "Askerde mantık yoktur," görüşü onun değil komutanların sloganıydı. Verdikleri bir emrin mantığının sorgulandığı durumlarda komutanlar öfkelenir, "İcabında hiçbir neden ve mantık olmadan sizleri iki hafta sonu cezaya çeker, hepinizi çamurlarda süründürür, hayatınızı kaydırırım," diye bağırır, dediklerini de yaparlardı.

Birkaç gün sonra Mevlut ilk tokadını yedi ve dayağın aslında hayalinde büyüttüğü kadar da vahim bir şey olmadığına hemen hükmetti. Yapacak bir şey olmadığı için mıntıka temizliğine yollanan manga etrafta ne kadar kibrit çöpü, sigara izmariti ve kuru yaprak varsa toplamıştı. Herkes dağılıp bir köşede sigara içiyordu ki "Ne ulan bu!" diye bağıran dev gibi bir komutan belirdi karşılarında (Mevlut hâlâ yakadaki çizgilerden rütbeyi okuyamıyordu). Mangayı sıraya dizdi ve on erin her birine kocaman eliyle birer tokat attı. Mevlut'un canı çok yandı ama o kadar korktuğu şeyi –ilk dayağını– mesele etmeden atlattığı için memnundu. Manganın önündeki uzun boylu Nazillili Nazmi tokadın gücüyle

savrulmuş, öfkeden adam öldürecek gibiydi. Mevlut onu teselli etmek istedi. "Boş ver be ağbi," dedi, "bak ben takıyor muyum, geçti gitti işte."

"Çünkü sana benim gibi sert çakmadı," dedi Nazillili öfkeyle. "Karı gibi güzel yüzün var da ondan."

Mevlut bunun doğru olabileceğini düşündü.

"Güzeldi, çirkindi, yakışıklıydı, tipsizdi, ordu ayrımcılık yapmaz. Herkesi kodu mu oturtur," dedi bir başkası.

"Doğulular, esmerler, karanlık bakışlılar daha çok yer dayağı beyler, kandırmayın kendinizi."

Mevlut dayak tartışmasına katılmadı. Kendi hatasından kaynaklanmadığı için, yediği tokatın gurur kırıcı bir şey olmadığına kendini inandırmıştı.

Ama iki gün sonra, yakası bağrı açık, "disiplinsiz" bir durumda, düşüncelere dalmış (Süleyman mektubu Rayiha'ya ulaştıralı ne kadar zaman olmuştu acaba?) yürürken, bir teğmen durdurdu onu. Avucunun içi ve elinin tersiyle iki hızlı tokat attı Mevlut'a. Bir de "salak" dedi. "Evin mi burası senin, kaçıncı bölüktensin sen?" Mevlut'un cevabını bile dinlemeden yoluna devam etti.

Yirmi aylık askerliği boyunca daha çok dayak, tokat yemesine rağmen Mevlut'un kalbini en çok bu kırdı. Çünkü teğmenin haklı olduğunu düşünüyordu. Evet, o sırada Rayiha'yı düşündüğü için ne şapkasına, ne selamına, ne de yürüyüşüne dikkat etmişti.

O gece Mevlut herkesten önce yatağına girdi, yorganı ta başına kadar çekti ve hüzünle hayatını düşündü. Şimdi Tarlabaşı'ndaki evde Ferhat ve Mardinli çocuklarla birlikte olmak isterdi elbette, ama orası da aslında kendi evi değildi. Teğmen "Evin mi senin burası" derken sanki bunu kastetmişti. Ev olarak aklına gelen tek yer, şimdi babasının tek başına televizyona bakarak uyukladığını hayal ettiği Kültepe'deki gecekonduydu, oranın da hâlâ bir tapusu bile yoktu.

Sabahları dolabının dibindeki kazakların altına sakladığı mektup rehberlerinden birini gelişigüzel açıyor, dolabın kapısının arkasına gizlenirken, gün boyunca hayalini meşgul edecek bir sayfayı bir iki dakika okuyor ve aklında kalanlarla, bıktırıcı talimler ve bitip tükenmez koşular sırasında Rayiha'ya yazacağı mektupların sözlerini kuruyordu. Hayal ettiği güzel sözleri hapiste kâğıtsız-kalemsiz şiirler yazan siyasal mahkûmlar gibi ezberler, hafta sonları çarşı iznine çıktığında özenle kaleme alıp Duttepe'ye postalardı.

Bütün erlerin gittiği kahvelere ve sinemalara hiç uğramadan, şehirlerarası otobüs garajının bir köşesindeki masaya oturup Rayiha'ya mektup yazmak büyük bir mutluluktu ve Mevlut bazan kendini bir şair gibi hissederdi.

Mevlut dört aylık acemi eğitimi biterken G3 piyade tüfeği kullanmayı, (herkesten biraz iyi) tekmil vermeyi, selam vermeyi, dikkat çekmemeyi, emirlere uymayı (herkes kadar) ve durumu idare etmeyi ve gerekli yerde yalan söyleyip ikiyüzlülük etmeyi (herkesten biraz daha az) öğrenmişti.

Bazı şeyleri beceriksizlikten mi yoksa kendi ahlaki dertleri yüzünden mi iyi yapamadığına karar veremiyordu. "Bana bakın, ben şimdi gidiyorum ya, yarım saat sonra döneceğim ve bölük hiç ara vermeden talim yapmaya devam edecek," diyordu komutan. "Tamam mı?"

"Emret komutanım!" diye bağırıyordu bütün bölük.

Ama komutan sarı karargâh binasının köşesinden kaybolur kaybolmaz bölüğün yarısı hemen yere uzanıp sigara tüttürmeye ve gevezelik etmeye başlıyordu. Geri kalan yarının yarısı, komutanın aniden geri dönmeyeceğine emin olana kadar talime devam ediyor, öbür yarı da devam ediyormuş gibi yapıyordu (Mevlut bu sonuncudandı). Talime inanarak ve içtenlikle devam edenlerle alay edildiği, hatta "Manyak mısın?" diye itip kakılarak onlar durdurulduğu için sonunda komutanın emrini kimse yerine getirmiyordu. Bütün bunlara ne gerek vardı?

Askerliğinin üçüncü ayında bir akşam çay içerlerken Mevlut cesaretini toplayıp bu felsefi-ahlaki soruyu dükkân sahiplerine sordu.

"Sen gerçekten çok safmışsın be Mevlut," dedi Antalyalı.

"Ya da aşırı saf taklidi yapan bir numaracı," dedi Ankaralı.

"Benim onlar gibi küçük de olsa bir dükkânım olsaydı, mutlaka liseyi, üniversiteyi bitirir, askerliğimi subay olarak yapardım," diye düşünüyordu Mevlut. Artık saygı duymadığı bu dükkân sahiplerinden koparsa, bulacağı diğer arkadaşlar arasında da kendisine gene yalnızca "çay almaya yollanan iyi yüzlü aptal çocuk" rolü düşeceğini görüyordu. Gene sapı kırık demlikleri herkes gibi şapkasıyla tutacaktı.

Kurada Kars'taki tank tugayını çekti. Batı'yı, hatta İstanbul'u bile çeken talihliler de vardı. Bu kuranın da hileli olduğu söyleniyordu. Ama Mevlut ne kıskançlık ve öfke duydu, ne de Doğu'da

Rus sınırında Türkiye'nin en soğuk ve en yoksul şehrinde on altı ay geçireceği için dertlendi.

İstanbul'a bile uğramadan Ankara'da otobüs değiştirerek bir günde Kars'a gitti. 1980 Temmuz'unda Kars elli bin nüfuslu, aşırı yoksul bir şehirdi. Mevlut elinde bavulu, garajlardan şehrin tam merkezindeki garnizona yürürken sokakların sol siyasi sloganlarla kaplı olduğunu gördü, bazılarının altındaki imzaları Kültepe duvarlarında gördüğünü hatırladı.

Mevlut askeri garnizonu sakin ve huzurlu buldu. Milli İstihbarat Teşkilatı'ndakiler hariç şehirdeki askerler siyasi kavganın dışındaydılar. Hayvancılık yapılan köylere, peynircilik yapan mandıralara bazan jandarmalar sol militan yakalamak için baskın yapıyorlardı, ama o jandarma bölükleri uzaktaydı.

Şehre gelişinin birinci ayında sabah içtimasında komutanın bir sorusu üzerine, sivil hayatta garsonluk yaptığını söyledi. Böylece orduevinin lokantasında çalışmaya başladı. Bu onu, soğukta tutulan nöbetlerden, bölükteki gıcık komutanların gelişigüzel ve saçma emirlerinden uzak tuttu. Artık yatakhanedeki küçük masada, orduevi lokantasının mutfak masalarında kimse bakmazken Rayiha'ya mektup yazmaya vakti oluyor, açık radyodan Anadolu türkülerini ve Emel Sayın'dan Erol Sayan'ın Nihavend şarkısı "Kalbe dolan o ilk bakış unutulmaz"ı dinliyor ve sayfalar dolduruyordu. "Yazıcılık", "boyacılık", "tamircilik" gibi işlerle karargâhta, yatakhanelerde kalıp bir iş yapıyormuş gibi görünen erlerin çoğunun gizli bir cebinde küçük taşınabilir transistörlü radyoları vardı. Mevlut o yıl gelişen müzik zevkiyle birlikte Anadolu türkülerinden esinlenmiş, "nazlı bakışlı," "ceylan gözlüm," "süzgün bakan," "kara gözlü," "mahmur gözlü," "fettan bakışlı," "hançer gözlü," "efsun nazarlı," pek çok mektup yazdı sevgilisine.

Yazdıkça Rayiha'yı ta çocukluğundan beri tanıyormuş, onunla ortak bir ruhsal geçmişleri varmış gibi geliyordu ona. Sanki her mektupta kelime kelime, cümle cümle Rayiha ile aralarındaki yakınlığı kuruyor, ileride bu hayal ettiklerini yaşayacaklarını da hissediyordu.

Yaz sonunda, soğuk olduğu için bir yüzbaşıyı kızdıran bir tabak patlıcanlı türlü yüzünden mutfakta bir ahçıyla tartışırken, biri kolundan tutup çekti. Dev gibi biriydi bu, bir an korktu Mevlut.

"Anam, sen Mohinisin," dedi sonra.

İki arkadaş kucaklaşıp öpüştüler.

"Millet askerde zayıflar, iğne ipliğe döner, sen şişmanlamışsın."

"Orduevinde garsonum," dedi Mevlut. "Kasabın kedisi gibi mutfakta semirdim."

"Ben de orduevinde kuaförde yim."

Mohini Kars'a iki hafta önce gelmişti. Liseyi bitirememiş, babası da onu bir kadın berberine çırak vermiş, böylece berber olacağı belli olmuştu. Elbette orduevinde subay karılarının saçlarını sarıya boyamak kolay bir işti. Ama Mevlut'la çarşı iznine çıktıklarında, Asya Oteli'nin karşısındaki çayhanede futbol maçı seyrederlerken Mohini şikâyetlere başladı.

Mohini. Orduevindeki kuaförde işim zor değildi aslında. Tek derdim, her kadına kocasının rütbesi kadar ilgi göstermenin inceliklerivdi: En güzel saçı yapmak, en tatlı sözleri garnizon komutanı Turgut Paşamızın götten bacaklı karısına, biraz daha azını onun altındaki paşanın biraz sıska karısına söylemek, daha az vakti ve emeği de binbaşıların karılarına –binbaşıların kıdem sırasına dikkat ederek– harcamak ve bütün bunlar sinir hastası ediyordu beni. Bir gün genç bir subayın güzel karısının esmer saçlarını şöyle bir övecek oldum da Turgut Paşa'nın karısından başlayarak her biri nasıl burun kıvırıp ezip aşağıladılar beni, anlattım Mevlut'a.

"Turgut Paşa'nın karısının saçını ne renk yaptın, benimki daha açık olmasın," derdi binbaşımızın dikkatli eşi. Kim nerede konken oynuyor, hangisinin misafir günü, nerede birlikte hangi dizi seyrediliyor ve hangi fırından ne kurabiye alınacak, bilirdim. Bazılarının çocuklarının doğum gününde şarkılar söyledim, hokkabazlık yaptım, garnizon duvarlarından dışarı çıkmaktan hoşlanmayan hanımefendiler için dükkânlardan alışveriş yaptım, bir diğerinin kızının matematik ödevine yardım ettim.

"Sen ne anlarsın matematikten ulan Mohini!" dedi sözümü kesen Mevlut kabaca. "Yoksa Paşa'nın kızını mı sikiyorsun?"

"Yazıklar olsun Mevlut sana... Askerde hem ağzın bozulmuş, hem de ruhun. Karargâhtan çıkıp askerevinde rahat bir iş bulan, paşa evlerinde hizmetçilik, uşaklık ederken azarlanıp aşağılanan bütün erler gururlarını kurtarmak için akşam bölükte 'Paşanın kızını beceriyorum,' derler. İnanıyor musun sen bu palavralara?.. Ayrıca Turgut Paşa da bu çirkin sözleri hiç hak etmeyen, adil bir askerdir. Karısının şerrinden ve şımarıklıklarından da beni hep o korur. Tamam mı?"

Askerliği boyunca bir erden işittiği en dürüst sözlerdi bunlar; Mevlut utandı. "Paşa da iyi adam aslında," dedi. "Kusura bakma. Gel seni bir öpeyim de kızma."

Bunu söyler söylemez de kendinden bile sakladığı şeyi anladı hemen: Onu lisede en son gördüğünden bu yana Mohini kadınsılaşmış, içinde gizli bir eşcinsel olduğu ortaya çıkmıştı. Mohini bunun farkında mıydı? Mevlut fark etmiş gibi yapmalı mıydı? Bir an hiç kıpırdamadan birbirlerinin gözlerinin içine sessizce baktılar.

Turgut Paşa, karısının kuaförü er ile lokantadaki garson erin İstanbul'dan okul arkadaşı olduğunu çabuk öğrendi. Böylece Mevlut da Paşa'nın evine özel işler için gitmeye başladı. Bazan mutfak dolabını boyar, bazan çocuklarla at arabası ve sürücüsünü oynarlardı (Kars'ta taksi yerine at arabaları vardı). Bölük komutanına ve orduevi yöneticisine, Paşa'nın evde vereceği davet hazırlıkları için Mevlut'un bazı günlerde evine gideceği bildirilmiş, bu da Mevlut'u kısa sürede herkesin gözünde en yüksek aşama olan "Paşa'dan torpilli" mertebesine yükseltmişti. Mevlut bu yeni ve itibarlı konumunun dedikoduyla önce bölükte, sonra bütün garnizonda hızla yayıldığını görmekten zevk alıyordu. Onu görünce "N'aber lan bebek yüzlü," diyenler, durup dururken pandik atıp onu ibne durumuna düşürenler önce şakalarını kestiler. Teğmenler Mevlut'a Kars'a yanlışlıkla düşmüş bir zengin çocuğu gibi özenle davranmaya başladılar. Bazıları da Rusya sınırında yapılacak tatbikatın gizli tarihini Paşa'nın karısının ağzından alması için ricalar ettiler. Bir daha fiske bile atmadılar Mevlut'a.

18. ASKERİ DARBE

SANAYİ MAHALLESİ MEZARLIĞI

Gizli tarihi merak edilen tatbikat, 12 Eylül gecesi bir askeri darbe daha olduğu için yapılamadı. Mevlut, olağanüstü bir şey olduğunu duvarların arkasındaki şehir sokaklarının bomboş olmasından anladı. Ordu, bütün Türkiye'de sıkıyönetim ve sokağa çıkma yasağı ilan etmişti. Mevlut gün boyunca, Evren Paşa'nın millete duyurularını televizyondan izledi. Köylüler, esnaf, işsizler, ürkek vatandaşlar

ve sivil polislerle dolu sokakların şimdi bomboş olması sanki kendi kafasının bir tuhaflığıymış gibi geliyordu ona. Akşam Turgut Paşa bütün garnizonu topladı, çıkar ve oy düşkünü gafil siyasetçilerin ülkeyi uçurumun eşiğine getirdiğini ama kötü günlerin sona erdiğini, ülkenin tek ve gerçek sahibi Silahlı Kuvvetler'in Türkiye'nin batmasına izin vermeyeceğini, bütün teröristlerin ve bölücü siyasetçilerin cezalandırılacağını söyledi. Bayraktan, ona rengini veren şehitlerin kanından ve Atatürk'ten uzun uzun söz etti.

Bir hafta sonra televizyondan da duyurulan bir bildiriyle Turgut Paşa Kars Belediye Başkanı da ilan edilince, Mevlut ile Mohini garnizondan on dakika uzaklıktaki belediye binasına da gitmeye başladılar. Paşa sabahları garnizonda kalıyor, muhbirler ve MİT'ten gelen istihbaratın ışığında komünistlere yapılan harekâtları yönetiyor, öğle yemeğinden evvel cipiyle eski bir Rus binasına yerleşmiş belediyeye geçiyordu. Bazan bu yolu korumalarıyla birlikte yürür, karşısına çıkan dükkân sahiplerinin askeri darbenin ne iyi olduğu yolundaki şükran sözlerini mutlulukla dinler, isteyenlere elini öptürür, verilen mektupları da karargâha gider gitmez kendi okurdu. Belediye başkanı ve bölgenin sıkıyönetim ve garnizon komutanı olarak Paşa'nın önemli bir işi yolsuzluklar ve rüşvet ihbar mektuplarını biraz soruşturduktan sonra şüphelileri askeri savcıya devretmekti. Savcı da Paşa gibi "Suçsuzlarsa beraat ederler!" mantığıyla hareket ettiği için kolaylıkla dava açar, dava açtıklarının hepsini de hemen içeri alarak gözdağı verirdi.

Askerler yolsuzluk yapan zenginleri çok fazla hırpalamazlardı. Siyasi suçluları, çoğu zaman "terörist" denen komünistleri ise cezalandırmak için falakaya yatırırlardı. Polisin baskın yaptığı gecekondu evlerinden aldığı gençlerin sorguda işkenceden geçerken çıkardığı çığlıklar, rüzgâr o yandan esiyorsa garnizondan işitilir, orduevine doğru sessizce yürüyen Mevlut suçlulukla yere bakardı.

Yılbaşından sonra bir sabah içtimasında yeni teğmen Mevlut'un adını söyledi.

"Mevlut Karataş, Konya, emret komutanım," diye ayağa kalkıp bağırdı Mevlut. Selam verip esas duruşa geçti.

"Konyalı, gel bakayım yanıma," dedi teğmen.

"Bu, benim Paşa'nın torpillisi olduğumu işitmemiş," diye düşündü Mevlut. Hayatında hiç Konya'ya gitmemiş olmasına rağmen, Beyşehir idari olarak Konya'ya bağlı olduğu için her gün Konyalı

aşağı, Konyalı yukarı deniyor ve Mevlut buna gıcık oluyordu, ama hiç renk vermedi.

"Konyalı, başın sağ olsun, İstanbul'da baban ölmüş," dedi yeni teğmen. "Bölüğe git, yüzbaşı sana izin versin."

Mevlut'a bir hafta izin verdiler. Garajlarda İstanbul otobüsünün kalkmasını beklerken bir kadeh rakı içti. Titreyerek sarsılan otobüste tuhaf bir ağırlıkla gözkapakları kendiliğinden düşüyor, uyuyakalıyor, rüyasında cenazeye yetişemediği için ve hayattaki diğer kusurları yüzünden babasından azar işitiyordu.

Babası gece uykusunda kendiliğinden ölüvermişti. Komşular iki gün sonra keşfetmişlerdi bunu. Boş yatak, babası aceleyle evden çıkmış gibi aşırı dağınıktı. Mevlut'un asker gözlerine ev tertipsiz ve zavallı gözüktü. Ama başka hiçbir yerde koklamadığı o benzersiz kokuyu aldı: Babasının, Mevlut'un kendi gövdesinin, nefeslerinin, tozun, ocağın, içeride yirmi yıl boyunca pişen çorbaların, kirli çamaşırların, eski şeylerin, kendi hayatlarının kokusuydu bu. Mevlut odada saatlerce kalacağını, babasını anıp ağlayacağını sanıyordu ama hüzün öyle ağır bastı ki dışarı attı kendini.

Mustafa Efendi'nin cenazesi, Mevlut'un Kültepe'ye gelmesinden iki saat sonra ikindi namazında Duttepe'de Hacı Hamit Vural'ın camiinde kılındı. Mevlut yanında sivil kıyafetler getirmiş ama onları giymemişti. Teselli etmek için kederli bakışlarla bakanlar, Mevlut'u çarşıya çıkmış er kıyafeti içinde görünce gülümseyiveriyorlardı.

Mevlut tabutu mezarlıktaki yerine kadar sırtladı. Babasının cesedi üzerine kürek kürek toprak attı. Bir an ağlayacağını sandı, ayağı kaydı, mezara düşüyordu. Otuz beş kırk kişi vardı cenazede. Süleyman Mevlut'a sarıldı, bir başka mezarın üzerine oturdular. Mevlut mezar taşlarından Sanayi Mahallesi Mezarlığı'nın bir gurbetçiler mezarlığı olduğunu gördü. Civardaki bütün tepelerin ölülerinin gömüldüğü, bu yüzden hızla büyüyen mezarlıkta İstanbul doğumlu tek kişi olmadığını kitabeleri dalgın dalgın okurken anladı. Sivas, Erzincan, Erzurum ve Gümüşhane doğumluydu buraya gömülenlerin çoğunluğu.

Çıkıştaki mezar taşı ustasıyla pazarlık etmeden, orta boy bir mezar taşı için anlaştı. Az önce okuduğu kitabelerden ilhamla bir kâğıda şöyle yazıp mermer ustasına verdi: Mustafa Karataş (1927 - 1981). Cennetpınar, Beyşehir. Yoğurtçu-Bozacı. Ruhuna El-Fatiha.

Asker kıyafetinin kendisini hem sevimli hem saygıdeğer gös-

terdiğinin farkındaydı. Mahalleye dönünce Duttepe çarşısına çıkıp kahvelere, dükkânlara gittiler. Mevlut Kültepe'ye, Duttepe'ye, sarılıp kendisini kucaklayan bütün bu insanlara ne kadar bağlı olduğunu hissetti. Ama yüreğinde onlara karşı, hatta amcası ve oğullarına karşı nefrete yaklaşan bir öfke de olduğunu hayretle gördü. Askerdeki herkes gibi, durup dururken onlara ana avrat küfretmemek için kendini zor tutuyordu.

Akşam yemeğinde teyzesi sofradakilere asker kıyafetinin Mevlut'a ne kadar yakıştığını anlattı. Annesi ne yazık ki köyden gelip oğlunu bu halde görememişti. Mevlut, Süleyman ile mutfakta yalnız kaldığı üç beş dakikada o kadar merak etmesine rağmen Rayiha'yı sormadı. Patatesli tavuğunu sessizce yiyerek herkesle birlikte televizyona baktı.

Akşam evdeki topal masada Rayiha'ya bir mektup yazmayı hayal ediyordu. Ama Kültepe'ye dönüp eve girince, artık babasının bir daha adım atamayacağı bu kırık dökük yer o kadar kasvetli geldi ki, yatağa yatıp ağlamaya başladı. Babasına mı, hayattaki yalnızlığına mı ağladığını çıkaramadan uzun uzun ağladı. Asker elbiseleriyle uyuyakaldı.

Sabah er elbiselerini çıkardı, neredeyse bir yıl önce bavuluna koyduğu sivil elbiselerini giydi. Beyoğlu'na, Karlıova Lokantası'na gitti. Ama oradaki hava dostane değildi. Ferhat da kendisinden sonra askere gitmişti, garsonların çoğu değişmişti; eskiler de öğle müşterisiyle meşguldüler. Böylece Mevlut, askerde nöbet tutarken, vakit öldürürken kurduğu "Karlıova'ya dönüş" hayalini hiç yaşayamadan çıktı.

On dakika uzaktaki Elyazar Sineması'na gitti. İçeri girerken, lobideki erkeklerden bu sefer hiç utanmadı. Başını dimdik tutarak, pek çoğunun gözlerinin içine bakarak geçti erkekler kalabalığının içinden.

Bir koltuğa oturunca, başkalarının bakışlarından kurtulduğu, karanlıkta perdedeki edepsiz kadınlarla yalnız kalacağı, yalnızca dikizleyen bir göz olacağı için memnundu. Askerdeki erkeklerin küfürlü konuşmaları ve ruhlarının sefaletinin perdedeki kadınlara bakışını değiştirdiğini hissetti hemen. Şimdi kendini daha kaba ama daha normal hissediyordu. Birisi film hakkında yüksek sesle edepsiz bir şaka yapınca, bir oyuncunun sözlerine çift anlamlı bir cevap verince kalabalıkla birlikte artık gülüveriyordu. İki film arasında ışıklar yanınca Mevlut çevresinde oturan erkeklere baktı ve

eskiden de çok gördüğü kısa saçlıların kendi gibi izinli erler olduğunu anladı. Sinemadaki üç filmi de baştan sona seyretti. Ortasında girdiği Alman filmindeki üzüm yerken sevişme sahnesi yeniden başlayınca çıktı. Eve dönüp akşama kadar otuz bir çekti.

Akşam suçluluk ve yalnızlık duygularından iyice yorulmuş, Duttepe'ye, amcasının evine gitti.

"Merak etme, her şey yolunda," dedi Süleyman yalnız kaldıklarında. "Rayiha mektuplarını heyecanla okuyor. Nasıl öğrendin sen böyle güzel mektup yazmayı? Bir gün benim için de yazar mısın?"

"Rayiha bana cevap verecek mi?"

"Yazmak ister, ama yazmaz... Babası çok kızar böyle bir şeye. En son geldiklerinde –askeri darbeden önceydi– kızların babalarını ne kadar sevdiğini yakından gördüm. Bu bizim yeni odada kaldılar."

Süleyman, Boynueğri Abdurrahman ile iki kızının köyden gelip bir hafta kaldığı odanın kapısını açtı, elektriği yaktı ve bir müze rehberi gibi içerisini gösterdi. Mevlut iki yatak gördü odada.

Süleyman, Mevlut'un neyi merak ettiğini anladı. "Babaları bu yatakta, kızlar da ilk gece birlikte bu yatakta yattılar, ama sığışamadılar. Rayiha için akşamları yere yatak seriyorduk."

Mevlut, Rayiha'nın yatağının serildiği yere bir an mahcup bir bakış attı. Süleymanların evinin zemininde döşeme taşları ve halı vardı.

Mektup işinden Vediha'nın da haberdar olduğunu öğrendi, buna sevindi. Vediha mektupları bildiğini, postacılık yaptığını Mevlut ile paylaşıp yüzgöz olmuyor, ama onu her görüşünde tatlılıkla gülümsüyordu. Mevlut bundan Vediha'nın kendisinin yanında olduğu sonucunu çıkarıp çok seviniyordu.

Bir de, gerçekten çok güzeldi Vediha Yenge. Mevlut, Karlıova Lokantası'nda çalıştığı günlerde doğan, yengesinin birinci oğlu Bozkurt ve kendisi askerdeyken doğan ikinci oğlu Turan ile oynadı biraz. Vediha ikinci oğlundan sonra daha da güzelleşmiş, olgun ve alımlı olmuştu. Mevlut onun oğullarına gösterdiği sevgiden de etkileniyor, benzeri bir şefkati, en azından ablaca bir ilgiyi kendisine de gösterdiğini hissediyor, bundan hoşlanıyordu. Üstelik Rayiha'nın en azından Vediha kadar güzel, hatta ondan daha da güzel olduğunu da geçiriyordu aklından.

İstanbul'daki vaktinin çoğunu da Rayiha'ya yeni mektuplar yazarak geçirdi. Bir yılda şehre yabancılaşmıştı. Askeri darbeden

sonra İstanbul değişmişti. Gene duvarlardaki bütün siyasi yazılar silinip temizlenmiş, seyyar satıcılar anacaddelerden ve meydanlardan uzaklaştırılmış, Beyoğlu'ndaki randevuevleri kapatılmış, kaçak viski, Amerikan sigarası satan üçkâğıtçılar sokaklardan temizlenmişti. Trafik de daha iyiydi. Herkes istediği yerde duramıyordu artık. Mevlut bu gelişmelerden bazılarını olumlu buluyordu, ama tuhaf bir şekilde, şehirde kendini yabancı hissediyordu. Belki de bir işim olmadığı için, diye düşündü.

"Senden bir şey isteyeceğim, ama yanlış anlama," dedi ertesi akşam Süleyman'a. Babası yoktu etrafta artık, her akşam amcasının evine rahat rahat gidiyordu.

"Ben seni hiç yanlış anlamadım Mevlut," dedi Süleyman. "Ama sen benim seni doğru anlamamı yanlış anladın hep."

"Bana onun bir resmini bulabilir misin?"

"Rayiha'nın mı? Olmaz."

"Niye?"

"O benim yengemin kız kardeşi."

"Resmi olsaydı daha güzel mektuplar yazardım ona."

"İnan Mevlut, bundan iyisini yazamaz insan."

Süleyman'ın yardımıyla Kültepe'deki evi, Vurallar'ın yakını birine kiraya verdi. Süleyman, "Adam tanıdık, vergi mi vereceksin, gerek yok!" dediği için kontrat yapmaktan vazgeçti. Zaten tapusu bile olmayan evin mirasçısı yalnız kendisi değil, köydeki annesi ve ablalarıydı. Bu konuları kurcalamak istemedi.

Evi kiralamadan önce babasının elbiselerini, gömleklerini toplayıp bir bavula yerleştirirken onun kokusu geldi burnuna, yatağa kıvrılıp yattı, ama ağlamadı. Dünyaya karşı bir kırgınlık, bir öfke duyuyordu. Askerliğini bitirince Kültepe'ye, bu eve dönmeyeceğini de anladı. Ama Kars'a gitme vakti gelince çok derinden gelen bir irkilmeyle isyan etti. Ne asker elbiselerini giymek istiyordu ne de askerliğinin geri kalanını yapmak. Hem komutanlarından hem de bütün o kabadayılardan nefret ediyordu. Bazılarının nasıl firari olduğunu korkuyla anladı. Er kıyafetini giyip yola çıktı.

Kars'taki son aylarında Rayiha'ya kırk yedi mektup yazdı. Vakti boldu: Komutanın Belediye'ye yanına aldığı asker takımının içine girmişti. Hem belediye başkanlığındaki kantini, küçük çay ocağını denetliyor, hem de Turgut Paşa'nın Belediye'de kişisel garsonluğunu yapıyordu. Paşa, güvensizlikten ve titizlikten Belediye'de yemek yemediği için kolay bir işti bu: Mevlut, Paşa'nın çayını kendi

eliyle demliyor, tek şekerli kahvesini de iki kere köpürterek kendi pişiriyor, suyunu, gazozunu kendi eliyle veriyordu. Paşa bir kere fırından aldığı bir çöreği, bir kere de Belediye'den gelen bir kurabiyeyi önce Mevlut'un önüne koymuş, ona neye dikkat etmesi gerektiğini öğretmişti.

"Tat bakalım önce sen şunu biraz... Zehirlemesinler bunlar bizi belediyede."

Rayiha'ya askerde yaşadıklarını yazmak istiyordu, ama her seferinde korkuyor ve ona daha şiirsel, daha hançerli bakışlı, daha efsunlu gözlü cümleler kuruyordu. Mevlut askerliğin bir türlü gelmeyen, gelince de bir türlü geçmeyen son gününe kadar yazdı bu mektupları.

19. MEVLUT İLE RAYİHA

KIZ KAÇIRMAK ZOR İŞ

17 Mart 1982 günü askerliği biten Mevlut ilk otobüsle Kars'tan İstanbul'a geldi. Tarlabaşı'nda, Karlıova Lokantası'nın yatakhanesinden iki sokak aşağıda eski bir Rum evinin ikinci katını kiraladı. Özelliksiz bir lokantada garsonluğa başladı. Çukurcuma'daki bitpazarından bir masa (sallanmıyordu), kapı kapı dolaşan eskicilerden ikisi aynı dört sandalye ve özenerek ahşap başlı bir büyük yatak satın aldı. Eski, yıpranmış yatağın ahşap başlığına kuşlar ve yapraklar işlenmişti. Yerleri muşamba odayı, bir gün Rayiha ile yaşayacakları mutlu yuvanın hayallerini kurarak döşemeye başladı.

Nisan başında bir akşam Mevlut, amcasının evinde Abdurrahman Efendi'yi gördü. Boynuna önlüğü takmış, yemek masasının bir ucuna yerleşmiş, bir yandan rakı demleniyor, bir yandan torunları Bozkurt ve Turan ile mutlulukla oynuyordu. Kızları olmadan köyden tek başına geldiğini anladı Mevlut. Son yıllarda her akşam namaz bahanesiyle evden çıkan ve oradan bakkal dükkânına gidip kendi kendine televizyon seyrederek müşteri bekleyen Hasan Amca gene evde yoktu. Müstakbel kayınpederine saygıyla bir selam verdi, Abdurrahman Efendi de ona; ama Mevlut'u fark etmiş bile değildi.

Korkut ile Abdurrahman Efendi hararetli bir şekilde bankerlerden söz etmeye başladılar. Banker Hacı, Banker İbo gibi pek çok ad

işitti Mevlut. Paran yüzde yüz enflasyonda pul olsun istemiyorsan çok düşük faiz veren bankadan çekip köyden yeni gelmiş bakkala benzeyen bu bankerlere yatırmalıydın. Hepsi çok yüksek faiz veriyorlardı ama ne kadar güvenilirdi onlara?

Abdurrahman Efendi şimdiden üçüncü kadehi bitirmiş, kızlarının her birinin dünya güzeli olduğunu ve onları köyde çok iyi okuttuğunu anlatıyordu. "Aman baba, yeter," diye Vediha oğullarını yatırmaya götürünce, Abdurrahman Efendi de onların peşinden gitti.

"Sen git, beni kahvede bekle," dedi Süleyman sofrada yalnız kaldıklarında.

"Gene neler çeviriyorsunuz?" dedi Safiye Teyze. "Siyasete bulaşmayın da ne halt ederseniz edin. Evlendirmek lazım sizleri."

Mevlut kahvedeki televizyondan Arjantin ile İngiltere'nin savaşa tutuştuklarını öğrendi. İngiliz uçak gemisine, savaş gemilerine hayranlıkla bakıyordu ki Süleyman buldu onu.

"Abdurrahman Efendi, İstanbul'a parasını bir bankerden alıp, daha da berbat bir bankere yatırmaya gelmiş... Parası var mı, doğru mu, anlayamıyoruz. Bir de 'Hayırlı bir iş de var!' diyor.

"Nasıl hayırlı bir iş?"

"Rayiha'ya talip bir adam varmış," dedi Süleyman. "O köylü bankerlerden biri. Adam eskiden çaycıymış. İş ciddi. Çünkü paragöz Boynueğri veriverir kızını bankere. Laf da dinlemez. Senin Rayiha'yı kaçırman lazım Mevlut."

"Sahi mi? Aman Süleyman, yardım et bana da kaçırayım ben Rayiha'yı."

"Kız kaçırmak kolay iş mi sanıyorsun?" dedi Süleyman. "Yanlış bir iş yaparsın, biri vurulur, kan davası olur, millet yıllarca karşılıklı aptal aptal öldürür birbirini, bir de şeref diye övünürler. Bunun sorumluluğunu alabiliyor musun?"

"Ben mecburum," dedi Mevlut.

"Evet mecbursun," dedi Süleyman "Ama kimse de pintilik ettiğini düşünmesin. Nice zenginin servet vereceği bir kız için mendilden başka ne veriyorsun?"

Beş gün sonra aynı yerde buluştuklarında, Süleyman televizyonda Falkland Adaları'nı ele geçiren İngilizleri seyrederken Mevlut cebindeki kâğıdı çıkardı, masaya koydu.

"Al bak bakalım buna," dedi gururla. "Senin olsun."

"Nedir bu?" dedi Süleyman. "Aa, sizin evin muhtardan kâğıdı. Ver bakayım. Aslında benim babamın adı da var üzerinde. Arsayı

birlikte çevirmişlerdi. Ne diye getirdin? Hava atmak için oynama bu kâğıtla oğlum. Bir gün Kültepe'nin o yamacına tapu verirlerse bununla alacaksın."

"Boynueğri Abdurrahman'a ver bunu..." dedi Mevlut. "Söyle babasına, kimse kızını benim kadar sevemez."

"Söylerim, ama koy onu cebine," dedi Süleyman.

"Hava atmak için değil, gerçekten getirdim," dedi Mevlut.

Ertesi sabah Mevlut rakı sarhoşluğundan uyanınca ilk iş ceketinin cebine baktı. Babasıyla Hasan Amcasının muhtardan on beş yıl önce aldığı kâğıdın kendisinde kalmasından memnun mu olsun, kederlensin mi, karar veremedi.

"Vediha Yengene, bize şükret tamam mı?" dedi on gün sonra Süleyman. "Senin için ta köye gitti. Bakalım her şey istediğin gibi de olacak mı? Şuradan bana bir rakı iste."

Vediha köye iki oğlunu, üç yaşındaki Bozkurt ile iki yaşındaki Turan'ı da götürmüştü. Mevlut, çocukların ilk defa gittikleri, elektriği ikide bir kesilen, suyu akmayan çamurlu köy evinde çabuk sıkılıp hemen döneceklerini sanıyordu, ama tam tersi oldu. Mevlut haftada iki kere sabırsızlıkla Duttepe'ye Vediha Yenge artık köyden dönmüştür diye gidiyor, ama orada yarı karanlık sessiz bir ev ve Safiye Teyze'den başka kimseyi bulamıyordu.

"Meğer bu evin neşesi gelin hanımmış da farkında değilmişiz," dedi Safiye Teyze bir keresinde gece geç vakit uğrayan Mevlut'a. "Vediha gitti gideli Korkut da bazı akşamlar gelmiyor. Süleyman da yok evde. Mercimek çorbası var, ısıtayım mı sana? Televizyona bakarız. Görüyor musun, Kastelli kaçtı, bütün bankerler de battı. Senin paran var mıydı bir bankerde?"

"Bende para ne gezer Safiye Teyze."

"Üzülme... Hayatta parayı hiç dert etme, bir gün nasıl olsa istediğin kadar kazanırsın. Mutluluk para ile olmuyor. Bak Korkut ne çok kazanıyor ama Vediha ile her gün kedi köpek gibiler... Kavgadan başka bir şey görmeyen Bozkurt ile Turan'a acıyorum valla. Neyse... Hayırlısıyla bu senin iş olur inşallah."

"Hangi iş?" dedi Mevlut, başını televizyondan çevirdi, kalbi hızlandı ama Safiye Teyze hiç ses çıkarmadı.

Üç gün sonra, "Güzel haberlerim var," dedi Süleyman. "Vediha Yenge döndü köyden. Rayiha da sana çok âşık Mevlutçuğum. Mektupların sayesinde. Babasının onu evlendirmek istediği bankeri de hiç istemiyor. Banker ise kâğıt üzerinde batık ama müşterilerin

parasıyla dolar ve altın almış, gömmüş bir yere. Bu fırtına dinip gazeteler konuyu unutunca parasını gömdüğü bahçesinden çıkaracak, ona para yatıran açgözlü alıklar mahkemelerde uğraşırken o Rayiha ile krallar gibi yaşayacakmış. Eğriboyunlu'ya çuvalla para teklif etmiş. Babasının izni olursa hemen resmi nikâh yapıp, Rayiha ile fırtına dinene kadar Almanya'da duracaklarmış. Batık rezil banker, eski çaycı, şimdi saklandığı yerde Almanca öğreniyormuş, Rayiha'dan Almanya'da domuz eti satmayan kasaptan alışveriş edecek kadar Almanca öğrenmesini istiyormuş."

"Rezil, alçak herif," dedi Mevlut. "Eğer Rayiha'yı kaçıramazsam geberteceğim onu."

"Kimseyi gebertmene gerek yok. Benim kamyoneti alacağım, köye gidip Rayiha'yı kaçıracağız," dedi Süleyman. "Ben her şeyi ayarlayacağım senin için."

Mevlut amcaoğlunu sarılıp öptü. Gece heyecandan uyuyamadı.

Yeniden buluştuklarında Süleyman her şeyi ayarlamıştı: Perşembe günü akşam ezanından sonra Rayiha bohçasıyla köydeki evin arka bahçesine gelecekti.

"Hemen çıkalım yola," dedi Mevlut.

"Otur oğlum sandalyene. Yol bizim kamyonetle yalnızca bir gün sürer."

"Yağmur yağabilir, sel zamanı... Ayrıca Beyşehir'de de hazırlık yapmamız lazım."

"Hazırlığa gerek yok. Hava kararırken Boynueğri babasının arka bahçesinde, elinle koymuş gibi bulacaksın kızı. Sizi Akşehir'e kamyonetle ben götürüp tren istasyonuna bırakacağım. Siz ikiniz Rayiha ile trenle geleceksiniz, ben kendi başıma döneceğim ki babası benden şüphelenmesin."

Süleyman'ın "Rayiha ile sen" demesi bile Mevlut'u mutluluktan mest etmeye yetiyordu. Çalıştığı yerden daha önce de izin almış, iznini "bir aile meselesi yüzünden" bir hafta daha uzatmıştı. Üçüncü bir hafta ücretsiz izin isteyince, patron homurdandı. Mevlut da "Kes o zaman benim hesabımı!" dedi.

Bunun gibi sıradan bir lokantada istediği zaman iş bulabilirdi. Bir de dondurma işine girmek vardı aklında. Ramazan'dan başlayarak üç tekerlekli satıcı arabasını ve dondurma takımını kiralamak isteyen bir satıcıyı tanımıştı.

Eve çekidüzen verdi, kapıdan girince Rayiha'nın nasıl bir ev göreceğini, nelere dikkat edeceğini kendini onun yerine koymaya

çalışarak hayal etti. Acaba bir yatak örtüsü alsa mıydı, yoksa buna Rayiha mı karar vermeliydi? Rayiha'yı evin içinde her düşünüşünde don gömlek, atlet ile ona gözükeceğini aklından geçiriyor, bu yakınlığı hem istiyor hem de utanıyordu.

Süleyman. Ağabeyimi, Vediha'yı, annemi, herkesi ayarladım, kamyoneti alıp bir iki gün yok olacağımı da söyledim. Son günün akşamı mutluluktan uçan damat beyimizi çektim bir kenara.

"Mevlutçuğum, şimdi senin en iyi arkadaşın, amcaoğlun olarak değil, kız tarafı olarak konuşuyorum, beni iyi dinle. Rayiha daha on sekizinde değil. Babası çok kızar da 'Kızımı kaçıranı affetmem' der de peşine jandarma salarsa ta on sekiz yaşına kadar hem saklanacaksın hem de nikâh kıyamayacaksın. Ama sonunda, er ya da geç, Rayiha ile devlet nikâhıyla evleneceğine şimdi şeref sözü ver bakalım."

"Şeref sözü veriyorum," dedi Mevlut. "İmam nikâhıyla da evleneceğim onunla."

Sabah kamyonetle giderken Mevlut çok keyifliydi, şakalar yapıyor, her gördüğü fabrikaya, köprüye merakla bakıyor, "Gaza bas, daha hızlı," diyor, konuşuyor da konuşuyordu. Bir süre sonra sesi soluğu kesildi.

"Ne oldu oğlum, kız kaçıracaksın diye korkuyor musun? Afyon'a giriyorum. Gece kamyonette uyursak polis şüphelenir, alır merkeze bizi, iyisi mi, şurada ucuz bir otel gördüm, bendensin, tamam mı?" dedim.

Nezahat Oteli'nin altında bir içkili lokanta varmış. Gece oturduk, ikinci kadehi bitiriyordum, baktım Mevlut gene askeriyedeki işkenceyi anlatıyor, tutamadım artık kendimi.

"Oğlum ben Türk'üm, orduma laf ettirmem tamam mı," dedim. "Evet, işkence, dayak, yüz bin kişiyi hapse atmak fazla kaçmış olabilir ama ben askeri darbeden memnunum. Bak yalnız İstanbul değil bütün memleket sütliman oldu, duvarlar tertemiz, sağ sol davası, cinayetler bitti, asker düzen verdiği için İstanbul'da trafik artık vızır vızır akıyor, randevuevleri kapatıldı, orospular, komünistler, Marlboroculer, karaborsacılar, mafya tipleri, kaçakçılar, pezevenkler, satıcılar sokaklardan temizlendi. Şimdi alınganlık etme, kabul et, sokak satıcılığının da bu ülkede bir geleceği yok Mevlutçuğum. Adam şehrin en güzel en pahalı yerinde kira vermiş, özenmiş güzel manav açmış, sen de onun kapısının önüne kaldırıma yerleşip

köyden getirdiğin patates ile domatesi satacaksın... Adil mi bu? Asker buna bir düzen disiplin verdi. Atatürk'ün ömrü yetseydi, festen takkeden sonra İstanbul'dan başlayarak bütün Türkiye'de sokak satıcılığını yasaklayacaktı. Avrupa'da yokmuş bu."

"Tam tersi," dedi Mevlut. "Ankara'dan bir kere gelince Atatürk İstanbul sokaklarını çok sessiz bulmuş ve..."

"Ayrıca ordumuz sırtından sopasını indirirse bu millet ya komüniste kanar ya da dinciye kaçar. Haritayı bölmek isteyen Kürtler de var. Senin Ferhat ne yapıyor bakayım, görüyor musun?"

"Bilmiyorum."

"Alçağın tekidir o Ferhat."

"Arkadaşımdır."

"İyi o zaman, ben de seni Beyşehir'e götürmüyorum Mevlutçuğum, bakalım nasıl kız kaçıracaksın."

"Yapma Süleyman," diyerek çark etti Mevlut.

"Oğlum, bak dünyalar güzeli gül gibi bir kızı sana armut piş ağzıma düş ayarlıyoruz. Elinde bohçası, istediğin gibi bahçede seni bekliyor. Bu yetmiyor, uşağın gibi seni kamyonetle özel servis yedi yüz kilometre ta kızın köyüne götürüyoruz ki kızı kaçır. Benzin parası da bizden. Akşam kaldığın otel de içtiğin rakı da bizden. Sen ise, bir kerecik bile, numaradan bile, 'Haklısın Süleyman, Ferhat kötüdür' bile demiyorsun, 'Sen doğrusun Süleyman' hiç diyemiyorsun. Madem bu kadar akıllısın, çocukluğumuzdaki gibi benden üstünsün, niye gelip bize yardım et diye dileniyorsun?"

"Süleyman affet," dedi Mevlut.

"Bir daha söyle bakayım."

"Süleyman affet."

"Affedeceğim, ama mazeretini işitmem lazım."

"Mazeretim şu ki ben korkuyorum Süleyman."

"Oğlum korkacak bir şey yok. Rayiha'nın kaçtığı anlaşılınca... onlar tabii bizim köyün tarafına koşarlar. Siz de dağa çıkacaksınız. Belki laf olsun diye silah atılır. Korkma, dağın öte tarafında ben sizi bu kamyonette bekleyeceğim. Rayiha arkaya oturacak ki beni görmesin, tanımasın. İstanbul'da bir kere bindi bu kamyonete ama kızdır, arabaların birini diğerini ayıramaz bunlar. Benden bahsetmek tabii hiç yok. Sen asıl kaçtıktan, İstanbul'a döndükten sonra kızla bir odada yalnız kalınca ne yapacağını düşün de ondan kork. Hayatta hiçbir kadınla yatmadın değil mi daha Mevlut, ha?"

"Yok Süleyman, ben bunlardan değil, kız vazgeçer de kaçıp gelmez diye korkuyorum."

Ertesi sabah önce Akşehir Tren İstasyonu'na baktık. Oradan üç saatte çamurlu dağ yollarından bizim köye sokulduk, ama Mevlut anasını görmek istemesine rağmen dikkat çekmek istemiyor, iş bozulur diye çok korkuyordu, uğramadık bile. Gümüşdere köyüne uzaktan yaklaştık, Boynueğri Abdurrahman Efendi'nin evine, yıkık duvarlı bahçesine sokulduk. Geri döndük. Kamyoneti biraz sürdüm, yolun kenarına çektim.

"Akşam namazına, havanın kararmasına az kaldı," dedim. "Korkacak bir şey yok. Yolun açık olsun Mevlut."

"Allah senden razı olsun Süleyman," dedi. "Benim için dua et."

Kamyonetten onunla indim. Sarıldık birbirimize... Az daha gözüm sulanacaktı. Mevlut toprak yoldan köye doğru yürürken arkasından sevgiyle baktım, hayatının sonuna kadar mutlu olmasını istedim onun. Az sonra kısmetinin bir başka olduğunu öğrenecek elbette, bakalım ne yapacak diye düşünerek kamyoneti buluşma yerimize sürdüm. Eğer Mevlut'un kötülüğünü isteseydim, bazılarınızın sandığı gibi ona kazık atıyor olsaydım, İstanbul'da gece rakı sarhoşuyken Rayiha'yı ayarlayayım diye bana verdiği Kültepe'deki evin kâğıdını ona geri vermezdim, değil mi? Kiracısını benim bulduğum o ev Mevlut'un bütün servetidir. Köydeki annesi ve ablalarını saymıyorum. Onlar da rahmetli Mustafa Amcamın mirasçısıdırlar aslında, ama ben karışmıyorum.

Mevlut ortaokuldayken, önemli bir sınava girmeden önce yüreğinin alnında, yüzünde ateş gibi attığını hissederdi. Şimdi Gümüşdere köyüne yürürken bu duygunun çok daha kuvvetlisi bütün gövdesini sarmıştı.

Köyün hemen dışındaki tepede mezarlığa rastgeldi, mezar taşları arasına girdi, bir mezarın kenarına oturdu, eski, yosun tutmuş ama süslü ve esrarlı bir mezar taşına bakarak kendi hayatını düşündü. "Allahım, Rayiha gelsin, ne olur gelsin," diye tekrarladı. Dua okuyarak yalvarmak istedi ama bildiği duaların hiçbiri doğru dürüst aklına gelmedi. "Rayiha gelirse Kuran-ı Kerim'i ezberleyip hafız olacağım. Bütün duaları su gibi okuyacağım," dedi kendi kendine. Kendini Allah'ın bir küçük zavallı kulu gibi hissederek

ısrarla, kuvvetle dua etti. Yalvararak duada ısrar etmenin bir faydası olduğunu işitmişti.

Hava karardıktan az sonra Mevlut yıkık duvara yaklaştı. Abdurrahman Efendi'nin beyaz evinin arka penceresi karanlıktı. On dakika erken gelmişti. İşaret olacak lambanın yanmasını beklerken, tıpkı on üç yıl önce köyden İstanbul'a babasıyla ilk geldiği gündeki gibi, hayatının başındaymış gibi hissetti kendini.

Sonra köpekler havladı ve evin penceresi bir aydınlandı bir kardardı.

IV. KISIM
(Haziran 1982 - Mart 1994)

O zamana kadar kendi kafasının kaba ve bireysel hastalığı sandığı şeylerin izlerini dış dünyada bulmak onu sarsıyordu.

James Joyce, *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi*

1. MEVLUT İLE RAYİHA'NIN EVLENMESİ

BİZİ ANCAK ÖLÜM AYIRABİLİR

Süleyman. Mevlut kaçırdığı kızın, ağabeyimin nikâhında bir kere göz göze geldiği güzel Samiha değil, güzel olmayan ablası Rayiha olduğunu sizce ne zaman anladı? Köyde karanlıkta bahçede Rayiha ile karşılaşır karşılaşmaz mı? Yoksa birlikte dere tepe kaçarlarken yüzünü görünce mi? Kamyonete, yanıma oturduğunda anlamış mıydı? Kamyonette ona "Yaramaz bir durum mu var?" diye, "Ağzını bıçak açmıyor?" diye bunu anlamak için sordum. Ama Mevlut hiç renk vermedi.

Trenden inip kalabalıkla birlikte Haydarpaşa'dan gemiyle Karaköy'e geçerlerken Mevlut'un aklında evlilik ve nikâh değil, en sonunda Rayiha ile bir odada yalnız kalacakları vardı. Rayiha'nın Galata Köprüsü'nün üzerindeki harekete, beyaz vapur dumanlarına dikkat etmesini çocuksu buluyor, biraz sonra bir eve gireceklerini, orada yalnız kalacaklarını aklından hiç çıkaramıyordu.

Cebinde mücevher gibi sakladığı anahtarla Tarlabaşı'ndaki apartman dairesinin kapısını açınca köye gidip geldiği üç günde evin başka bir yere dönüştüğünü hissetti Mevlut: Haziran başında sabahları neredeyse serin olan daire, şimdi yaz sıcağında aşırı ısınmış, yerdeki eski muşamba güneşte ucuz plastik, balmumu ve sicim ipi karışımı bir koku salıvermişti. Dışarıdan, Mevlut'un her zaman sevdiği Beyoğlu ve Tarlabaşı kalabalığının ve trafiğin uğultusu geliyordu.

Rayiha. "Çok güzel bir evimiz var," dedim. "Ama biraz havalandırmak lazım." Mandalı çevirip pencereyi açamayınca Mevlut koşup ispanyoletin nasıl çalışacağını bana gösterdi. Sabunlu sularla iyice yıkanırsa, örümcek ağları temizlenirse evin düş kırıklıklarından, korkulardan, Mevlut'un hayalindeki şeytanlardan temizleneceğini hemen anladım. Arap sabunu, plastik kova ve paspas bezi almak için sokağa çıkar çıkmaz Mevlut ile evde yalnız kalma gerginliğinden kurtulup rahatladık. Öğle üstü Tarlabaşı'nın arka sokaklarından Balıkpazarı'na kadar vitrinleri seyrederek, dükkânlara girip

raflara bakarak, alışveriş ederek yürüdük. Mutfak için süngerler, teller, fırçalar ve deterjanlar aldık ve eve döner dönmez büyük bir temizliğe giriştik. İşe kendimizi o kadar kaptırdık ki, evde birlikte yalnız kalmaktan duyduğumuz utancı unuttuk.

Akşamüstü ter içindeydim. Mevlut kibritle şofbeni nasıl yakacağımı, Aygaz tüpünün nasıl açılacağını, sıcak suyun akması için hangi musluğun çevrileceğini gösterdi. Şofbenin karanlık deliğinden içeri yanan bir kibriti sokmak için sandalyenin üstüne çıktık. Mevlut, yıkanırken apartman karanlığına bakan buzlu camlı küçük pencereyi de hafifçe açmamı öğütledi.

"Bu kadar açarsan hem zehirli hava dışarı çıkar hem de kimse görmez seni..." dedi fısıldayarak. "Ben bir saat sokağa çıkıyorum."

Mevlut, hâlâ köyden kaçtığı kıyafetleriyle olan Rayiha'nın kendisi evdeyken soyunup yıkanamayacağını anlamıştı. İstiklal Caddesi'ne çıkan kahvehanelerden birine girdi. Kış akşamları kapıcılar, tombalacılar, şoförler ve yorgun satıcılarla dolu olurdu burası, şimdi boştu. Mevlut önüne konan çaya bakarak, yıkanmakta olan Rayiha'yı düşündü. Teninin renginin beyaz olduğunu nereden çıkarmıştı? Rayiha'nın boynuna bakarken! Niye çıkarken "bir saat" demişti? Vakit çok yavaş geçiyordu. Çay bardağının dibinde yapayalnız bir çay yaprağı parçası gördü Mevlut.

Eve bir saatten önce dönmek istemediği için bir bira içti, Tarlabaşı'nın arka sokaklarında yolunu uzattı: Çocukların küfürleşerek top oynadığı, anaların üç katlı küçük evlerin girişlerinde kucaklarında tepsilerle oturup pirincin taşını ayıkladığı, herkesin herkesi tanıdığı bu sokakların bir parçası olmaktan memnundu Mevlut.

Bir arsada bir çardağın ve kara kumaştan bir örtünün altında karpuz satan satıcıyla pazarlık etti, pek çok karpuzu tek tek tıklatıp ne kadar kırmızı, anlamaya çalıştı. Bir karpuzun üzerinde bir karınca yürüyordu. Mevlut karpuzu elinde çevirdikçe karınca altta kalıyor, ama düşmüyor, hızla koşuyor ve gene karpuzun üst kısmına çıkıyordu. Sabırlı karıncayı düşürmeden karpuzu tarttırdı Mevlut ve eve sessizce girip karpuzu mutfağa bıraktı.

Rayiha. Banyodan çıkmış, yeni, temiz elbiseler giymiş, kapıya arkamı dönmüş, başımı örtmeden yatağa uzanmış, uyuyakalmıştım.

Mevlut sessizce yaklaştı. Rayiha'nın yatakta uzanışına, bu ânı hiçbir zaman unutamayacağını bilerek uzun uzun baktı. Elbiseler içinde gövdesi ve ayakları zarif ve güzeldi. Omuzları ve kolu, nefes aldıkça hafifçe kıpırdanıyordu. Mevlut bir an onun uyku taklidi yaptığını hissetti. İki kişilik yatağın diğer yanına sokak elbiseleriyle, sessizce ve dikkatle uzandı.

Kalbi hızlı hızlı attı. Şimdi sevişmeye başlarlarsa –ki bunu da nasıl yapacağından emin değildi– Rayiha'nın güvenini kötüye kullanmış olacaktı.

Rayiha Mevlut'a güvenmiş, bütün hayatını ona teslim etmiş, henüz evlenmedikleri, hatta sevişmedikleri halde başörtüsünü çözüp güzel uzun saçlarını ona göstermişti. Mevlut onun uzun kıvrım kıvrım saçlarına bakarken sırf bu güven ve teslimiyet yüzünden Rayiha'ya bağlanacağını, onu çok seveceğini hissetti. Dünyada yalnız değildi. Rayiha'nın soluk alıp verişlerini izlerken mutluluktan içi içine sığmıyordu. Üstelik Rayiha, Mevlut'un mektuplarını okumuş, beğenmişti.

Elbiseleriyle uyuyakaldılar. Gece yarısı karanlıkta birbirlerine sarıldılar, ama sevişmediler. Mevlut cinselliğin gece karanlığında daha kolay gelişebileceğini anlıyordu. Ama Rayiha ile ilk defa gün ışığında, gözlerinin içine bakarak sevişmek isterdi. Sabahları ise birbirlerinin gözünün içine yakından bakınca utanıyor, başka işler çıkarıyorlardı kendilerine.

Rayiha. Ertesi sabah Mevlut'u gene sokaklara alışveriş etmeye çıkardım. Masa için muşamba benzeri plastik örtüyü, mavi çiçekli yorgan kılıfını, hasır taklidi plastikten ekmek sepetini, bir de plastikten limon sıkacağını ben seçtim. Benim terliklere, fincanlara, kavanozlara, tuzluklara merakla bakmam, hiçbir şey almadan zevki için bakabilmem Mevlut'u yordu. Eve döndük. Yatağın kenarına oturduk.

"Burada olduğumuzu kimse bilmiyor, değil mi?" dedim.

Bu söz üzerine Mevlut çocuk yüzüyle bana öyle bir baktı ki "Ocakta yemek var," deyip mutfağa kaçtım. Öğleden sonra güneş küçük daireyi ısıtınca yoruldum ve yatağa uzandım.

Mevlut da yanına uzanınca ilk defa birbirlerine sarılıp öpüştüler. Mevlut akıllı Rayiha'nın yüzündeki suçlu küçük çocuk ifadesini görünce onu daha da çok arzuladı. Ama is-

tekleri ne zaman büyüyerek ortaya çıksa ikisi de utanıp telaşlanıyorlardı. Mevlut elini elbisesinden içeri sokup bir an Rayiha'nın sol göğsünü tuttu ve başı döndü.

Rayiha onu itti. Mevlut alınıp yataktan kalktı.

"Merak etme, kızmadım!" dedi kararlılıkla sokak kapısından çıkarken. "Şimdi geleceğim."

Ağa Camii'nin arkasındaki sokaklardan birinde Ankara İmam Hatip Okulu'ndan mezun bir Kürt hurdacı vardı. Resmî nikâhla evlenen ama ne olur ne olmaz bir de dinî nikâh olsun diyenleri, köyde bir başka karısı olmasına rağmen İstanbul'da âşık olan çaresizleri, annelerinden babalarından, ağabeylerinden gizli buluşup arkadaşlık ederken kendilerini tutamayıp işi fazla ileri götüren ve suçluluk duygularıyla bunalan muhafazakâr gençleri üç beş kuruşa şıpınişi evlendirirdi. Velilerinden izin alamayan gençleri ancak Hanefi mezhebinden biri evlendirebileceği için Hanefi olduğunu da söylerdi.

Mevlut adamı eski kalorifer petekleri, soba kapakları, paslı motor parçalarıyla dolu karanlık dükkânının arka kısmında, elindeki *Akşam* gazetesine başı gömülmüş uyuklarken buldu.

"Hocaefendi, dinimizin kurallarıyla evlenmek istiyorum."

"Anladım ama bu telaş ne?" dedi hoca. "İkinci karıyı almak için hem yoksul hem de çok gençsin."

"Kız kaçırdım!" dedi Mevlut.

"Tabii kızın rızasıyla?.."

"Birbirimize âşığız."

"Aşk deyip zorla kız kaçıran ırz düşmanı çok şerefsiz vardır. Kızla zorla birlikte olan bu alçaklar, kızın biçare ailesini ikna edip sonunda evlenirler de..."

"Ne münasebet," dedi Mevlut. "Biz kendi rızamızla ve inşallah aşkla evleneceğiz."

"Aşk bir hastalıktır," dedi hoca. "Acil ilacı da, haklısın, evliliktir. Ama tifonun ateşi düştükten sonra, bütün hayatı boyunca kinin alır gibi yavan bir ilaç alacağı için hemen pişman olur insan."

"Ben pişman olmayacağım," dedi Mevlut.

"Acelen ne o zaman? Kızla gerdeğe girmedin mi hâlâ?"

"Usulüyle evlendikten sonra," dedi Mevlut.

"Ya kız güzel değil ya da sen çok saf bir adammışsın. Adın ne senin? Güzel çocuksun, bir çay iç."

Mevlut solgun yüzlü, iri yeşil gözlü bir çırağın getirdiği çayını

içti, lafı kısa kesmek istedi, ama hoca ücret pazarlığının bir parçası olarak her şeyin ne kadar kötü gittiğini anlatmaya başladı. Öpüştükleri, elleştikleri için dinî nikâhla evlenen ve sabah evlendiklerini akşam ayrı ayrı döndükleri evlerinde sofrada annelerinden, babalarından saklayan gençler ne yazık ki azalıyordu.

"Benim çok param yok!" dedi Mevlut.

"Bu yüzden mi kaçırdın kızı? Senin gibi güzel adamların sütübozuk olanları hevesini aldıktan sonra 'Boşsun' deyip kızı başlarından atarlar. Kaç tane gül gibi ama akılsız kız biliyorum ki senin gibiler yüzünden ya intihar etti, ya da kârhaneye düştü."

"Yaşı on sekize gelince resmî nikâh da yapacağız," dedi Mevlut suçluluk duygusuyla.

"Peki. Yarın sevabına kıyacağım nikâhınızı. Nereye geliyorum?"

"Kızı getirmeden burada kıysak nikâhı olmaz mı?" dedi Mevlut tozlu hurda dükkânına göz gezdirerek.

"İmam ücreti almam ama salon ücreti alırım," dedi hurdacı.

Rayiha. Mevlut gittikten sonra evden çıktım, rastlantıyla bulduğum bir sokak satıcısından biraz yumuşamış ama ucuz iki kilo çilekle bakkaldan toz şekeri aldım, Mevlut eve dönmeden çilekleri ayıkladım, reçel kaynattım. Mevlut eve gelince şekerli çilek buharını mutlulukla kokladı ama bana yaklaşmaya da çalışmadı.

Akşamüstü Mevlut beni iki yerli film gösteren Lale Sineması'na götürdü. Nemden neredeyse sırılsıklam olmuş salonda Hülya Koçyiğit'li film ile Türkan Şoray'lı film arasında yarın evleneceğimizi söyleyince biraz ağladım. Ama ikinci filmi de dikkatle seyrettim. Çok mutluydum.

"Babandan izin alana ya da sen on sekizine girene kadar hiç olmazsa imam nikâhını hemen yapalım ki kimse bizi ayırmaya kalkışmasın..." dedi Mevlut film bitince. "Bir hurdacı tanıdık var. Nikâhı dükkânında kıyacağız. Sordum, senin gelmene hiç gerek yok... Birisine vekâlet verdiğini söyleyeceksin, o kadar."

"Hayır, gelmek istiyorum nikâha," dedim ben kaşlarımı çatarak. Mevlut korkmasın diye gülümsedim sonra.

Mevlut ile Rayiha eve dönünce, bir taşra kentinde aynı otel odasını paylaşmak zorunda kalan iki yabancı gibi birbirlerine gözükmeden elbiselerini çıkarıp geceliklerini, pija-

malarını giydiler. Göz göze gelmeden lambayı söndürdüler, yatağa yan yana, Rayiha gene sırtı dönük, dikkatle ve aralarında bir boşluk bırakarak uzandılar. Sevinçle korku arası bir duygu vardı Mevlut'un içinde. Heyecandan sabaha kadar uyuyamayacağını düşündükten az sonra uyuyakaldı.

Gecenin ortasında uyandığında Rayiha'nın teninden gelen yoğun çilek buharı ve boynundan gelen çocuk bisküvisi kokusuna gömülmüştü. Sıcakta terlemişler, açgözlü sivrisineklere yem olmuşlardı. Vücutları kendiliğinden birbirine sarıldı. Dışarıdaki lacivert göğü, neon lambalarını gören Mevlut bir an dünyanın dışında bir yerde uçtuklarını, yerçekimsiz bir boşlukta çocukluklarına döndüklerini sanmıştı ki,

"Daha evlenmedik," dedi Rayiha ve itti onu.

Mevlut, Ferhat'ın askerden döndüğünü, Karlıova Lokantası'ndan tanıdığı eski bir garsondan işitmişti. Sabah Mardinli bulaşıkçılardan birinin yardımıyla onu Tarlabaşı'nda fakir bir bekâr yatakhanesinde buldu. Burada kendinden on yaş küçük garsonlarla, ortaokula gidip bulaşıkçılık yapan, çoğu Kürt ve Alevi, Tuncelili, Bingöllü çocuklarla kalıyordu. Mevlut pis kokulu bu havasız evi Ferhat'a yakıştıramadı, üzüldü onun için, ama Ferhat'ın babasının anasının evine de gidip geldiğini öğrenince rahatladı. Burada bir çeşit yatakhane ağbiliği yaptığını, işin arkasında askeri darbeden sonra çok zorlaşan kaçak sigara işi, "ot" dedikleri esrar ticareti ve biraz da siyasi öfke ve dayanışma olduğunu da sezdi Mevlut ama fazla sormadı. Ferhat askerde gördüklerinden ve yaşadıklarından, Diyarbakır cezaevine düşüp işkence gören tanıdıklarının hikâyelerinden fazla etkilenip siyasallaşmıştı.

"Senin evlenmen lazım," dedi Mevlut.

"Şehirde bir kızla tanışmalı, tavlamalıyım," dedi Ferhat, "ya da köyden kız kaçırmalıyım. Evlenecek para yok bende."

"Ben kaçırdım," dedi Mevlut. "Sen de kaçır. Sonra birlikte iş yapalım, dükkân sahibi olalım, zengin olalım."

Mevlut, Rayiha ile nasıl kaçtıklarını ballandırarak ve değiştirerek anlattı. Hikâyesinde ne Süleyman ne de kamyoneti vardı. Mevlut sevgilisiyle, kızın babası onları kovalarken dağlarda bir gün boyunca el ele ta Akşehir Tren İstasyonu'na kadar çamurda yürüdüklerini söyledi.

"Rayiha mektuplarda yazdığımız gibi güzel miymiş?" dedi Ferhat heyecanla.

"Daha da güzel ve akıllı," dedi Mevlut. "Ama kız tarafı, Vurallar, Korkut, Süleyman, İstanbul'da bile peşimizdeler."

"Alçak faşistler," dedi Ferhat ve hemen nikâh şahidi olmayı kabul etti.

Rayiha. Uzun etekli, çiçekli basma elbisemi ve temiz kot pantolonumu giydim. Beyoğlu'nun arka sokaklarından aldığım mor başörtüsünü taktım. İstiklal Caddesi'ndeki Karadeniz Büfe'de Ferhat ile buluştuk. Geniş alınlı, uzun boylu, kibar bir adamdı. Bize birer bardak vişne şurubu verdi. "Tebrik ederim yenge, kocanı doğru seçmişsin," dedi. "Cins adamdır ama altın kalplidir."

Dükkânında toplandığımızda hurdacı, komşu bakkaldan bir şahit daha buldu. Çekmecesinden, üzeri eski yazıyla kaplı, yıpranmış bir defter çıkardı. Açıp herkesin adını, babasının adını sorup tek tek, ağır ağır yazdı. Hiçbir resmî değeri olmadığını hepimiz biliyorduk ama adamın Arap harfleriyle ciddiyetle yazmasından etkilendik.

"Başlık parası ne verdin? Ayrılırsan ne vereceksin?" diye sordu hurdacı.

"Ne başlığı?.." dedi Ferhat. "Kızı kaçırmış ya işte."

"Boşarsan ne vereceksin?"

"Bizi ancak ölüm ayırabilir," dedi Mevlut.

"Birine on Reşat altını, ötekine de yedi Cumhuriyet yazarsın," dedi diğer şahit.

"Bu çok fazla," dedi Ferhat.

"Nikâhı Şeriat'a uygun kıyamayacağım galiba," deyip dükkânın giriş kısmına, terazinin başına geçti hurdacı. "Dine uygun nikâh olmadan her tür yakınlaşma zinadır. Kızın yaşı da çok küçük."

"Benim yaşım küçük değil, on yedi!" dedim ve babamın dolabından çaldığım nüfus kâğıdımı gösterdim.

Ferhat hurdacıyı bir köşeye çekti, cebine kâğıt para koydu.

"Benden sonra tekrar edin bakayım," dedi hurdacı.

Mevlut ile ben birbirimizin gözlerinin içine bakarak Arapça kelimeleri uzun uzun tekrarladık.

"Allahım! Bu evliliği mübarek eyle!" dedi hurdacı töreni bitirirken. "Şu iki garip kulunun aralarında ülfet, geçim, sevgi ve evliliklerinde sebat nasip eyle, Mevlut ile Rayiha'yı nefretten, geçimsizlikten, ayrılıktan koru ya Rabbi!"

2. MEVLUT'UN DONDURMACILIĞI

HAYATININ EN MUTLU GÜNLERİ

Eve gider gitmez yatağa girip seviştiler. Çok istedikleri ve merak ettikleri, ama bir türlü yapamadıkları şey, şimdi, evlendikten sonra başkalarının onlardan beklediği bir görev olduğu için ikisi de rahatlamıştı. Birbirlerini çıplak gördükleri (her yerlerini değil), kollarına, göğüslerine, ateş gibi yanan yerlerine dokundukları için utanıyorlardı, ama bu kaçınılmazlık duygusu utançlarını da hafifletiyordu. "Evet, çok utanç verici," diyorlardı sanki bakışlarıyla birbirlerine. "Ama ne yazık ki yapmamız lazım."

Rayiha. Oda karanlık olsaydı! Göz göze gelince hissettiğim utancı sevmiyordum. Soluk perdeler yaz öğleden sonrasının güçlü güneşini kesmeye yetmiyordu. Mevlut bazı anlarda fazla iştahlı ve kaba davrandığı için bir iki kere ittim onu. Öte yandan, Mevlut'un kararlı davranması hoşuma da gidiyor, kendimi bırakıveriyordum. Mevlut'un şeyini iki kere gördüm, biraz korktum. Güzel ve masum Mevlut'umun boynuna bir bebeğe sarılır gibi sarıldım ki aşağıdaki kocaman şeye gözüm takılmasın.

Hem Mevlut hem Rayiha, arkadaşlarından işittiklerinin tersine karı koca arasında edepsiz hiçbir şey olamayacağını, köyde aldıkları dinî eğitimin bir parçası olarak biliyorlar, ama göz göze gelince utanıyorlardı. Bu utancın azalacağını, sevişmeyi insani bir şey olarak kabul edeceklerini, hatta bunu olgunlaşma olarak göreceklerini de çok geçmeden anladılar.

"Çok susadım," dedi Mevlut bir ara boğulur gibi.

Sanki bütün ev, duvarlar, pencereler, tavanlar da terliyordu.

"Sürahinin yanında bardak var," dedi Rayiha çarşafın altına iyice gizlenerek.

Rayiha'nın bakışlarından onun dünyaya sanki kendi gövdesi içinden değil dışından baktığını hissetti Mevlut. Kendisi de masadaki bardağı doldururken yalnızca bir ruh olduğunu, kendi gövdesinin dışına çıktığını hissetmişti. Sevişmenin çok edepsiz ve utanmaz bir şey olduğu gibi, çok dinî ve ruhsal bir yanı olabileceğini de karısına bir bardak su verirken anladı. Su içme bahanesiyle, hatta

bir teslimiyet duygusuyla birbirlerinin çıplak gövdelerine bakıyorlardı. Hem utanarak hem de hayata şaşarak.

Rayiha'nın bembeyaz teninden odaya sanki bir ışık yayıldığını gördü Mevlut. Teninin üzerindeki pembe ve soluk mor lekeleri kendisinin yapmış olabileceğini aklından geçirdi. Tekrar çarşafın içine girdiklerinde her şeyin yolunda gittiğini bilmenin rahatlığıyla birbirlerine sarıldılar. Mevlut'un ağzından daha önceden hiç hazırlamadığı tatlı sözler sanki kendiliğinden çıkıyordu.

"Canım," dedi Rayiha'ya. "Bir tanem, çok tatlısın..."

Annesinin, ablalarının küçükken ona söylediği bu sözleri onlar gibi yüksek sesle değil, bir sır verir gibi fısıldayarak ve inanarak söylüyordu. Bir ormanda yolunu kaybetmekten korkan birinin telaşıyla sesleniyordu sanki Rayiha'ya. Lambaları hiç yakmadan, uyuyarak, uyanarak, karanlıkta kalkıp su içerek sabaha kadar seviştiler. Evli olmanın en müthiş yanı insanın istediği zaman ve istediği kadar sevişebilmesiydi.

Sabah çarşafların üzerinde vişne renginde lekeler görünce Mevlut ile Rayiha hem utandılar hem de bu, Rayiha'nın bakire olduğunun beklenen işareti olduğu için, duygularını birbirlerine göstermeden sevindiler. Bu konuyu hiç konuşmadılar, ama Mevlut yaz boyunca akşamları satacağı dondurmayı Rayiha ile birlikte hazırlarken sabahları bu renk benzerliğini hep hatırladı.

Rayiha. Mevlut, ilkokulu bitirip köyde kaldığı yıldan beri, ben ise daha da küçükken, on yaşımdan beri her Ramazan oruç tutuyoruz. Çocukken bir keresinde Samiha ile ben uyuklayıp iftar vaktini beklerken ablam Vediha'nın gözleri açlıktan öyle kararmıştı ki, elindeki tepsiyle birlikte, depremde minare gibi yere devrilmişti. Ondan sonra gözümüz oruçtan kararınca hemen çömelip yere oturmayı öğrendik. Bazan gözümüz kararmadığı halde eğlenmek için dünya dönüyormuş gibi biraz sallanır, kendimizi yere atıp gülüşürdük. Oruç tutan herkes, çocuklar bile, gün boyunca çiftlerin birbirlerine yaklaşmamaları gerektiğini de bilir. Ama evlendikten üç gün sonra Ramazan başlayınca biz Mevlut'la bildiğimiz şeyden şüphelenmeye başladık.

Hocaefendi, eli öpmek oruç bozar mı? Bozmaz! Omuz öpmek? Bozmaz herhalde. Nikâhlı karının boynunu? Yanağını öpmek? Diyanet, daha ileri gitmeyeceksen saygılı bir öpüşmeyi hoş görür. Tükürük geçmemişse dudaktan öpmek bile oruç bozmaz, demiş

bize imam nikâhı kıyan hurdacı. Mevlut en çok ona güvenir, bizi o evlendirdiğine göre başkaları değil, yalnız o yetkilidir, derdi. Çünkü dinimizde her şeyi tevil etmenin de bir yolu vardır. Sıcak ve uzun yaz günlerinde ormanda, dere yatağında kaybolup tek başlarına kendileriyle edepsizce oynayan oruçlu çocukların, "İmam Efendi eşinize yanaşmayın diyor, kendinize yanaşmayın demiyor ki..." diye mantık yürüttüklerini bana Vediha anlatmıştı. Belki de kitapta Ramazan'da sevişmeye yasak da hiç yoktur.

Artık anlamışsınızdır: Biz Mevlut ile uzun ve sıcak Ramazan günlerinde nefsimize hâkim olamadık ve sevişmeye başladık. Günahsa kabul ediyorum, güzel Mevlut'umu da çok seviyorum. Kimseye bir zararımız yok! Bize günahkâr diyenlere şunu sormak isterim: Ramazan'dan hemen önce alelacele evlendirilen ve hayatlarında ilk defa sevişen on binlerce genç, insanı serseme çeviren oruç saatlerinde evlerinde acaba ne yapıyor sanıyorsunuz?

Mevlut üç tekerlekli dondurmacı arabasını, uzun saplı kaşıkları, tahta fıçıyı Ramazan'da Sivas'a köyüne dönen Hızır'dan almıştı. Köye gidip gelen ama düzenli müşterilerini kaybetmek istemeyen pek çok sokak satıcısı gibi Hızır da arabasını ve müşterilerini bırakacağı bir başka satıcıyı her yaz ayarlardı.

Mevlut'un dürüstlüğüne ve titizliğine inandığı için Hızır ondan çok az kira istemişti. Mevlut'u Dolapdere'nin arkalarındaki izbe bir sokaktaki evine davet etmiş, Rayiha ile bir anda arkadaş olan küçücük ve tostoparlak Gümüşhaneli karısıyla birlikte dondurmayı nasıl yaptıklarını, tam kıvamı bulmak için kovanın nasıl sürekli ve içten gelen bir ahenkle çevrilmesi gerektiğini, limon suyunun içine nasıl biraz sitrik asit, vişne suyunun içine nasıl biraz boya atılabileceğini anlatmışlardı. Hızır'a göre dondurmayı çocuklar ve kendilerini hâlâ çocuk sanan yetişkinler severdi. İşin püf noktası, dondurmanın tadı kadar satıcının neşesi ve şakalarındaydı. Mevlut'un hangi sokaklara çıkacağını, hangi saatlerde hangi köşelerin kalabalık olduğunu, nerede, ne zaman durup satmasının iyi olacağını masaya oturup dikkatle çizdiği bir haritada işaretleyerek anlatmıştı. Her akşam Tarlabaşı'nın yukarı kısmından İstiklal Caddesi'ne, Sıraselviler'e doğru dondurma arabasını iterek geçerken Mevlut, ezberlediği bu haritayı gözünün önüne getirirdi.

Beyaza boyalı küçük dondurma arabasının üzerinde aynı kırmızı harflerle,

HIZIR'IN DONDURMASI
Çilek, Vişne, Limon, Çikolata, Kaymak

diye yazıyordu. Bazan bu çeşitlerden biri gecenin sonunda Mevlut Rayiha'yı iyice özlerken biter, bir müşteri "Vişne yok," diyen Mevlut'a "O zaman niye yazıyorsun vişne?" diye ukalalık eder, Mevlut da "Bitti," demez, "Ben yazmadım ki," demek ister, ama Rayiha'yı düşünüp mutlu olduğu için cevap bile vermezdi. Babasından kalma eski zili evde bırakıyor, Hızır'ın verdiği daha neşeli ve gürültülü zili, onun öğrettiği gibi, çamaşır ipine asılıyken fırtınaya yakalanmış mendil gibi titreterek sallıyor ve Hızır'ın öğrettiği makamla "Dondurma kaymak!" diye bağırıyordu. Ama zilin sesini işitir işitmez peşine düşen çocuklar, arkasından "Dondurmacı, sen Hızır değilsin," diye bağırırlardı.

Sokak köşelerinden, evlerin pencerelerinden, ağaçlardan, saklambaç oynadıkları cami avlularından ve karanlığın içinden cin gibi çıkıveren çocuklara "Ben kardeşiyim, Hızır köye düğüne gitti," derdi.

Mevlut arabayı sahipsiz bırakmak istemediği, ev içlerine ve mutfaklara kolay giremediği için, dondurma alan aileler çoğunlukla aşağıya, sokağa birini yolluyorlardı. Mevlut gümüş ya da sedef kakmalı büyük tepsiler üstünde hizmetçiyle ya da iple sarkıtılan sepetlerle sekiz on ince belli boş çay bardağı yollayan kalabalık ailelerin bir kâğıda tek tek yazılmış çeşit çeşit karışık dondurmasını, ilaç hazırlayan bir eczacının dikkatiyle sokak lambalarının ışığında hazırlamanın ne kadar ince ve zor bir iş olduğunu hemen gördü. Bazan, bir siparişi bitirene kadar sokaktan yeni bir iki müşteri çıkar ve reçel tabağına yapışan sinekler gibi çevresini saran ve sürekli konuşan çocuklar da sabırsızlaşır, huzursuzlanırdı. Bazan da, teravih namazı sırasında olduğu gibi, yalnız dondurma arabasının çevresinde değil, sokakta da kimsecikler kalmaz, aşağıya hizmetçiyle bir tepsi yollayan kalabalık bir ailenin bütün çocukları, televizyonda futbol seyreden amcaları, mutlu misafirleri, geveze teyzeleri, şımarık küçük kızları ve en son olarak utangaç ve asabi erkek çocukları, Mevlut'u da şaşırtan bir pervasızlıkla, beşinci kattan aşağıya istedikleri dondurmanın ne kadar vişneli, ne kadar

kaymaklı olacağını, külahın en altına hangisinin en üste hangi tadın konacağını bağıra bağıra bütün dünyaya ilan ederlerdi. Bazan ısrarla yukarı çağrılır, kalabalık aile sofrasının çevresinde, darmadağınık zengin mutfağının kapısında, halıların üzerinde taklalar atan çocukların mutluluğuna tanık olurdu. Bazı evlerde Mevlut'un salladığı zilin çınlayışından aşağıdakinin Hızır olduğuna hemen karar verilir, teyzeler, amcalar, bir kat yukarıdan, Mevlut'un gözlerinin içine bakarak, "Hızır Efendi, nasılsın, maşallah çok iyi gözüküyorsun," diye sohbet açar, Mevlut da hiç bozmaz, "Hamdolsun, köyden düğünden geldik... Bu Ramazan çok bereketli," gibi sevilecek cevaplar verir, hemen arkasından bir an suçluluk duyardı.

Ramazan boyunca çektiği asıl suçluluk elbette oruç saatlerinde şeytana uyup Rayiha ile sevişiği içindi. Rayiha gibi o da hayatının en mutlu günlerini yaşadığını anlayacak kadar akıllı olduğu ve mutluluğu da hiçbir vicdan azabının gizleyemeyeceği kadar büyük olduğu için, bu duygunun daha derinden gelen bir kaynağı olduğunu seziyordu: Hak etmediği halde yanlışlıkla Cennet'e kabul edilmiş biri gibi hissediyordu kendini.

Saat on buçuk olmadan ve Hızır'ın haritasında işaretli yolun yarısına gelmeden Rayiha'yı derinden özlerdi. Şu anda evde ne yapıyordu acaba? Ramazan'ın ikinci haftasından sonra öğleden sonraları dondurma yapmaktan ve sevişmekten kalan vakitlerinde, Beyoğlu'nun arka sokaklarında Kemal Sunal'lı, Fatma Girik'li eğlenceli filmlerin üç tanesini bir büyük dondurma fiyatına gösteren sinemalara iki kere gitmişlerdi. Mevlut elden düşme bir televizyon alırsa Rayiha kendisini beklerken evde sıkılmazdı belki.

Her gece en son, İstanbul'un on binlerce aydınlık penceresine bakan küçük bir parka geliyordu. Kitabımızın başında hikâye edildiği gibi on iki yıl sonra baba oğul haydutlarca soyulacağı bu yerden, Boğaz'dan karanlıkta geçen petrol tankerlerine ve minareler arasındaki mahyalara bakarken İstanbul'da bir evi ve o evde kendisini bekleyen Rayiha gibi tatlı bir kız olduğu için ne kadar talihli olduğunu düşünürdü Mevlut. Kovanın dibindeki dondurmayı bitirmek için, peşinden balıkçı teknesini takip eden aç martılar gibi gelen çocuklardan en uyanığını gözüyle seçer, "Çıkar bakayım cebinde ne var?" diye sorardı. Onun gibi birkaç tane çocuğun bozukluklarını yeterli olmasa da alıp kocaman birer dondurmayı ellerine tutuşturunca dönüş yoluna geçerdi. Hiç parası olmayan, "Hızır Amca, bari boş külah ver!" diyen, yalvaran ve onu taklit edip

alay eden çocuklara taviz vermezdi Mevlut. Birine bedava dondurma verirse, ertesi gün hiçbirine satış yapamayacağını biliyordu.

Rayiha. Mevlut'un döndüğünü arabayı arka bahçeye çekerken işitir, hemen aşağıya iner, o ön tekerleği zincirlerle badem ağacına bağlarken ben dondurma kovasını ("Maşallah bomboş!" derdim her seferinde), yıkanacak bezleri ve dondurma kaşıklarını yukarı taşırdım. Mevlut eve girer girmez önlüğünü hızla çıkarıp yere fırlatırdı. Bazı insanlar kendi kazandıkları paraya, tıpkı üzerinde Peygamberimizin adı yazan kâğıt parçası gibi saygıyla davrandıkları, yere düşmüş bir ekmek parçası gibi yüksekçe bir yere kaldırdıkları için, Mevlut'un ev mutluluğumuza geri dönmek için sabırsızlanıp cebi parayla dolu şeyi yere fırlatması hoşuma giderdi. Onu öperdim.

Yaz sabahları Mevlut, Arnavut manavdan, olmazsa Balıkpazarı'ndan çilek, vişne, kavun bakmak, dondurma karışımı için malzeme almak için sokaklara çıkarken, ben de ayakkabılarımı giyer, başörtümü bağlardım. "Sen de gel!" derdi Mevlut, beni sokağa çıkarmak yalnızca kendi kararıymış gibi yaparak. Ramazan'dan sonra Mevlut öğleden sonraları da dondurma satmaya başladı.

Mevlut'un sokaklarda utanıp benden sıkıldığını görürsem, berberlerin, marangoz atölyelerinin kapılarında, kaportacıların önünde arkadaşlarına rastlayıp gevezelik ederken ben biraz arkada kalırdım. Bazan da "Sen şurada biraz sabret dur," der ve bir dükkâna girip beni bekletirdi. Açık kapıdan gördüğüm plastik leğen imalathanesinde çalışanlara bakar, eğlenirdim. Evden uzaklaştıkça Mevlut rahatlar, bana arka sokaklardaki kötü sinemaları, Ferhat'la çalıştığı bir başka lokantayı gösterir, anlatırdı, ama Taksim'de, Galatasaray'da kalabalığın içinde tanıdık bir yüzle karşılaşınca telaşlanırdı. Kız kaçıran kötü adamla ona kanan aptal kız olduğumuz için mi? "Dönelim artık," derdi Mevlut öfkeyle önde yürürken, arkasından ona yetişmeye ve bu kadarcık şeye niye birden bu kadar çok sinirlendiğini çıkarmaya çalışırdım. (Bütün hayatım Mevlut'un niye birden sinirlendiğini anlamaya çalışmakla geçti.) Birlikte meyveleri ayıklayıp, yıkayıp ezmeye başlayınca Mevlut yumuşayıverir, boynumu, yanağımı öper, en tatlı vişneyle çileklerin başka yerde olduğunu söyleyip beni hem utandırır hem güldürürdü. Perdeleri uğraşa uğraşa çekmemize rağmen hiç de kararmayan oda sanki karanlıkmış ve birbirimizi hiç göremiyormuşuz gibi yapar, SEVİŞİRDİK.

3. MEVLUT İLE RAYİHA'NIN DÜĞÜNÜ

YOĞURTÇUNUN GARİBANI BOZACI OLUR

Abdurrahman Efendi. Kızı kaçan babanın işi zormuş: Hemen bağırıp çağırıp, karanlığa silah sıkacaksın ki, dedikoducular "Aslında babası biliyordu," demesinler. Dört sene önceydi, Pınarbaşı köyünden güzel bir kızı tarlada çalışırken, eli silahlı üç haydut güpegündüz kaçırdılar. Babası savcıya gitti, jandarma için arama ve takip emri çıkardı, kızına zorla kim bilir ne yapıldığını düşünüp günlerce kan ağladı, gene de "Babası aslında biliyordu," iftirasından kurtulamadı. Rayiha'yı kaçıran kim diye Samiha'ya çok sordum, bak kafam atarsa döverim de dedim, tabii onlara bir fiske bile vuramam, inanmadılar, bir cevap alamadım.

Köyde dedikodu olmasın diye Beyşehir'e indim, savcıya çıktım. "Kızının nüfus kâğıdına bile sahip olamamışsın be adam," dedi savcı. "Belli ki kendi rızasıyla kaçmış. Ancak yaşı on sekizden küçük diye açarım istersen dava. Peşine jandarmayı salarım. Ama sonra yumuşarsın, bari evlensinler diye damadını affetmek istersin, bu sefer de dava açılmış olur. Sen şimdi git kahveye, otur düşün biraz, kararın kararsa ben buradayım."

Kahveye giderken yoldaki Kırık Kepçe Aşevi'ne girdim, bir mercimek çorbası içtim, yan masadakilerin sohbetine kulak kesilince, Hayvanseverler Derneği'nde horoz dövüşünün tam başlamak üzere olduğunu anlayıp peşlerinden gittim. Böylece o gün karar veremeden köye döndüm. Üzerinden bir ay geçti, Ramazan'dan hemen sonra Vediha'dan haber geldi: Rayiha İstanbul'daymış, iyiymiş, gebeymiş, Vediha'nın kocası Korkut'un amcaoğlu Mevlut'a kaçmış. Tek kuruşu yoktur o salak Mevlut'un, Vediha onu görmüş. "Asla affetmem," dediysem de Vediha hemen anladı affedeceğimi.

Vediha. Şeker Bayramı'ndan sonra Rayiha Mevlut'a haber vermeden bir öğleden sonra Duttepe'ye bize geldi. Mevlut ile çok mutlu olduğunu, gebe kaldığını söyledi. Bana sarılıp ağladı. Çok yalnız olduğunu, her şeyden korktuğunu, her yeri dökülen avuç içi gibi bir apartman dairesinde değil, köydeki gibi kız kardeşleriyle, aile kalabalığıyla, ağaçlar ve tavuklar arasında, yani bizim Duttepe'de bahçe içinde bir evde yaşamak istediğini söyledi. Canım Rayihacığımın asıl istediği, babamızın "Kaçan kızın düğünü olmaz," de-

memesi, onu affetmesi; resmî nikâh kıymasına, düğün yapmasına izin vermesiydi. Karnındaki çocuk daha fazla büyümeden ben bunları hem Korkut ve kayınpederim Hasan'ı yatıştırarak hem de babamı hiç kırmadan tatlılıkla ayarlayabilir miydim? "Bakalım," dedim. "Ama sen de Mevlut'un mektuplarını sana Süleyman ve benim getirdiğimi ne babama ne de başka kimseye hiçbir zaman söylemeyeceğine lütfen gene yemin et." Hemen yemin etti iyimser Rayiha. "Aslında kaçıp evlendim diye herkes memnundur," dedi. "Çünkü şimdi sıra Samiha'ya geldi."

Korkut. Gümüşdere'ye gidip, kısa bir pazarlıktan sonra, ağlamaya başlayan eğri boyunlu kayınpederimi, Rayiha'yı "affetmeye" ikna ettim. Kayınpederin sanki benim Rayiha'nın kaçmasında parmağım varmış gibi davranması önce beni sinirlendirdiyse de (daha sonra Eğriboyunlu'nun bu davranışından karım Vediha'nın ve kardeşim Süleyman'ın da bu işte parmağı olduğu sonucunu çıkardım) aslında benim kayınpeder, Rayiha'nın evlenmesinden memnundu, bedavaya Mevlut'a kız kaptırdığı için biraz sinirlenmişti yalnızca. İşi tatlıya bağlamak için ona yıkık bahçe duvarının tamiri için destek vermeye ve tabii af diletmek için Mevlut ile Rayiha'yı el öpmeye köye yollamaya söz verdim ve ona daha sonra Vediha ile iki bin lira yolladım.

Boynueğri Abdurrahman Efendi'nin Rayiha ile kendisini affetmek için köye gelip ellerini öpmelerini şart koştuğunu öğrenir öğrenmez Mevlut huzursuzluğa kapıldı. O ziyarette, mektupları niyet ettiği güzel Samiha ile mutlaka göz göze gelecek, yüzü kıpkırmızı kesilecek ve utancını hiç saklayamayacaktı. İstanbul-Beyşehir otobüsünde Mevlut yaklaşmakta olan bu utancı o kadar düşündü ki, on dört saat süren yolculuk boyunca Rayiha çocuk gibi mışıl mışıl uyurken o gözünü bile kırpmadı. Daha da zor olan, her şey tatlıya bağlandığı ve babasını ve kız kardeşini göreceği için mutluluktan uçan Rayiha'dan huzursuzluğunu saklayabilmekti. Bu konuyu aklından bile geçirirse Rayiha'nın gerçeği anlayacağından korkuyordu. Konu da tam bu yüzden aklında, tıpkı köpek korkusu gibi daha da büyüyordu. Rayiha, kocasının huzursuzluğunu fark etmişti. Gecenin ortasında, Dağbaşı Benzin ve Dinlenme Tesisleri'nde otobüs mola verince, çay içerlerken "Ne

var, Allah için söyle!" diye sordu en sonunda kocasına. "Kafamda bir tuhaflık var," dedi Mevlut. "Ne yapsam bu âlemde yapayalnız hissediyorum kendimi." "Ben yanındayken bir daha asla öyle hissetmeyeceksin," dedi Rayiha anaç bir tavırla. Mevlut çayhanenin camlarında yansıyan Rayiha'nın hayalinin kendisine şefkatle sokulduğunu görüp bu ânı hiç unutamayacağını anladı.

Önce Cennetpınar'a Mevlut'un köyüne gidip iki gün kaldılar. Annesi, Rayiha'ya en güzel yatağı serdi, Mevlut'un en çok sevdiği ceviz sucuğunu çıkardı. İkide bir gelinini öpüp elini, kolunu, hatta bir keresinde de kulağını tutup, Mevlut'a gösterip "Ne güzel, değil mi?" dedi. Mevlut İstanbul'a on iki yaşında gittikten sonra tadını çıkaramadığı bu ana şefkatinden hem hoşlanıyor, hem de nedenini bilmediği bir öfke hatta küçümseme duyuyordu.

Rayiha. Elli günde köyümü, evimi, bahçemizi, hatta eski köy okulunu, ağaçları, tavuklarımı o kadar özlemişim ki bir anda ortalıktan kayboldum. Mevlut, kendisine kaçtığım akşam işaret vermem için lambasını yakıp söndürdüğüm odada babamdan sevimli bir çocuk gibi af diledi. Babacığımın elini öpüşü beni o kadar mutlu etti ki hiç unutamam. Daha sonra ben elimde tepsi içeri girdim ve görücü gelmiş misafirlere hevesle gülümseyen, evde kalmış kız gibi kahve sundum. Mevlut gerginlikten sıcak kahveyi üfleyip soğutmadan limonata içer gibi içince, gözlerinden yaşlar fışkırdı. Havadan sudan konuşurlarken, düğüne kadar köyde babamın ve Samiha'nın yanında kalacağımı, İstanbul'a da daha sonra onlarla gerçek bir gelin gibi, düğün için geleceğimi anlayınca Mevlut kederlendi.

Rayiha'nın şimdi köyde kalacağını kendisinden o âna kadar saklamış olmasına içerledi Mevlut. Bir içgüdüyle kısa kestiği ziyaretten sonra kendi köyüne doğru öfkeli öfkeli yürürken Samiha'yı evde hiç görmediği için çok memnundu aslında. Şimdilik utançtan kurtulduğu için hem seviniyor hem de bu konu çözülmediği, yalnızca İstanbul'daki düğüne ertelendiği için üzülüyordu. Onu evde hiç görememesi, Samiha'nın da utançtan kaçtığı ve bu konuyu unutmak istediği anlamına mı geliyordu? Rayiha kız kardeşinin adını anmış ama o nedense gözükmemişti ortalıkta.

Mevlut ertesi gün İstanbul'a dönüş yolunda, eski bir uzay gemisi gibi karanlıkta sarsıla sarsıla ilerleyen otobüste mışıl mışıl uyudu. Otobüs aynı Dağbaşı noktasında durunca uyandı ve gidiş yolunda durup çay içtikleri aynı lokanta masasına oturunca Rayiha'yı ne kadar çok sevdiğini anladı. Bir günlük yalnızlık, Mevlut'un elli günde Rayiha'ya, hiçbir filmde görmediği, hiçbir masalda işitmediği kadar âşık olduğunu anlamasına yetmişti.

Samiha. Ablam Rayiha'nın, kendisine âşık, çocuk gibi güzel, dürüst bir koca bulması hepimizi sevindirdi. Düğün için babam ve Rayiha ile İstanbul'a geldik. Bu ikinci gelişimde de Vediha Ablamlarda kalıyoruz. Kına gecesinde diğer kadınlar arasında biz üç kız kardeş öylesine eğlendik ki gülmekten gözlerimizden yaşlar aktı: Rayiha, babamın herkesi azarlamasını; Vediha, Korkut'un araba kullanırken trafikte sinirlenip küfürler etmesini taklit etti. Ben de beni istemek için eve gelen taliplilerin Beyşehir'de Eşrefoğlu Camii'nin karşısındaki manifaturacı Affan'dan getirdikleri bir paket şekerle bir şişe kolonyayı nereye koyacaklarını bilememelerini taklit ettim. Rayiha'dan sonra, evlilik sırasının şimdi bana gelmesi hayatımı zorlaştırdı: Babamın başımda bekçi gibi dikilmesinden ve kına gecesi yaptığımız odanın kapısının her açılışında aralıktan yirmi tane meraklı gözün bizleri seyretmesinden şikâyetçiyim. Damat adaylarının bana ölümüne âşıkmış gibi uzaktan manalı manalı bakmaları (bazıları bunu yaparken parmak uçlarıyla bıyıklarına dokunuyor), sonra hiç bakmıyormuş gibi yapmaları hoşuma gidiyor, ama daha kestirme yolun beni değil babamı etkilemekten geçtiğini düşünenlere de sinir oluyorum.

Rayiha. Gürültülü kadın kalabalığının ortasında sandalyede oturuyordum. Üzerimde Mevlut'la Aksaray'dan aldığımız ve ablalarının çiçekler, danteller işlediği pembe elbise, başımda Vediha'nın yerleştirdiği duvak, gözlerimin önünde duvağın yarı saydam örtüsü vardı, ama şarkılar türküler söyleyip oyunlar oynayan neşeli kızları tülbentin aralığından görebiliyordum. Kına yakılır, içinde bozuk paralar yanan mumlarla başımın üzerinde tabakla gezdirilirken, bütün kızlar ve kadınlar "Vah zavallı Rayiha, ana evinden yabancı yere gidiyorsun, çocukluktan çıkıp kocaman kadın oluyorsun, vah zavallı," diyerek beni kederlendirmeye çalıştılarsa da hiç ağlayamadım. Vediha ile Samiha gelip gelip duvağımı açıp göz-

lerimde yaş var mı diye bakarlarken gülüvereceğimi sanıyordum. Onlar "Ağlamıyor" diye ilan ettikçe çevremde halka olan diğer kadınlar "Maşallah, gözü arkada değil, çok hevesli," diye laf sokuşturdukları için daha da kıskanç olanlar lafı şişkin karnıma getirecek diye endişelendim ve ağlamak için çok gayret ettim; annemin ölümünü, mezarlığa gidişimizi hatırladım, ama ağlayamadım.

Ferhat. Mevlut beni düğününe çağırdığında, "Boş ver!" diye kesip attım. Mevlut kederlendi buna. Ama Şahika Düğün Salonu'nu da bir daha görmek geldi içimden. Bodrum kattaki bu geniş mekânda çok sol toplantıya katıldım. Sosyalist partilerin ve derneklerin türküler ve enternasyonal marşıyla başlayıp sonu yumruklaşma ve sandalye savaşıyla biten kongre ve genel kurullarında kavgaları, toplantıları basan eli sopalı milliyetçiler değil, sol derneklerin içinde birbirleriyle kıyasıya dövüşmeye doyamayan Sovyet ya da Çin yanlısı çeşitli takımlar çıkarırdı. 1977'deki meydan savaşından sonra Kültepeli solcular yenilgiye uğrayıp bütün bu yerler devlet destekli sağcıların eline geçince, bizlerin ayağı buralardan kesilmişti.

Mevlut, Şahika Düğün Salonu'nu Vurallar'ın bir yakınının işlettiğini, gecenin onlar sayesinde düzenlenebildiğini Ferhat'tan sakladı.

"Hem solcuları hem sağcıları iyi idare ediyorsun," diye gene de bir laf dokundurdu ona Ferhat. "Artık bu hünerlerinle iyi bir esnaf olursun."

"İyi bir dükkân sahibi olmak isterim" dedi Mevlut. Ferhat'ın yanına oturdu bir süre. Masa altından ona önce limonatalı, sonra limonatasız votka ikram etti. "Biz senle bir gün," dedi arkadaşına sarılıp öperek, "Türkiye'nin en güzel dükkânını açacağız."

Mevlut resmî nikâhı kıyan belediye memuruna "Evet" derken bütün hayatını Rayiha'nın ellerine ve zekâsına güvenle bırakabileceğini hissetti. Düğün boyunca hiçbir şeyi dert etmeyerek karısının peşinden sürüklenmesinin de –bütün evlilikleri boyunca olacağı gibi– hem hayatını kolaylaştıracağını hem de içindeki çocuğu (Rayiha'nın karnındakini değil, Mevlut'un ruhundakini) mutlu kılacağını anlıyordu. Nitekim, yarım saat sonra, herkesle öpüştükten sonra korumalarıyla oturan bir siyasetçi gibi adamlarıyla bir

masaya yerleşmiş olan Hacı Hamit Vural ve aynı masadaki bütün erkeklerin (tam sekiz taneydiler) ellerini öptü.

Rayiha ile düğün salonunun ortasında gelin ile damat için yerleştirilen kırmızı kadife kaplı, yaldızlı koltukta otururken salonun yarısından çoğunu kaplayan erkekler kısmında pek çok aşina yüz gördü Mevlut: Çoğu babasının kuşağından, sırık taşımaktan omuzları çökmüş, kamburu çıkmış, eski yoğurtçuydu bunların. Yoğurtçuluk işi bittiği için en yoksul ve başarısızları sabahları başka işlerde çalışıyor, Mevlut gibi geceleri bozacılık yapıyordu. Kimisi şehrin uzak mahallelerinde gecekondular yapmış (bazan bunlar yıkılır, yeniden yaparlardı), şimdi o yerler değerlendiği için rahatlamış, kendilerini emekliye ayırmış ya da köye dönmüştü. Bazılarının hem köyde çok uzaktan Beyşehir Gölü'ne bakan evleri, hem de eski gecekondu mahallelerinde evleri vardı. Onlar Marlboro tüttürüyordu. Gazete reklamlarına, İş Bankası kumbaralarına, ilkokulda öğretilenlere kanıp her gün biriktirdiklerini yıllarca kuruş kuruş bankaya yatıranların paraları son enflasyonda bir anda uçup gitmişti. Bu olmasın diye paralarını bankerlere yatıranların da paraları kaynamıştı. Bazılarının oğlu tıpkı Mevlut gibi hâlâ satıcılık yapıyordu, ama Mevlut erkekler kalabalığı arasında (babası gibi) çeyrek yüzyıl satıcılık yaptıktan sonra hiçbir şey biriktiremeden, köyde bile bir ev, bir bahçe edinemeden tükenen pek çok kimse olduğunun farkındaydı. Annesi de, köyde yaşayan bu yaşlı ve yorgun satıcı karılarıyla aynı masada oturuyor, Mevlut oraya doğru bakamıyordu.

Davul zurna çalmaya başlayınca, Mevlut ortada oynayan erkekler kalabalığına katıldı. Hoplayıp zıplarken, kadın kısmında masalar arasında başörtülü kızlar, yengeler ve teyzelerle tek tek öpüşen Rayiha'nın mor başörtüsünün hareketlerini göz ucuyla izliyordu. Askerden son anda düğüne yetişen Mohini'yi de Rayiha'yı ararken fark etti. Takı töreninin başlamasından az önce iyice ısınan salonda bir hareketlenme oldu, kalabalık sade limonatadan, gürültüden ve nemli salonun havasızlığından sarhoş olmuş gibi düzenini kaybetti. "İkide bir Vurallar'ın masasına doğru bakıp içmezsem bu kadar faşisti kaldıramam," diyen Ferhat'ın masa altından uzattığı votkalı limonatadan Mevlut da kimseye çaktırmadan bir bardak içmişti. Bir an Rayiha'yı kaybettiğini sandı, sonra görüp yanına koştu. Tuvaletlere açılan kapıdan, onunla aynı renkte başörtü takmış iki kızla çıkıyordu:

"Mevlut Ağbi, Rayiha'nın ne kadar mutlu olduğunu gördükçe ikiniz için o kadar seviniyorum ki..." dedi kızlardan biri. "Kusura bakma, köyde tebrik edemedim."

"Kız kardeşim Samiha, tanıyamadın mı?" dedi Rayiha, yeniden kırmızı koltuklara oturduklarında. "Onun gözleridir asıl güzel olan. Şimdi çok mutlu İstanbul'da. O kadar çok taliplisi var ki, mektup yazan yazana, Vediha ile babam ne yapacaklarını şaşırdılar."

Süleyman. Önce, Mevlut çok usta bir şekilde sakin olmayı başarıyor sandım. Hayır, o kadar mektup yazdığı güzel Samiha'yı tanımadı Mevlut.

Mohini. Mevlut ile Rayiha takı töreninde beni yanlarına hem kâtip hem sunucu istediler. Ben elimdeki mikrofonla "Rizeli müteahhit ve işadamımız ve büyük hayırsever, Duttepe Camii'nin banisi Hacı Hamit Vural Beyefendi Hazretleri damada İsviçre malı (aslında Çin yapımıdır) bir kol saati takıyor!" diye her ilan edişimde, ağzında sigara elinde limonata sıkıntıdan patlayan düğün kalabalığı alkışlayarak dalgalanıp eğleniyor, dedikoduya ve gülüşmeye başlıyor ve az bir para takıp sıvışabileceğini düşünen pintiler de rezil olacaklarını anlayıp daha büyük bir kâğıt para hazırlıyorlar.

Süleyman. Kalabalık içinde Ferhat'ı görünce gözlerime inanamadım. Beş yıl önce Moskova parasıyla ağabeyimleri bir köşede çete arkadaşlarıyla sıkıştırıp temizlemeyi kuran bu sefili "Arkadaşımdır, artık yumuşadı!" diye yanında getireceğini bilseydik, biz Mevlut'un mektuplarını taşır, ona bu evliliği ayarlar, düğünü yapar mıydık?

Öyle gözüküyor ki yoldaş Ferhat'ın süngüsü çok düşmüş. Eskiden olduğu gibi elindeki tespihi hapisten yeni çıkmış komünist kabadayı pozlarıyla anahtarlık gibi fır fır çevirerek, zart zurt her şeyi en iyi ben bilirim diyerek insanın gözünün içine dik dik bakamıyor. İki yıl önceki askeri darbeden sonra bu komünist yoldaşların çoğu ya hapse tıkıldı ya da işkencede sakat bırakıldı. İşkence görmek istemeyen uyanıklar da Avrupa'ya tüydüler. Kürtçeden başka dil bilmez Ferhat yoldaşımız insanhakçılara yaltaklanıp Avrupa'da tutunamayacağı için fikirlerini yumuşattı, burada kaldı. Zaten ağabeyimin dediği gibi: Komünistin zekisi evlenir evlenmez fikirlerini unutup para kazanır; aptalı da bu saçma fikirler yüzünden

hiç para kazanamadığı için Mevlut gibi meteliksizleri bulup Ferhat gibi onlara akıl vermeyi iş edinir.

Bir de şunu düşünüyorum. Biz erkekler mesela şöyle bir adamı ayıplarız: Âşık olduğu güzel bir kızı istemek için konağı ziyarete gelen ve kapıdan girince kızın daha da güzel ve daha da genç bir kız kardeşi olduğunu görüp, hemen oracıkta babasından ilk kızı değil kenarda seksek oynayan bu ikinci kızı isteyen zengin adamın rezilin teki olduğunu söyleriz; ama hiç olmazsa herifi anlayabiliyoruz. Peki, yıllarca gözyaşlarıyla aşk mektupları yazdıktan sonra, gece karanlığında kaçırdığı kızın âşık olduğu güzel kız değil de ablası olduğunu görünce sesini hiç çıkarmayan Mevlut gibilerini nasıl anlayalım?

Mevlut'u mutlu eden bir başka şey de Rayiha'nın katıksız ve çocuksu sevinciydi. Üzerine takılan kâğıt paralara Rayiha, Mevlut'un başka düğünlerde gördüğü gelinler gibi yapmacıklı bir şekilde hayret etmiyor, içtenlikle seviniyordu. Mohini gelin ile damada takılan her parayı, altını ve takıyı, eğlenceli olmaya çalışarak ilan ederken ("Yoğurtçu dedelerin en gencinden elli Amerikan doları!") kalabalığın bir kısmı düğünlerde hep yapıldığı gibi yarı alaycılık ve yarı nezaketle alkışlıyordu.

Bir ara herkes başka yere bakarken Mevlut yan gözle Rayiha'yı süzdü. Yalnız elini, kolunu, kulağını değil, burnunu, ağzını, yüzünü de çok güzel buldu. Rayiha'nın tek kusuru şimdi çok yorgun olmasıydı, ama iyi niyetli hali ona çok yakışıyordu. Rayiha hediye, zarf ve paketlerle dolu plastik torbayı kimseye emanet edememiş, oturduğu koltuğun kenarına koymuştu. Küçük ve zarif eli şimdi kucağında dinleniyordu. Mevlut bu eli dağda birlikte kaçarlarken tutuşunu ve ona Akşehir Tren İstasyonu'nda ilk defa dikkatle bakışını hatırladı. Rayiha'yı kaçırdığı gün ta yıllar öncesinde kalmış gibi geliyordu şimdi Mevlut'a. Üç ayda o kadar çok sevişmişler, o kadar çok yakınlaşmış ve o kadar konuşup gülüşmüşlerdi ki, Mevlut kimseyi Rayiha kadar tanımadığını hayretle anlıyor ve oynarken genç kızlara doğru fiyakalı hareketler yapan erkekleri hayatı tanımayan çocuklar olarak görüyordu. Rayiha'yı yıllardır tanıyormuş gibi hissetmekten başka aslında mektupları onun gibi birine, hatta ona yazdığını da Mevlut artık zaman zaman içtenlikle geçiriyordu aklından.

4. NOHUTLU PİLAV

YEMEĞİN PİSİ DAHA LEZZETLİ OLUR

Mevlut ile Rayiha düğünde hediye torbasına fiyakayla atılan pek çok zarfın boş olduğunu evde gördüler, ama şaşmadılar buna. Ne bankalara ne bankerlere güvenebilen Mevlut paranın çoğuyla Rayiha'ya altın bilezik aldı. Bir de akşamları evde kendisini beklerken Rayiha sıkılmasın diye Dolapdere'den elden düşme siyah beyaz bir televizyona para verdi. Karı koca televizyona birlikte bakarken bazan el ele tutuşuyorlardı. Mevlut cumartesi akşamları *Küçük Ev*, pazarları *Dallas* saatinde zaten sokaklarda dondurma alacak kimse kalmıyor diye eve erken dönmeye başladı.

Ekim başında Hızır'ın köyünden dönüp dondurma arabasını almasından sonra Mevlut bir süre boşta gezdi. Ferhat düğünden sonra ortalıktan çekilmişti. Artık Tarlabaşı kahvelerinde rastlaştıklarında eskiden yaptığı gibi kimsenin bilmediği ve "Çok iyi para var" dediği yeni bir işin müjdesini Mevlut'a vermiyordu. Mevlut, Beyoğlu'nda eskiden çalıştığı lokantaların kapılarını çaldı, öğleden sonraları elde kâğıt kalem, hesap yapan, bir köşede gazete okuyup Spor Toto formu dolduran şef garsonlara, lokanta patronlarına uğradı, ama istediği gibi parası iyi yeni bir iş teklifi alamadı.

Şehirde yeni ve pahalı lokantalar açılıyordu açılmasına, ama oralara Mevlut gibi çekirdekten yetişme, köyden ne iş olursa yaparım diye gelenler değil, turizm okullarında biraz okuyup yes ile no arasındaki farkı kavrayacak kadar İngilizce bilenler alınıyordu. Kasım başında bir lokantada bir iki hafta çalıştıktan sonra, kendi isteğiyle ayrıldı Mevlut. Acılı ezme yeterince acı değil diye ukalalık eden kravatlı bir müşteriye ters cevap vermiş, sonra da pişmanlık içinde önlüğü çıkarıp atmıştı. Ama mutsuz ve bıkkın birinin duygusal bir tepkisi değildi bu: Hayatının en mutlu günlerini yaşıyordu, yakında bir oğul sahibi olacaktı ve aklında, düğünde takılarla yaptığı sermaye ile oğlunun geleceğini sağlama alacak, nohutlu pilavlı yeni bir yatırım vardı.

Yıllarca nohutlu pilavcılık yaptıktan sonra felç olup ayakta duramayan Muşlu bir satıcı ile Mevlut'u bir garson tanıştırmıştı. Hasta Muşlu hem arabasını hem de artık kendisinin "hakkı" olduğunu iddia ettiği Kabataş araba vapuru iskelesinin arkasında arabasıyla durup satış yapma hakkını satmak istiyordu. Mevlut araba devreden

bütün satıcıların iddia ettikleri park etme hakkının abartılı olduğunu tecrübeyle biliyordu. Bir köşede belediye zabıtasına yalvararak ve biraz bir şeyler vererek birkaç gün arabasını park edebilen her satıcı, o köşenin milletin ya da devletin değil kendi tapulu malı olduğuna içtenlikle inanmaya başlardı. Buna rağmen Mevlut yıllarca sırtında sırık sokaklarda yürüyerek satıcılık yaptıktan sonra bir dükkânın sahibi gibi, şehirde belirli bir yer sahibi olma hayallerine kapılmıştı ve işin geleceğine de içtenlikle inanıyordu. Biraz kazık yediğini fark etti ama ihtiyar Muşlu ile daha fazla pazarlık edemedi. Adamın hamamböcekleri, fareler, düdüklü tencereler ve kekeme oğluyla birlikte kirada oturduğu, Ortaköy'ün arkalarındaki gecekonduya iki kere Rayiha ile gidip işi öğrendiler. Bir gün de Mevlut arabayı iterek eve getirdi. Sirkeci'deki büyük bir toptancıdan bir çuval pirinç ve bir çuval nohut alıp evde mutfakla televizyon arasına yığdı.

Rayiha. Gece yatmadan önce nohudu güzelce ıslatıyor, sabah saat üçte çalar saatle uyanıyor, nohudun yumuşadığını görüp kısık ateşte tencereye koyuyordum. Sonra altını kapatıp Mevlut ile birbirimize sarılarak ve soğuyan tencerenin fısıltısını huzurla dinleyerek gene uyuyorduk. Sabah pirinci Muşlunun öğrettiği gibi önce biraz yağda kavurup sonra ağır ateşte demliyordum. Mevlut sabah alışverişe çıkınca tavukları kaynar suda şöyle bir haşlıyor, sonra yağda çeviriyordum. Sonra bazısının kemiklerini ve derisini tırnaklarım ve parmaklarımın ucuyla özenle biraz ayıklıyor, içimden geldiği gibi kekik ve biber, bazan bir ilham bir iki diş sarımsak ile kızartıyor, bazısını da dörde ayırıp pilavın kenarına koyuyordum.

Mevlut sabah alışverişinden eve meyva ve domates filelerıyle dönünce Rayiha'nın mis gibi kokuttuğu evin havasını içine uzun uzun çeker, karısının kolunu, sırtını ve karnındaki gittikçe büyüyen şişi okşardı. Mevlut'un müşterileri, Fındıklı'daki banka ve işyerlerinde çalışan kravatlı ya da etekli memurlar, yakındaki okul ve üniversitelerin gürültücü öğrencileri, civardaki inşaatların işçileri ve vapur ve araba vapuru sırasında beklerken vakit öldürmek isteyen şoförler ve yolcuları Rayiha'nın tavuğundan şikâyet etmezlerdi. Mevlut kısa sürede edindiği düzenli müşterileriyle, mesela Akbank'ta kapıda koruma olarak çalışan ve vücudu bir kasayı hatırlatan kara gözlüklü ağabeyle, iskelede vapur bileti

satan beyaz üniformalı Nedim Bey ile ya da kendisine hep alay ediyormuş gibi gülümseyerek bakan sigorta memur ve memureleriyle sohbet etmeye çalışır, Fenerbahçe'nin son maçta verilmeyen penaltısı ve televizyonda dünkü bilgi yarışmasında bütün cevapları veren yarışmacı kör kız gibi son gelişmelerden söz açardı. Verdiği bol tavuklu bedava tabaklar ve tatlı diliyle de kendisini belediye zabıtalarına kabul ettirmişti.

Müşterilerle sohbetin işinin bir parçası olduğunu bilen tecrübeli bir satıcı olarak Mevlut hiçbir zaman siyasi konulara girmezdi. Yoğurt ve boza sattığı zamanlarda da hep hissettiği gibi, onu mutlu eden şey para kazanmaktan çok, bir müşterinin birkaç gün önce yediği tavuklu pilavı yeniden yemek için tekrar gelmesi (bu pek nadir olurdu) ve bunu iyi niyetle söylemesiydi (bu daha da ender olan bir şeydi).

Müşterilerinin büyük çoğunluğu, ucuz ve yakında olduğu için Mevlut'a geldiklerini hissettirir ya da bazıları bunu açıkça söylerlerdi. Arada bir, bir müşteri sırf iyi kalpli olduğu için, "Pilavcı maşallah tadı damadığımda kaldı," derse Mevlut öylesine mutlu olurdu ki, Rayiha kadar kendinden de saklamaya çalıştığı şeyi, aslında pilavcılıktan hiç para kazanamadığı gerçeğini birkaç gün sorgulamayı unuturdu. Bir kâr etmediğini, Muşlunun sekiz yıl aynı yerde dikilip meteliksiz ve hasta ölmesinin de onun beceriksizliği olmadığını seziyordu.

Rayiha. Çoğu günler sabah pişirdiğim nohudun, tavuk butlarının ve pilavın yarısını Mevlut akşam eve geri getiriyordu. Yağları renk değiştiren, solgunlaşan bu kanatları, küçük yarım piliçleri, deri parçalarını ertesi gün için hazırladığım yemekle birlikte yeniden pişiriyordum. Pilavı da yeniden demlerdim. Hafif ateşte ikinci kere demlediğim pilav daha lezzetli olurdu. Mevlut yaptığım işe "yeniden pişirmek" demez, hapishane mutfağından gelen kötü yemeği zulasındaki iyi zeytinyağı, baharat ve biberlerle yeniden pişirten koğuş ağaları ve zengin mahkûmlar gibi "terbiye etmek" derdi. Hapse girip çıkmış, şimdi otopark işleten Cizreli zengin bir Kürtten öğrenmişti bunu. Mevlut sokak satıcılarından karnını doyuran İstanbul halkı arasında çok bilinen bir gerçeği, yemeğin pisinin daha lezzetli olduğu gerçeğini ben mutfakta yemek pişirirken söylemeyi severdi. Ama ben bu söze kızar, "Bir yemeğin yenmedi diye yeniden pişirilmesi pis olduğu anlamına gelmez," derdim. Tavuk

derisinin iki üç kere gidip gelip yeniden kızartılanını, nohudun yeniden haşlana haşlana yumuşayıp gevşeyenini, hatta tavuğun birkaç kere ateşte çevirilip kızartılmış iç organlarını müşteriler taze ve temiz parçalardan daha çok seviyor, üzerine hardal ve ketçap basıp silip süpürüyorlarmış.

Ekim ayından itibaren her akşam boza satmaya da başladı. Boza satarken geceleri sürekli yürüdüğü için gözünün önünden güzel resimler ve tuhaf düşünceler geçiyordu: Bazı mahallelerde geceleri tek yaprak kımıldamadığı halde ağaç gölgelerinin kıpırdadığını, sokak lambaları kırık ya da sönük olan mahallelerde köpek çetelerinin daha cesur ve kabadayı olduğunu ve elektrik direkleri ve kapılara yapıştırılan sünnetçi ve dershane ilanlarının son heceleri arasında kafiye olduğunu o günlerde keşfetti. Şehrin geceleri kendisine söylediklerini dinlemek, sokakların dilini okumak Mevlut'a gurur veriyordu. Oysa sabahları pilav arabasının arkasında, elleri ceplerinde, soğukta hiç kıpırdamadan beklerken hayal gücü zayıflıyor, dünyanın boş ve anlamsız olduğunu kavrıyor, içinde büyüyen derin yalnızlıktan korkarak hemen Rayiha'ya dönmek istiyordu. Belki de Rayiha şimdi evde erken doğum sancıları çekiyordu. Ama "Biraz daha sabredeyim," derdi Mevlut kendine ve kendini tutamaz, iri tekerlekli, camlı pilav arabasının çevresinde daireler çizerek yürür, sonra durup yükünü bir sağ ayağına bir sol ayağına aktarıp beklerken kolundaki İsviçre malı saate gene bakardı.

Rayiha. "O saati sana takacak ki gemisini yürütsün," derdim Mevlut'un aklının gene Hacı Hamit'in hediyesiyle meşgul olduğunu görünce. "Yalnız seni değil amcanları ve oğullarını da kendine borçlu hissettirmek için tabii." Öğleden sonraları eve dönünce Mevlut'a Ermeni kilisesinin avlusundaki ağaçtan topladığım ıhlamurları kaynatırdım. Bozayı her şeyiyle hazır ettiğimi görür, televizyonu hemen açar, tek program olan lise geometri dersine bakarak bol şekerli ıhlamurunu içer, akşam yemeğine kadar öksüre öksüre uyurdu. Pilav sattığı yedi yıl boyunca nohudu ve pirinci ben pişirdim, tavukları ben satın aldım, haşladım, ayıkladım, kızarttım; akşamları satacağı bozayı da şekerle ben kıvamına getirdim ve aletleri, kaşıkları, güğümleri, tabakları, bütün bulaşığı gün boyunca ben

yıkadım. Bir yandan da karnımdaki çocuğa kulak kesilir, tavuk kızarınca pis kokudan pilavın içine kusmayayım diye dikkat eder, çocuk için yaptığım beşikli, yastıklı köşeye özenirdim. Mevlut bir eskicide *Evladınız İçin İslami İsimler* adlı eski bir kitap bulmuştu. Akşam yemeğinden önce televizyondaki reklam aralarında sayfalarını çevirip Nurullah, Abdullah, Sadullah, Fazlallah diye yüksek sesle okuyup onay almak için bana bakar, ben de kalbini kırmamak için, çocuğumuzun kız olacağını bir türlü söyleyemezdim.

Vediha, Samiha ve ben, üçümüzün gittiği Şişli Etfal Hastanesi'nde öğrendik bunu. Sokağa çıkınca dertlendiğimi gören Samiha, "Boş ver Allahaşkına," demişti. "Bu şehrin sokaklarında yeterince erkek var zaten."

5. MEVLUT BABA OLUYOR

SAKIN KAMYONETTEN İNME

Samiha. Köyden babamla İstanbul'a Rayiha'nın düğünü için geldik ama geri dönmedik. Vediha Ablamlarda babamla gene aynı odada kalıyoruz. Her sabah uyanınca masanın üzerindeki sürahi ile kolonya şişesinin gölgelerine bakarak düşüncelere dalıyorum: Köyde o kadar isteyenim vardı ki İstanbul'da kalırsak daha iyi bir kısmet bulacağımı düşündü babam... Ama şimdiye kadar İstanbul'da Süleyman'dan başka kimseyi görmedim... Babam Süleyman ile Korkut'tan ne aldı, ne söz verdiler bilmiyorum. Ama babamın takma dişlerini onlar ödediler. Babam uyumadan takma dişleri bir bardağın içine koyuyor; uyanmasını beklerken pencereyi açıp dişleri atmak istiyorum. Sabahları Vediha'nın ev işlerine yardım ediyorum, kış için örgü yapıyorum ve öğleden sonraları televizyon başlayınca seyrediyoruz. Babam sabahları Bozkurt ve Turan ile oynuyor, ama sakalını, saçını çektikleri için torunlarıyla kavga çıkıyor. Vediha, babam, Süleyman, ben, hep birlikte bir kere Boğaz'a ve bir kere de Beyoğlu'na sinemaya gittik ve muhallebi yedik.

Bu sabah Süleyman, Ford kamyonetin anahtarlığıyla tespih gibi oynayarak karşıma çıktı, öğleyin karşıya Üsküdar'a altı torba çimento ve demir almaya gideceğini, istersem benim de gelebileceğimi, Boğaz Köprüsü'nden geçeceğini söyledi. Ablam Vediha'ya sor-

dum. “Sen bilirsin,” dedi. “Aman dikkat et!” Ne demek istedi? Saray Sineması’nda film seyrederken, babamla Vediha Süleyman’ın doğrudan benim yanıma oturmasına ses çıkarmadıkları için filmin ortasında, Süleyman’ın eli bacağımın kenarına ihtiyatlı bir yengeç gibi bilerek mi sokuluyor, bu bir tesadüf mü, dikkat etmiş, bir sonuca varamamıştım. Ama şimdi buz gibi, pırıl pırıl soğuk kış günü öğle güneşinde Boğaz Köprüsü’nden geçerken Süleyman bana çok efendice ve iyi davranıyor, “Samiha, istersen sağ şeride geçeyim de aşağıyı daha iyi seyret,” diyor ve Ford kamyoneti köprünün en sağına öyle bir yaklaştırıyor ki bir an aşağıdan geçen kırmızı bacalı bir Rus gemisinin hemen üstüne düşeceğimizi sanıyorum.

Boğaz Köprüsü’nü geçtikten sonra Üsküdar’ın arkalarında çukur çukur berbat bir yolda ilerlerken ne güzellik kaldı ne de turistik şahane yerler: Dikenli tellerle çevrili beton fabrikalar; pencereleri kırık imalathaneler; köydekinden de çirkin döküntü evler ve insana acaba gökten paslı bidon mu yağmış dedirten on binlerce bidon gördüm.

Gecekondularla kaplı sonsuz bir düzlükte durduk. Her yer Duttepe’ye hem çok benziyordu (yani yoksuldu) hem de daha yeni ve çirkindi. “Burası Vurallar’la ortak kurduğumuz Aktaşlar İnşaat Şirketi’nin bir şubesi,” dedi Süleyman; arabadan inmiş, çirkin bir binaya giriyordu ki dönüp “Sakın kamyonetten inme!” diye tehdit eder gibi seslendi bana. Bu da tabii içimde arabadan inmek için yoğun bir istek uyandırdı. Ama etrafta tek bir kadın yoktu, kamyonun önündeki yerimde kıpırdamadan bekledim.

Dönüşte trafikten öğle yemeğine vakit kalmadığı gibi Süleyman da beni eve bırakamadı. Duttepe’nin başına gelince arkadaşlarını gördü ve kamyoneti zınk diye durdurdu. “Mahalleye geldik, bizim yokuşu rahat rahat çıkarsın artık,” dedi. “Fırından bununla anneme de ekmek al!”

Elimde ekmek, Aktaşlar’ın artık beton eve benzeyen gecekondusuna ağır ağır çıkarken şöyle düşündüm: Görücü usulü evlilikte zor olan şey, kadının hiç tanımadığı biriyle evlenmesi değil, hiç tanımadığı birini sevmek zorunda olmasıdır, derler... Ama aslında bir kızın hiç tanımadığı biriyle evlenebilmesi daha kolay olmalı, çünkü tanıdıkça inanın erkekleri sevmek daha da zorlaşıyor.

Rayiha. Karnımdaki adsız kız çocuğu kocaman olmuş, oturmamı bile zorlaştırıyordu. Mevlut bir akşamüstü, elindeki kitabın sayfa-

larını "Hamdullah, hamd edendir; Ubeydullah, Allah'ın kölesidir; Seyfullah, Allah'ın kılıcı, askeridir," diye okurken sözünü kestim: "Mevlutçuğum, canım, o kitabın kızlar kısmı yok mu hiç?" "Aaa sahi varmış," dedi Mevlut, yıllardır gittiği lokantanın yukarı katta kadınlara ait bir de "aile salonu" olduğunu ilk defa fark eden erkek gibi. O erkek kapı aralığından kadınlar kısmına nasıl acele ve utangaç bir bakış atarsa, kitabın arka sayfalarına şöyle bir bakış attı ve ilgilenmeden tekrar erkek sayfalarına döndü. Bunun üzerine Vediha Ablam sağ olsun, Şişli'deki şık bir oyuncakçı-kitapçıdan iki tane daha kitap aldı bana: Kurtcebe, Alparslan, Atabek gibi Orta Asya'dan gelen milliyetçi isimler kitabında kızlar ile erkekler gene haremlik-selamlık usulü ayrı sayfalara alınmıştı. *Çağdaş Adlar Rehberi*'nde ise erkekler ve kızlar Avrupai zengin düğünlerinde ve özel liselerde olduğu gibi karışık oturmuşlardı, ama Simge, Suzan, Mine, İrem gibi bu isimleri Mevlut bir okuyup gülüp atlıyor; Tolga, Hakan, Kılıç gibi erkek adlarını ciddiye alıyordu yalnızca.

Bütün bunlardan, Nisan ayında, Fatma adını verdiğimiz kızımız doğunca Mevlut'un karalar bağladığını, erkek doğuramadım diye de bana kötü davrandığını sanmayın sakın. Tam tersi oldu. Bir çocuk sahibi olmak Mevlut'u o kadar mutlu etti ki, zaten baştan beri bir kız istediğini herkese bütün içtenliğiyle ve bağıra bağıra anlatmaya başladı. Beyoğlu meyhanelerinde rakı şarap sarhoşlarının resimlerini çekip, koşa koşa bizim sokaktaki eski usul laboratuvarında banyo edip basan Şakir'i eve çağırıp bebeğin ve bütün dişlerini göstererek gülerken onu bir dev gibi tutan kendisinin fotoğrafını çektirdi. Pilav arabasının camına yapıştırdığı resmi pek çok müşterisine "Kızım oldu," diye gösterip bedava pilav dağıttı. Her akşam eve gelir gelmez Fatma'yı kucağına alır, sol elini bir saat tamircisi gibi gözlerine yaklaştırır, parmaklarının ne kadar mükemmel olduğuna uzun uzun bakar, "Tırnakları da varmış," der ve kendi parmakları ve benim parmaklarımla bebeğin parmaklarını karşılaştırırken Allah'ın mucizesine bir türlü inanamaz, yaşlı gözlerle ikimizi de öperdi.

Çok mutluydu Mevlut ama ruhunda Rayiha'nın farkında olmadığı bir tuhaflık da hissediyordu. Pilav arabasının camında Fatma'nın buhardan yumuşayan fotoğraflarını görüp "Maşallah ne güzel bebek," diyen müşterilerinin bazılarından çocuğun kız olduğunu saklıyordu. Ama huzursuzluğunun asıl ne-

deninin bebeğe duyduğu kıskançlık olduğunu itiraf edebilmesi çok zaman aldı. İlk başlarda, Rayiha gece yarıları kalkıp kalkıp Fatma'yı emzirirken uyandırıldığı için haksız bir öfkeye kapıldığını düşünmüştü. Yaz boyunca cibinliğin içine sızıp bebeğin kanını emen sivrisinekleri bir türlü önleyemedikleri için de Rayiha ile çok ağız dalaşı etmişlerdi. Daha sonra Rayiha kocaman memesini bebeğin ağzına dayayıp onunla tatlı tatlı konuşurken tuhaf bir duyguya kapıldığını kavradı Mevlut. Rayiha'nın çocuğa şefkatle, hatta hayranlıkla bakması huzurunu kaçırıyordu, çünkü Rayiha'nın yalnızca kendisine öyle bakmasını istiyordu. Bunu Rayiha'ya söyleyemediği için de içerliyordu ona. Rayiha bebekle bir olmuş, Mevlut'u önemsizleştirmişti.

Oysa Mevlut'un, ne kadar önemli olduğunu evde karısından sürekli işitmeye ihtiyacı vardı. Fatma doğduğundan beri Rayiha artık "Mevlut maşallah bugün çok iyi satış yapmışsın"; "Mevlut pekmezin kalanını bozaya şeker gibi koymayı ne iyi akıl ettin"; "Mevlut belediye memurlarını iyi tavlamışsın, aferin!" hiç demiyordu. Ramazan'da Mevlut bütün gün evdeydi. Kıskançlığı Rayiha ile sabahları hiç durmadan sevişerek unutmak istedi, ama Rayiha "her şeyi" çocuğun önünde yapmaktan huzursuz oluyordu. "Geçen yaz Allah görecek diye korkardın, bu yaz çocuk görecek diye korkuyorsun!" diye bağırdı Mevlut bir keresinde. "Kalk da dondurmayı karıştır." Çocuk ve aşk mutluluğuyla sarhoş Rayiha'nın itaatle yataktan çıkıp dondurmanın uzun kaşığını iki elle tutarak karıştırmasını, karısının güzel boynundaki damarın zorlanırken ortaya çıkmasını seyretmekten Mevlut çok hoşlanır, bir yandan da yatağın başucundaki bebeğin beşiğini arada bir sallardı.

Samiha. Çok oldu İstanbul'a geleli. Hâlâ ablamlarda, Duttepe'de kalıyoruz. Babam geceleri çok horluyor ve uyuyamıyorum. Ablam artık nişanı yapmazsak dedikoduların çıkacağını söylüyor. Süleyman bana bir burma altın bilezik aldı. Hediyeyi kabul ettim.

Rayiha. Mevlut, Fatma'yı emzirmemi o kadar kıskanıyordu ki önce keyfim kaçtı, sonra sütüm kesildi. Fatma'yı emzirmeyi bıraktığım için Kasım başında gebe kaldım. Şimdi ne yapacağım? Karnımdaki bebeğin erkek olduğunu öğrenene kadar Mevlut'a asla söyleyemem. Ama ya erkek değilse? Evde yalnız duramıyordum, ablam Vediha'ya gideyim, Samiha'yla da konuşuruz diyordum. Taksim Postanesi'nden telefon edince haberi öğrenip korkup eve döndüm.

6. SAMİHA'NIN KAÇMASI

İNSAN HAYATTA NE İÇİN YAŞAR

Vediha. Öğleden sonra Samiha başında örtü, elinde bavulu birden bizim odanın kapısında belirdi. Tir tir titriyordu. "Hayrola?" dedim.

"Abla ben başkasına âşık oldum, onunla kaçıyorum, taksi geldi."

"Ne? Deli misin? Sakın ha!"

Ağlamaya başladı, ama çok kararlıydı. "Kim o? Nereden çıktı bu adam? Bak Süleyman sana çok âşık, sakın beni, babamı zor duruma düşürme," dedim. "Hem taksiyle kaçmak neymiş?"

Gözünü aşk bürümüş olan kardeşim heyecandan konuşamıyordu. Elimden tutup babamla kaldıkları odaya götürdü beni. Süleyman'ın verdiği bileziği, mor çiçekli ve ceylanlı başörtülerini masanın üzerine dikkatle bırakmış. Dilsiz gibi bana eliyle gösterdi.

"Samiha, babam eve dönünce inme iner ona," dedim. "Süleyman'dan takma dişleri için, başka bir sürü şey için para ve hediye aldı, biliyorsun. Bunu babacığımıza yapacak mısın?" Cevap vermedi, önüne bakıyordu. "Babamla ben ömrümüzün sonuna kadar utançla yaşayacağız," dedim.

"Rayiha da kaçtı, ama her şey sonunda tatlıya bağlandı."

"Ama Rayiha'yı isteyen, söz kesmiş başka kimse yoktu," dedim. "Sense Rayiha gibi değil, çok güzelsin. Babam Rayiha için kimseye söz verip para almamıştı. Burada kan çıkar."

"Benim söz kesilmesinden haberim yok," dedi. "Babam bana sormadan niye söz veriyor, niye para alıyor?"

Aşağıdan taksinin kornası geldi. Kapıya yürüyordu. "Samiha, biliyorsun değil mi, sen kaçtın diye Korkut beni haftalarca dövecek. Kollarımı, bacaklarımı mosmor edecek, biliyorsun değil mi Samiha?" dedim.

Samiha. Birbirimize sarılıp ağlamaya başladık... Ablama o kadar acıdım ve o kadar da korkuyordum ki...

Vediha. "Babamla köye dönün!" dedim. "Sonra kaçarsın! Şimdi burada bütün suçu bana atacaklar, ben ayarladım sanacaklar. Bunlar beni öldürür, biliyorsun Samiha. Kim bu adam?"

Samiha. Ablama hak verdim. "Dur taksiyi yollayayım," dedim. Ama evin kapısından çıkarken kapıdaki bavulumu gene de almışım elime. Bahçe kapısına doğru yürürken, elimde bavulu pencereden gören Vediha "Gitme Samiha, canım kardeşim, gitme!" diye ağlayarak yalvardı. Bahçe kapısından çıkıp taksiye sokulduğumda ne yapacağımı, ne diyeceğimi bilmiyordum. "Vazgeçtim, ablam ağlıyor," demeyi düşünüyordum ki, taksinin kapısı açıldı, beni içeri çektiler. Dönüp de ablacığıma son bir kere daha bakamadım bile.

Vediha. Samiha'yı zorla arabanın içine aldılar. Pencereden gözlerimle gördüm. İmdat diye bağırdım. Yetişin, suçu bana atacaklar! Kız kardeşimi kaçırıyor haydutlar, imdaat!

Süleyman. Evde öğle uykusundan kalkarken arka kapının orada bir arabanın beklediğini görmüştüm... Bozkurt ile Turan bahçede oynuyorlardı... Vediha'nın bağırdığını, bahçeye koştuğunu işittim.

Vediha. Ayağımda terliklerle ne kadar koşabilirim ki... Taksiyi durdurun, diye bağırdım. Samiha, in canım, o arabadan in!

Süleyman. Arkalarından koştum. Yetişemedim! Öfkeden öleceğim. Geri döndüm, kamyonete atladım, motoru çalıştırıp gaza bastım. Yokuştan aşağıya, bizim dükkânın önüne geldiğimde siyah araba kıvrımı dönüp Mecidiyeköy'e doğru gitmişti bile. Ama daha bu iş bitmedi. Samiha şerefli kızdır, az sonra taksiden atlar. Daha kaçmadı, kaçırılmadı. Dönecektir. Sakın yanlış anlamayın. Lütfen yazmayın ve YAZARAK OLAYI BÜYÜTMEYİN dedim. Şerefli bir kızı lekelemeyin. Uzaktan siyah arabanın gittiğini gördüm ama yetişemedim. Torpido gözüne uzandım, Kırıkkale tabancayı çıkardım ve havaya iki el ateş ettim. Yazmayın, çünkü kaçtığı doğru değil. Yanlış anlaşılacak!

Samiha. Hayır, doğru anlıyorlar. Kaçtım. Hem de kendi isteğimle. İşittikleriniz doğru. Ben de inanamıyorum. Âşık oldum! Aşk yaptırdı bunu bana ve silahlar atılınca iyi hissettim kendimi. Artık ok yaydan çıktığı için mi? Bizimkiler de havaya iki el ateş ettiler, bizim de tabancamız var anlamında, ama Mecidiyeköy'e gelince silahlar saklandı. Süleyman o saatte evdeymiş, kamyonetle peşimize düştü, korkuyorum ama biliyorum, artık trafikte bulamaz

bizi. Çok mutluyum şimdi. Gördünüz: Kimse satın alamaz beni... Hepsine çok kızmışım!

Süleyman. Yol açılınca gaza iyice bastım. Allah kahretsin, birden kamyon çıkınca direksiyonu sağa kırdım ve kaçınılmaz: Duvara çarptık! Biraz sersemlemişim. Neredeyiz? Hiç kıpırdamadan dünyayı anlamaya çalışıyorum. Başım vurmuş. Buradayız! Samiha kaçtı. Meraklı çocuklar hemen eğlenerek kamyonete geliyorlardı... Kafam aynaya vurmuş, alnımdan kan akıyor ama geri vitese taktım, gaza bastım, peşlerine düştüm.

Vediha. Silah seslerini işitince çocuklar bayram fişekleri atılmış gibi neşeyle bahçeye fırladılar. Bozkurt, Turan diye bağırdım arkalarından, girin eve, kapıyı kapayın. Dinlemiyorlardı, birine tokat attım, ötekini kolundan zorla içeri aldım. Polise telefon edeyim, dedim. Ama silahı Süleyman attı; polis çağırmak doğru mu? "Ne bakıyorsunuz kör olasıcalar, babanıza telefon etsenize!" dedim. Aslında ikide bir telefonla oynamasınlar diye benden izinsiz ahizeye dokunmalarını yasaklamıştım. Bozkurt telefonu çevirdi, "Baba, Samiha Teyze başkasına kaçtı!" diye haberi verdi Korkut'a.

Ben de ağladım, ama Samiha'nın iyi yaptığını da düşünmedim değil – bu aramızda kalsın. Evet, zavallı Süleyman çok âşıktı ona. Ama ne dünyanın en akıllı erkeği Süleyman, ne de en yakışıklısı. Şimdiden biraz fazla şişman. Bazı kızların çok beğeneceği uzun kıvrık kirpiklerini Samiha saçma ve kadınsı buluyordu. Asıl dert Süleyman'ın ona o kadar âşık olmasına rağmen Samiha'yı ifrit edecek her şeyi inadına yapmasıydı. Erkekler âşık oldukları kıza neden kötü davranır? Süleyman'ın o kibirli erkek hallerini, cebinde parası var diye ikide bir hava atıp akıl vermesini kaldıramadı Samiha. Sevemediği adama teslim etmedi kendini, aferin benim kız kardeşime, ama bakalım kaçtığı erkek aklı başında biri mi? Şüpheliyim: Taksiyle şehrin ortasında kız kaçırmak akıl işi değil. İstanbul'un içinde köydeki gibi arabayla kapıya dayanmaya ne gerek var!

Samiha. Araba İstanbul'da ilerlerken her şey güzel geliyor bana: Şehrin kalabalığını, otobüsler arasında karşıdan karşıya koşarak geçen insanları, özgürce etek giyen kızları, at arabalarını, parkları ve eski büyük apartmanları; her şeyi seviyorum. Kamyonetiyle İstanbul'da gezmekten çok hoşlandığımı bilmesine rağmen (çünkü

çok istedim) Süleyman şehirde çok az gezdirdi beni, biliyor musunuz niye? (Bunu da çok düşündüm.) Çünkü hem benle yakın olmak isterdi hem de bir erkekle evlenmeden önce fazla yakınlaşan bir kıza saygısı azalırdı. Ben âşık olduğum, olacağım adamla evlenirim, tamam mı? Paraya aldırmadım, kalbimin sesini dinledim ve yaptığımın sonuçlarına da sonuna kadar katlanacağım.

Süleyman. Benim kamyonet Mecidiyeköy'e gelmeden onlar Şişli'yi geçmişlerdi bile. Eve döndüm, kamyoneti park ettim, sakin olmaya çalışarak. Kimsenin İstanbul'un tam ortasında güpegündüz sözlümü kaçırmaya cesaret edeceğine ihtimal vermediğim için gördüğüm şeye hâlâ inanmıyordum. Bunun sonu ölüm olacağı için kimse böyle delice bir şey yapamaz aslında.

Samiha. Ne Duttepe İstanbul'un "tam ortası" olur ne de bildiğiniz gibi ben kendim Süleyman'a bir söz verdim. Ama evet, doğru, sonu ölüm olabilir, ama herkesin hayatının sonu da öyle olacak ve biz de bunu bildiğimiz için bakın ne kadar uzaklara kaçıyoruz. İstanbul'un sonu yoktur. İzimizi kaybettirince bir büfede duruyor ve karton şişelerden ayran içiyoruz. Sevgilimin bıyıkları ayrandan beyaz oldu. Boşuna uğraşmayın, adını vermem ve hiç bulamazsınız bizi.

Süleyman. Eve dönünce Vediha alnımdaki yaraya pamuk bastı. Sonra arka bahçeye çıkıp dut ağacının gövdesine Kırıkkale ile iki kurşun sıktım. Sonra o tuhaf sessizlik başladı. Samiha'nın hiçbir şey olmamış gibi elinde çantası geri geleceğini sürekli düşünüyordum. Akşam herkes evdeydi. Birisi cenaze varmış gibi televizyonu kapatmıştı ve bana asıl acı veren şeyin sessizlik olduğunu anladım. Ağabeyim sürekli sigara içiyordu. Boynueğri Abdurrahman Efendi sarhoştu, Vediha ağlıyordu. Gece yarısı bahçeye çıktım ve Duttepe'den aşağıya, İstanbul'un ışıklarına bakarken bunun intikamını alacağımı Allahıma yemin ettim. Orada bir yerde, milyonlarca ışığın arasında, pencerenin birinin arkasında Samiha var. Beni sevmediğini anlamak bana o kadar acı veriyor ki, zorla kaçırıldığını düşünüyorum ve o zaman da o alçakları hemen öldürmek istiyorum. Öldürmeden önce atalarımız suçlulara işkence ederlermiş – insan geleneğin önemini böyle anlarda daha iyi kavrıyor.

Abdurrahman Efendi. Kızları sürekli kaçan bir baba olmak nasıl bir şey? Biraz utanıyorum ama gurur da duyuyorum: Çünkü kızlarım başkalarının seçtiği kocalara değil, cesaretle kendi seçtiklerine varıyorlar. Bir anneleri olsaydı, dertlerini açar, kaçmaya gerek kalmadan en uygun olanını seçerlerdi... Herkesin bildiği gibi evlenebilmek için aşk değil güven daha önemli bir duygudur. Ben köye dönünce zavallı Vediha'ya yapacaklarından korkarım. Büyük kızım göstermez ama zekidir, belki de cezayı atlatır.

Süleyman. Samiha kaçtıktan sonra ona daha da âşık oldum. Kaçmadan önce, güzel olduğu, akıllı olduğu ve herkes onu beğendiği için ona âşıktım. Bu normaldi. Şimdi ise, beni bırakıp kaçtığı için âşığım. Bu tabii daha da normal, ama acıya dayanamıyorum. Sabahları dükkâna gidiyorum ve Samiha'nın eve döndüğünü, şimdi koşarak eve gidersem onu bulacağımı ve büyük bir düğünle evleneceğimizi hayal ediyorum.

Korkut. "Evin içinden birisi yardım etmedikçe kız kaçırmak zordur," diye bir iki kere laf dokundurdum ama Vediha hiç oralı olmadı. "Ben nereden bileyim, burası koca şehir," diye ağlıyordu yalnızca. Bir kere Abdurrahman Efendi ile yalnız kalmıştık. "Bazı babalar önce birinden para alır, çöplenir, sonra daha zengin bir kısmet çıkınca kızı zengine satar, bir de kız kaçtı numarası yaparlar. Hiç yanlış anlama Abdurrahman Efendi, sen muhterem bir adamsın, ama Samiha kaçarken bunu hiç mi düşünmedi?" diye sordum. "Bunun hesabını ona ilk ben soracağım," dedi. Sonra bana küstü ve akşam yemeğine eve uğramaz oldu. O zaman Vediha'ya dedim ki: "Hanginiz yardım etti bilmiyorum ama Samiha'nın kime, nereye kaçtığını öğrenene kadar senin evden çıkmanı yasaklıyorum." "E zaten hiç izin vermiyorsun mahalleden dışarıya çıkmama, evden de çıkmam olur biter," dedi. "Bahçeye çıkabilir miyim?"

Süleyman. Bir akşam Abdurrahman Efendi'yi kamyonete bindirdim ve konuşacağımız şeyler var deyip direksiyonu Boğaz'a kırdım. Sarıyer'e Tarator Balık Lokantası'na gittik, akvaryumdan uzak bir köşeye oturduk. "Abdurrahman Efendi," dedim ona, "benim büyüğümsünüz, siz bilirsiniz," birer kadeh rakıyı daha midye tavalar bile gelmeden aç karna içerken. "İnsan hayatta ne için yaşar?" Konuşmanın kötü yerlere gidebileceğini daha yolday-

ken fark ettiği için Abdurrahman Efendi uzun bir süre en zararsız cevabı aradı. "Sevgi için evladım!" dedi. "Başka?" "Dostluk için," dedi biraz düşünüp. "Başka?" "Mutluluk için evladım. Allah için... Vatan millet için..." Sözünü kestim: "İnsan şerefi için yaşar babacığım!" dedim.

Abdurrahman Efendi. Ben aslında kızlarım için yaşıyorum, demedim. Alttan aldım bu öfkeli gence, çünkü biraz hak veriyor, daha çok da acıyordum. O kadar çok içtik ki unuttuğum hatıralar uzaktaki akvaryumun içinde denizaltılar gibi gezinmeye başladılar. Gecenin sonunda cesaretlenip dedim ki: "Süleyman oğlum, çok kırgınsın, kızgınsın, anlıyorum. Biz de üzgün ve kızgınız, çünkü Samiha bizi de güç durumda bıraktı. Ama burada şeref-ten, temizlenecek onurdan bahsedecek bir şey yok! Şerefin hiçbir şekilde lekelenmedi. Samiha senin karın da değildi, nişanlın da. Evet, keşke hiç tanışmadan evlenseydiniz. O zaman mutlu olacağınızdan adım gibi eminim. Ama şimdi bir onur meselesi çıkarman doğru değildir. Herkesin bildiği gibi şeref meselesi gibi laflar aslında insanların birbirlerini gönül rahatlığıyla öldürmeleri için icat edilmiş bahanelerdir. Sen kızımı mı öldüreceksin?"

"Affedersiniz babacığım," diye diklendi Süleyman. "Samiha'yı kaçıran o alçağı bir gün yakalayıp hesap sormaya da mı hakkım yok? O herif beni aşağılamış olmadı mı?" "Yanlış anlama oğlum." "Hakkım var mı yok mu?" "Sakin ol çocuğum." "Şu berbat şehirde köyden gelip kanımızla canımızla kurduğumuz düzenden istifade ederken bize numara çekenlere karşı sakin olmak hakikaten zor." "Evladım, benim elimde olsa Samiha'yı kulağından tutup eve ben getireceğim. O da biliyordur yanlış bir şey yaptığını. Hatta belki bu akşam biz burada içerken belki de o elinde çantası, tıpış tıpış geri gelmiştir." "Bakalım ben ve ağbim kabul ediyor muyuz?" "Kızım geri dönerse kabul etmeyecek misin?" "Benim şerefim var." "Kimse ona dokunmamışsa..."

Gece yarısı meyhane kapanana kadar içtik. Nasıl oldu bilmiyorum, bir ara Süleyman ayağa kalkmış, benden özür diliyor, saygıyla elimi öpüyor, ben de bu konuşmanın aramızda kalacağına söz veriyordum. "Samiha'ya söylemem," bile dedim. Bir ara da Süleyman ağladı biraz. Benim kaşlarımı çatışım, el kol hareketlerim Samiha'nınkilere çok benziyormuş. "Babalar kızlarına benzer," dedim gururla.

"Çok hata ettim, ona hava attım, onunla arkadaş olamadım," dedi Süleyman. "Ama o da çok sivri dilliydi. Kimse, kızlarla nasıl konuşulur, bu zor işin sırrını bize öğretmedi. Bir erkekle konuşur gibi, ama hiç küfür etmeden konuşuyordum. Olmadı."

Yola çıkmadan önce Süleyman yüzünü yıkamaya gitti, geri geldiğinde gerçekten ayılmıştı. Dönüşte trafik polisleri İstinye'de çevirme yaptılar ve iyi bir bahşiş kopardılar.

7. İKİNCİ KIZ

HAYATI SANKİ BİR BAŞKASININ BAŞINA GELEN BİR ŞEYDİ

Mevlut uzun bir süre bütün bu haberlerin ve hayatın dışında kaldı. İş ile ilgili heyecanını daha kaybetmemişti: "Başarılı İşadamı" gibi kitapların gözde kahramanları olan "fikre inanan yatırımcılar" gibi iyimserdi: Üç tekerlekli arabasının vitrininin içine daha güçlü bir lamba koyarsa, çevresinde bir birikip bir yok olan ayran, çay, kola satıcılarıyla anlaşırsa ve müşterilerle daha candan, daha içten sohbetler açabilirse daha çok kazanacağına inanıyordu. Kabataş-Fındıklı çevresinde düzenli müşteriler bulmak için Mevlut çok uğraştı. Pek çok çalışanının öğle yemeğini gelip ayakta yediği büyük işyerleri kendisine yüz vermeyince haksızlığa çok fazla sinirlenmiyordu, ama küçük işyerleri fatura isteyince öfkeleniyordu. Kapıcılar, hademeler, korumalar ve çaycılar aracılığıyla muhasebeci ve yöneticilerle ahbaplıklar kurmaya çalıştı. Rayiha bir akşam Mevlut'a, yeniden gebe kaldığını ve çocuğun gene kız olacağını söyledi.

"Kız olduğunu nereden öğrendin? Gene üçünüz hastaneye mi gittiniz?"

"Üçümüz değil, Samiha yoktu. Çünkü o Süleyman ile evlenmemek için başkasına kaçtı."

"Ne?"

Rayiha bildiklerini anlattı.

Mevlut aynı gece bozaaa diyerek Feriköy'de uykuda gezer gibi yürüyordu ki bacakları onu kendiliğinden mezarlığa soktu. Mehtap vardı; servi ağaçları, mezar taşları bazan gümüş gibi parlıyor, bazan da kapkaranlık gözüküyorlardı. Mezarlığın orta yerinde be-

tondan bir yola girdi, rüyasında bir yola girmiş gibi hissederek. Ama mezarlıkta yürüyen kendisi değil de başkasıydı; hayatı da bir başkasının başına gelen bir şeydi sanki.

Yürüdükçe mezarlık yokuş aşağıya doğru bir halı gibi kıvrılıyor, Mevlut gittikçe dikleşen bir yokuştan aşağı yürüyordu. Samiha'nın kaçtığı adam kimdi acaba? Samiha bu adama bir gün, "Mevlut benim gözlerimi düşünerek yıllarca aşk mektubu yazdıktan sonra ablamla evlendi," diyecek miydi? Samiha bunu biliyor muydu?

Rayiha. "Geçen sefer bütün erkek adlarının üzerinden geçtin, sonunda da çocuk kız oldu," dedim Mevlut'a dinî isimler kitabını verirken. "Bu sefer de bütün kız adlarının üzerinden tek tek geçersen belki oğlan olur. Allah'lı kız adı var mı, ona da bakarsın!" "Allah'lı kız adı olmaz!" dedi Mevlut. Kitaba göre kızlar en fazla Hazreti Muhammed'in karılarının adlarını alabilirlermiş. "Her akşam pilav yiye yiye belki bir gün Çinli oluruz," diye bir laf sokuşturdum ben de Mevlut'a. Benimle birlikte güldü, bebeği kapıp kucağına aldı, yanağından yüzünden öptü. Bıyıkları battığı için Fatma'nın ağlamaya başladığını da ancak benim uyarmamla fark etti.

Abdurrahman Efendi. Fevziye, kızlarımın rahmetli anasının adıdır. İkinci kızları için ben önerdim Rayiha'ya. Şimdi üç kızının da İstanbul'da olmasına, ikisinin isyankârlık edip evden kaçmalarına bakıp, nur içinde yatsın, Fevziye'nin kim bilir ne maceralar yaşadığını sanmayın sakın: Kendisini isteyen ilk erkek olan benimle on beş yaşında evlenip bizim Gümüşdere köyünün dışına tek adım atmadan yirmi üçüne kadar huzurla yaşamıştır. Şimdi ben de İstanbul'da barınamadığımı bir kere daha gözyaşlarıyla görüp köye geri dönerken, otobüsün penceresinden kederle bakıyor ve keşke Fevziye gibi yapsaydım, köyden dışarı hiç adım atmasaydım diyorum.

Vediha. Korkut benimle az konuşuyor, eve az uğruyor, her dediğime burun kıvırıyor. Korkut ile Süleyman sessizlikleri ve imalarıyla babamı da öyle yıldırdılar ki, adamcağız bavulunu yaptı, köye döndü. Gizli gizli çok ağladım. Babamla Samiha'nın kaldığı oda böylece bir ayda boşaldı. Bazan içeriye giriyor ve bir köşede babamın, diğer köşede Samiha'nın yataklarına bakıp hem utanıyor hem de gözyaşı döküyorum. Pencereden şehre her bakışımda

Samiha'nın nereye kaçtığını, kimlerle olduğunu hayal ediyorum. Aferin, iyi ki kaçtın Samiha.

Süleyman. Samiha kaçalı elli bir gün oldu; hâlâ hiçbir haber yok. Bu geçen zamanda sürekli rakı içiyorum. Ama ağbim kızmasın diye akşam yemeğinde değil; ya odamda sessizce, ilaç alır gibi ya da Beyoğlu'nda. Bazan kamyonete biniyorum, gaza basıyorum ve her şeyi unutmaya çalışıyorum.

Dükkân için çivi, boya, alçı almaya Perşembe Pazarı'na gidiyorum bazan, kamyonet oralardaki dükkâncı trafiğinin, insan selinin içine girince dışarı çıkmak saatler alıyor. Bazan da Üsküdar'ın arkalarındaki bir tepede, direksiyonu bir caddeye doğru kıvırıveriyorum: Briketlerle yapılmış evler; beton duvarlar; bir cami; bir fabrika; bir meydan; yola devam ediyorum; bir banka, bir lokanta, bir otobüs durağı; ama Samiha yok. Ama onun buralarda bir yerde olabileceği duygusu içimde büyüyor ve kamyoneti kullanırken kendi rüyamın içinde hızla direksiyon sallıyormuşum gibi hissediyorum kendimi.

Mevlut ile Rayiha'nın ikinci kızı Fevziye, 1984 Ağustos'unda, ek hastane masrafı çıkarmadan, kolayca doğdu. Mevlut o kadar mutluydu ki pilav arabasının üzerine KIZLARIN PİLAVI diye yazdı. Geceleri birlikte ağlayan kızlarının gürültüsünden, uykusuzluktan ve yeni bebek bahanesiyle sık sık eve gelen Vediha'nın her şeye karışmasından başka şikâyeti yoktu.

"Bırak bu pilav işini de, bizimkilere katıl da Rayiha da artık iyi yaşasın damat bey," demişti bir keresinde Vediha.

"Bizim işlerimiz hamdolsun çok iyi gidiyor," demişti Mevlut. Aynı anda ablasına "Doğru değil" diyen bir bakış atan Rayiha'ya da öfkelenmiş, Vediha gittikten sonra arkasından "Ne karışıyor bu mahremiyetimize?" diye söylenmiş, Rayiha'nın Duttepe'ye gidip ablasını, Süleyman ve Korkut'u görmesini yasaklamak istemiş, ama bunda da haklı olmadığını bildiği için çok fazla ısrar etmemişti.

8. KAPİTALİZM VE GELENEK

MEVLUT'UN MUTLU AİLE EVİ

1985'in Şubat sonunda, Mevlut işlerin kesat gittiği uzun ve soğuk bir günün sonunda pilav tabaklarını, bardaklarını toplamış, Kabataş'tan eve dönecekti ki kamyonetiyle Süleyman yaklaştı. "Herkes yeni kızının hediyesini verdi, nazar boncuğunu taktı da bir ben ihmal ettim," dedi Süleyman. "Gel arabaya otur da laflayalım biraz. Nasıl işler? Dışarıda üşümüyor musun?"

Mevlut kamyonetin ön kısmına oturur oturmaz, bir yıl önce kaçıp yok olmadan önce Samiha'nın bu ön koltuğa çok oturduğunu, Süleyman ile güzel gözlü Samiha'nın bu kamyonetle İstanbul'da birlikte çok gezindiklerini hatırladı.

"İki yıldır pilavcıyım, hiç müşteri arabasına binmemişim," dedi. "Buraları çok yüksekmiş, başım döndü, ben ineyim."

"Otur, konuşacaklarımız var!" dedi Süleyman. Mevlut'un kapının kulpuna uzanan elini tuttu. Gözlerini çocukluk arkadaşının gözlerinin içine aşk mutsuzluğu ve yenilgi duygusuyla dikti.

Mevlut amcaoğlunun bakışlarıyla kendisine "Sonunda eşit olduk!" dediğini anladı. Ona acıdı ve iki buçuk yıldır kendinden saklamaya çalıştığı gerçeği hemen kavradı: Güzel gözlü kızın adının Samiha değil, Rayiha olduğunu sanmasının ardında elbette Süleyman'ın kendisine bir şekilde oynadığı bir oyun vardı. Süleyman planladığı gibi Samiha ile evlenebilseydi, kimsenin huzuru kaçmasın diye hem Mevlut hem Süleyman böyle bir aldatma olmamış gibi davranacaklardı...

"Maşallah Süleymancığım, ağbinle sizin işleriniz çok iyi gidiyor da bizler bir türlü köşeyi dönemiyoruz. Vurallar'ın yeni apartmanları da daha temel bitmeden yarı yarıya satılmış."

"Hamdolsun biz para kazanıyoruz," dedi Süleyman. "Ama senin de kazanmanı istiyoruz. Ağbim de öyle düşünüyor."

"İş ne? Vurallar'ın yazıhanesinde çay ocağı mı açacağım?"

"Çay ocağı mı işletmek istiyorsun?"

"Müşteri geliyor," diyerek Mevlut arabadan indi. Dışarıda hiçbir müşteri yoktu. Ama Mevlut, Süleyman'ın kamyonetine sırtını dönüp bir müşteriye tabak hazırlıyormuş gibi uğraştı biraz. Bir tabağa kaşıkla pilav koydu, tepesini kaşığın tersiyle sıvayarak yumuşattı. Üç tekerlekli arabanın içindeki Aygaz ocağını söndürürken

Süleyman'ın kamyonetten inip arkasından geldiğini hissedince memnun oldu.

"İstemiyorsan hiç konuşmayalım, ama bebeğe bu hediyeyi kendi elimle vereyim," dedi Süleyman. "Onu da bir görmüş olurum."

"Benim evin yolunu bilmiyorsan, takip et bakalım," dedi Mevlut ve arabasını itti.

"Arabayı kamyonetin arkasına yükleyelim," dedi Süleyman.

"Sen bu üç tekerlekli lokantayı küçümseme. Bunun mutfağı da, ocağı da hem çok hassastır hem de çok ağırdır."

Her öğleden sonra saat 4-5 arasında eve dönüş yolunda olduğu gibi Kazancı Yokuşu'nda satıcı arabasını oflayıp puflayarak Taksim'e doğru iterken (her gün bu yirmi dakika tutardı) Süleyman kamyonetiyle arkadan yaklaştı:

"Mevlut, tampona bağlayayım, yavaş yavaş çekeyim seni."

İçten ve dostaneydi ama Mevlut onu hiç duymuyormuş gibi ilerledi. Birkaç adım sonra kaldırım kenarına tekerlekli lokantasını park etti, frenini çekti. "Sen Taksim'e çık, Tarlabaşı otobüs durağının orada beni bekle."

Süleyman kamyonetin gazına bastı, yokuşu çıkıp bir anda kayboldu. Mevlut, Süleyman'ın evin yoksul halini göreceğini düşünüp dertleniyordu. Aslında Süleyman'ın alttan alır havası hoşuna gitmişti. Onun sayesinde Vurallar'a yaklaşabileceğini, belki o zaman Rayiha ve çocuklarla daha rahat bir hayat yaşayabileceklerini de aklının bir köşesinden geçiriyordu.

Arka bahçede, arabasını ağaca zincirledi. Yardım için geciken Rayiha'ya merdivenlerde hafifçe "Nerdesin!" diye çıkıştı. Yukarıda mutfakta, ellerinde pilav aletleri, buluştular. "Çocuğa hediye almış Süleyman geliyor! Aman etrafı topla da güzel gözüksün!" dedi Mevlut.

"Ne var!" dedi Rayiha. "Görsün işte halimizi olduğu gibi."

"Halimiz iyidir," dedi Mevlut. Kızlarını gördüğü için neşelenmiş, gülümsüyordu. "Dedikodu etmesin işte. Havalandıralım şurayı, pis kokuyor."

"Açma pencereyi. Kızları üşüteceksin," dedi Rayiha. "Kokumuzdan mı utanacağım? Onların Duttepe'deki evi de aynen böyle kokmuyor mu?"

"Kokmuyor. Duttepe'de, kocaman bahçeli evde, elektrik, su, her şey püfür püfür oturuyor onlar. Ama biz burada çok daha mutluyuz. Bozayı hazırladın mı? Bari şu bezleri kaldır."

"İki çocukla bozaya, pilava, tavuğa, bulaşığa, çamaşıra, her şeye yetişemiyorum, kusura bakma."

"Korkut ile Süleyman bana iş teklif etmek istiyorlarmış."

"Ne işiymiş?"

"Ortak olacağız. Vurallar'ın çay büfesini işleteceğiz."

"Bence öyle bir teklif bile yoktur da Süleyman, Samiha kime kaçtı diye ağzımızı aramak istemiştir. Sana o kadar bayılıyorlarsa bu işi daha önce niye akıl edemediler?"

Süleyman. Aslında Mevlut'un Kabataş'ta rüzgâr altında kös kös müşteri bekleyişine tanık olup onu hiç üzmek istemezdim. Taksim trafiğinde park edemeyeceğim için kamyoneti ara sokağa çektim ve uzaktan pilav arabasını iterek Mevlut'un ağır ağır yokuşu çıkışını-çıkamayışını kederle seyrettim.

Tarlabaşı'nda mahallede biraz gezindim. 1980'de askeri darbeden sonra belediye başkanı olan paşamızın kafası attı ve marangozhaneleri ve kaportacıları şehir dışına sürdü. Beyoğlu lokantalarında bulaşıkçılık yapanların kaldığı bekâr evlerini de mikrop yuvaları diye kapattı. Bu sokaklar da böylece boşaldı. O zaman Vurallar buralarda ucuza kapatılacak, ileride inşaatlar yapılacak yerler aramışlardı, ama evlerin tapusu 1964'te bir gecede Atina'ya yollanan Rumlarda olduğu için vazgeçmişlerdi. Buranın mafyası Duttepe'nin haydutlarından daha güçlü ve acımasızdır. Beş yılda yersiz yurtsuz gariban takımı doldurmuş buraları, Anadolu'dan İstanbul'a gelen yoksul kalabalık, Kürtler, Çingeneler, göçmenler öyle bir yerleşmiş ki, sokaklar bizim Duttepe'nin on beş yıl önceki halinden daha da beter olmuş. Artık buraları iyice temizlemek için bir askeri darbe daha lazım.

Evde, Rayiha'ya hediyeyi (oyuncak bebek) verdim. Tek oda o kadar karışıktı ki başım döndü: Çocuk bezleri, tabaklar, oturaklar, çamaşırlar, nohut çuvalları, şeker paketleri, Aygaz ocağı, mama kutuları, çamaşır suyu şişeleri, kap kacak, süt şişeleri, plastik bidonlar, yataklar, yorganlar öyle iç içe geçmişlerdi ki hepsi sanki çamaşır makinesinde dönen şeyler gibi tek renk olmuşlardı.

"Mevlutçuğum, Vediha Yengem anlatıyordu da inanmıyordum, ama şimdi kendi gözlerimle gördüm; sizin yengeyle, çocuklarla şu güzel aile saadetiniz var ya... beni en mutlu eden şey bugün budur."

"Vediha anlatınca niye inanmıyordun?" diye sordu Mevlut.

“Bu aile mutluluğunuzu görünce ben de bir an önce evleneyim diyorum.”

“Niye inanmıyordun Süleyman?”

Rayiha çay verdi: “Süleyman Ağbi, sana kız beğendirmek de zormuş yani,” diye laf sokuşturdu. “Otursana şöyle.”

“Asıl kızlar beni bir türlü beğenmiyor,” dedim ve oturmadım.

“Vediha Ablam, ‘Bütün o güzel kızlar Süleyman’a âşık, ama Süleyman hiçbirini beğenmiyor,’ diyor.”

“Vediha da maşallah bir yardım ediyor, sonra da hep böyle anlatıyor mu? Hangisiymiş bana âşık olan güzel kız?”

“Vediha Ablam çok iyi niyetli.”

“Biliyorum da, o kız bize göre değildi be; Fenerbahçeliydi o,” deyiverdim birden. Kendim de hazırcevaplığıma şaşarak onlarla birlikte güldüm.

“Peki bir de uzun boylu varmış.”

“Sen de her şeyi maşallah biliyorsun... Çok moderndi o Rayiha, bize göre değildi.”

“Süleyman Ağbi, sen beğendiğin, düzgün, güzel bir kızla, başı açıksa evlenmez misin?”

Mevlut odanın öbür ucundan seslendi: “Rayiha, nereden çıkarıyorsun şimdi sen bu konuları?..” Bozanın kıvamına bakıyordu. “Televizyondan mı?”

“Rayiha, şimdi beni burnu havada, kız beğenmez durumuna sokma sakın. Kastamonulu Kasım’ın gündelikçi kızına neredeyse evet diyordum.”

Rayiha kaşlarını çattı: “Ben de yapabilirim gündelikçilik,” dedi gururla. “İnsan namusuyla çalışıyorsa bu günah mıdır?”

“Bakalım ben izin veriyor muyum?” dedi Mevlut.

“Aslında ben evde hem gündelikçi, hem hizmetçi, hem üç tekerlekli lokantanın ahçısı ve hem de bozacının mutfağı olarak çalışıyorum,” dedi Rayiha gülümseyerek. Mevlut’a döndü: “Ver bakalım bana noter huzurunda bir kâğıt, yoksa grev yaparım. Kanunda yeri var.”

“Kanun dese ne yazar, demese ne yazar. Bizim evin içine devlet karışamaz!” diye efelendi Mevlut.

“Maşallah Rayiha, sen bu kadar şeyi biliyorsan benim merak ettiğimi de bilirsin,” dedim dikkatle.

“Süleyman Ağbi, Samiha’nın kaçtığı yerden de, kiminle kaçtığından da haberimiz yok bizim. Boşuna ağzımı arama. Ayrıca

Korkut Ağbi zavallı babacığıma da o haberdardır diye kötü davranmış...”

“Hadi Mevlut, senle köşedeki Çardak Meyhanesi’nde biraz oturalım da konuşalım,” dedi Süleyman.

“Ama sakın Mevlut çok içmesin tamam mı?” dedi Rayiha. “Bir kadehten sonra her şeyi söyler o. Benim gibi değildir.”

“Ben ne kadar içeceğimi çok iyi bilirim!” dedi Mevlut. Karısının Süleyman ile fazla senli benli olup alttan almasından ve başını doğru dürüst örtmemesinden rahatsız olmuştu. Belli ki Rayiha Duttepe’ye kendisine söylediğinden çok daha fazla gidiyor, oradaki mutlu hayatla içli dışlı oluyordu. “Bu akşam nohut ıslatma,” dedi kapıdan çıkarken Mevlut otoriter bir havayla.

“Sabah verdiğim pilav zaten olduğu gibi geri gelmiş,” dedi Rayiha inatla.

Dışarıda Süleyman kamyonetini park ettiği yeri önce bulamadı. İki adım sonra kamyonetini görünce yüzü ışıdı.

“Buraya park etme, çocuklar aynasını çalarlar,” dedi Mevlut. “Ford işaretini sökerler... Yukarıda yedek parçacılara satıyorlar, boyunlarına süs diye asıyorlar. Mercedes olsaydı hiç kaçırmaz, işaretini yürütürlerdi.”

“Bu mahalleye tarihinde Mercedes girmemiştir herhalde.”

“Sen bu mahalleyi fazla küçümseme. Eskiden en akıllı, en zanaatkâr Rumlar, Süryaniler yaşarmış burada. İstanbul’u yaşatan esnafıdır.”

Eski bir Rum lokantası olan Çardak Meyhanesi, Beyoğlu’na doğru üç sokak yukarıdaydı ama Mevlut ile Rayiha burada bir kere bile oturup yemek yememişlerdi. Vakit erken olduğu için lokanta boştu. Bir masaya oturdular. Süleyman birer duble rakı (Mevlut’a sormamıştı bile) ve meze (beyaz peynir, midye tava) istedi ve konuya doğrudan girdi:

“Babalarımızın mal mülk kavgalarını unutalım artık. Korkut Ağbimin de selamını getirdim... Seninle ciddi iş konuşmak istiyoruz.”

“İş ne?”

Süleyman cevap yerine rakı bardağını “Şerefe” diye kaldırdı. Mevlut da aynı şeyi yaptı, ama bir yudum alıp bardağı masaya geri bıraktı.

"Ne o... İçmiyor musun?"

"Müşterinin karşısına sarhoş çıkılmaz. Benim boza müşterilerim birazdan beni beklemeye başlar."

"Bir de bana güvenmiyorsun, içersen ağzından laf alacağımı sanıyorsun, öyle değil mi?" dedi Süleyman. "Bak ben senin büyük sırrını hiç kimseye verdim mi?"

Mevlut'un kalbi küt küt attı: "Neymiş benim büyük sırrım?"

"Mevlutçuğum, bana o kadar güveniyorsun ki sen bu konuyu unutmuşsun bile. İnan, ben de unuttum, kimseye de anlatmadım. Ama bana güven diye başka bazı şeyleri hatırlatayım sana: Korkut'un düğününde sen âşık olunca ben sana akıl verip yardım ettim mi, etmedim mi?"

"Ettin tabii..."

"Kızı kaçırman için de ta İstanbul'dan Akşehir'e kamyonetimle geldim, değil mi?"

"Allah razı olsun Süleyman... Sayende çok mutluyum şimdi."

"Mutlu musun gerçekten?.. Bazan insan şuna niyet eder, ama şu değil de bu olur... Gene de mutluyum der insan."

"Mutlu olmayan kişi niye mutluyum desin ki..."

"Utandığı için... Bunu kabul etmek onu daha da mutsuz edeceği için. Ama bunlar senin için geçerli olamaz. Sen hayatından çok memnunsun Rayiha ile... Ama şimdi de sen benim mutluluğum için yardım edeceksin."

"Aynı şekilde yardım edeceğim."

"Samiha nerede?.. Sence döner mi bana?.. Doğru söyle Mevlut."

"Çıkar o kızı aklından," dedi Mevlut bir sessizlikten sonra.

"Çıkar deyince bir şey insanın kafasından çıkıyor mu? Tam tersi daha da yapışıyor. Ağbimle sen ablalarıyla evlendiniz, derdiniz yok. Ben üçüncü kız kardeşi tavlayamadım. Şimdi unutayım dedikçe Samiha'yı daha da çok düşünüyorum. Gözleri, hali tavrı, güzelliği hiç çıkmıyor aklımdan. Ne yapayım? Bir de beni aşağılayan bu insandan başka hiçbir şey yok aslında..."

"Hangi insandan?"

"Benim Samihamı benden kaçıran orospu çocuğundan. Kim o?.. Doğruyu söyle bana Mevlut. Ben o heriften intikamımı alacağım." Süleyman barış yapar gibi bir hareketle rakı bardağını kaldırdığı için, Mevlut ister istemez rakı bardağını sonuna kadar dikti.

"Ohh be... dünya varmış," dedi Süleyman. "Öyle değil mi?"

"Bu akşam işe çıkmasam valla içerdim..." dedi Mevlut.

"Mevlut, bana yıllarca milliyetçi, faşo filan dedin, ama bak asıl günah korkusuyla rakıdan korkan sensin. Ne oldu o seni şaraba alıştıran komünist arkadaşın?.. Neydi o Kürt'ün adı?.."

"Süleyman, bırak bu eski hikâyeleri, bizim yeni işi anlat bana."

"Sen nasıl bir işte çalışmak isterdin?"

"İş miş yok değil mi... Buraya Samiha'yı kim kaçırdı diye ağız aramaya geldin."

"Arçelik'in triportörleri, üç tekerlekli o motosikletleri var ya, sen pilav işini onla yapmalısın," dedi Süleyman duygusuzlukla. "Onları aylık taksitlerle satıyorlar. Mevlut, sermayen olsa nerede, ne dükkânı açardın?"

Mevlut bu soruyu ciddiye almaması gerektiğini biliyordu ama kendini tutamadı. "Beyoğlu'nda boza dükkânı açardım."

"Bozaya o kadar merak var mı bakalım?"

"İyi yapılır, sunulursa bozayı bir içenin bir daha içeceğini biliyorum," dedi Mevlut hevesle. "Sana bir kapitalist olarak söyleyeyim... Bozanın büyük geleceği var."

"Bu kapitalist akılları yoldaş Ferhat mı veriyor sana?"

"Bugün bozanın az içilmesi yarın içilmeyeceği anlamına hiç gelmiyor. Hindistan'a giden iki ayakkabıcı kapitalistin tarihî hikâyesini işittin mi? Biri 'Burada millet yalınayak, bunlar ayakkabı almaz hiç' demiş ve geri dönmüş."

"Orada kapitalist yok muymuş?"

"Öteki, 'Burada yarım milyar çıplak ayaklı adam, yani büyük pazar var' demiş ve sebat etmiş ve Hindistan'a ayakkabı satıp zengin olmuş. Nitekim ben sabahları nohutlu pilavda kaybettiğimi akşamları bozada fazlasıyla geri alıyorum..."

"Sen iyi bir kapitalist olmuşsun," dedi Süleyman. "Ama boza Osmanlı zamanında alkolün işini gördüğü için çok içiliyormuş, hatırlatayım. Hintli'nin olmayan ayakkabısı değil boza... Bozada alkol yok diye kendimizi kandırmaya gerek de yok artık. Alkol zaten serbest."

"Yok, boza içmek kesinlikle kendini kandırmak değil. Herkes çok seviyor," dedi Mevlut heyecanlanarak. "Modern, temiz bir dükkânda satarsan... Ağbin ne işi teklif ediyor?"

"Korkut eski ülkücü arkadaşlarıyla mı çalışsın, ANAP'tan mı aday olsun çıkaramıyor," dedi Süleyman. "Sen demin bana niye, 'Samiha'yı çıkar aklından' dedin, onu söyle."

“Kaçmış işte birine...” diye mırıldandı Mevlut. “Aşk acısı büyük acı,” diye ekledi içtenlikle.

“Sen yardım etmiyorsun ama bana yardım eden var. Sen şuna bak asıl.” Süleyman ceketinin cebinden hamurlaşmış eski bir siyah-beyaz fotoğraf çıkarıp Mevlut’a verdi.

Fotoğrafta bir mikrofonun önünde şarkı söyleyen, gözlerinin çevresi karanlık, aşırı boyalı ve hayat yorgunu bir kadın vardı. Kapalı giyinmişti. Güzel değildi.

“Süleyman, bu hanım bizden en az on yaş büyük!”

“Hayır, bizden yalnızca üç dört yaş büyük. Tanısan, aslında yirmi beşlikten fazla göstermez. Çok iyi, anlayışlı bir insandır. Haftada iki üç kere görüyorum. Rayiha’ya, Vediha’ya söylemezsin tabii, Korkut’un kulağına da tabii hiç gitmesin. Sırdaşız biz senle pek çok konuda, değil mi?”

“Sen uygun bir kızla evlenmek istemiyor muydun? Vediha ile, evlenecek düzgün bir kız aramıyor musunuz? Bu şarkıcı ne şimdi?”

“Daha bekârım, evlenemedik. Sen de kıskanma ama.”

“Ne kıskanacağım?” dedi Mevlut. Ayağa kalktı. “Benim boza vaktim geldi.” Korkut ile iş kurmayacaklarını, Süleyman’ın, Rayiha’nın tahmin ettiği gibi Samiha konusunda ağzını aramak için geldiğini anlamıştı artık.

“Hadi otur, hiç olmazsa bir iki dakika daha. Sence bu akşam kaç bardak satacaksın?”

“Yarıya kadar dolu iki güğümle çıkacağım bu akşam. Hepsini satacağımdan eminim.”

“O zaman bütün bir güğüm bozayı parasını verip satın alıyorum. Kaç bardak ediyor? Tabii biraz indirim yapacaksın.”

“Ne diye alıyorsun?”

“Benimle otur, arkadaşlık et, sokaklarda üşüme diye parasını veriyorum.”

“Benim senin sadakana ihtiyacım yok.”

“Ama benim senin arkadaşlığına ihtiyacım çok var.”

“O zaman bir güğümün parasının üçte birini verirsin,” deyip oturdu Mevlut. “Kâr almam senden. Maliyeti de budur. Rayiha’ya da seninle oturup içtiğimi söylemezsin. Bozayı ne yapacaksın?”

“Ne mi yapacağım?” dedi Süleyman düşünerek. “Ne bileyim... Veririm birine... ya da dökeceğim işte.”

“Nereye?”

“Nereye mi? Benim değil mi kardeşim? Kenefin deliğine.”

"Yazıklar olsun Süleyman..."

"Ne var? Sen kapitalist değil misin? Ben de paranı veriyorum."

"Şu İstanbul'da kazandığın bütün para haram olsun sana be Süleyman."

"Sanki boza kutsal bir şey."

"Evet, boza *kutsal* bir şey."

"Siktir ulan, boza Müslümanın alkol içmesi için bulunmuş, kılıfına uydurulmuş, alkollü bir içecek – herkesin bildiği gibi."

"Hayır," dedi Mevlut, kalbi hızlanırken. "Bozada alkol yoktur." Yüzünde çok özel bir soğukkanlı ifade belirdiğini hissedip rahatladı.

"Dalga mı geçiyorsun?"

Boza sattığı on altı yılda bu yalanı iki tür insana söylemişti Mevlut:

1) Hem boza içmek hem de günah işlemediğine inanmak isteyen muhafazakârlara. Bunların zeki olanları, aslında bozanın alkollü olduğunu bilir, ama Mevlut'un sattığı şey tıpkı şekersiz Coca-Cola gibi özel bir icatmış ve alkollüyse günahı yalancı Mevlut'a yazılacakmış gibi davranırlardı.

2) Hem boza içmek hem de aptal köylü satıcıyı aydınlatmak isteyen laik ve Batılılaşmışlara. Bunların zeki olanları aslında Mevlut'un bozanın alkollü olduğunu bildiğini bilir, ama para kazanmak için yalan söyleyen dindar ve kurnaz köylüyü mahcup etmek isterlerdi.

"Yoo, dalga filan geçmiyorum. Boza kutsaldır," dedi Mevlut.

"Ben Müslümanım," dedi Süleyman. "Kutsal benim dinime uygun olmalı."

"Yalnızca İslami olan değil, ecdadımızdan kalma eski şeyler de kutsaldır," dedi Mevlut. "Bazı geceler yarı karanlıkta boş bir sokakta taşları yosun tutmuş eski bir duvarla karşılaşıyorum. İçimi bir iyilik, mutluluk kaplıyor. Mezarlığa giriyorum, mezar taşları üzerindeki eski Arap harflerini okuyamıyorum ama dua etmiş gibi iyi hissediyorum kendimi."

"Hadi ya Mevlut, mezarlıktaki köpeklerden korkuyorsundur sen."

"Ben köpek çetelerinden korkmam. Onlar benim kim olduğumu bilir. Boza alkollü diyenlere rahmetli babam ne derdi?"

"Ne derdi?"

Mevlut özenle babasını taklit etti: " 'Alkollü olsaydı satmazdım beyefendi,' derdi babam."

"Onlar alkollü olduğunu bilmezlerdi," dedi Süleyman. "Hem

boza zemzem suyu gibi mübarekse millet bardak bardak içer, sen de bugün zengin olurdun."

"Kutsal olması için herkesin içmesi gerekmez. Pek az kişi aslında Kuran-ı Kerim'i okuyor. Ama koca İstanbul'da gene de her zaman okuyan bir kişi vardır ve milyonlarca kişi de onun okuduğunu hayal ederek iyi hisseder kendini. İnsanların bozanın ecdadın içkisi olduğunu anlamaları yeter. Bozacının sesi onlara bunu hatırlatır ve kendilerini iyi hissederler."

"Niye iyi hissederler?"

"Bilmiyorum," dedi Mevlut. "Ama şükürler olsun ki bozayı bu sayede içiyorlar."

"Maşallah sen de demek bir bayrak gibisin Mevlut."

"Evet, öyle," dedi Mevlut gururla.

"Ama en sonunda bozanı maliyetine bana satmaya razısın. Kenefe dökülmesine itiraz ediyorsun yalnızca. Haklısın, israf dinimizde günahtır, fakir fukaraya dağıtırız ama millet alkollü haram şeyi içer mi bilmem."

"Yıllarca bana milliyetçilik öğretip faşoluk tasladıktan sonra bozaya hakaret edeceksen yanlış yoldasın Süleyman..."

"Evet, zengin oldun mu, yanlış yoldasın derler hemen kıskançlar."

"Yok, seni kıskanmıyorum. Sen düpedüz yanlış kadınlasın Süleyman..."

"Sen kadının hangisi doğru hangisi yanlış olur ya da ne olsa fark etmez, çok iyi bilirsin."

"Ben evlendim. Hamdolsun çok mutluyum," dedi Mevlut kalkarken. "Sen de düzgün bir kız bul, evlen bir an önce. Haydi iyi akşamlar."

"Samiha'yı kaçıran alçağı gebertmeden ben evlenmem," diye arkasından seslendi Süleyman. "Sen söyle bunu o Kürt'e."

Mevlut eve uykuda gezer gibi yürüdü. Rayiha boza güğümlerini aşağıya indirmişti. Sırığını alıp güğümleri bağlayıp sokaklara çıkabilirdi. Ama yukarı, eve çıktı.

Rayiha Fevziye'yi emziriyordu. "Seni içirdi mi?" dedi, çocuğu ürkütmemek için fısıldayarak.

Mevlut rakının gücünü kafasında hissediyordu.

"Hiç içmedim. Samiha'nın kime, nereye kaçtığını sordu durdu. Kürt dediği kim?"

"Sen ne dedin?"

"Ne diyeyim, hiçbir şey bilmiyorum."

"Samiha Ferhat'a kaçtı!" dedi Rayiha.

"Ne?.. Niye benden sakladın?"

"Süleyman delirmiş," dedi Rayiha. "Duttepe'de evde söylediklerini işitsen... Samiha'yı kaçıran kim, bulursa öldürecek."

"Yok yahu... Konuşur o yalnızca," dedi Mevlut. "Kimseyi öldüremez palavracı Süleyman."

"Senin telaşın, öfken neye?"

"Ne telaşım var ne de öfkem," diye bağırdı Mevlut. Kapıyı vurup çıktı. Arkasından bebeğin ağladığını işitti.

Mevlut az önce öğrendiğini hazmedebilmek için karanlık sokaklarda gecelerce yürümesi gerektiğinin çok iyi farkındaydı. O gece oralarda bir müşterisi olmamasına rağmen Feriköy'ün arka sokaklarından Kasımpaşa'ya kadar yürüdü. Bir ara yolunu kaybetti, yokuşlardan indi, iki ahşap ev arasında küçük bir mezarlık çıktı karşısına, taşlar arasına oturup sigara içti. Ta Osmanlı zamanından kalma, kocaman sarıklı bir mezar taşı içini huşu ile doldurdu. Samiha ile Ferhat'ı unutmalıydı. Haberi dert etmeyeceğine o akşam uzun uzun yürürken kendini inandırdı. Zaten eve dönüp Rayiha'ya sarılıp uyursa hayattaki bütün dertlerini unutuyordu. Dünyada dert ettiği şeyler de kendi kafasının bir tuhaflığından ibaretti. Mezarlıktaki köpekler de Mevlut'a dostça davranmışlardı işte.

9. GAZİ MAHALLESİ

BURADA SAKLANACAĞIZ

Samiha. Evet, Ferhat'a kaçtığım doğru. Yerimizi belli etmemek için iki yıl oldu susuyorum. Aslında anlatacak çok şeyim var.

Süleyman çok âşıktı bana. Pek çok erkek için aşk aptallaşma demek, doğru. Özellikle kaçmamdan önceki günlerde Süleyman öyle tuhaflaşmıştı ki benimle konuşurken heyecandan ağzı kururdu. Ama o kadar istemesine rağmen beni mutlu edecek tatlı sözleri de söyleyemezdi bir türlü. Bir haydutun küçük erkek kardeşine yapacağı eşek şakalarını yapar, benimle gezmeyi sevmesine rağmen her kamyonete binişimizde "Aman bizi görmesinler", "Çok benzin gitti," gibi laflar ederdi.

Ondan aldığım hediyeleri evde bıraktım. Ama babam yaptırdığı dişlerini elbette geri verecek değil. Başka hediyeler, yardımlar da aldı... Bu yüzden de kaçtığım için babam kızmıştır bana. Ama ben de, bir kere bile bana sormadan hepsinin beni Süleyman'a layık görmesine öfkeliyim açıkçası.

Ferhat beni ilk Rayiha ile Mevlut'un düğününde uzaktan görmüş; ben onu hiç fark etmemiştim bile. Unutamamış. Böyle dedi bir gün, Duttepe'ye gelip yolumu kesti ve bana âşık olduğunu, benimle evleneceğini yüzüme söyledi.

Benimle evlenmek isteyen ama yaklaşmaya bile cesaret edemeyen onca erkek varken onun böyle cesur davranması hoşuma gitti: Üniversiteye gidiyorum ama lokantacıyım dedi, garsonum demedi. Numarayı nereden bulmuşsa Duttepe'ye eve telefon ederdi. Süleyman ile Korkut yakalasalar dayaktan ağzını burnunu kanatır, kemiklerini kırarlardı, ama Ferhat aldırmazdı, gene telefon eder, benimle buluşmak isterdi. Vediha evdeyse telefonu ben açmazdım. "Alo... Alo?.. Alo, alo!" derdi Vediha Ablam, bir gözü bende. "Cevap vermiyor... Aynı herif olmalı. Dikkat et Samiha, şehir maceraperest serseri dolu." Cevap vermezdim. Maceracı serseriyi hımbıl ve şişko zengine tercih ettiğimi Vediha da bilir, anlardı.

Vediha ve babam evde değilse, Bozkurt ile Turan'ın dokunması yasak olduğu için telefonu ben açardım. Ferhat telefonda az konuşurdu. Ali Sami Yen stadının arkalarında bir yer vardı, orada bir dut ağacının altında beni beklerdi. Eski at ahırları vardı orada, yersiz yurtsuzlar kalıyordu içinde. Bir bakkal vardı, Ferhat bana bir şişe portakallı Fruko alırdı, kapağının içindeki mantarın altında hediye var mı diye bakardık. Lokantacılıktan ne kazanıyor, birikmiş parası var mı, nerede oturacağız, sormazdım hiç. Ben böyle âşık olurum.

Ferhat ve arkadaşının taksisine binince hemen Gazi Mahallesi'ne gitmedik. Süleyman kamyonetiyle hâlâ peşimizdeyse şaşırtmaca vermek için önce cıvıl cıvıl Taksim Meydanı'nı döndük, Kabataş'a indik, denizin mavisini sevdim. Karaköy Köprüsü'nden geçerken gemilere, yolculara, arabalara heyecanla baktım. Hem babamdan, ablamlardan kopup bilinmez bir yere gittiğim için korkuyor, ağlamak istiyordum, hem de bütün şehrin benim olduğunu, çok mutlu bir hayat yaşayacağımı yüreğimde çok açık bir şekilde hissediyordum.

"Beni sokağa çıkaracak mısın Ferhat, birlikte gezecek miyiz?" diye ona sordum.

"Sen istediğin kadar güzelim," dedi Ferhat. "Ama şimdi evimize gidiyoruz."

"Abla, inan çok iyi bir şey yaptın," dedi taksiyi kullanan arkadaşı. "Ateş edilince korkmadın değil mi?"

"O korkmaz!" dedi Ferhat.

Eskiden Taşlıtarla denen Gaziosmanpaşa'yı geçtik. Tozlu, toprak bir yoldan yukarılara çıkarken dünya ev ev, baca baca, ağaç ağaç sanki eskiyormuş gibi hissettim. Yapılırken bile eski gözüken tek katlı evler, boş ve kederli arsalar, briketten, tenekeden, tahta parçalarından yapılmış duvarlar ve gelip geçenlere havlayan köpekler gördüm. Yollar toprak, bahçeler geniş, evler seyrekti; burası hem köy gibiydi hem de köyün aksine kapılar, pencereler, her şey, İstanbul'da eski evlerden atılıp sökülüp getirilmişti. İnsanlar da buraya, sanki bir gün İstanbul'da alacakları asıl evlerine gitmeden önce geçici bir süreliğine gelmiş gibi telaşlıydılar. Benim gibi hem solmuş lacivert pantolon hem etek giyen kadınlar gördüm; başörtüsünü sıkı sıkıya bağlamış, şalvarlı yaşlı teyzeler gördüm; boru gibi bol pantolonlar, uzun etekler, pardösüler gördüm.

Ferhat'ın kiraladığı dört duvar iki pencere ev yokuşun ortasındaydı. Arka pencereden Ferhat'ın taşlarla çevirdiği uzaktaki arsa gözükürdü. Ferhat taşları kireçle boyadığı için yaz geceleri ay kocaman çıkarsa, yattığımız yerden arsanın fosforlu bir hayalet gibi ışıldadığını fark ederdik. Ferhat "Arsa bizi çağırıyor," diye fısıldar, paramız iyice birikince orada yapacağımız evi anlatırdı bana. Evin kaç odalı olması lazım, mutfağı aşağıya mı bakmalı yoksa yokuş yukarı mı, bana bunları sorar, ben düşünür cevap verirdim.

Ona kaçtığım ilk akşam Ferhat ile elbiselerimizi çıkarmadan yattık ve sevişmedik. Bu mahrem şeyleri siz roman okurlarıyla dürüstçe paylaşıyorum çünkü okurun hikâyemden insani ibret almasını diliyorum. Gece ben ağlarken Ferhat'ın saçımı okşaması hoşuma gitti. Bir hafta hiç sevişmeden elbiselerimizle yattık. Bir gece, pencerede bir martı belirdi, deniz çok uzak olduğu için bundan Allah'ın bizi affedeceği sonucunu çıkardım. Ferhat'ın bakışlarından ona kendimi vereceğimi anladığını hissettim.

Beni hiç zorlamadığı için ona saygım sevgim artmıştı. Ama gene de: "On sekiz yaşıma gelince benimle belediye nikâhıyla evlenmezsen, seni öldürürüm," dedim.

"Tabancayla mı, zehirle mi?"

"Orasını ben bilirim," dedim.

Beni filmlerdeki gibi öptü. Hayatımda ilk defa bir erkekle dudaktan öpüştüğüm için kafam karıştı ve söze devam edemedim.

"Daha ne kadar var on sekizine?"

Bavulumdan nüfus kâğıdımı gururla çıkardım ve yedi ay on iki gün kaldığını söyledim.

"On yedi yaşında hâlâ kocaya varmadıysan evde kalmışsın demektir," dedi Ferhat. "Sevişirsek senin gibisine acır da Allah günah yazmaz."

"Bilmiyorum yazar mı yazmaz mı... Ama Allah bizi affederse burada saklandığımız için, birbirimizden başka kimsemiz olmadığı için affedecek."

"Yoo," dedi Ferhat. "Bu tepede çok akrabam, hısmım, tanıdığım var benim. Yalnız değiliz." O "yalnız" der demez ben ağlamaya başladım.

Ferhat tıpkı babamın çocukluğumda yaptığı gibi, saçımı okşayarak beni teselli etti. Neden bilmem, bu beni daha da ağlattı.

Hiç de öyle olmasını istemezdim ama utana utana seviştik. Biraz sersemledim ama yeni hayatıma çabuk alıştım. Ablamları, babamın ne dediğini merak ederdim. Ferhat öğleye doğru evden çıkar, bizim köydekine benzeyen eski tozlu minibüslerle Gaziosmanpaşa'da içkili Mürüvvet Modern Lokantası'nda garsonluk yapmaya giderdi. Sabahları evde, televizyondaki üniversiteden dersleri izliyordu; Ferhat televizyonda dersi seyrederken ben de bakardım ekrandaki hocaya.

"Ders dinlerken yanıma oturma, kendimi veremiyorum," derdi Ferhat. Ama yanına oturmasam da bu sefer tek odanın hangi köşesindeyim, sağa mı gittim, sola mı gittim, dışarıda kümesteki tavuklara ekmek içi mi veriyorum, merak eder ve derse kafasını bir türlü veremezdi.

Nasıl sevişirdik, evlenmeden önce gebe kalmamak için neler yapardım, bunları size anlatmayacağım, ama şehre indiğim zaman Rayiha ile Mevlut'un Tarlabaşı'ndaki evlerine Ferhat'a haber vermeden gider, Rayiha'ya anlatırdım. Arabasıyla pilav satmaya çıktığı için Mevlut evde olmazdı. Birkaç sefer Vediha Ablam da geldi oraya. Rayiha bozayı hazırlar, tavuk kızartırken biz çocuklarla oynar, televizyona bakar, Vediha Ablamın biz kız kardeşlerine verdiği öğütleri dinlerdik.

"Erkeklere hiç güvenmeyin," diye söze girerdi Vediha Ablam her seferinde. Sigara içiyordu artık. "Samiha, sakın devlet nikâhıyla evlenmeden önce Ferhat'tan gebe kalma. On sekizine gelince bele-

diye nikâhı kıymıyorsa bir dakika da durma Ferhat itinin yanında. Duttepe'de odan hazır. Rayiha sakın sen de ne Mevlut'a ne de Süleyman'a burada üç kız kardeş buluşup gülüşüp eğlendiğimizi söyleme. Sigara ister misin, sinirini, öfkeni alır. Süleyman'ın hâlâ öfkesi burnunda. Uygun bir kız bulamıyoruz ona, hiçbirini beğenmiyor, seni hâlâ unutamıyor, Ferhat'ı da –Allah korusun– öldüreceğim diyerek burnundan soluyor."

"Vediha, Samiha hadi siz şu bebeklere bakın da ben yarım saat sokağa çıkayım," derdi Rayiha. "Üç gün oldu evden çıkmadım."

İlk zamanlarda bizim Gazi Mahallesi her geri dönüşümde bir başka yermiş gibi gelirdi. Benim gibi kot pantolon giyen genç bir kadın tanımıştım mesela; benim gibi, istemediği adamla evlenmemek için bir başkasıyla kaçmıştı ve benim gibi, başörtüsünü gevşek takıyordu. Malatyalı olduğunu ve polis ve jandarmanın peşlerinde olduğunu söylemekten hoşlanan bir Kürt kadın vardı, ellerimizde su dolu bidonlar çeşmeden eve yürürken bana böbreklerindeki ağrıyı, odunluktaki akrepleri ve rüyasında bile yokuş çıktığını anlatırdı.

Gazi Mahallesi dimdik bir yokuştu, her şehirden, her diyardan, her meslekten (çoğu işsiz), her kavimden, aşiretten, her dilden insan vardı. Tepenin arkasında bir orman vardı, ormanın aşağılarında bir baraj ve şehre su veren yeşil renkli bir göl vardı. Alevilerle, Kürtlerle ve sonradan gelen mutaassıp Tarıki cemaatiyle iyi geçinirsen kimsenin evinin kolay yıkılmayacağı haberi çabuk yayıldığı için her türden adam ve kadın yaşardı yokuşta. Ama kimse nereli olduğunu kolayca söylemezdi. Ben de Ferhat'ın öğüdünü dinler, soranlara bazan oralı, bazan buralıyım derdim.

Ferhat Gaziosmanpaşa'ya gidiyor, Süleyman'ın korkusundan İstanbul'a hiç inmiyor (benim indiğimi de bilmiyordu hiç – aramızda kalsın), kazandığı parayı biriktirdiğini söylüyordu ama bir banka hesabı bile yoktu. O gidince ben tabanı toprak evi süpürüyor (yeri süpürdükçe evin tavanının yükseldiğini ilk ayın sonunda keşfettim), yağmur yağmadığı zamanlarda bile akan damdaki kiremitlerin ve tenekelerin yerlerini değiştiriyor, tek yaprağın oynamadığı bulutsuz sakin günlerde bile duvarlardaki kırık briketler, taşlar ve korkak kertenkeleler arasındaki deliklerden esen rüzgârı durdurmaya çalışarak akşamı ediyordum. Bazı geceler deliklerden rüzgâr yerine kurt ulumaları gelir, damdan da su yerine paslı çivilerle dolu çamurlu bir su akardı. Kış akşamları, pencereden çıkan

soba borusuna tüneyip turuncu renkli ayaklarını ve kıçlarını ısıtan martıların haykırışları, siyah beyaz televizyondaki Amerikalı haydutların ve polislerin seslerini bastırınca evde tek başıma korkar, köye dönen babamı düşünerek kederlenirdim.

Abdurrahman Efendi. Canım evladım, güzel Samiham benim. Kulağımı çınlattığını ta köy kahvesindeki masamdan uyuklayarak televizyona bakarken hissettim de sağ salim olduğunu, seni kaçıran o itten şikâyetçi olmadığını anladım, mutlu oldum evladım. Paranın gözü kör olsun. İstediğinle evlen yavrum, isterse Alevi olsun, yeter ki kocanla köye gelip elimi öpün. Kim bilir neredesin... Bilmem hissiyatım ve sözlerim sana ulaşıyor mu?

Ferhat. Ben Mürüvvet Modern Lokantası'nda geç saatlere kadar garsonluk yaparken Samiha'nın evde tek başına korkulara kapıldığını görünce akşamları Sivaslı komşumuz Haydar ile Zeliha'ya gidip onlarla televizyon seyretmesine izin verdim. Haydar Aleviydi, Gaziosmanpaşa'da yeni yapılmış bir apartmanda kapıcılık yapıyor, karısı da haftada beş gün apartmanın merdivenlerini siliyor, yukarıda bir katta bir fırıncının karısına mutfak ve bulaşıkta yardım ediyordu. Haydar ile Zeliha'nın sabah evden çıkıp birlikte işe gidip akşam aynı otobüsle eve dönmeleri ve bütün gün birbirleriyle konuşup arkadaşlık etmeleri Samiha'yı etkilerdi. Bir akşam bizim yokuşu çıkarken ve Karadeniz tarafından esen kurşun gibi soğuk bir rüzgâr kemiklerimizi titretirken Samiha, Haydar'ın karısının çalıştığı apartmanda başka gündelikçi kadınlar da arandığını söyledi bana.

Evde ben konuyu kestirip attım. "Sen hizmetçilik yapacağına biz aç kalalım daha iyi!" dedim.

Elimde eski ve paslı bir tekerlek demiri vardı. Fosforlu taşlarla çevrili arsaya, bir gün yapacağım evin malzemesini biriktirdiğim köşeye, eski kapı parçaları, demirler, teller, teneke bidonlar, tuğlalar ve düzgün taşlar arasına elimdekini bıraktım.

Herkesin kendi evinin kapısını, bacasını, briketini tek tek biriktirip mahallelinin yardımıyla yapması Gazi Mahallesi'nde altı yıl önce buraya solcuların, Alevilerin ve Kürtlerin egemen olmasıyla başlamıştı. Onlardan önce Gazi Mahallesi Laz Nazmi'nin egemenliği altındaydı. Laz Nazmi, 1972'de dikenler ve

fundalıklarla kaplı bu boş tepenin başında kendi gibi Rizeli iki adamıyla bir dükkân açmıştı. Anadolu'dan gelip hazine arazisine gecekondu dikmek isteyen evsiz barksızlara yüksek fiyatla tuğla, briket, çimento ve başka inşaat malzemeleri satardı. İlk başlarda, misafirlerine arkadaşlık edip akıl verdiği için, çay sunduğu (daha sonra yanda bir çay evi açacaktı) dükkânı Anadolu'nun her yerinden, özellikle Sivas, Kars ve Tokat'tan İstanbul'a göç edip kendilerine dört duvar bir dam bir sığınak olarak gecekondu dikmek isteyenlerin bir buluşma yeri olmuştu.

Dükkânların ve çayhanesinin çevresinde Laz Nazmi'nin İstanbul'un yıkıcılarından lastik tekerlekli ünlü at arabasıyla dolaşıp toparladığı ahşap kapılar, tırabzan babaları, pencereler, kırık mermer ve döşeme parçaları, demir balkon parmaklıkları, eski kiremitler sergilenirdi. Yüz-yüz elli yıllık, kimi paslı kimi çürük bu eski eşyalara da tıpkı dükkânındaki çimento ve tuğlalar gibi Laz Nazmi çok yüksek fiyatlar talep ederdi. Ama bu paraları verenlerin, at arabasını kiralayıp malzeme taşıtanların çevirdiği araziye, diktiği gecekonduya Nazmi ve adamları göz kulak olurdu.

İstediği arsa çevirme parasını vermeyen, "İnşaat malzemesini de ben kendim daha ucuza bulurum," diyen pinti ve uyanıkların gecekonduları ya bir gece etrafta kimsecikler yokken tahrip edilir ya da Gaziosmanpaşa Karakolu'ndan gelen polislerin de desteğiyle yıkılırdı. Yıkıcılar ve polisler gittikten birkaç gün sonra Laz Nazmi evinin dökün tüleri içinde ağlayan akılsız vatandaşı ziyaret edip ne kadar üzüldüğünü anlatırdı: Gaziosmanpaşa Karakolu başkomiseri ile arkadaşlardı, akşamları kahvede pişpirik oynarlardı, önceden bilseydi evin yıkılmasına engel olurdu.

Laz Nazmi'nin, ucu polise ve iktidardaki milliyetçi partiye açıldığı için önemli olan ilişkileri, çayhanesine gelenlerin sayısını artırmıştı. Ondan inşaat malzemesi alıp hazine arazisine konut dikenlerin arasında "senin arsan neresi - benimki nerede başlıyor" kavgalarının artması üzerine 1978'den sonra Laz Nazmi artık "ofis" diye söz ettiği yazıhanesinde tıpkı tapu müdürleri gibi bir defter tutmaya başladı. Arsa çevirmek için kendinden izin satın alanlara devlet tapularına benzeyen birer kâğıt da veriyordu. Kâğıtların etkisini artırmak için üzerlerine devlet tapularında olduğu gibi sahiplerinin fotoğrafını (bir de küçük şipşak fotoğrafçı açmıştı), eski sahibinin adını (buraya kendi adını gururla koyardı), arazinin metrekaresini ve yerini dikkatle yazıyor, Gaziosmanpa-

şa'daki bir kırtasiyecide yaptırdığı bir damgayı kırmızı mürekkebe basıp vuruyordu.

"Devlet bir gün burada tapu dağıtırken benim kayıtlara ve tapulara bakacak," derdi bazan Nazmi gururla. Sivas'ın en yoksul köyünden kopup İstanbul'a gelen ve dikili bir ağacı olmayan vatandaşa hizmet götürüp onu bir anda bir arsa ve tapu sahibi yapmanın kendisini ne kadar mutlu ettiğini, çayhanesinde okey oynayan işsizlere bir nutuk atarak anlatır, "Elektrik ne zaman gelecek Nazmi Ağbi?" diye soranlara çalışmaların sürdüğünü söyler, Gazi Mahallesi belediye olursa seçimlerde iktidar partisinden aday olacağını hissettirirdi.

Bir gün mahallenin arkalarında, Nazmi'nin henüz parsellemediği boş tepelerde uzun boylu, hülyalı bakışlı solgun bir adam peydahlandı. Adı Ali'ydi. Laz Nazmi'nin dükkân ve kahvesine uğramıyor, etliye sütlüye ve mahalle dedikodusuna karışmıyor, ama şehrin bittiği yerde briketler, tencereler, gaz lambaları ve yataklarla yavaş yavaş yayıldığı ücra arazide tek başına yaşıyordu. Laz Nazmi'nin sinirli ve bıyıklı iki adamı buraların bir sahibi olduğunu ona hatırlatmak istediler.

"Toprağın sahibi ne Laz Nazmi, ne Türk Hamdi, ne Kürt Kadir, ne de devlettir," dedi Ali onlara. "Her şeyin ve bütün âlemin ve bu memleketin sahibi Allah'tır. Bizlerse bu geçici âlemde onun ölümlü kullarıyız yalnızca!"

Laz Nazmi'nin adamları akılsız Ali'nin son cümlesinin doğru olduğunu bir gece kafasına kurşun sıkıp ona hatırlattılar. Cesedini de baraj gölünden az uzakta titizlikle gömdüler ki, İstanbul'un su ihtiyacını karşılayan yeşil renkli güzel gölü gecekondularda yaşayanların pislettiği konusunu işlemeyi çok seven şehir gazetelerine malzeme çıkmasın. Ama kış günleri açlıktan mahalleye sokulan kurtlarla savaşan mahallenin kangal köpekleri cesedi buldular. Polis olaya böyle el koydu ve Laz Nazmi'nin bıyıklı adamlarını değil, göle en yakın evde oturan Sivaslıları gözaltına alıp işkenceden geçirdi. Mahallelinin bu işin arkasında Laz Nazmi'nin olabileceği yolundaki imzasız ihbar mektuplarına polis kulak asmadı ve yeşil göle yakın evlerde oturanları tecrübe ve alışkanlıkla karakola çekip önce falakadan, sonra basit elektrikli aletlerle işkenceden geçirmeye devam etti.

Bingöllü bir Kürt işkencede kalpten ölünce mahalleli ayaklanıp Laz Nazmi'nin çayhanesini bastı. Nazmi Rize'de köyünde bir düğünde eğleniyordu. Silahlı adamları telaşlanıp kararsızlık geçirdiler

ve havaya kurşun sıkmaktan başka bir şey yapamayıp kaçtılar. İstanbul'un çeşitli mahallelerinden ve üniversitelerden solcu, Marksist, Maoist gençler de Gazi Mahallesi'ndeki olayları işitip "halkın kendiliğinden hareketi"ne öncülük etmeye geldiler.

Ferhat. İki gün içinde Laz Nazmi'nin yazıhanesi işgal edildi, tapu sicillerine üniversiteliler el koydu ve artık Gazi Mahallesi'ne gidip "Ben fakirim ve solcuyum" diyen herkesin (milliyetçi gazeteler "Allahsızım" diyen herkesin, diye yazıyordu) toprak sahibi olabileceği, bütün Türkiye'de, özellikle Kürtler ve Aleviler arasında hızla yayıldı. Benim arsayı ben işte o zaman, altı yıl önce fosforlu taşlarla çevirdim. Ama herkes gibi Laz Nazmi'nin bir gün devlet desteğiyle gelip intikamını ve arsalarını geri alacağına inandığım için o zaman oraya yerleşmedim. Zaten Mevlut ile garsonluk yaptığımız Beyoğlu, Gazi Mahallesi'ne o kadar uzaktı ki, otobüslerle gidip gelmek yarım gün sürüyordu.

Süleyman'ın öfkesinden hâlâ korkuyorduk. Kimse de Aktaşlar'la barışalım diye yardım etmiyordu (bu konuda Mevlut'a, Rayiha ve Vediha'ya kızıyordum). Böylece Samiha ile Gazi Mahallesi'nde bir yoksul düğünüyle sessizce evlendik. Tabii düğünde Mevlut'la Rayiha'nın aksine üzerimize altınlar, yüz dolarlar takılmadı. Hem Mevlut'u çağıramadım, en iyi arkadaşım düğünüme gelmedi diye üzülüyordum, hem de Aktaşlar'a iyice yanaştı, çıkar için faşistlerle düşüp kalkıyor diye kızıyordum ona.

10. ŞEHRİN TOZUNU ALMAK

NEREDEN GELİYOR YA RABBİM BU PİSLİK?

Samiha. Başkaları ne der diye düşündüğünden, Ferhat bizim hikâyemizin en güzel yerlerini mahrem diye geçiştiriyor. Düğünümüz fakirdi, ama güzel geçti. Bana Gaziosmanpaşa'daki mavi apartmanın ikinci katındaki Beyaz Sultan Gelinlik Kıyafetevi'nden beyaz bir gelinlik kiraladık. Bütün düğün boyunca hiç hata yapmadığım gibi, doğrudan "Vah yavrum, ne kadar güzel kızsın, yazık olmuş sana!" diyen ya da böyle bir laf sokuşturamadığı için bakışlarıyla "Bu kadar güzelsin de niye fakir bir garsonla evleniyorsun, hiç an-

lamadık!" diye soran yorgun, çirkin ve kıskanç kadınların tacizine boyun eğmedim. Bakın bana: Ben kimsenin kölesi, haremi, esiri değilim... Bakın bana: Özgür olmak nedir anlayın. Masa altından rakı içe içe zil zurna sarhoş olunca Ferhat'ı sonunda ben toparladım. Başımı dimdik tutup kıskanç karılara, hayran erkekler kalabalığına (aralarında bedava limonata, kuru pasta için gelmiş işsiz ve serseriler de vardı) gururlu bir bakış attım.

İki ay sonra komşu Haydar ile karısı Zeliha bize gelip ısrar edince, Gaziosmanpaşa'daki apartmanda hizmetçiliğe başladım. Ferhat arada Haydar ile içerdi, karı koca düğünümüze de gelmişlerdi. Yani benim çalışmamı iyiliğimiz için istiyorlardı. Ferhat, kaçırdığı kıza evlendikten iki ay sonra hizmetçilik ettiren koca olmaktan utandığı için önce direndi. Ama yağmurlu bir sabah Gaziosmanpaşa'ya minibüsle hep birlikte indik. Ferhat da bizimle birlikte, Zeliha'nın ve ailesi ve akrabalarının çalıştığı Civan Apartmanı'nın kapıcı dairesine geldi. Bizim tek oda gecekondudan da küçük ve tek penceresi bile olmayan bodrumdaki kapıcı dairesinde üç kadın üç erkek çay ve sigara içtik. Sonra Zeliha beni 5 numaraya çalışmaya götürdü. Merdivenleri çıkarken yabancı bir eve gireceğim için utanıyor, Ferhat'tan ayrıldığım için korkuyordum. Ona kaçalı beri, birbirimize yapışık gibiydik. Çalışmaya başladığımın ilk günlerinde Ferhat her sabah benimle gelir, akşamüstü aşağıda kapıcı dairesinde sigara içerek beni bekler, ben saat dörtte 5 numaradan çıkıp havasız bodruma inince oradan beni ya minibüse kadar götürür, ya da Zelihalara emanet eder, minibüse bindiğime emin olur, ondan sonra Mürüvvet Lokantası'na koşardı. Ama üç hafta sonra, önce sabahları, kışa doğru da akşamları tek başıma gidip gelmeye başladım.

Ferhat. Benim hakkımda yanlış bir fikir edinmeyesiniz diye bir dakikalığına araya giriyorum: Ben sorumluluklarını bilen, çalışkan ve şerefli bir erkeğim ve aslında karımın ev dışında çalışmasına asla göz yummam. Ama Samiha evde sıkıldığını, çalışmak istediğini çok söyledi; sizden saklıyor ya, çok ağladı. Ayrıca Haydar ve Zeliha ile aile gibi olduk, onlar da Civan Apartmanı'ndakilerle akraba, hatta kardeş gibiler. Samiha "Artık ben giderim, sen televizyondaki üniversite dersini çalış!" dediği için onun işe yalnız gitmesine izin verdim. Tabii bu da, televizyondaki muhasebe dersi kafama bir türlü girmediği ve ev ödevlerimi postayla Ankara'ya yetiştiremediğim zamanlarda duyduğum suçluluk duygusunu ar-

tırdı. Şimdi de matematik dersinde koca burnundan ve kulaklarından televizyonda bile gözüken beyaz kıllar fışkıran profesörün tahtaya yazdığı bütün rakamları kafamda tutmakta zorlanırım diye endişeleniyorum. Bütün bu çileye, bir gün üniversite diploması alır, bir devlet dairesinde memuriyet bulursam her şeyin başka türlü olacağına Samiha benden de çok inandığı için katlanıyorum.

Samiha. Zeliha'nın beni tanıştırdığı 5 numaradaki ilk "işverenim" kederli ve sinirli bir kadındı. "Hiç benzeşmiyorsunuz," dedi benle Zeliha'ya şüpheyle bir bakıp. Ben daha önce kararlaştırdığımız gibi, Zeliha'nın baba tarafından akrabası olduğumu söyledim ki bana güvensin. Nalan Hanım iyi niyetime hemen inandı ama etrafın tozunu kuvvetle alabileceğime ilk başlarda güvenemedi bir türlü. Dört sene önceye kadar kendi tozunu kendi alırdı, zaten çok paraları da yoktu. Dört sene önce, ortaokul öğrencisi olan büyük oğlu kanserden ölünce Nalan Hanım tozlara ve mikroplara amansız bir savaş açmıştı.

"Buzdolabının altını, beyaz lambanın içini aldın mı?" diye sorardı, az önce oraların da tozunu aldığımı görmesine rağmen. İkinci oğlunun da tozdan kanser olmasından korktuğumuz için, çocuğun okuldan eve dönüş saati yaklaşırken telaşa kapılır, daha da hararetle çalışır, arada bir pencereye koşup, şeytan taşlayanların öfkesiyle toz bezlerini sokağa silkelerdim. "Aferin, aferin Samiha!" derdi beni teşvik etmek için Nalan Hanım. Bir yandan telefonda konuşur, diğer yandan parmağının ucuyla benim gözümden kaçan bir toz parçacığını işaret ederdi. "Nereden geliyor ya Rabbim bu toz, bu pislik!" derdi çaresizlikle. O sırada parmağını bana doğru salladığı için sanki toz benden ya da gecekondu mahallesinden geliyor gibi suçluluk duyar ama gene de severdim onu.

İkinci aydan sonra Nalan Hanım bana güvendiği için beni haftada üç gün çağırmaya başladı. Artık beni arap sabunları, kovalar, bezlerle evde bırakıp alışverişe ya da telefonda sürekli konuştuğu arkadaşlarıyla konken oynamaya gidiyordu. Bazan bir şey unuttuğu bahanesiyle eve sessizce geri döner, benim hamaratlıkla toz almaya devam ettiğimi görünce sevinir, "Aferin, Allah razı olsun!" derdi. Bazan da ölmüş oğlunun televizyonun üzerindeki köpek biblosunun hemen yanında duran fotoğrafının gümüş çerçevesini uzun uzun toz beziyle ovalarken ağlamaya başlar, ben de elimdeki toz bezini bırakıp onu teselli ederdim.

Bir gün Nalan Hanım'ın sokağa çıkmasından az sonra Zeliha beni ziyarete geldi. Hiç durmadan çalıştığımı görünce, "Manyak mısın sen?" dedi ve televizyonu açıp karşısına oturdu, ama ben çalışmaya devam ettim. Ondan sonra Zeliha kendi hanımı ne zaman sokağa çıksa (bazan onun hanımı benim Nalan Hanım'la birlikte giderdi) bana gelmeye başladı. Televizyonda gördüğünü, etrafın tozunu alan bana anlatır, buzdolabını karıştırıp biraz atıştırır ve zeytinyağlı ıspanağın iyi pişirildiğini ama yoğurdun ekşidiğini (bakkaldan camda geliyordu) söylerdi. Zeliha, Nalan Hanım'ın dolaplarını karıştırmaya, donları, sütyenleri, mendilleri, tam ne olduğunu anlayamadığımız eşyaları hakkında konuşmaya başlayınca kendimi tutamayıp yanına gider, onu dinler, çok da eğlenirdim. Nalan Hanım'ın çekmecelerinin birinin en arkasında, ipek başörtüleri ve eşarplar arasında karınca dualı, okunmuş üflenmiş bir muska vardı. Bir başka gizli köşede, eski nüfus kâğıtları, vergi beyannameleri ve fotoğraflar arasında, içi çok hoş kokan oyma ağaç bir kutu bulduk da ne kutusu anlayamadık. Yatağının başucundaki küçük dolapta, Nalan Hanım'ın kocasının ilaç kutuları ve öksürük şurubu şişeleri arasında Zeliha tütün rengi tuhaf bir sıvı buldu. İkimiz de üzerinde iri dudaklı bir Arap kadını resmi olan o pembe şişeden çıkan kokuyu (belki bir ilaç, belki de Zeliha'nın dediği gibi bir zehirdi) severdik en çok, ama korkar, elimize sürmezdik. Bir ay sonra ben tek başıma evin köşelerini karıştırırken (Nalan Hanım'ın ölmüş oğlunun resimlerine ve eski okul ödevlerine bakmayı severdim) şişenin yerinde olmadığını gördüm.

İki hafta sonra bir gün Nalan Hanım beni bir köşeye çekti. Kocasının (kimin kocası anlayamamıştım aslında) isteği üzerine Zeliha'nın işine son verildiğini, benim suçsuz olduğumu kesinlikle bilmesine rağmen ne yazık ki bu durumda benim işe devam edemeyeceğimi söyledi. Ben durumu tam kavrayamamıştım ama o ağlamaya başladığı için ben de ağlamaya başladım.

"Yavrum, ağlama, senin için güzel bir şey düşündük!" dedi fal bakan Çingene kadınların "Çok parlak bir gelecek görüyorum!" dediği iyimser edayla. Şişli'de çok kibar, çok zengin bir ev, benim gibi çalışkan, dürüst ve güvenilir bir kadın arıyordu. Beni yollayacaktı Nalan Hanım, ben de hiç sesimi çıkarmadan hemen gitmeliydim.

Yeni iş yerine ben değil, çok uzakta diye Ferhat itiraz etti. Artık sabahları daha da erken kalkıp gün ışımadan Gaziosmanpa-

şa'ya giden ilk minibüse yetişiyordum. Orada yarım saat bekledikten sonra Taksim otobüsüne binerdim. Bir saatten fazla süren bu yolculuk sırasında çoğu zaman ağzına kadar dolu olan otobüste oturulacak yer bulabilmek için kapısında dövüşür, dirsekleşirdik. Otobüsün penceresinden, işe giden insanlara, el arabalarını iterek mahallelerine giden satıcılara, Haliç'in üzerindeki sandallara, en çok da okula giden çocuklara bakmayı severdim. Bakkal vitrinlerine asılmış gazetelerin üzerindeki büyük harfleri, duvar ilanlarını, kocaman reklam levhalarını dikkatle okurdum. Arabaların, kamyonların üzerine yazılmış manalı sözleri kafamın içinde dalgın dalgın tekrarlar, şehrin benimle konuştuğunu hissederdim. Ferhat'ın çocukluğunu Karaköy'de, şehrin tam ortasında geçirdiğini düşünmek hoşuma gider, evde ona o zamanları anlattırırdım. Akşamları geç geldiği için birbirimizi gittikçe daha az görüyorduk.

Taksim'de, yeni bir otobüse binmeden önce postanenin önündeki satıcılardan simit alır, ya otobüste pencereden bakarken yer, ya da gittiğim evdeki demlenmiş çayın yanında yemek için plastik çantamda saklardım. "Etmedinse kahvaltını et," derdi bazan ev sahibesi hanım. Buzdolabından biraz peynir zeytin çıkarırdım. Bazan da hiçbir şey demezdi. Öğleyin Hanımefendi'ye köfte ızgara yaparken, "Üç tane de kendine koy Samiha," derdi. Kendisine beş tane ayırır, dördünü yer, tabakta kalan bir taneyi de ben mutfakta yiyince ikimiz de dört tane yemiş olurduk.

Ama Hanımefendi (adını söylemeden öyle seslenirdim ona) benimle aynı yemek masasına oturmaz, o yemek yerken ben yiyemezdim. "Tuz, biber nerede; al bunu götür," deyince işiteceğim uzaklıkta olmamı istediği için yemek odasının kapısından onun yemek yiyişini seyrederdim, ama benimle konuşmazdı. Arada bir hep aynı soruyu sorar, cevabını da unuturdu: "Nerelisin sen?" "Beyşehir," deyince, "Nerede o, hiç gitmedim," dediği için "Konyalıyım," demeye başladım. "Aaa evet, ben de gideceğim bir gün Konya'ya, Mevlana'yı ziyaret edeceğim," derdi. Daha sonra Şişli'de, Nişantaş'ta başka iki evde de Konya deyince Mevlana'yı sordular, ama namaz kılmamı hiç istemezlerdi. "Namaz kılıyor musun?" diye sorarlarsa hayır dememi Zeliha öğütlemişti.

Hanımefendi tavsiye ettiği için gittiğim bu evlerde de benimle aynı helayı kullanmak istemezlerdi. Bu eski evlerin hepsinde bazan bir kedi, bazan bir köpek ile paylaştığım küçük bir hizmetçi helası olurdu, plastik el çantamı ve paltomu oraya bırakırdım. Ha-

nımefendi'nin kucağından inmeyen, mutfaktan yemek çalan kediyi evde yalnız kaldığımızda bazan döver, akşam evde Ferhat'a anlatırdım bunu.

Bir ara Hanımefendi hastalandığı, başında sürekli durmazsam bir başkasını bulacağı için akşamları onda, Şişli'de kaldım. İki bina arasına bakan, güneş görmez, küçük ve temiz bir odam, mis kokulu çarşaflarım vardı, severdim. Sonra buna alıştım. Şişli'ye gidip gelmek dört beş saat aldığı için bazı akşamlar Hanımefendi'de kalır, ona sabah kahvaltısını verir, sonra başka eve giderdim. Ama aslında bir an önce Gazi'ye, Ferhat'ın yanına dönmek ister, bir günde evimizi, eşyalarımızı özlerdim. Öğleden sonra erken paydos etmeyi ve hemen otobüse binmeden ya da Taksim'de otobüs değiştirmeden şehirde gezinmeyi severdim, ama Duttepe'den birileri sokaklarda görecek, Süleyman'a haber verecek diye korkardım da.

Beni evde yalnız bıraktıklarında, "Samiha, işin bitince dön evine, namazla televizyonla vakit öldürme," derlerdi bazan. Bazan şehrin bütün tozunu almak ister gibi çalışırdım, ama sonra aklım bir şeye takılır, hızım azalırdı. Beyefendi'nin gömlek ve atletlerinin durduğu dolabın en alt çekmecesinin arkasında yabancı dilde bir dergide erkekli kadınlı çok edepsiz resimler gördüm, öyle ki bunları gördüğüm için bile utandım kendimden. Hanımefendi'nin ilaç dolabının badem kokan sol köşesindeki tuhaf kutunun içindeki tarağın altında bir yabancı para vardı. Aile albümlerine, bir çekmeceye sıkıştırılmış eski düğün, okul ve yaz tatili fotoğraflarına bakıp çalıştığım evdekilerin gençlik hallerini keşfetmeyi severdim.

Evlerin hepsinde, bir köşede, atılmış, unutulmuş, toz içinde eski gazete yığınları, boş şişeler, hiç açılmamış kutular olurdu, dokunma derlerdi, dini, kutsal bir şey gibi. Her evde böyle dokunulmayacak, yaklaşılmayacak köşeler vardı, kimse yokken meraktan bakardım, ama beni denemek için koydukları gıcır gıcır kâğıt paralara, Cumhuriyet altınlarına, tuhaf kokulu sabunlara, böcekli kutulara dokunmazdım. Hanımefendi'nin oğlu küçük plastik oyuncak askerler biriktiriyor, onları yatağının, halının üzerine sıra sıra mevzilendirip hevesle savaştırıyordu. Oyuna kendini kaptırıp çocuğun her şeyi unutmasını sever, yalnız kaldığımda askerlerle ben de oynardım. Pek çok aile, gazeteleri kuponu için alıyor, haftada bir bana kestiriyordu. Bazıları kesilen kuponlarla ayda bir beni köşedeki gazeteciye yollar, emaye çaydanlık, resimli yemek kitabı, çiçekli yastık kılıfı, limon sıkma aleti, şarkı söyleyen tükenmez ka-

lem gibi hediyeleri almak için yarım gün beni kuyrukta bekletirlerdi. Bütün gününü telefonda dedikodu ederek geçiren Hanımefendi'nin yünlüleri sakladığı naftalin kokulu dolabında elektrikli bir mutfak aleti vardı ama herhangi bir misafir için bile olsa, tıpkı bu bedava hediyeler gibi çıkarılıp kullanılmaz, Avrupa malı olduğu için özenle saklanırdı. Dolapların dibinde bulduğum zarflardan çıkan makbuzlara, gazetelerden kesilmiş haberlere, ilanlara, kızların elbiselerine, iç çamaşırlarına, defterlerine yazılmış yazılara sanki bir şey arıyor da bulmak üzereymişim gibi bakardım bazan. Bazan bu mektuplar, yazılar bana yazılmış, fotoğraflarda ben de varmışım gibi gelirdi bana. Ya da Hanımefendi'nin oğlunun, annesinin kırmızı rujunu çalıp çekmecesine koymasından ben sorumluymuşum gibi hisseder, bana mahremiyetlerini açan bu insanlara hem bir bağlılık hem de bir öfke duyardım.

Bazan da Ferhat'ı, evimizi, birlikte yattığımız yataktan fosforlu arsanın görünüşünü günün ortasında özlerdim. Gündelikçiliğe başlamamdan iki yıl sonra, gittikçe daha çok gece yatısına kaldığım günlerde, aralarına gittikçe daha çok karıştığım ailelerin hayatından, zalim oğlan çocuklarıyla şımarık kızlarından, güzelim diye hemen asılan bakkal çıraklarıyla kapıcı çocuklarından, kalorifer yanınca ter içinde uyandığım küçük hizmetçi odalarından beni bir türlü çekip çıkaramayan Ferhat'a içerlemeye başladım.

Ferhat. Birinci yıldan itibaren Gaziosmanpaşa'daki Mürüvvet Lokantası'nda yazıcı masasına oturmaya başladım. Samiha'nın da çok önem verdiği şey, televizyon ve mektupla da olsa üniversitede okumam etkili oldu bunda. Ama akşamları, lokanta hoş bir rakı ve çorba kokusuyla gürültülü ve yoğunken, patronun kardeşi masaya oturur, yazarkasayı ve kendi cebini de işe katarak her şeyi kendi yönetirdi... Aksaray'da bir başka lokantası da olan (biz şubeydik) patronun hem mutfaktaki ustalara ve bulaşıkçılara, hem de biz komi ve garsonlara ayda bir tekrarlanan emrine göre mutfaktan çıkan her tabak patates kızartma, çoban salata, ızgara köfte, pilav üstü tavuk, her rakı tek, küçük bira, mercimek çorba, her tabak kuru fasulye, etli pırasa, yazıcı tarafından hemen kaydedilmeden müşterinin masasına konmamalıydı.

Mürüvvet Lokantası, Atatürk Caddesi'ne bakan dört büyük penceresi (her birinin tül perdeleri çekik olurdu) ve hevesli bir müşteri kalabalığı (öğleleri içki içmeden tencere yemeği yiyen es-

naf, akşamları ölçüyle rakı içen erkek kalabalığı) olan oturmuş bir müessese olduğu için patronun bu anayasal kuralına uymak kolay değildi... Ben yazıcı masasına oturduğum zamanlar, yani öğlenleri bile öyle bir hareket olurdu ki, garsonların ellerindeki sebzeli tavuk, zeytinyağlı kereviz, bakla fava, fırında palamut tabaklarının kaç numaralı masaya gittiğini yazmaya bazan yetişemezdim. O zaman ya patronun emrettiği gibi garsonlar benim masanın önünde kuyruk olup tabakları yazdırmayı beklerdi (sabırsız müşteriler, "Yemek soğuyor," diye bağırırdı) ya da patronun kuralı bir dakikalığına ertelenir, garson tabakları masaya bırakır, benim rahatladığımı görünce "Ferhat Ağbi, on yediye biber dolma, bir sigara böreği, on altıya iki tavukgöğsü," diye geçerken hatırlatırdı. Bu yolla kuyruk sorunu çözülmez, yalnızca ertelenir, yani garsonlar masalara bıraktıkları şeyleri bu sefer sırayla ve aslında aynı anda hep bir ağızdan "Altıya bir salata, sekize iki cacık," diye yazdırmaya başlarlardı. Bunu bazıları elleri tabaklarla dolu koşarlarken yaptıkları için yazıcı söylenen her şeye yetişemez, bazan yanlış hatırlar, bazan benim yaptığım gibi uydurur, bazan da televizyondaki anlayamadığım derslere yaptığım gibi boş verirdi. Hesap düşük olursa daha yüksek bahşiş aldıklarını bildikleri için garsonlar bazı porsiyonların unutulmasından hiç şikâyetçi olmazlardı. Patron ise para kaybettiği için değil, daha sonra "Biz iki değil bir midye tava aldık," diyen sarhoş müşterilerle uğraşmamak için, koyduğu kuralın uygulanmasını isterdi.

Akşam yemeğinde yazıcılık değil garsonluk yaptığım için, kötü niyetli garsonun yapabileceği bütün hileleri bilir, öğleleri yazıcıyken bunlara dikkat ederdim. Akşamları benim de zaman zaman başvurduğum en kolay uyanıklık yolu müşteriye bir buçuk porsiyon, yani altı köfte verip, hesaba bir porsiyon yazdırıp, bunu güvenilir müşteriye dostluk içinde söyleyip fazla bahşiş kapmaktı. Mürüvvet Lokantası'nda bütün bahşişler bir kutuda biriktirilip sözümona eşitçe bölüştürülüyordu (önce patron bir pay alırdı) ama garsonların hiçbiri aldıkları bahşişin hepsini o kutuya atmazdı, pantolonlarının, beyaz önlüklerinin başka bir cebinde aldıkları bahşişin bir kısmını saklarlardı. Ama suçlamalara, kavgalara yol açmazdı bu konu: Yakalanan işten atılacağı için ve herkes yaptığı için hiçbir garson diğerinin cebine burnunu sokmazdı.

Ben akşamları girişteki masalara bakardım, bir başka işim yazıcı masasında oturan patronun yardımcılığını üstlenmekti. Baş-

garsonluk değil de patron adına bir çeşit başmüfettişlikti bu: "Bak bakalım, dört numaralı masanın güveçleri olmuş mu, çok söyleniyorlar," derdi patron ve dört numaralı masanın garsonu Gümüşhaneli Hadi olmasına rağmen ben mutfağa girer, ızgaradaki yağlı et dumanları içindeki ustanın işi ağırdan aldığını öğrenince dört numaralı masaya döner, güveçlerin çıkmak üzere olduğunu sevimli ifadelerle gülerek anlatır, az mı pişsin yoksa daha beklesin mi, sarmısaklı mı sade mi diye bir soru sorabilirsem sorar, olmazsa hangi takımı sevdiklerini öğrenip ben de masadaki futbol sohbetine katılır, bizim takımın aleyhine dolaplar çevrildiğini, hakemlerin satıldığını, pazar günü penaltımızın verilmediğini söylerdim.

Yanlış ve geç gelen yemeklerle salak Hadi her zamanki gibi bir masayı isyan ettirince oraya yetişir, siparişin asıl sahibine hiç aldırmadan mutfaktan kaptığım bir tabak dolusu kızarmış patatesi ya da yağın içinde fokur fokur cızırdayan koca bir güveçte karidesi müessesenin hediyesi diye önlerine koyardım. Bazan sahipsiz kalmış koca bir porsiyon karışık ızgara eti sipariş edilmediği halde bir sarhoşlar masasına dikkatle, törenle (özellikle "Izgara etler sonunda geldi," diyerek) bırakır, hesaba yazardım. Futbol, siyaset ve pahalılık sohbetine dalmış sarhoşlar hiç itiraz etmezlerdi buna. Geç saatlerde kavga edenleri ayırır, hep bir ağızdan şarkı söyleyerek lokantayı gürültüye boğanları yatıştırır, "Pencereyi, hayır, televizyonu aç, kapa," kavgalarını çözüme ulaştırır, masalardaki dolu küllükleri boşaltamamış komileri azarlar ("Oğlum on iki numaraya bak, hadi, hadi..."), mutfakta, koridorlarda, kapıda, arka depoda saklanıp sigara içen garsonları ve bulaşıkçıları görüp bakışlarımla onları yerlerine yollardım.

Bazan civardaki avukatlık, mimarlık yazıhanelerinin patronları çalışanlarına kadınlarla birlikte öğle yemeği çeker, ya da başörtülü bir anne haydut oğullarına köfte yedirip ayran içirmek ister, biz de onları kapının hemen yanındaki, aileye ayırdığımız masalara oturturduk. Duvarlara Atatürk'ün biri gülümser, ikisi sert bakışlı ve sivil kıyafetli üç resmini asmış olan patronumuzun büyük hırsı, Mürüvvet'e kadın müşterilerin gelmesiydi. Özellikle rakılı akşam yemeği boyunca bir kadının erkeklerle huzurla oturabilmesi, laf atmasız, kavgasız bir geceden memnun kalıp bir daha gelmesi patronun gözünde çok büyük bir olaydı, ama ne yazık ki bu ikincisi Mürüvvet'in tartışmalı tarihinde hiç olmamıştı. Bir kadın müşteri geldikten sonra, ertesi gün patron mutsuzluk ve kız-

gınlıkla lokantadaki diğer erkeklerin ona "trene bakan öküz gibi" nasıl baktıklarını taklit eder, biz garsonlardan da böyle bir kadın yeniden geldiğinde telaşa kapılıp kadının başına üşüşmememizi, bu çok normal bir şeymiş gibi davranmamızı, diğer masalarda küfürleşerek ve bağrışarak konuşan erkekleri kibarca uyarmamızı ve kadını öküzlerin rahatsız edici bakışlarından korumamızı isterdi. Uygulaması en zor olanı da bu sonuncu emirdi.

Gecenin geç saatlerinde son sarhoş müşteriler kalkıp gitmeyi bir türlü bilmezken, patron "Hadi git sen, yolun uzun," derdi bana. Dönüş yolunda suçluluk ve özlemle Samiha'yı düşünür, hizmetçilik yapmasının yanlış olduğuna karar verirdim. Bazı sabahlar ben kalktığımda onun çoktan çalışmaya gittiğini görünce, çalışmasına izin verdiğim için pişman olur, acı çeker, parasızlığıma küfrederdim. Öğleden sonraları, üçü bir bekâr evini paylaşan bulaşıkçı ve komiler gülüşüp gevezelik ederek fasulye ayıklar, patates soyarken ben köşedeki masaya oturur, karşımdaki televizyonu açar, TRT'nin UZAKTAN MUHASEBE programını anlamaya çalışarak pürdikkat dinlerdim. Bazan dersi anlar, ama mektuptan çıkan ödevin boşluklarını nasıl dolduracağıma bir türlü karar veremez, masadan kalkar, uykudagezer gibi Mürüvvet'ten çıkar, Taşlıtarla sokaklarında çaresizlik ve öfkeyle yürürken, tıpkı filmlerdeki gibi bir taksiyi silah zoruyla kaçırıp çalıştığı ev Şişli'nin neresindeyse Samiha'yı bulup şehrin bir başka ücra mahallesindeki yeni evimize kaçıracağımı hayal ederdim. Bu yeni ev, arka pencereden gördüğümüz benim fosforlu arsanın üzerine, biriktirdiğim parayla yapacağım dört kapılı, on iki odalı evin hayalleriyle karışırdı aklımda. Ya da akşam saat beşte, şık garson kıyafetlerini giyip servise başlamadan önce tabakçısından başgarsonuna Mürüvvet'in bütün çalışanları en arkadaki uzun masanın ortasına konan tencerenin çevresinde toplanıp etli patatesli sebze çorbasını kaşıklayıp taze ekmek yerken, şehrin merkezinde kendi işini kurmak varken bu uzak yerde tükenmenin acısını pişmanlıkla hissederdim.

Samiha'nın eve döndüğü akşamlarda Mürüvvet'ten erken çıkmak için sabırsızlandığımı gören patron, "Haydi, çıkar önlüğünü de eve git sen damat bey," derdi. İyiliği için ona şükran duyardım. Lokantaya birkaç kere gelen Samiha'nın güzelliğini diğer garsonlar, komiler, bulaşıkçılar, hepsi görmüşlerdi ve bana damat deyip gülerlerken talihimi kıskandıklarını anlar, akşam bir türlü gelmeyen Gazi otobüsünü (mahallemize ilk otobüs seferleri başlamıştı)

beklerken bu talihin hakkını veremediğim için kahrolur, daha da sabırsızlanır, bir yanlış yaptığımı düşünüp korkuya kapılırdım.

Gazi Mahallesi'ne giden otobüs o kadar yavaş gider, duraklarda o kadar ağırdan alırdı ki, koltuğumda bacaklarımı sallardım. Son durakların birinde otobüsü kaçırmak istemeyen biri karanlığın içinden "Şoför, şoför, dur," diye bağırınca şoför bir sigara yakar, otobüs bekler, ben yerimde duramaz, ayağa kalkardım. Son duraktan eve kadarki yokuşu, yorgunluğumu unutup koşar adım çıkardım. Karanlık gecenin sessizliği, uzaklardaki gecekonduların soluk lambaları, birkaç bacadan tüten pis kokulu linyit dumanları, her şey, bana Samiha'nın beni evde beklediğini hatırlatan işaretlere dönüşmüştü. Bugün çarşamba olduğuna göre evdeydi kesin. Belki çoğu zaman olduğu gibi yorgunluktan yatıp uyumuştu. O uykulu güzel halini düşünürdüm. Belki de, bazan yaptığı gibi bana bir ıhlamur kaynatmış, televizyonu açmış, beni bekliyordu. O zeki ve arkadaşça halini gözümün önüne getirir, koşmaya başlardım. Koşarsam Samiha kesinlikle evde olacakmış gibi bir inanç olurdu içimde.

Evde yoksa, duyduğum öfke ve acıyı yatıştırmak için hemen rakı içer, kendimi suçlardım. Ertesi akşam daha da erken çıkmayı başardığım lokantadan eve dönerken aynı sabırsızlığı bir daha yaşardım.

"Kusura bakma," derdi Samiha, onu görünce. "Dün Hanımefendi'nin misafiri vardı... Akşam yatısına kal diye çok ısrar etti ve bunu verdi!" Uzattığı kâğıt paraları bir kenara koyar, "Artık işe gitmeyeceksin, artık hiç çıkmayacaksın bu evden," derdim heyecanla. "İkimiz de kıyamete kadar hiç çıkmayalım bu evden."

İlk aylarda, "Ne yiyeceğiz o zaman?" derdi Samiha. Daha sonra gülerek "Tamam, gitmem artık işe," demeye başladı. Tabii sabahları işe gitmeye de devam etti.

11. GÖRÜCÜYE ÇIKMAYAN KIZLAR

GEÇERKEN UĞRADIK

Süleyman. Dün akşam Ümraniye'de Asım Amcalardaydım. Babamların arkadaşı, eski yoğurtçudur Asım Amca. Akıllıdır. Zamanında işi bırakıp bir bakkal dükkânı açmayı bilmiştir. Şimdi emekli olmuş; Ümraniye'deki evinin bahçesine diktiği kavak ağaç-

larını, yirmi yıl önce bu arsayı çevirdiğinde küçük fidanken şimdi koskocaman olan ceviz ağacını bana gece gösterdi. Yandaki boru fabrikasının gürültüsü ve ışıkları da bahçeye vuruyor, her şeyi tuhaf ve hoş gösteriyordu. İkimiz de gece yarısı rakıdan iyice kafayı bulmuştuk. Yenge içerde uyuyakalmıştı.

Asım Amca bahçeyi gösterip "Araziye çok veriyorlar ama daha da çok verecekler, bir köşesini ucuza sattım, şimdi pişmanım," dedi. On beş yıl önce bakkal dükkânı Tophane'de, kiraladığı dairesi Kazancı Yokuşu'ndaydı. Bu arsayı bir gün tapu verirler ve para eder diye akıllılık edip, şehirden kalkıp gelip çevirdiğini üç kere anlattı. Üç kere de, kızlarının "hamdolsun" evlendiklerini, benim kadar olmasalar bile damatlarının iyi adamlar olduğunu söyledi. Bu sözler tabii, "Seninle evlendirecek kızım da yok, oğlum ta Duttepe'den bu akşam çat kapı niye geldin?" anlamına geliyordu.

Bu da tabii her şey gibi bana Samiha'yı hatırlattı. İki yıl oldu benden kaçalı. Sonunda onu kaçıran herifi, o Ferhat şerefsizini bir gün bulup, beni aşağılamasının, herkese rezil etmesinin elbette hesabını soracağım, o başka. Şimdi bile, arada bir, Samiha'nın elinde bavulu bana geri dönmekte olduğunu hayal ediyorum, ama içimden başka bir ses bunun doğru olmadığını söylüyor ve kendimi tutuyorum. Bu dertten bir Melahat bir de Vediha kurtardı beni. Vediha sağ olsun beni evlendirmek için harekete geçti.

Vediha. Süleyman'a Samiha'nın acısını unutturmanın en iyi yolunun onu evlendirmek olduğuna bütün aile karar verdik. Bir akşam evdeydi ve sarhoştu. "Süleyman," dedim, "bak, Samiha ile evlenmeden önce birlikte gezdiniz, arkadaşlık ettiniz biraz, ama sonunda olmadı. Belki de senin hiç tanımadığın biriyle, bir kere şöyle bir göreceğin kızla evlenmen daha doğru... Aşk evlilikten sonra gelir." "Doğru valla, yeni bir kız mı var, kim?" dedi önce sevinçle. Hemen de itiraz etti sonra. "Artık ben bizim köyden başka bir yoğurtçu kızıyla evlenmem yenge." "Ağabeyin Korkut, amcaoğlun Mevlut hep yoğurtçu kızlarıyla evlendiler. Ne kusurumuz varmış biz yoğurtçu kızlarının?" "Yok yenge, ben siz üç kız kardeşi hiç öyle görmüyorum." "Nasıl görüyorsun?" "Yanlış anlama..." "Anlamıyorum Süleyman. Ama sana köyden kız alacağımızı nereden çıkarıyorsun?" dedim azarlayan sesimle. Süleyman kuvvetli bir kadın tarafından biraz azarlanmayı sever ve ister.

"On sekiz yaşına gelmiş, İstanbul'da liseyi bitirmiş kız da ol-

maz artık benim için. Öylesi benim hiçbir sözümü beğenmiyor, her şeye öyle değil böyle diye cevap veriyor... Sonra aynı kız bizi çöpçatanlar tanıştırmamış da üniversitede kendimiz tanışmışız gibi hem önce birlikte gezelim, sinemaya gidelim diyor, hem de aman annem babam görmesin, öyle olmaz, böyle olmaz diyor... Benim işim zor."

Süleyman'a hiç merak etmemesini, İstanbul'un onun gibi yakışıklı, başarılı, zeki bekârlarla evlenmek isteyen kızlarla kaynadığını anlattım.

"Nerede?" diye sordu içtenlikle.

"Evlerindeler onlar Süleyman, annelerinin yanındalar, sokağa az çıkıyorlar. Sen beni dinlersen ben sana onların en tatlısını, en güzelini gider, bulur, sana gösteririm ve paşa gönlünün en beğendiği, en güzelini alırız sana."

"Vediha çok iyisin, ama aslını ararsan, annesinin yanında kuzu gibi oturan, söz dinler kızlara benim kanım bir türlü kaynamıyor."

"Madem öylesini seviyordun, Samiha'ya niye iki tatlı söz söylemedin, niye gönlünü almadın?"

"Yapamadım işte!" dedi dürüstçe. "Ben yapmaya çalıştıkça Samiha sivri diliyle alay ederdi benimle."

"Süleyman, İstanbul kazan ben kepçe istediğin kızı sana bulacağım. Beğenirsen bu sefer ona çok iyi davranacaksın, tamam mı?"

"Tamam ama ya kız şımarırsa ne olacak?"

Süleyman. Kız bakmaya Vediha ile ikimiz benim kullandığım kamyonetle giderdik. Bu işi bilenler annemin de gelmesinin bizim heyete daha ağırlık vereceğini söylediler, ama ben istemedim. Annem havası, kıyafeti ile çok fazla köyü hatırlatacağı için. Vediha her zaman giydiği etek altına mavi kot pantolonu, başka zaman giydiğini hiç görmediğim koyu lacivert upuzun bir pardösü giyer, başına da tam aynı renkte bir başörtüsü takınca insan bir an onu başörtüsü takmış bir kadın doktor ya da bir kadın hâkim sanabilirdi. Evden çıkıp gezmeyi o kadar severdi ki Vediha, yola çıktığımızda ben gaza basıp kamyoneti İstanbul caddelerinde şöyle biraz uçurduğumda neden, nereye gittiğimizi unutur, şehrin her köşesine iştahlı gözlerini doyurmak isteyerek bakar, durmadan konuşur, beni de güldürürdü.

"Vediha Abla, bu belediye otobüsü değil, özel otobüs, onun için kapısı sürekli açık," derdim yavaş yavaş giderken yolcuların içine

atladığı önümüzdeki otobüsü sollamaya çalışırken. "Aman dikkat et, çarpmayalım birine, deli bunlar," derdi gülerek. Gideceğimiz mahalleye yaklaşırken benim sessizleştiğimi görünce "Merak etme Süleyman," derdi. "Düzgün bir kız, ben beğendim. Ama sen beğenmezsen hemen çıkarız, olur biter. Dönüşte de biraz gezdirirsin ablanı."

Sıcakkanlı, iyi yürekli haliyle kurduğu dostluklarla kızları ilk Vediha bulur, sonra mahalleye birlikte giderdik. Kızların çoğu, benim gibi, ilkokulu köyde okuyup İstanbul'a gelmiş ya da köyden de beter bir gecekondu mahallesinde bir yerde okumuştu. Gayretkeşlikle liseye devam edeni de vardı, okuma yazması kıt olanı da. Ama zaten çoğu liseyi bitirecek yaşta değildi ve o yaşa gelince de hiçbiri hâlâ anne ve babasıyla o küçük, sobalı, soğuk, yoksul evlerinde oturuyor olmak istemiyordu. Vediha'nın, kızların annelerinden babalarından aslında şikâyetçi olduklarını, evden kaçmak istediklerini söylemesi hoşuma giderdi, ama bazan bunun bütün kızlar için doğru olmadığını sezerdim.

Vediha. Süleymancığım, düzgün kızlar dikbaşlı olmaz, dikbaşlı kızlar da düzgün olmaz, demezdim. Samiha gibi kişilikli bir kız arıyorsan, onu annesinin yanında evde koca beklerken bulamazsın, demezdim. Hem kendine göre bir âlemi, bir kişiliği olsun, hem de senin her dediğine itaat etsin – bu da olmaz Süleyman, demezdim. Hem gözü açılmamış, çok edepli olacak, hem de senin azgın isteklerine (ben bu Süleyman'ın ağabeyiyle evlendim, unutmayın) boyun eğecek, bu da hiç olmaz Süleyman, da demezdim. Farkında değilsin, ama aslında başı açık bir kız lazım sana Süleyman, ama tabii sen onu da istemezsin, de demez, bu hassas konuyu da hiç açmazdım. Korkut da benim sokağa çıkmama en kolay izni Süleyman'a kız bulmak için veriyordu. Bir süre sonra Süleyman da talepleri ile hakikat arasındaki uzaklığa alıştı.

Aileler kızlarını, oğullarını evlendirmek istediği zaman önce kendi köylerine, kendi akrabalarına, kendi sokak ve mahallelerine bakarlar. Ancak mahallede herkesin bildiği bir kusuru olduğu için kendi sokağında koca bulamayan kız, ben şehirde hiç tanımadığım biriyle evleneyim, der. Bazıları bunu süslü laflarla özgürlükten dem vurarak gizlerler. Bu yüzden biraz da acaba ne kusuru var diye bakardım, özgürlükten dem vuran kızlara. Tabii kızla ailesi de aynı şüpheler ve nedenlerle (çünkü biz de başka sokaklara gidiyorduk) bizi süzüyor, bizim sakladığımız kusurlarımızın ne olduğunu çı-

karmaya çalışıyorlardı. Kendi tanıdıkları arasından bir koca bulamayanların eğer bir kusuru yoksa da aşırı hırsı vardır, diye uyarıyordum Süleyman'ı.

Süleyman. Aksaray'da, bir arka sokakta, yeni yapılmış bir apartmanın ikinci katında liseye giden bir kız vardı. Bizi yalnızca okul kıyafetiyle (ve başını örtmüş olarak) karşılamakla kalmadı, ziyaretimiz sırasında yemek masasında sayfaları açık olarak tuttuğu matematik kitabıyla defterinin başına geçip bir de matematik işlemi yaptı. O sırada bizler, geçerken uğrayan bir uzak akraba, o da çok dersi olmasına rağmen misafirlerle ilgilenen nazik bir kız pozundaydı.

Bakırköy'ün arkalarında oturan Behice bizim kısa süren ziyaretimiz sırasında oturduğu sandalyeden beş kere yerinden kalkıp tül perdeleri aralayıp uzun uzun pencereden dışarıya, sokakta futbol oynayan çocuklara baktı. "Behice pencereden bakmayı sever," dedi annesi hem açıklayıcı bir sesle hem de pek çok annenin yaptığı gibi kızının bu huyu onun ne kadar harika bir gelin olacağının kesin bir kanıtıymış gibi konuşarak.

Kasımpaşa'da, Piyale Paşa Camii'ne bakan bir evde kısa süren ziyaretimiz sırasında hiç durmadan kıkır kıkır gülen, daha çok da gülmemek için dudaklarını ısıran ve bize bakıp fısıldaşan iki kız kardeşin ikisi de gelin adayı değildi. Görmeye geldiğimiz asıl kız, Vediha'nın evden çıktıktan sonra bana söylediği gibi, kızların çatık kaşlı ablası, biz çaylarımızı içip bademli kurabiyelerimizi yerken bir kapıdan girip önümüzden bir ruh gibi sessizce öyle geçmişti ki, ben evleneceğim gelin adayının güzelliği ya da çirkinliğini değil fark etmek, onun bir adım ötemden geçtiğini bile anlayamamıştım. "İnsan fark etmediği kızla evlenmemeli," demişti daha sonra Vediha arabayla geze geze eve geri dönerken, "zaten ben yanılmışım, bu sana uygun değil."

Vediha. Çöpçatanlık yapıp başkalarını mutlu etmek, Cenab-ı Allah'ın hediyesi olarak bazı kadınların kanlarında doğuştan vardır. Ben hiç öyle değildim. Ama babam Korkut ile Süleyman'dan para aldıktan sonra Samiha kaçınca, hem beni cezalandırmalarından korktuğum için hem de akılsız Süleyman'a acıdığım için bu işi öğrendim. Üstelik evden çıkıp Süleyman'ın kamyonetiyle gezmeyi çok severdim.

Kocamın bir kardeşi olduğunu, askerliğini bitirdiğini söyleyerek açardım konuyu. En ciddi havamla Süleyman'ın çok zeki, şöyle yakışıklı, böyle efendi ve ne kadar da çalışkan olduğunu ballandırarak anlatırdım.

Süleyman "Öyle de," dediği için "Dindar insanlar," da derdim. Bu, babaların hoşuna giderdi ama kızlar için bir reklam mı oluyordu, emin değilim. "Şehirde zengin oldular, köyden birisiyle evlenmek istemiyorlar," diye açıklardım. Bazan, "Köyde düşmanları var," derdim ama bu da korkuturdu bazı aileleri. Önüme çıkan herkese, "Bir kız arıyorum, bir bildiğin var mı?" diye sorardım. Çünkü Korkut beni evden çok az çıkardığı için önüme de pek kimse çıkmıyordu. Herkes en sonunda karısını kocasını böyle buluyordu ama bunların yarısı görücü usulüyle evlenmek çok ayıp bir şeymiş gibi davranıyordu.

En çok duyduğum söz, aslında tam aradığım gibi bir kız olduğu, ama ne yazık ki onun da çöpçatanla evlenmeye, görücüye çıkmaya asla razı olmayacağıydı. Kısa sürede, en iyi yöntemin hiç ilan etmeden, geçerken bir uğradık mantığıyla kız görmeye gitmek olduğunu anladık. Süleyman'ın müdürlük yaptığı inşaat şirketinin bir işi vardı da... Ya da, ortak dostumuz filanca, Aksaray'a gitmişken uğramamak asla olmaz dedi, diye bir laf söylememiz gerekirdi...

Gittiğimiz evde bir üçüncü kişinin misafiriymişiz de, o uğrayınca biz geçerken uğradık gibi davranmak da kolay bir çözüm olabilirdi. Bu son dediğim yöntem, yani bir çöpçatanın diğer çöpçatana yardım etmesi, ev kiralamak için bir tellalın bir diğerine yardım etmesine benzerdi. Her zaman hevesli ve heyecanlı olan ikinci çöpçatan bizim hangi bahaneyle onunla birlikte olduğumuzu o anki zevkine göre uydurup söylemeden önce, kız bakmaya gittiğimiz evin kalabalığına kim olduğumuzu abartarak anlatırdı. Bütün bu küçük, eskimiş evlerde annelerden, teyzelerden, akrabalardan, kız kardeşlerden, dostlardan ve ninelerden oluşan meraklı bir kadın kalabalığı olurdu her zaman. Bizlerin Konya'nın önde gelen ailelerinden Aktaşlar'dan olduğumuzu, inşaat işinde çok başarılı olduğumuzu, geçerken uğradığımızı, Süleyman'ın pek çok işin başında olduğunu söylerdi çöpçatan. Yalnızca kamyonetin direksiyonu başında olan Süleyman ise biraz inanırdı bu yalanlara.

Herkes yalanın yalan olduğunu bilir ama kimse "Madem geçerken uğradınız, Süleyman niye tıraş olup şekerli ağır erkek kokusu sürüp bayramlık ceketiyle kravatını taktı?" diye sormazdı bize. Biz

de onlara, "Madem geleceğimizi bilmiyordunuz, evi neden bu kadar güzel toplayıp en kıymetli misafir takımlarını ve yeni koltuk kılıflarını çıkardınız?" diye sormazdık. Törenler için söylenmiş yalanlardı onlar: Yalan söylememiz, samimi olmadığımız anlamına gelmezdi. Şahsi olana anlayışlı, resmi olana saygılıydık. Zaten bütün bu boş laflar az sonra gerçekleşecek esas tören içindi. Biraz sonra kız ile oğlan karşılaşacaklardı. Bakalım birbirlerini beğenecekler miydi? Daha da önemlisi, bu kalabalık onların birbirine uygun olduğu yargısını verecek miydi? Tabii herkes de hayatta buna benzer bir şey yaşadığını hatırlardı.

Çok geçmeden kız iyi kıyafetlerini giymiş, bazısı en güzel başörtüsünü takmış olarak gelir, dikkat çekmemeye çalışarak utana sıkıla kalabalığın içinde bir kenara otururdu. Bazan etrafta aynı yaşlarda o kadar meraklı kız çocuğu olurdu ki, tecrübeli anneler, teyzeler, gözümüz yanlış kızda kalmasın diye ziyaretimizin nedeni olan mahcup kızın girişini uygun bir biçimde bize duyururlardı.

"Canım, dersine mi çalışıyordun, nerede kaldın, bak misafirlerimiz var."

Kararsızlıklar ve hayal kırıklıklarıyla dört beş yıl süren bu ev ziyaretlerimiz sırasında Süleyman'ın ilgi duyduğu liseli beş kızın ikisi okul bahanesiyle bizi reddettikleri için ("Ne yazık ki kızımız liseyi bitirmek istiyor"), Süleyman "ders çalışan kız" sözünden hiç hoşlanmazdı.

Bazan "Bak misafir gelmiş!" diyen annelerini "Biliyoruz anne, sabahtan beri hazırlık yapıyorsun ya!" diyerek mahcup eden kızlar da çıkardı. Onların öfkeli ve dürüst halleri Süleyman gibi benim de hoşuma giderdi ama Süleyman'ın onların sivri dillerinden korktuğunu da bir süre sonra onları unutmasından anlardım.

Görücüye çıkmayı kesinlikle reddettikleri için, ziyaret nedenimizi bazı kızlardan saklardık. Bir seferinde çok kaba ve sevimsiz bir kız bizi babasına (garsondu) gerçekten hediye paketi bırakan birileri sandı, ilgilenmedi bile. Bir başkası için annesinin doktorunun arkadaşı olduk. Bir bahar günü, Edirnekapı'da, surlara yakın ahşap ve eski bir eve gittik. Annesinin görücü ve damat adayı ağırladığından habersiz kız, sokakta arkadaşlarıyla yakartop oynuyordu. Kızın pencereye çıkan teyzesi ona seslenip "Gel canım, susamlı çörek getirdim sana!" diyerek yukarıya yanımıza çağırdı onu. O da hemen geldi, sihirli bir güzelliği vardı. Ama bizimle hiç ilgilenmedi. Açık televizyona bakarak iki tane çöreği hızla mide-

ye indirdikten sonra sokakta yarıda bıraktığı oyuna devam etmek için tam odadan çıkıyordu ki, annesi: "Dur, misafir var bak, otur biraz," dedi.

Kız hiç düşünmeden bir an oturdu. Sonra bana ve kravatlı Süleyman'a bir bakış attı ve öfkeyle bağırdı. "Görücü gelmiş bunlar gene. Anne ben görücü istemiyorum demedim mi?"

"Annene bağırarak konuşma öyle..."

"Bunlar görücü değil mi?.. Bu adam kim?"

"Saygılı ol... Seni görmüşler, beğenmişler, konuşmak için ta şehrin öbür ucundan gelmişler. Biliyorsun ne kadar trafik var. Dur otur."

"Ne konuşacağım ben bunlarla?.. Ben bu şişko ile mi evleneceğim?"

Kapıyı vurup çıktı.

Gittikçe seyrekleşen ziyaretlerimizin sonuncusu da 1989 baharındaki bu ziyaret oldu. Aslında Süleyman arada bir gene bana gelip "Yenge beni evlendir," demeye devam etti ama Mahinur Meryem'den hepimiz haberdardık artık, samimiyetine inanmadım. Ayrıca hâlâ Samiha ve Ferhat'tan intikam almaktan söz ettiği için kızıyordum da ona.

Mahinur Meryem. Gazinolara, müzik çalınan eğlence yerlerine gidenler benim adımı hiç hatırlamasalar da bir kere duymuş olabilirler. Mütevazı bir memurun, dürüst, çalışkan ama öfkeli bir babanın kızıyım. Taksim Kız Lisesi'nde iyi bir öğrenciyken 1973 Milliyet Gazetesi Liselerarası Pop Müzik Yarışması'nda bizim takım finalist olunca gazetelerde adım geçti. *Milliyet* gazetesinde Celâl Salik "Onda bir yıldızın kadife sesi var," diye yazmıştır benim için. Müzik hayatımda hakkımda söylenmiş en büyük sözdür. Rahmetli Celâl Bey'e ve bu kitapta şarkıcı adımla yer almamı sağlayanlara teşekkür ederim.

Asıl adım Melahat'tir. Ne yazık ki o kadar istememe rağmen liseden sonra müzik hayatım aynı şekilde gitmedi. Babam bu özlemlerimi anlamadığı, üniversiteye giremediğimi görüp beni evlendirmek istediği, sık sık dövdüğü için on dokuz yaşımda evden kaçıp kendi istediğimle evlendim. İlk kocam da benim gibiydi: Babası Şişli Belediyesi'nde hademeydi; ama o da müziğe meraklıydı. Ne yazık ki ne bu ilk evlilik ne ikincisi, ne de sonraki ilişkilerim, müzik hevesleri, parasızlık ve sürekli vaatte bulunup hiçbir

sözünü tutamayan erkekler yüzünden başarısız geçti. Tanıdığım erkeklerin hepsini anlatsam roman olur ve beni de Türklüğe hakaretten hemen yargılarlar. Süleyman'a da çok az anlattım. Sizin de vaktinizi almayacağım.

İki yıl önce Beyoğlu'nda arka sokakta kötü bir yerde Türk pop müziği söylemekte ısrar ediyordum, ama kimse gelmiyordu ve listenin sonundaydım. Türk sanat müziğine ya da halk müziğine geçersem çok başarılı olacağımı söyleyen başka bir küçük gazinonun patronuna kanarak mekân değiştirdim, ama açıkçası gene sondaydım. Süleyman'ı orada, Paris Pavyon'da, şarkı aralarında tanışmak isteyen ısrarcı erkeklerden biri olarak tanıdım. Paris'e aşkta hayal kırıklığına uğramış, başına gelen mutsuzluğu kabul edemeyen ve adına rağmen alaturka müzik seven erkekler gelir. Tabii ki önce yüz vermedim. Ama tek başına olması, her akşam gelmesi, yolladığı buket buket çiçekler, ısrarı ve saf hali beni etkiledi.

Bugün Cihangir Sormagir Sokak'ta dördüncü kattaki apartman dairemin kirasını Süleyman veriyor. Akşamları iki kadeh içtikten sonra Süleyman "Hadi gel seni kamyonetle gezdireyim," der bana. Kamyonetin romantik olmadığını anlamaz, ben de aldırmam. Bir yıl önce sanat müziği söylemeyi ve küçük pavyon şarkıcılığını bıraktım. Süleyman desteklerse yeniden hafif Türk müziğine dönmek istiyorum. Çok da önemli değil.

Geceleri Süleyman'ın kamyonetiyle şehirde gezmeyi çok seviyorum. Ben de onun gibi iki kadehi yuvarlarım ve çakır keyif olunca ikimiz iyi arkadaş oluruz ve aklımıza ne gelirse konuşuruz. Ağabey korkusundan ve ailesinden uzaklaşınca Süleyman sevimli, eğlenceli biri olur.

Beni Boğaz'a inen dik yokuşlardan çıkarır, dar sokaklardan geçirir, kamyoneti sağa sola kıvırır.

"Yapma Süleyman, polis çevirecek bir gün!" derim.

"Sen merak etme, onların hepsi bizim adamımız," der.

Bazan da onun istediği gibi, "Ayy yapma Süleyman, düşüp öleceğiz," derim. Bir dönem her akşam tekrarlardık bu konuşmayı.

"Niye korkuyorsun Melahat, gerçekten yoldan aşağıya düşeriz mi sanıyorsun?"

"Süleyman, yeni bir Boğaz köprüsü daha yapıyorlarmış. İnanabiliyor musun?"

"İnanılmayacak ne var? Biz de köyden geldiğimizde, bunlar bir şey yapamaz, gariban yoğurtçu diyorlardı," diyerek heyecanlanır

Süleyman. “Şimdiyse aynı adamlar, ağbi o arsayı bize sat diye yalvarıyorlar, iş var mı diye araya hatırlı aracı sokuyorlar. Ben sana bu ikinci köprünün de, bu birincisi gibi en sonunda yapılıp açılacağından nasıl adım gibi emin oldum, söyleyeyim mi?”

“Söyle Süleyman.”

“Vurallar Kültepe ve Duttepe’deki bütün arsaları aldıktan sonra şimdi de köprünün çevre yolunda arsalar alıyorlar da ondan... Daha çevreyolları için istimlaklar bile başlamadı. Ama Vurallar’ın Ümraniye’nin arkalarındaki, Saray ve Çakmak mahallelerindeki arsaları şimdiden ona katlandı. Şimdi yokuşta seni uçuracağım. Korkma Melahat, tamam mı?”

Süleyman’ın âşık olduğu yoğurtçu kızını unutmasına ben yardım ettim. Tanıştığımızda ondan başka bir şey düşünemiyordu. Yengesi Vediha ile şehirde mahalle mahalle gezip evlenecek kız aradıklarını da bana hiç utanmadan anlatır, ben de gülerek dinlerdim: İlk başlarda, arkadaşlarım onunla alay ettikleri ve evlensin de kurtulayım şundan diye düşündüğüm için. Şimdi ise açıkçası, Süleyman evlenirse üzülürüm tabii. Buna rağmen kız görmeye gitmesine aldırmıyorum hiç. Süleyman çok sarhoş olduğu bir gece başörtülü kızlara azgın istekler duyamadığını bana kendi itiraf etti.

“Üzülme, özellikle evli erkeklerde çok görülen bir durum bu,” diye teselli ettim onu. “Televizyonun ve gazete ve dergilerdeki yabancı kadın fotoğraflarının etkisiyle gittikçe yaygınlaşan bir hastalık bu Süleyman, kişisel bir takıntı gibi büyütme.”

Benim takıntımı ise o anlamazdı. “Süleyman, bana emir verir gibi konuşmandan hoşlanmıyorum,” derdim bazan.

“Ben de hoşlanıyorsun zannediyordum...” derdi Süleyman.

“Silahınla oynamaktan hoşlanıyorum, ama benimle öyle kaba ve duygusuz konuşmandan hoşlanmıyorum.”

“Kaba mıyım ben? Duygusuz muyum Melahat?”

“Duyguların var, ama Türk erkekleri gibi, onları ifade edemiyorsun Süleyman. Mesela benim işitmeyi en çok istediğim şeyi söyleyemiyorsun.”

“Evlenmek mi? Başörtüsüne evet diyor musun?”

“Hayır, o konu değil şimdi. Söyleyemediğin öteki şeyi söyle.”

“Ha anladım!”

“Anladınsa söyle o zaman Süleyman... Bu kimsenin bilmediği bir sır da değil... Bak herkes de duymuş artık... Süleyman, ben de biliyorum aslında senin beni çok sevdiğini.”

"Biliyorsan niye soruyorsun?"

"Bir şey sormuyorum. Bir kere daha söylemeni *istiyorum* o kadar... Niye, Melahat seni çok seviyorum, diyemiyorsun?.. Dilin mi eskir?.. Borca mı girersin?"

"Melahat, sen böyle yaptıkça ben daha da çok söyleyemiyorum işte."

12. TARLABAŞI'NDA

DÜNYANIN EN MUTLU ADAMI

Geceleri Mevlut, Rayiha, iki kızları Fatma ile Fevziye hep birlikte aynı yatakta uyuyorlardı. Ev soğuktu ve yorganın içi sıcacıktı. Bazan küçük kızlar daha Mevlut akşam bozaya çıkarken uyumuş oluyorlardı. Mevlut geç vakit eve döndüğünde, iki küçük kızını hâlâ aynı konumda uyuyor bulurdu. Rayiha da sobanın altını kıstığı için yatağın yarı içinde, yarı kenarında televizyon seyrediyor olurdu.

Pencerenin yanında çocuklar için ayrı küçük bir yatak vardı, ama oraya konar konmaz iki kız yalnızlık korkusuyla ağlamaya başlıyorlardı. Mevlut onların itirazlarına çok saygı duyuyordu, "Bu yaşta yalnızlıktan korkuyorlar, görüyor musun?" diyordu Rayiha'ya. Çocuklar alışmışlardı; büyük yatakta bir uyudular mı top atsan uyanmıyorlardı. Ama kendi yataklarında en küçük tıpırtıdan huzursuz olarak uyanır, ağlamaya başlar, Mevlut ile Rayiha'yı da uyandırır, asıl büyük yatağa konmazlarsa susmazlardı. Mevlut da Rayiha da bir süre sonra hep birlikte yatmanın herkese daha iyi geldiğini görmüşlerdi.

Mevlut eski bir Arçelik gaz sobası almıştı. Aslında odayı hamam gibi ısıtabilirdi, ama çok yanarsa da çok gaz masrafı oluyordu. (Rayiha sobanın üzerine, ısıtacağı yemek tenceresini koyardı.) Rayiha gazı üç sokak aşağıda, Dolapdere'de bir Kürt'ün dükkânından alıyordu. Doğu'daki savaşın kızışıp büyüdüğü yıllarda Mevlut Tarlabaşı'nın aile aile, sokak sokak Kürt göçmenlerle doluşunu gördü. Bunlar Ferhat gibi ılımlı değil, sert insanlardı. Savaşta köyleri boşaltılmış, yakılmıştı. Mevlut o mahallelere bu yeni ve yoksul insanlar hiç boza almadığı için az gidiyordu artık. Daha sonra esrar,

hap ve uyuşturucu satanlar, tiner koklayan yersiz, evsiz çocuklar da bu sokaklara dadandığı için de oralardan uzaklaştı.

1984 başında Ferhat'ın Samiha'yı taksiyle kaçırmasından sonra Mevlut onu yıllarca hiç görmedi. Çocukluk ve gençliklerinde yakın arkadaşlık ettikten sonra bu tuhaf bir şeydi: Mevlut arada bir Rayiha'ya bu durumu açıklayan bir şeyler mırıldanıyor, "Çok uzaklara gitti onlar," diyordu. Uzaklığın asıl nedeninin Ferhat'ın karısı Samiha'yı düşünerek yazdığı mektuplar olduğunu Mevlut açık bir şekilde çok az düşünüyordu.

Ayrıca İstanbul'un dur durak bilmeden büyümesinin aralarına girdiği de doğruydu. Otobüse binip birbirlerini görmek ve geri dönmek yarım gün sürecekti. Mevlut, Ferhat'ı hem özlüyordu hem de ona küskünlüğünün ana nedeni sürekli değişiyordu. Ferhat niye beni aramıyor, diye soruyordu kendine. Bu da pekâlâ onun suçlu olduğunun kanıtıydı. Mevlut, yeni evlilerin Gazi Mahallesi'nde mutlu olduğunu, hatta Ferhat'ın Gaziosmanpaşa'da bir lokantada garsonluk yaptığını öğrenince de bir kıskançlığa kapıldı.

Mevlut bazı geceler iki saat boza sattıktan sonra boş sokaklarda biraz daha çalışabilmek için evde kendisini bekleyen mutluluğu hayal ederdi. Yatağın ve odanın kokusunu, kızları Fatma ile Fevziye'nin yorganın içinde çıkardıkları sesleri, uyurken Rayiha ile birbirlerine dokunuşlarını, tenlerinin birbirlerine ateş gibi değişini aklından geçirdiği zaman bile mutluluktan gözlerinin sulanmak üzere olduğunu hissederdi. Eve dönünce, bir an önce pijamalarını giyip büyük sıcak yatağın içine girmek isterdi. Ne kadar iş yaptığından, sokakların havasından, boza verdiği evlerde karşılaştığı şeylerden birlikte televizyona bakarlarken söz eder, günün hesabını Rayiha'ya verip kendini onun şefkatli ve dikkatli bakışlarına teslim etmeden gecenin sonunu hiç getirmezdi.

Televizyona bakarlarken, "Şekeri fazla diyorlar," derdi Mevlut alçak sesle, o günkü bozanın kıvamını kastederek. "Ee ne yapayım, dünden kalan boza çok ekşiydi," derdi Rayiha her zamanki gibi, kendi hazırladığı karışımı savunurdu. Ya da Mevlut ta mutfağına çağrıldığı bir apartman dairesinde kendisine sorulan tuhaf bir şeye aklının takıldığını söylerdi. "Bunu sen mi aldın?" demişti bir gece yaşlı bir hanımefendi önlüğünü işaret ederek. Neyi kastetmişti? Önlüğün rengini mi? Ya da kadın giyeceği olmasını mı?

Tıpkı gece sokaklarda gördüğü şehir gölgeleri gibi, vahşi kayalıklar benzeri ücra sokaklar gibi, gecenin bir saatinden sonra bü-

tün dünyanın gölgelerden yapılmış esrarlı bir yere dönüştüğünü Mevlut görüyordu: Televizyonda birbirlerini kovalayan bu arabalar karanlık arka sokaklar kadar tuhaftı; ekranın sol köşesindeki şu uzak ve kara dağlar acaba dünyanın hangi köşesindeydi; bu köpek niye koşuyor, koşan köpek niye televizyona çıkıyor, şuradaki yalnız kadın niye tek başına ağlıyordu?

Rayiha. Bazan gecenin tam ortasında Mevlut yataktan çıkar, odanın ucundaki masanın üzerinden sigarasını alır, yakar, perdeyi aralar, sokağı seyrederek sigara içerdi. Yattığım yerden sokak lambasının ışığında onu görür, ne düşündüğünü merak eder, yatağa dönmesini isterdim. Düşüncelere dalıp Mevlut yatağa dönmezse, yerimden kalkar, bir bardak su içer, kızların üzerini örterdim. O zaman Mevlut düşüncelerinden utanmış gibi yatağa geri dönerdi. "Bir şey yok," derdi bazan. "Düşünüyorum işte."

Yazları Mevlut akşamları *bizimle* birlikte olduğu için memnundu hayatından. Ama o söylemez, ben söyleyeyim: Yazları kışlardan da az kazanıyorduk. Mevlut evde sineklere, gürültüye ("Dışarısı daha sessiz," derdi) ve yukarıda açılan cadde için yapılan yıkımlardan gelen toza aldırmadan pencereleri bütün gün açık tutar, bir yandan televizyona, bir yandan arka bahçede, sokakta, ağacın tepesinde oynayan kızların cıvıltısına kulak kesilir, onlar aralarında kavgaya tutuşunca yukarıdan müdahale ederdi. Bazı akşamlar durup dururken kafası bir şeye atar, sinirlenirse kapıyı çat vurup çıkar (kızlar artık alışmışlardı buna, ama gene de her seferinde biraz korkarlardı), ya kahveye kâğıt oynamaya gider ya da sokak kapısından kaldırıma inen üç basamaklı dar merdivenlere oturup sigara içerdi. Bazan arkasından ben de iner, yanına otururdum. Bazan çocuklarla hep birlikte sokağa inerdik. Onlar sokakta, bahçede, her yerden anında çıkıp gelen arkadaşlarıyla oynarken ben merdivenlere oturur, tam üstümüzdeki sokak lambasının ışığında Mevlut'un Kabataş'ta satacağı pilav için pirincin taşını ayıklardım.

Sokağın iki ev karşısında aşağıda yaşayan komşu kadın Reyhan Abla ile ahbaplığı böyle merdivenlerde otururken ilerlettik. Reyhan Abla bir gece cumba penceresinden başını uzatıp, "A senin oradaki sokak lambası bizim evdeki lambadan kuvvetli!" deyip, el işini alıp sokağa indi, basamaklarda yanıma oturdu. Reyhan Abla, "Doğuluyum ama Kürt değilim," derdi, ama tam nereli olduğunu yaşı gibi saklardı. Benden on on beş yaş büyüktü en azından. Bazan

pirincin taşını ayıklayan elime hayranlıkla bakar, "Rayiha, çocuk gibi ellerin var, tek bir kırışığı yok maşallah. Hem de ne hızlı hareket ediyorlar, güvercin kanatları gibi..." derdi. "Sen el işi yapsan, inan bugün benden de, melek kocandan da daha çok kazanırsın. Bizimki zaten, bu el işinden onun polislik maaşından daha çok kazandığım için bana o kadar içerliyor..."

On beş yaşındayken babası kimseye sormadan bir günde onu bir keçe tüccarına vermiş, elinde bohça onunla Malatya'ya yerleşmiş, annesiyle babasını, ailesini bir daha görmemiş. Kendisini öyle satıverdikleri için kızardı onlara, yedi çocuklu çok yoksul bir aile olmalarını mazeret olarak kabul etmez, hâlâ sanki karşılarındaymışlar gibi onlarla tartışırdı. "Kızlarını istemediği adama değil vermek, uzaktan bir kere olsun onu göstermeyen ne iyi analar babalar var Rayiha," derdi başını sallayarak ama gözünü elindeki ince işten hiç ayırmadan. İlk kocasına onu satarken resmi nikâh şartı koymadığı için de kızardı babasına. Kaçarak evlendiği ikinci kocasına resmi nikâh şartını kendi koymuş ve başarmıştı. "Keşke dayak şartını da akıl etseydim," derdi bazan gülerek. "Mevlut'un kıymetini bil."

Hiç dayak atmayan Mevlut gibi bir erkeğin var olabileceğine Reyhan Abla bazan inanamaz gibi yapar, bunda benim de payım olması gerektiğini söylerdi. "Melek kocamı" nasıl bulduğumu –birbirimizi bir düğünde uzaktan bir kere görüp nasıl beğendiğimizi, Mevlut'un bana askerden aracılarla nasıl mektup yolladığını– yeniden anlattırırdı. İkinci kocası dayağı rakı içtikten sonra attığı için, rakı sofrasını kurduğu geceler kocasının birinci kadehini bitirmesini beklerdi. Dayağın ilk habercileri olan polislikte sorgu hatıraları, anlayışsızlık suçlamaları ve kötü sözler başlayınca masadan kalkar, el işini alıp yanıma gelirdi. Bazan ben yukarıda olurdum, Reyhan Abla'nın aşağıda merdivenlerde oturduğunu, kocasının (Necati Ağabey) nazik bir dille "Reyhan gülüm, ne olur eve gel, içmeyeceğim söz," demesinden anlardım. Bazan ben de kızları alıp merdivenlere onun yanına inerdim. "Aman iyi ki geldin, birlikte oturalım, birazdan sızıp uyur bizimki," derdi Reyhan Abla. Mevlut'un boza sattığı kış akşamlarında ise benimle, kızlarla televizyonun karşısına oturur, geç saatlere kadar çekirdek yiyip hikâyeler anlatarak kızları eğlendirir, güldürürdü. Geç saat Mevlut gelince her seferinde, "Maşallah, aile saadetinize nazar değmesin!" diyerek gülümserdi ona.

Mevlut, hayatının en mutlu yıllarını yaşadığını bazan seziyor, ama bu bilgiyi aklının yalnızca bir köşesinde tutuyordu. Mutlu olduğunu düşünürse onu kaybedebilirdi. Zaten hayatta öfkelenip söylenecek ve o anki mutluluğunu insana unutturacak o kadar çok şey oluyordu ki: Reyhan Abla'nın geç saatlere kadar oturup her şeye burnunu sokmasına sinir oluyordu. Televizyon seyrederken Fatma ile Fevziye'nin aralarında kavgaya tutuşup önce bağrışmaya, sonra ağlamaya başlamalarına sinirleniyordu. "Yarın akşam misafir var, sekiz on bardak boza bekliyoruz," dedikten sonra, ertesi akşam kapı duvar sessizliğe bürünüp, soğukta zili çalan Mevlut'a kapı bile açmayan alçaklara öfkeleniyordu. Kürt militanların Hakkari'de askeri kamyonetlere saldırısında ölen Kütahyalı çocuğun hıçkırıklarla ağlayan annesini televizyonda görünce öfkeleniyordu. Rusya'da Çernobil patladı, rüzgâr da kanserli bulutları şehrin tepesine getirdi diye İstanbul sokaklarında pilav almaktan, boza içmekten çekinen korkaklara sinir oluyordu. Elektrik telinin bakırını plastiğinin içinden çekip çıkarıp yaptığı ince tel ile tamir ettiği plastik bebeğin kolunu kızlarının gene kopardığını görünce sinirleniyordu. Televizyon anteni rüzgârda kıpırdıyor diye ekranda benek benek karlar belirince sabrediyor, ama bütün görüntüler gölgeli ve bulamaç gibi olunca sinirleniyordu. Tam türkü söylenirken mahallede birden elektrikler kesilince öfkeleniyordu. Başbakan Özal'a suikast haberinin tam ortasında, polislerin kurşun yağdırdığı suikastçı yerlerde titreye sıçraya kıvranırken (bu sahneyi ekranda en azından yirmi kere görmüştü Mevlut) Hayat yoğurdunun reklamı başlayınca sinirleniyor, yanında oturan Rayiha'ya "Sokaktaki satıcıları ilaçlı yoğurtlarıyla bu alçaklar bitirdi," diyordu.

Rayiha, "Yarın sabah kızları al, sokağa çıkar, ben de rahat bir temizlik yapayım," derse Mevlut bütün bu kötülükleri unuturdu. Çünkü Fevziye kucağında, Fatma'nın küçük eli kendi nasırlı avucunun içinde sokaklarda yürürken dünyanın en mutlu adamı gibi hissederdi kendini. Pilav satışından döndükten sonra, çocukların konuşmalarını dinleyerek şöyle bir uyuyakalmak, uyanıp kızlarla oyun oynamak (el kimin eli, elim sende, vs) ya da bu hazları düşünürken yepyeni bir müşteri tarafından gece sokakta "Bozacı, ver bakayım bir bardak!" diye durdurulmak mutlu ederdi Mevlut'u.

Hayatın kendiliğinden verdiği nimetleri hiç sorgulamadan şükranla kabul ettiği bu yıllarda Mevlut zamanın ağır ağır akışını, bazı ağaçların kuruyuşunu, bazı ahşap binaların birden yok oluşunu,

çocukların futbol oynadığı, satıcıların ve işsizlerin öğle uykusuna yattığı boş arsalara altı yedi katlı binalar dikildiğini, sokaklara daha büyük reklam panoları ve afişler asıldığını tıpkı mevsimlerin geçişi, yaprakların sararıp dökülüşü gibi ancak belli belirsiz fark ederdi. Tıpkı boza mevsiminin ya da futbol liginin gene bitmekte olduğunu ancak son anda fark etmesi, Antalyaspor'un 1987 yılında küme düşeceğini son hafta, pazar akşamı anlaması gibi. Ya da şehrin caddelerinde 1980'deki askeri darbeden sonra yavaş yavaş pek çok üst geçit yapılmasını ve bu geçitlere vatandaşı yönlendirmek için kaldırımların kenarlarına demir parmaklıklar dikilmesini, bir gün Halaskargazi Caddesi'nin bir yanından öteki yanına bir türlü geçemeyince fark etmesi gibi. Belediye başkanının Taksim'den Tepebaşı'na geniş bir cadde açacağını, caddenin Tarlabaşı boyunca kendi sokaklarından beş sokak yukarıdan geçerek Taksim ile Şişhane'yi birleştireceğini kahvedeki konuşmalardan ve televizyondaki tartışmalardan işitmişti Mevlut, ama hakiki bir şey gibi düşünmemişti. Rayiha'nın mahallenin eskilerinden ve geveze kadınlardan getirdiği bilginin çoğunu da zaten Mevlut sokaklardan, kahvede konuşulanlardan ve Çiçek Pasajı, Balık Pazarı, İngiliz Konsolosluğu arasındaki yüz yıllık eski, küflü, karanlık apartmanlarda yaşayan ihtiyar Rum kadınlarından biliyordu.

Kimse hatırlamak, söylemek istemiyordu, ama eskiden Tarlabaşı bir Rum-Ermeni-Yahudi ve Süryani mahallesiydi. Taksim'in arkasından Haliç'e inen ve ortasından, her mahallede başka bir ad alan (Dolapdere, Bilecikdere, Papazköprü, Kasımpaşa Deresi), ama üstü betonla kapatıldığı için adlarıyla birlikte unutulan bir dere akan vadinin diğer yanı olan Kurtuluş, Feriköy sırtında altmış yıl önce, 1920'lerin başında sadece Rum ve Ermeniler yaşardı. Cumhuriyet'ten sonra Beyoğlu'nun gayrimüslimlerine ilk darbe 1942 yılındaki Varlık Vergisi'yle indirilmiş, II. Dünya Savaşı'nda Alman etkisine iyice açık olan hükümet Tarlabaşı'nın Hıristiyan ahalisinin çoğuna ödeyemeyecekleri kadar yüksek vergiler salmış, ödeyemeyen Ermeni, Rum, Süryani ve Yahudi erkeklerini de tutuklayıp Aşkale'deki çalışma kamplarına yollamıştı. Mevlut, vergisini ödeyemediği için dükkânını Türk çırağına devredip çalışma kampına giden ya da sokaklardaki aramalara yakalanmamak için aylarca evinden çıkmayan eczacıların, mobilya ustalarının, ailesi yüzlerce yıldır buralarda yaşayan Rumların hikâyelerini çok dinlemişti. 1955'in 6-7 Eylül'ünde Yunanistan ile Kıbrıs kavgası sırasında eli

sopalı ve bayraklı kalabalıklar tarafından kiliselerin, dükkânların yağmalanıp tahrip edilmesinden, papazların kovalanıp kadınların ırzına geçilmesinden sonra Rumların çoğu Yunanistan'a gitmiş, gitmeyenler de 1964'te hükümetin bir kararnamesi ile evlerini, ülkeyi yirmi dört saatte terk etmek zorunda kalmışlardı.

Bu hikâyeleri, mahallenin eski sakinleri, meyhanede geç vakit iyice içtikten sonra, ya da boş evlere yerleşenlerden şikâyetçi olanlar fısıldayarak anlatırdı. "Eski Rumlar, Kürtlerden daha iyiydi," sözünü işitmişti Mevlut; hükümet seyirci kaldığı için işte şimdi Afrikalılar, yoksullar geliyordu Tarlabaşı'na; bakalım daha neler olacaktı.

Ama Yunanistan'a yollanmış Rumlardan bazıları hâlâ tapu sahibi oldukları kendi evlerini görmeye İstanbul'a, Tarlabaşı sokaklarına geldiklerinde çok da iyi karşılanmazlardı. Kimse onlara "Evinize, Anadolu'dan göç eden yoksul Bitlisliler, Adanalılar yerleşti!" demek istemez, böylece en iyi niyetliler bile eski tanıdıklarından utançla kaçardı. Evinin kirasını almaya çalışacak diye öfkelenenler, düşmanca tavır takınanlar da olurdu, kahvehanede birbirlerine sarılıp birlikte yaşadıkları eski güzel zamanları gözyaşları ile hatırlayanlar da. Ama bu duygusal anlar kısa sürerdi. Rumların boş evlerine sızıp yerleşme, oraları Anadolu'dan gelen yoksullara kiralama işini devlet ve polis ile örgütleyen çeşit çeşit haydut çetesinin, sokaklardaki çocukları ayarlayıp onlara eski evlerini ziyaret eden Rumları yuhalatıp taş attırdıklarını da görmüştü Mevlut. Böyle durumlarda Mevlut'un içinden önce herkes gibi "Durun çocuklar, yapmayın, yazık," demek gelirdi. Ama hem çocuklara söz geçiremeyeceğini, hem de onları kışkırtanların arkasında kendi ev sahibi olduğunu da hatırlayınca kafası karışır, "Rumlar da zaten Kıbrıs'a el koydular," gibi tam ne olduğunu bilmediği bir haksızlığı düşünerek olay yerinden yarı utanç yarı öfkeyle uzaklaşırdı.

Yıkımlar, herkese hoş gözüken temizlik, modernlik sözleriyle ilan edildi. Sahipsiz evlere yerleşen haydutlar, Kürtler, Çingeneler, hırsızlar temizlenecek, esrar ve uyuşturucu yuvaları, kaçakçı depoları, randevuevleri, bekâr odaları, kanunsuz işlere yataklık eden viraneler yıkılacak, yerine Tepebaşı'ndan Taksim'e beş dakikada gideceğin altı şeritli bir yol yapılacaktı.

İstimlak kararlarına davalarla direnen Rumların avukatları ve yüz yıllık binaları korumak için mücadele eden birkaç üniversite öğrencisiyle mimarlık örgütünün sesi fazla duyulmadı. Basını da yanına alan belediye başkanı, bir yıkım aracının direksiyonuna

kuruldu, mahkemeden yıkım kararı geciken eski evlerden birini, üzerine Türk bayrağı asılmış dozerin kepçesiyle yıkmaya alkışlar arasında başladı. Yıkımlar sırasında Mevlutların beş sokak aşağıdaki evinin kapalı pencereleri arasından bile içeri sızan bir toz çıkıyordu. Buldozerlerin çevresinde işsizler, tezgâhtarlar, geçerken bakanlar ve çocuklardan oluşan bir meraklı kalabalığı ve onlara ayran, simit, mısır sunan satıcılar hiç eksik olmadılar.

Mevlut pilav arabasını tozdan uzak tutmak isterdi. Yıkım yılları sırasında gürültülü, kalabalık yerlere hiç uğramadı. Açılmakta olan altı şeritli bulvarın Taksim tarafındaki altmış yetmiş yıllık büyük apartman binalarının yıkılışı etkiledi en çok onu. İstanbul'a ilk geldiğinde, bu binaların Taksim'e bakan yüzündeki dev reklam panosunda, altı yedi kat yüksekliğinde, beyaz tenli, kumral saçlı, iyi yürekli bir kadın Mevlut'a Tamek domates ketçap ve Lux sabunları ikram ederdi. Mevlut dev kadının sessiz fakat ısrarcı bir şefkatle kendisine gülümsemesini sever, Taksim Meydanı'na her çıkışında onunla göz göze gelmekten hoşlanırdı.

Kumral kadını taşıyan binayla birlikte altındaki ünlü sandviççi Kristal Büfe yıkıldığı için de bir hüzün duydu Mevlut. Kristal Büfe İstanbul'un en çok ayran satılan büfesiydi. Kendi buluşları acılı köfteli ve salçalı hamburgerden iki kere (biri ikramdı) yemişti Mevlut, yanında ayranlarından da içmişti. Ayran için yoğurdu Cennetpınar'a komşu İmrenler köyünden Beton lakaplı ve iriyarı iki kardeş verirdi. Beton Abdullah ve Nurullah kardeşler yalnızca Kristal Büfe'yi değil, Taksim, Osmanbey ve Beyoğlu'nda çok yoğurt satın alan bir dizi büyük lokanta ve büfeyi kendilerine bağlamışlar, yoğurt şirketleri cam kaplar ve tahta kasalar taşıyan kamyonlarla dağıtıma başlamadan önce, 1970'lerin ortasına kadar çok para kazanıp Kültepe, Duttepe ve Anadolu yakasında arsalar çevirmişler, sonra sokak yoğurtçularıyla birlikte iki yılda piyasadan ve sokaklardan silinip gitmişlerdi. Mevlut kendisinden çok daha becerikli olan, geceleri boza satmaya ihtiyacı bile olmayan becerikli ve zengin Beton kardeşleri kıskandığını, Kristal Büfe'nin yıkılmasını onlara verilmiş bir ceza olarak görmesinden anladı.

Yirmi yıldır İstanbul'daydı Mevlut. Yeni yollar, yıkımlar, binalar, büyük reklamlar, dükkânlar, yer altı, yer üstü geçitleri ile şehrin bu yirmi yılda tanıdığı, alıştığı eski yüzünün yok olduğunu gördükçe buna üzülüyor, ama daha çok şehirde kendisi için bir şey yapıldığı duygusuyla bir sevinç duyuyordu. Şehri, kendinden önce

yapılmış ve kendisinin dışarıdan gelip içine girdiği bir yer olarak görmüyordu. İstanbul'u kendisi içinde yaşarken yapılan ve gelecekte çok daha güzel, temiz ve modern bir yer olarak hayal etmekten hoşlanıyordu. Kendisi köydeyken, daha doğmadan önce yapılmış, yarım yüzyıllık, asansörlü, kaloriferli, yüksek tavanlı eski binalarda oturanları sever, o insanların kendisine daha iyi davrandıklarını hiç unutmazdı. Ama o eski İstanbul yapılarında hâlâ şehrin yabancısı olduğunu hatırlıyordu. Eski apartmanların kapıcıları kendisine bilerek olmasa da herkesten daha küçümseyici davrandığı için oralarda yanlış bir şey yapmaktan korkuyordu. Öte yandan, eski şeyleri seviyordu: Kenar mahallelerde boza satarken keşfettiği mezarlıkların havası, yosun tutmuş cami duvarları, pirinç muslukları tıkanıp kurumuş kırık çeşmelerin üzerindeki anlaşılmaz Osmanlıca yazılar hoşuna gidiyordu.

Bazan, şehre gelen herkes zenginleşir, mal mülk, ev arsa edinirken, o kadar çalışmasına rağmen kendisinin ancak geçinebildiği, pilavcılıktan aslında para kazanamadığı aklına geliyor ve o zaman Allah'ın kendisine verdiği mutlulukla yetinmemenin nankörlük olacağını düşünüyordu. Bazan, ki seyrek oluyordu bu, mevsimlerin değiştiğini, kışın bittiğini leyleklerin geçmesinden anlıyor ve yavaş yavaş yaşlandığını hissediyordu.

13. SÜLEYMAN ORTALIĞI KARIŞTIRIYOR

BÖYLE BİR ŞEY OLDU MU OLMADI MI?

Rayiha. Artık kızlarımı, Fatma ile Fevziye'yi Vediha Teyzelerini görsünler, sokaklarda bahçelerde dut yiyip koşup oynasınlar diye otobüse bindirip (ikisine bir bilet) Duttepe'ye götüremiyorum. En son gidişimde, iki ay önceydi, Süleyman bir ara beni bir köşede sıkıştırdı, önce Mevlut'u sordu, iyi dedim. Sonra her zamanki gibi şakaya vurarak Ferhat ile Samiha'ya getirdi sözü.

"Kaçtıklarından beri görmüyoruz biz de onları, inan Süleyman Ağbi," diye her zamanki yalanı söyledim ona.

"Aslında inanıyorum onları görmediğine," dedi Süleyman. "Mevlut da istemez artık Ferhat ile Samiha'yı görmeyi. Biliyor musun niye?"

"Niye?"

"Sen de biliyorsundur Rayiha. Mevlut askerden o mektupları aslında Samiha'ya yazıyordu."

"Nasıl?"

"Sana versin diye onları Vediha'ya verirken birkaç tane mektuba gözüm takıldı da okudum. Orada Mevlut'un anlattığı gözler senin gözlerin değil Rayiha."

Bunları söylerken, sanki her zamanki şakacı tavırlarımızla hep birlikte eğleniyormuşuz gibi sırıtıyordu. Ben de gülüverdim, sanki şakaymış gibi. Hatta Allah yardım etti de lafın altında kalmadım ve şöyle dedim: "Mevlut mektupları Samiha'ya yazmışsa sen niye onları bana getirdin?"

Süleyman. Aslında zavallı Rayiha'yı mutsuz etmek istemezdim. Ama en sonunda gerçeği bilmek her şeyden önemli değil midir? Rayiha o gün benle bir daha konuşmadı, Vediha ile vedalaştı, kızlarını alıp gitti. Bize geldiklerinde, geç kalmasın, Mevlut akşam evde niye kimse yok diye kavga çıkarmasın diye bazan onları kamyonete bindirip Mecidiyeköy otobüs durağına alelacele ben yetiştiririm. Mevlut'un kızları bayılır kamyonetle gezmeye. Ama Rayiha o gün bana bir allahaısmarladık bile demedi. Eve varınca Mevlut'a, "Sen o mektupları aslında Samiha'ya mı yazdın?" diyeceğini hiç sanmam. Önce biraz ağlar. Ama sonra biraz düşünürse, benden öğrendiği şeyin doğru olduğu sonucuna varır.

Rayiha. Eve dönerken Mecidiyeköy-Taksim otobüsünde Fevziye kucağıma, Fatma yanıma oturdu. Ben hiçbir şey söylemesem de kızlar anneleri mutsuz, huzursuz olunca hemen anlarlar. Kaşlarımı çattım, "Vediha Teyzenize gittiğimizi söylemeyin babanıza, olmaz mı?" dedim eve yürürken. Belki de beni Süleyman'ın yalanlarından uzak tutmak için Mevlut Duttepe'ye gitmemi istemiyor diye düşündüm. Ama evde, Mevlut'un çocuksu iyi yüzünü görür görmez anladım Süleyman'ın yalan söylediğini. Ertesi sabah kızlar bahçede oynamaya çıkınca, Mevlut'un beni kaçırdığı gece Akşehir Tren İstasyonu'nda bana bakışı aklıma geldi ve huzursuz oldum... Kamyoneti o gün kullanan da Süleyman'dı.

Ama mektupları sakladığım köşeden çıkarıp okumaya başlayınca içim rahat etti: Çünkü Mevlutçuğum evimizde yalnız kaldığımızda benimle tam bu mektuplarda yazdığı gibi konuşur. Böylece Süleyman'ın yalanına kandığım için suçluluk duydum.

Ama sonra mektupları Süleyman'ın bana getirdiği, kaçmaya Vediha üzerinden beni onun ikna ettiği aklıma gelince kafam gene karıştı. "Ben de bir daha da hiç gitmem Duttepe'ye" dedim kendi kendime.

Vediha. Bir gün, Mevlut'un pilav satmaya çıkış saatinden az sonra, bir öğle, kimseye söylemeden evden çıkıp, otobüse binip Tarlabaşı'na koşa koşa Rayiha'ya gittim. Beni görünce kız kardeşim öyle sevindi ki gözlerinden yaşlar geldi. Başını ahçı gibi sarmış, bir elinde iri bir çatal, dumanlar ve kokular içinde tavuk kızartıyor, bir yandan da etrafı dağıtan kızlarına bağırıyordu. Kızları ben öpüp sevdikten sonra bahçeye yolladı. "Çocuklar sırayla hasta oldu da o yüzden gelemedik," dedi. "Mevlut'un ziyaretlerimden haberi yok."

"E Rayiha, Korkut da beni hiç bırakmıyor sokağa, hele Beyoğlu'na hiç bırakmıyor. Nasıl göreceğiz birbirimizi?"

"Senin oğlanlar, Bozkurt'la Turan benim kızlara çok işkence ettiler ya bir sefer," dedi Rayiha. "Fatma'yı ağaca bağlayıp ok atıp kaşını yardıkları zaman... Bizimkiler artık korkuyorlar senin oğlanlardan."

"Artık merak etme Rayiha; ben çok dövdüm onları, senin kızlara dokunmayacaklarına yeminler ettirdim. Zaten Bozkurt ile Turan öğleden sonra dörde kadar okuldalar artık. Doğru söyle Rayiha, bu yüzden mi gelmiyorsun bize, yoksa Mevlut mu bırakmıyor?"

"Mevlut'un bir günahı yok. Sen o Süleyman'ın fitne fesatına bak asıl. Sözümona Mevlut askerden mektupları bana değil, Samiha'ya yazmış."

"Canım Rayiha, bırak sen Süleyman'ın bu aptallıklarını..."

Rayiha hasır dikiş sepetinin dibinden bir hamlede mektup tomarını çıkardı, eskimiş zarflardan birini gelişigüzel açtı: "Canım ciğerim, bir tanem, güzel gözlü Rayiha Hanım," diye okudu ve ağlamaya başladı.

Süleyman. Mahinur'a en çok aileme laf sokuşturduğu, bizlerin daha dün köyde yaşadığımızı söylediği zaman hasta oluyorum. Sanki kendisi memur kızı, konsomatris değil de paşa kızı, bir doktor hanımı. İki kadehten sonra benim bir lafıma takıyor, "Sen köyde çoban mıydın?" diyor, çok ciddi bir tavırla merak eder gibi kaşlarını kaldırıyor. "Gene rakıyı fazla kaçırdın," diyorum.

"Ben mi? Sen benden daha çok içiyorsun, içince eline koluna da hâkim olamıyorsun. Bir daha vurursan ben de maşayla vuracağım."

Eve döndüm. Annem ile Vediha televizyonda Gorbaçov ve Bush'un öpüşmesini seyrediyorlardı. Korkut yoktu, son bir kadeh daha içeyim diyordum ki Vediha beni mutfakta kıstırdı.

"Bana bak Süleyman," dedi, "Rayiha'nın ayağını kesersen bu evden, affetmem seni. Zavallı Rayiha bu senin yalanlarına, saçma şakalarına inanıyor, ağlıyor."

"Peki Vediha. Bir daha konuşmam Rayiha ile. Ama her şeyin önce bir doğrusunu hatırlayalım, sonra da kimsenin kalbi kırılmasın diye yalan söyleyelim."

"Süleyman, farz edelim ki Mevlut *hakikaten* Samiha'yı gördü, âşık oldu ona, ama adını yanlışlıkla Rayiha sandığı için de mektubun başına Rayiha yazdı."

"Evet, aynen öyle..."

"Hayır, büyük ihtimal sen de bile bile yanılttın onu..."

"Ben Mevlut'un evlenmesine yardım ettim sadece."

"Şimdi bunları hatırlamanın kime ne faydası var?.. Zavallı Rayiha'yı üzmekten başka?"

"Vediha, bana uygun bir kız bulmak için bu kadar uğraştın. Şimdi de doğruyu kabul et."

"O senin dediklerinin hiçbiri olmadı," dedi Vediha sert bir ifadeyle. "Ağabeyine de söyleyeceğim. Bu konu burada biter. Tamam mı?"

Fark ettiğiniz gibi, Vediha beni korkutmak istediği zaman "Korkut" diye değil, "ağabeyin" diye söz eder kocasından.

Rayiha. Günün ortasında bir yerde, mesela kulağı ağrıyan Fatma'ya iyi gelir diye sıcak bez hazırlarken, yaptığım şeyi birden unutuyorum ve dikiş kutusuna koşup dibindeki mektup tomarından birini çekip Mevlut'un benim gözlerim için "Kars'taki dağlar kadar hüzünlü" dediğini okuyorum. Bazı geceler Mevlut'un eve dönmesini bekler, bir kulağım Reyhan Abla'nın sohbetinde, bir kulağım yataktaki kızların hırıltılı, öksürüklü soluk alıp verişlerindeyken birden sanki rüyadaymışım gibi yerimden kalkıyorum ve Mevlut'un benim için "Artık başka göz, artık başka bir güneş istemem" dediğini okuyorum. Sabah Balıkpazarı'nda Tavukçu Hamdi'nin tavukları kesip, tüylerini yolup derisini pis kokular içinde tütsüleyişini Fatma ve Fevziye ile seyrederken Mevlut'un benim için "gül kokulu, mis kokulu, adı gibi kokulu" dediğini hatırlayarak rahatlıyorum. Lodosun bütün şehri lağım ve yosun kokusuyla kokuttuğu ve gökyüzünün çürük yumurta rengine büründüğü günlerde ise içim kararırsa,

Mevlut'un benim gözlerim için "esrarlı geceler kadar karanlık ve pınarlar kadar berrak" dediğini okuyorum.

Abdurrahman Efendi. Kızlarımı evlendirdikten sonra köyde hayatın tadı kalmadığı için uygun zamanlarda İstanbul'a gidiyorum. Teneke misali zangır zangır titreyen otobüslerde uykuyla uyanıklık arasında, acaba istenmediğim yere mi gidiyorum diye acıyla düşünüyorum. İstanbul'da Vediha'da kalıyorum ve asık suratlı Korkut'tan ve yaşlandıkça ruha benzeyen Bakkal Hasan babalarından mümkün olduğunca uzak durmaya çalışıyorum. Parasız pulsuz, yorgun bir ihtiyarım, hayatımda otelde hiç kalmadım. İnsanın bir gece bir kenarda kıvrılıp uyumak için üstüne para vermesini yakışıksız bulurum.

Süleyman ve Korkut'un, kızım Samiha'nın Süleyman ile evlenmesi karşılığında bana hediyeler ve para verdikleri ve Samiha kaçınca onları dolandırmış olduğum doğru değildir. Evet, dişlerimin parasını Korkut verdi, ama ben bu cömertliği kızım Vediha'nın kocasının bir hediyesi olarak gördüm, küçük güzel kızımın başlık parası olarak değil. Samiha gibi bir güzelin başlık parasının takma diş olacağını sanmak da küstahlıktır.

Aktaşlar'ın evine girer çıkarken, bu konulara hâlâ doyamamış olan zavallı Süleyman'dan kaçınmak için çok dikkat ediyordum ki, bir gece beni mutfakta bir şeyler atıştırırken yakaladı. Nedense birbirimize baba oğul gibi sarılıp öpüştük. Babası da çoktan uyuyakaldığı için, sakladığı köşede, patates tenekesinin arkasındaki yarım şişe rakıyı sevinçle bulduk. Bir ara, nasıl oldu hatırlamıyorum, ama sabah ezanına az kalmıştı ki Süleyman'ın sürekli aynı nakaratı tekrarladığını fark ettim. "Beybabacığım, sen harbi adamsın, dürüstçe söyle, böyle bir şey oldu mu olmadı mı?" diyordu. "Aslında Mevlut aşk mektuplarını Samiha'ya yazmıştı."

"Süleymancığım, evladım, önemli olan ilk başta kimin kime âşık olduğu değildir. Evlilikte önemli olan, evlendikten sonra mutlu olmaktır. Bunun için Peygamberimiz, evlenmeden önce kızla erkeğin tanışıp, boş yere sevişip heyecanlarını tüketmelerini ve Kuran-ı Kerim de yetişkin kızların başı açık gezmelerini de yasaklamıştır ya işte..."

"Çok doğru," dedi Süleyman. Bana kalırsa bana hak verdiği için değil, Hazreti Peygamber'li, Kuran-ı Kerim'li bir lafa asla karşı çıkamadığı için.

"Hem bizim âlemimizde," diye devam ettim, "evlenmeden önce kızla erkek birbirlerini hiç tanımadıkları için aşk mektubunun başta kime yazıldığının da önemi yoktur. Mektup bir şekildir, aslında önemli olan gönüldür."

"Yani Mevlut ha Samiha'ya niyet ederek mektup yazmış, ha kısmetine Rayiha çıkmış, fark etmez mi?

"Etmez."

"Allah'ın nezdinde kulunun niyeti çok önemlidir," dedi Süleyman kaşlarını çatarak. "Ekmek bulamadığı için değil, oruç tutmaya NİYET ettiği için aç kalan kişinin orucunu kabul eder Cenab-ı Allah. Çünkü birisi NİYET etmiştir, diğeri etmemiştir."

"Allah'ın gözünde Mevlut ile Rayiha iyi kullardır. Sen merak etme," dedim. "Razıdır onlardan. Allah mutlu olan, azla yetinmeyi bilen kanaatkâr kulunu sever. Zaten onları sevdiği için mutlular, öyle değil mi? Mutluysalar da bize laf söylemek hiç düşmez artık, değil mi Süleyman oğlum?"

Süleyman. Eğer Rayiha o mektupların gerçekten kendisine yazıldığına inanıyorsa, Mevlut'tan niye kendisini babasından istemesini talep etmedi? Kaçırılmaya gerek bile kalmadan hemen evlenirlerdi. Çünkü başka isteyeni hiç yoktu. Buna karşı, Boynueğri Abdurrahman'ın çok para isteyeceği söyleniyor... O zaman da Rayiha evde kalır, asıl güzel küçük kızı Samiha'yı satamazdı. Bu kadar basit. (O en küçük kızın da para etmeyeceği zaten sonra anlaşıldı ama o ayrı konu.)

Abdurrahman Efendi. Bir süre sonra en küçük kızımın yanına, ta şehrin öbür ucuna, Gazi Mahallesi'ne gittim. Süleyman hâlâ takıntı yaptığı için Samiha ile Ferhat'a gittiğimi sakladım ve gerçekten köye dönüyormuşum gibi yaptım. Vediha ile, belki de köyde ölüp öteki dünyaya göçecekmişim gibi kucaklaşıp ağlaştık. Mecidiyeköy'den, elimde çantam Taksim otobüsüne bindim. Trafikte hiç hareket etmediğimiz için tıkış tıkış dolu otobüste sıkışıp bunalan yolcular, araç trafikte durdukça inmek için "Şoför bey kapıyı aç," diye bağırıyor, şoför de "Durakta değiliz," diye açmıyordu. Sık sık çıkan bu kavgaları hiç karışmadan seyrettim. Sonra bindiğim otobüste balık istifi konserve gibi gene öyle ezildik ki Gaziosmanpaşa'da indiğimde kâğıt gibi incelmiştim. Oradan mavi bir minibüsle Gazi Mahallesi'ne hava kararırken vardım.

Şehrin bu ucu sanki daha soğuk ve karanlıktı, bulutlar burada daha alçak ve korkutucuydu. Koşar gibi çıktım yokuşu, bütün mahalle bir yokuştu zaten. Kimsecikler yoktu etrafta, şehrin bittiği yerdeki ormanın ve gölün kokusu geliyordu. Hayalet gibi evlerin arasında çıplak dağların sessizliği vardı.

Kapıyı açan güzel kızımla sarıldık birbirimize ve neden bilmem, ağlamaya başladık. Kızım Samiha'nın mutsuz ve yalnız olduğu için ağladığını hemen anladım. O akşam bile kocası Ferhat eve ancak gece yarısı gelebildi ve ölü gibi yıkılıp yatıp uyudu. Karı koca o kadar çok çalışıyorlar ki, günün sonunda otobüslere binip dağ başındaki bu evde buluşmaya ne halleri kalıyor ne de gönülleri. Ferhat dışarıdan mektupla üniversiteyi en sonunda bitirmiş, Anadolu Üniversitesi diplomasını çıkarıp gösterdi. İnşallah bundan sonra mutlu olurlar. Ama daha ilk akşamdan kaçtı uykum. Zavallı Samihacığımı, güzel akıllı kızımı mutlu edemez bu Ferhat. Yanlış anlamayın, kızımı kaçırdığı için değil, hizmetçilik ettirdiği için ayıplıyordum bu adamı.

Ama Samiha mutsuzluğunun nedeninin gündelikçilik etmek olduğunu da kabul etmiyordu. Sabah kocası işe (ne işi varsa ona) gittikten sonra Samiha hayatından çok memnun gibi davranıyordu. İzin almış benim için. Bana sahanda yumurta kırdı. Arka pencereden kocasının çevirdiği fosforlu araziyi gösterdi. Dağın tepesindeki gecekondu evin küçük bahçesine çıktık; çevremiz beyaz kutulara benzeyen gecekondularla dolu tepelerle çevriliydi. Ta uzaklarda, sisin, fabrika dumanlarının içinde şehrin hatları, çamur içinde yattığı için belli belirsiz görülen bir yaratık gibi, ancak seçiliyordu. "Şu karşı tepeler var ya baba," dedi Samiha, gecekondularla tıkış tıkış çevreyi gösterdi. Üşür gibi titredi. "Beş yıl önce biz buraya ilk geldiğimizde babacığım, bütün bu tepeler bomboştu." Samiha ağlamaya başladı.

Rayiha. "Abdurrahman Dedenizin ve Vediha Teyzenizin sizi görmeye buraya geldiğini söylersiniz akşam babanıza, ama Samiha Teyze'nin geldiğini söylemezsiniz, tamam mı?" dedim kızlarıma. "Niye?" diye sordu Fatma her zamanki bilgiç edasıyla. Sabrım taşıp onlara tokat attığım zamanlarda yaptığım gibi kaşımı çatıp başımı sağa sola hafifçe sallayınca Fatma da Fevziye de sustular.

Babamla Samiha gelince de biri dedesinin göğsüne tırmandı, öbürü de teyzesinin kucağına oturdu. Babam hemen oturup ku-

cağındaki Fatma ile "Kız kaçtı", "Domuz kim, papaz kim?" gibi el parmak oyunları oynamaya, cebinden aynasını, zincirli cep saatini, hiç yanmayan çakmağını çıkarıp bilmeceler sormaya başladı. Samiha ise Fevziye'ye öyle bir güçle sarıldı, onu o kadar çok öptü ki kız kardeşimin içindeki yalnızlık acısını dindirebilmek için kalabalık bir evde yaşaması ve üç dört çocuk doğurması gerektiğini hemen anladım. Hem kızlarımı öpüyor, hem de arada bir "Aman ne biçim eli varmış, bu ne beniymiş!" diyor, ben de her seferinde merak edip Fevziye'nin eline ve Fatma'nın boynundaki bene bakıyordum.

Vediha. "Hadi Samiha Teyzeniz alsın sizi arkadaki konuşan ağaca, perili Süryani kilisesinin avlusuna götürsün," dedim, gittiler. Rayiha'ya artık Süleyman'dan korkmamasını, Bozkurt ile Turan'ın uslandığını, kızlarla bizim eve gelmesini söyleyecektim, babam bambaşka bir konu açtı ve çok kızdık ona.

Abdurrahman Efendi. Bana niye kızıyorlar anlamıyorum. Bir babanın kızlarının mutluluğundan başka bir şeyi düşünmemesinden daha tabii ne olabilir? Samiha kızlarla bahçeye çıkınca, Rayiha ile Vediha'ya, kız kardeşlerinin şehrin ta öbür ucundaki yapayalnız mutsuzluğunu, tek odalık gecekondularına soğuktan, hüzünden ve hayaletlerden başka bir şey girmediğini, orada beş gün kaldıktan sonra daha fazla dayanamayıp köye dönmeye karar verdiğimi söyledim.

"Benden duymuş olmayın ama kız kardeşinize onu mutlu edecek gerçek bir koca lazım."

Rayiha. Bilmiyorum nasıl oldu da o kadar kızdım da birden ağzımdan babacığımın kalbini kıracak sözler çıktı, ben de şaşırdım. "Baba bozma kızın evliliğini," dedim. HİÇBİRİMİZ SATILIK DEĞİLİZ dedim. Bir yandan da babamın aslında haklı olduğunu, zavallı Samiha'nın mutsuzluğunu gizleyecek gücünün bile kalmadığını görüyordum. Bir başka şeyi de ben istemeden kafam kendi kendine düşünüyordu: Bütün çocukluğumuz, gençliğimizde herkesin "en güzeliniz, en gönül yakanınız, dünyanın en güzel kızı" dediği Samiha'nın şimdi parasız, çocuksuz, mutsuz olması, onun aksine Mevlut'la bizim şimdi mutlu olmamız Cenab-ı Hakk'ın bizlerin inancını denemek için kurduğu bir sınav mıdır, yoksa bu onun bu dünyadaki adaleti midir?

Abdurrahman Efendi. SEN NE BİÇİM BABASIN bile dedi Vediha. "Yuva yıkar mıymış hiç bir baba, kızını satıp başlık parası almak için?" Öyle ağır geldi ki sözleri, belki işitmemiş gibi yapmak en iyisidir dedim, ama yapamadım. "Yazıklar olsun," dedim, "yıllarca çektiğim çile, gördüğüm aşağılama, sizleri satıp para kazanayım diye değil, sizleri iyi yaşatacak iyi bir koca bulmak içindi. Kızıyla evlenmek isteyen adamdan para isteyen baba, o kızı yetiştirmek, okula yollamak, giyindirmek ve iyi bir anne olmasını sağlamak için yaptığı masrafları geri almak ister yalnızca. Bu miktar, damat adayının geline ne değer biçtiğini de gösterdiği gibi, toplumda kız çocuklarının eğitimi için ayrılan tek paradır aslında. Anladınız mı şimdi bunu? Bu memlekette babaların hepsi, en moderni bile evladı kız değil erkek olsun diye adaklar adar, şeyhlere gidip büyüler yaptırır, cami cami gezip Allah'a yalvarır. Ama ben her kızımın doğumunda, o kötü ruhlu erkeklerin aksine zil takıp oynamadım mı? Ben herhangi birinize bir kerecik bile bir fiske vurdum mu? Hatta sizlere bir kere bağırdım, bir kere kalbinizi kıracak kötü söz söyledim, gül tenlerinizde bir leke bırakacak kadar hiç sesimi yükselttim mi? Şimdi siz babanızı sevmiyor musunuz? Öyleyse öleyim ben!"

Rayiha. Bahçede kızlarım Samiha Teyzelerine efsunlu çöp tenekesini, içinden solucanlı tren geçen kırık saksıyı, bir vurursan iki kere titreyip ağlayarak cevap veren gözü yaşlı teneke prensesin teneke sarayını gösteriyorlardı. "Ben kızlarımı kafese kapatıp gizleyen kötü bir adamsam, onlar benim ruhum bile duymadan nasıl burnumun dibinde it kopukla mektuplaşıp haberleşebiliyorlar?" dedi babam.

Abdurrahman Efendi. Bütün bu çirkin sözler benim gibi onurlu bir babaya elbette ağır geliyordu. Daha ikindi ezanı okunmadan rakı istedim. Kalkıp buzdolabının kapısını açınca Rayiha "Mevlut rakı içmez babacığım," dedi, buzdolabının kapısını tuttu. "Gidip sana bir Yeni Rakı alayım istersen." Buzdolabını kapadı.

"Utanacak bir şey yok kızım dolabında... Samiha'nın buzdolabı daha da boş."

"Bizim dolaptakilerin çoğu da Mevlut'un satamadığı nohutlu tavuklu pilavın fazlalıkları," dedi Rayiha. "Bozayı da çabuk bozulduğu için geceleri artık buzdolabına koyuyoruz."

Sanki aklım tuhaf bir hatıraya takıldığı için, gözüm kör olmuş gibi kenardaki koltuğa sersemce attım kendimi. Bir süre uyuyakalmışım, rüyamda bir koyun sürüsünün içinden beyaz atımla geçerken koyunların aslında bulut olduğunu anlıyordum ki, bir an burnum, bindiğim atın burun deliği gibi acıyla büyümeye başladı, uyandım. Fatma burnuma yapışmış çekiyordu.

"Ne yapıyorsunuz!" diye bağırdı Rayiha.

"Babacığım gel seninle bakkala gidelim de bir şişe rakı alalım," dedi canım kızım Vediham.

"Fatma ile Fevziye de gelsinler bizle, göstersinler dedelerine bakkalın yolunu."

Samiha. Kamburu çıkmış, iyice küçülmüş babam iki elini tutmuş kızlarla bakkala giderken, Rayiha ile ben arkalarından baktık. Daracık sokağın köşesinde tam yokuşa kıvrılıyorlardı ki bir an penceredeki bizi hissedip dönüp el salladılar. Onlar gidince Rayiha ile çocukluğumuzda yaptığımız gibi karşılıklı, hiç konuşmadan, ama konuşup anlaşıyormuşuz gibi hissederek oturduk. Çocukluğumuzda bazan alay edip Vediha'yı kızdırır, azar işitince susup kaş göz işaretiyle anlaşırdık ama bunu şimdi yapamayacağımızı, o zamanların geride kaldığını anladım.

Rayiha. Hayatında ilk defa Samiha benim yanımda bir sigara yaktı. Bu alışkanlığı Ferhat'tan değil, çalıştığı zengin evlerinden kaptığını söyledi. "Merak etmeyin Ferhat'ı," dedi. "Üniversite diploması var, belediyede elektrik tahsilatında tanıdığı yakınları var, işe girdi, yakında da rahat ederiz biz, hiç merak etmeyin bizi. Babam da dönmesin sakın o Süleyman'ın yanına. Ben iyiyim. O kadar."

"Biliyor musun ne dedi geçende o Süleyman manyağı bana?" dedim. Dikiş kutusunun içinden kurdelaya sarılı zarf tomarını çıkardım. "Bu mektuplar var ya, Mevlut'un bana askerken yolladığı... Mevlut sözümona onları bana değil, sana yazmış Samiha."

O bir şey diyemeden, desteden çektiğim zarfları açıp açıp içinden çıkardığım kâğıtları gelişigüzel okumaya başladım. Köydeyken, babam evde yokken, bazan bu mektuplardan bir iki cümleyi Samiha'ya okurdum. Karşılıklı gülümserdik birbirimize. Ama biraz okuduktan sonra gördüm ki, ne ben ne de Samiha gülümseyebilecek gibi değildik. Tam tersi, "Kara gözlerimin her birinin bir hüzün güneşi" olduğunu okurken bir an ağlayacağım sandım, yut-

kunamadım ve Süleyman'ın yaydığı yalanı Samiha'ya söyleyerek yanlış yaptığımı hemen anladım.

Samiha bir yandan "Saçmalama Rayiha, hiç olur mu?" diyor, bir yandan da bu söylediğim doğru olabilirmiş gibi bakıyordu bana. Ben mektupları okurken Samiha sanki Mevlut kendisinden bahsediyormuş gibi gururlanıyordu, hissettim ben bunu. Ben de kestim okumayı. Mevlut'umu özledim. Samiha'nın o uzak mahalleden hepimize, hatta bana kızdığını anladım. Mevlut eve döner birazdan diye bambaşka bir konu açtım.

Samiha. Rayiha'nın sözü kocasına getirip biraz sonra geleceğini söylemesi... Vediha'nın bana bir bakıp "Biz de zaten şimdi gidiyoruz babamla," demesi... Bunlar önce kalbimi kırdı, sonra mutsuz etti beni... Gaziosmanpaşa otobüsünde pencerenin kenarında oturuyorum şimdi, kederliyim. Başörtümün kenarıyla, sulanan gözlerimi sildim. Açıkçası, Mevlut gelmeden gitmemin istendiğini hissettim. Mevlut o mektupları aslında bana yazdığı için! Ben niye kabahatli oluyorum? Bütün bunları söylesem "Aşk olsun!" diyeceklerdi hep bir ağızdan ve içten bir üzüntüyle "Nasıl böyle şeyler düşünüyorsun Samiha, biz seni çok seviyoruz!" diyeceklerdi. Bu alınganlıklarımı da tabii Ferhat'ın bir türlü para kazanamamasına, hizmetçilik yapmama ve çocuksuzluğumuza bağlayacaklardı. Aldırmıyorum aslında, seviyorum hepsini. Gene de Mevlut'un mektupları gerçekten bana yazmış olabileceğini düşündüm birkaç kere. Hatta "Yapma Samiha, düşünme, ayıp," dedim kendime. Ama birkaç kereden de çok düşündüm. Bir kadının tıpkı rüyaları gibi düşünceleri de hâkim olabileceği şeyler hiç değiller; eve karanlıkta girip telaşa kapılmış hırsız gibi bir o yana bir bu yana seyirtiyor düşüncelerim.

Şişli'deki zengin evinin küçük hizmetçi odasında geceleri, apartman karanlığında hiç kıpırdamadan oturan güvercinler iç çekerken, acaba Ferhat öğrenirse ne der diye düşündüm. Belki de canım Rayiha bunu bana kendimi iyi hissedeyim diye söylemiştir diye geçirdim aklımdan. Bir gece geç vakit yorgun argın otobüslerle yorgun argın eve dönüp, Ferhat'ı televizyonun karşısında ceset gibi otururken bulunca, sızmadan önce bir an onu sarsarak uyandırmak istedim.

"Biliyor musun geçende Rayiha ne dedi?" dedim. "Hani Mevlut'un Rayiha'ya yolladığı mektuplar var ya... Aslında Mevlut o mektupları beni düşünerek yazmış."

"Ta baştan beri mi?" dedi Ferhat, gözünü televizyondan bana çevirdi.

"Evet, ta baştan beri."

"Rayiha'ya ilk mektupları Mevlut değil, ben yazdım."

"Ne?"

"Mevlut aşk mektubu yazmayı ne bilsin... Askere gitmeden önce bana geldi, âşık oldum dedi, ben de yazdım o mektupları."

"Bana mı yazdın onları?.."

"Hayır. Mevlut mektupları tabii ki Rayiha'ya yazmamı istedi," dedi Ferhat. "Bana ona âşık olduğunu uzun uzun anlattı."

14. MEVLUT BİR BAŞKA KÖŞEDE

YARIN SABAH ERKENDEN ALIRIM GERİ

Mevlut 1989 kışında, pilavcılığının yedinci yılında, genç kuşağın kendisini yadırgadığını daha çok görmeye başladı. Mevlut bazan bu insanlara "Pilavımı beğenmediyseniz paranızı iade edeyim," derdi. Ama bu genç çalışanlar arasında parasını geri isteyen olmamıştı. Daha yoksul ve kabadayı tipli, öfkeli müşteriler, kimseden utanmayan yalnızlar, yarım bıraktıkları tabağa karşılık olarak yarım fiyat almasını ister, Mevlut da buna uyardı. Yenmemiş pilavın dokunulmamış yanını, temiz tavuk parçalarını kimseye, hatta kendine bile çaktırmadan bir hamlede camekânın içindeki yerlerine geri koyar, kirli, dokunulmuş parçaları bir kutuda biriktirip kedilere verir ya da eve dönmeden bir çöp tenekesine atardı. Bazı tabakların bitirilmeden iade edildiğini akşam evde karısına söylemezdi. Rayiha altı yıldır pilavı da tavuğu da aynı dikkatle ve özenle pişirdiği için Mevlut kabahatin onda olmadığını düşünüyordu. Bu yeni insanların, pilavlarını eskiler gibi niye heyecanla yemediklerini anlamaya çalışıyor, pek çok neden geliyordu aklına:

Sokak satıcısının "pis" olduğuna ilişkin yanlış bir kanaat ne yazık ki televizyon ve gazetelerden yeni kuşaklara hızla yayılıyordu. Süt, yoğurt, salça, sucuk, konserve şirketleri mallarının makinelerde "el değmeden" yapıldığını ve "tertemiz" olduğunu reklamlarda o kadar çok tekrarlıyorlardı ki Mevlut bazı akşamlar evde televizyona cevaben "Hadi ulan!" diye bağırır, bu da televizyon canlı izle-

nimi verdiği için Fatma ile Fevziye'yi korkuturdu. Bazı müşteriler tabak, bardak, çatal, bıçak temiz mi diye, pilav almadan gözleriyle kontrol ederlerdi. Mevlut bu şüpheci, aşağılayıcı, temizlik düşkünü müşterilerin tanıdık ve akrabalar arasındayken, ortadaki tek büyük tabaktan gayet rahat yiyebildiklerini de biliyordu. Samimi ve yakın oldukları insanlarda temizlik aramıyorlardı aslında. Bu da Mevlut'u kendilerinden biri gibi görmedikleri, ona güvenmedikleri anlamına geliyordu.

Ayaküstü pilav tıkınıp öğle yemeğini geçiştirmenin bir de "fakir gözükmek" gibi sakıncalı bir yanı olduğunu Mevlut son iki yılda anlamıştı. Üstelik nohutlu pilav eğer simit, çörek gibi arada bir atıştırılacak bir şey değil de ana yemek ise, doyurucu bir yemek değildi. Nohutlu pilav, mesela kuru üzümlü, tarçınlı midye dolması gibi tuhaf, egzotik bir tat da değildi. İki üç yıl önceye kadar midye dolması, yalnızca bazı özel meyhaneler ve mezecilerde bulunan ve Mevlut'un merak edip bir kere bile tatmadığı pahalı bir yiyecekken, Mardinliler sayesinde herkesin yediği ucuz bir sokak yemeğine dönüşmüştü. İşyerlerinin sokak satıcısına sipariş verdiği yıllar da geçmişti. Sokak satıcılarının; Osmanlı'dan kalma, Arnavut ciğeri, kelle kebap, cızbız köfte gibi şeyler satanların altın yılları, kullanılıp atılan plastik çatal bıçakları seven bu yeni memurlar yüzünden geride kalmıştı. Eskiden insan büyük bir işyerinin kapısında seyyar köftecilik yaparken, aynı köşede, yıllanmış müşterilerinin öğle yemeğine geldiği bir köfteci dükkânı sahibi olabilirdi sonunda.

Her sene, boza mevsiminin başlamasından önce, havalar soğurken, Mevlut Sirkeci'deki toptancılardan bütün bir seneye yetecek büyüklükte bir çuval kuru nohut alırdı. Bu sene bu büyük çuvalı satın almaya sermayesi yetmemişti. Pilavcılıktan geliri azalmıyordu belki, ama küçük kızların yiyecek, giyecek masraflarına yetişemiyordu. Televizyonda Avrupai tuhaf adını işitir işitmez Mevlut'un sinir olduğu Tipitip cikletler, Golden çikolatalar, kutu içinde Süper dondurmalar, çiçek şeklinde şekerler, gazete kuponu keserek alınan pilli oyuncak ayılar, renk renk saç tokaları, oyuncak saatler ve aynalar için Mevlut'un bazan içten bir coşkuyla bazan da suçluluk ve yetersizlik duygularıyla yaptığı harcamalar gittikçe artıyordu. Boza mevsiminde akşamları Mevlut'un kazandıkları, Kültepe'de rahmetli babasının evinden gelen kira geliri ve Rayiha'nın Reyhan Abla'nın bulduğu çeyizci dükkânlarına el işi yaparak biriktirdikleri olmasaydı kendi evlerinin kirasını vermekte ve soğuk kış gün-

lerinde, bidon ve huniyle doldurduğu sobaya gaz almakta zorlanacaklardı.

Öğle yemeğinden sonra Kabataş kalabalığı seyrekleşiyordu. Mevlut saat ikiden beşe kadar satış yapacağı başka bir yer aramaya başladı kendine. Tarlabaşı Bulvarı'nın açılmasından sonra oturdukları ev İstiklal Caddesi ve Beyoğlu'na yaklaşacağına sanki uzaklaşmış, sınıf düşmüştü. Tarlabaşı mahallelerinin yeni yolun yukarı kısmında kalan sokakları bir anda gece kulüpleri, barlar, türkü söylenen, içki içilen yerlerle dolmuş, aileler, yoksullar buradan uzaklaşmış, emlak fiyatları artan bu sokaklar İstanbul'un en büyük eğlence merkezinin bir parçası olmuştu. Daha aşağıdaki sokaklar ise zenginleşmeden pay alamamıştı. Tam tersi, altı şeritli yoldan yayalar geçmesin diye kaldırım kenarlarına ve yolun ortasına dikilen demir parmaklıklar ve beton duvarlar Mevlutların oturduğu mahalleleri daha da aşağıya, Kasımpaşa'ya, eski tersanenin son kalıntılarının arasındaki yoksul işçi mahallelerine doğru itmişti.

Mevlut akşamüstleri Kabataş'tan eve dönerken, altı şeritli yolun üzerindeki beton duvarlar ve demir parmaklıkları arabasıyla aşamadığı, üst geçitlere de çıkıp inemediği için artık İstiklal Caddesi'nin kalabalığı içinden geçip kestirme yapamıyor, yolunu Talimhane tarafına kadar uzatıyordu. Gazetelerin "nostaljik" dediği (Mevlut bu kelimeyi sevmiyordu) bir tramvay hariç İstiklal Caddesi'nin araçlara kapanacak olması (hazırlıklar hiç bitmiyordu, cadde çukur çukur olmuştu), büyük yabancı mağazaların şubeler açması da buralara satıcıların çıkmasını zorlaştırmıştı. Beyoğlu Belediyesi'nin mavi elbiseli, kara gözlüklü zabıtaları yalnız anacaddede değil yan sokaklarda bile simitçilere, kasetçilere, midyecilere, köftecilere, bademcilere, çakmak tamircilerine, sucuk ekmekçilere ve sandviççilere göz açtırmıyordu. Beyoğlu Karakolu ile ilişkilerini saklamayan bir Arnavut ciğercisi İstiklal Caddesi civarında tutunabilen sokak satıcılarının hepsinin ya kadrolu sivil polis ya da her gün düzenli bilgi veren polis muhbiri olduğunu söylemişti bir kere Mevlut'a.

Bitip tükenmez bir nehrin kolları gibi sokaklarda kararlılıkla akan durdurulmaz Beyoğlu kalabalıkları yollarını, yönlerini, hızını çok sık olduğu gibi gene değiştirmiş, insanlar tıpkı yatağını değiştiren nehrin kollarında olduğu gibi başka köşelerde, kavşaklarda birikmeye başlamıştı. Yeni birikme yerlerine önce seyyar satıcılar gelir, onları zabıtalar kovalarken sandviç ve kebap büfeleri,

arkasından da dönerci dükkânları, sigara ve gazete bayiileri açılır, ara sokaklardaki bakkallar kapı önünde döner, dondurma satmaya, manavlar geceleri de satış yapmaya ve bir yerlerde sürekli bir yerli pop müzik çalmaya başlardı. İrili ufaklı bütün bu değişimlerin sokaklarda daha önceden hiç dikkat etmediği çok elverişli köşeleri ortaya çıkardığını Mevlut fark ediyordu.

Talimhane'deki bir sokakta, bir inşaatın kalaslarının yığıldığı köşeyle terk edilmiş eski bir Rum evinin arasında, arabasını park edeceği bir kuytuluk buldu. Bir dönem öğleden sonraları pilav arabasını bu kuytuluğa çekip beklemeye başladı. Karşıdaki elektrik idaresi binasının kapısında fatura ödemek, kapatılmış elektriği açtırmak, sayaç taktırmak için kuyruk olan vatandaşlar pilavcıyı kısa sürede keşfettiler. Mevlut öğle vakitlerinde artık Kabataş'ta değil burada durursa daha çok satış yapabileceğini düşünüyordu ki, ilk günlerde sus payı olarak bedava yiyen inşaat bekçisi, "patronlarının istemediğini" söyleyerek Mevlut'u uzaklaştırdı.

İki yüz metre öteye, iki yıl önce yanan Şan Tiyatrosu'nun kalıntılarına bitişik bir aralığa geçti. Bir Ermeni vakfına ait olan yüz yıllık ahşap Şan Sineması'nın tiyatro binası 1987'de soğuk bir kış gecesi yanarken, boza satan Mevlut da Taksim'den alevleri görüp bütün şehir gibi seyre gelmişti. Eskiden Batı müziği konserlerinin yapıldığı gösterişli binanın dincilerle dalga geçen bir oyun sahnelendiği için yakıldığı çok söylenmiş ama kanıtlanamamıştı. Mevlut "dinci" kelimesini de ilk o zaman işitmişti. İslam'a saygısızlık eden bir oyun hoşgörülmemeliydi elbette, ama koskoca eski bir binanın yakılması o zaman aşırı gelmişti Mevlut'a. İçeride cayır cayır yanan bekçinin ruhu, bu eski tiyatroda mutlu olan herkesin erkenden öleceği yolundaki uğursuzluk hikâyeleri, aslında bütün Taksim Meydanı ve buraların eskiden Ermeni mezarlığı olması, soğukta üşüyerek müşteri beklerken Mevlut'un aklına bazan geliyor, göze çarpmayan bu gizli köşeye kimsenin tavuklu pilav yemek için gelmemesini makul karşılıyordu. Beş gün sabretti. Sonra beyaz arabasını park edeceği bir başka köşe aramaya karar verdi.

Talimhane'de, Elmadağ'ın arkalarında, Dolapdere'ye inen sokaklarda, Harbiye civarında tekerlekli lokantası için kuytu bir köşe baktı uzun bir süre. Geceleri düzenli boza müşterilerinin hâlâ olduğu sokaklardı bunlar, ama gündüzleri Mevlut'a bambaşka yerlermiş gibi geliyordu. Araba yedek parçacıları, bakkallar, küçük aşevleri, emlakçılar, koltuk tamircileri, elektrikçi dükkânları arasında daha

rahat yürümek için bazan arabasını yanmış tiyatronun yanındaki berbere emanet ederek bırakıyordu. Kabataş'ta da, helaya gitmek, iki adım yürümek istediği zamanlarda arabasını midyeci dostuna, bir tanıdığa bırakır, ama müşteri kaçırmamak için çabucak dönerdi. Oysa burada Mevlut arabasından kaçar gibi uzaklaşıyordu. Bu duygu da rüyalarından çıkma bir şeydi. Sanki arabayı unutmak ister gibi hissediyordu kendini, bir suçluluk duyuyordu.

Bir gün Harbiye'de kaldırımda ileride Neriman'ı gördü, gene kalbi hızlandı, hayret etti buna. İnsanın sokakta kendi gençliğine rastlaması gibi şaşırtıcı bir duyguydu bu. Üstelik kadın bir an bir vitrine dönüp bakınca Mevlut onun Neriman değil bir başkası olduğunu hemen anladı. Aynı anda da, son günlerde Harbiye'de, seyahat acentalarının karşısında yürürken aklının bir köşesinde Neriman olduğunu kavradı ve bir süre hatıraların sisi içerisinde, on beş yıl önce lise diploması alma hayallerini hâlâ kaybetmediği günlerin resimleri gözünün önünde canlandı: O zamanlar çok daha boş olan İstanbul sokakları; evde tek başına otuz bir çekerken duyduğu mutluluk; yüreğinin yalnızlık ile dopdolu olması sayesinde hissettiği derinlik duygusu; sonbaharda kestane ve çınar ağaçlarının dökülen yapraklarıyla dolan caddeler; iyi niyetli yoğurtçu çocuk Mevlut'a şefkatle davranan o eski müşteriler... Bütün bu şeyleri yaşarken kalbinde ve midesinde hissettiği yalnızlık ve kederi şimdi hiç hatırlamadığı için on beş yıl önce ne kadar da mutlu olduğunu içtenlikle düşündü. Tuhaf bir pişmanlık duydu, sanki hayatını boşa yaşamış gibi. Oysa çok mutluydu Rayiha ile.

Yanmış tiyatronun oraya döndüğünde pilav arabası yerinde yoktu. Mevlut gözlerine inanamadı. Bulutlu kış günü hava her zamankinden erken kararıyordu. Lambaları şimdiden yanan berber dükkânına girdi.

"Senin arabayı zabıtalar götürdü," dedi berber. "Şimdi gelir dedimse de dinlemediler."

Satıcılık hayatında Mevlut'un başına ilk defa geliyordu bu.

Ferhat. Mevlut'un bizim oralarda pilav arabasını belediyecilere kaptırdığı günlerde, ben de Taksim'de elektrik idaresinin Hilton Oteli misali binasına tahsildar olarak gidip gelmeye başlamıştım. Ama Mevlut ile hiç karşılaşmadık. Bizim oradaki sokaklarda arabasını park ettiğini bilseydim onu arar mıydım? Bilmiyorum. Mevlut'un aşk mektuplarını aslında *kendi* karısına değil, *benim* karıma

yazmış olduğunun bir iddia olarak bile olsa ortaya atılması bu konuda şahsi ve resmi düşüncemi berraklaştırmam gerektiğini bana hemen hissettirdi.

Korkut'un düğününde Mevlut'un Abdurrahman Efendi'nin diğer kızlarını uzaktan şöyle ancak bir gördüğünü bildiğim için Mevlut'un aşk mektuplarında aslında kime niyet ettiğinin benim için hiçbir önemi yoktur. Rayiha'yı kaçırırken Mevlut'un aslında Samiha'yı hayal ettiğini bilmiyordum. Çünkü Mevlut utanıp bunu benden sakladı. Yani şahsi görüşüm olarak, benim dertlendiğim bir şeyim yok. Ama resmi görüşlerimiz bakımından ikimiz de arkadaşlık etmek için zor durumdayız: Mevlut, daha sonra benim karım olacak kıza aşk mektupları yazdığı için... Ben, Mevlut'un âşık olup elde edemediği kızı ayartıp kaçırdığım için. Şahsi görüşleri ne olursa olsun bu "resmi" durumdaki iki erkeğin birbirleriyle değil el sıkışıp arkadaşlık etmeleri, kaldırımda karşılaşınca hemen kavgaya tutuşmamaları bile çok zordur ülkemizde.

Mevlut, pilav arabasını belediye zabıtalarının alıp götürdükleri gün, akşam eve vaktinde döndü. Rayiha onun arabayı getirip arka bahçedeki badem ağacına bağlamadığını fark etmemişti önce. Ama kocasının yüzünü görünce başlarına bir felaket geldiğini anladı.

"Bir şey değil," dedi Mevlut, "yarın sabah erkenden alırım geri."

Söylenen hiçbir şeyi anlamayan ama her şeyi söylenmeden fark eden kızlarına, arabayı tekerleğinin vidası çıktığı için aşağı mahallede bir tamirci arkadaşına bıraktığını anlattı. Birer resimli ciklet verdi onlara. Böylece, Rayiha'nın ertesi gün için kızarttığı tavukları ve taze pilavı sofraya koyup akşam yemeğinde istedikleri kadar doya doya yediler.

"Bunları da öbür gün için müşterilerine saklayalım bari," dedi Rayiha. Yenmemiş tavukları dikkatle tencereye koyup buzdolabına geri götürdü.

O akşam mutfak kapısından boza verdiği eski ve düzenli bir müşteri, "Valla rakı içildi bu akşam, boza hiç almayacaktık Mevlut Efendi," dedi, "ama sesin öyle yanık, öyle hüzünlü çıkıyordu ki dayanamadık."

"Bozayı sattıran satıcının sesidir," dedi Mevlut, müşterilerine binlerce kere söylediği bir cümleyi tekrarlayarak.

"İyi misin sen? Kızların hangisi okula başlayacaktı?"

"Hamdolsun, çok iyiyiz. Büyük kız bu sonbahar başlayacak ilkokula hayırlısı."

"Aferin. Onları liseyi bitirmeden evlendirmeyeceksin değil mi?" dedi yaşlı kadın müşteri kapıyı hafifçe örterken.

"İki kızımı da üniversiteye yollayacağım," dedi Mevlut yavaş yavaş kapanan kapıya doğru.

Ama ne bu tatlı konuşmalar, ne de rastlantıyla o akşam ona iyi davranan diğer eski müşteriler Mevlut'a arabasını kaptırmanın acısını bir an olsun unutturabildi. Arabanın nerede olduğunu merak ediyor, dikkatsiz kaba ellere düşerse hırpalanacağını, yağmur altında kalabileceğini, Aygaz ocağının çalınabileceğini düşünüyordu. Yanıbaşında kendisi olmadan düşünemiyordu arabasını.

Ertesi gün Beyoğlu Belediyesi'nin zabıta müdürlüğüne gitti. Osmanlı zamanından kalma gösterişli ama yıpranmış eski ahşap binada, kendi gibi, arabasına, sehpasına el konmuş birkaç satıcı vardı: Bir iki kere Tarlabaşı sokaklarında rastladığı bir eskici Mevlut'un arabasının alınmasına şaştı. Pilavcı, köfteci, mısırcı, kestaneci gibi Aygaz ya da kömür ocağı kullanan, gelişmiş bir camekânı olan satıcıların arabalarına, ocaklarına kolay el konmazdı, çünkü onlar zaten sürekli durdukları yerde tıpkı Mevlut gibi, zabıtalara verdikleri hediyeler, bedava yiyecekler sayesinde durabilirlerdi.

O gün ne Mevlut ne de diğer satıcılar el konmuş arabalarını, sehpalarını geri alabildiler. "Parçalamışlardır zaten," dedi yıllanmış bir lahmacun satıcısı, Mevlut'un düşünmek bile istemediği ihtimali dile getirerek.

Sağlık nedenlerine dayanan belediye mevzuatı ve enflasyonda önemi hiç kalmamış para cezaları sokak satıcılarını caydırmaya hiç yeterli olmadığı için, belediyeler söz dinlemeyen satıcıların el koydukları tezgâhlarını ibret olsun diye parçalar, sattıkları malları da sağlıksız diye imha ederlerdi. Bu yüzden bazan kavgalar çıkar, yumruklamalar hatta bıçaklamalar olur, bazı satıcılar belediyenin önünde kendini yakmaya, açlık grevi yapmaya girişirdi, ama seyrek olurdu bunlar. Satıcıların el konmuş tezgâhları ancak seçimlerden önce oy kaybetmemek için ya da kişisel ilişkiler sayesinde geri verilirdi. İlk gün belediyeden ayrılırken tecrübeli lahmacuncu ertesi gün yeni bir kutu alacağını söyledi.

Bir tanıdık aramayan ve kutusunu, malını geri alamayacağını gerçekçilikle hemen kabul eden o satıcıya içerledi Mevlut. Kendisi-

nin yeni bir üç tekerlekli araba alıp içine ocak yerleştirecek parası yoktu. Parayı çıkıştırsa bile, artık işin kârlı olacağına da inanmıyordu. Ama arabasını geri alabilirse eski hayatına devam edebileceğini nedense düşünüyor, savaştan dönmeyen kocasının aslında çoktan öldüğüne bir türlü inanmayan bahtsız kadınlar gibi, beyaz arabanın parçalanmış olabileceğini bir türlü kabul edemiyordu. Tam tersi, arabanın bir belediye deposunda, tellerle çevrili beton bir alanda kendisini beklediğinin hayali bir fotoğraf gibi gözünün önünde canlanıyordu.

Ertesi gün de gitti Beyoğlu Belediyesi'ne. "Nereden almışlar senin arabanı?" diye soran bir memur, yanmış tiyatronun Beyoğlu değil Şişli Belediyesi'ne bağlı olduğunu söyleyince Mevlut'un yüreği umut doldu. Şişli Belediyesi'nde Vurallar'ın, Korkut'un yardımıyla bir tanıdık bulabilirdi. Gece rüyasında arabayı gördü.

15. EFENDİ HAZRETLERİ

BÜYÜK HAKSIZLIK YAPILDI BANA

Rayiha. Üzerinden iki hafta geçti, pilav arabasından hiçbir haber alamadık. Mevlut gece yarısından sonraya kadar boza satıyor, sabahları geç uyanıp yatakta yatıyor, ta öğleye kadar evde üzerinde pijamalar Fatma ve Fevziye ile saklambaç, elim sende oynuyordu. Evde artık ne nohutlu pilav ne de tavuk piştiği, her akşam badem ağacına zincirlenen ve çocukların da sevdiği üç tekerlekli beyaz araba da etrafta olmadığı için altı yaşındaki Fatma ile beş yaşındaki Fevziye kötü bir şey olduğunun farkındaydılar. Onlar da sanki babalarının işsizliğini kendilerinden gizlemek için oyuna iyice veriyorlardı kendini; evin içinde çığlıklar, bağrışmalar artınca Mevlut'a bağırıyordum:

"Al şunları bari Kasımpaşa'ya parka götür de biraz hava alsınlar."

"Vediha'ya bir telefon etsene," diyordu Mevlut sessizce. "Belki yeni bir haber vardır."

"Mevlut Şişli Belediyesi'ne gitsin," dedi bir akşam Korkut. "Orada ikinci katta Vurallar'ın adamı bir Rizeli var, ona yardım edecek."

Mevlut o gece sevinçten uyuyamadı. Sabah erkenden kalktı, tıraş oldu, bayramlık temiz elbiselerini giydi ve yürüye yürüye Şişli'ye gitti. Beyaz arabasına kavuşunca onu boyayacak, süsleyecek ve bir daha asla başından ayrılıp onu sahipsiz bırakmayacaktı.

Belediye binasının ikinci katındaki Rizeli, kuyruktaki vatandaşları azarlayan önemli ve meşgul bir adamdı. Yarım saat bir köşede beklettikten sonra bir parmak işaretiyle Mevlut'u çağırdı. Rizeli önde, Mevlut arkada, karanlık merdivenlerden indiler. Arap sabunu kokan dar koridorlardan, gazete okuyan memurlarla dolu havasız salonlardan ve bütün bodrum katını kötü yağ ve bulaşık kokutan bir yemekhaneden geçip bir avluya çıktılar.

Mevlut karanlık binalar arasındaki karanlık avlunun bir köşesinde satıcı arabaları görerek heyecanlandı. O yana yürürken iki belediye memurunun diğer köşede bir arabayı balta ile parçaladıklarını, bir başkasının tekerlekleri, ahşap parçalarını, ocağı ya da camekânı istiflediğini gördü.

"Ne oldu, seçtin mi?" dedi yanına gelen Rizeli.

"Benim araba burada yok," dedi Mevlut.

"Senin arabayı bir ay önce almadılar mı? Burada arabaları ertesi gün parçalıyoruz. Seninki de, kusura bakma, parçalanmıştır. Bunlar zabıtanın dün sokaklardan kamyonla topladığı arabalar. Her gün toplasan şehirde isyan çıkar. Hiç toplamasan bütün Anadolu patates satmaya Taksim'e gelir. Ne Beyoğlu kalır ne temiz bir cadde. Herkese arabasını geri versek, ertesi gün gene çıkar Taksim'in ortasına... Sen buradan beğendiğin bir arabayı al bakalım parçalanmadan..."

Mevlut arabalara alıcı gözle baktı. Bir tanesi kendi arabası gibi camekânlı, iyi ahşaptan ve kalın sağlam tekerlekliydi. Aygaz ocağı yoktu, çalınmıştı herhalde. Ama kendi arabasından daha bakımlı ve yeniydi bu araba. Bir an suçluluk duydu.

"Ben benim arabayı istiyorum."

"Hemşerim, yasak yerde izinsiz satıcılık yapmışsın. Araban alınmış, ne yazık ki parçalanmış. Şimdi torpillisin diye sana bedava başka bir araba veriyoruz. Al da ekmek teknesi yap, çoluğun çocuğun aç kalmasın."

"İstemiyorum," dedi Mevlut.

Bakımlı arabanın sahibi camekânın köşesine Türk bayraklı ve Atatürklü kartpostallardan başka bir de ünlü dansöz Seher

Şeniz'in bir resmini sıkıştırmıştı. Mevlut hoşlanmadı bu sonuncusundan.

"Emin misin istemediğinden?" dedi Rizeli.

"Eminim," dedi Mevlut, gerisin geriye yürürken.

"Antika adammışsın... Sen nereden tanıyorsun Hacı Hamit Vural'ı?"

"Tanırız biz," dedi Mevlut esrarengiz bir havaya bürünmeye çalışarak.

"Madem Hacı Hamit'in yakınısın, ondan torpillisin, sokak satıcılığını bırak da git ondan iş iste. Adamın bir inşaatına kısım şefi olsan, satıcılıktan bir yılda kazanamadığını bir ayda alırsın."

Dışarıda, meydanda hayat bütün sıradanlığı ile sürüyordu. Gürültülü otobüsler, alışveriş yapan kadınlar, çakmak dolduranlar, Milli Piyango satıcıları, itişip gülüşen birörnek ceketli öğrenciler, üç tekerlekli arabasında çay ve sandviç satan bir satıcı, polisler, kravatlı beyler gördü Mevlut. Tıpkı sevdiği kızın ölümünden sonra hayatın başkaları için bütün sıradanlığı ile sürüp gitmesini bir türlü kaldıramayan kişi gibi bir öfke duydu bu insanlara. Rizeli memur da saygısızlık etmişti kendisine, çok yukarıdan konuşmuştu.

Lise yıllarındaki gibi, sokaklarda küskünlükle, amaçsızca dolaştı, Kurtuluş'ta hiç tanımadığı bir mahallede üşüyünce bir kahveye girip televizyona bakarak üç saat oturdu. Bir paket Maltepe almıştı, sürekli içiyor, para hesabı yapıyordu. Rayiha el işi yapmaya kuvvet vermeliydi.

Eve her zamankinden geç gitti. Hem Rayiha hem de kızlar Mevlut'un suratından arabanın geri verilmediğini, hatta yok olduğunu –öldüğünü– anladılar. Mevlut hiçbir şey demedi onlara. Ev bir yas havasına büründü. Rayiha, Mevlut yarın satışa çıkar diye pilav tavuk yapmıştı, sessizce yediler. "Keşke bedava verilen o bakımlı arabayı alsaydım!" diye düşündü Mevlut. O arabanın sahibi de şimdi şehrin bir yerinde kara kara düşünüyor olmalıydı.

Ruhunda bir daralma vardı. Kaçınılmaz bir büyük karanlık dalganın yaklaştığını, kendisini yutacağını hissediyordu. Boza sırığını, güğümlerini hava tam kararmadan, o karanlık dalgaya yakalanmadan erkenden alıp sokaklara çıktı: Hem yürümek içini açtığı için; hem de hızlı hızlı yürüyüp karanlığın içine "Boo-zaa" diye bağırdıkça kendini daha iyi hissettiği için.

Arabasına el konmasından beri zaten akşamları sokaklara haberlerin başlamasından çok daha erken çıkıyordu. Doğru yeni

açılan caddeden Atatürk Köprüsü'ne iniyor, hasılatı artırmak için Haliç'in öte yakasında yeni mahalleler arıyor, bazan telaşla, bazan ilhamla, bazan öfkeyle hızlı hızlı yürüyordu.

Buraları İstanbul'a ilk geldiği yıllarda sabahları bozayı Vefa Bozacısı'ndan babasıyla alırken yürüdükleri sokaklardı. O zamanlar ara sokaklara girmez, geceleri ise hiç uğramazlardı bu mahallelere. İki katlı, cumbalı, boyasız ahşap evlerde perdeler sıkı sıkıya kapatılır, lambalar erkenden söner, kimse boza içmez, saat ondan sonra sokaklar eski zamanlardan, ta Osmanlı'dan beri bu mahallelerde hüküm süren köpek çetelerinin eline geçerdi.

Atatürk Köprüsü'nü geçtikten sonra Zeyrek'e çıkıyor, arka sokaklardan Fatih, Çarşamba, Karagümrük civarına hızlı hızlı yürüyordu. "Boo-zaaa" diye bağırdıkça iyi hissediyordu kendini. Yirmi beş yıl öncenin eski ahşap evlerinin çoğu yok olmuş, yerlerine Feriköy, Kasımpaşa, Dolapdere'dekiler gibi dört beş katlı, beton apartmanlar yapılmıştı. Bu apartmanlarda çok sık olmasa da perdeler, pencereler açılıyor, Mevlut geçmişten gelen tuhaf bir haberci gibi ilgiyle karşılanıyordu.

"Vefa Bozacısı bize bu kadar yakın ama uğrayıp almak gelmiyor hiç aklımıza. Ama senin yanık sesini işitince dayanamadık bozacı. Bardağını kaça veriyorsun? Nerelisin sen?"

Boş arsaların beton apartmanlarla dolmasına, mezarlıkların tuhaf bir şekilde ortadan kaybolmasına, sokak köşelerine atılan ve yığılarak yükselen küçük çöp tepelerinin yerini en ücra mahallelerde bile büyük varillerin almasına rağmen köpek çetelerinin bu sokaklara geceleri hâlâ hâkim olduğunu gördü Mevlut.

Ama bazı karanlık sokaklarda köpek çetelerinin kendisine hasmane hatta düşmanca bir tutum almasını anlayamadı. Bir köşede pinekliyor ya da çöp karıştırıyorlarsa, Mevlut'un boza diye bağırışını ve ayak seslerini duyunca köpekler doğruluyor, savaş nizamına geçen bir ordunun askerleri gibi birbirlerine sokuluyor, Mevlut'u gözlüyor, bazan hırlayarak diş gösteriyorlardı. Mevlut bu sinirli tutumu bu sokaklardan hiç bozacı geçmemesine bağladı.

Bir akşam, çocukluğunda gece birlikte boza satarlarken köpek korkusuna kapılınca babasının kendisini getirip okuttuğu şeyhin yerleri muşamba kaplı evinin bu mahallelerde bir yerde olduğunu hatırladı. Babası doktora gösterir gibi yaşlı şeyhe götürmüştü Mevlut'u. Mevlut çoktan ölmüş olması gereken yaşlı şeyhin öğütlerini dinlemiş, kendisini okuyup üflerken ürpermiş, şimdi evini ve ma-

hallesini hatırlamadığı bu koca sakallı adam sayesinde yüreğindeki köpek korkusundan kurtulmuştu.

Bu eski mahallelerde, boza pahalı diye pazarlık eden, alkollü mü diye lüzumsuz sorular soran, Mevlut'a şüpheli bir yaratık gibi bakan bu aileleri daha çok boza almaya ikna edebilmesi için haftada bir iki geceyi yalnızca Haliç'in öte yakasına ayırması gerektiğini anlıyordu.

Beyaz arabasının hayali sık sık Mevlut'un gözünün önüne geliyordu. Arabası sokaklarda gördüğü diğer satıcı arabalarından daha biçimli, daha kişilik sahibiydi. Baltalarla duygusuzca parçalanmış olmasına inanamıyordu. Belki de arabasını kendisi gibi acıdıkları, torpilli bir başka pilav satıcısına verivermişlerdi. Bir Rizeli olabilirdi bu beleşçi; Rizeliler birbirlerini korurdu.

Kimse boza almamış, kimse onu çağırmamıştı o akşam. Şehir buralarda hatıra gibiydi: ahşap evler, soba dumanıyla puslu sokaklar, yıkık duvarlar. Buraya nasıl geldiğini, tam nerede olduğunu çıkaramıyordu Mevlut.

Üç katlı bir apartmanın penceresi açıldı ve genç bir erkek belirdi. "Bozacı, bozacı... Yukarı gelsene."

Yukarıda daireye buyur ettiler onu. Ayakkabılarını çıkarırken içeride bir kalabalık olduğunu hissetti. Sarı bir ışık vardı, bu güzeldi. Ama devlet dairesi gibiydi: İki masada oturan altı yedi kişi gördü Mevlut.

Önlerindeki yazıyla çok meşguldüler ama iyi niyetliydiler. Dönüp Mevlut'a baktılar ve uzun zamandır bozacı görmemiş çoğu insan gibi gülümsediler.

"Bozacı kardeşimizi görünce çok sevindik," dedi yaşlı, gümüş saçlı ve iyi yüzlü bir adam Mevlut'a gülümseyerek.

Ötekiler onun öğrencileri gibiydiler. Saygılı, ciddi, ama neşeli. Gümüş saçlı adam da öğrencileriyle aynı masada oturuyordu. "Yedi kişiyiz," dedi. "Herkese birer bardak."

Birisi Mevlut'u küçük bir mutfağa götürdü. Mevlut yedi bardağı özenle doldurdu. "Tarçın leblebi istemeyen var mı?" diye sordu içeriye.

Öğrencinin açıp kapadığı buzdolabında alkollü içki yoktu. Mevlut evde kadın, aile olmadığını da anladı. Gümüş saçlı adam mutfağa geldi. "Ne kadar borcumuz?" dedi ve Mevlut'un cevabını beklemeden gözlerinin içine yakından baktı. "Çok kederliydi sesin bozacı, içimize işledi bizim burada."

"Büyük haksızlık yapıldı bana," dedi Mevlut içten bir konuşma arzusuyla. "Pilav arabamı aldılar, belki parçaladılar, belki de bir başkasına verdiler. Şişli Belediyesi'nde Rizeli bir memur saygısızlık etti, ama dertlerimle sizi rahatsız etmeyeyim akşam akşam."

"Anlat, anlat," dedi gümüş saçlı adam. Samimi bakışları, "Senin için üzülüyor ve ilgiyle dinliyorum," diyordu ona. Mevlut zavallı arabasının şehirde başka ellerde mahzun olduğunu söyledi. Parasızlık derdini söylemese de, adamın bunu da anladığını anladı. Oysa ondan önemli derdi Rizeli belediye memurunun, önemli adamların ("makbul adamlar" dedi gümüş saçlı adam alaycılıkla) kendisini küçümsemesi, adam yerine koymamasıydı. Mutfaktaki iki küçük sandalyeye karşılıklı oturmuşlardı.

"İnsan kâinat ağacının en yüksek meyvesidir," dedi gümüş saçlı ihtiyar adam Mevlut'u dikkatle dinlerken. İhtiyar dindarlar gibi kendi kendine dua eder gibi konuşmuyordu. Hem eski bir arkadaş gibi gözlerinin içine bakarak, hem de bir âlim gibi çok bilgili bir şekilde konuşması Mevlut'un hoşuna gitti.

"İnsan eşref-i mahlukattır. Kimse senin kalbindeki cevheri yok edemez. Arabanı da bulursun Cenab-ı Hakk'ın izniyle... Bulacaksın inşallah."

Mevlut bir yandan böyle akıllı ve önemli bir adamın kendisine vakit vermesinden ve içerideki öğrencilerin bekliyor olmasından gururlanıyor, bir yandan da ilginin belki de acımaktan kaynaklandığını hissedip huzursuz oluyordu.

"Talebeleriniz bekliyor sizi hocam," dedi. "Ben almayayım daha fazla vaktinizi."

"Beklesinler," dedi gümüş saçlı ihtiyar. Mevlut'un ruhuna işleyen birkaç laf daha söyledi: Açılmaz düğümler Cenab-ı Hakk'ın iradesiyle çözülürdü. Her müşkülat onun kudretiyle halledilirdi. Daha da güzel sözler söyleyecekti belki, ama Mevlut'un kıpır kıpır huzursuz olduğunu (Mevlut bu sinirli hareketleri yaptığı için hemen pişman olmuştu) görünce ayağa kalkıp elini cebine attı.

"Hocam sizden para alamam."

"Yok, Allah razı olmaz, ben de bunu kabul etmem."

Kapıda "Sen önden, hayır sen önden," diyen beyefendiler gibi ısrar ettiler birbirlerine. "Bozacı, bu sefer kabul et lütfen şu parayı," dedi adam. "Gelecek gelişinde, söz veriyorum, bu sefer ben sana para teklif etmeyeceğim. Biz her perşembe akşamı sohbet ediyoruz."

"Allah razı olsun," dedi Mevlut bunun tam doğru cevap olma-

dığını düşünerek. Mevlut bir ilhamla nur yüzlü adamın kırış kırış kocaman elini öptü. Üzerinde kocaman benler vardı.

Geç saat eve dönünce bu karşılaşmayı Rayiha'ya anlatamayacağını anladı. Sonraki günlerde Mevlut nur yüzlü adamın sözlerinin aklından hiç çıkmadığını, araba acısına onun sayesinde dayanabildiğini de söylemek istedi Rayiha'ya, ama tuttu kendini. Rayiha alaycı bir şey söyleyerek kalbini kırabilirdi.

Gümüş saçlı adamın Çarşamba'daki evinin içinde gördüğü sarı ışık Mevlut'un aklına takılmıştı. Başka ne görmüştü evde? Eski güzel yazılar vardı duvarlarda. Bir masanın etrafında ciddiyetle oturan öğrencilerin saygılı havasını da sevmişti Mevlut.

Ertesi hafta beyaz arabasının hayaletini İstanbul sokaklarında, geceleri boza satarken daha çok gördü. Bir kere, Tepebaşı'ndaki kıvrım kıvrım yokuşlu bir sokakta bir Rizeli'nin beyaz arabasını sürüklediğini fark edince koştu arkasından, ama daha yanına varmadan anladı yanıldığını: Kendi beyaz arabası bu araba gibi kaba ve küt değildi, çok daha zarifti.

Perşembe akşamı Fatih'in arkalarında, Çarşamba'daki evin önünden "Boo-zaa" diye bağırıp geçerken çağrılınca hemen yukarı çıktı. Kısa süren ziyaretinde şunları öğrendi: Gümüş saçlı ihtiyar adama öğrencileri "Hocam", eve gelip giden başkaları "Efendi Hazretleri" diyorlardı; öğrenciler kamış kalemler, hokka ve mürekkeple resim yapar gibi masada kocaman harflerle yazı yazıyorlardı; bunlar Kuran-ı Kerim'in dile geldiği Arap harfleriydi. Evde Mevlut'un hoşuna giden başka eski ve kutsal şeyler de vardı: eski tarz bir kahvedanlık; duvarlarda, masada resmedilen harfler ve kelimeler benzeri hat levhaları; sedef kakmalı bir kavukluk; tıkırtısıyla bütün fısıltıları bastıran kocaman dolaplı bir hamam saati; Atatürk'ün ve onun gibi çok ciddi, çatık kaşlı ama sakallı bazı önemli kişilerin çerçeveli fotoğrafları.

Mutfaktaki aynı masada, kısa süren sohbetlerinde Mevlut, Efendi Hazretleri'nin sorması üzerine arabasını bulamadığını, hâlâ ciddiyetle aradığını, şu ara sabahları henüz bir işi olmadığını söyledi. (Orada iş aradığını, yardım istediğini sanmasınlar diye kısa kesmişti bu konuyu.) On beş gündür ona açmayı ve sormayı düşündüğü pek çok konudan yalnızca birini açmaya vakit bulabildi: Her gece sokaklarda uzun uzun yürümek artık mesleki bir alışkanlıktan çok bir ihtiyaç olmuştu. Gece sokaklara çıkıp uzun uzun yürümezse kafası, hayal gücü, düşünceleri zayıflıyordu.

Efendi Hazretleri çalışmanın bir ibadet olduğunu hatırlattı. Mevlut'un içindeki, kıyamete kadar yürüme arzusu âlemde yalnızca Allah'tan yardım geleceğinin, yalnızca O'ndan yardım istenebileceğinin işareti ve sonucuydu. Mevlut bunu, yürürken kafasından geçen tuhaf düşüncelerin O'ndan geldiği şeklinde yorumlayacak ve bundan huzursuz olacaktı.

Efendi Hazretleri elini cebine atıp boza parası (bu perşembe de dokuz talebesi vardı) vermeye kalkınca Mevlut önceden kararlaştırdıkları gibi bozanın kendi ikramı olduğunu hatırlattı.

"Adın ne senin?" diye sordu Efendi Hazretleri takdir eden bir edayla.

"Mevlut."

"Ne mübarek bir ad!" Mutfaktan daire kapısına doğru yürüyorlardı. "Mevlidhan mısınız?" diye sordu Efendi Hazretleri, talebelerinin de duyabileceği bir şekilde.

Mevlut kelimenin anlamını bilmediği için soruya ne yazık ki cevap veremeyeceğini gösterir bir ifade takındı. Masadaki öğrenciler Mevlut'un alçakgönüllü dürüstlüğüne gülümsediler.

Efendi Hazretleri, Mevlit'in, Hazreti Peygamber'in doğum gününü kutlayan uzun şiirlere verilen ad olduğunu herkesin bildiğini söyledi. Mevlidhan ise bu mesnevilerin musikisini icra edenlere verilen çok az bilinir çok güzel bir addı. Bir gün erkek çocuğu doğduğunda Mevlut ona Mevlidhan derse o çocuğun kısmeti açık olacaktı. Ayrıca Mevlut'u her perşembe akşamı kesinlikle bekliyorlardı, sokaktan boza diye bağırmasına bile gerek yoktu artık.

Süleyman. Arabasını kaybeden, Vurallar'ın torpilinden yararlanamayan Mevlut Kültepe'deki tek odalık evine benim yerleştirdiğim kiracıdan daha fazla kira, hiç olmazsa biraz peşin para istiyormuş, Vediha anlattı. Sonra Mevlut telefon etti.

"Oğlum," dedim, "kiracın, Vurallar'ın adamı Rizeli bir gariban, bizim adamımız da sayılır, çık dediğimiz an, gık bile demeden, sen de biliyorsun, çıkar. Hamit Bey'den korkar çok. Kirası da düşük değil, her ay vaktinde elden veriyor, Vediha ile yolluyoruz, vergisi yok, çamura yatması yok. Daha iyisini bulacağını mı sanıyorsun?"

"Rizelilere güvenmiyorum şu sıralar Süleyman, kusura bakma, çıksın."

"Ulan ne acımasız mal sahibisin, adam evlendi, çocuğu oldu, sokağa mı atacağız şimdi?"

“Kimse bana İstanbul’da acıdı mı?” dedi Mevlut. “Yanlış anlama. Tamam, peki, sokağa atma şimdi kimseyi.”

“Tabii, biz sana hep acıdık, sevdik,” dedim ben de dikkatle.

Vediha’nın Süleyman’dan alıp getirdiği aylık ev kirası Mevlut’un ailesinin ev masraflarının en fazla bir haftalık kısmına yetiyordu. Mevlut ile Süleyman arasındaki telefon konuşmasından sonra Vediha’nın getirdiği Mart ve erken gelen Nisan, Mayıs kiraları, olması gereken miktardan yüksekti. Mevlut, kiracısına kolayca zam yapışının –yani Aktaşlar’ın, Süleyman ve Korkut’un yardımının– üzerinde fazla durmadı. Parayla kendine elden düşme bir dondurma arabası, buz fıçısı, demir kovası ve dondurma çevirme makinesi aldı ve 1989 yazını dondurma satarak geçirmeye karar verdi.

Dondurma arabasını almaya aşağı mahalleye Mevlut’la birlikte Fatma ve Fevziye de gittiler; yeni arabayı güle oynaya iterek eve getirdiler. Onların neşesine kanan komşu Reyhan Abla da pencereye çıkıp pilav arabası bulunmuş gibi aşırı bir sevinç gösterisinde bulununca kimse onu bozmadı. Mevlut arka bahçede kızlarıyla arabayı boyayıp onarırken, akşamları televizyon Pekin’deki Tiananmen Meydanı’nı dolduran isyancıları gösteriyordu. Mevlut, Haziran başında meydanda tek başına yol kesip tankları durduran satıcının cesaretine hayranlık duydu. Her elinde birer torba varken tankları durduran o satıcı ne satıyordu acaba? Büyük ihtimal benim gibi pilav, diye düşündü Mevlut. Ama Çinliler pirinci Rayiha gibi değil, Mevlut’un televizyonda gördüğü gibi içine nohut ve tavuk koymadan, bambaşka bir usulle, uzun uzun haşlayarak pişiriyorlardı. Mevlut isyancılara “Helal olsun!” demiş, ama devlete fazla karşı çıkmamak gerektiğini de eklemişti; hele fakir ülkelerde devlet de olmasa kimse fakiri de satıcıyı da korumazdı. Çin’de yoksulların ve satıcıların hayatı iyiydi, tek sorunları Allah’ı tanımayan komünistlerdi.

Mevlut’un Rayiha ile kaçıp evlendiği yazdan bugüne geçen yedi yılda süt, çikolata ve şeker üreticisi büyük şirketler birbirleriyle rekabet ederek önce İstanbul’un bütün bakkallarına, pastanelerine, sandviç ve sigara büfelerine bedava derin dondurucu vermişlerdi. Mayıs’tan başlayarak bu soğutucu dolapların sahipleri onları

dükkânlarının önüne çıkarıyor, kimse de sokak dondurmacısından alışveriş etmiyordu. Mevlut beş dakika aynı köşede dursa kaldırımı işgal etti diye arabasını alıp parçalayan belediye memurları, büyük şirketlerin kaldırımlarda yürümeyi zorlaştıran buzdolaplarına hiç ses etmiyordu. Televizyonda hiç durmamacasına bu şirketlerin tuhaf adlı dondurma ürünleri duyuruluyordu. Mevlut arabasını iterek arka sokaklardan geçerken çocuklar "Flinta var mı dondurmacı? Roket var mı?" diye soruyorlardı.

Keyifli olduğu zamanlarda, "Bu dondurma sizin Roketlerinizin hepsinden daha iyi uçar," diye cevap verirdi Mevlut. Bu cevabı sayesinde biraz satış da yapabilirdi. Ama çoğu akşam eve erkenden ve keyifsiz döner, yedi yıl önce olduğu gibi kendisine yardım etmek için aşağıya inen Rayiha'ya "Bu saatte hâlâ kızlar sokaklarda niye başıboş oynuyorlar?" diye çıkışır, Rayiha onları ararken dondurma arabasını öylece bırakır, yukarı çıkar, uyumadan önce kederle televizyona bakardı. Bu mutsuzluk anlarının birinde, kendi karanlık hayallerinden yapılmış bir denizin dev dalgalarının televizyonda ağır ağır kıpırdandığını görmüştü. Sonbaharda iyi bir iş bulamazsa artık çocuklara kitap, defter, elbise, eve yiyecek, sobaya gaz alacak para bulamayacağını düşünerek telaşlanıyordu.

16. BİNBOM BÜFE

SAKIN HAKKINI YEDİRME

Ağustos sonunda Rayiha kocasına Vurallar'ın yakını Trabzonlu bir eski lokantacının Mevlut gibi birini iş vermek için aradığını söyledi. Mevlut para sıkıntılarının gene Aktaşlar'ın sofrasına konu olduğunu utançla anladı.

Rayiha. "Senin gibi hem lokantadan, yemekten anlayan hem de dürüst birini arıyorlar, bu zamanda İstanbul'da böyle birini bulmaları kolay değil," dedim Mevlut'a. "Sakın maaş pazarlığı yaparken hakkını yedirme. Bak bu kızların da hakkı kalır," diye bir laf da söyledim, çünkü Mevlut'un müdürlüğe başladığı günlerde Fatma da ilkokula başladı. Açılış törenine Mevlut ile gittik. Kasımpaşa'daki Piyalepaşa İlkokulu'nun bahçe duvarının kenarına

bizi dizdiler. Müdür bu okul binasının ta dört yüz elli yıl önce Akdeniz'de Fransızlardan, İtalyanlardan adalar fetheden Paşa'nın konağı olduğunu, Paşa'nın bir düşman gemisine tek başına saldırıp gözden kaybolduğunu, herkes esir düştü zannederken gemiyi tek başına nasıl ele geçirdiğinin hikâyesini anlattı. Ama öğrenciler onu dinlemiyor, aralarında konuşuyor, ya da başlarına geleceklerden korkarak analarına babalarına sokuluyorlardı. Fatma diğer öğrencilerle el ele tutuşup okula girerken korktu, ağlamaya başladı. Binanın içinde kaybolana kadar arkasından el salladık. Bulutlu, serin bir gündü. Geri dönerken yokuşta Mevlut'un gözlerindeki yaşları ve kurşuni bulutları gördüm. Eve uğramadan doğru "müdürlük" yapmaya büfeye gitti. Bir tek o gün öğle üstü tekrar Kasımpaşa'ya indim, okulun kapısından Fatma'yı alıp eve getirdim. Öğretmeninin bıyığına ve sınıfın penceresine takılmıştı aklı. Sonraki günler mahalledeki başka kızlarla birlikte okula kendi gidip geldi.

Rayiha'nın yarı şefkat yarı alaycılıkla söylediği "müdür" kelimesini Mevlut değil, ilk olarak iş yerinin sahibi Trabzonlu Tahsin Patron kullanmıştı. Aslında kendisi küçük büfesinde çalışan üç işçisine (işçi güzel bir kelime olmadığı için) "eleman" dediği gibi, elemanlarının da kendisine "patron" değil, bir Karadenizli'ye yakışacağı gibi "kaptan" demelerini isterdi. Ama bu istek büfede çalışanların ona daha çok "patron" demelerinden başka bir sonuç vermemişti.

Mevlut kendisine yapılan iş teklifinin, patronun elemanlarına duyduğu güvensizlikten kaynaklandığını kısa sürede anladı. Tahsin Patron her akşam evde ailesiyle yemeğini yedikten sonra dükkâna gelip "müdürüm" dediği kişiden kasayı devralmak istiyordu. Son iki saat kasaya kendi bakar, dükkânı kendi kapardı. İstiklal Caddesi'nin üstündeki, günde yirmi dört saat açık duran kalabalık ve hareketli büfelerin aksine, yan sokağın içlerindeki Binbom Büfe'nin önünden akşam saatlerinden sonra yalnızca yolunu şaşıranlar, sarhoşlar ve sigara ve alkol arayanlar geçiyordu.

Mevlut'un işi her sabah onda dükkâna gelip kasaya oturmak, akşam yedi buçuk sekize kadar paralara ve hesaba sahip çıkmak ve dükkânda işlerin yolunda gittiğini gözlemekti. Anacaddeden uzak, dar, küçük bir dükkân olmasına rağmen Binbom Büfe kötü

çalışmıyordu. Müşterileri, ara sokaklardaki iş yerlerinde, foto-film laboratuvarlarında ve reklam şirketlerinde, şarkılı türkülü pavyonlarda ve ucuz lokantalarda çalışanlar ve gelip geçerken uğrayıverenlerdi. Ama evhamlı patron elemanlarının bir şekilde kendisini aldattığından pireleniyordu.

Patronun huzursuzluğunda, zenginlerin hizmetlerini gören yoksulların sürekli hile yaptıklarını düşünmelerinden daha gerçek bir yan olduğunu Mevlut kısa zamanda hissetti. Patronun Mevlut'u dikkat etmesi için uyardığı en yaygın hile biçimi, elemanların aynı miktarda ekmek, kaşar peyniri, kıyma, turşu, sucuk, domates salçasıyla belediyenin izin verdiğinden ve patronun öngördüğünden daha çok sayıda sandviç yapmaları ve aradaki farkı cebe atmalarıydı. Tahsin Kaptan bu hileye karşı Mevlut'a gururla açıkladığı bir önlem geliştirmişti: Binbom'a sandviç ve hamburger ekmeği veren Tayfun Fırını'nın Rizeli sahibi Kaptan'a her gün telefon edip o günkü sayıları tek tek bildiriyor, böylece çalışanların kaşardan çalarak daha çok tost, kıymadan çalarak daha çok hamburger yapmalarının önü alınmış oluyordu. Elemanlar aynı şeyi portakal suyu, nar suyu, elma suyu gibi şeylerle de yapabilirlerdi ve burada bardak sayısını sabitleyen dost bir fırıncı da olmadığı için Müdür Mevlut'un gözlerini dört açması gerekiyordu.

Mevlut'un asıl dikkat etmesi gereken şey, beş yıl önce büyük bir yenilik olarak bütün şehirde kullanılmaya başlanan yazarkasaya fiş yazdırmadan tek bir alışverişin yapılmamasıydı. Kaşardan ne kadar çalarlarsa çalsınlar, portakal suyuna tezgâh altından ne kadar şekerli su koyarlarsa koysunlar, en sonunda kasadan fiş alındıkça Kaptan asla aldatılamayacağını düşünüyordu. Fişsiz alışverişe karşı önlem olarak Kaptan, arada bir, kimsenin tanımadığı bir dostunu dükkâna yolluyordu. Gizli büfe müfettişi bir şeyler yedikten sonra herkesin İstanbul'da sürekli yaptığı gibi "Fiş istemez" deyip kasadan indirim istiyordu. Kasadaki müdür fiş kesmezse parayı cebe attığı ortaya çıkıyor ve bundan önceki müdüre olduğu gibi derhal işten atılıyordu.

Mevlut "elemanlarına", bir yol bulsalar Trabzonlu patronlarını aldatacak fırsatçılar gibi bakmadı: Onları hep birlikte yüzdürdükleri ekmek teknesinin iyi niyetli çalışanları olarak gördü. Her zaman gülümser, arkadaşlarının başarılarını takdir etmekten zevk alır, "Nar gibi kızarttın tostu yahu, aferin" ya da "Maşallah kıtır kıtır oldu döner" derdi içtenlikle. Dükkân o gün iyi işlemiş ve ciro

yapmışsa akşam patrona, yüzbaşıya tekmil veren bir er gibi hesap verirken içtenlikle gururlanırdı Mevlut.

Her akşam dükkânı patrona teslim ettikten sonra koşa koşa eve gidiyor, Rayiha'nın önüne koyduğu bir kâse mercimek ya da tarhana çorbasını büfede de bütün gün göz ucuyla seyrettiği televizyona gene göz ucuyla bakarak kaşıklıyordu. Büfede herkes istediği gibi tost, dönerli sandviç yiyebildiği için Mevlut eve aç dönmez, evdeki yemeği gözünde büyütmez, çorbasını içerken Fatma'nın ders kitaplarını ve beyaz kâğıtlı defterlere (Mevlut okula giderken defterler sarı saman kâğıdındandı) küçük ama çok güzel el yazısıyla yazdığı harfleri, rakamları ve cümleleri okumaktan büyük zevk alırdı. Gene her zamanki gibi, her akşam haberler biterken evinden çıkıyor, on bir, on bir buçuğa kadar sokaklarda boza satıyordu.

Müdürlük geliri olduğu için ne "Bozayı daha çok satayım" diye kendini zorluyor ne de Haliç'in öte yakasındaki eski mahallelerde yeni müşteriler bulmak için, köpeklerin kendisine diş gösterip hırladığı ücra sokaklara giriyordu. Yazın bir akşam dondurma arabasıyla Efendi Hazretleri ve öğrencilerini ziyaret etmiş, onlardan aldığı bir tepsi üstündeki ince belli çay bardaklarına aşağıdaki dondurma arabasından dondurma koyduktan sonra, sohbet ihtiyacı duydukça kapılarını çalmış, kış soğukları başlayınca da ziyaretlerini boza bahanesiyle sürdürmüştü. Buraya ticareti için değil sohbeti için geldiğini vurgulamak için de üç ziyaretinin birinde dondurma ya da bozadan para almayacağını onlara kabul ettirmiş, bir başka ziyaretçi de bunu "Dergâh'a hediye" diye nitelendirmişti. Efendi Hazretleri'nin konuşmalarına "sohbet" deniyordu.

Mevlut ilk ziyaretinden neredeyse bir yıl sonra, Efendi Hazretleri'nin öğrencilere eski yazıyı ve hat sanatını öğretmek için özel dersler verdiği evinin aynı zamanda ona hayran küçük bir müminler kalabalığının toplandığı bir dergâh olduğunu anladı. Bunu bu kadar geç öğrenmesinin nedeni, dergâha –apartman dairesine– gidip gelenlerin sırseverliği ve sessizliği kadar, kendisinin de bu konuları öğrenmek istemeyişiydi. Orada olmaktan, Efendi Hazretleri'nin her perşembe beş altı dakika da olsa kendisine vakit ayırıp, dertlerini dinleyip onunla sohbet etmesinden o kadar memnundu ki, bu mutluluğu bozacak her şeyden sakınıyordu: Efendi Hazretleri'nin, kapısını çalan herkesle konuştuğu, yirmi beş otuz kişinin muntazaman devam ettiği Salı Sohbetleri'ne bir ziyaretçiden davet almış ama gitmemişti Mevlut.

Yasalara aykırı bir şeye bulaşma korkusuna kapıldığında, "Bunlar kötü şeyler yapan kötü insanlar olsaydı, duvara kocaman Atatürk resmi mi koyarlardı!" diye düşünerek bazan kendini yatıştırıyordu. Ama kısa sürede, duvardaki Atatürk resminin, tıpkı Kültepe'de lise yıllarında bir ara Ferhat ile girip çıktıkları komünist dergâhının girişindeki kalpaklı Atatürk fotoğrafı gibi, bir gün polis basarsa "Bir yanlışlık var, biz Atatürk'ü çok severiz!" diyebilmek için asıldığını anladı. Tek fark, komünistlerin Atatürk'e sonuna kadar inanmalarına rağmen onun aleyhine sürekli atıp tutmaları (Mevlut hiç hoşlanmazdı bu çirkin sözlerden), dindarların ise Atatürk'e hiç inanmamalarına rağmen onun aleyhinde hiç konuşmamalarıydı. Mevlut bu ikincisini tercih ediyor ve bazı hamhalat, sivri üniversite öğrencilerinin, "beş yüz yıllık güzel hat sanatımızın Atatürk'ün Batı taklitçisi harf devrimiyle bitirildiği" yolundaki sözlerine kanmıyordu.

Mevlut, Efendi Hazretleri'nin dikkatini çekip gözüne girebilmek için her türlü yağcılığı yapan, ama o odadan çıkar çıkmaz dedikodu etmeye ve televizyon programından bahsetmeye başlayan üniversitelileri yeterince ciddi bulmuyordu. Dergâhta görebildiği odaların hiçbirinde televizyon olmamasını, burada devletin hoşlanmadığı tehlikeli şeylerin yapıldığının kanıtı olarak da görüyor, bazan korkuyordu. Bir gün gene bir askeri darbe olduğunda, komünistler, Kürtler ve dinciler derdest edilirken, dergâha gidip gelenlerin başları derde girebilirdi. Öte yandan Efendi Hazretleri bir kere bile ona siyasi propaganda veya telkin olarak görülebilecek herhangi bir şey söylememişti.

Rayiha. Mevlut'un müdürlüğe, Fatma'nın ilkokula başlaması el işine ayırdığım zamanı artırdı. Artık ay sonunu nasıl getireceğim telaşıyla değil, içimden geldiği ve üç beş kuruş kazanmak da hoşuma gittiği için el işi yapıyordum. Bazan perdenin hangi köşesine ne işleyeceğimizi bize gösteren bir dergi sayfası, bir resim veriyorlardı... Bazan da "Siz bilirsiniz," diyorlardı yalnızca. Biz bilince, bazan "Ne yapayım, ne işleyeyim" diye diye aklıma hiçbir şey gelmiyor ve perdenin köşesine boş boş bakıyordum. Bazan da nakışlar, işaretler, çiçekler, altı köşeli bulutlarla tarlalardan kaçan ceylanlar geliveriyordu aklıma: Perde, yastık yüzü, yorgan kılıfı, masa örtüsü, peçete, ne bulursam üstüne işliyordum.

"Dur Rayiha, bir nefes al, gene kaptırdın kendini," derdi bazan Reyhan Abla.

Haftada iki üç kere Rayiha öğle üstü, saat iki üç civarında Fatma ile Fevziye'yi ellerinden tutup babalarının müdürlük yaptığı büfeye götürüyordu. Kızları Mevlut'u, akşam yemeği niyetine çorba içmeye eve uğradığı sıradaki bir saatin dışında gün boyunca neredeyse hiç göremiyorlardı. Sabah Fatma okula gittiğinde Mevlut daha uyanmamış olur, akşam on bir buçuk, on ikide eve döndüğünde ise kızlar uyumuş olurlardı. Aslında Fatma da Fevziye de büfeye daha çok gitmek isterlerdi, ama babaları kızlarının tek başlarına büfeye gelmelerini kesinlikle yasaklamış, anneleriyle gelirlerken de onun elini bir an bile bırakmamaları şartını koymuştu. Beyoğlu'na, özellikle İstiklal Caddesi'ne çıkmak Rayiha'ya da yasaktı: İstiklal Caddesi'nin bir yanından öteki yanına koşarak geçerlerken, Rayiha da kızlar da trafik kadar Beyoğlu'nun erkek kalabalığından kaçtıklarını hissederlerdi.

Rayiha. Sırası gelmişken söyleyeyim: Mevlut'un beş yıl süren büfe müdürlüğü sırasında akşamları ona yalnızca çorba vermedim. Ona sık sık bol maydanozlu, biberli menemen, patates kızartması, sigara böreği, bol biberli, havuçlu kuru fasulye yapardım. Mevlut'un fırında tavuklu patatesi sevdiğini siz de biliyorsunuz. Artık pilav da satmadığı için ayda bir Mevlut ve kızlar için bize indirimli fiyattan veren Tavukçu Hamdi'nin yerinden bir tavuk alırdım.

Rayiha ve kızların haftada iki üç kere öğleden sonraları Binbom Büfe'ye gelmelerinin aile içinde pek seyrek konuşulan asıl nedeni ise kızların orada yedikleri kaşarlı, sucuklu tostlar, dönerli sandviçler, içtikleri ayranlar ve portakal sularıydı.

Mevlut'un müdürlüğünün ilk aylarında bu ziyaretlerin başında Rayiha "Geçerken bir uğradık!" deme gereği duyardı. "İyi ettiniz," derdi bazan büfe çalışanlarından biri. Kızların sevdiği şeyler ilk ziyaretlerinden sonra onlara sorulmadan ısıtılır, hazırlanır, önlerine konurdu. Rayiha hiçbir zaman bir şey yememiş, çalışanlar ona sormadan hazırlayıp tatlılıkla gülümseyerek dönerli sandviç, kaşarlı tost gibi şeyleri ikram ettiklerinde evde daha yeni yediğini söyleyerek hep geri çevirmişti. Mevlut karısının bu ilkeli tutumundan gurur duyar, elemanlarının ondan beklediği gibi "Ye işte canım bir tane," demezdi.

Daha sonraki aylarda Binbom Büfe elemanlarının, patronları Trabzonlu Tahsin Kaptan'ı aldatıp üçkâğıtlar yaptıklarını keşfetmeye başladığı günlerde, kızların bedava yediği dönerli sandviçler Mevlut'un vicdanını rahatsız etmeye başladı.

17. ELEMANLARIN KUMPASI

SEN HİÇBİR ŞEYE KARIŞMA

Mevlut, Trabzonlu patronun bütün sıkı önlemlerine karşın, 1990 yılbaşından sonra Binbom çalışanlarının çok basit bir mantığa dayanan ayrıntılı bir hile geliştirdiklerini keşfetmeye başladı: Her gün elemanlar kendi aralarında oluşturdukları bir bütçeden –yani kendi paralarıyla– bir başka fırından ekmek alıyor, içine başka dükkânlardan aldıkları malzemeyi özenle dolduruyor, böylece patrona çaktırmadan kendi ürünlerini yapıp kendileri satıyorlardı. Bu hamburgerler ve dönerli sandviçler her öğle çevredeki iş yerlerine paketler halinde, sanki esrar yollanır gibi gizlice yollanıyordu. Para Mevlut'un baktığı kasaya verilmiyor, daha sonra elindeki defterle bu iş yerlerini tek tek ziyaret eden ve yiyecek konusunda önerileri kaydeden Vahit tarafından toplanıyordu. Tıkır tıkır işleyen bu gizli düzeni Mevlut'un fark etmesi çok dikkat gerektirmiş, elemanların da Mevlut'un bütün bu hileleri fark ettiğini ama Patron'a ihbar etmeden oturmaya devam ettiğini anlamaları için de koca bir kış geçmesi gerekmişti.

Mevlut ilk aylarda, bir dolap dönüyorsa bunu en kolay Kaptan'ın en genç elemanı Mikrop'un (bu, takma adıydı, asıl adını kimse kullanmazdı) yapabileceğini düşündü. Askerlikten yeni dönmüş olan Mikrop büfenin yer altındaki mutfak-deposunu yönetiyor, iki buçuk metreye iki metrelik bu korkutucu, pis mağarada hem hamburger köftesi, salça, ayran vs hazırlıyor, hem patates kızartıyor, hem pek dikkatle olmasa da alüminyum tabakları ve cam bardakları yıkıyor –sudan geçiriyor demek daha doğruydu– hem de yukarıda kalabalık biriktiği zamanlarda cepheye takviyeye yetişiyor, makineye tost koymaktan aceleci müşteriye ayran vermeye her işi yapıyordu. Mevlut ikinci fırından gelen fazla ekmekleri ilk defa Mikrop'un fareli ve hamamböcekli mutfağında fark etmişti.

Mevlut, Vahit'i sevmez, eli yüzü düzgün her kadına uzun uzun bakmasından hoşlanmazdı. Ama ikisini birbirine bağlayan ve zaman geçtikçe derinleşerek Mevlut'u huzursuz eden bir bağ aralarında oluşuyordu. Müşteri olmadığı zamanlarda ikisinin de vakit öldürmek için televizyona bakması, görüntülerin duygulu yerlerinde (bir günde beş altı kere olurdu) bir an göz göze gelmeleri onları birbirine yaklaştırmıştı. Mevlut kısa zamanda, Vahit'i yıllardır tanıyormuş gibi hissetmeye başlamıştı kendini. Vahit hileli düzenin muhasebecisi olduğu için Mevlut, televizyondan gelen aynı duyguları paylaşmaktan kaynaklanan bu yakınlıktan huzursuz oluyordu. Bazan üçkâğıtçı Vahit'in bu ince duyguları anlayamayacağını düşünüyordu. Bazan müdür gibi düşünerek, suçlu elemanın kendisine belki de bu televizyon duygudaşlığından yararlanarak yaltaklandığını aklından geçiriyordu.

Hile konusunda ilk ipuçlarını fark ettiği günlerde Mevlut, Vahit'i ve diğer çalışanları süzen kendi gözünün (tuhaf bir şekilde iki gözünün değil) sanki kendisinden ayrılıp bağımsız bir şekilde, kendi iradesiyle, kendisini (Mevlut'u) gözlediğini sezmeye başladı. Bazan bu büfenin insanları arasında fazla sıkışmış biri gibi hissederdi kendini. Göz o zaman Mevlut'u izlerdi. Bazan yapmacıklı bulurdu kendini. Bazı Binbom müşterileri dönerli sandviçlerini kendilerini aynada seyrederek yiyorlardı.

Pilav satarken soğuktan ve bütün gün ayakta dikilmekten, dondurma satarken yeterince iş yapamamaktan şikâyetçiydi belki, ama özgürdü de. İstediğini hayal edebilir, istediği zaman dünyaya küsebilir, duyguları sanki gövdesine hükmederdi. Şimdiyse bir dükkâna zincirlenmiş gibiydi. Gün boyunca, televizyondan gözlerini alıp hayal kurmaya çalıştığı mutsuzluk anlarında, akşam kızlarını göreceğini ve boza satacağını hayal ederek kendini teselli ederdi. Bir de boza satarken her akşam görmekten hoşlandığı o müşteriler, şehrin bütün insanları vardı. Mevlut yürürken kendi kafasında canlanan resimlerin, "Boo-zaaa" diye bağırınca şehrin insanlarının kafasında da canlandığını ve onu bu yüzden yukarı çağırıp boza aldıklarını anlıyordu artık.

Müdürlük yıllarında geceleri Mevlut daha tutkulu, daha istekli bir boza satıcısına dönüştü. Yarı karanlık sokaklara doğru "Boozaa" diye bağırırken yalnız perdeleri çekili pencerelere, sıvasız boyasız duvarlara, köşelere gizlendiğini sezdiği şeytani köpeklere ve pencerelerinin arkasındaki ailelere değil, kafasının içindeki âleme

de seslendiğini hissederdi. Çünkü "Boo-zaa" diye bağırırken, kafasındaki renkli resimlerin, resimli romanlardaki konuşma balonları gibi sanki ağzından çıkıp yorgun sokaklara bulut gibi karıştığını hissediyordu. Çünkü kelimeler şeylerdi, şeylerin her biri de bir resim. Geceleri boza satarken yürüdüğü sokakla kafasının içindeki âlemin artık tek bir bütün olduğunu seziyordu. Bu sarsıcı bilgi bazan Mevlut'a kendi keşfiymiş ya da Allah'ın yalnızca Mevlut'a bahşettiği özel bir ışık, bir nur imiş gibi gelirdi. Mevlut, büfeden kafası karışık olarak çıktığı akşamlarda boza satarak yürürken içindeki dünyayı şehrin gölgeleri içinde keşfederdi.

Binbom'da dönen dolaplara karşı ne yapması gerektiğine karar veremediği sıradan günlerden birinin ardından bir gece "Boozaa" diye bağırıyordu ki karanlığın içinde bir pencere açıldı, dışarı hoş bir turuncu ışık yayıldı. Kara iri bir gölge, ona yukarı gelmesini söyledi.

Feriköy'ün arkalarında eski bir Rum apartmanıydı burası. Mevlut İstanbul'a ilk geldiği günlerde bir öğleden sonra babasıyla yoğurt satarken bu apartmana girdiğini (pek çok satıcı gibi apartmanlar ve üzerlerindeki ad levhaları hafızasında yer etmişti), yukarı kata yoğurt götürdüğünü hatırladı. SAVANORA idi apartmanın adı. Aynı toz, nem ve kızarmış yağ kokusu da vardı binanın içinde. İkinci katta açılan bir kapıdan içeri, geniş, apaydınlık bir odaya girdi: Eski ev şimdi bir dikiş atölyesine çevrilmişti. Makinelerinin başında oturan on, on iki kız gördü. Daha çocuk yaşında olanlar da vardı, ama çoğu Rayiha yaşlarındaydılar ve başlarındaki örtüyü gevşek bağlayışlarından iş yaparlarken yüzlerinde beliren dalgın ve ciddi ifadeye kadar hepsi Mevlut'a korkutucu derecede tanıdık gözüküyorlardı. Pencerede beliren iyi yüzlü adam patronlarıydı: "Bozacı, bu çalışkan kızlar benim evlatlarım; İngiltere'ye sipariş yetiştirmek için sabah minibüs onları evlerine götürene kadar kahramanca çalışacaklar," dedi. "Onlara bozanın en iyisini, leblebinin en tazesini vereceksin, değil mi? Nerelisin bakayım sen?" Mevlut bir zamanlar burada yaşayan Rum ailelerden kalma alçı kabartmalara, yaldızlı çerçeveli büyük bir aynaya ve sahte bir kristal avizeye dikkatle bakmasına rağmen, daha sonra –yıllarca– bu odayı her hatırlayışında, avize ve aynayı aslında görmediğini, hafızasının kendisini aldattığını düşünecekti. Çünkü dikiş makinelerinde çalışan kızları da daha sonraki yıllarda kendi kızlarının, Fatma ile Fevziye'nin yüzleriyle hatırlayacaktı.

Artık her sabah Fatma ile Fevziye, abla kardeş siyah öğrenci önlüklerini birlikte giyiyor, sürekli yeni kolalanmış gibi duran yarı sentetik yarı pamuklu beyaz yakalarını birbirlerinin arkasına geçerek önlüğün sırtındaki düğmeye ilikliyor, Mevlut'un Sultanhamam'dan (Ferhat ile lisede Kısmet işiyle meşgul oldukları zamandan tanıdığı) bir dükkândan indirimle aldığı okul çantalarını alıyor, saçlarına tokalarını takıyor, saat yedi kırk beşte Mevlut yataktan pijamalarıyla kalkarken evden çıkıyorlardı.

Kızlar okula gittikten sonra, Mevlut ile Rayiha uzun uzun, doya doya sevişiyorlardı. İkinci kızları Fevziye biraz büyüdükten sonra, evliliklerinin ilk yılında olduğu gibi kendilerine ait bir odada başbaşa kalıp seviştikleri neredeyse hiç olmamıştı. Evde yalnız kalabilmeleri için kızların Reyhan Abla gibi bir komşuya gitmeleri ya da Vediha veya Samiha'nın bir sabah erkenden kızları alıp gezmeye götürmesi gerekiyordu. Yaz günleri kızların komşu bahçelerin birinde arkadaşlarıyla oynayarak saatlerce kaybolduğu zamanlar da olabiliyordu. Baharlarda ve yazın böyle bir fırsat önlerinde belirdiği ve evde yalnız kaldıkları vakit birbirlerine şöyle bir bakarlar, Mevlut "Neredeler?" diye sorar, Rayiha "Komşu bahçede oyuna daldılar," der, Mevlut "Bakarsın biri geliverir şimdi," der ve evliliklerinin ilk mutlu günlerine gene geri dönemezlerdi.

Altı yedi yıldır bir odalık evlerinde Mevlut ile Rayiha'nın düzenli olarak sevişebildikleri tek uygun zaman, kızların odanın diğer köşesindeki yataklarında uykunun en derin yerinde oldukları gece yarısı saatleriydi. Mevlut akşam boza satmaktan geç döndüğünde Rayiha hâlâ kendisini bekliyorsa ve televizyona bakmak yerine Mevlut'a tatlı sözler söylüyorsa Mevlut bunu sevişmeye davet olarak görür, kızların gerçekten uyuduklarına emin olduktan sonra bütün lambaları dikkatle söndürürdü. Yorganın içinde karı koca sessizce, dikkatle, çok da fazla uzatmadan –çünkü Mevlut gerçekten yorgun olurdu– sevişirlerdi. Bazan da birkaç saat uyuduktan sonra birbirlerinin gecelikli ve pijamalı gövdelerine kendiliğinden sarılırlar ve yarım yamalak, sessizce ama içten bir derinlikle sevişirlerdi. Bu zorluklar yüzünden gittikçe daha az sevişiyor, bunu da evliliğin doğal bir sonucu olarak görüyorlardı.

Şimdi vakitleri olduğu ve müdürlük işi sayesinde Mevlut daha az yorulduğu için, ilk evlendikleri günlerdeki coşkuyla sevişiyorlardı. Birbirlerini tanıyıp güvendikleri ve birbirlerinden daha az utandıkları için de daha rahattılar. Evdeki yalnızlıkları onları

birbirine yaklaştırmış, o benzersiz güveni, hayatta birbirlerini bulmalarının ne büyük talih olduğu duygusunu yeniden hissetmeye başlamışlardı.

Bu mutluluk Süleyman'ın yaydığı dedikoduyu Rayiha'nın gözünde büsbütün yok edemese de iyice küçültmüştü. Hâlâ arada bir şüpheye kapılıyor, o zaman mektup tomarını çıkarıp bir ikisini okuyor ve Mevlut'un güzel sözlerinin gücüne inanarak rahatlıyordu.

Karı kocanın kızlar okula gittikten sonra yaşadıkları bu mutluluk, odadaki tek masada çay kahve içtikleri bir süreyle (Mevlut kahvaltı olarak Binbom'da kaşarlı domatesli tost yerdi) birlikte bir buçuk saati aşamazdı, çünkü Mevlut'un sabah onda Binbom'da olması gerekirdi. Mevlut büfede dönen dolapları Rayiha'ya işte bu mutluluk ve arkadaşlık saatlerinde anlatmaya başladı.

Rayiha. "Sen hiçbir şeye karışma," dedim önce. "Her şeyi gör, ama hiç görmüyormuş gibi yap, neme lazım." "Ama patron beni oraya, göreyim de ona bunları söyleyeyim diye koydu," derdi Mevlut haklı olarak. "Patron da Vurallar'ın adamı... Benim için burnunun dibindeki hırsızlığı görememiş demesinler sonra?" "Görüyorsun Mevlut, hepsi ortak. Birini patrona ihbar edersen, asıl hilebaz olan Mevlut derler hep bir ağızdan da patron hemen inanır. Bu sefer seni atar işten. Vurallar'a rezil de olursun." Bunu her söyleyişimde Mevlut'un korktuğunu görür, üzülürdüm.

18. BİNBOM'DA SON GÜNLER

YİRMİ BİN KOYUN

14 Kasım 1991 gecesi Boğaz'ın en dar yerinde, Anadoluhisarı önünde, Güney'e inen bir Lübnan gemisi, mısır yüküyle Karadeniz'e çıkan bir Filipin gemisiyle çarpışıp battı, beş gemici boğuldu. Batan Lübnan gemisinde, Mevlut'un ertesi cuma sabahı Binbom Büfe elemanlarıyla birlikte seyrettiği televizyondan öğrendiğine göre yirmi bin koyun vardı.

İstanbullular kazadan sabah Boğaz iskelelerine, Rumelihisarı, Kandilli, Kuleli Askeri, Bebek, Vaniköy, Arnavutköy kıyılarına vuran koyunlar sayesinde haberdar oldular. Bazı koyuncuklar sahile

canlı varmış, hâlâ yanmamış eski yalıların kayıkhanelerine, balıkçı kahvelerinin yerine açılmış modern lokantaların iskelelerine ve kış için sandalların çekildiği yalı bahçelerine girip oralardan şehir sokaklarına geçmişlerdi. Yorgun ve öfkeliydiler. Bazılarının çamurlaşmış krem rengi postları üzerinde nefti petrol lekeleri, zorlukla kıpırdayan yorgun ve ince bacaklarında pas rengi, boza kıvamında bir sıvı ve gözlerinde derin bir pişmanlık vardı. Mevlut Binbom Büfe'nin televizyon ekranını neredeyse bütünüyle kaplayan koyun gözlerine bir an büyülenerek bakmış ve pişmanlığı kendi ruhunda da hissetmişti.

Bazı koyunlar, gece yarısından sonra kazadan haberdar olup sandallara binerek yardıma koşan İstanbullular tarafından kurtarılmış, birkaçı bu yeni evlerinde sahiplenilirken çoğu sabahı göremeden ölmüştü. Boğaz kıyısındaki yollar, yalı rıhtımları, bahçeler, çayhaneler, Mevlut gibi pek çok İstanbulluda koşup yardım etme isteği uyandıran boğulmuş koyun leşleriyle doluydu.

Şehir sokaklarına varabilen koyunlardan bazılarının saçma bir şekilde halka saldırdığı, ayakta öldüğü, cami avlularına, yatırlara, mezarlıklara girdiği, 2000 yılında gelecek kıyameti haber verdiği, yazıları yüzünden kurşunlanan köşe yazarı rahmetli Celâl Salik'in kehanetlerinin doğru çıktığı yolunda haberler, dedikodular işitti Mevlut ve Binbom'da geçirdiği yıllar boyunca televizyona bakarken sık sık koyunların kaderini hatırladı. Her gün ağlarına takılmış yeni bir koyun leşi bulan, zaman geçtikçe suda balon gibi şişip büyüyerek dev boyutuna ulaşan bu yaratıklarda uğursuzluk işareti keşfeden balıkçılar gibi Mevlut da koyunları daha derin bir şeyin işareti olarak gördü.

Konuyu büyüten, bütün şehrin rüyalarına sokan şey, yirmi bin koyunun çoğunun batan geminin ambarlarında kapalı kaldığı, hâlâ canlı olduğu, yardım beklediği iddiasıydı. Mevlut gemiye dalan dalgıçlarla yapılan röportajları dikkatle izledi ama koyunların geminin karnında, o karanlık yerde nasıl durduklarını gözünün önünde canlandıramadı bir türlü. Orası karanlık mıydı, pis mi kokuyordu; yoksa uyku gibi bir âlem miydi orası? Koyunların durumu aklına balığın karnındaki Yunus Peygamber'i getiriyordu. O karanlık yere giden koyunlar suçlu muydu? Orası Cennet'e mi Cehennem'e mi daha yakındı? Cenab-ı Allah, Hazreti İbrahim'e oğluna kıymasın diye bir koyun yollamıştı. Peki İstanbul'a yirmi bin koyunu niye yollamıştı?

Mevlutların evine sığır eti de koyun eti de nadiren giriyordu. Mevlut bir süre dönerli sandviç yemedi. Ama bu et düşmanlığı da ahlaki bir düzeye çıkmadan kendi içinde bir sır olarak kaldı ve Binbom'un kıtır kıtır dönerinin tükenmediği ve elemanlarca paylaşıldığı bir gün unutuldu gitti.

Zamanın hızla aktığını, Binbom Büfe'de dönen dolapları izlemeye çalışırken yaşlandığını, ağır ağır bir başka insana doğru evrildiğini hissediyordu. Müdürlüğe başlamasının üçüncü yılında, 1993'ün kışında Mevlut çalışanları hilelerinden dolayı patrona ihbar edemeyeceğini anlamıştı artık. Bu konudaki ahlaki sorumluluğunu bir iki kere Efendi Hazretleri'ne anlatmayı denemiş, ama ondan huzursuzluğunu yatıştıran bir cevap alamamıştı.

Bazı elemanların askerlik, daha iyi maaş veren başka bir büfe, geçimsizlik gibi nedenlerle ayrılmaları da Mevlut'un kafasını karıştırmıştı. Aslında bu değişmelere rağmen hileli düzen aynı kararlılık ve pervasızlıkla Mevlut'un vicdanında yaralar açarak sürüyordu.

Mevlut'un Patron'a ihbar etmesi gereken kişi, üçkâğıdın örgütleyicisi ve uygulayıcısı, elemanlar arasında "Şişman" diye de bilinen Muharrem'di. Şişman aslında Taksim İstiklal Caddesi üzerindeki döner ve sandviç büfelerinin ortaklaşa yaratıp geliştirdikleri bir kahramanın zavallılaştırılarak yan sokağa uygulanmış hali, Binbom Büfe'nin vitrini ve yüzü, simgesiydi. Vitrindeki küçük döner kebabı yönetir (yani pişince döndürür ve yanmamasına dikkat eder ve keser), elindeki uzun dönerci bıçağıyla, tıpkı Maraş dondurmacılarının yaptığı gibi, sokaktan geçenlerin ve özellikle turistlerin ilgisini çekebilecek abartılmış hareketler yapardı. Mevlut hiç hoşlanmazdı bunlardan. Üstelik bu yan sokağa hiçbir turist uğramıyordu.

Şişman Muharrem'in bu kadar küçük bir hasılat için çabalamasını Mevlut, çete reisi olduğunu kendinden ve herkesten saklama ihtiyacına bağlardı bazan. Ama satıcılık hayatında hile yaptıktan sonra ahlaki huzursuzluk çekecek çok az kişiyle karşılaştığı için, bazan bunun tam tersini de düşünürdü. Yani şişman Muharrem ustalıkla kimseye çaktırmadan Patron'u aldatıyordu ama bunun ahlaki bir suç, hatta ayıp bir şey olduğunu düşünmüyordu. Gazeteci Uğur Mumcu'nun bombayla öldürüldüğü yoğun siyasi günlerde, Mevlut'un durumun farkında olduğunu öğrenince Şişman bu düzenlemeyi, yeterince maaş almayan ve gaddarca sigortasız çalıştırı-

lan büfe işçilerinin patronu hiç huzursuz etmeden kendi haklarına sahip çıkması olarak gördüğünü söyledi. Mevlut bu kuvvetli sol siyasi tebliğden etkilendi ve Şişman'a saygı duydu. Üçkâğıtçı bile olsa Mevlut onu patrona, polise, devlete ihbar edemezdi.

Temmuz ayında Sivas'ta dinciler Alevilere saldırıp Madımak Oteli'nde aralarında yazarlar, şairler olan otuz beş kişiyi yakınca Mevlut gençlik arkadaşını gene özledi, lise yıllarında yaptıkları gibi onunla siyaset konuşmak, kötü adamlara küfretmek istedi. Ferhat'ın belediyeye girdiğini, elektrik tahsildarlığı yaptığını, elektrik işi özelleştirilince belediyedeki kadrosundan çıkıp özel şirketin elemanı olmayı başardığını ve birden çok para kazanmaya başladığını Rayiha'dan işitmişti. Bir yandan Ferhat'ın çok para kazandığına inanmak istemiyor, kıskançlıkla inandığı zamanlarda da, bir anda çok paranın ancak namussuzlukla, (tıpkı Binbom'daki gibi) hile yapılarak kazanılacağını bildiği için Ferhat'ı küçümsüyordu. Gençliğinde komünistlik taslayıp evlenince kapitalist olan çok adam görmüştü Mevlut. Bunların çoğu komünistlerden de ukala olurdu.

Sonbaharda Vahit Mevlut'a yaklaşmaya, yarı şikâyet yarı tehdit eder bir havayla pek çok şey anlatmaya başladı: Kendisi suçsuzdu. Mevlut onu Patron'a ihbar etmemeliydi. Ederse Vahit de onu ihbar ederdi. Bu sonuncusunu açıklıkla ifade ettikten sonra, o günlerde televizyonun sürekli gösterdiği Bosna'da Mostar Köprüsü'nün yıkılışı görüntülerinin en duygulu anında yaptığı gibi Vahit "Hayat işte böyle!" diyen bir bakışla baktı Mevlut'a. Vahit evlenmek istiyordu; bunun için de paraya ihtiyacı vardı. Üstelik onu yalnız Trabzonlu Patron değil, Şişman ve ötekiler de sömürüyordu. Çünkü hileli düzenden az kâr payı alıyordu. Hatta asıl patron olan Şişman, Trabzonlu Kaptan'dan daha kötü bir adamdı. Eğer Vahit'in hakkını vermezlerse o da Patron'a gidecek, Şişman'ın çevirdiği dolapları anlatacaktı.

Mevlut bu yeni bilgilere şaştı. Vahit aslında Mevlut'u en zayıf yerinden, Vurallar üzerinden tehdit ediyordu. Patron'un yeni müdürü Mevlut'un satın alınamaz bir kişi olduğunu elemanlarına hissettirmek ve onları korkutmak için yaptığı abartma şimdi ters tepmiş, Mevlut'a karşı kullanılıyordu. Patron bazı akşamlar, kasayı teslim alırken, diğer elemanlarına Mevlut'u överdi: Konyalı Mevlut dürüst, ahlaklı, çok şerefli bir insandı. Anadolu insanının saflığı ve hakikiliği vardı onda. Patron Anadolu insanını İstanbul'da

ilk kendisi keşfetmiş gibi bahsederdi onlardan. Bu Anadolu insanı seni bir kere sevdi, sana inandı mı, hayatını verirdi senin için.

Vurallar da çok şerefli insanlardı. Mevlut'un da işte tam bu yüzden, yani Vurallar'ın adamı olduğu için asla yamuk yapmayacağı, yapanı da Vurallar'la birlikte çok sert cezalandıracağı fikrini de elemanlara böyle anlatırdı. Bahsediş şeklinden, Vahit'in, Binbom Büfe'nin asıl sahibinin Karadenizli Vurallar olduğuna ve yalnız Mevlut'un değil, Trabzonlu Patron'un da onların maşası olduğuna inandığı anlaşılıyordu. Mevlut satıcılık hayatı boyunca İstanbul'da karşılaştığı on binlerce kişinin pek çoğunun, her işin ve her kavganın arkasında bir başka sahip olduğuna inandığını gördüğü için bu görüşü de garipseyemedi.

Şubat ayında soğuk bir sabah kızlar okula gittikten sonra uzun uzun uyuyan Mevlut işe her zamankinden yirmi dakika geç gitti. Binbom'un kapısının kapalı olduğunu gördü. Kapı kilidi de değiştirilmişti, içeri bile giremedi. İki dükkân aşağıdaki kuruyemişçi önceki gece dükkânda kavga çıktığını, Beyoğlu Karakolu'ndan polislerin geldiğini söyledi. Trabzonlu Patron'un yanında getirdiği adamlarla dükkân çalışanları dövüşmüş, karakolluk olmuşlardı. Dövüşenler gecenin geç saatinde karakolda biraz da polis zoruyla barıştırılmış, Trabzonlu da nereden bulduysa bir çilingirle gelmiş, kilidi değiştirmiş, bir de vitrine TADİLAT DOLAYISIYLA KAPALIDIR diyen bir kâğıt asmıştı.

"Bu, resmi düşüncesi," diye düşündü Mevlut. Kafasının bir yanı, o sabah işe geç gittiği için müdürlükten atıldığı gibi bir düşünceyle meşguldü. Patron büyük ihtimal çalışanların gizli düzenini fark etmişti, ama bu da yanlış bir düşünce olabilirdi. Hemen eve gidip Rayiha ile her şeyi konuşmak, gene işsiz kaldıysa acısını paylaşmak istiyordu, ama bunu yapmadı.

Sabahları boş boş gezindi, hiç bilmediği kahvelere girip oturdu, para hesabı yaptı. İçinde hem bir felaket ve suçluluk duygusu, hem de bir süre sonra kendinden gizleyemediği bir sevinç vardı. Lise yıllarında okuldan kaçtığı zaman hissettiği özgürlük ve öfkeyi duyuyordu. Uzun zamandır öğle vakti şehirde boş boş yürümemişti: Hareket etmenin rahatlığıyla Kabataş'a indi. Yıllarca pilav sattığı yerde şimdi bir başkasının nohutlu pilav arabası vardı. Satıcıyı büyük eski çeşmenin orada gördü, ama daha fazla yaklaşmak istemedi. Kendi hayatını uzaktan seyreder gibi hissetti bir an. Acaba adam para kazanıyor muydu? Kendi gibi ince bir adamdı.

Arkadaki park en sonunda bitmiş, açılmıştı. Mevlut bir banka oturdu ve durumunun ağırlığını hissetti. Uzakta, puslu havada Topkapı'nın gölgesi, camilerin devasa kurşuni hayaletleri, sessizce kayıp giden teneke-demir rengi büyük gemiler, sürekli bir şeyleri tartışarak bağrışan martılar gözlerini meşgul ediyordu. Hüznün, televizyonda gördüğü okyanustaki o dev dalgalar gibi durdurulmaz bir kararlılıkla ağır ağır yaklaştığını hissediyordu. Bir tek Rayiha teselli edebilirdi onu. Mevlut Rayihasız yaşayamazdı.

Yirmi dakika sonra Tarlabaşı'nda, evdeydi. Rayiha "Bu saatte evde ne işin var?" diye sormadı bile. Mevlut büfeden bir bahaneyle kaçıp eve sevişmeye gelmiş gibi davrandı. (Birkaç kere yapmışlardı bunu.) Kırk dakika bütün dünyayı, çocukları bile unuttular.

Mevlut konuyu açamadan Rayiha'nın, sabah eve uğrayan Vediha'dan haberleri aldığını gördü: "Hâlâ telefonunuz yok," diye laf dokundurduktan sonra Vediha dükkânda çalışanlardan birinin, patrona karşı büyük namussuzluk yapıldığını ona ihbar ettiğini anlatmıştı. Tahsin Kaptan da Trabzonlu dostlarını, adamlarını toplayıp dükkânı basıp malına sahip çıkmıştı. Kavga baskın sırasında bir laf dalaşı yüzünden Şişman ile Patron Tahsin arasında başlamış, bu yüzden karakolluk olmuşlardı, ama barışmışlardı sonunda. Muhbir, Mevlut'un da patronu aldatan bu namussuzların hilelerinin farkında olduğunu, sus payı aldığını ileri sürmüş, Trabzonlu Tahsin de ona inanıp Mevlut'u Hacı Hamit Vural'a şikâyet etmişti.

Korkut ile Süleyman tabii ki Mevlut'un asla böyle bir şeye tenezzül etmeyecek dürüst biri olduğunu Hacı Hamit'in oğullarına anlatmışlar ve aileye leke sürecek bu pis iddiayı reddetmişlerdi. Ama Aktaşlar Hacı Hamit ile aralarını bozabilecek bu işten dolayı Mevlut'a kızmışlardı. Mevlut da, bu kötü haberleri hiç yumuşatmadan, hatta onlara hak verir bir edayla, azarlar gibi anlatan Rayiha'ya kızıyordu şimdi.

Rayiha bunu hemen fark etti. "Merak etme, idare ederiz," dedi. "Perdecilerden, çeyizlik eşyacılardan nakış isteyen çok."

Mevlut en çok Fatma ile Fevziye öğleden sonraları büfede sucuklu kaşarlı tostlar, dönerli sandviçler yiyemeyecekleri için kederlendi. Elemanlar da onları çok sever, tatlı sözler söylerlerdi. Şişman her seferinde döner kılıcıyla onları güldürerek taklitler yapardı. Ertesi hafta Mevlut dedikoduculardan, Şişman ve Vahit'in kendisine çok öfkeli olduklarını, Mevlut'tan hem avantadan pay alan hem

de çalışanları patrona ihbar eden bir fırsatçı olarak söz ettiklerini de işitti, ama bu iftiralara karşı sessiz kaldı.

Birkaç kere Ferhat ile arkadaşlık hayalleri kurarken yakaladı kendini. Mevlut bir şey soruyor, Ferhat da Mevlut'u üzse de aydınlatıcı bilgi veriyordu. Büfedeki hilebazların oyunlarına karşı kendisini nasıl koruyacağını ona en iyi Ferhat öğütlerdi. Ama bu, arkadaşlık konusunda aşırı iyimser bir hayıflanmaydı. Mevlut otuzundan sonra erkeğin hayatta kurt gibi yalnız olduğunu sokaklardan öğrenmişti. Talihliyse bir de Rayiha adlı dişi kurt olurdu. Sokakların verdiği yalnızlığın asıl ilacı tabii ki gene sokaklardı. Mevlut Binbom Büfe'de geçirdiği beş yılda şehrin sokaklarından uzak kaldığı için hüzünlü biri olmuştu.

Sabahları kızlarını okula yolladıktan sonra Rayiha ile sevişiyor, sonra iş arayarak çayhanelere uğruyor, akşamları boza satmaya erkenden çıkıyordu. İki kere Çarşamba'daki dergâha uğradı. Efendi Hazretleri bu geçen beş yılda yaşlanmış, masadaki yerinde daha az, pencerenin kenarındaki koltukta daha çok oturmaya başlamıştı. Koltuğun kenarında, sokak kapısının otomatiğini açan bir düğme vardı. Efendi Hazretleri oturduğu koltuktan kalkmadan sokak kapısında kim var görebilsin diye üç katlı binanın duvarına bir kamyonun kocaman yan dikiz aynası vidalanmıştı. Efendi Hazretleri her iki ziyaretinde de Mevlut daha "Boo-zaa" demeden aynada onu görüp sokak kapısını açmıştı. Yeni talebeler, ziyaretçiler vardı. Çok fazla bir şey konuşamamışlardı. Mevlut iki seferde de boza için para almamış, Efendi Hazretleri dahil kimse bunu fark etmemiş, kimseye de müdürlükten ayrıldığını söylememişti.

Niye bazı geceler kenar mahallelerdeki ücra mezarlıklara girip ay ışığında servi ağaçları arasında oturmak istiyordu? Bir benzerini televizyonda gördüğü büyük kara dalga niye onu bazan kovalıyor ve Mevlut çoğu zaman kaçamayıp dev dalga misali kederin altında niye boğuluyordu? Yalnız Haliç'in öte yakasındaki mahallelerde değil, Kurtuluş, Şişli, Cihangir'de de artık küçük köpek çeteleri kendisine diş gösteriyor, hırlıyor, havlıyorlardı. Mevlut niye köpeklerden korkmaya başlamış, onlar da bunu sezip ona niye hırlamaya başlamışlardı? Ya da niye köpekler Mevlut'a önce hırlamaya başlamış, Mevlut da hırıltının gittikçe yükseldiğini fark edip korkmaya başlamıştı?

Gene seçim vardı; şehir baştan aşağı parti bayraklarıyla donanıyor, gürültüleriyle herkesi bezdiren hoparlörlü, türkülü, marşlı

araba sürüleri trafiği tıkıyordu. Kültepe'deyken, hangi parti mahalleye yol, elektrik, su, otobüs getirecekse herkes ona oy verirdi. Bu partinin hangisi olduğu kararını da mahalleliler için bu işlerin pazarlığını yapan Hacı Hamit Vural verirdi.

Mevlut, "Oy vereyim diye devletin kaydına kendini yazdıranların evlerine maliye geliyor," yolundaki dedikodulardan etkilendiği için seçimlerden uzak durmuştu. Zaten herhangi bir partiden nefret etmediği gibi hiçbir partiden de "Sokak satıcılarına iyi davranılmalı" dışında bir talebi yoktu. Ama iki seçim önce iktidardaki askerler sokağa çıkma yasağı ilan edip, ev ev oda oda bütün ülkeyi kayda geçirip, oy vermeyenlerin hapse atılacağı tehdidini savurdukları için Rayiha nüfus kâğıtlarını alıp ikisini de kaydetmişti.

Mart 1994 belediye seçimlerinde mahallenin sandıkları kızların gittiği Piyalepaşa İlkokulu'nda olduğu için, Rayiha, Fatma ve Fevziye'yi alıp Mevlut oy vermeye güle oynaya gitti. Fatma'nın sınıfında bir seçim sandığı ve ciddi bir kalabalık vardı. Fevziye'nin sınıfı ise boştu. Dördü içeri girip sıralara oturdular. Fevziye'nin öğretmeni taklit edişine güldüler ve derste yapıp öğretmen beğendiği için EVİMİZ köşesine asılan resmine hayranlıkla baktılar: Fevziye resimdeki evin kırmızı damına iki baca bir de Türk bayrağı koymuş, bahçeye de badem ağacını ve kayıp pilav arabasını çizmişti. Arabayı ağaca bağlayan zincirler resimde yoktu.

Ertesi gün gazeteler İstanbul'da seçimi dincilerin kazandığını yazınca Mevlut, "Dinciyseler Beyoğlu kaldırımlarına yayılan sarhoş masalarını kaldırırlar da satıcılar rahat geçer, millet boza alır," diye düşündü bir iki kere. İki gün sonra bir gece boza satarken, hem köpekler saldırdığı hem de soyulup parası ve İsviçre malı saati gasp edildiği için Mevlut bozacılığı bırakmaya karar verdi.

V. KISIM
(Mart 1994 - Eylül 2002)

Cennette kalbin niyetiyle dilin niyeti birdir.
İbni Zerhani, ***Kayıp Esrarın Hikmetleri***

1. BACANAKLARIN BOZASI

ŞEREFLİ VE MİLLİ BİR İŞ

Şimdi hikâye aynı noktaya geldiği için romanımızın II. kısmını yeniden okumayı tavsiye ediyorum okurlarıma. 30 Mart 1994 Çarşamba gecesi hem köpeklerin saldırısına uğramak, hem de soyularak on iki yıl önce Hacı Hamit Vural'ın düğün hediyesi olarak verdiği saati kaybetmek Mevlut'u sarsmıştı. Ertesi sabah, Fatma ile Fevziye okula gittikten sonra, Rayiha ile konuşurken Mevlut bozacılığı bırakma kararının yerinde olduğunu bir kere daha düşündü. Yüreğinde köpek korkusu varken karanlık sokaklarda yürüyemezdi.

Öte yandan, aynı gece hem soyulması hem de köpeklerin saldırısına uğramasının tesadüf mü olduğunu kendine soruyordu. Önce soyulup sonra köpek saldırısına uğrasaydı, "Soygunda korktum ve sonra köpekler korkumu kokladılar ve saldırdılar" mantığını kurabilirdi. Oysa, önce köpekler saldırmış, ondan iki saat sonra soyulmuştu. Mevlut bu iki olay arasında bir ilişki kurmaya çalıştıkça ortaokul yıllarında, okul kütüphanesinde okuduğu bir makaleyi hatırlıyordu. Eski bir *Ruh ve Madde* dergisindeki yazı köpeklerin insanların düşüncelerini okuması ile ilgiliydi. Ama Mevlut yazıyı hatırlayıp konunun içinden çıkmasının çok zor olacağını çabuk anladı.

Rayiha. Mevlut köpek korkusuyla boza satmayı bırakınca ilk fırsatta Duttepe'ye Vediha'ya gittim.

"Bizimkiler büfeden sonra Mevlut'a kırgınlar, iş bulmazlar artık ona, iyi davranmazlar," dedi Vediha.

"Mevlut da onlara kırgın," dedim. "Zaten aklımda sizinkiler değil de Ferhat var. Elektrik idaresinde çok para kazanıyormuş Ferhat. O iş bulur Mevlut'a. Ama o alttan alıp Mevlut'u çağırmadıkça Mevlut asla onun ayağına gitmez."

"Nedenmiş o?"

"Biliyorsun neden…"

Vediha, anlıyorum der gibi baktı.

"Aman Vediha, Samiha'yı da Ferhat'ı da en iyi sen hazırlarsın," dedim. "Çok iyi arkadaştılar Ferhat ile Mevlut. Madem Ferhat ne kadar çok kazandığını o kadar göstermek istiyor, yardım etsin eski arkadaşına."

“Eskiden Samiha ile sen, ikiniz bir olurdunuz bana karşı,” dedi Vediha. “Ama şimdi aranızı bulmak bana düşüyor.”

“Bizim Samiha ile aramızda bir şey yok,” dedim. “Mesele erkeklerin kibri.”

“Onlar kibir demez, onur der,” dedi Vediha. “Ve hemen de kötüleşirler.”

Bir hafta sonra Rayiha kocasına, davetli olduklarını, kızları alıp pazar günü hep birlikte Samiha ile Ferhat’a gideceklerini, Samiha’nın Beyşehir kebabı yapacağını söyledi.

“Beyşehir kebabı dediğin etli pidenin cevizlisidir” dedi Mevlut. “En son yirmi sene önce yemişimdir. Şimdi nereden çıktı?”

“Ferhat’ı da en son on yıl önce gördün!” dedi Rayiha.

Mevlut boşta geziyordu: Soyulmasından sonra bir küskünlük içine girmiş, daha hassas olmuştu. Akşamları bozaya çıkmıyordu. Sabahları Tarlabaşı’nda ve Beyoğlu’nda lokantalarda ve büfelerde kendine uygun bir iş arıyordu ama bunu aylakça ve öfkeyle yapıyordu.

Güneşli bir pazar sabahı, Taksim’den bindikleri boş belediye otobüsünde kendileri gibi şehrin diğer ucundaki hemşehrilerini görmeye giden üç beş kişiden başka kimse yoktu. Mevlut’un Fatma ile Fevziye’ye, çocukluk arkadaşı Ferhat Amcalarının ne kadar komik bir adam olduğunu anlattığını işitince Rayiha rahatladı.

Mevlut’un on yıldır kaçındığı, Samiha ve Ferhat ile buluşma ânı, Fatma ile Fevziye’nin sayesinde hiçbir utanç yaşanmadan atlatıldı. İki arkadaşın sarılıp kucaklaşmasından sonra Ferhat, Fevziye’yi kucağına aldı ve hep birlikte evden çıkıp, Ferhat’ın on beş yıl önce beyaz taşlarla çevirdiği arsaya sanki bu, üzerine ev yapılacak bir arsayı görme ziyaretiymiş gibi bakmaya gittiler.

Şehrin bittiği yerdeki orman, ta uzaklardaki İstanbul’un puslar içindeki hayali, tavukların gıdakladığı, civcivlerin, köpeklerin gezindiği bahçeler küçük kızları mutlu etmişti; sağa sola koşturup duruyorlardı. Mevlut Tarlabaşı’nda doğup büyüyen Fatma ile Fevziye’nin hayatlarında hiç gübre kokan tarla, köy evi, hatta meyva bahçesi görmediklerini düşündü. Kızlarının her şeye, ağaçlara, kuyunun çıkrığına, sulama hortumuna, hatta yorgun ve yaşlı bir eşeğe ya da İstanbul’un eski evlerinden sökülüp bahçe

duvarlarında kullanılmış tenekelere, süslü demir parmaklıklara bile hayranlıkla bakmalarından mutluydu.

Mutluluğunun asıl nedeninin ise hiçbir gurur kırıklığı yaşamadan Ferhat ile arkadaşlığa devam edebilmek ve Rayiha'yı hiç üzmeden buraya gelebilmek olduğunu da anlıyordu. Bu mektubu kime yazdığı işini abartıp yıllarca boşu boşuna üzüldüğü için de kızdı kendine. Bir yandan da Samiha ile yalnız kalmamaya dikkat ediyordu.

Beyşehir kebabını Samiha sofraya getirirken Mevlut masanın ona en uzak köşesine oturdu. İşsizlik ve parasızlık sıkıntısını hafifleten bir sevinç vardı içinde. Ferhat'ın gülerek, şakalar yaparak bardağına koyduğu rakıyı içtikçe rahatlıyordu, ama gene de ihtiyatlıydı: Yanlış bir şey söylemekten korktuğu için az konuşuyordu.

Rakıdan başı dönmeye başlayınca telaşlandı ve hiç konuşmamaya karar verdi. Sofradakilerin sohbetini (kızların açtığı televizyondaki yarışma programından söz ediyorlardı) yalnızca dinliyor, gevezelik etme ihtiyacını kendi kendine içinden konuşarak karşılıyordu.

Bir ara, "Evet, mektuplarımı hep Samiha'ya yazdım, tabii onun gözlerinden etkilendim!" diye düşündü. O tarafa bakmıyordu ama evet, çok güzeldi Samiha; gözleri de, Mevlut'un yazdığı bütün mektupları haklı çıkaracak kadar güzeldi.

Ama iyi ki Süleyman kendisini kandırmış ve böylece Samiha'yı düşünmesine rağmen Mevlut mektupların başına Rayiha diye yazmıştı. Çünkü Mevlut ancak Rayiha ile mutlu olabilirdi. Allah onları birbirleri için yaratmıştı. Onu çok seviyordu; Rayiha olmasa ölürdü Mevlut. Samiha gibi güzel kızlar zor ve talepkâr olur, anlaşılmaz nedenlerle insanı mutsuz edebilirlerdi. Güzel kızlar ancak zengin bir erkek ile evlenirlerse rahat ederlerdi. Oysa Rayiha gibi iyi bir kız, kocası zengin olmasa da severdi onu. Samiha yıllarca gündelikçilik yaptıktan sonra Ferhat elektrik tahsilatı işine girip eli para görünce şimdi rahatlamıştı.

"Mektupların başına Rayiha değil de Samiha diye yazsaydım ne olurdu acaba?" diye düşündü Mevlut. Samiha onunla kaçar mıydı?

Samiha'nın kendisine kaçmayacağını Mevlut gerçekçilik, kıskançlık ve sarhoşlukla kendine itiraf etti.

"Yeter, içme artık," dedi Rayiha usulca Mevlut'un kulağına.

"İçmiyorum," diye fısıldadı Mevlut sinirlenerek.

Rayiha böyle lüzumsuz laflar ettiği için Samiha ve Ferhat yanlış anlayabilirdi.

"Bırak Rayiha, istediği gibi içsin işte," dedi Ferhat. "Bozacılığı en sonunda bırakmış, kutluyor işte..."

"Sokakta bozacı soyan adamlar var artık," dedi Mevlut. "Aslında bıraktığım için memnun değilim." Rayiha'nın kendi durumu hakkında onlara bir şeyler anlattığını, buraya kendisine iş bulmak için geldiklerini tahmin ediyor, utanıyordu. "Hayatımın sonuna kadar boza satabilmek isterdim."

"Tamam Mevlut, hayatımızın sonuna kadar boza satalım!" dedi Ferhat. "İmam Adnan Sokak'ta küçük bir dükkân var. Dönerci yapalım diyordum. Bozacı dükkânı açmak daha iyi fikir. Sahibi borcunu ödeyemeyince dükkân ortada kaldı."

"Mevlut çok iyi büfe müdürlüğü yapar," dedi Rayiha. "Tecrübesi var artık."

Rayiha'nın kocasına iş ayarlayan girgin halini sevmedi Mevlut. Ama başkalarında hata bulup huysuzluk edecek gücü yoktu o anda. Sesini çıkarmadı. Rayiha, Samiha ve Ferhat'ın önceden aralarında bir şey kararlaştırdıklarını hissediyordu. Aslında memnundu bu durumdan. Yeniden müdür olacaktı. Ferhat'ın nasıl olup Beyoğlu'nda bir dükkân açacak kadar para kazandığını da, şimdi sarhoş kafayla sormaması gerektiğini anlıyordu.

Ferhat. Diplomayı alır almaz, Bingöllü Alevi bir akrabanın yanına elektrik idaresinde kadroya girdim. 1991'de çıkan kanunla elektrik dağıtımı ve şirketleri özelleştirilince çalışkan, girgin olanların talihi döndü. Bazılarımız emeklilik şartlarını hemen kabul etti. Paralarını alıp ayrıldılar. Başka bazıları eski tarz memur gibi kaldılar ve hemen işten atıldılar. Benim gibi hevesliler ise dikkatli davrandılar.

Devlet yıllarca İstanbul'un her yerine, en yoksulların yaşadığı en ücra gecekondu mahallesine, en rezil haydutların denetimindeki batakhanelere bile elektrik hattını çekmiş. Vatandaş da yıllarca elektriği kullanıp, parasını vermemek için her türlü hileyi yapmış. Devlet hileci vatandaştan elektrik parasını alamadığı için elektrik satışını özelleştirmiş ve tahsil edemediği borçları memuru olduğum özel şirkete devretmiş. Bir de ödenmeyen elektrik borçları için her ay yüksek bir faiz cezası getiren kanun çıkarmışlar ki benim gibi tahsildarlardan korkmayanlar, hatta dalga geçen arsızlar ayaklarını denk alsınlar ve borçlarını ödesinler.

İmam Adnan Sokak'taki dükkânında gazete, sigara ve sandviç satan Samsunlu uyanıktı ama hünerbaz bir hilebaz değildi. Dükkân Atina'ya yollanmış yaşlı bir Rum'undur aslında. Terk edilmiş yere giren Samsunlu'nun ne tapusu ne de kira kontratı vardı, ama Belediye'de birini ayarlayıp sayaç taktırmış. Sonra da sayaç dışı bir kaçak hat çekip tost makinesine, dükkânını hamam gibi ısıtan iki iri elektrikli sobaya bağlamış. Ben onu yakaladığımda, eğer kaçak cezalarını ve birikmiş borçlarını yeni kanunun emrettiği gibi enflasyon faiziyle ödeyecek olsaydı Kasımpaşa'daki apartman dairesini satması gerekecekti. Onun yerine Samsunlu büfeci her şeyi bırakıp çekip gitti.

Boş dükkân, Binbom'un yarısından bile küçüktü ve içeride bir masaya oturup boza içecek iki müşteriye yer vardı. Rayiha kızları okula yolladıktan sonra eskiden olduğu gibi gene evde bozayı şekerliyor, güğümleri temizliyor ve özendiği dükkân için alışveriş yapıyordu. Mevlut her sabah saat on birde gidip dükkânı açıyor, sabahın o vaktinde kimse boza içmediği için özene bezene etrafa çekidüzen veriyor, satın aldığı bardakları, cam sürahileri, tarçınlıkları Vefa Bozacısı'nı örnek alarak, sokağa bakan sehpaya zevkle diziyordu.

Dükkânı bozacıya çevirmeye karar verdiklerinde boza mevsimi sona eriyordu, ama havalar uzun bir süre daha soğuk gitmiş, beş gün sonra dükkânı alelacele açtıklarında ilgi büyük olmuştu. Bu ilk ticari başarının sonucunda Ferhat dükkâna yatırım yapmış, vitrin niyetine kullandıkları buzdolabını yenilemiş, dış cepheyi ve kapıyı boyatmış (Mevlut'un ısrarı üzerine boza sarısına), kapının tam üstüne geceleri müşterinin dikkatini çekecek bir lamba koymuş ve evden bir ayna getirmişti.

Dükkânın bir de adı olması gerektiğini hatırladılar. Mevlut'a kalsa, dükkânın üzerine kocaman harflerle BOZACI diye yazmak yeterliydi. Ama Beyoğlu'nun modern dükkânlarına hizmet veren akıllı bir tabelacı böyle bir adın ticari olarak başarısız olacağını anlattı onlara. İki arkadaşın geçmişlerini sordu, sohbet açtı ve kardeş kızlarla evlendiklerini öğrenince de dükkânın adını koydu hemen:

BACANAKLARIN BOZASI

Zamanla bu ad Bacanaklar'a çevrildi. Gazi Mahallesi'ndeki rakılı ve uzun öğle yemeğinde anlaştıkları gibi, Ferhat sermayeyi (Beyoğ-

lu'nda, elektrik ve kira masrafı olmayan boş bir dükkân), Mevlut da işletme sermayesini (haftada iki kere aldığı boza, şeker, leblebi, tarçın) ve kendisinin ve Rayiha'nın emeğini koyuyordu. Kâr, iki eski arkadaş arasında eşit olarak bölüşülecekti.

Samiha. Ferhat, onca yıl hizmetçilik yaptıktan sonra benim şimdi de Mevlut'un dükkânında çalışmamı istemiyordu. "Boş ver yahu, boza dükkânda olmaz," derdi bazan, bu da benim kalbimi kırardı. Ama ilk aylarda pek çok akşam dükkânı merak edip Mevlut'un yanına yardıma gider, eve çok geç dönerdi. Ben de merak eder, dükkâna Ferhat'tan gizli giderdim. Ama kimse başörtülü iki kadından alışveriş etmek istemezdi. Böylece kısa bir sürede biz de öndeki tezgâhta erkeklerin müşteriye baktığı, para alıp verdiği, arkada da başörtülü kadınların ocak ve bulaşık ile meşgul olduğu İstanbul'un binlerce büfesinden biri gibi olduk. Ama biz boza satıyorduk.

Bacanaklar açıldıktan on gün sonra en sonunda Gazi Mahallesi'nden ayrıldık ve Ferhat'ın Çukurcuma'da kiraladığı kaloriferli bir daireye taşındık. Etrafta eskiciler, koltuk tamircileri, hastane ve eczaneler vardı. Pencereden bakınca Sıraselviler Caddesi'nin bir kısmını, Taksim'e çıkan, Taksim'den gelen kalabalığı görürdüm. Öğleden sonra evde sıkılır, Bacanaklar'a giderdim. Saat beş oldu mu Rayiha hem akşam karanlığından sonra kızları evde yalnız kalmasın diye, hem de yemek hazırlamak için eve gider, ben de Mevlut ile yalnız kalmamak için çıkardım. Birkaç kere de Rayiha'dan sonra dükkânda kaldım ama Mevlut bana sırtını döndü. Arada bir aynaya bakıyordu yalnızca. Ben de bizim aynaya bakar, Mevlut ile hiç konuşmazdım. Daha sonra benim dükkânda olduğumu bilen Ferhat gelirdi; bir süre sonra alışmıştı dükkâna gitmeme. Ferhat ile dükkânda ikimizin yalnız kalmamızdan, müşterilere birlikte yetişmeye çalışmamızdan çok hoşlanırdım. İlk defa karı koca birlikte bir iş yapıyorduk. Ferhat, gelip bir bardak boza içen her müşteri hakkında konuşurdu: Şu salak bozayı salep gibi sıcak içilen bir şey sandığı için bardağı üflemişti. Beriki caddedeki bir ayakkabıcıda başteZgâhtardı; onların elektriğini Ferhat bağlamıştı. Bir üçüncüye, sırf bozasını iştahla içti diye bedava bir bardak daha verdikten sonra laf atar, askerlik hatıralarını anlattırırdı.

Bacanaklar'ın açılmasından iki ay sonra işin kârlı olmadığını hepsi anladı, ama bunu aralarında konuşmadılar. Bacanaklar'da bir günde, Mevlut'un eski iyi zamanlarda, soğuk kış gecelerinde sattığının en fazla üç misli boza satılıyordu. Bunun kârı çocuksuz bir ailenin aylık giderinin yarısı olabilirdi ancak. Üstelik bu, hem kira ödemedikleri, hem de Belediye, Maliye gibi rüşvet kapılarını Ferhat'ın çevrede kurduğu ilişkilerle kapattığı bir işti. İstiklal Caddesi'nden bir sokak aşağıda, bu kadar işlek bir yerde insan tezgâha ne koysa satabilirdi.

Mevlut umudunu hiç kaybetmedi. Sokaktan geçerken tabelayı gören pek çok kişi durup bir bardak içiyor, çoğu da böyle bir dükkân açmakla ne iyi ettiğini Mevlut'un yüzüne söylüyordu. Mevlut çocuklarına bozayı ilk defa tattıran annelerden sarhoşlara, ders veren ukalalardan her şeyden şüphelenen manyaklara, her türlü müşteriyle sohbet etmekten çok hoşlanıyordu:

"Boza akşam içilir bozacı, sabahları ne yapıyorsunuz burada?" "Evde mi yapıyorsunuz siz bunu?" "Fiyatınız yüksek, bardaklarınız küçük, leblebiyi de daha çok vermeniz gerekir." (Mevlut, garibân sokak bozacısından esirgenen eleştirinin, dükkân sahibinden sakınılmadığını çabuk öğrendi.) "Helal olsun, şerefli ve hatta milli bir iş yapıyorsunuz." "Şimdi ben bir küçük Kulüp Rakı'yı indirmişim mideye, bunu içsem ne olur, içmesem ne olur bozacı?" "Affedersiniz, bozayı yemekten önce mi içmeliyim yoksa yemekten sonra tatlı niyetine mi?" "Bozacı kardeşim, boza kelimesinin İngilizce booze'dan geldiğini biliyor musun?" "Evlere servisiniz var mı?" "Sen yoğurtçu Mustafa Efendi'nin oğlu değil misin? Babana çıraklık ederdin. Aferin!" "Bizim mahallede bir sokak bozacısı vardı ama ayağı kesildi." "Yahu boza dükkânda satılırsa sokak bozacısı ne yapacak?" "Bozacı, şöyle bir boo-zaa diye bağır da çocuklar işitip öğrensin."

Keyfi yerindeyse Mevlut meraklı müşterinin, hele çocuklu ailelerin kalbini kırmaz, "Boo-zaa" diye, gülerek bağırırdı. "Çok büyük bir iş yapıyorsunuz" diyen, gelenek ve Osmanlı üzerine hamasi nutuklar atan müşterilerin çoğu geri gelmiyordu. Bardağın iyi yıkanıp yıkanmadığını kendi gözleriyle görmek isteyen şüpheci müşterilerin ve malzeme sağlıklı mı diye soran saldırganların sayısı Mevlut'u şaşırtıyordu. Hayatında ilk defa boza içtiğini söyleyip ilk yudumdan sonra "öööğ" diyene de şaşmıyordu Mevlut, "çok ekşi" ya da "fazla tatlı" diye bardağını yarıda bırakanlara da.

Bazısı, "Benim akşam sokak satıcısından aldığım çok daha hakiki boza," diyerek burun kıvırıyordu. Kimi de "Ben bunu sıcak içilir sanıyordum," diyerek bitirmeden bardağını bırakıyordu.

Açılıştan bir ay sonra, Ferhat iki günde bir akşam üstleri dükkâna uğrayıp biraz işlere bakıyordu. Doğu'daki asker-Kürt gerillaları savaşı sırasında babasının köyü de boşaltılmış, Türkçe bilmeyen babaannesi İstanbul'a gelmişti. Ferhat onunla nasıl çat pat Kürtçe konuştuğunu Mevlut'a anlatıyordu. Köyleri yakıldıktan sonra İstanbul'a göç eden Kürtler, yavaş yavaş kimi sokaklara yerleşiyor, çeteler kuruyorlardı. Dinci yeni belediye başkanının, kaldırımlara masa yerleştiren meyhaneleri ve içkili yerleri kapatacağı söyleniyordu. Yaz yaklaşırken dondurma da satmaya başladılar.

Rayiha. Dükkâna Ferhat ile Samiha gibi biz de evden bir ayna getirmiştik. Bazı öğleden sonraları Mevlut'un dükkândan sokağa değil, pencerenin yanındaki bizim aynaya baktığını fark ettim. İçime kuşku düştü. O sokaktayken Mevlut'un hep oturduğu yere gittim ve onun gibi aynaya bakınca, tam arkamdaki Samiha'nın yüzünü, gözlerini gördüm. Ve ikisinin, aynaların yardımıyla, bana fark ettirmeden göz göze geldiklerini hayal edip kıskançlığa kapıldım.

Belki de yanılıyorum ama bu kafama takıldı. Ayrıca Samiha'nın öğleden sonraları biz Mevlut'la çalışırken dükkâna gelmesine hiç de gerek yok. Zaten Ferhat cebinde elektrik kaçağı yapanlardan aldığı tomar tomar parayla gezerken artık paraya mı ihtiyaçları var ki Samiha dükkânla bu kadar ilgileniyor? Akşamüstleri, ben eve, kızlara yetişmek için çıkarken, hemen Samiha da geliyor peşimden, ama bazan da işe o kadar dalıyor ki unutuyor: Dört kere ben çıktıktan sonra Mevlut ile yalnız kaldılar dükkânda.

Aslında Samiha'nın aklı Cihangir'deki yeni kiraladıkları evde, dükkânda değil. Bir akşamüstü kızları aldım, şöyle bir uğrayayım dedim. Samiha yoktu evde, kendimi tutamadım, kızlarla dükkâna gittim. Mevlut oradaydı ama Samiha yoktu. Mevlut da "Bu saatte buraya ne geldin?" dedi. "Sana çocukları buraya getirme demiyor muyum?" Benim eski melek Mevlut'um gibi değil, kötü bir adam gibi söyledi bunu. Ben de çok kırıldım ve üç gün dükkâna gitmedim. Tabii ben yokum diye bu sefer Samiha da gidemedi dükkâna ve hemen eve bana ziyarete geldi. "Ne oldu abla, merak ettim," dedi; çok içtendi. Kıskançlığımdan utandım, "Hastayım," dedim. "Yok bir şeyin, biliyorum. Ferhat da bana

kötü davranıyor," dedi, ağzımı aradığından değil, bizim gibilere belanın hep kocalardan geldiğini akıllı kız kardeşim çoktan kavradığı için. Keşke bu dükkân hiç olmasaydı da eskisi gibi Mevlut ile ben yalnız kalsaydık.

Ekim ortasında yeniden boza satmaya başladılar. Mevlut sandviç, çörek, çikolata gibi diğer ıvır zıvırı tezgâhtan kaldırıp yalnızca boza, tarçın ve leblebi vermelerinin daha iyi olacağını söyledi ama her zamanki gibi aralarında en iyimser olandı o; dinlemediler. Mevlut haftada bir iki gün akşamları dükkânı Ferhat'a bırakıp eski düzenli müşterilerine boza yetiştiriyordu. Doğu'daki savaşın sonucunda, İstanbul'un orasında burasında patlamalar oluyor, yürüyüşler yapılıyor, geceleri gazeteler bombalanıyordu, ama Beyoğlu gene kalabalıktı.

Kasım sonunda *İrşad* gazetesinde dükkân ile ilgili bir yazının çıktığını karşıdaki dindar anahtarcı söyledi ilk. Mevlut İstiklal Caddesi'ndeki gazete bayiine koştu. Dükkânda Rayiha ile gazeteyi baştan sona incelediler.

"Üç Yeni Dükkân" başlıklı bir köşe yazısında önce Bacanakların Bozası övülüyor, sonra Nişantaşı'nda açılan bir dürümcü ve Karaköy'deki, yalnızca güllaç ve aşure satacak bir dükkân tanıtılıyordu. Batı taklitçiliği ile unuttuğumuz geçmiş alışkanlıklarımızı hatırlamak, ecdadımızı anmak gibi kutsal bir görevdi. Bir medeniyet olarak milli şahsiyetimize, ülkülerimize ve imanımıza bağlı kalmak istiyorsak, önce kendi yiyecek içeceğimize sadık kalmayı öğrenmeliydik.

Akşamüstü, Ferhat dükkâna girer girmez Mevlut sevinçle gazeteyi onun önüne koydu. Yazıdan sonra pek çok yeni müşterinin geldiğini ileri sürdü.

"Boş versene sen," dedi Ferhat, "*İrşad* okuyup da kimse gelmez dükkâna. Adresimiz de yok. Berbat dinci gazetenin propagandasına alet olduk."

Mevlut ne *İrşad*'ın dinci olduğunu fark etmişti, ne de yazıda propaganda yapıldığını.

Ferhat, arkadaşının kendisini anlamadığını fark edip sinirlendi. Gazeteyi aldı eline. "Baksana oğlum şu başlıklara: Hazreti Hamza ve Uhud Savaşı... İslam'da Niyet, Kısmet ve İrade... Hac Neden Farzdır..."

Bunlar zararlı konular mıydı? Efendi Hazretleri çok güzel söz ediyordu bu mevzulardan ve Mevlut seviyordu onun sözlerini. Mevlut iyi ki, Efendi Hazretleri'ni gördüğünü Ferhat'tan saklamıştı. Belki Ferhat, Mevlut'a da "berbat dinci" derdi.

"Fahrettin Paşa, cinsel sapık casus Lawrence'a ne yaptı?.. Masonlar, CIA ve Kızıllar... İngiliz insan hakçısı Yahudi çıktı!.." diye *İrşad*'ın sayfalarını okumaya devam etti Ferhat öfkeyle.

Mevlut iyi ki iş ortağının Alevi olduğunu Efendi Hazretleri'ne söylememişti. Efendi Hazretleri, Mevlut'un ortağını Sünni bir Türk sanıyordu, sohbetleri Aleviler, İran'daki Şiiler, Hazreti Ali gibi konulara biraz olsun yaklaşırsa, Mevlut, Efendi Hazretleri onlar hakkında kötü bir şey demesin diye sözü hemen değiştirirdi.

"Beş renkli, şömiz kapaklı Kuran-ı Kerim Tefsiri, *İrşad*'la yalnızca otuz kupona," diye okudu Ferhat. "Oğlum bunlar iktidara gelse ilk iş İran'daki gibi sokak satıcılarını yasaklarlar. Senin gibi bir ikisini de asarlar."

"Yoo," dedi Mevlut inatla. "Bozada alkol var, ama bak hiç itiraz ediyorlar mı?"

"Bozanın alkolünün önemi yok da ondan," dedi Ferhat.

"Evet, senin Kulüp rakının yanında bozanın kıymeti harbiyesi yoktur," dedi Mevlut.

"Ne o, alkol batıyor mu artık sana? Alkol günahsa, derecesi fark etmez. Bizim de bu dükkânı kapatmamız gerekir."

Mevlut bir tehdit hissetti. Bu dükkân Ferhat'ın parası sayesinde açılmıştı.

"Sen bu dincilere vermişsindir belki de oyunu?"

"Yok, vermedim," diye yalan söyledi Mevlut.

"Kime verirsen ver oğlum," dedi Ferhat küçümseyici ve patronca bir havayla.

Karşılıklı keyifleri kaçtı. Ferhat bir süre akşamları dükkâna uğramadı. Mevlut akşamları eski düzenli müşterilerine gidip boza bırakamadı bu yüzden.

Geceleri kimsenin uğramadığı zamanlarda dükkânda sıkılıyordu. Oysa boza sattığı geceler, hiçbir pencerenin açılmadığı, hiç kimsenin boza almadığı en boş sokakta bile Mevlut'un canı sıkılmazdı. Yürürken hayal gücü çalışır, cami duvarları, yıkılmakta olan ahşap evler, mezarlıklar bu dünyanın içinde gizli bir başka âlem olduğunu hatırlatırdı Mevlut'a.

İrşad gazetesinde Mevlut'un kafasındaki bu âlemin bir resmi yayımlanmıştı. Tabii bu resim başka bir maksatla, "Öteki Âlem" adlı bir yazı dizisini süslemek için gazeteye basılmıştı. Mevlut geceleri dükkânda tek başına kaldığı zamanlar, Bacanaklar'ı haber yapan gazeteyi açıyor, bir başka sayfadaki bu resme bakıyordu.

Mezar taşları niye eğik duruyordu? Her bir mezar taşının bir başka olmasının, kimisinin hüzünle eğrilmesinin anlamı neydi? Yukarıdan nur gibi inen o beyaz şey neydi? Servi ağaçları, eski şeyler Mevlut'ta niye güzel duygular uyandırıyordu?

2. İKİ KADINLA KÜÇÜK DÜKKÂNDA

BAŞKA SAYAÇLAR BAŞKA AİLELER

Rayiha. Samiha hâlâ çok güzeldir. Sabahları bazı arsız erkekler paranın üstünü alırken parmaklarına dokunmak istiyorlar. Onun için parayı ellerine değil, yayvan camın üzerine koyuyoruz. Çoğu zaman ayranı da boza gibi ben hazırlıyorum ve tezgâha ben bakıyorum. Bana sataşmıyorlar. Bazı sabahlar içeri kimse gelip oturmaz. Bazan yaşlı bir kadın gelir, elektrikli sobaya iyice sokularak oturur, çay ister. Biz de böylece çay vermeye de başladık. Bir ara da Beyoğlu'na her gün alışverişe çıkan hoş bir kadın gelirdi, "Siz kardeşsiniz değil mi?" derdi gülümseyerek. "Benzeşiyorsunuz, hanginizin kocası iyi, hanginizinki kötü?"

Bir kere de haydut tipli bir it geldi, elinde sigara sabah sabah boza istedi, üç bardak içtikten sonra da sürekli Samiha'ya bakarak "Bozada alkol mü var, yoksa benim başım başka bir sebepten mi dönüyor?" demeye başladı. Erkek olmadan dükkânı çevirmek zormuş, evet. Ama ne Ferhat'a söyledi bunu Samiha, ne de ben Mevlut'a.

Bazan günün tam ortasında, "Ben gidiyorum Rayiha," derdi Samiha, "sen artık masadaki kadına bakar, boş bardakları kaldırırsın." Sanki kendisi iş sahibesi, ben de garsonuymuşum gibi... Eskiden çalıştığı evlerdeki zengin hanımların taklidini yaptığının farkında mıydı? Bazan Firuzağa'daki evlerine giderdim, Ferhat hep erkenden çıkmış olurdu, "Hadi sinemaya gidelim Rayiha," derdi Samiha. Bazan televizyona bakardık. Bazan da Samiha yeni aldığı aynalı tuvalet masasına oturur, makyaj yapar, ben de seyrederdim. "Gel sen de sür Rayiha," derdi bana aynadan gülerek bakarken. "Merak etme, Mevlut'a söylemem." Bu sözüyle ne demek istiyordu? Mevlut ile dükkânda ben yokken sohbet ettiklerini, hatta benden bahsettiklerini mi? Her şeyden nem kapıyor, kıskanıyor, ağlıyordum.

Süleyman. Akşamüstü İmam Adnan Sokak'tan aşağı doğru yürüyordum ki bakışlarım soldaki bir dükkâna takıldı ve gözlerime inanamadım.

Ferhat bazı akşamlar içip dükkâna bir uğruyor, "Neydik be ağbi biz eskiden, öyle değil mi?" diyordu Mevlut'a. "Ne afişler astık seninle be Mevlut, ne kavgalar ettik!" Mevlut bu sözleri abartılı buluyordu; siyasi kavgaları değil, Kısmet satmayı hatırlamayı seviyordu. Ama arkadaşının şimdiden efsaneleştirdiği gençlik hatıralarında önemli bir yer almak "Sen dincilere oy mu verdin Mevlut?" diye suçlanmaktan daha gurur verici olduğu için Ferhat'ı düzeltmiyordu.

Bosna'ya savaşa giden dincilerden, kadın başbakan Tansu'dan, Marmara Oteli'nin pastanesindeki Noel ağacının yanında patlayan bombadan (polis bir gün dincileri, ertesi gün de Kürtleri suçluyordu) saatlerce boş geyik yaptıkları da çok oluyordu. Bazan gecenin en işlek vaktinde yarım saat-kırk dakika tek bir müşteri uğramazken, hiç bilmedikleri saçma sapan bir konuyla (televizyondaki spikerler her şeyi ezberden mi okuyor, yoksa arkada plak çalarken ağızlarını oynatan şarkıcılar gibi onlar da sahtekârlık mı yapıyordu?) ya da bir iddia ile (Taksim Meydanı'nda gösteri yapanlara saldıran polislerin belindeki tabancalarda kurşun var mıydı, yoksa tabancalar süs müydü?) saatlerce tartışarak oyalanıyorlardı.

Mevlut, diğer Beyoğlu büfelerinin yaptığı gibi gazetede dükkân hakkında çıkan yazıyı (bir de aynı gazetedeki "Öteki Âlem" resmini) çerçeveletmiş, asmıştı. (Anacaddedeki döner büfeleri gibi, turistlerden aldığı yabancı kâğıt paraları çerçeveletip duvarlarını süslemeyi de hayal ediyordu, ama ne yazık ki tek bir turist gelmemişti henüz.) *İrşad* gazetesindeki yazının duvara asıldığını Ferhat görmüştü. Ferhat acaba yazının asılmasına bozulduğu için dükkâna az geliyor olabilir miydi? Ferhat'ı patron gibi gördüğünü anlıyor, ona ve kendi zayıflığına içerliyordu.

Ferhat'ın dükkânı kendisini hoş tutmak için açtığını bazan aklından geçiriyordu. Zayıflık anlarında, "Ferhat benim evlenmek istediğim kızı kaçırdığı için, suçluluk duygularıyla açtı bu dükkânı," diyordu kendi kendine. Ama Ferhat'a kızınca "Ne iyiliği!" diyordu. "Kapitalist olmuş o, sermayesi var. Bozanın ilginç bir yatırım olduğunu da benden öğrendi."

1995 Ocak sonunda, karlı, rüzgârlı iki hafta Ferhat hiç gelmedi dükkâna. Bir akşam geçerken şöyle bir uğradı. Mevlut'un "Satışlar şu ara iyi," demesini dinlemedi bile. "Mevlutçuğum, bazı akşamlar hiç uğrayamıyorum, biliyorsun. Benim az geldiğimi yengeye söyleme. Anlıyorsun ya..."

"Nasıl? Şöyle bir otursana yahu."

"Vaktim yok. En iyisi sen Rayiha'ya da hiçbir şey söyleme... Kız kardeşler sır saklamazlar birbirlerinden..." Ferhat, elektrik tahsilatında kullandığı çantayı alıp dükkândan çıktı.

"Emredersiniz," diye bağırdı Mevlut arkasından. Ferhat'ın eski arkadaşıyla oturup yarenlik etmeye bile vakti yoktu. Mevlut'un ağzından çıkıveren "Emredersiniz" sözündeki alaycılığı dahi fark etmemişti. Bu sözü Mevlut'un babası ancak en itibarlı, en zengin müşterilerine söylerdi. Ama Mevlut hayatı boyunca hiçbir müşterisine "Emredersiniz" dememişti. Üçkâğıtçılarla ve mafya tipleriyle düşüp kalkmaktan ve zamparalıktan Ferhat'ın bu incelikleri düşünmeye vakti olduğunu sanmıyordu Mevlut.

Eve dönüp, sesi kısık televizyona bakan Rayiha'yı, mışıl mışıl uyuyan kızlarını görünce Mevlut, Ferhat'a en çok neden kızdığını anladı: Evinde ahlaklı, güzel karısı varken geceleri kim bilir nerelere gittiği için. Efendi Hazretleri'nin de dediği gibi, rakının, şarabın da etkisi olmalıydı bunda. Bavul ticareti yapan Ukraynalı kadınlar, Afrika'dan gelen göçmenler, insanın kanını emen çeşit çeşit tuhaf insan, ahlaksızlık ve rüşvet sarmıştı İstanbul'u ve hükümet de yalnızca seyrediyordu.

Mevlut, kocası birden bu kadar para kazanmasına rağmen Samiha'nın neden bu kadar kederli olduğunu da böylece bir anda anladı. Samiha'yı ona fark ettirmeden aynalardan gözlemiş, ne kadar hüzünlü olduğunu görmüştü.

Ferhat. Evimde Samiha gibi güzeller güzeli ve cin zekâlı karım varken zamparalık yaptığımı, demek ahlaksız ve kafasız olduğumu *İrşad* gazetesi okuru Mevlut düşünüyordur belki. Ama bu doğru değil. Çünkü zamparalık yapmıyorum.

Yalnızca âşık oldum. Âşık olduğum kadın ise kayboldu. Onu elbet bir gün İstanbul'da bulacağım. Ama önce elektrik özelleştirildikten sonra tahsildarlara çıkan işleri ve fırsatları anlatayım ki seçimlerim ve aşk hikâyem daha iyi anlaşılsın.

Süleyman. Beyoğlu'na hâlâ sık sık çıkıyorum, ama içip efkâr dağıtmak için değil, iş için. Aşk derdim çoktan bitti. İyiyim, hizmetçi kızı çoktan unuttum; sanatçı, şarkıcı, olgun bir kadına âşık olmanın mutluluğunu yaşıyorum.

Ferhat. Elektrik tahsilatı özel şirketlere ve tahsildarlara verilince ben kaçak elektrik kullanan garibanların peşine düşmedim. Tam tersi, arsız zenginleri hedef aldım. Gecekondu mahallelerinden mümkün olduğunca uzak durdum. Kaçak elektrik olmasa kış geceleri donup ölecek yoksulların yaşadığı ara sokaklardan, ücra ve yıkıntı yerlerden kaçındım; ekmek ve su ile yaşayan üç çocuklu, işsiz gariban ile karısının hayatını ve evini ısıtan tek şeyin kaçak elektrikli soba olduğunu görünce başımı öte yana çevirmeyi öğrendim.

Ama Boğaz'a nazır sekiz odalı evde, hizmetçiler, ahçılar, şoförler ile yaşarken faturasını ödemeyenin kestim elektriğini. Bir zamanlar zenginlerin yaşadığı seksen yıllık eski apartmanın dairesine altmış yoksul genç kızı balık istifi sıkıştırıp sabahlara kadar fermuar diktiren adamın kaçağını hiç affetmedim. Bütün İstanbul'a bakan lüks lokantanın fırınının; ihracat rekortmeni perdelik kumaş fabrikatörünün tekstil makinesinin ve köyden gelip şimdi on dört katlı bina dikmekle övünen Laz müteahhitin vincinin elektriğinin kaçak olduğunu görünce de titremedi elim. Kestim elektriklerini, aldım paralarını. Yeditepe Elektrik T.A.Ş.'de benim gibi zenginden alıp fakirin kaçağını görmezlikten gelmeye hazır pek çok genç idealist tahsildar vardı. Onlardan çok şey öğrendim.

Süleyman. Mahinur'un yeteneğini ortaya çıkarmak için müziği ciddiye alan gece kulüpleriyle görüşüyorum. Güneş Pavyon en iyisi. Bazan kendimi tutamayıp bizim bozacı kafadarların dükkânının önünden geçiyorum. Yanlış anlamayın, aşk acısıyla ağlamak için değil, gülmek için tabii ki...

Ferhat. Şımarık zengin faturasını ödemeyi ya ilgisizlikten ihmal eder, ya da bazan postadan çıkmaz fatura, ya da düpedüz kaybolur. Enflasyonla artırılmış cezayla borç büyür de büyür. Bunların aklını başına getirmenin en kestirme yolu, kapıyı çalıp uyarmadan, elektriğini şak diye kesmektir. Elektrik ve tahsilat işi devletteyken zenginler ve güçlüler "Elektriğiniz kesilecek" tehdidine "Aa, unutmuşum" der, aldırmazlardı bile. Binde bir kere de olsa dürüst bir tahsildar uğraşa uğraşa en sonunda elektriklerini kestirebilmeyi başardığında, bu alçakların ilk işleri Taksim'deki binaya gelip borçlarını ödemek değil, hemen tanıdıkları siyasetçilere telefon edip tahsildarı işten attırmak olurdu. Özelleştirmeden sonra borçlarını devletin değil, kocaları gibi acımasız bir kapitalistin tahsil edeceğini anlayıp bizlerden korkma-

ya başladılar. Çünkü bizim Kayserili patronlar İstanbullu şımarık zenginin kibarlığına ve göz yaşına bakmazlar. Bu yeni özelleştirme kanunundan önce tahsildarların elektrik kesme yetkisi bile yoktu. Benim şimdi var. Faturasını ödemeyene haddini bildirmenin en kolay yolu elektriğini cuma akşamüstü, tatilden önce kesmektir. İki gün elektriksiz kalınca, kanun nizam nedir, dinlemeyi öğrenirler. Geçen sene, yılbaşı ile Kurban Bayramı birleşip on günlük uzun bir tatil olunca bunlardan biriyle hesaplaşmaya karar verdim.

Gümüşsuyu'ndaki zengin apartmanının bodrum katına saat dörtte gittim. Daracık ve tozlu bir koridorun en karanlık köşesinde, on iki dairenin paslı elektrik sayacı eski çamaşır makineleri gibi tıkır tıkır işliyordu. "On bir numara evde mi?" diye sordum kapıcıya.

"Hanımefendi evde..." dedi kapıcı. "Ağbi ne yapıyorsun, kesme be elektriklerini!"

Dinlemedim. Alet torbamdan tornavida, kerpeten ve özel anahtarı çekip elektriğinizi kesmem yüz saniyeden daha az sürer. On bir numaranın sayacı durdu.

"On dakika sonra yukarı çıkarsın," dedim kapıcıya. "Benim hâlâ mahallede olduğumu, isterse bulup beni getirebileceğini söylersin. Ben yokuşun başındaki kahvedeyim."

On beş dakika sonra kapıcı kahveye geldi, Hanımefendi'nin çok üzüldüğünü, beni evde beklediğini söyledi. "Başka sayaçlar, başka ailelerle meşgul olduğumu, vakit bulursam gelmeye çalışacağımı söyle," dedim. Karanlık basana kadar bekleyeyim mi diye sordum kendime. Kış günü hava erkenden kararınca, on gün elektriksiz karanlıkta kalmak nedir, hayal edebilirler. Bazıları otele gider. İnatla torpil ararken aylarca Hilton Oteli'nde kalan dört çocuklu pinti adamla şapkalı karısının gülünç hikâyesini anlatsam dinler miydiniz?

"Ağbi, Hanımefendi çok telaşlandı. Bu akşam daveti varmış."

Elektriği kesilen herkes telaşlanır, kadınlar kocalarını arar; kimi saldırgınlaşır, kimi alttan alır, bazısı uzatmadan rüşvet teklif eder, bazısı rüşvet vermeyi bile bilmez. "Memur Bey," der çoğu, özelleştirmeden sonra memurluktan istifaya zorlandığımızı bilmeden, "acaba bu cezayı ben size nakit olarak elden şimdi versem, siz açtırsanız elektriğimizi?" Ülkemizde en aptal vatandaş bile rüşvet vermeyi en sonunda öğrenir. Rüşvet kabul etmezsen bazısı miktarı yükseltir; başkaları "Sen benim kim olduğumu biliyor musun!" diye tehdide başlar; çoğunun kafası karışır, ne yapacağını bilemez. On bir numaradaki hanımın enflasyonla yirmiye katlanmış cezası

yüksekti. Bu kadar para evde hazır değildir. Şu bir saat içerisinde beni ikna edemezse kışın en soğuk on günü kocası ve çocuklarıyla elektriksiz kalacaktı.

Anlatılan hikâyeler doğruysa bazı vahşi kenar mahallelerde kimi kadınlar en sonunda kapısına dayanıp elektriğini kesecek olan tahsildarla yatarlarmış. Ama bana hiç olmadı, inanmayın bu palavralara.

Yoksul mahallelerinde tozlu sokakta tahsildarı çantasından, yürüyüşünden tanırlar hemen. Önce yabancıların, hırsızların peşine düşen çocukları yollarlar üzerine, "Git lan!" diye bağıran, taş atan çocuklar tahsildarı şöyle bir korkuturlar. Derken mahallenin meczubu onu ölümle tehdit eder. Bir başkası, bir sarhoş, "Burada ne işin var ulan!" diyerek tahsildarı sindirir. Yüksek elektrik hatlarına çekilmiş kaçak tellere doğru yürüyorsa tahsildar, kabadayılar ve mahalle köpekleri önünü kesip doğru yola getirir onu. Siyasi çeteler nutuk atıp sersemletir; mahalleli de tahsildarı adım adım takip ederek ehlileştirir. En sonunda, borcunu ödeyemeyen yoksul kadınla yalnız kalabiliyorsa tahsildar, ne bahçe ne de ev kapısı asla kapalı değildir. Zaten her şeyi anında mahalle kahvesine yetiştiren çocuklar da bahçededir. Ev kapısını kapatıp kadınla yalnız kalan tahsildarın mahalleden sağ çıkabilmesi mucizedir.

Bunları anlattım ki, bir aşk hikâyesi dinlemeye hazırlanan sizler yanlış bir beklentiye girmeyin. Bizim buralarda aşk çoğu zaman tek taraflı olur. Gümüşsuyu'nda, Boğaz manzaralı bir dairede yaşayan bir hanımefendi elektrik tahsildarını eskiden fark etmezdi. Şimdi ise elektriğini kesiyorsa fark eder.

Kahveden çıkıp geldim. Ahşap kapılı asansöre bindim. Altın kafes misali köhne asansör inleyerek on bir numaraya doğru çıkarken heyecanlıydım.

Süleyman. Şubat sonunda, buz gibi bir öğleden sonra nihayet sıradan bir müşteri gibi Bacanaklar'a uğradım.

"Bozacı, bozan ekşi mi, tatlı mı?"

Mevlut hemen tanıdı beni, "Vay, Süleyman!" diye bağırdı. "Gel içeri."

"Kolay gelsin kızlar," dedim, geçerken uğrayan bir eski dostun rahatlığıyla. Samiha pembe yapraklı bir başörtüsü takmış.

"Hoş geldin Süleyman," dedi Rayiha, bir olay çıkarır mıyım diye telaşlanarak.

"Samiha, tebrik ederim, evlenmişsin, hayırlı olsun."

"Teşekkür ederim Süleyman Ağbi."

"On yıl oldu oğlum," dedi Mevlut, Samiha'yı da sahiplenerek. "Şimdi mi geldi aklına tebrik etmek?"

İki kadınla küçük dükkânda mutluydu Mevlut Efendi. "Aman dikkat et, sahip ol bu sefer dükkâna, bu da Binbom gibi batmasın, kapanmasın," diyecektim az daha, tuttum kendimi, alttan aldım.

"On yıl önce delikanlıydık hepimiz," dedim. "İnsan delikanlıyken kafayı bir şeye takıyor da on yıl sonra neden, nasıl takıldığını bile hatırlayamıyor. Aslında tebrik etmeye hediyem ile gelmek isterdim de Vediha vermedi adresinizi, onlar çok uzakta, Gazi Mahallesi'nde oturuyor dedi."

"Artık Cihangir'e taşındılar," dedi akılsız Mevlut. Cihangir değil oğlum; orası fakir semti Çukurcuma, demedim. Bizim çocuklara Ferhat'ı takip ettirdiğim çıkar ortaya. "Elinize sağlık, çok nefis hakikaten bozanız," dedim, önüme koydukları bardaktan tadarak. "Biraz da arkadaşlara götüreyim." Büyük bir şişeye bir kilo koydurdum. Bu ziyaretimle eski aşk takıntımı artık arkada bıraktığımı bu arkadaşlara, hatta solgun aşkımın kendisine göstermiş oldum. Asıl amacım ise Mevlut'u uyarmaktı. Beni geçirmeye dışarı çıkınca sarılıp öptüm onu. "Söyle ona, ayağını denk alsın," diye haber yolladım sevgili arkadaşına.

"Ne gibi?" dedi Mevlut.

"O bilir ne olduğunu."

3. FERHAT'IN ELEKTRİK AŞKI

KAÇALIM GİDELİM BURADAN

Korkut. Ta 1965'te Kültepe'de babamla birlikte çevirdikleri arsaya rahmetli Mustafa Amcam yalnızca tek odalık bir ev yapabildi. Mevlut köyden babasına yardıma geldiyse de daha fazla ileri gidemediler, nefesleri tükendi. Duttepe'deki arsanın üzerine biz ise önce iki odalı bir ev yaptık. Babam köydeki gibi bahçesine kavak ağaçları dikti, şimdi Şişli'den baksan göreceksin neredeyse. Annem de köyden Duttepe'ye göç edince, 1969 yılında bir gecede güzel bir oda, daha sonra radyodan at yarışlarını dinlediğim bir başka oda

daha ekledik evimize. Ben Vediha ile evlenirken, 1978'de banyolu bir büyük oda, bir de misafir odası ekledik ve ev yayıla yayıla saray gibi oldu. Saray bahçemizde kendiliğinden iki dut, bir de incir ağacı çıkmıştı. Bahçe duvarını da yükselttik. Kapıyı demirden yaptık.

Altı yıl önce baktık ki işlerimiz hamdolsun yolunda gidiyor ve bu tepelerde herkes yapıyor, biz de tapumuza (artık tapumuz da vardı) güvenerek evin hepsinin üzerine bir kat daha çıktık. Bu ikinci katın merdivenini dışarıdan yaptık ki annem, Vediha nereye gidiyor, çocuklar eve döndü mü, sabah akşam dertlenmesin. Annem, babam ve Süleyman önce, yenidir, manzaralıdır diye hevesle yukarı kata taşındılar. Ama annemler, merdiven çok geliyor, zaten burası çok büyük, çok boş, çok soğuk, çok yalnızız diyerek aşağı taşındılar. Ben de yukarıya, Vediha'nın istediği gibi en yeni, en pahalı banyoyu koydum, mavi renkli fayanslar taktırdım ama Vediha'nın "Şehre taşınalım," lakırdısından kurtulamadım. Ne kadar "Artık burası da şehir, burası da İstanbul," desem de Vediha laf dinlemedi. Şişli'deki lisede bazı zengin piçleri Bozkurt ve Turan ile gecekonduda oturuyor diye dalga geçmişler. "Annem ile babam Şişli'ye gelmezler. Püfür püfür bahçelerini, bakkal dükkânını, tavuklarını, ağaçlarını bırakamazlar," dedim. "Onları burada yalnız mı bırakacağız?"

Vediha arada benim eve hep geç geldiğimi, bazan da hiç gelmediğimi, iş için on gün gidip dönmediğimi de söylüyor, Şişli'deki yazıhanedeki saçı sarıya boyalı şaşı kadın gibi lakırdıları büyütüyor.

Evet, bazan on gün, iki hafta yok oluyorum, ama inşaat işlerinin peşinde değilim: Azerbaycan'daydık. Eski hareketten Tarık ve diğer milliyetçi, Türkçü arkadaşlar, "Devlet bize bu kutsal vazifeyi verdi ama para mara yok," dediler. Özel sektörden destek alın demiş Ankara. Türkçüler benden yardım isteyince hayır mı diyecektim. Rusya'da komünizm bitti, ama devlet başkanı Aliyev'in kendisi KGB'dendir ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi Politbüro üyesidir. Sözde Türk ama Türkleri hâlâ Rusların kuyruğuna takmaya çalışıyor. Bakü'de savaş ağalarıyla gizli toplantılar yaptık. Soylu Azeri halkının (hepsi Türk'tür aslında ama araya Ruslar ve Acemler girmiştir) oylarının çoğunu alıp Azerbaycan'ın ilk demokratik devlet başkanı seçilmiş olan Elçibey KGB usulü bir darbeyle devrilmiş, küsüp köyüne geri dönmüştü. Ermenistan ile savaşı düşmana satan hainler ve beceriksizlerden ve darbe yapıp kendisini deviren Rus ajanlarından yılmıştı. Bizimle Rus ajanı sandığı için görüş-

mek istemiyor, biz de Tarık'la Bakü otellerinde, barlarda vakit öldürüyorduk. Elçibey'in köyüne gidip, mübarek adamın elini öpüp "Amerika da bize destek veriyor, Azerbaycan'ın geleceği Batı'dadır," bile diyemeden, bizim alaturka darbenin yattığı haberi geldi. Ankara'dan bazıları korkup, Aliyev'e bizlerin darbe yapmaya geldiğimizi haber vermişler. Elçibey'in de değil bizim darbeye katılmak, evinin bahçesine bile çıkamadığını öğrendik. Doğru havaalanına koşup İstanbul'a döndük.

Bu macera bana şunları öğretti: Evet, bütün dünya Türk'ün düşmanıdır, ama Türk'ün en büyük düşmanı Türk'ün kendisidir. Bakülü kızlar nefret ettikleri Ruslardan her türlü serbest davranışı öğrenmişlerdi aslında. Ama sonunda Azeri erkeklerini tercih ederler. Öyleyse hanımefendi, zaten benim kendimi senin için tehlikeye atmamın anlamı yok. Bir söz ile bu işe hemen gönüllü girmem zaten hükümette, partide işlerimi kolaylaştırdı. Süleyman da bundan fırsat şımarıklık ediyor.

Safiye Teyze. Ne ben ne Vediha uygun bir kız bulamayınca Süleyman kendince birini buldu. Artık eve uğramıyor. Hem çok utanıyoruz, hem de yanlış bir şey olacak diye korkuyoruz.

Rayiha. Soğuk kış akşamüstleri dükkân iş yaparken Ferhat da geliyordu. Biz de Samiha ile kızları alıp onlara gidiyorduk. Kızlar teyzelerinin deli dolu konuşmasına, televizyondaki bütün yıldızları tanıyıp kimin kiminle kaçtığını anlatmasına, kıyafetlerden ve filmlerden söz etmesine, bazan birine saçını şöyle yap, öbürüne tokanı böyle tak deyişine ve bazan da "A ben bu adamın evinde çalıştım, karısı hep ağlardı," deyişine bayılıyorlardı. Evde ona özenip teyzelerinin dilini taklit ederek konuşuyorlardı ki sinirlendim bir kere, az daha "Teyzeniz gibi olmayın," diyecektim ama kıskançlığa kapılmamak için tuttum kendimi. "Acaba Samiha ile Mevlut dükkânda yalnız kaldıklarında birbirlerinin gözlerinin içine mi bakıyorlar, yoksa aynada yanlışlıkla göz göze gelmiş gibi mi yapıyorlar?" diye sormak istiyordum ben ama bir türlü soramıyordum. Böylece ne zaman kıskançlık ruhumu zehirlemeye başlasa ben Mevlut'un askerden bana yazdığı mektupları açıp okumaya başladım.

Dün bozacı dükkânından çıkarken Mevlut öyle tatlı tatlı bana mı gülümsedi, kız kardeşime mi, diye sinsi bir şüphe ruhumu kemirmeye başlayınca evde, hemen açıp Mevlut'un bir mektubunu

okuyorum: "Seninkilerden başka bakacağım göz, gülümseyeceğim çehre, yalvaracağım kapı yoktur!" diye yazmış. Mevlut bana, "Bakışların mıknatıs gibi bağladı beni sana, esirin oldum Rayiha, senden başka bir şey görmez gözüm," diye de yazmıştı. "Bir bakışınla, azat kabul etmez kölen oldum," diye de...

Mevlut bazan büfede çıraklarına seslenen patron gibi, "Şu kirli bardakları alın," der ikimizden birine. Bana derse, niye bana diyor da zahmetli işi Samiha'ya vermiyor diye kızarım; Samiha'ya derse, aklına ilk o geliyor diye sinirlenirim.

Mevlut kıskançlığımın farkındaydı. Bu yüzden o da Samiha ile dükkânda yalnız kalmamaya, ona herhangi bir ilgi göstermemeye dikkat ediyordu. Bu da "Demek ki dikkat edip saklayacak bir şey var!" diye gene kıskandırıyordu beni! Bir gün Samiha oyuncakçıya girdi, kızlara oğlan çocuklarıymışlar gibi su tabancası aldı. Mevlut da akşam eve gelince başladı onlarla oynamaya. Ertesi sabah kızlar okula, Mevlut dükkâna gittikten sonra su tabancasını (bana da çok sıktılar) çöpe atacaktım, bulamadım, belli ki çantasına koyup okula götürmüş Fatma. Gece uyurken oradan aldım, bir köşeye sakladım. Ertesi sefer Samiha şarkı söyleyen, gözünü açıp kapayan bir bebekle eve geldi. Fatma on üç yaşına geliyor, bebekle oynar mı artık? Demedim. Çocuklar ilgilenmedi, bebek de zaten kayboldu gitti.

Ama bana en acı vereni, doğru olmadığını bile bile, "Acaba Samiha şimdi dükkânda Mevlut ile yalnız mıdır?" diye düşünmektir. Bu yanlış düşünceyi kafamdan bir türlü çıkaramıyorum, çünkü Ferhat'ın akşamları eve geç geldiğini, filmlerde aşk acısı çeken erkeklerin yaptığı gibi içip içip dağıttığını, Beyoğlu dedikodularını bilen Süleyman Vediha'ya anlatmış.

Ferhat. Altın kafes misali aynalı eski asansör durdu. Çok eski bir zamanda oluyordu bu, rüyalar kadar eski, ama aşk hep daha dün olmuş gibi gelir insana. Elektriğini kestiğim evlerde kapı zilini çalmak yerine, tarihi filmlerde can almak için gelen silahşörler gibi tak-tak-tak kapıyı vurmak da bana iyi gelir.

Kapıyı hizmetçi açtı. Hanımefendi'nin kızı ateşli hastaymış (en yaygın yalan budur), hanımefendi birazdan geliyormuş. Hizmetçinin buyurun dediği sandalyeye oturdum ve Boğaz manzarasına baktım. Ruhumda birden hissettiğim derinlik ve mutluluğun nedeni bu hareketli ve kederli manzaradır sanıyordum ki asıl neden

odaya bir ışık gibi girdi: Siyah bir kot pantolonu, beyaz bir gömleği vardı.

"Buyurun memur bey, Kapıcı Ercan görüşmek istediğinizi söyledi," dedi.

"Bizler artık memur değiliz," dedim.

"Siz elektrik şirketinden gelmiyor musunuz?"

"Elektrik işi artık özelleştirildi hanımefendi..."

"Anlıyorum..."

"Biz de istemezdik böyle olmasını..." dedim zorlukla konuşarak. "Ama elektriğinizi kestim. Ödenmemiş faturanız vardı."

"Elinize sağlık. Üzülmeyin lütfen. Bu sizin kabahatiniz değil. Patron ister devlet, ister özel şirket olsun, sizler emir kulusunuz yalnızca."

Cevap veremedim bu zehirli ve doğru söze. Çünkü çok fena âşık oluyordum, aynı anda çok fena âşık olduğumu düşünerek. Bütün gücümü topladım, "Ne yazık ki aşağıdaki sayacı mühürledim..." diye yalan söyledim. "Kızınızın hasta olduğunu bilseydim asla kesmezdim elektriğinizi."

"Ne yapalım, olmuş artık memur bey..." dedi. Türk filmlerindeki yargıç kadınlar gibi taviz vermez ve ciddi bir ifade takındı. "Dert etmeyin, siz işinizin gereğini yapın."

Bir an sustuk. Asansörde yukarı çıkarken dairede işiteceğimi sandığım sözlerin hiçbirini söylemediği için, ezberden vereceğim cevapların hiçbiri aklıma gelmiyordu. Saatime baktım. "On günlük uzun tatil yirmi dakika sonra resmen başlayacak."

"Memur bey," dedi inatla, "ne yazık ki ben hayatta kimseye ne rüşvet verebildim, ne de vereni hoşgörebildim. Kızıma örnek olmak için yaşıyorum."

"Gene de hanımefendi," dedim, "memur diye dudak büktüğünüz kişilerin ne kadar onurlu olduğunu sizlerin idrak etmesi önemlidir."

Kapıya doğru yürürken, âşık olduğum kadının asla "Durun," demeyeceğini bildiğim için öfkeleniyordum.

Bana doğru iki adım attı. Aramızda her şeyin mümkün olduğunu hissettim. Oysa, daha o anda bile, bunun imkânsız bir aşk olduğunu biliyordum.

Ama aşkı diri tutan şey imkânsız olmasıdır.

"Memur bey, bakın şu insanlara," dedi, eliyle pencereden şehri gösterdi. "Bu on milyon insanı İstanbul'a toplayan şey ekmek pa-

rasıdır, çıkardır, faturadır, faizdir, benden daha iyi bilirsiniz. Ama bu mahşeri kalabalığın içinde kişiyi ayakta tutan tek bir şey vardır, o da sevgidir."

Cevap vermeme fırsat tanımadan sırtını dönüp gitti. Eski apartmanlarda antika asansörle aşağıya inmek satıcıya ve tahsildara yasaktır. Merdivenlerden aşağıya inene kadar düşündüm.

Havasız bodrum katına kadar indim, koridorun sonuna yürüdüm. Ellerim elektriği kesilmiş sayacı bir de mühürlemek için uzandı. Ama tam tersini yaptı hünerli parmaklarım, bir anda kesik kabloları sıkıca bağladı ve on bir numaranın sayacı tır tır dönmeye başladı.

"Ağbi iyi ettin de verdin elektriklerini," dedi Kapıcı Ercan.

"Niye?"

"Hanımefendi'nin beyi Sürmeneli Sami çok nüfuzludur Beyoğlu'nda. Bütün her yerde tanıdığı vardır... Zorlarlardı seni. Bu Karadenizliler hep mafyadır."

"Hasta kız tabii yok, öyle değil mi?"

"Ne kızı be ağbi... Daha evlenmediler bile... Sürmeneli'nin bir de köyde karısı, ondan yetişkin oğulları var. Oğullar da biliyorlar Hanımefendi'yi ama ses etmiyorlar."

Rayiha. Bir akşam kızlar, ben, Samiha Teyzeleri yemekten sonra televizyona bakarken Ferhat girdi içeri, bizi hep birlikte görünce çok sevindi. "Maşallah senin kızlar her ay gözle görülür hızla büyüyorlar, Fatma sen genç kız olmuşsun artık," dedi. Ben, "Aman biz geç kaldık kızlar, eve dönelim," deyince, "Dur Rayiha, otur işte daha," dedi. "Mevlut dükkânda çok geçe kadar duruyor, belki bir iki sarhoş uğrar da boza alır diye."

Kızlarımın yanında Mevlut ile dalga geçmesini sevmedim. "Haklısın Ferhat," dedim. "Bizim ekmek paramız başkalarının eğlencesi oldu vallaha. Hadi kızlar, biz gidelim evimize."

Biz eve gecikince Mevlut öfkelendi. "İstiklal'e hiç çıkılmayacak, kızlara yasak," dedi. "Akşam hava kararıktan sonra sen de sokağa hiç çıkmayacaksın."

"Kızlar teyzelerinde köfteler, pirzolalar, fırında tavuklar yiyor, biliyor musun?" deyiverdim. Ben Mevlut'un öfkesinden korkar, söylemezdim aslında böyle bir şey, ama Allah söyletiverdi işte.

Mevlut küstü, üç gün konuşmadı benimle. Biz de akşamüstleri kızlarla Samiha Teyzelerine gitmedik, evde oturduk. Kıskançlık

zamanlarımda çeyizlik kumaşlara dergi sayfalarından kesilmiş kuşları değil, Mevlut'un mektuplarında okuya okuya ezberlediğim, bir bakışta esir eden acımasız nazarları, harami gibi yol kesen gözleri koymaya başladım. Gözler ağaçlardan kocaman meyvalar gibi sarkıyor, aralarında kıskanç kuşlar uçuyordu. Dallara nergis çiçeği gibi kendi içine dönmüş kara gözler yerleştirdim. Her yaprağının arkasında nazar boncukları gibi yüzlerce gözün çiçek açtığı efsane bir ağacı işledim bir büyük yorgan yüzüne. Gönlümün yaprakları arasında yollar açtım. Güneş gibi gözler nakşettim: Her bir kirpiğinden ok gibi fırlayan kara ışıkların izini; top top kumaşın içinde, incir ağaçlarının kıvrım kıvrım dalları arasında salınarak gidişini elimle işledim. Ama hiçbiri dindiremedi öfkemi!

"Mevlut bırakmıyor bizleri sizin eve gelelim Samiha... Mevlut dükkândayken sen gelsene bize," dedim bir akşam.

Kız kardeşim böylece akşamları elinde köfte ve lahmacun paketleri, bize gelmeye başladı. Bir süre sonra da bu sefer Samiha'nın yalnız kızlarımı değil, Mevlut'u da görmeye geldiğini düşünmeye başladım.

Ferhat. Sokağa çıktığımda kendime güvenim sarsılmıştı. Yirmi dakika içinde hem âşık olmuş hem de kandırılmıştım. Hanımefendi'nin elektriğini kesmediğim için pişmandım. Kapıcı böyle diyordu ona; faturanın üzerindeki Selvihan adını kullanmıyordu.

Selvihan'ın mafya tarzı bir kabadayı haydutun elinde olduğunu hayal ediyordum sık sık. Onu koruyacaktım. Süleyman gibi birinin âşık olabilmesi için önce kadının resmini *Pazar Dergisi*'nin abazanlar köşesinde görmesi, sonra parasının gücüyle onunla birkaç kere yatıp bağlanması gerekir. Mevlut'un ise kızı hiç tanımaması ama hayal kuracak kadar şöyle bir görmesi gerekir. Benim gibilerin ise bir kadına âşık olması için onunla hayat satrancına oturduğunu hissetmesi gerekir. Açılış hamlelerinde acemilik etmiştim. Ama Selvihan'a bir oyun yapacak, onu avlayacaktım. Muhasebe ve kayıtlar bölümündeki, rakı ve sohbet sever tecrübeli bir ağabeyin yardımıyla en son fişlere, banka ödemelerine ve arşivdeki kayıtlara bakmaya başladım.

Pek çok akşam evde güzeller güzeli gül gibi Samiha'ya bakıp, "Böyle bir karısı olan biri niye manzaralı apartmanın kapatmasına aklını takar?" diye düşündüğümü hatırlıyorum. Bazı geceler evde birlikte rakı içerken Samiha'ya ikimizin de çok sıkıntı çektiğini,

ama en sonunda istediğimiz gibi şehrin merkezine döndüğümüzü hatırlatırdım.

"Şimdi paramız da var," derdim. "Ne istersek yapabiliriz. Ne yapalım?"

"Kaçalım gidelim buradan," derdi Samiha. "Bizi kimsenin bulamayacağı, kimsenin tanımadığı bir yere gidelim."

Samiha'nın, Gazi Mahallesi'ndeki ilk aylarımızda, orada yapayalnız olmamızdan mutlu olduğunu bu sözünden anlardım. Bizim gibi şehirde yorgun düşmüş, kimisi Maocu, kimisi Moskovacı eski solcu arkadaşlarım vardı. Onlar da uzun çilelerden sonra bir yolunu bulup üç beş kuruş kazanmışlarsa, "Biraz daha biriktirip İstanbul'dan Güney'e kaçacağız," derlerdi. Benim gibi, hayatları boyunca hiç gitmedikleri bir Akdeniz ilinde zeytinlikler, bağlar, bahçeler içerisinde çiftlik hayalleri kurarlardı. Biz de, Güney'de bir çiftliğimiz olursa, Samiha'nın en sonunda gebe kalacağını ve çocuğumuz olacağını hayal ederdik.

"Sabrettik, sabrettik, para kazanıyoruz, biraz daha dişimizi sıkalım da kovaları dolduralım. Güney'de büyük bir çiftlik arazisi alırız," derdim ben sabahları.

"Evde akşamları sıkılıyorum," derdi Samiha. "Bir akşam beni sinemaya götür."

Bir akşam dükkânda Mevlut ile sohbetten sıkıldım, kafayı rakıyla dumanladım ve Gümüşsuyu'ndaki apartmana gittim. Baskın yapan polis gibi önce kapıcı dairesinin zilini çaldım.

"Ne oldu ağbi, bozacı sandım, yaramaz bir durum mu var?" dedi sayaçlara baktığımı gören Kapıcı Ercan. "Aa, ağbi on bir numaradakiler çıkıp gittiler."

On bir numaranın sayacı kıpırdamıyordu. Bir an dünya durmuş gibi hissettim kendimi.

Taksim'deki binadaki rakı sever ve tecrübeli muhasebe gittim: İstanbul'a seksen yıl elektrik dağıtmış şirketin arşivlerine, elle doldurulmuş eski kayıtlarına bakan iki ihtiyar kâtiple tanıştırdı beni. İkramiyelerini alıp emekli olmuş –biri yetmiş iki, diğeri altmış beş yaşında– bu iki bilge memur özel kontratla kırk yıllık odalarına dönmüşler ve son seksen yılda elektrik şirketini ve tahsildarları aldatmak için İstanbulluların büyük bir yaratıcılıkla geliştirdikleri hileleri yeni kuşak tahsildarlara anlatma fikrini benimsemişlerdi. Çalışkan bir genç tahsildar olduğum için bildiklerini bana zevkle uzun uzun anlattılar. Her hilenin arkasındaki çeşit çeşit hikâyeyi,

mahalleleri, kadınları ve hatta aşk dedikodularını da hatırlıyorlardı. Tabii yalnızca arşivde değil, en son kayıtlarla da çalışmalıydım. Bir gün İstanbul'da bir evde, bir kapının ardında Selvihan'ı bulacağımı biliyordum. Çünkü bu şehirde herkesin bir kalbi, bir de sayacı vardır.

Rayiha. Gene gebe kaldım, ne yapacağımı bilmiyorum. Bu yaşta çok utanıyorum kızların yanında.

4. ÇOCUK KUTSAL BİR ŞEYDİR

BEN ÖLEYİM DE SEN SAMİHA İLE EVLEN

Bacanaklar Boza'yı işlettikleri günlerde, Ferhat'ın bir gece anlattığı bir hikâyeyi Mevlut bir daha hiç unutmadı:

"Askeri darbenin en kötü günlerinde Diyarbakırlılar hapishaneden gelen işkence çığlıklarıyla sindirilmişken, Ankara'dan şehre müfettiş kılıklı bir adam gelmiş. Esrarengiz ziyaretçi kendisini havaalanından oteline götüren taksinin Kürt şoförüne Diyarbakır'da hayatın nasıl olduğunu sormuş. Şoför de bütün Kürtlerin yeni askeri yönetimden çok memnun olduğunu, Türk bayrağından başkasına inanmadıklarını, ayrılıkçı teröristlerin hapse atılmasından sonra şehir halkının çok mutlu olduğunu söylemiş. 'Ben avukatım,' demiş Ankara'dan gelen ziyaretçi. 'Hapiste işkence görenleri, Kürtçe konuştu diye köpeklere yedirilenleri savunmaya geldim.' Bunun üzerine şoför ilk sözlerinin tam tersi bir havaya girmiş. Hapishanede Kürtlere yapılan işkenceleri, canlı canlı lağımlara atılanları, dövüle dövüle öldürülenleri sayıp dökmüş. Ankara'dan gelen avukat dayanamayıp şoförün sözünü kesmiş. 'Ama az önce tam tersini söylüyordun,' demiş. Diyarbakırlı şoför de 'Avukat bey, haklısınız,' demiş. 'İlk söylediğim resmi görüşümdü. İkinci söylediğim de şahsi görüşümdür.'"

Her hatırlayışında ilk defa dinliyormuş gibi güldüğü bu hikâyeyi Mevlut müşterilere birlikte baktıkları bir akşam Ferhat'la tartışmak isterdi, ama o hep meşguldü ve aklı başka yerdeydi. Belki de Ferhat, Mevlut'un ahlakçı sözlerine gıcık kaptığı için dükkâna daha az uğruyordu. Mevlut arada bir rakı ve şarap üzerine, zam-

paralık etmek hakkında, evli adamın sorumlulukları konusunda Ferhat'ın hoşuna gitmeyen sözleri ağzından kaçırıveriyor, Ferhat da "Ne o, bunları *İrşad* mı yazıyor?" diye laf sokuşturuyordu ona. Mevlut o gazeteyi hiç okumadığını, yalnızca dükkân hakkında güzel bir yazı çıktığı için aldığını birkaç kere söylemişti de Ferhat onu dinlememiş, yalnızca küçümseyici bir şekilde başını sallamıştı. Bir kere de Ferhat, Mevlut'un duvara astığı servili, mezar taşlı, nurlu "Öteki Âlem" resmiyle alay etmişti. Mevlut ihtiyarların sevdiği konuları, mezarlıkları, eski şeyleri niye o kadar çok seviyordu?

Dinci siyaset güden partilerin oyları ve taraftarları arttıkça pek çok solcu ve Alevi gibi Ferhat'ın da huzursuz olduğunu, hatta korkuya kapıldığını görüyordu Mevlut. "En sonunda önce alkolü yasaklarlar, o da bozanın önemini çıkarır ortaya," diye yarı şaka yarı ciddi bir mantık kurmuştu. Çayhanelerde bu konuyu açanlarla tartışmaya girmiyor, çok fazla zorlanırsa telaşlı Atatürkçüleri kızdıran bu sözü söylüyordu.

Ferhat'ın dükkâna uğramamasının bir nedeninin de askerden yazdığı mektuplar olduğunu düşünmeye başlamıştı Mevlut. "Üç yıl birisi askerden karıma aşk mektubu yazsa ben de bu adamı her gün görmek istemezdim," diyordu kendi kendine. Ferhat'ın en sonunda dükkâna gelmeyeceğini anladığı akşamlar onun kendi evine bile uğramadığını hatırlatıyordu kendine. Bu yüzden evde yalnız kalan Samiha, Rayiha ve kızlarla arkadaşlık etmeye Mevlutlara geliyordu.

Mevlut bir akşam Ferhat'ın geç de olsa gene gelmeyeceğini anlayınca sinirlendi, sabırsızlığa kapıldı ve dükkânı erkenden kapayıp eve döndü. Samiha, Mevlut gelmeden az önce evine dönmüştü. Artık bir koku sürüyordu galiba Samiha, ya da Mevlut'un burnuna gelen, Samiha'nın çocuklara getirdiği hediyenin kokusuydu.

Rayiha akşam erkenden Mevlut'u karşısında görünce, Mevlut'un hayal ettiği gibi sevinmedi. Tam tersi, kıskançlığa kapıldı. Eve niye erken geldiğini kocasına iki kere sordu. Mevlut durup dururken niye eve erken döndüğünü kendi de çıkaramıyor, Rayiha'nın kıskançlığa kapılmasının mantıksız olduğunu düşünüyordu. Bacanaklar'da üçünün (yani Samiha'nın da) keyfini bozmamak için Mevlut çok dikkatli davranmıştı: Dükkânda Samiha ile yalnız kalmamaya dikkat etmiş, iş gereği Rayiha ile konuşurken yumuşak ve yakın, Samiha ile de bir Binbom elemanıyla konuşur gibi mesafeli ve resmi bir hava ile konuşmuştu hep. Ama anlaşılan

bu önlemler yeterli olmamıştı. Mevlut içinden çıkamadığı bir kısır döngüye sürüklendiklerini görüyordu şimdi: Kıskanılacak bir şey yok gibi davranırsa, bir şey saklıyor, saman altından su yürütüyor durumuna düşüyor, bu da karısını daha da kıskandırıyordu. Rayiha kıskanmakta haklıymış gibi yaparsa da Mevlut var olmayan suçunu kabul etmiş oluyordu. Evde kızlar uyumadığı için Rayiha kendini tuttu da Mevlut'un eve erken döndüğü o akşam kavga daha da büyümeden durumu idare edebildi.

Rayiha. Bir öğle, biz komşu Reyhan Abla ile çeyizlik eşya siparişleri için çalışırken, ona kıskançlığımı utanarak da olsa biraz açtım. Hak verdi bana. Kocasının yanında Samiha gibi güzel bir kadın varsa her kadının kıskançlığa kapılacağını, bunun benim kabahatim olmadığını söyledi. Tabii bu sözler beni daha da kıskandırdı. Reyhan Abla, benim yapmam gereken şeyin kıskançlığımı içime atıp kıvrım kıvrım kıvranmak değil, kıskançlığımı Mevlut'a açıp ona da dikkat etmesi gerektiğini hatırlatmak olduğunu söyledi. Ben de kızlar okula gittikten sonra bu konuyu Mevlut'a açayım dedim. Ama kavga ettik. "Ne var?" dedi Mevlut. "Kendi evime istediğim vakit gelemez miyim?"

Ben, Reyhan Abla'dan işittiğim her lafa aslında inanmam, güzel ama çocuksuz kadınların bütün âlem için tehlike olduğunu tabii ki canım kardeşim Samiha için düşünmem. Fatma ve Fevziye ile oynarken, onlara hikâyeler anlatırken, Samiha'nın aslında hem çocuk sahibi olamadığı için çektiği acıyı yatıştırdığını hem de KISKANÇLIK acısı ve zevki aldığını söylemişti Reyhan Abla. "Kısır kadından kork Rayiha, çünkü onların sessizliğinin arkasında büyük bir öfke vardır," demişti. "Senin kızlara köfteciden köfte alırken o kadar saf değil," demişti. Reyhan'ın bana öğrettiği şeylerin bir ikisini öfkeden Mevlut'a bağırarak söyledim. Mevlut da "Kız kardeşin hakkında böyle konuşman doğru değil," dedi.

Yani Samiha hemen tavlamış benim salak Mevlut'u, o da hemen onun tarafını tutuyor, öyle mi? Ben de daha çok bağırdım ve "O KISIR!" dedim. "Sen onun tarafını tutuyorsan bu da buyur benim kötü sözüm." Mevlut da eliyle "Amma berbatmışsın, tuh!" gibi bir işaret yaptı, yüzünü ekşitti ben böcekmişim gibi.

Mektupları ona yazıp sonra benimle evlenen manyak herif! Hayır, bunu söylemedim. Nasıl oldu bilmiyorum, bağırırken kenarda duran bir paket Filiz Çay'ı taş gibi kafasına attım. Ve BEN ÖLEYİM

DE SEN SAMİHA İLE EVLEN TAMAM MI diye bağırdım. Ama kızlarımı üvey annelere bırakmam ben. O Samiha'nın şimdiden kızlarımı hediyelerle, hikâyelerle, güzelliği ve parası ile tavladığını sizin gibi ben de görüyorum, ama söylesem hemen herkes, en başta da sizler, "Aa, nereden çıkarıyorsun Rayiha? Kızlar teyzeleriyle biraz gülüşüp oynayamazlar mı?" dersiniz hep bir ağızdan.

Derken Mevlut baskın çıkmaya çalıştı: "YETER YAHU, SEN BİRAZ KENDİNİ BİLSENE!"

"Ben kendimi bildiğim için zaten bundan sonra dükkâna gelmiyorum," dedim. "Pis kokuyor orası."

"Neresi?"

"Bacanaklar'ın Bozası... PİS KOKUYOR. Midem bulanıyor orada."

"Boza mideni mi bulandırıyor?"

"Bıktım artık senin bozandan..."

Mevlut'un yüzünde öyle kötü bir ifade belirdi ki korktum ve birden BEN GEBEYİM dedim. Aslında bunu ona asla söylemeyecek, Vediha gibi içimdeki şeyi kendim kazıtıp kurtulacaktım ama laf ağzımdan çıkıvermişti, devam ettim.

"Çocuğun karnımda Mevlut, bu yaşta Fatma ile Fevziye'den utanıyorum. Sen de hiç dikkat etmedin," diyerek onu suçladım. Daha söylerken pişman olmuştum ama Mevlut'un yumuşadığını görmek hoşuma gitti.

Yaa Mevlut Efendi, dükkânda baldızının hayallerini kuruyorsun, pişmiş kelle gibi sırıtarak hava atıyorsun ama bak, evde sabahları çocuklar okula gittikten sonra karınla neler yaptığın şimdi çıkacak ortaya. Herkes, "Mevlut hiç boş durmuyor maşallah!" diyecek, bir türlü gebe kalamayan Samiha da kıskanacak benim karnımdaki üçüncü bebeği.

Mevlut yatağın kenarına, yanıma oturdu, elini omzuma koydu, çekti beni yanına. "Acaba erkek mi, kız mı?" dedi. "Sen bu gebe halinle hiç gelme dükkâna," dedi tatlı, müşfik bir havayla. "Ben de gitmeyeceğim o dükkâna. Bak dükkân yüzünden kavga ediyoruz. Akşamları sokaklarda boza satmak daha güzel, daha kârlı Rayiha."

Bir süre "Hayır sen git, valla sen git, ben gitmem, sen gitme, gidersin," diye konuştuk, "Zaten sen beni yanlış anladın, kimsenin kabahati yok," gibi şeyler dedik.

"Aslında Samiha yanlış davranıyor," dedi Mevlut, "hiç gelmesin artık o dükkâna. Ferhat ve o bizim gibi değiller artık, zaten baksana Samiha'nın sürdüğü kokuya..."

"Ne kokusu?"

"Dün akşam eve geldiğimde bütün evi kokutmuştu ya, ne sürdüyse artık," diye bir de güldü.

"Demek dün erkenden eve onun kokusunu koklamak için geldin!" dedim ve gene ağlamaya başladım.

Vediha. Zavallı Rayiha gebe kalmış. Duttepe'ye geldi bir sabah; "Aman abla, çocuklardan utanıyoruz, hemen yardım et, götür beni hastaneye," dedi.

"Kızlarınız evlendirilecek yaşta Rayiha. Sen otuzuna geliyorsun, Mevlut kırkına yaklaşıyor. Ne oluyor size kuzum? Hâlâ öğrenemediniz mi ne yapılacağını ve ne yapılmayacağını?"

Rayiha şimdiye kadar sözünü bile etmeye değer bulmadığı bir sürü mahrem şey anlattı, lafı Samiha'ya getirip bir bahaneyle ondan şikâyet de etti. O zaman, aslında bu bebeğin Mevlut'un dikkatsizliği yüzünden değil, Rayiha'nın hilesiyle peydahlandığı sonucunu çıkardım, ama tabii bunu ona hiç söylemedim.

"Canım Rayiha, çocuk ailenin neşesi, kadının tesellisi, hayatın en büyük mutluluğudur, ne olacak, doğuruver bunu da," dedim. "Bazan Bozkurt ile Turan'ın edepsizliklerine çok kızıyorum. Bak senin kızlara da neler yaptılar. İnan biraz adam olsunlar diye oğullarıma yıllarca tokat atmaktan ben yoruldum, ama onlar benim tek hayat nedenim, can suyumdur. Allah korusun başlarına bir şey gelirse ben ölürüm. Şimdi tıraş oluyor, sivilceleriyle oynuyor, artık adam olduk diye bir kerecik bile annelerine dokundurtmuyorlar kendilerini, öptürmüyorlar bile... İki tane daha doğuraydım bugün küçükleri kucağıma alır, sever okşar da daha mutlu olur, Korkut'un kötülüklerine aldırmazdım. Pişmanım şimdi ben yıllarca o kürtajları yaptırdığım için... Kürtajdan pişman olup deliren kadın çoktur da dünya tarihinde daha çocuk sahibi olmaktan pişman olan kadın yoktur. Rayiha, Fatma'yı doğurduğun için pişman mısın? Fevziye'yi doğurduğun için pişman mısın?"

Rayiha ağlamaya başladı. Mevlut'un para kazanamadığını, müdürlükte başarılı olamadığını, şimdi bozacı dükkânı da başarısız olacak diye ödlerinin koptuğunu, Beyoğlu'nda çeyizlik eşya satan dükkânlara yaptığı el işleri olmasa ay sonunu getiremeyeceklerini, Allah rızkını verir diye çocuk doğurmayacağını, kararlı olduğunu söyledi. Zaten dördünün sabah akşam burun buruna tıkış tıkış yaşadığı tek odalı dairede yeni bir kişiye kesinlikle yer yoktu.

"Canım Rayihacığım," dedim, "zor zamanda Vediha Ablan sana istediğin her yardımı eder elbette. Ama çocuk kutsal bir şey, bunun sorumluluğu var. Sen git de evde yeniden düşün. Gelecek haftaya Samiha'yı da çağırayım da konuşalım."

"Samiha'yı çağırma abla, sinir oluyorum zaten ona. Karnımda çocuk olduğunu anlamasın. O kısırdır, kıskanır. Benim de kararım karar. Yeniden düşüneceğim bir şey yok."

Rayiha'ya, Kenan Evren Paşamızın 1980'deki askeri darbeden üç yıl sonra hayırlı bir iş yapıp hastanelerde bekâr kadınlara on haftayı geçmeden kürtaj yapma hakkı tanıdığını anlattım. En çok, evlenmeden önce sevişebilen cesur şehirli bekârlara yaramıştı bu hak. Evli kadınların ise bu haktan yararlanabilmek için kocalarını ikna edip çocuğun alınmasına rıza gösterdiklerini kanıtlayan bir imza almaları gerekiyordu. Duttepe'de pek çok kadının kocası, ne gerek var, günahtır, ileride bize bakar deyip imza vermemiş, böylece kadınlar kocalarıyla uzun kavgalardan sonra dördüncü beşinci çocuklarını doğurmuşlardı. Başka bazı kadınlar da birbirlerinden öğrendikleri ilkel yollarla çocuklarını düşürmüşlerdi. "Mevlut kâğıdı imzalamazsa sakın mahalle karılarına kanıp öyle şeyler yapma, e mi Rayiha, sonra pişman olursun," dedim kız kardeşime.

Bir de Korkut gibi, bu izin kâğıtlarını imzalamayı hiç dert etmeyen erkekler vardır, onları da anlattım Rayiha'ya. Pek çok adam, korunmak yerine imza atmak daha rahat olduğundan "Nasılsa kürtaj var!" diye karılarını gebe bırakıverirler. Korkut yeni yasadan sonra üç kere boş yere gebe bıraktı beni. Üç kere Etfal Hastanesi'nde kürtaj oldum ve elimiz biraz para tutunca tabii pişman oldum. Hastanedeki doktora ne deneceğini ve sonra kimden hangi kâğıdın alınacağını öyle öğrendim.

"Rayiha, önce muhtara gidip Mevlut ile evli olduğunuzu gösterir kâğıt alacağız sana, sonra hastaneye gidip gebe olduğunu gösterir, iki doktor imzalı kâğıdı ve bir de boş formu alacağız ki götürüp Mevlut'a imzalatacaksın, tamam mı?"

Mevlut ile Rayiha arasındaki kavga, böylece, aynı duygusallık ve öfkeyle, ama kıskançlıktan daha da belirsiz bir yol çizerek, Rayiha'nın bebeği doğurup doğurmaması üzerinden devam etti. Ne dükkânda ne de kızların yanında konuşabildikleri için bir tek sabahları, çocuklar okula gittikten sonra bu

konuyu tartışabiliyordu. Tartışmadan çok, işaretlerle anlaşamama denebilirdi buna: Surat asmalar, yüz ekşitmeler, burun kıvırmalar, nefretle bakmalar ve kaş çatmalar kelimelerden çok daha yüklüydü ve bu yüzden ikisi de birbirlerinin sözlerinden çok yüzlerine dikkat ediyorlardı. Kısa bir süre sonra Mevlut, iki kutup arasındaki kararsızlığının, gittikçe sabırsızlaşan, huysuzlaşan Rayiha tarafından "oyalama" olarak algılandığını kederle anladı.

Öte yandan Mevlut, çocuk erkek olabilir diye heyecanlanıyor, hayaller kuruyordu. Adı Mevlidhan olacaktı. Babür Han'ın Hindistan'ı aslan ruhlu üç oğlu olduğu için fethettiğini ve Cengiz Han'ın dört sadık oğlu sayesinde dünyanın en korkulan padişahı olduğunu hatırlamıştı. Babasının İstanbul'daki ilk yıllarında bir erkek çocuğu olmadığı için başarısız olduğunu, Mevlut ona köyden yardıma yetiştiğinde ise çok geç kalındığını Rayiha'ya yüzlerce kere tekrarladı. Ama "çok geç" sözü Rayiha'ya kürtajın yasal olduğu ilk on haftayı hatırlatıyordu yalnızca.

Eskiden, kızları okula gittikten sonra, sabahın o saatlerinde sevişirler, çok da mutlu olurlardı. Şimdi ise sürekli tartışıyor, kavga ediyorlardı. Ancak Rayiha ağlarsa Mevlut suçluluk duygusuna kapılıyor, karısına sarılıp onu teselli ediyor, "Her şeyin bir çaresi bulunur," diyor, kafası karışan Rayiha da belki bebeği doğurmasının en iyisi olacağını söyleyip, sonra bunu dediğine hemen pişman oluyordu.

Mevlut, Rayiha'nın bebeği aldırmakta bu kadar kararlı olmasının ardında, kendi parasızlığına, hayattaki başarısızlığına bir tepki, hatta bir cezalandırma olduğunu düşünüyor, alınıyordu bundan. Sanki Rayiha'yı çocuğu doğurmaya ikna ederse hayatlarında bir eksiklik, yetersizlik olmadığı çıkacaktı ortaya. Hatta Aktaşlar'dan daha mutlu oldukları anlaşılacaktı. Çünkü Korkut ile Vediha'nın bile yalnızca iki çocuğu vardı. Zavallı Samiha'nın çocuğu hiç olmuyordu. Mutlu olanın çok çocuğu olurdu. Mutsuz zenginler, tıpkı Türkiye nüfus kontrolü yapsın diyen Avrupalılar gibi, yoksulların çocuklarını kıskanırlardı.

Ama bir sabah Mevlut, Rayiha'nın ısrarına ve göz yaşlarına dayanamadı ve evli olduklarını gösterir kâğıdı almaya mahalle muhtarına gitti. Asıl işi emlak komisyonculuğu olan muhtar yazıhanesinde yoktu. Mevlut hemen eve Rayiha'ya eli boş dönmek istemediği için amaçsızca Tarlabaşı sokaklarında dolaştı: Gözleri, işsizlik zamanlarında edindiği bir alışkanlıkla, satılık bir satıcı arabası,

yanında çalışacağı bir dükkâncı dost, ya da ucuza düşüreceği bir eşya arıyordu. Tarlabaşı sokakları son on yılda, yarısı gündüzleri de zincirle bağlanmış ve bomboş duran satıcı arabaları ile dolmuştu. Geceleri boza satmaya çıkmadığı için Mevlut'un ruhunda bir daralma olmuş, sokakların kimyasını hissetme dürtüsünü kaybetmişti biraz.

On üç yıl önce Rayiha ile kendisini imam nikâhıyla evlendiren, Ramazan'da sevişme üzerine akıl veren Kürt hurdacının ikram ettiği çayı içerken onunla dini konulardan, yeni belediye başkanından biraz konuştu. Beyoğlu'nda sokaklara masa koyan meyhane sayısı artmıştı. Kürtaj konusunu da açtı hurdacıya. "Kuran'da yeri var, kürtaj büyük günah," diye uzun uzun anlattı hurdacı, ama Mevlut onu fazla ciddiye almadı. Bu kadar büyük günah olsaydı bu kadar çok insan kürtaj yapar mıydı?

Gene de, hurdacının anlattığı bir şey aklına takıldı: Doğmadan önce ana karnından alınan çocukların ruhlarının cennette öksüz kuşlar gibi ağaçlarda sabırsızlıkla bir daldan diğerine atlamaları, beyaz minik serçeler gibi telaşla zıp zıp zıplayıp yer değiştirmeleri huzursuz ediciydi. Ama bunu Rayiha'ya hiç açmadı, çünkü karısı muhtarın gerçekten yerinde olmadığına inanmayabilirdi.

Dört gün sonraki ikinci gidişinde ise muhtar, karısının nüfus kâğıdının artık geçersiz olduğunu; Rayiha'nın, devletten bir hizmet bekliyorsa (Mevlut bu hizmetin kürtaj olduğunu söylememişti), herkes gibi yeni nüfus kâğıtlarından alması gerektiğini anlattı. Bu konular Mevlut'u korkutuyordu. Devletin kaydından uzak durmak rahmetli babasının en büyük öğüdüydü. Mevlut devlete hiç vergi vermemişti. Onlar da Mevlut'un beyaz arabasına el koymuş, parçalamışlardı.

Mevlut'un en sonunda kürtaj için gerekli imzayı vereceğine ikna olan Rayiha kocasının dükkândaki yalnızlığını dert edip Nisan başında Bacanaklar'a gidip gelmeye başladı. Bir öğleden sonra dükkânda kustu ve bunu Mevlut'tan saklamaya çalıştı, ama başaramadı. Mevlut karısının kusmuğunu hiçbir müşteri fark etmeden silip temizledi. Rayiha da hayatının bu son günlerinde dükkâna bir daha gelmedi.

Bardakları yıkamak, etrafa çekidüzen vermek için, öğleden sonraları okuldan dönen Fatma ile Fevziye'nin Bacanaklar'a biraz uğramalarının iyi olacağını karı koca aralarında kararlaştırdılar. Rayiha'nın derdi, dükkâna gidip babalarına yardım edememesini

kızlarına nasıl açıklayacağı idi. Gebeliğini, başta kızları, ne kadar az kimse bilirse, Rayiha ondan o kadar kolay kurtulacağını hissediyordu.

Mevlut kızlarını dükkânda cepheye geriden destek olan ahçılar, hemşireler gibi görevlendirdi. Dükkâna bir gün Fatma, bir gün Fevziye geliyordu. Mevlut onlara bardakları yıkatıyor, etrafa çekidüzen verdiriyor, ama müşteriye servis, para almak, hatta müşterilerle konuşmak gibi görevlerden baba kıskançlığı ile uzak tutuyordu. Onlarla arkadaşlık ediyor, okulda neler yaptıklarını, televizyondaki taklitçi komedyenlerden ve şaklabanlardan hangilerini sevdiklerini, hangi dizileri, filmleri izlediklerini, hangi sahneleri sevdiklerini sorarak uzun uzun konuşuyordu.

Fatma daha akıllı, vakur ve sessizdi. Yiyeceklerin, giyeceklerin, şeylerin fiyatlarını, dükkânlarda ne satıldığını, Bacanaklar'a girip çıkanı, sokağın halini, köşedeki dilenciyle kaçak bir şeyler satan kapıcıyı, hatta dükkânın geleceğini, evdeki annesini düşünebiliyor, babasına da Mevlut'un derinden hissettiği koruyucu bir şefkat duyuyordu. Bir gün başarılı bir dükkânı olursa (tabii Fatma da erkek olsaydı) Mevlut evde de Rayiha'ya gururla söylediği gibi, dükkânı güvenle bırakabilirdi on iki yaşındaki kızına.

On bir yaşındaki Fevziye ise çocuktu daha: Herhangi bir zahmet gerektiren, temizlik, silmek, kurulamak gibi işlerin hiçbirinden hoşlanmıyor, kaytarmayı seviyor, her şeyi kolayından ve yarım yamalak yapmanın bir yolunu buluyordu. Mevlut hep onu azarlamak ister, ama sinirleneceğine gülüverdiği için sözünün dinlenmeyeceğini bilirdi. Fevziye ile dükkâna uğrayan müşteriler hakkında konuşmaktan zevk alıyordu Mevlut.

Bazan bir müşteri gelir, bozayı sevmez, iki yudum içtikten sonra bırakır, kaba şeyler söyler, parayı az vermeye kalkışır, Mevlut bu küçük olayı kızlarıyla iki üç gün konuşurdu. Bazan, karşılıksız bir çek yollayan alçağa ne yapacaklarını konuşan iki erkeği; bazan, iki sokak ötedeki at yarışları bayiinde kumar oynayan iki arkadaşı; bazan da, dışarıda yağmur yağdığı için dükkâna girip gördükleri filmden söz eden üç arkadaşı dikkatle dinlerlerdi. Mevlut'un en sevdiği şey, müşterilerden birinin unuttuğu, bıraktığı bir gazeteyi dükkânda hangi kızı varsa ona vermek ve babaları (hiç görmedikleri dedeleri Mustafa gibi) okuma yazma bilmiyormuş gibi ona gelişigüzel bir yerinden okutmak ve pencereden dışarı bakarak dinlemekti. Mevlut bazan kızlarının okumasını keser, "Bak

görüyor musun," diye bir noktaya dikkat çeker ve gazete üzerinden kızlarına hayat, ahlak, sorumluluk üzerine küçük dersler verirdi.

Bazan da kızlardan biri bir derdini (coğrafya hocasının kendisine taktığını, kenarı açılan ayakkabısının yerine bir yenisini almak istediğini, alay ediyorlar diye artık o eski pardösüyü giymek istemediğini) babasına utana sıkıla açar, Mevlut sorunu çözemeyeceğini anlayınca "Hiç dert etme, bir gün o da olur," der ve "Kalbini temiz tutarsan zaten her istediğin sonunda olur," vecizesiyle sözlerini bitirirdi. Bir akşam kızlarının bir ağızdan bu sözle alay ettiklerini de görmüş, ama alay edilen baba durumuna düştüğü için öfkeleneceğine, kızlarının zeki ve şakacı olduklarına bir kere daha tanık olmanın mutluluğuyla gülümsemişti yalnızca.

Her akşam hava kararmadan önce Mevlut beş altı dakika dükkânı boş bırakmayı göze alıyor, o gün gelen kızını elinden tutup İstiklal Caddesi'nin bir yanından Tarlabaşı yanına bir koşuda geçiriyor, "Artık sen oyalanmadan gidersin," dedikten sonra, gözden kaybolunca kadar kızının arkasından bakıyor, sonra koşa koşa Bacanaklar'a dönüyordu.

Fatma'yı bıraktığı bir akşam dükkâna geri döndüğünde Ferhat'ı içeride sigara içerken buldu. "Bize bu Rum dükkânını verenler karşı tarafa geçti," dedi Ferhat. "Buraların fiyatı, kirası artıyor Mevlutçuğum. Şu dükkânda çorap, döner, don, elma, ayakkabı, ne satsan bizim kazandığımızın on mislini kazanır."

"Biz zaten bir şey kazanmıyoruz ki..."

"Öyle. Ben dükkânı bırakıyorum."

"Nasıl yani?"

"Dükkânı kapamamız lazım."

"Ben kalırsam ne olur?" diye sordu Mevlut utanarak.

"Rum mallarını kiralayan çete bir gün gelir. Artık gönülleri ne dilerse yazar sana bir kira... Vermezsen oyarlar..."

"Sana niye yazmıyorlardı?"

"Çünkü ben onların elektrik işlerini görüyor, terk edilmiş evlere elektrik bağlatıp bu boş ve eski yerleri değerlendiriyordum. Dükkânı hemen boşaltırsanız mallar kurtulur. Hepsini çıkarın önce oradan, satın, ne yaparsanız yapın."

Mevlut hemen dükkânı kapadı, bakkaldan bir küçük şişe rakı aldı ve Rayiha ve kızlarla akşam yemeği yedi. Yıllardır dördü birlikte evde masaya oturup akşam yemeği yememişlerdi: Televizyona bakıp gülerek şakalar yaptı Mevlut ve iyi bir haber verir gibi,

neşeyle, akşamları sokak bozacılığına geri dönmeye karar verdiğini, Ferhat ile dükkânı kapattıklarını, bu akşam tatil yaptığını, bu yüzden rakı içtiğini bildirdi. Rayiha, "Allah sonumuzu hayretsin," demeseydi, kimse kötü bir haber işitmiş duygusuna kapılmayacaktı. Mevlut bu yüzden içerledi karısına.

"Ben rakı içerken Allah'ı karıştırma işe..." dedi. "Her şeyimiz yolunda işte."

Ertesi sabah Fatma ve Fevziye'nin yardımıyla dükkândaki mutfak eşyaları eve taşındı. Tezgâha, masa ve sandalyelere Çukurcuma'daki bir eskici çok az para verince Mevlut öfkelendi, tanıdık bir marangoz buldu, ama bu döküntü hurda eşyanın ahşap fiyatı daha da düşüktü. Aynaların küçük olanını eve götürdü. Ferhat'ın satın aldığı, çerçevesi gümüş rengi ağır aynayı ise, iki ucundan tutan Fatma ve Fevziye ile teyzelerinin evine yolladı. *İrşad* gazetesinden kesilip çerçevelenmiş haberi ve mezar taşlı, servili, nurlu mezarlık manzarasını evin duvarına, televizyonun hemen arkasına yan yana astı. "Öteki Âlem" resmine bakmak mutlu ediyordu Mevlut'u.

5. MEVLUT OTOPARK BEKÇİSİ

YARI SUÇLU YARI ŞAŞKIN

Mevlut Binbom'daki başarısızlıktan sonra Aktaşlar'dan yeni bir iş isteyemeyeceğini biliyordu. Ferhat'a kırgındı. Aslında bu duygusunu çabuk unutabilir, dükkânı kapattığı için Ferhat'ın duyduğu suçluluktan yararlanarak ondan yeni bir iş isteyebilirdi, ama Rayiha yüzünden bunu da yapamıyordu. Rayiha, dükkânı kapattığı için Ferhat'ı suçluyor, onun kötü bir insan olduğunu evde tekrarlayıp duruyordu.

Akşamları boza satıyor, sabahları sokak sokak gezip, tanıdıklara uğrayıp iş arıyordu Mevlut. Yıllardır tanıdığı şef garsonların, lokanta sahiplerinin başgarsonluk, yazıcılık gibi tekliflerini ciddiye alıp değerlendiriyor gibi yapıyordu, ama daha az uğraşıp (Ferhat gibi) daha kolay para kazanacağı ve akşamları boza satmak için kendisine zaman ve güç bırakacak bir iş olmalıydı bu. Bacanaklar'ın kapanmasından sonra Mevlut'a içtenlikle iş arayan Mohini, Nisan ortasında, ortaokul arkadaşları Damat'ın, sahibi olduğu rek-

lam şirketinin Pangaltı'daki yazıhanesinde Mevlut'u beklediğini söyledi.

Mevlut'un bayramlık ceketini giyerek gittiği yazıhanede iki eski okul arkadaşı öpüşüp kucaklaşmadılar, çünkü el sıkarken Damat resmi ve mesafeliydi. Ama gülümseyerek bakan güzel sekretere ("Herhalde sevgilisidir," diye düşünmüştü Mevlut) bu adamın "çok akıllı, çok iyi ve çok özel bir insan" olmaktan başka, çok iyi arkadaşı olduğunu da söyledi. Sekreter de, zengin burjuva patronla, her şeyiyle başarısız bir yoksul gibi gözüken bu iki kişinin "iyi arkadaş" olmaları bir şakaymış gibi güldü. Damat'tan içgüdüyle uzak durmak istediği ve yazıhanede çalışan kravatlı insanlara hizmet etmek istemediği için Mevlut dördüncü katın merdiven altındaki çay ocağını işletmeyi anında reddetti. Aynı hızla, yazıhanenin penceresinden Damat'ın kendisine gösterdiği arka bahçedeki otoparkı idare etmeyi kabul etti.

İşi, arka sokağa açılan ve binaya ait olan bahçedeki otoparkı, izinsiz park edenlerden ve özel araba sahiplerinin "otopark mafyası" dediği çetelerden korumaktı.

Özellikle son on beş yılda şehri pıtrak gibi saran otopark çeteleri, polisle ilişkili, beş altı kişilik yarı mafya-yarı kabadayı hemşehri-arkadaş takımlarından oluşuyordu. Takım, İstanbul'un merkezinde, araba park etmenin yasak olmadığı bir sokağı, bir köşeyi, boş bir arsayı kendi tapulu yeriymiş gibi bilek, bıçak ve tabanca gücüyle sahipleniyor, buraya park eden özel arabalardan park parası talep ediyor, parayı vermeyenlerin arabasının ya kelebek camı kırılıyor, ya lastikleri patlatılıyor, ya da Avrupa'dan ithal yeni ve pahalı aracının yan kapısı çiziliyordu. Bazı özel araba sahipleri park ücreti çok yüksek diye, başkaları "Kırk yıldır yaşadığım evimin önüne park etmek için sana niye para vereyim, sen kimsin, nereden geldin?" diyerek, başka bazıları da, "Hani fatura, hani fiş?" bahanesiyle para vermeyi reddettikleri için Mevlut otopark bekçiliği yaptığı altı haftada pek çok tartışmaya, küfürleşmeye, yumruklu kavgaya tanık oldu. Ama ta baştan olgun bir diplomasi ve alttan almayla, reklam şirketinin arka bahçesiyle otoparkçı çetenin haraç kestiği sokak arasında bir sınır çizgisi çizmeyi başardığı için hiçbir kavgaya bulaşmadı.

Şiddet kullanmalarına, kabadayılık ve arsızlıklarına, göstere göstere araç tahrip etmelerine rağmen İstanbul'un sayısız otopark çetesi şehrin kural tanımaz zenginlerine önemli bir hizmet de veriyordu. Trafiğin tıkanıp hiç ilerlemediği, araba park edilecek bir yer

bulmanın çok zor olduğu yerlerde, "kâhya" denen çete elemanları ister kaldırıma, hatta ister yolun ortasına bırakılsın, özel arabaları sahiplenir, korur, üç beş kuruş fazla verirsen park süresince camlarını siler, aracı yıkayıp pırıl pırıl bile yaparlardı. Çetenin bazı genç ve arsız üyeleri, park parası aldıkları arabaları Mevlut'un denetimindeki şirket bahçesine bile bile bırakırlardı, ama Damat "Kavga istemem," dediği için Mevlut onlarla tartışmaya girmezdi. Bu bakımdan işi zor değildi. Damat ya da şirketin araba sahibi diğer reklamcıları sabah işe gelir, akşam işten çıkarlarken Mevlut, bir trafik polisinin güveniyle arka sokaktaki trafiği durdurur, parktan çıkar ya da içeri giren araca "Gel gel gel, sol sol sol" diyerek titizlikle rehberlik eder, araçlarından inerken önemli kişilerin kapılarını tutar (Damat ile bu hep bir arkadaşlık havasıyla olurdu), bazılarının filanca bey geldi mi gitti mi gibi sorularını cevaplardı. Damat'ın torpiliyle, kaldırım ile bahçe-otoparkın kesiştiği noktaya –bazıları bahçe kapısı da derdi oraya ama kapı yoktu– bir sandalye konmuştu. Mevlut vaktinin çoğunu bu tahta sandalyede oturup arka sokaktaki seyrek araba trafiğini izleyerek, kapılarının önünde sokağı seyreden iki kapıcıyı, arada bir anacaddeye çıkıp sakat ayağını teşhir eden bir dilenciyi, Samsunlu bir bakkalın sürekli gidip gelen çırağını, kaldırımdan geçenleri, binaların pencerelerini, kedileri, köpekleri seyrederek ve park çetesinin en genç elemanı (aşağılayıcı bir şekilde "değnekçi" derlerdi ona) ile sohbet ederek geçirirdi.

Değnekçi Zonguldaklı Kemal'de büyüleyici olan şey, çok zeki olmamasına ve sürekli konuşmasına rağmen anlattığı her şeyi Mevlut'un ilginç bulmasıydı: Bunun sırrı, delikanlının, cinsel alışkanlıklarından dün akşam yediği sucuklu yumurtaya, annesinin köyde çamaşır yıkayışından ya da babasıyla dövüşmesinden dün akşam televizyondaki aşk sahnesini seyrederken hissettiklerine, hayatındaki en mahrem şeyleri önüne gelen herkese rahatça anlatıvermesiydi. Bu kişisel ve duygusal hikâyelere, şirket, devlet ve siyaset hakkında büyük hayaller eşlik ederdi: Reklam şirketinde çalışan erkeklerin yarısı ibne, kadınların da yarısı seviciydi; eskiden bütün Pangaltı Ermeni mülküydü, bir gün Amerika üzerinden bizden geri isteyeceklerdi; İstanbul Belediye Başkanı, Macaristan'dan alınan yeni körüklü otobüsleri (halk "tırtıl" diyordu onlara) yapan şirketin gizli ortağıydı.

Mevlut genç değnekçinin "biz" diye sözünü ettiği otopark çetesinin hünerlerini anlattığı zamanlarda bir tehdit havası da

hissederdi: Pahalı Mercedes'ini onların koruduğu kaldırıma park edip, başında bekleyen garibana bir çorba parası bile vermeyen zengin ibnenin arabasını isterlerse yok ederlerdi de hiç kimse bir şey diyemezdi. Bir paket Marlboro'dan fazla olmayan park ücretini ödememek için "Burası sizin mi? Polis çağıracağım!" diyen pintiler, verdikleri paranın yarısının polise gittiğini biliyorlar mıydı? Bazı gıcık tipler ukalalık edip değnekçiye fırça çekmeyi biliyorlardı ama anahtarıyla teslim ettikleri yepyeni BMW'nin yeni aküsünün, pahalı vites kutusunun ve klimasının üç saat içinde değiştiğinden ruhları bile haberdar olmuyordu. Dolapdere'deki yarı gizli bir araba tamircisiyle iş gören Ünyeli bir otopark çetesi anahtarı teslim edilmiş bir Mercedes 1995'in motorunu yarım günde eski bir Mercedes'in yıpranmış motoruyla o kadar hızla ve kusursuz bir şekilde değiştirmişti ki araba sahibi akşam "Arabamı çok iyi yıkadınız," diye kâhyaya fazladan bir de bahşiş vermişti. Ama Mevlut merak etmemeliydi, çetenin ona ve buraya park etmiş arabalara bir kötülük yapma niyeti yoktu. Mevlut reklam şirketinin park yeri boşsa, genç Kemal'in dışarıdan birkaç araba getirip park etmesine ses çıkarmaz, ama bu ayrıntıları yukarıya Damat'a arada rapor ederdi.

Bazan bahçe, park yeri, kaldırımlar, tenha sokak derin bir hareketsizlik ve sessizliğe (İstanbul'da olabileceği kadar) bürünür, Mevlut Rayiha ve kızlarının yakınlığından sonra hayatta en çok sevdiği şeyin sokaktan gelip geçenlere bakmak, (tıpkı televizyona bakarken olduğu gibi) gördükleri hakkında hayal kurmak ve onlar hakkında birisiyle sohbet etmek olduğunu anlardı. Damat ona çok para vermiyordu ama işi bir yazıhanede değil sokağa yakın olduğu için şikâyet etmemeliydi. Üstelik saat altıda büro kapandıktan ve arabalar çekip gittikten sonra eve dönebiliyor (park yeri akşam çeteye kalırdı), akşam boza satmak için vakit bulabiliyordu.

Otopark bekçiliğine başladıktan bir ay sonra bir öğle, boş sokakta kapı kapı dolaşıp yukarı katlardan yollanan ayakkabıları boyayan bir boyacıyı seyrederken, Mevlut birden Rayiha'nın kürtaj yaptırabilmesi için gerekli resmi on haftanın geçtiğini hatırladı. Mevlut bu konuda ilerleyememelerinin nedeninin, kendi isteksizliği kadar karısının da kafasının karışıklığı olduğunu içtenlikle düşünüyordu. Hem devlet hastanesinde yapılsa da kürtaj tehlikeli bir şeydi. Oysa doğacak bir çocuk hem evin neşesi olur, hem de aileyi birbirine daha da bağlardı. Rayiha gebe olduğunu Fatma ile

Fevziye'ye hâlâ söylememişti. Söylerse yetişkin kızlarının da bebeği sahipleneceğini sevinçle görecekti.

Mevlut böylece, evdeki karısını uzun uzun düşündü. Rayiha'ya ne kadar bağlı olduğunu, onu ne kadar çok sevdiğini, neredeyse gözyaşlarıyla hatırladı. Daha saat ikiydi, kızlar okuldan eve dönmemişlerdi. Mevlut lise yıllarındaki gibi özgür hissetti kendini; park yerini Zonguldaklı genç Kemal'e bırakıp koşar gibi hızla Tarlabaşı'na eve döndü. Rayiha ile evde yalnız kalmak, evliliklerinin ilk yıllarındaki o hiç kavga etmedikleri güzel zamanlara geri dönmek istiyordu. Sanki çok önemli bir şeyi unutmuş gibi bir suçluluk vardı yüreğinde. Belki de bu yüzden acele ediyordu.

Kapıdan içeri girince kendisini aceleyle eve Allah'ın koşturduğunu anladı. Rayiha ilkel bir yolla kendi kendine bebeği düşürmeye kalkışmış, kötü şeyler olmuş, kan kaybı ve acıdan yarı baygın haldeydi.

Mevlut karısını kaldırdı, kucağına aldı, koşar adım bir taksiye koydu. Bunları yaparken bu anların her birini hayatının sonuna kadar unutmayacağını biliyordu. Her zamanki mutlu hayatları yok olmasın, Rayiha'nın canı yanmasın diye çok dua etti. Karısının terli saçlarını okşadı; yüzünün kâğıt gibi beyaz olmasından korktu. Beş dakika uzaklıktaki ilkyardım hastanesine giderlerken Rayiha'nın yüzünde, onu kaçırdığı akşam gördüğü yarı suçlu yarı şaşkın bakış vardı.

Hastanenin kapısından içeri girerlerken Rayiha kan kaybından ölmüştü. Otuz yaşındaydı.

6. RAYİHA'DAN SONRA

AĞLARSAN HİÇ KİMSE KIZAMAZ SANA

Abdurrahman Efendi. Köyümüzde misafir evinde telefon var artık. "Koş, kızın arıyor İstanbul'dan!" dediler. Ancak yetiştim: Vediha imiş, Rayihacığım canım düşük yapıp hastanelik olmuş. Beyşehir'de otobüse binmeden önce aç karna iki kadeh içince uğursuzluğu yüreğimde hissettim ve kederden boğulacağım sandım: Öksüz kızlarımın analarına da böyle olmuştu. Ağlayınca insanın acısı diniyor.

Vediha. Canım melek kardeşim Rayiha, mekânı cennet olsun, bana ve Mevlut'a iki yalan söylemiş, şimdi anladım. Bana, Mevlut'un bebeği aldırmak istediğini söylemişti, doğru değilmiş. Mevlut'a bebeğin kız olacağını söylemiş, bu da tabii daha belli değildi. Ama acımız o kadar büyük ki, kimsenin konuşup bir şey anlatabileceğini sanmam.

Süleyman. Mevlut beni görünce, yeterince üzülmediğimi sanacak diye korkuyordum. Tam tersi oldu, Mevlut'un şaşkın, perişan halini görünce ağlamaya başladım. Ben ağlamaya başlayınca Mevlut da ağladı, annem de ağladı. Sonra sanki Rayiha öldüğü için değil, herkes ağlıyor diye ağlıyordum. Çocukluğumuzda her ağlayana "Karı gibi ağlama," diyen Korkut bu sefer kimseye bir şey diyemiyordu. Misafir odasında tek başıma televizyona bakıyordum ki Korkut içeri girdi: "Oğlum o kadar ağlıyorsun," dedi, "ama bak görürsün, sonunda Mevlut gene mutlu olmanın yolunu bulur."

Korkut. Rayiha'nın naaşını ilkyardım hastanesinden Süleyman ile birlikte aldık. Dediler ki: "Süngeriyle, sabunlu suyu, kefen bezinin ve havlunun en iyisi ve gülsuyuyla, İstanbul'un en iyi kadın ölüyıkayıcıları Beşiktaş'taki Barbaros Camii'nin gusülhanesindedir. Bahşişi baştan verirsen iyi edersin." Biz de Süleyman ile öyle yaptık ve avluda karşılıklı sigara içerek Rayiha'nın yıkanmasını bekledik. Sanayi Mezarlığı idarehanesine Mevlut da geldi. Nüfus kâğıdını unutmuş, üçümüz Tarlabaşı'na geri döndük. Mevlut evde nüfus kâğıdını bulamadı, sonra yatağa devrilip ağladı, sonra kalktı, arayıp kâğıdı buldu. Geri döndük. Çok trafik vardı.

Safiye Teyze. Helva yaparken gözyaşlarım tencerenin içine damlıyordu. Her bir gözyaşının helva taneleri arasında kayboluşuna bakıyordum: Sanki gözyaşı kaybolunca ben de bir şey unutuyordum. Acaba Aygaz biter mi? Acaba sebzeli yemeğe biraz daha et mi koysaydım? Çünkü ağlamaktan yorulanlar mutfağa gelip, tencerelerin kapağını kaldırıp içine uzun uzun sessizce bakıyorlardı. Sanki uzun bir süre ağlarsan, mutfağa gelip ocağın üzerinde, tencerede ne var diye bakmaya izin çıkıyormuş gibi.

Samiha. Zavallı Fatma ile Fevziye gece bende kaldılar. Vediha da gelmişti, "Sen onları bize getir," dedi. Böylece, on bir yıl önce Sü-

leyman ile evlenmemek için kaçıp bıraktığım Aktaşlar'ın Duttepe'deki evine ilk defa geri döndüm. Ferhat, "Süleyman'a dikkat et!" demişti ama yoktu o etrafta. On bir yıl önce herkes Süleyman ile evleneceğimi sanıyordu, ben bile! Meraktan baktım: O zamanlar babamla kaldığımız oda sanki küçülmüştü ama aynı balmumu kokusuyla kokuyordu. Eve iki kat çıkmışlar: Zor durum bu benimkisi, ama hepimizin aklı Rayiha'da. Gene ağlamaya başladım. Ağlarsan hiç kimse kızamaz sana, soru da soramaz.

Safiye Teyze. Önce Mevlut'un kızları, Fatma ile Fevziye, sonra Vediha, ağlamaktan yorulup, mutfağa gelip, tencerelere ve buzdolabına televizyona bakar gibi uzun uzun baktılar. Sonra Samiha da geldi. Kanım hep kaynar benim ona. Süleyman'ı önce heveslendirdi, güzelliği ile mest edip bırakıp gitti diye kırgın değilimdir ben bu kıza.

Vediha. Allahtan kadınların cenazeye gitmesi yasak. Dayanamazdım ben. Erkekler camiye gidince biz evde kalan kadınlar, Mevlut'un kızları, hep birlikte ağladık. Bazan odanın bu köşesi ağlıyor, derken o taraf susuyor öbür köşe ağlıyor. Cenazeden dönenleri, hatta akşamı beklemedim, mutfağa gittim, herkese helva verdim. Helva gelince ağlamalar durdu. Fatma ile Fevziye helva yiyerek pencereden aşağıya bakarken arka bahçede Turan ile Bozkurt'un siyah beyaz futbol topunu gördük. Helva bittikten sonra gene ağlamalar başladı ama sonunda ağlaya ağlaya yoruluyor insan.

Hacı Hamit Vural. Aktaşlar'ın yeğeninin gelinine genç yaşta vade gelmiş. Caminin avlusu silme Konyalı yaşlı yoğurtçularla doluydu. Bunların çoğu 1960-70'lerde çevirdikleri arsaları bana satmışlardır. Sonra da hepsi pişman olup, keşke daha geç satıp daha çok para alsaydım derler. Hacı Hamit arazimi elimden ucuza aldı derler. Hiçbiri, Hacı Hamit sağ olsun, Allah'ın dağında çevirdiğimiz milletin arazisine, tapusu da yoktu ama gene de çuvalla para verdi demezler. O paranın yüzde birini camiyi koruma derneğine verselerdi bugün akan olukların yenilenmesi için, kurşunların değiştirilmesi ve Kuran kursunun kapısı için benim para vermem gerekmezdi, ama alıştım artık ben bu insanlara, hepsine şefkatle gülümserim, isteyene elimi veririm, öperler. Mütevveffanın ko-

cası perişan idi; bu Mevlut ne yaptı yoğurtçu hayatından sonra diye sordum; anlattılar, kederlendim. Beş parmak bir değildir. Kimi zengin olur; kimi bilge olur; kimi cehennemlik; kimi cennetlik olur. Yıllar önce ben bunların düğününe gelip saat takmışım damada, hatırlattılar da hatırladım. Cami avlusuna çıkan merdivenlerin kenarına boş kolileri, kutuları yığmışlar; "Cami senin depon mu?" dedim; kaldıracaklar. İmam geldi, kalabalık toplandı. Peygamberimiz Efendimiz, "Cenaze namazında en arka safta durmak en güzelidir," buyurmuşlardır. Hakikaten cemaat bir sağa selam verirken, bir de sola verirken seyretmeyi severim, bu yüzden de cenaze namazı kaçırmam. Cenabı Allah'a, iyi insan ise bu hatunu cennete yolla, günahkâr ise affet diye yalvardım, neydi adı, İmam Efendi şimdi söyledi ya. Merhume Rayiha Hatun da pek küçük, pek hafifmiş, tabutunu ben de bir an sırtladım da, tüy gibiydi.

Süleyman. Korkut göz kulak ol dediği için zavallı Mevlut'un hep yanındaydım. Mezara kürek kürek toprak atarken gene az daha düşüyordu içine, ben tuttum arkadan. Derken gücü kalmadı, ayakta duramıyordu. Bir başka mezarın kenarına oturttum onu. Rayiha'nın tabutu gömülene, kalabalık dağılana kadar Mevlut yerinden kalkmadı.

Aslında Mevlut, Süleyman'ın onu oturttuğu yerde, mezarlıkta kalmak istemişti. Rayiha'nın kendinden bir yardım beklediğini hissediyordu. Kalabalık yüzünden aklına bir türlü gelmeyen duaları yalnız kalırsa su gibi okuyabilecek ve Rayiha'ya yardım edebilecekti. Ölünün üzeri toprakla örtülüp ruh mezardan yükselirken dua okumanın ölüyü rahatlatacağını biliyordu Mevlut. Üstelik mezarlıkta otururken çeşit çeşit mezar taşlarının, arkadaki servilerin, diğer ağaçların ve otların, ışığın görüntüsü *İrşad* gazetesinde görüp Rayiha ile birlikte kesip Bacanaklar'ın duvarına astığı resme tıpatıp benziyordu. Bu, Mevlut'ta yaşamakta olduğu ânı daha önce yaşamış olduğu duygusunu uyandırdı. Mevlut geceleri boza satarken bazan bu yanılsamaya kapılır, onu kafasının kendisine oynadığı bir oyun olarak kabul eder, hoşlanırdı.

Mevlut'un kafası Rayiha'nın ölümüne, kendisinin bazan yanılsama, bazan da hakikat olarak yaşadığı üç temel tepki gösteriyordu:

İlk ve en uzun süren tepkisi, Rayiha'nın öldüğünü kabul etmemekti. Karısı kollarında ölmüş olmasına rağmen kafası sık sık böyle bir şey olmamış gibi hayaller kuruyordu: Rayiha içeri odadaydı, şimdi bir şey söylemişti de Mevlut işitmemişti; az sonra içeri girecekti; hayat her zamanki gibi sürüyordu.

İkincisi, herkese, her şeye kızgındı Mevlut. Rayiha'yı hastaneye geç götüren taksinin şoförüne, yeni nüfus kâğıdını bir türlü çıkarmayan memurlara, muhtara, doktorlara, onu tek başına bırakanlara, pahalılığı çıkaranlara, teröristlere ve siyasetçilere kızıyordu. En çok da Rayiha'ya kızıyordu: Kendisini yalnız bıraktığı için. Erkek çocuğu Mevlidhan'ı doğurmadığı, anne olmaktan kaçtığı için.

Kafasının üçüncü tepkisi ise, ölümden sonraki yolculuğunda Rayiha'ya yardım etmekti. Ona hiç olmazsa öteki dünyada bir iyiliği dokunsun istiyordu. Şimdi Rayiha mezarın içinde çok yalnızdı. Mevlut, kızlarını alıp mezarlığa gidip Fatiha okurlarsa Rayiha'nın acıları azalacaktı. Mevlut mezarın başında Fatiha okumaya başladıktan bir süre sonra anlamını zaten tam bilmediği kelimeleri birbirine karıştırır, bazısını atlar, önemli olanın dua etme niyeti olduğunu düşünerek yatıştırırdı kendini.

İlk aylarda Mevlut ile iki kızı Sanayi Mezarlığı'nda Rayiha'yı ziyaret ettikten sonra Duttepe'ye Aktaşlar'a giderlerdi. Safiye Teyze ve Vediha, öksüz kalmış kızlara yemek çıkarır, o günlerde evden eksik etmedikleri çikolata ve bisküvilerden verir ve televizyonu açıp dördü birlikte film seyrederlerdi.

Mezarlıktan sonraki bu ev ziyaretlerinde iki kere de Samiha ile karşılaştılar. Artık Süleyman'dan korkmadığı için, Samiha'nın yıllar önce Ferhat'a kaçıp terk ettiği eve geri gelmesinin anlamını görüyordu Mevlut: Samiha bu zorluğa yeğenlerini görmek, onları teselli etmek ve onlarla teselli olmak için katlanıyordu.

Duttepe'ye ziyaretlerin birinde Vediha, yazın Mevlut kızlarla Beyşehir'e köye giderse, kendisinin de onlara katılacağını söyledi. Cennetpınar'daki eski okulun bir misafirhaneye çevrildiğini, Korkut'un köy derneğine yardım yaptığını anlattı. İleride büyüyecek dernek konusunu Mevlut'un ilk işitişiydi bu. Köyde fazla para harcamayacağını da düşündü.

Mevlut, Fatma ve Fevziye ile Beyşehir otobüsüne binerken, belki de artık hayatının sonuna kadar İstanbul'a hiç dönmeyebileceğini geçirdi içinden. Ama ilk üç gününden sonra, köyde kalmanın Rayiha'nın acısıyla kurulmuş boş bir hayal olduğunu anladı. Bu-

rada ekmek yoktu, olsa olsa geçici misafir olabilirlerdi. İstanbul'a dönmek istiyordu. Hayatının çekim merkezi, öfkesi, mutluluğu, Rayiha, her şey İstanbul'daydı.

Kızları babaannelerinin, halalarının ilk baştaki ilgisiyle analarının acısını biraz olsun unuttular ama köy hayatını, eğlencelerini çabuk tükettiler. Köy hâlâ fakirdi. Fatma ile Fevziye kendi yaşlarındaki erkek çocukların ilgisinden ve şakalarından da hoşlanmadılar. Akşamları babaanneleri ile aynı odada uyuyor; onunla konuşup köy efsanelerini, eski kavgaları, kimin kimle davalı, kimin kime düşman olduğunu dinliyor; biraz eğleniyor, biraz da korkup annesizliklerini hatırlıyorlardı. Mevlut annesine, İstanbul'a gelmediği, böylece babasıyla kendisini İstanbul'da yalnız bıraktığı için derinden derine kırıldığını köyde açıkça anladı. Annesi, ablaları İstanbul'a göç etmiş olsalardı, belki de Rayiha kendi kendine çocuk düşürmek gibi çaresiz durumlara düşmezdi.

Annesinin "Ah Mevlut'um," deyip kendisini çocuk gibi öpüp okşamaları Mevlut'un biraz hoşuna gidiyordu. Bu duygusal anlardan sonra bir köşeye saklanmak, kaçıp uzaklaşmak istiyor, gene de son bir bahaneyle annesinin yanına dönüyordu. Sanki annesinin şefkatinde yalnız Rayiha'nın ölümü değil, Mevlut'un İstanbul'da başarılı olamaması ve hâlâ amcaoğullarının desteğine ihtiyaç duymasıyla ilgili bir keder de vardı. Mevlut babasının aksine, yirmi beş yılda köye, annesine hiç para yollayamamıştı ve bundan utanıyordu.

Mevlut köy günlerinde annesi ve ablalarından çok, kızlarıyla haftada üç kere yürüyerek gittikleri Gümüşdere'de Boynueğri kayınpederiyle ahbaplıktan zevk aldı. Abdurrahman Efendi her gidişinde öğle yemeğinde Fatma ile Fevziye'ye göstermeden Mevlut'a kırılmaz cam bardaklarda rakı verir, torunlar köy bahçelerinde oyalanırlarken çift anlamlı, kinayeli hikâyeler anlatırdı: İkisinin de karısı genç yaşta, yeni bir çocuk (erkek çocuk) doğurmadan ölmüştü. İkisi de hayatlarının geri kalanını kızlarına vereceklerdi. İkisi de, hangisi olursa olsun kızlarına baktıkça annelerini kederle hatırlıyorlardı.

Mevlut köydeki son günlerinde kızlarını annelerinin köyüne daha da çok götürdü. Üçü de ağaçlı yoldan kel tepeler arasından yürürken durup durup aşağıdaki manzaraya, uzaklardaki küçük köylerin gölgelerine, camilerin ince minarelerine bakmayı seviyorlardı. Kayalık topraklardaki küçük yeşilliklere, bulutlar arasından

güneşin aydınlattığı sapsarı tarlalara, uzaktan bir çizgi gibi gözüken göle, servili mezarlıklara bakarlarken aralarında uzun sessizlikler olurdu. Uzaklardan köpekler havlardı. Mevlut dönüş otobüsünde, köy manzaralarının kendisine hep Rayiha'yı hatırlatacağını anladı.

7. ELEKTRİK TÜKETİMİNİN HAFIZASI

SÜLEYMAN'IN BAŞI DERTTE

Ferhat. 1995 yazını sokaklarda ve Yeditepe Elektrik'in arşivlerinde elektrik aşkım Selvihan'ın izini arayarak geçirdim. Raflara dizili, kartondan kapaklı, madeni telli, demirden kilitli dosyalar ve içinden yetmiş seksen yıllık tozlu kâğıt tomarları çıkan sarı zarflar ve defterler arasında şirketin iki emekli arşiv kâtibiyle sayısız sigara ve çay içtim. Birkaç kere adı değişmiş olsa da Yeditepe Elektrik'in tozlu arşivi İstanbul'un 1914'te Silahtar fabrikasıyla başlayan elektrik üretim ve satışının bütün hafızasıydı. Bu hafızayı edinip İstanbulluların devleti aldatmak için son seksen yılda geliştirdikleri hileleri öğrenmeden, vatandaşın elektrik tüketim ve ödeme ruhunu anlamadan şehirde elektrik parası toplamaya çalışmak yaşlı kâtiplere göre beyhude bir çabaydı.

Yeditepe Elektrik'in Anadolu'dan gelen yeni patronlarının aynı fikirde olmayabileceğini yaz ortasında öğrendik. Arşivi kiloyla kâğıt fiyatına eskicilere satmak, hatta yakmak istiyorlardı. İki kâtipten yaşlı olanı bu söylentilere "Bizi de yaksınlar o zaman!" diyerek tepki vermişti; diğeri ise en korkunç şeyin kapitalizm değil, Anadolu'dan ipini koparıp İstanbul'a gelen sonradan görme taşralılar olduğunu bir öfke anında söyledi. Daha sonra üsluplarını değiştirdiler: Arşivin elektrik tahsilatı için ne kadar gerekli ve vazgeçilmez olduğunu Kayserili patronlara belki ben anlatırdım da bu büyük insani ve teknik hazine kurtulurdu.

Böylece Cumhuriyet'ten ve alfabe inkılabından önce kimisi Osmanlıca, kimisi Fransızca, el yazısıyla tutulmuş hoş kokulu, kalın beyaz kâğıtlı en eski defterlerden başladık işe. 1930'larda İstanbul'da elektriğin hangi mahallelere yayıldığını ve en çok nerelerde tüketildiğini ve o zamanlar İstanbul'un hâlâ gayrımüslimlerle dolu olduğunu bir tarihçi gibi göstererek işe devam ettiler. 1950'lerde

yerleşen bir sistem ile her tahsildarın tıpkı Osmanlı mütezellimleri gibi belirli bir bölgeye, bir dizi mahalleye yollandığını, böylece oralarda bütün vatandaşları polis gibi tanıyıp bütün ayrıntı ve hileleri not ettiğini yüz fişlik, beş yüz ve dokuz yüz fişlik defterlerin sararmış sayfalarını göstererek açıkladılar.

Yıpranmış, leke leke fişlerin beyazları konutlara, mor renkliler dükkânlara, kırmızılar da sanayi kuruluşlarına aitti. Asıl büyük hileleri mor ve kırmızı aboneler yapıyordu ama "genç tahsildar Ferhat Bey" "mülahazalar" kısımlarını dikkatle okur, memurların kahramanca çabalarını takip ederse 1970'lerden sonra gecekondu mahallelerinin, Zeytinburnu'nun, Taşlıtarla'nın, Duttepe ve civarının da bir kaçak elektrik cenneti olduğunu görecekti. Daha sonra basılan fişlerde "yorum" adını alan "mülahazalar" kısmında elektrik şirketinin memurları, ancak tükürüp ıslatırsan yazan mor kalemlerle, tükenmezlerle irili ufaklı, kargacık burgacık el yazılarıyla aboneler, sayaçlar ve kaçak elektrik hileleri konusunda düşüncelerini yazmışlardı. Bütün bu bilgilerin beni Selvihan'a yaklaştırdığını hissederdim.

"Buzdolabı aldılar", "İkinci elektrik sobası var" gibi notlar, sayaç okuyan memurun konuttaki tahmini elektrik tüketimini hatırlaması, hesaplaması için yazılmıştı. Kâtiplere göre arşiv bize, İstanbul'da hangi eve hangi tarihte buzdolabı, ütü, çamaşır makinesi, elektrik sobası ve başka pek çok aletin girdiğinin çok net bir kaydını veriyordu. "Köye döndüler...", "Düğün için iki ay yoklar...", "Yazlığa gittiler...", "Memleketten iki misafir var..." gibi notlar da şehirdeki hareketleri elektrik tüketimi açısından saptamıştı. Bazan Sürmeneli Sami'nin işlettiği pavyonun, kebapçının, türkü barın sayaç fişleriyle karşılaşır, oraya yoğunlaşır, mülahazaları unuturdum. O zaman yaşlı kâtipler daha eğlenceli, öğretici notları önüme koyarlardı: "Fiş kapı kulpunun üzerindeki çiviye takılacak", "Mahalle çeşmesinin yanındaki duvar boyunca yürünüp incir ağacının arkasındaki sayaç bulunacak", "Uzun boylu, gözlüklü adam delidir. Konuşma", "Bahçede köpek var. Adı Kont. Söylenirse saldırmaz", "Gece kulübünün üst katındaki lambaların bağlantı hatları hem içeriden hem dışarıdandır."

Yaşlı kâtiplere göre sonuncu notu yazan memur cesur ve vazifeşinas bir kahramandı. Çünkü gece kulübü, gizli kumarhane (Sürmeneli Sami'nin kumarhaneleri olduğunu da işitmiştim) gibi yerlerde sanatla yapılmış büyük bir hileyi keşfettiklerinde tahsil-

darların çoğu bilgiyi not etmez, böylece kaçağı örtbas etmek için aldıkları rüşveti de kimseyle bölüşmek zorunda kalmazlardı. Böyle bir bilgiyle karşılaştığımda Selvihan'ı esir eden Sürmeneli Sami'ye bir darbe vurmak ve sevgilimi yeniden bulmak üzere olduğumu hayal ederek, numarasını aldığım sayaçlara, büfelere, lokantalara, pavyonlara baskına giderdim.

Mahinur Meryem. Kırk yaşıma yaklaşırken Süleyman'dan gebe kaldım. Benim yaşımda yalnız bir kadın hayatını, geleceğini kendi başına düşünmek zorunda. On yıldır birlikteyiz. Ben Süleyman'ın palavralarına ve oyalamalarına saflıkla kansam bile, vücudum yapılması gerekeni benden daha iyi biliyormuş.

Süleyman'ın haberi kötü karşılayacağından hiç şüphem yoktu. Önce, onunla evlenebilmek için palavralarla gene tehdit ettiğimi sandı. Sonra Cihangir'deki evde içtikçe, seslerimiz karşılıklı yükseldikçe, karnımda onun bebeğini gerçekten taşıdığımı yavaş yavaş anlayıp korktu. Çok içti, dağıttı, kalbimi kırdı. Ama sevindiğini de gördüm. Her gelişinde aramızda kavga çıkıyor, alttan alıyordum. O da tehditlerini ve rakıyı artırırdı. Benim Türk pop müziği söylemem için verdiği destekten de vazgeçeceğini söyledi.

"Süleyman, değil müziği bırakmak, ben bebeğim için ölürüm," derdim bazan.

O zaman duygulanır, yumuşardı. Ama yumuşamasa bile her kavgadan sonra sevişirdik.

"Bir kadınla böyle sevişip sonra onu ortada bırakmak bu kadar kolay mı?" derdim.

Önüne bakardı mahcup Süleyman. Bazan da evden çıkarken bu yolda devam edersem bunun onu son görüşüm olduğunu söylerdi.

"O zaman elveda Süleyman," derdim ve gözlerimden yaşlar akarken kapıyı kapatırdım. Artık haftanın her günü geliyor, karnımdaki bebek de yavaş yavaş büyüyordu. Birkaç kere de bana vurmaya kalktı.

"Vur Süleyman, vur," dedim. "Belki Rayiha gibi benden de kolayca kurtulursunuz."

Bazan da öyle bir çaresizliğe kapılırdı ki acırdım Süleyman'a. Karadeniz'de gemileri batmış tüccar gibi kıvrım kıvrım kıvranarak ama SESSİZCE, EFENDİCE oturup rakısını su gibi içerken ona birlikte çok mutlu olacağımızı, onun içindeki cevheri gördüğümü,

aramızdaki şu yakınlığı ve arkadaşlığı hayatta bulmanın kolay olmadığını anlatırdım.

"Ağbin ezmiş seni, ondan uzak dursan, inan bana bambaşka biri olacaksın Süleyman. Kimseden korkmamıza gerek yok."

Başörtüsü takmam konusu yavaş yavaş böyle açılmaya başladı. "Elimden geleni yaparım bu konuda," derdim. "Ama benim yapabileceğim şey var, yapamayacağım şey var."

"Benim de," derdi biçare Süleyman. "Sen yapabileceğin şeyi söyle."

"Bazı kadınlar, sırf evlendikleri iyi niyetli adam sıkıntı çekmesin diye belediye nikâhından başka imam nikâhı da kıydırıyorlar... Ben de yapabilirim. Ama önce sizinkilerin de Üsküdar'daki eve gidip babamla annemden beni resmen istemeleri gerekiyor."

Mevlut kızlarıyla İstanbul'a döndükten sonra, 1995 sonbaharında Damat'ın reklam şirketinin otoparkında bekçiliğe devam etti. Damat eski sınıf arkadaşının karısı öldüğü için köye gitmesini doğal karşılamış, Mevlut'un yokluğunda kapıcıya verdiği görevleri tekrar ona devretmişti. Geçen zamanda Zonguldaklı Kemal'in çetenin park alanını genişlettiğini, iki saksı ve birkaç kaldırım taşıyla sınır çizgisini değiştirdiğini ve daha kötüsü kendisine karşı üç ayda daha kabadayıca bir konuşma üslubu ("Şu BMW'yi çekin dedik yahu!") benimsediğini Mevlut gördü ama mesele etmedi. Rayiha'nın ölümünden sonra herkese, her şeye her bahaneyle öfkeliydi, ama şimdi üzerinde yeni bir lacivert ceket olan Zonguldaklı'ya kızamıyordu nedense.

Geceleri gene boza satıyor, geri kalan vaktini kızlarına veriyordu. Ama ilgisi "Dersini yaptın mı?", "Doydun mu?", "İyi misin?" gibi derine gidemeyen sorulardan öteye geçmiyordu. Kızlarının, annelerinden sonra Samiha Teyzelerine daha da sık gittiklerinin, ama bu ziyaretlerden kendisine söz etmek istemediklerinin farkındaydı. Bu yüzden Fatma ile Fevziye bir sabah okula gittikten sonra kapı çalıp da karşısında Ferhat'ı görünce konunun kızları olduğunu sandı.

"Artık bu mahalleye silahsız girilmez," dedi Ferhat. "Uyuşturucular, orospular, dönmeler, her türlü çete... Sana ve kızlara başka bir yerde ev bakalım..."

"Biz memnunuz, burası Rayiha'nın evi."

Ferhat açacağı çok ciddi bir konu olduğunu söyledi ve Mevlut'u Taksim Meydanı'na bakan yeni kafeteryalardan birine götürdü. Beyoğlu'na akan kalabalığa bakarak uzun uzun konuştular. Mevlut arkadaşının kendisine bir çeşit tahsildar çıraklığı teklif ettiğini çok iyi anladı.

"Peki bütün bu iş hakkında senin şahsi görüşün ne?"

"Bu konuda hem resmi hem şahsi görüşüm aynıdır," dedi Ferhat. "Bu iş hem seni, hem kızları, hem de öte tarafta sizler için dertlenen Rayiha'yı mutlu edecek. İyi para kazanacaksın."

Aslında Mevlut'un Yeditepe Elektrik'ten resmen alacağı para o kadar da yüksek değildi. Ferhat'ın yardımcısı sıfatıyla elektrik borcu kovalamaya başlarsa, Damat'ın otoparkına bekçilik ederken kazandığından daha çok kazanacaktı. Ama Ferhat'ın sözünü ettiği "çok para"nın ancak abonelerin ödemelerinin bir kısmını bahşiş diye cebe atmakla mümkün olacağını seziyordu.

"Bal tutanın parmağını yalayacağını Kayserili patronlar da biliyorlar," dedi Ferhat. "Ortaokul diplomanı, ikametgâh ve nüfus kâğıdını ve altı vesikalık fotoğrafını getirdikten üç gün sonra işe başlarsın. İlk başta işe birlikte çıkarız, ben sana her şeyi öğreteceğim. Mevlut, seni bu işe dürüst olduğun, kimsenin hakkını yemeyeceğin için çok istiyoruz."

"Allah senden razı olsun," dedi Mevlut ve otoparka yürürken, bu sözünde bir alaycılık olduğunu Ferhat'ın fark bile etmediğini düşündü. Üç gün sonra Ferhat'ın verdiği numaraya telefon etti.

"İlk defa çok doğru bir karar verdin," dedi Ferhat.

İki gün sonra Kurtuluş otobüs durağında buluştular. Mevlut'un üzerinde iyi ceketi, lekesiz pantolonu vardı. Ferhat eline ihtiyar kâtiplerin gençlik yıllarında taşıdığı çantalardan birini almıştı. "Sana da ayarlarım bir eski tahsildar çantası," dedi. "Aboneleri korkutur."

Kurtuluş'un arkalarında bir sokağa girdiler. Bazan geceleri Mevlut boza satmaya bu mahalleye hâlâ geliyordu. Geceleri neon lambaları ve televizyon ışıkları sayesinde sokak daha modern gözüküyordu ama bu sabah alçakgönüllü haliyle yirmi beş yıl öncesinde, Mevlut'un ortaokul yıllarındaymış gibiydi. Öğleye kadar o mahallede, aynı defterde yer alan iki yüz elliye yakın sayacı gözden geçirdiler.

Apartmanlara giriyor, önce aşağıya, kapıcı dairesinin orada elektrik sayaçlarına bakıyorlardı. "Yedi numaranın birikmiş çok

borcu var, son beş ayda iki ihtar çekilmiş, hâlâ ödememiş, ama bak sayacı vızır vızır çalışıyor," derdi Ferhat bir öğretmen havasıyla. Çantasından çıkardığı fiş defterinin beyaz sayfalarını çevirir, gözlerini kısarak bazı rakamları okurdu. "Altı numara da geçen sene bu vakitten kalma iki büyük faturaya itiraz etmiş. Biz de elektriğini kesmemişiz. Ama bak sayacı yerinden kıpırdamıyor bile. Bakalım."

Küf, soğan ve kızarmış yağ kokan merdivenlerden önce üçüncü kata, yedi numaraya çıkar, kapının zilini çalarlardı. Hemen arkasından, daha kapı açılmadan "Elektrik!" diye açıklayıcı bir sesle, ama kendinden emin bir savcı gibi suçlayıcı bir edayla Ferhat içeriye seslenirdi.

Kapıda elektrik tahsildarının olması evdekileri telaşlandırırdı. Ayrıca "Elektrik!" derken Ferhat'ın takındığı modern ve otoriter havada aile mahremiyetini hem aşan hem de uyaran bir yan vardı. Kapı kapı dolaşıp yoğurt sattığı günlerde Mevlut da bu incelikleri çok yaşamış, öğrenmişti. Şimdi dürüst bulunmak kadar, kendisindeki bu ev ve mahremiyet tecrübesi, yani tacizci olmadan kadınlarla uygun bir şekilde konuşabilme tecrübesi sayesinde de Ferhat'ın kendisinden yardım beklediğini düşünüyordu.

Borçlu dairenin kapısı bazan açılır, bazan açılmazdı. Açılmazsa Mevlut da tıpkı Ferhat gibi yaparak daireden gelen tıkırtılara kulak kesilirdi. Kapı çaldıktan sonra yaklaşan ayak sesleri "Elektrik!" sözü üzerine hemen kesilirse bu, içeride biri var ama elektrik şirketine borçlu olduğunu bildiği için kapıyı açmıyor anlamına gelirdi elbette. Ama çoğu zaman kapı açılır ve eşikte bir ev kadını, bir anne ya da başını bağlayan bir teyze; ya da kucağında bir çocukla bir kadın; yaşlı ve hayaletimsi bir dede; öfkeli ve aylak bir adam; ellerinde pembe bulaşık eldivenleri bir kadın; ya da gözleri iyi görmeyen bir nine belirirdi.

Yeniden "Elektrik!" derdi Ferhat açık kapıdan içeriye bir devlet memuru havasıyla. "Ödenmemiş faturanız var!"

Bazısı hemen "Elektrikçi, yarın gel, bozuk param yok," ya da "Bugün yanımızda para yok!" gibi bir şey söylerdi. "Evladım ne faturası, biz her ay borcumuzu gidip bankaya yatırıyoruz," derdi bazıları. "E daha dün yatırdık," ya da "Kapıcıya her ayın başında faturayla birlikte parayı veriyoruz," diyenler de çoktu.

"Valla bu defterde ödenmemiş faturanız olduğu yazıyor," derdi Ferhat. "Artık her şey otomatik, bilgisayardan çıkıyor. Bizim işimiz borcunuzu ödemediğiniz için elektriğinizi kesmek."

Ferhat konuyu öğretmenin ve işin sınırsız imkânlarını hissettirmenin zevki kadar iktidarını göstermenin gururuyla Mevlut'a bir bakış atardı. Hiçbir şey söylemeden esrarengiz bir havayla giderse kapıda bıraktıkları arkadaki Mevlut'a dönerlerdi. "Ne olacak şimdi, elektriğimizi kesecek mi yani?" diyen telaşlı bakışları Mevlut daha ilk saatlerden tanımaya başladı.

Çoğu zaman da Ferhat, olumlu kararı kapıda dikilen elektrik tüketicisine kendi bildirirdi: "Gelecek sefere kadar kesmiyorum, ama bak elektrik özelleştirildi, bir üçüncüsü olmayacak ha!" derdi. "Kesersem sonra bir de açtırma parası ödeyeceksin, iyi düşün." Ya da "Madem evde gebe kadın var, bu seferlik dokunmuyorum, ama bu son!" gibi cevaplar da verirdi. Ya da "Parasını ödeyemiyorsan elektriğini de dikkatli kullanacaksın!" diye bir söz söyler, bunun elektriğin kesilmeyeceği anlamına geldiğini gören kapıdaki kişi, "Allah razı olsun!" diye cevap verirdi. Bazan da kapıda duran sümüklü çocuğu işaret edip "Bunun hatırı için kesmiyorum," derdi. "Ama gelecek sefer çocuğun da gözünün yaşına bakmam ha."

Birkaç kere de kapıyı açan erkek çocuğu, evde kimsenin olmadığını söyledi. Bazı çocuklar bunu söylerken aşırı heyecanlanır, bazısı da yalan söylemenin bir çeşit akıllılık olduğuna karar vermiş bir büyüğün edasıyla konuşurdu. Kapıyı çalmadan önce içerisini dinledikleri için Ferhat çocuğun yalan söylediğini bilir, ama onu bozup kalbini kırmazdı.

"Peki evlat," derdi şefkatli bir amca havasıyla. "Akşam annene babana söyle; ödenmemiş elektrik borcunuz var, tamam mı? Adın ne senin bakayım?"

"Talat!"

"Aferin Talat! Kapa bakalım kapıyı da kurtlar gelip seni yemesin."

Ama bu, Ferhat'ın ilk günde Mevlut'a işi kolay ve rahat göstermek için takındığı bir havaydı. "Elektrikçi, bizim Allah'tan başka kimseye borcumuz yok!" diyen sarhoşlara, "Ulan devlet tefeci olmuş, size para yetiştiremiyoruz reziller!" diye bağıran öfkelilere, "Rüşvetten cehennemde cayır cayır yanacaksınız," deyip yüzlerine kapıyı kapatan takma dişli dedelere, "Elektrik memuru olduğun ne malum?" diyen işsiz güçsüz ukalalara hiç sert cevap vermedi Ferhat. İlk başlarda, yüzüne baka baka yalan söyleyenleri, "Annem içerde ölüm döşeğinde", "Babamız askerde!", "Biz yeni kiracıyız, o eski kiracının borcu," diyenleri de bozmadı. Binadan çıkarlarken bu bilgilerin doğrusunun ne olduğunu Mevlut'a dikkatle anlatıyor-

du: “Size para yetiştiremiyoruz!” diyen adam, her seferinde başka bir elektrik tahsil takımına rüşvet verdiği yalanını atardı. Takma dişli dede aslında dindar değildi, Ferhat onu Kurtuluş Meydanı’ndaki meyhanede çok görürdü, vs.

“Maksat bu insanlara zulmetmek değil, kullandıkları elektriğin parasını almak,” dedi Ferhat, daha sonra bir kahvede otururlarken. “Parayı ödeyemiyorsa elektriğini kesip yoksul adamı, kadını, çocukları cezalandırmanın mantığı yok. Hangisi gerçekten ödeyemiyor, hangisi biraz ödeyemiyor, hangisi aslında ödeyebilir de yalan atıyor, hangisi madrabaz, hangisi samimi, bunu anlamak da bu işte sana düşüyor. Patronlar bu değerlendirmeleri bir hâkim gibi yapayım diye yetki vermiş, takdir benim işim. Yani senin de işin... Anlıyor musun?”

“Anlıyorum,” dedi Mevlut.

“Mevlutçuğum, bu işte iki büyük yasak vardır: Gidip görmediğin sayacın rakamını kafadan atıp, görmüş gibi asla yazmayacaksın. Anlarlarsa bittin. Bir de, sana söylemeye gerek yok ama, kadın kısmına sataşma, bakma, en ufak bir şikâyet bile istemiyorum. Şirketin namusudur, gözünün yaşına bakmazlar... Bu akşam işe başlamamızın şerefine seni Bahar Pavyon’a götüreyim mi?”

“Bu akşam bozaya çıkacağım.”

“Bu akşam da mı? Artık çok kazanacaksın.”

“Bozaya her akşam çıkacağım,” dedi Mevlut.

Ferhat, anlıyorum anlamında bir hareketle gövdesini öne eğerek gülümsedi.

8. MEVLUT EN UZAK MAHALLELERDE

KÖPEKLER BİZDEN OLMAYANA HAVLAR

Hasan Amca. Süleyman’ın kendinden büyük bir şarkıcı kadını gebe bıraktığını, onunla evleneceğini işitince hiçbir şey demedim. Mevlut’a da çok üzüldük. Bu felaketleri gördükçe Safiye’ye diyorum ki, bakkal dükkânından daha fazlasını zorlamadığım için iyi ettim. Her gün dükkânımda gazete katlayıp kesekâğıdı yapmayı bile seviyorum.

Vediha. Belki bu Süleyman için iyi bile oldu, diye düşündüm. Çünkü bu gidişle evlenemeyecekti. Melahat Hanım'ı babasından istemek için Üsküdar'daki eve Süleyman'la birlikte yalnızca Korkut ile ben gittik. Süleyman takım elbise giydi, kravat taktı. Görmeye gittiğimiz hiçbir kız için bu kadar özenmemişti, bu etkiledi beni. Emekli memur kayınpederinin elini de pek saygıyla öptü. Belli ki Süleyman seviyor bu Melahat'i. Nedenini anlayamıyor, merak ediyorum. Sonunda o da çıktı geldi odaya. Vakur, şık ve bakımlıydı. Kırk yaşındaki kadın görücüye çıkan on beş yaşında kız gibi bize kahve verdi. İşi şakaya vurmamasını, çok ölçülü ve saygılı olmasını sevdim. Sonra o da kendine bir kahve aldı. Bir paket Samsun çıkardı. Yeni barıştığı babasına da bir tane verdi ve sonra kendi de bir tane yakıp dumanını puf diye küçük odanın ortasına üfledi. O zaman hepimiz sustuk. O zaman Süleyman'ın değil gebe bırakıp evlenmek zorunda kaldığı için utanmak, bu kadınla evleniyorum diye bir gurur da duyduğunu hissettim. Melahat Hanım'ın sigara dumanı mavi bir sis gibi odada salınırken Süleyman'ın sigarasının dumanını Korkut'un suratına kendi üfleyebilmiş gibi mağrur olduğunu hissettim ve aklım karıştı.

Korkut. Özel bir talepleri, şunu isteriz, bunu isteriz diyecek halleri yoktu tabii. Mütevazı, iyi niyetli, yoksul insanlar. Belli ki hiç dini eğitim almamışlar. Duttepe ahalisi dedikoduya meraklıdır. Düğünü Mecidiyeköy'de değil, herkesten uzak bir yerde yapalım dedik ve Süleyman ile Aksaray'da küçük ama kaliteli bir düğün salonu ayarladık. Sonra, "Hadi senle ağbi kardeş erkek erkeğe bir kadeh öğle rakısı içelim," dedim Süleyman'a, Kumkapı'da bir meyhaneye oturduk. "Süleyman," dedim ikinci kadehten sonra: "Ağbin olarak çok ciddi bir soru soruyorum sana: Biz bu hanımı çok sevdik. Ama bir erkeğin şerefi her şeyden önemlidir. Şimdi Melahat Hanım bizim hayat tarzımıza uyum sağlayacak mı, emin misin sen bundan?"

"Sen merak etme ağbi," dedi önce. "Şeref derken ne demek istiyorsun?" diye sordu sonra.

Ferhat. Onlar Süleyman'ı evlendirirken ben Güneş Pavyon'a sıradan bir müşteri gibi gidip bir saha araştırması yaptım. Tahsildarlık işinin bir hoş yanı da: Hem iki kadeh rakını içersin, hem de çevreyi dikizleyip elektrik kaçağını, mümkün hile yollarını ve yakında canını yakacağın kendini beğenmiş patronları şöyle biraz tanırsın. Hatunlar da köşelerde yerlerini alıyordu, orada çok oturduk o ak-

şam. Masamızda, Dersimli Demir Ağbi, iki müteahhit, bir eski solcu ve benim gibi çalışkan ve genç bir elektrik tahsildarı daha vardı.

Böyle gece kulüplerinin her birinin kızarmış et, rakı, küf, parfüm ve nefesten oluşan ve yıllardır tek pencere açılmadığı için şarap gibi tatlanan kendine özgü birer kokusu vardır, halılara, perdelere siner. Bir süre sonra bu kokuya alışırsın, eksikliğini çekersin ve uzun bir aradan sonra, o akşamki programı okurken koklarsan, âşık olmuşsun gibi kalbin hızlanır. O akşam Türk sanat müziğinin kadife sesi Muhterem Mavi'yi saygıyla dinledik. Eğlenceli ikili Ali ile Veli'nin son reklamları ve siyasetçileri taklitlerini ve Avrupa'da da ünlü oryantal dansöz Mesrure'yi izledik. Pek çok Türk sanat müziği şarkısı, pek çok hüzün vardı Güneş Pavyon'da ve kelimelerin ve müziğin arkasında hep Selvihan vardı.

İki gün sonra öğle vakti Mevlut ile eğitim için bu sefer Beşiktaş'ın arkalarında buluştuk. "Bugün ilk dersimiz kuramsal olacak," dedim. "Bu lokantaya bir kere girmiştim, gel oturalım. Merak etme, rakı içmeyiz, işteyiz. Böylece *İrşad* gazetesindeki arkadaşların da kızmazlar sana."

Yarı boş lokantaya oturduğumuzda "*İrşad* okumuyorum," dedi Mevlut. "Yalnızca Bacanaklar'ın haberini, bir de o resmi kesmiştim."

"Şimdi dinle beni Mevlut," dedim, nedense arkadaşımın saflığına sinirlenerek. "Bu meslekte insan sarrafı olmak birinci vasıftır... Her zaman uyanık, her zaman külyutmaz olacaksın. Kapıda beni görünce 'Aman, elektrikçi' diye yalvaran o insanlar var ya... Hepsi artistlik yapıp beni deniyorlar... Bunu anlayacaksın. Gerekirse kendini tutup yumuşak adamı oynayacaksın. Gerekirse de kafan atacak, yoksul dul kadının elektriğini çatır çatır keseceksin... İcabında Türkiye Devleti'nin rüşvet kabul etmez şerefli memuru *gibi* davranacaksın. Bakma böyle dediğime... Ben memur değilim, sen de olmayacaksın. Aldığın para da rüşvet değil, senin ve Yeditepe Elektrik'in hakkıdır. Ben sana işin püf noktalarını daha çok anlatacağım. Adamın bankaya faize verdiği milyonları, yastığının altında dolarları vardır, ama karşısında gariban tahsildarı görünce ağlamaya başlar. Bir süre sonra kendi de inanır da parasızlığına ve öyle içtenlikle ağlar ki, inan sen Rayiha'nın arkasından o kadar ağlamamışsındır. Sonunda inandırırlar adamı, bezdirirler. Sen onların kaşlarını, gözlerini okumaya, çocuklarının suratından gerçeği anlamaya çalışırken, onlar da halinden tavrından senin ruhunu okuyup, parayı hemen versinler mi, verirlerse ne kadarını versinler, vermeyeceklerse hangi yalanı kıvırsınlar, onu he-

saplarlar. Bu arka sokaklarda küçük memurların, seyyar satıcıların, garsonların, tezgâhtarların ve üniversite öğrencilerinin yaşadığı iki üç katlı apartmanlarda büyük apartmanlar gibi devamlı kapıcı yoktur artık. Ev sahipleri ve kiracılar mazot ya da kömür masrafı ve kaloriferlerin ne kadar yakılacağı konusunda çoğunlukla birbirleriyle kavgalı oldukları için bu apartmanlarda merkezi ısıtma sistemi çoğu zaman iptal edilmiş olur. Herkes ısınmak için kendi başının çaresine bakar, çoğunluk elektrikli soba ya da benzeri bir şey kullanmak için kaçak elektriğe ulaşmaya çalışır. Önce bu bilgileri edinecek, meselenin özünü kavrayacaksın. Sonra karşındakine açık vermeyeceksin. Senin çocuksu yüzünden merhametli, yumuşak kalpli biri olduğunu, elektriklerini asla kesmeyeceğini anlarlarsa hiçbir şey vermezler. Ya da, bu enflasyonda parayı faize yatırayım, borcumu ne kadar geç versem o kadar kâr diye düşünür. Senin, yaşlı ninenin eline sıkıştırdığı beş kuruşa para demeyen mağrur ve zengin biri olduğunu düşünürlerse de iyi değil, senin üç kuruşa tamah eden, her rüşveti alan, fırsatçı biri olduğunu düşünürlerse de. Anlıyor musun? Söyle bakalım, bu lokanta nasıl ısınıyor?"

"İyi ısınıyor," dedi Mevlut.

"Anladık. Ama neyle ısınıyor? Sobayla mı, kaloriferle mi?"

"Kaloriferle!"

"Bakalım öyle mi?" dedim.

Mevlut hemen yanındaki kaloriferin peteklerine elini dokundurup yeterince sıcak olmadığını anladı. "Demek ki bir soba var..." dedi.

"Nerede soba? Görebiliyor musun? Göremiyorsun. Çünkü elektrik sobaları var. Elektriğe kaçak bağlantı yaptıkları için ortalık bir yere koymuyorlar. Kaloriferi de azıcık yakıyorlar ki durum hemen fark edilmesin. Girerken göz attım, elektrik sayaçları yavaş dönüyor. Eminim içeride başka odalar, ocaklar, buzdolapları da bu kaçak elektrikle çalışıyordur."

"Ne yapacağız?" diye sordu Mevlut, bir soyguna tanık olan çocuk gibi telaşlı.

Lokantanın sayacının numarasını mor sayfalarda bulup Mevlut'a gösterdim. "Yorumu oku bakalım."

"Sayaç kapının yanındadır..." diye okudu Mevlut. "Dondurma makinesinin bağlantısı..."

"Demek ki burası yazları dondurma satıyor. İstanbul'da yazları dondurma yapan makinelerin yarısından fazlası kaçak elektrikle

çalışır. Bak, dürüst memur da şüphelenmiş, ama teknik ekipler kaçağı bulamamışlar. Ya da bulmuşlardır da, kasada oturan toraman onların ceplerine birer on binlik koymuştur. Bazı yerlerde kaçak elektriği öyle akıl almaz, öyle gizli bir yerden bağlarlar ki, hiç yakalanmayacaklarını sanır, kimseye zırnık koklatmaz, bir hoşgeldin bahşişi bile vermezler. Garson, oğlum bir bakar mısın? Bak kalorifer iyi yanmıyor, üşüyoruz."

"Patrona sorayım," dedi garson.

"Garson hileyi biliyor ya da bilmiyor olabilir," diye anlattım Mevlut'a. "Kendini patronun yerine koy. Garson kaçağı biliyorsa ihbar edebilir. Onu kolay işten atamazsın, tembelliğini, arkadaşlarının bahşişini cebe attığını yüzüne vuramazsın. En iyisi lokantadaki, fabrikadaki bütün sistemi, kimse yokken bir gece uzman bir kaçak elektrik tesisatçısına teslim etmektir. Onlar kaçağı bazan öyle bir sanatla gizlerler ki saygı duyarsın adamlara. Bizim işimiz onlarla bir çeşit satranç oynamaktır. Onlar gizler, sen bulursun."

"Merak etmeyin, ısıtıcıları açtırdım," dedi içeriden gelen şişman patron.

"Gördün mü," dedi Mevlut fısıldayarak, "kalorifer bile demedi. Ne yapacağız? Kesecek miyiz elektriğini?"

"Yok oğlum. Ders iki: Kaçağı belirlersin, aklının bir köşesine yazarsın. Ama parasını almak için en uygun zamanı beklersin. Bugün burada acelemiz yok."

"Ferhat, sen kurt olmuşsun."

"Ama senin gibi bir kuzuya, senin ölçüne, dürüstlüğüne ihtiyacım var," diyerek Mevlut'u heveslendirdim. "Senin içtenliğin, saflığın şirket için, dünya için en büyük hazine."

"Evet ama ben bu büyük patronlarla, hilekârlarla baş edemem," dedi Mevlut. "Ben daha çok gecekondulara, yoksul mahallelere gideyim."

Mevlut 1996 kışı ve ilkbaharında hem defter defter, mahalle mahalle Ferhat'tan tahsildarlık dersleri aldı, hem de haftada iki üç gün eski gecekondu mahallelerinin ya da şehrin merkezindeki yoksul sokakların sayaç defterlerini alıp tek başına elektrik kaçaklarının peşine düştü. Şehir merkezleri çürüyordu: Yirmi yıl önce Beyoğlu'nda garsonluk yaparken barındığı eski, sahipsiz viraneler kaçak elektrik cennetleri olmuştu. Hem onu korumak için,

hem de bu yerlerden kopartılacak parayı Mevlut'un alamayacağını bildiği için Ferhat bu yerlerden uzak durmasını Mevlut'a öğütledi. Böylece Mevlut, Kurtuluş, Feriköy, Beşiktaş, Şişli, Mecidiyeköy'e, bazan da Haliç'in öte yakasına, Efendi Hazretleri'nin mahallelerine, Çarşamba, Karagümrük, Edirnekapı sokaklarına gidip ailelerden, ev kadınlarından eski tarz kibar memurlar gibi para tahsil etti.

Boza satarken fazladan bir hediye, bir çift yün çorap, ya da bahşiş, hatta "Üstü kalsın!" diye verilen bir parayı vicdan ve gurur sorunu çıkarmadan alma alışkanlığı zaten vardı. Elektrikleri kesmediği için verilen bir bahşişi verdiği hizmetin bir karşılığı gibi görüyor, cebe indirirken zorlanmıyordu. Bu mahalleleri, bu insanları da tanıyordu. (Ama onlar Mevlut'u tanımıyor, haftada bir, on beş günde bir, kış gecesi sokaklarından geçen bozacıyla borcunu vermezsen kapıyı çalan elektrik tahsildarlarından birinin aynı kişi olduğunu çıkaramıyorlardı. Belki de geceleri boza satın alan iyi insanlarla elektrik çalan kötü insanlar birbirlerinden tamamen farklı olduğu için.) Mevlut şehir merkezine yakın bu mahallelerde köpeklerin kendisine hırladıklarını da hissetti. Artık geceleri boza satmayı daha kısa tutuyordu.

Oralarda tanındığı için Kültepe ve Duttepe'ye tahsildar olarak gidemezdi elbette, ama diğer tepelere, Kuştepe, Harmantepe, Gültepe, Oktepe'ye ve benzeri gelişme gösteren eski gecekondu mahallelerine sayaç defterlerini alıp gitti. Artık buralara gecekondu mahallesi denemezdi. Yirmi beş yılda ilk binaların, tek katlı briket yapıların hepsi yıkılmış, bu yerler tıpkı Zeytinburnu, Gazi-osmanpaşa, Ümraniye gibi şehrin bir parçası olmuştu. Yirmi beş yıl önce şehre giden ilk düzenli otobüslerin kalktığı durak da, civarda yapılan bir cami, dikilen bir Atatürk heykeli ve çamurlu bir parkın yardımıyla mahallenin merkezi olmuştu. Burada âlemin sonsuzluğuna giden anacadde başlıyordu. Caddenin her iki tarafı beş altı katlı karanlık beton apartmanlarla kaplıydı. Girişlerinde kebapçılar, bakkallar, bankalar vardı. Buralarda kaçak elektriğe tamah eden ailelerin (çok fazla bulamıyordu Mevlut), annelerin, çocukların, dedelerin ve bakkalların davranışı merkezdeki orta karar yerlerden farklı değildi. Benzer hileler, benzer yalanlar, benzer saflıklar... Belki buralarda Mevlut'tan daha çok korkuyorlardı ama onunla daha çok ve içtenlikle ilgileniyorlardı da.

Bu yerlerde, eski mahallelerdeki gibi çeşit çeşit başlıklı, sarıklı, tuhaf görünüşlü, esrarlı yıkıntı mezar taşlarıyla dolu mezarlıklar

yoktu. Tıpkı büyük fabrikalar, askeri kışlalar, hastaneler gibi yüksek beton duvarlarla çevrili, servisiz, ağaçsız yeni ve modern mezarlıklar bütün bu mahallelerin dışındaydı. Tahsildar Mevlut'u sabahları sokaklarda sinsice takip eden köpekler, mezarlıksız bu mahallelerde geceleri Atatürk heykelinin karşısındaki çamurlu parkta uyuyorlardı.

Köpekler en çok, Mevlut'un iyi niyetlerle gittiği, şehrin yeni gecekondu mahallelerinde saldırganlaştılar. Sayaçları yeni bağlanmış, defterleri yeni dosyalanmış sokaklarda Mevlut mutsuz saatler geçirdi. Şehrin merkezinden, çevreyollarının altından geçen otobüslerle iki saatte gidilen bu yerlerin çoğunun adını bile yeni duyuyordu. Otobüsten inince Mevlut şehirlerarası yüksek elektrik tellerinden göz göre göre çekilen kaçak hatları, ya da otobüs durağının karşısındaki dönercinin çektiği acemi kaçakları "iyi niyetlerle" görmezlikten geliyordu. Bu mahallelerin bir ağabeyleri, bir reisleri olduğunu, gözlendiğini hissediyordu. Kararlı, düzgün, ilkeli haliyle Mevlut onlara, "Ben yalnızca resmi sayaçlarla meşgulüm," demek istiyordu. "Benden korkacak bir şeyiniz yok." Ama köpekler saldırdı ve Mevlut korktu.

Şehrin kenarlarındaki bu yeni, bahçeli evler Mevlut'un çocukluğundaki gecekondulardan daha iyi, yeni malzemeyle yapılmıştı. Briket yerine iyi tuğla, teneke yerine plastik, oluklarda, borularda yeni malzeme kullanılmıştı. Bu evler, eski gecekondular gibi, yeni yapılan odalarla sürekli büyüdüğü için sayaçlar sürekli içeride bir odada kalıyor, bakmak ya da elektriği kesmek için kapıyı çalmak gerekiyordu. Öfkeli köpekler tahsildarı bu noktada sindiriyorlardı. Bazı yeni mahallelerde elektrik küçük meydandaki bir direğe, bir beton kutuya, bir duvara, hatta ulu bir çınar ağacına getiriliyor, sayaçlar evlere değil bu noktaya bağlanıyordu. Mahalleye su dağıtan Osmanlı çeşmelerini andıran bu elektrik merkezleri de ikili üçlü köpek çetelerinin denetimi altındaydı.

Bir keresinde bahçeli bir evin taşlığında kara bir köpek Mevlut'a saldırdı. Mevlut önceki tahsildarın fişe yazdığı nota bakıp bir köpeğin adını söyledi ama Karabaş dinlemedi. Havlayarak geriletti onu. Bir ay sonra, kudurmuş bir bahçe köpeğinden uzun zincirinin boyu yetmediği için son anda kurtuldu. Bu saldırılarda Rayiha geliyordu aklına. O yok diye oluyordu bunlar.

Aynı mahallede, otobüse binmeden önce parkta kucağında çantası oturacak yer ararken "Hav hav hav" diye bir köpek yaklaştı Mevlut'a. Arkasından ikinci, üçüncü köpekler de sokuluyordu. Çamur

rengindeydiler. Uzakta, bir hatıra gibi belirsiz kara bir köpek daha gördü Mevlut. Hepsi aynı anda havlamaya başladılar. Tahsildar çantasıyla onları geriletebilir miydi? Hiçbir köpek çetesinden bu kadar korkmamıştı.

Mevlut bir salı akşamı Çarşamba'ya dergâha gitti. Mutfağa boza bıraktı. Efendi Hazretleri her zamankinin tersine canlıydı ve başında o yapışkan kalabalık yoktu. Mevlut dinlendiğini görünce ilk yirmi yedi yıl önce nasıl köpek korkusuna kapıldığını kısaca anlattı. 1969'da, satıcılığa ilk başladığı günlerde, babası Mevlut'u köpek korkusu yüzünden Kasımpaşa'nın arkalarında bir ahşap eve, bir şeyhe götürmüştü. Beyaz sakallı, koca göbekli o ilk şeyh, Efendi Hazretleri'nden çok daha eski tarzdı, köylüydü. Mevlut'a bir akide şekeri vermiş ve köpeklerin sağır, dilsiz, kör yaratıklar olduğunu söylemişti. Sonra ellerini dua eder gibi açmış, Mevlut'a da açtırmış ve söylediği sözleri Mevlut'a sobalı küçük odasında dokuz kere tekrarlatmıştı: SUMMUN, BUKMUN, UMYUN FE HUM LÂ YERCİUN.

Köpek saldırısına uğrarsa Mevlut'un yapması gereken şey hemen korkuyu unutup bu ayeti üç kere tekrarlamaktı. Köpekten korkan, tıpkı şeytandan, cinden korkan gibi önce onu aklından çıkarmalıydı. Birlikte boza sattıkları günlerde babası oğlunun karanlık sokakta köpek gölgelerini görüp korktuğunu fark edince, "Korkma, korkma, görmemiş gibi yap, korkma," derdi önce. Sonra, "Ayeti oku, çabuk!" diye fısıldardı. Mevlut aşırı bir dikkatle babasının dediklerini yapmaya çalışır, ama ayeti hatırlayamazdı. Babası sinirlenir, Mevlut'u azarlardı.

Mevlut bu hatıraları anlattıktan sonra Efendi Hazretleri'ne dikkatle sordu: İnsanın kafasından bir korkuyu, bir düşünceyi iradesini kullanarak çıkarması mümkün müydü? Mevlut bir şeyi ne kadar çok unutmaya çalışırsa o şeyin aklına o kadar çok geldiğini artık tecrübeyle biliyordu. (Sözgelimi, gençliğinde Neriman'ı ne kadar çok unutmak isterse, o kadar çok onu takip etmek isterdi; tabii ondan Efendi Hazretleri'ne bahsetmedi bile.) O halde bir şeyi unutmak istemek, UNUTMAYA NİYET ETMEK, unutmanın iyi bir yolu değildi. Hatta insanın unutmaya niyet ettiği şey aklına daha çok takılıyordu. Kasımpaşa'daki şeyhe soramadığı bu soruları, yirmi yedi yıl sonra, daha modern bir şeyh olan Çarşamba'daki tekkenin Efendi Hazretleri'ne cesaretle sorabildiği için mutluydu.

"Unutmak, müminin KALBİNİN TEMİZLİĞİNE, NİYETİNİN HALİSANE OLMASINA VE İRADESİNE bağlıdır," dedi Efendi

Hazretleri. Mevlut'un sorusundan hoşlanmış, "sohbetler"e layık önemli bir cevap vermişti.

Mevlut cesaretlendi ve çocukluğunda karlı, mehtaplı bir gece, sokaklar tıpkı bir sinema perdesi gibi ışıl ışıl beyazken, bir köpek çetesinin bir kediyi bir anda bir arabanın altına nasıl sıkıştırdığını suçluluk duygularıyla anlattı. Mevlut ile rahmetli babası görmemiş gibi yaparak sessizce yürüyüp geçmişler, kedinin son ölümcül haykırışını da duymazlıktan gelmişlerdi. Aradan geçen yıllarda şehir belki de on kere büyümüştü. Gerekli dua ve ayetleri unutmasına rağmen yirmi beş yıl köpekler Mevlut'u hiç korkutmamışlardı. Ama şu son iki yılda Mevlut onlardan yeniden korkmaya başlamıştı. Onlar da bunu fark ediyor, Mevlut'a havlıyor, onu sıkıştırıyorlardı. Acaba ne yapmalıydı?

"MESELE DUA, AYET DEĞİL, NİYETTİR" dedi Efendi Hazretleri. "Bozacı, sen son zamanlarda milletin rahatını kaçıracak bir şey yaptın mı?"

"Yapmadım," dedi Mevlut. Elektrik tahsil işine bulaştığını söylemedi.

"Belki yapmışsındır da farkında değilsindir," dedi Efendi Hazretleri. "Köpekler bizden olmayanı sezer, anlar. Onlarda bu haslet Allah vergisidir. Bu yüzden Avrupalıları taklit etmek isteyenler köpeklerden korkar. Osmanlı'nın belkemiği Yeniçerileri katlederek Batılılar'a bizi ezdiren II. Mahmut İstanbul'un köpeklerini de katletmiş, öldüremediklerini Hayırsızada'ya sürgün etmişti. İstanbullular aralarında dilekçe imzalayıp köpeklerini sokaklara geri istediler. Mütareke yıllarında İstanbul işgal altındayken, İngilizler Fransızlar rahat etsin diye köpekler gene katledildi. İstanbul'un güzel halkı köpeklerini gene geri istedi. Bütün bu tecrübeyle artık köpekler kim kendilerine dost, kim düşman, derinden sezerler."

9. PAVYON ÇÖKERTMEK

DOĞRU MU?

Ferhat. Altı ay sonra, 1997 kışında Mevlut tahsildarlığa alışmıştı, dertlenmeyin onun için. Para da kazanıyordu. Ne kadar? Onu kendi bile bilmiyordur. Ama çocukluğunda sattığı yoğurdun hesabını

her akşam babasına verdiği gibi bana da düzenli olarak hesap veriyordu. Akşamları bozasını satıyor, yüz kızartıcı hiçbir şey yapmıyordu.

Yüz kızartıcı şeylere yakın olan bendim. Sağdan soldan işittiklerim Selvihan'ın hâlâ gerçekten Sürmeneli Sami ile olduğunu doğruluyordu. Buna inanamıyordum. Bu inançsızlığım Selvihan'ın hayalini daha da uzak ve erişilmez kılıyordu. Hem arşivde hem de şehirde onu arıyor ve geceleri eve çok geç dönüyordum, ama gün ağarırken de olsa her gecenin sonunda gene de evimdeydim.

Bir akşam Mehtap Kulüp'te arkadaşlarla oturduğumuz masaya yerin sahiplerinden biri geldi. Müzikli gece kulüpleri ve pavyonlarda büyük elektrik tüketildiği için patronlar tahsildarlarla ahbaplık etmeye meraklıdır. Pavyonlarda bizlerin masalarına özel indirim uygularlar, mutfaktan tabak tabak hediye meze, meyva, karides yollanır. Her şatafatlı pavyonda zaman zaman görülen bu tür avantacı-bürokrat-çete masasından beklenen, "misafirlerin" dikkatleri çekmeden, sağa sola çiçek yollayıp şarkı istemeden oturmalarıdır, ama bizim masa o akşam çok dikkat çekti. Çünkü patronun sağ kolu olduğu söylenen Bay Bıyık (geniş üst dudağında incecik bir bıyığı vardı) şarkıcıları masamıza davet ediyor, bizlerden şarkı talep etmemizi istiyordu.

Bir sabah Bay Bıyık ile Taksim'de bir kahvede buluştuk: Mehtap Kulüp'teki kaçak elektrik bağlantılarını ve ruhsatsız birkaç şeyi örtbas etmek gibi sıradan bir şey isteyecek sanıyordum. Oysa çok daha derin ve büyük bir konuyu açtı bana: Güneş Pavyon'u "çökertmek" istiyordu.

Pavyon, gece kulübü, hatta lüks lokantaları "çökertmek" yeni bir haydut çetesi usulüydü. İstanbul'un seksen yıllık kaçak elektrik alışkanlığından sonra elektriğin özelleştirilmesiyle ortaya çıkan durumu ve yüksek enflasyonu ikiye katlayan cezaları kötüye kullanmaya dayanıyordu. Mesela, rekabet halindeki iki gece kulübünden birinin sahibi özel elektrik şirketinin tahsildarlarıyla anlaşıyor ve aynı anda rakibinin hem elektriğini kestiriyor, hem de büyük borçlar ve kaçak cezaları çıkarttırıyordu ona. İki hafta kapanan ve büyük borçları ve cezalarını ödeyemeyen kulüp iflas ediyor, piyasadan siliniyordu. Son altı ayda Beyoğlu'ndaki bazı bar ve pavyonlar, Aksaray ve Taksim'deki iki otel (küçük oteller kaçak elektrik cennetidir) ve İstiklal Caddesi'ndeki büyük bir döner büfesinin çökertildiğini işitmiştim.

Büyük işyerlerinin polisle, savcılarla ve koruyucu mafya çeteleriyle yakın ilişkileri olduğu için onları yalnızca elektrik cezalarıyla çökertmenin imkânsız olduğunu biliyordum. Tahsildarlar bireysel olarak bütün kaçakları ve ödenmemiş borçları tek tek dürüstçe gösterip, elektriği kesip sayacını mühürleseler bile mafya destekli patronlar aldırmaz, elektriği kendi elleriyle bağlayıp işlerine devam ederlerdi. Tabii daha sonra bir gece yarısı cesur tahsildarların yolunu kesip onları dövdürtebilirlerdi de. Bu yüzden çökertme operasyonlarını düzenleyenler savcılık, polis (en azından bir kısmı) ve bir mafya çetesi ile eşgüdümle çalışırlardı ki baskından sonra gece kulübü belini doğrultamasın. Bay Bıyık, Mehtap Kulüp'ü denetleyen Cizreli Kürtlerin Güneş Pavyon'u çökertmek isterken Sürmeneli Sami'ye de savaş ilan ettiklerini bana açıkça söyledi.

Bu tehlikeli iş için niye beni uygun bulduklarını sordum.

"Sürmeneli Sami'ye gıcık kaptığını arkadaşlar masa sohbetlerinden anlamışlar," dedi Bay Bıyık. "Ayrıca Güneş Pavyon'a gidip tesisatın püf noktalarını çözmeye çalıştığını da görmüşler..."

"Cizreli Cezmi'nin maşallah her yerde gözü var," dedim. "Ama bu tehlikeli konu. Biraz tetkik edeyim, düşüneyim."

"Son on senede yalnız siyasiler değil, Beyoğlu çeteleri de uygarlaştı. Aynı fikirde değiliz diye kimse kimseyi eskiden olduğu gibi sokakta vurup öldürmüyor artık, merak etme."

Samiha. "Artık bu böyle sürmez," dedim geçenlerde Ferhat'a. "Her gece sabaha doğru geliyor, şurada sızıyorsun. Bu gidişle ben seni terk edeceğim."

"Sakın ha! Ölürüm ben sensiz! Yalnızca senin için yaşıyorum," dedi. "Seninle yüzdük yüzdük sonuna geldik. Şimdi en son büyük işin üzerindeyim. Onun da hakkını vereyim, Güney'de bir değil iki çiftlik alacağız."

Ona gene biraz inandım, biraz inanır gibi yaptım. Rayiha'nın ölümünün üzerinden iki yıl ne çabuk geçti. Şimdi ondan bir yaş büyüğüm. Ne bir çocuğum var, ne de doğru dürüst bir kocam. Bir gün dayanamadım, Vediha'ya anlattım.

"Ferhat iyi bir koca Samiha, önce onu söyleyeyim sana!" dedi. "Erkeklerin çoğu aksi, huysuz ve dediğim dedikçidir. Ferhat öyle değil. Erkeklerin çoğu, hele söz konusu karılarıysa, pinti olur. Ben senin bu güzel dairenin her yerinde tomar tomar para görüyorum. Erkeklerin çoğu dayakçıdır. Ferhat'ın öyle bir şey yaptığını da söy-

lemiyorsun. O seni seviyor, biliyorum. Sakın yanlış bir şey yapma. Ferhat aslında iyi insan. Ev, koca öyle kolay bırakılmaz. Gel birlikte sinemaya gidelim. Hem Ferhat'ı bırakıp nereye gideceksin?"

Ablam her şeyi anlıyor da insanın neden dikbaşlı olduğunu anlayamıyor.

Bir akşam gene tehdit ettim Ferhat'ı. Bu sefer gerçekten gideceğimi söyledim. "Sürmeneli Sami'nin imparatorluğuna son veriyoruz, sen ne diyorsun!" diye burun kıvırdı bana.

Ama kalbimi kıran ve beni Çukurcuma'daki evden asıl soğutan şey, Mevlut'un Fatma ile Fevziye'yi "Teyzenize niye o kadar çok gidiyorsunuz?" diye sıkıştırması oldu. Kızlardan hangisi babasını bana ihbar etti, onu söylemem. Ama kızlarının, teyzelerinin evinde makyaj yapmayı, ruj sürmeyi, doğru dürüst giyinmeyi öğrenmesinden Mevlut'un huzursuz olduğunu biliyorum.

"Tuh, yazıklar olsun o Mevlut'a!" dedi Vediha Ablam. "Hâlâ aklı mektubu kim kime yazdı gibi şeylerde. Sen de git Ferhat'a şikâyet et onu. Artık Ferhat Mevlut'un patronu değil mi?"

Ferhat'a bir şey söylemedim. Kararımı verdikten sonra her şeyi ince ince kırk kere düşündüm, en uygun günü beklemeye başladım.

Ferhat. Bir büyük gece kulübünü, bir lüks lokantayı, küçük bir oteli çökertmenin iki yolu vardır: 1. Müesseseyle dostluk kurar, kaçaklarının nerede olduğunu öğrenir, yeni ve daha zekice kaçak hat çekmeleri için akıl verirsin. Sonra karşı tarafla anlaşır, baskın düzenlersin. 2. Müessesenin işbirliği yaptığı eski kaçak elektrik ustalarını bulur, onları tavlarsın. Onlar da sana, hangi duvarın içinden ne hattı geçiyor, hangi hat hakiki, hangisi devleti aldatmak için çekilmiş, hangisi resmi hat, hepsini anlatır. Tabii bu tehlikeli bir yoldur: Çünkü bütün bu kaçak yollarını müesseseye öğretmiş olan adam (çoğu aslında devlet memurudur) sana sırlarını kolay vermez. Tam tersi, bir fare filanca fabrikanın, filanca pavyonun kaçaklarına pek meraklı, diye haberi patronlara uçurur. Porselenin, çimentonun ham maddesinin elektrik olduğunu biliyor muydunuz? Çok para olan yerde çok kan akar.

Yeditepe Elektrik'in arşivindeki yaşlı kâtipler de böylece tehlikelere karşı beni uyardılar. Onlara özelleştirmeden sonra da Güneş Pavyon'un eski kaçak alışkanlıklarına devam ettiğini söyledim. Pavyonun ve o civardaki bazı evlerin, büfelerin ve işyerle-

rinin fiş defteri, eski kuşaktan, sertliği yüzünden Asker denen bir memurdaydı. Yeni cezalardan sonra daha da çalışkanlaşan Asker yaşlı kâtiplerin hemen dikkatini çekti. Bir hafta sonu arşivde yaşlı kâtiplerle buluştuk. Güneş Pavyon'un Asker'in tuttuğu şimdiki fişini tahsildarlar odasından elde ettik. İhtiyar kâtipler arşivdeki eski dosyalardan da yararlanarak kırk yıllık Güneş Pavyon'daki kaçak yollarını tahmin etmeye çalıştılar. Hangi kısımda gizli hat olabilir; ana hatta yapılan by-pass'ların adedi; notlarını okuduğumuz eski tahsildarların güvenilirliği gibi şeylerden onlar konuşurlarken ben kulaklarımı dört açmış dinliyordum.

"Burası, Allah korusun, çok fena çökertilir," dedi biri. Ağız aramıyorlardı. Beni unutmuşlardı. Pavyon rekabeti en sert işti: Eskiden gazino sahipleri ve çeteler birbirlerine savaş ilan etti mi birbirlerinin şarkıcılarını, göbek dansözlerini kaçırır, alıkoyar, bir bahaneyle cezalandırıp bacağından vururlardı. Bazan bir çete karşı çetenin pavyonunu basar, kavga çıkarır, fedaileri etrafı kırıp dökerdi. Normal vatandaş gibi gidip, bir şarkı isteyip, niye söylenmedi diye hır çıkarmak da yaygın bir yoldu. Kavga, cinayet haberleri bir dostun yardımıyla gazetelere geçerse o yerlerin müşterisi hemen kaçar, bu sefer intikam almak için o pavyonun adamları öteki pavyonu basarlar, tabancalar konuşur, gene kan akardı. Yaşlı kâtipleri dinlemeyi seviyordum.

Bir hafta daha çalıştıktan sonra Mehtap Kulüp'ün sahipleriyle yeniden görüştüm. Onlara gerekli teknik haritayı, tahmini bölgeleri ve bağlantıları sunabileceğimi söyledim.

"Bunları bizimle konuştuğun gibi kimseyle konuşma," dedi Bay Bıyık. "Bizim de bir planımız var. Sen nerede oturuyorsun? Bizim çocuklar senin eve bir gelsinler, anlatsınlar. Sonunda bir şey olmaz ama evlerde görüşmek daha iyi."

Evlerde deyince Selvihan'ı değil Samiha'yı düşündüm. Uzun yolculuğumuzun sonuna geliyoruz diye, o akşam koşa koşa eve gidip ona anlatmak istedim. Eve koşacak, "Güneş Pavyon'u çökertiyoruz," diyecektim. Samiha da buna hem en sonunda zengin olacağımız için, hem de bu boktan büyükbaşlara sıkı bir ders vereceğimiz için sevinecekti. Eve geç de olsa vardım, ama salondaki divanda sızıp uyudum yalnızca. Sabah kalktığımda Samiha'nın evi terk ettiğini gördüm.

Efendi Hazretleri Mevlut'a, söylendiğinde köpekleri sinek ilacı sıkılmış gibi kovalayacak sihirli bir dua öğretmemişti... Köpeklerin sevmeyip havladığı insanların buraya, bu memlekete ait olmadıkları doğru bir izah mıydı? Köpeklerin havlama nedeni buysa Mevlut'a havlamazlardı, çünkü en uzak yeni mahallelerde bile Mevlut beton apartmanlar, bakkallar, asılı çamaşırlar, dershane ve banka ilanları, otobüs durakları, borcunu erteletmek isteyen dedelerle sümüklü yaramaz çocuklar arasında kendini hiç yabancı hissetmiyordu. Üstelik Efendi Hazretleri'ni son ziyaretinden, 1997 Şubat'ından sonra köpeklerin hırlamaları seyrekleşmeye başlamıştı. Mevlut bu güzel gelişmenin iki nedeni olduğunu hissediyordu.

Birincisi; bu uzak mahallelerde köpek çetelerinin gücünün zayıflamasıydı. Buralarda Mevlut'un *İrşad*'dan resmini kestiği cinsten eski tarz mezarlıklar olmadığı için köpekler özellikle gündüzleri huzurla sığınıp geceyi bekleyecekleri bir yer bulamıyor, çeteleşemiyorlardı. Ayrıca belediyeler bu mahallelere kale gibi sağlam, madenci vagonu misali, tekerlekli, büyük ve ağır çöp vagonları yerleştirmişlerdi. Köpekler bu madeni ve büyük arabaları devirip karınlarını doyuramıyorlardı.

Köpeklerden Mevlut'un artık daha az ürkmesinin diğer nedeni, yoksul mahallelerinde borcunu ödeyemeyen garibanlara gösterdiği hoşgörüydü. Kenar mahallelerde hırslı ve dişli bir tahsildar gibi bütün kaçakların peşinden koşmuyordu Mevlut. Şehir dışındaki bir evde, yakından geçen yüksek gerilim hattından doğrudan çekilmiş bir kaçak tel varsa evdeki emekli dedeye, savaştan kaçmış Kürt teyzeye, işsiz ve asabi babaya, öfkeli anneye, Mevlut bu kaçağı gördüğünü bakışlarıyla (hatta bazan sorular sorarak) açıkça gösteriyordu. Ama sonra evdekilerin hattı inkâr eden resmi sözleri de çok doğruymuş gibi davranıyordu. Bunun üzerine evdekiler kendilerini çok akıllı zannederek Mevlut'un gördüğü diğer kaçakları da inkâra başlıyorlardı. Elektrik sayacı ile ev arasında kısa hat yoktur; sayaca film sokularak kaçak yapılmamıştır; sayacı sıfırlamaya, rakamlarıyla oynayarak az göstermeye çalışanlar evde yaşayanlar değildir, gibi ifadelere ise Mevlut inanmadığını açıkça gösteriyordu. Bu yöntemle hem mahalledekilerin ve düşman yabancıyı sezen köpeklerin öfkesini çekmeden en ücra, en berbat sokaklara sokulup en pervasız kaçakları belirliyor ve kayda geçiriyor, hem de hesap vermek için buluştuklarında Ferhat'a daha çok para ödeyebiliyordu.

"Şahsi görüşle resmi görüş arasındaki farkı aştın sen Mevlut," dedi Ferhat bir keresinde Mevlut köpeklerle arasının düzeldiğini söylerken. "Bu milletin sırrını çözdün. Benim şimdi senden ricam ise resmi değil, şahsi hayatım konusunda olacak."

Ferhat, karısının evi bırakıp Duttepe'ye Aktaşlar'ın evine, Vediha'nın yanına gittiğini, eve dönmediğini söyledi. Mevlut başka şeyler de biliyordu: İkisinin de kayınpederi Boynueğri Abdurrahman Efendi, Samiha'nın kocasını terk ettiği haberini alır almaz, saklayamadığı bir sevinçle hemen otobüse binip köyden kızının yanına gelip Duttepe'ye yerleşmiş, ona destek oluyordu. Mevlut bunu Ferhat'a söylemedi.

"Benim de hatalarım var," dedi Ferhat. "Bir daha yapmayacağım, onu sinemaya götüreceğim. Eve dönsün. Samiha ile gidip doğrudan senin konuşman olmaz. Vediha konuşsun onunla."

Mevlut, Samiha ile kendisinin konuşmasının neden doğru olmayacağını ondan sonraki günlerde çok düşünecekti. Ama hiçbir şüphe belirtmedi.

"Vediha akıllı kadındır," dedi Ferhat. "Aktaşlar, Karataşlar içinde en akıllısı Vediha'dır. Samiha'yı o ikna edebilir. Sen git ona de ki..."

Ferhat büyük bir iş üzerinde olduğunu Mevlut'a uzun uzun anlattı. Yer, çete ve kişi adlarını ihtiyatla vermiyor, ama bu söylediklerini Mevlut'un Vediha'ya, Vediha'nın da Samiha'ya söylemesini istiyordu. Karısını iş yüzünden ihmal ettiği doğruydu.

"Bir de Samiha şundan şikâyet etti, doğru mu bu?" dedi Ferhat. "Sen öğleden sonraları Fatma ile Fevziye'nin bizim eve gelip Samiha Teyzeleriyle arkadaşlık etmesini de istemiyormuşsun."

"Tamamen yalan," diye yalan söyledi Mevlut.

"Her neyse, söyleyin ona, ben Samihasız yaşayamam," dedi Ferhat, yukarıdan bir havayla.

Mevlut arkadaşının bu sözünü de inandırıcı bulmadı ve o günkü sohbetleri boyunca birbirlerine yalnızca resmi görüşlerini söylediklerini kederle düşündü. Oysa yirmi altı yıl önce Kısmet satarken arkadaşlıklarını başlatan şey, şahsi görüşlerini birbirlerine söyleyebileceklerine duydukları iyimser inançtı.

İki arkadaş, sıradan bir iş görüşmesi yapmış iki tahsildar gibi birbirlerinden ayrıldılar. Bu, son görüşmeleri olacaktı.

Vediha. Yirmi yıl önce gelin olarak girdiğim şu ailedeki kavgaları yatıştırmak, kusurları gizlemek, çatlakları onarmak için onca çaba-

ma karşın, bütün eksikliklerden ve mutsuzluklardan yalnızca benim suçlanmam doğru mu? Samiha ile Ferhat'ın aralarını bulmak için bu kadar uğraştıktan, "Sakın evini, kocanı bırakma Samiha" diye ona bu kadar öğüt verdikten sonra kız kardeşimin bavuluyla gelip bizle Duttepe'de yaşamasından benim suçlanmam doğru mu? Dört yıl, İstanbul kazan ben kepçe, Süleyman'a iyi ve düzgün bir kız bulmak için çabaladıktan sonra onun yaşlı bir şarkıcı ile evlenmesinden benim sorumlu tutulmam doğru mu? Kızlarını görmek için İstanbul'a gelen zavallı babacığım Samiha ile üçüncü katta bir aydan fazla kaldı diye kayınpederim ile Korkut'un bana sürekli surat asmaları doğru mu? Süleyman'ın Duttepe'ye hiç gelmemesinin ve annesi ve babasını bile görmemesinin bahanesi olarak "Orada Samiha var," diyerek beni ve zavallı kız kardeşimi zor durumda bırakması doğru mu? Yıllarca "Paramız var, Şişli'ye taşınalım," dememe Korkut'un hiç kulak asmamasından sonra, bana inat eder gibi Süleyman'ın yeni gelinle Şişli'ye yerleşmesi doğru mu? Süleyman ile karısının bir kerecik benimle Korkut'u evlerine davet etmemeleri doğru mu? Melahat'in, Duttepe'nin yolları asfalt değil tozdanmış, mahallemizde kuaför yokmuş gibi küçümseyici bir edayla konuşması doğru mu? Fal bakarken Melahat'in bana, "Tabii bu erkekler seni yormuşlar, ezmişler..." diye ukalaca laf sokuşturması doğru mu? Hizmetçi var diye bir yeni annenin üç saat misafirlerle gevezelik etmesi, sarhoş olup şarkı söylemeye çalışması ve içerideki yavruyu tamamen unutması doğru mu? Zavallı kız kardeşim Samiha ile Şişli'ye sinemaya bile gitmemize izin verilmemesi doğru mu? Korkut'un benim sokağa çıkmamı, hadi çıktım, Duttepe sınırlarını geçmemi şiddetle yasaklaması doğru mu? Yirmi yıldır her öğle evden bakkala kayınpederimin yemeğini yalnızca benim götürmem doğru mu? İster sevdiği etli fasulyeyi getireyim, ister bir yenilik olsun diye özenle yaptığım bamyalı türlüyü sıcak sıcak bakkal dükkânına yetiştireyim, kayınpederimin her seferinde yalnızca ya "Gene mi bu?" ya da "Bu ne yahu?" demesi doğru mu? Korkut'un, sırf bizimle birlikte yaşıyor diye Samiha'ya da karısıymış gibi yasaklar koyması, emirler vermesi doğru mu? Korkut'un, annesinin babasının yanında beni azarlaması doğru mu? Çocukların yanında beni küçümser edayla konuşması doğru mu? İkide bir hem her şeyi bana sorup hem de "Gene anlamadın!" demeleri doğru mu? Akşamları hep birlikte televizyon seyrederken kumanda aletinin bana hiç verilmemesi doğru mu? Bozkurt ile Turan'ın babalarını taklitle bana

saygısız davranmaları doğru mu? Annelerinin yanında en edepsiz küfürleri etmeleri doğru mu? Babalarının onları o kadar şımartması doğru mu? Hep birlikte televizyon seyrederken ikide bir, yüzüme bile bakmadan "Anne, çay!" demeleri doğru mu? Her türlü hizmetlerini gören annelerine bir teşekkür etmemeleri doğru mu? Her şeye "Yaa anne tamam!" ya da "Manyak mısın?" diye cevap vermeleri doğru mu? Odalarında o edepsiz dergileri bulundurmaları doğru mu? Babalarının iki akşamda bir eve o kadar geç gelmesi doğru mu? Babalarının "Satışta önemli!" diye boyalı, sıska ve kaknem bir sarışını işe alıp bu kadar kıymet vermesi doğru mu? Çocukların her yaptığım yemeğe burun kıvırması doğru mu? O kadar çok sivilceleri olmasına rağmen her gün patates kızartması istemeleri doğru mu? Hem televizyona bakıp hem ders çalışmaları doğru mu? Onları o kadar sevdiğim için özenle yaptığım mantıyı hem bitirip hem de "Eti az olmuş" demeleri doğru mu? Televizyon seyrederken uyuyakalan dedelerinin kulağından içeri Coca-Cola dökmeleri doğru mu? Hoşlanmadıkları herkese babaları gibi ya "ibne" ya da "Yahudi" demeleri doğru mu? "Dedenizin bakkalından bir ekmek alın" dediğimde Turan alsın, Bozkurt alsın diye aralarında her seferinde kavgaya tutuşmaları doğru mu? Hiç ders çalışmadıkları halde bir iş istediğimde "Dersim var" demeleri doğru mu? Her uyarıma "Ne var, burası benim odam!" demeleri doğru mu? Kırk yılın tekinde arabayla ailecek bir yere gideceğimiz tuttuğunda, "Mahallede maç var" demeleri doğru mu? Mevlut Eniştelerinden bahsederken "bozacı" diye küçümsemeleri doğru mu? Mevlut'un kızlarına o kadar hayran olmalarına rağmen onlara sürekli kötü sözler söylemeleri doğru mu? "Hem sabah akşam perhiz yapıyorsun hem de bütün gün bu börekleri yiyorsun" diyerek benimle babalarının ağzıyla konuşmaları doğru mu? Babaları gibi, öğleden sonraları seyrettiğim kadın dizilerini küçümsemeleri doğru mu? "Üniversite giriş dershanesine gidiyoruz" deyip sinemaya gitmeleri doğru mu? Sınıfta kalınca kusuru kendilerinde bulacaklarına hocaya "manyak" demeleri doğru mu? Ehliyetleri olmamasına rağmen arabayı almaları doğru mu? Samiha Teyzelerini Şişli'de tek başına görürlerse akşam haberi hemen babalarına yetiştirmeleri doğru mu? Korkut'un onların yanında bana "Sıkıysa yapma!" demesi doğru mu? Korkut'un bileğimi acıtacak ve morartacak kadar sıkması doğru mu? Havalı tüfekle güvercin, martı vurmaları doğru mu? Bir kere bile sofrayı toplamama yardım etmemeleri doğru mu? Ben ders çalışsınlar diye o kadar dil

dökerken, babalarının okulda bütün sınıfın önünde eşek suratlı kimyacıyı nasıl dövdüğünü bir kere daha anlatması doğru mu? Sınavlarda çalışacaklarına kopya hazırlamaları doğru mu? Bütün bunlardan biraz şikâyete kalktığımda kayınvalidem Safiye'nin her seferinde "Senin de kabahatin var Vediha!" demesi doğru mu? O kadar Allah, vatan, ahlak sözünden sonra yalnızca para kazanmayı düşünmeleri doğru mu?

10. MEVLUT POLİSTE

BÜTÜN HAYATIM BU SOKAKLARDA GEÇTİ

Ferhat. Elektrik çalan pek çok lokanta, büfe, otel gibi Güneş Pavyon'un da "resmi kaçakları" vardı. Bunlar, baskınlarda (çoğu danışıklı baskındı) tahsildarlar yakalasın diye konan küçük ve masrafsız kaçaklardı. Ama onlar sayesinde asıl büyük kaçak hat gizlenmiş oluyordu. Çalışmalarımız sırasında "hakiki" kaçakları bulmak için şarkıcıların, hatunların barındığı kulise, alt kat koridorlarına inme hayallerim olduğunu gören Bay Bıyık uyardı beni: Savcılar, polis ayarlanır da çökertme harekâtı başarılı olsa bile, Sürmeneli Sami'nin şerefini kurtarmak için çok sert bir karşı harekâta girişeceğini tahmin etmek zor değildi. O sırada birkaç kişi vurulabilir, kan akabilirdi. Ortada bu kadar görünmem, yüzümün tanınması doğru değildi. Tecrübeli tahsildar Asker'e de dikkat etmeliydim. Güneş Pavyon'un defteri ondaydı ve tabii ikili oynuyordu.

Böylece Güneş Pavyon'dan ayağımı kestim. Ama beni artık evde bekleyen Samiha olmadığı ve pavyon kokusundan vazgeçemediğim için diğer pavyonlara gittim. Asker ile bir akşam Tan Pavyon'da böyle karşılaştık. Bize özel masalardan birini verdiler. Hayaletimsi dekorları, tuhaf sesler çıkaran tuvaletleri ve kötücül bakışlı fedaileri ile bu yer gerçekten korkutucudur, ama yıllanmış tahsildar Asker ben genç meslektaşına çok tatlı, arkadaşça davrandı. Konuyu da, hiç beklemediğim bir şekilde Sürmeneli Sami'den, onun aslında ne kadar iyi ve mert bir adam olduğundan açtı.

"Sürmeneli'yi tanısan, onun aile hayatını, Beyoğlu ve ülke için düşündüklerini bilsen aleyhine edilen dedikodulara kanmaz, onun için kötü hiçbir şey düşünmezsin," dedi Asker.

“Ben ne Sami Bey ne de kimse için kötü bir şey düşünmüyorum,” dedim.

Bu söylediğimin bir şekilde Selvihan’a ulaşacağını hissettim. Çok içiyordum çünkü “Sürmeneli’nin aile hayatı” lafı aklımı karıştırmıştı. Samiha niye bizim aile hayatımıza inancını kaybetmişti? Mevlut ile yolladığım “eve dön” mesajını Samiha almış mıydı? “Hayatta insanın neye niyet ettiğini hissettirmesi YANLIŞTIR” dedi Asker. SAKIN PAVYON VE ÇETE SAVAŞLARINA VE ÇÖKERTMELERE BULAŞMA. Nedense, Mevlut da hiçbir şeye bulaşmaz diye düşündüm. Mevlut çok iyi arkadaşım, niye Samiha eve gelmiyor filan diyordum kendi kendime... Bir baktım, Tahsildar Asker, Tan Pavyon’un garsonlarını maşallah çok iyi tanıyor. Aralarında fısıldaşarak konuşuyorlardı. Benden bir şey saklamayın lütfen, o zaman ben de sizden bir şey saklamam. ŞEHİR HAYATININ DERİNLİĞİ SAKLADIKLARIMIZIN DERİNLİĞİNDEN GELİR. Bu şehirde doğdum, bütün hayatım bu sokaklarda geçti.

Bir ara baktım, Tahsildar Asker de gitmiş. Bu sene Fener niye şampiyon olamaz diye biz onunla kavga mı etmiştik? Bir saat gelir, pavyon boşalır; arkadan bir yerden kasetten müzik çalarlar. On milyonluk şehirde uyumayan ve yalnızlığıyla gurur duyan birkaç kişiden biri olduğunu hissedersin. Çıkarken kapıda bir benzerine yapışır, biraz daha sohbet edelim dersin, anlatacağım çok şey var. Ateşin var mı kardeş? Buyur, bir tane de sen yak bakalım. Sen niye Samsun içmiyorsun? Ben Amerikan sigarası içmem, öksürtüyor, kanserli. Şimdi şu adamı sabah tanı desen tanıyamam diye düşünerek onunla boş sokaklarda yürüyordum. Sabahları bu dükkânların, büfelerin, lokantaların önü bizlerin kırdığı şişeler, çöpler ve diğer pisliklerle dolar da kaldırımları süpüren tezgâhtarlar küfrederler bize. Kardeşim, tek istediğimiz biraz içten bir sohbet, tamam mı, dürüstçe konuşacağım, her şeyi söyleyebileceğim bir arkadaş: Anlatabilir miyim? Ben aslında hayatta çok uğraştım, çok çalıştım da ne yazık ki eve dikkat edemedik. Ne dedin? EV diyorum. Önemlidir. Önce ben anlatayım... Haklısın kardeşim de bu saatte buralarda bile içki veren yer kalmamıştır. Kapanmıştır orası, ama senin kalbini mi kıracağız, tamam bakarız. Geceleri şehir daha güzel oluyor, biliyor musun: Gece adamları doğruyu söyler. Ha? Korkma, köpekler bir şey yapmaz. Sen İstanbullu değil misin? Selvihan mı dedin? Yok, o yerin adını hiç işitmedim; orası da sabah ezanından önceki son türkülü bardır herhalde: Girelim istersen, memleket türküleri söyleriz.

Sen nerelisin? Bak gördün mü, burası da kapalı. Ben bu sokaklarda ömür tüketmişimdir. Artık bu saatten sonra içki alacağın bir yer Cihangir'de de yoktur. Bütün kerhaneleri, travestileri filan daha da atacaklar buralardan. Yok, orası da kapalı. Bazan çok kötü bakıyor bu herif: Arkadaşlar görse, Ferhat nereden buluyorsun oğlum bu tipleri derler. Affedersiniz, evli misiniz? Yanlış anlama kardeşim... Herkesin özel hayatı kendine... Karadenizliyim diyorsun da gemilerin var mı bari? Bir saatten sonra her söze, affedersiniz, yanlış anlamayın diye başlarlar. O zaman niye sürekli yanlış şey söylüyorsun ki? Niye bizim güzel Samsun'umuz yerine Amerikan sigarası içiyorsun ki? Bizim fakirhaneye geldik, ikinci kat. Benim hanım beni terk etti. Ben de o eve dönene kadar divanda uyuyorum. Buzdolabındaki son rakıdan birer tane daha içelim de sonra geceyi bitirelim: Yarın sabah erkenden, biliyor musun, ben gene yaşlı kâtiplerle oturup hepinizin cemaziyelevveline bakacağım. Yanlış anlama, mutluyum nihayetinde. Ömrüm geçti bu şehirde, hâlâ bırakamadım.

Artık geliriyle ay sonunu getirebildiği için Mevlut akşamları haberlerin bitmesinden çok sonra evden çıkıyor, saat on biri bulmadan da eve dönüyordu. Tahsildar olarak cebine kalan para sayesinde yirmi beş yıldır hissettiği geçim telaşından ilk defa biraz olsun kurtulmuştu. Haftanın iki üç günü düzenli olarak boza bıraktığı eski müşterileri de azalmıştı. Mevlut kızlarının pişirdiği akşam yemeğini onlarla şakalaşıp televizyona bakarak yiyor, bazı akşamlar kızları uyumadan eve yetişiyor ve onlarla televizyon seyretmeye devam ediyordu.

Topladığı paraların son lirasına kadar satır satır hesabını Ferhat'a veriyordu Mevlut. Son zamanlarda kendisine karşı alaycı bir tutum takınan Ferhat bir keresinde şu soruyu sormuştu ona:

"Mevlut, piyangodan en büyük ikramiye çıksa ne yapardın?"

"Evde kızlarla oturur, televizyona bakar, başka da bir şey yapmazdım!" demişti Mevlut gülümseyerek.

Ferhat kendisine, yarı hayret eden ve yarı küçümseyici, "Sen de ne safmışsın be Mevlut!" diyen bir ifadeyle bakmıştı. Bütün hayatı boyunca uyanıklar, üçkâğıtçılar, kendini akıllı zannedenler bu ifadeyle bakmışlardı Mevlut'a. Ama Ferhat onlardan değildi; Mevlut'u anlardı. Yıllarca dürüstlüğüne içten saygı duyan Ferhat'ın şimdi bu bakışı atması Mevlut'un kalbini kırmıştı.

Bazı akşamlar ücra sokaklarda boza satarken Ferhat'ı düşünüyor, hâlâ boza satmasını pek çokları gibi onun da "kafadan çatlaklık" olarak gördüğünü seziyordu. Samiha da belki öyle düşünüyordu. Ama sonunda Ferhat'ı terk etmişti. Hiçbir kadın Mevlut'u terk etmemişti.

Kasım başında bir akşam eve yaklaşırken sokakta bir polis arabası görünce Ferhat'ı düşündü Mevlut. Polislerin sokağa kendisi için geldiklerini aklının ucundan bile geçirmedi. Eve girip merdivenlerdeki polisi, açık kapıyı ve kızlarının korkulu yüzlerini görünce konunun kendisi olmadığını, Ferhat'ın tahsildarlık hileleriyle ilgili bir şey olduğunu hemen sezdi. Fatma ile Fevziye telaşlıydılar.

"Babanızın bu akşam ifadesini alacağız, o kadar," dedi memur kapıda gözyaşlarıyla babalarını uğurlayan kızları yatıştırmak için.

Mevlut, konu ister uyuşturucu, ister siyaset, ister sıradan cinayet olsun, memurun sözünün yanıltıcı olduğunu biliyordu. Bazan ifade için alınan biri yıllarca dönemezdi evine. Zaten bir ifade için beş dakika uzaklıktaki karakoldan araba yollamazlardı.

Polis arabası gece karanlığında ilerlerken Mevlut bir suçu olmadığını defalarca kendine tekrarladı. Ama tabii Ferhat'ın bir suçu olabilirdi. Kendisi de onunla işbirliği yapmıştı. Bu da onu suçlu konumuna düşürebilirdi. En azından niyet olarak. Bir suçluluk duygusu, bir karın ağrısı gibi içinde yükselmeye başladı.

Emniyet'te ifadesinin hemen alınmayacağını anladı. Böyle olacağını kendi de tahmin etmişti; ama gene de hayal kırıklığına uğradı. Genişçe bir hücreye tıktılar Mevlut'u. Dışarıdaki soluk lambanın ışığı içeri geliyordu, ama hücrenin arkası karanlıktı. Mevlut orada iki kişi olduğunu tahmin etti. Birincisi uyuyordu. İkincisi de sarhoştu ve hafif hafif birilerine söyleniyordu. Mevlut birinci adam gibi, hücrenin bir köşesine, soğuk zemine yatıp kıvrıldı ve ikinci adamın sesini duymamak için kulağını omzuna dayadı.

Evden ayrılırken Fatma ve Feziye'nin kendisine korkulu bakışlarını, ağlayışlarını gözünün önüne getirince kederlendi. En iyisi çocukluğundaki gibi için için kederlenerek uyuyakalmaktı. Şimdi Rayiha kocasının bu halde olduğunu görseydi ne derdi? "Sana Ferhat'tan uzak dur demedim mi?" derdi. Rayiha'nın bir küçük kız gibi saçını düzeltişini, öfkeli hallerini ve mutfakta becerikli bir şekilde küçük kolaylıklar icat ettikçe muzip bir bakışla gülüşünü gözünün önüne getirdi. Bazan ne güzel şakalaşır, gülüşürlerdi. Rayiha sağ

olsaydı Mevlut şimdi başına geleceklerden daha az korkardı. Sabah sorguda mutlaka dayak atar, belki falakaya yatırır, elektrik de verirlerdi. Ferhat polisin kötülüklerini çok anlatmıştı Mevlut'a. İşte şimdi o polisin elindeydi. "Bir şey olmaz!" diye yatıştırdı kendini. Askere gitmeden önce de dayaktan çok korkmuştu, ama sonunda idare etmişti işi. Bütün gece uyuyamadı. Sabah ezanını işitince, sokaklara çıkabilmenin, şehir hayatına karışabilmenin ne büyük nimet olduğunu anladı.

Sorgu odasına alındığında uykusuzluk ve endişeden karnı ağrıyordu. Dayak atarlarsa, ağzından bir laf almak için falakaya yatırırlarsa ne yapmalıydı? Mevlut solcu arkadaşlarından işkencede kahramanca direnerek ölen pek çok şerefli adamın hikâyesini dinlemişti; onlar gibi olmak isterdi, ama saklayacağı şey neydi? Ferhat'ın kendi adını kullanarak bilmediği haltlar karıştırdığına emindi. Tahsildarlık işine girmekle büyük hata yapmıştı.

Sivil kıyafetli bir adam, "Burası evin mi ulan senin!" dedi. "Otur demeden oturma hemen."

"Kusura bakma... Yanlış anlamayın."

"Biz burada her şeyi doğru anlarız da, bakalım sen her şeyin doğrusunu söyleyecek misin?"

"Söyleyeceğim," dedi Mevlut cesaretle ve içtenlikle. Bu sözünden etkilendiklerini gördü.

İki gece önce ne yaptığını sordular. Mevlut o akşam, her akşamki gibi boza satmaya çıktığını söyledi ve hangi mahalleye, hangi sokaklara girdiğini, hangi apartmanlara saat kaç civarında uğradığını anlattı.

Sorgu bir ara yavaşlamıştı. Mevlut açık kalan kapıdan, koridordan kolunda bir polisle Süleyman'ın geçtiğini gördü. Onun ne işi vardı burada? Mevlut kafasını toparlayamadan polislerden Ferhat'ın iki gece önce evinde öldürüldüğünü öğrendi. Mevlut'un yüzünde beliren ifadeye polisler dikkatle baktılar. Ferhat'ın tahsildarlık işlerini sordular. Mevlut bildiği her şeyi sarhoş gibi anlattı. Ne Ferhat'ı ne de Süleyman'ı suçlayacak bir şey söyledi. Arkadaşı ölmüştü.

"Süleyman ile Ferhat'ın arasında husumet varmış?" diye ısrarla sordular. Mevlut bunların eski hikâyeler olduğunu, Süleyman'ın yeni evli, çocuklu, mutlu olduğunu, böyle bir şeyi asla yapmayacağını söyledi. Ferhat'ın karısının, onu bırakıp Süleyman'ın evine sığındığını hatırlattılar. Mevlut, bu işte Süleyman'ın kabahati ol-

madığını, zaten artık o eve hiç uğramadığını söyledi. Vediha'dan işitmişti bunları. Arkadaşlarının suçsuzluğunu savunmaktan vazgeçmedi Mevlut. Ferhat'ı kim öldürmüş olabilirdi? Şüphelendiği biri var mıydı? Yoktu. Mevlut'un, Ferhat'a herhangi bir husumeti var mıydı? Aralarında para, kadın, kız meselesi var mıydı? Yoktu. Onun öldürülmesini bekler miydi? Beklemezdi.

Bazan polisler onu unutuyor, başka şeyler konuşuyor, kapıyı açan birisine laf yetiştiriyor, aralarında futbol şakaları yapıyorlardı. Mevlut bunlardan, durumunun o kadar da kötü olmadığını çıkarıyordu.

Bir ara şöyle bir söz işittiğini sandı: "Üçü de aynı kıza vurulmuşlar." Sonra konu kendisi değilmiş gibi aralarında gülüştüler. Süleyman mektup hikâyesini polise anlatmış olabilir miydi? Mevlut umutsuzluğa kapıldı.

Sorgudan sonra gene nezarethaneye yollanınca içindeki suçluluk duygusu telaşa dönüştü: Şimdi mektup hikâyesini, Süleyman'ın kendisini nasıl aldattığını dayakla anlattıracaklardı. Bu Mevlut'a bir an o kadar utanç verici geldi ki, ölmek istedi. Ama sonra bu korkularını abartılı buldu. Evet, üçü de Samiha'ya âşık olmuştu, doğruydu bu. Mevlut, polisin "Ben aslında mektupları Rayiha'ya yazdım," demesine de gülüp geçeceğini anladı.

Bu hesapları vermeye hazırlanırken, öğleden sonra Mevlut'u salıverdiler. Sokakta Ferhat için kederlendi. Sanki kendi hayat ve hatıralarının önemli bir kısmı silinip atılmıştı. Ama eve koşup kızlarına sarılma isteği o kadar güçlüydü ki Taksim otobüsüne heyecanla bindi.

Evde kızları yoktu, evin boş hali aşırı keder vericiydi. Fatma ile Fevziye bulaşıkları yıkamadan çıkmışlardı: Otuz yıllık boza aletleri, Rayiha'nın pencere önündeki fesleğen saksısı, iki günde cesaretlenip etrafta pervasızca gezinmeye başlayan iri hamamböcekleri hüzün, hatta tuhaf bir korku verdi Mevlut'a. Sanki bir günde oda başka bir yere dönüşmüş, eşyalar hafifçe şekil değiştirmişti.

Koşarak sokaklara çıktı: Kızlarının teyzeleriyle Duttepe'de olduklarından hiç şüphesi yoktu. Şimdi Duttepe'de herkes Ferhat ile yakın olduğu için Mevlut'u suçlayacaktı. Ferhat'ın ölümü için Samiha'ya başsağlığı dilerken ne demeliydi? Mecidiyeköy otobüsünün pencerelerinden bakarken bunları düşündü.

Duttepe'de Aktaşlar'da bayram namazından sonraki kalabalık vardı: Süleyman da kendisiyle aynı saatlerde bırakılmıştı. Karısı

Melahat ile bir ara karşılıklı otururken buldu kendini Mevlut. Hiçbir şey konuşmadan televizyona baktılar. Mevlut bu kendi halinde kadına herkesin haksızlık ettiğini düşündü. Şimdi kendi de suçlanmadan, azarlanmadan kızları alıp bir an önce Tarlabaşı'na eve dönmek istiyordu. Süleyman'ın serbest bırakılmasının sevincini bile kendisine yönelik bir suçlama olarak algılıyordu. Allahtan artık evin dört katı, sürekli açık üç tane de televizyon vardı. Mevlut giriş katından ayrılmadı; böylece, ağlayan Samiha'yı görüp ona başsağlığı dileyemedi. Şimdi Samiha da dul kalmıştı işte. Belki de Ferhat'ın başına bunların gelebileceğini görüp akıllıca ondan kaçmıştı.

Ferhat'ın Alevi akrabaları, tahsildar meslektaşları ve Beyoğlu'ndan birkaç eski dostunun katıldığı cenazesine Samiha gelmedi. Mezarlıktan çıkışta Mevlut ile Mohini ne yapacaklarını bilemediler. İstanbul'un üzerinde külrengi bir gök vardı. İkisi de aslında içmekten hoşlanmıyordu. Mevlut, Mohini ile sinemaya gitti; sonra eve koşup kızlarını bekledi.

Mevlut kızlarına teyzelerinin kocasının cenazesinden hiç söz etmedi bile. Fatma ile Fevziye eğlenceli Ferhat Eniştelerinin kötü bir şey yaptığına, bu yüzden öldürüldüğüne inanmış gibi hareket ediyor, bu konuda soru sormuyorlardı. Samiha acaba kızlarına neler anlatıyor, neler telkin ediyordu? Mevlut kızlarını gördükçe gelecekleri konusunda telaşlanıyor, Aktaşlar Ferhat hakkında ne düşünüyorsa kızları da öyle düşünsünler istiyordu. Bu isteğinin rahmetlinin hoşuna gitmeyeceğini biliyor, utanıyordu. Ama bu konudaki şahsi düşünceleri, kızlarının geleceği düşünüldüğünde, hiç önemli değildi. Ferhat'ın ölümünden sonra şehirde varolma savaşında Korkut ile Süleyman'dan başka bir desteği kalmadığını anlıyordu.

Mevlut daha ilk günden Korkut'a, polise söylediği şeyi söylemişti: Ferhat'ın elektrik dümenlerinden gerçekten haberi yoktu. Üstelik iş kendisine göre değildi; hemen bırakacaktı. Birikmiş bir parası da vardı. Bu kararını bildirmek için Yeditepe Elektrik'in Taksim'deki büyük binasına gittiğinde hesabının kesildiğini gördü. Özelleştirmeden sonraki yağma yüzünden şirketin yeni sahipleri eleştirilerden, yolsuzluk söylentilerinden çekiniyordu. Mevlut tanıdığı tahsildarların şimdiden Ferhat'tan mesleği lekeleyen bir adam gibi söz ettiklerini acıyla işitti. Aynı adamlar bazan da, elektrik kaçağı peşinde koşarken benzeri nedenlerle öldürülen, dövülen bir tahsildardan mesleğin yüz akı bir kahraman gibi söz ederlerdi.

Ferhat'ın neden, nasıl öldürüldüğü aylarca kesinlik kazanmadı. İlk başta polis bir eşcinsel cinayetinden şüphelenmişti. Bu iddiaya Korkut ile Süleyman bile öfkelendiler. Bu şüphenin nedeni katilin kapıyı zorlamadan eve girmesi, besbelli Ferhat'ın tanıdığı biri olması, hatta evde onunla rakı içmiş olmasıydı. Samiha'nın da ifadesini almışlar, kocasıyla kavgalı olduğunu, ablasıyla enişte sinde yaşadığını kabul edip hiç şüphelenmemişler, eve götürüp çalınan malları belirlemişlerdi. Polis Çukurcuma'nın, Cihangir'in düzenli hırsızlarının ikisini gözaltına aldı, onları dayaktan geçirdi. Mevlut her gün değişen bu ayrıntıları, siyasi ilişkileri sayesinde bilgi edinen Korkut'tan alıyordu.

İstanbul'un nüfusu dokuz milyon olduğu için, eğer yarı çıplak veya ünlü bir kadının fotoğrafı yoksa, sıradan kıskançlık, sarhoşluk ve öfke cinayetlerini gazeteler haber yapmıyorlardı artık. Ferhat'ın öldürülmesi gazetelere haber bile olmadı. Elektrik özelleştirmesindeki kârlardan çöplenen büyük gazete sahipleri de bu konulardaki olumsuz yazıları yayımlatmıyorlardı. Altı ay sonra Ferhat'ın eski dostlarının yazdığı sol muhalif bir aylık gazete, elektrik yolsuzlukları üzerine kimsenin okumadığı bir yazıda pek çok ad arasında Ferhat Yılmaz'ı da saymıştı. Yazara göre Ferhat Yılmaz, mafya çeteleri arasındaki kâr paylaşım savaşının kurbanı olmuş iyi niyetli bir tahsildardı.

Mevlut'un adını işitmediği gazeteyi, yayımlanmasından iki ay sonra ona Süleyman getirdi, Mevlut'un haberi okuyuşunu gördü, ama sözü ona hiç getirmedi. Süleyman'ın ikinci bir oğlu olmuştu; inşaat işleri iyi gidiyordu, hayatından memnundu.

"Biz seni ne kadar seviyoruz, biliyorsun değil mi?" dedi Süleyman. "Fatma ile Fevziye'den, hak ettiğin iyi bir işi bulamadığını öğreniyoruz."

"Biz memnunuz hamdolsun," dedi Mevlut. "Benim kızlar niye şikâyet ediyorlar, anlamadım."

Ölümünden sonra geçen sekiz ayda Ferhat'ın mirası bölüştürülmüştü. Samiha, Aktaşlar'ın bulduğu avukatın yardımıyla, kocasının tahsildarlık yıllarında kazandığı paralarla Çukurcuma ve Tophane civarında alelacele ama ucuza satın aldığı küçük apartman dairelerinden ikisinin sahibiydi artık. Küçük, çarpık çurpuk eski daireler Vurallar'ın inşaat şirketince boyanıp yenilenmiş ve sonra kiraya verilmişti. Mevlut her hafta sonu teyzelerine giden, cumartesi akşamı orada kalan Fatma ile Fevziye'den Duttepe'deki

hayatın bütün ayrıntılarını, yedikleri yemeklerden gittikleri sinemalara, teyzeleriyle oynadıkları oyunlardan Korkut ile Vediha arasındaki kavgalara kadar her şeyi öğreniyordu. Fatma ile Fevziye, Tarlabaşı'ndaki eve yeni kazaklar, kot pantolonlar, çantalar ve başka hediyelerle döner, babalarına bu yeni eşyalarını heyecanla gösterirlerdi. Fatma'yı üniversite giriş sınavlarına şimdiden hazırlayan dershanenin parasını da Samiha Teyzeleri veriyor, ceplerine fazladan para da koyuyordu. Turizm okumak istiyordu Fatma. Kızının bu kararlılığını gördükçe Mevlut'un gözleri sulanıyordu.

"Korkut'un siyaset merakını biliyorsun," dedi Süleyman. "Ben de gerçekten bir gün ağbimin memleket için yaptıklarının karşılığını alacağına inanıyorum. Biz köyden koptuk ama İstanbul'da yaşayan Beyşehirlilerin, bizim oraların insanının desteğini almak için yeni bir hemşehri derneği kuruyoruz. Duttepe'den, Kültepe'den, Nohut ve Yören'den başka zenginler de var."

"Ben siyasetten hiç anlamam," dedi Mevlut.

"Kırkımıza geldik artık Mevlut, her şeyden anlarız biz," dedi Süleyman. "İşin siyasi yanı hiç yok. Geceler düzenleyeceğiz; geziler, yemekler zaten yapılıyor. Şimdi bir de lokal olacak. Bütün gün büfe işletir gibi çay yapıp memleketliyle arkadaşlık edeceksin işte. Para topladık, Mecidiyeköy'de bir daire kiraladık. Orayı sen açıp kapayacaksın. Alacağın para gariban sokak satıcısının kazanacağının üç misli olacak – en azından. Korkut kefil. Akşam altıda bırakır, geceleri de bozanı satarsın. Onu da ayarladık."

"İki gün düşüneyim."

"Yok, şimdi hemen ver kararını," dedi Süleyman, ama Mevlut'un düşünceli halini görünce ısrar etmedi.

Aslında sokaklara, kalabalıklara, Beyoğlu'na daha yakın bir iş isterdi Mevlut. Müşterilerle şakalaşmak, kapıları çalmak, inişli çıkışlı sonsuz kaldırımlarda yürümek: Onun bildiği, sevdiği şeyler bunlardı; bir yazıhane işi değil. Ama bütün hayatının Süleyman ile Korkut'un desteğine bağlı olduğunun da fazlasıyla farkındaydı artık. Tahsildarlıktan aldığı bahşişlerin bittiğini de görüyordu. Tahsildarlık yaptığı zamanlarda geceleri az çalıştığı için kaybettiği boza müşterileri de vardı. Bazı geceler hiçbir perde açılmayacak, hiçbir müşteri ona seslenmeyecekmiş gibi geliyordu. Geceleri şehrin betonunu, sertliğini, dehşetini hissediyordu. Köpekler tehditkâr değildi artık. Dış mahallelerde tekerlekli madeni çöp vagonları ta şehrin merkezine, Mevlut'un sevdiği yere, Beyoğlu'na, Şişli'ye,

Cihangir'e, her yere gelmişti. Onları karıştıran yeni bir yoksullar sınıfı türemişti. Mevlut'un yirmi dokuz yıl arşınlayarak ruhunun bir parçası haline getirdiği sokaklar şimdi hızla değişiyordu. Çok fazla yazı, çok fazla insan, çok fazla gürültü vardı. Mevlut geçmişe merakın arttığını görüyor, ama bozanın bundan nasibini almayacağını hissediyordu. Sokaklarda daha sert, daha öfkeli yeni bir satıcı kuşağı belirmişti. Hemen kazıklamak isteyen, bağırıp çağıran, sürekli fiyat kıran insanlar... Bu yeni insanlar yırtıcı ama sakardı. Eski satıcı sınıfı şehrin karmaşası içerisinde kaybolup gidiyordu...

Mevlut hemşehrileriyle arkadaşlık etme fikrine böyle ısındı. Akşamları istediği kadar boza da satabilecekti. İşi kabul etti. Küçük daire giriş katındaydı. Önünde de bir kestaneci duruyordu. Mevlut ilk aylarda pencereden bakıp kestanecinin işinin inceliklerini öğrendi ve kendi kendine adamın kusurlarını keşfetti. Bazan çıkıp bir bahaneyle ("Kapıcı burada mı?", "En yakın camcı nerede?") sohbet ediyordu onunla. Birkaç kere de adamın kestane sehpasını binanın içine almasına izin verdi (bunu yasaklayacaklardı) ve birlikte Cuma namazına gittiler.

11. KALBİN NİYETİ VE DİLİN NİYETİ

FATMA DAHA OKUYOR

Mevlut, hiç de yorucu olmayan dernek yöneticiliği ile boza satıcılığı arasında hoşuna giden bir denge buldu. Çoğu zaman akşam altıdan önce "lokal"i o geceki faaliyeti yapacak olanlara bırakıyordu. Başka yedi sekiz kişide de derneğin anahtarı vardı. Bazan Göçük, Nohut gibi bir köyün bütün ahalisi bir geceliğine derneği kapatıyor, Mevlut da evine koşuyordu (ertesi sabah daireyi ve mutfağı darmadağınık ve pislik içinde bulurdu). Evde kızlarıyla erkenden akşam yemeği yedikten, Lise 2'deki Fatma'nın üniversiteye girebilmek için gerçekten çok çalıştığını (evet, kesinlikle rol yapmıyordu) gördükten sonra boza satmak için sokaklara çıktığında kendini iyi hissederdi.

1998 sonbaharında Mevlut, Efendi Hazretleri'ne pek çok kereler uğradı. Dergâhta istekli ve ısrarcı yeni bir kalabalık vardı. Onlardan hoşlanmıyor, onların da kendisinden hoşlanmadığını,

fazlalık olarak görüldüğünü hissediyordu. Gittikçe artan sakallı dindarlar, kravatsız kenar mahalleliler, hayranlar ve müritlerden Mevlut'a sıra gelmiyordu. Zaten Efendi Hazretleri'nin hiç geçmeyen hastalıklarından ve yorgun halinden ötürü artık hat dersi de yapılmıyor, dedikoducu ama hiç olmazsa canlı neşeli öğrenciler de gelmiyordu. Efendi Hazretleri pencerenin kenarındaki koltuğunda otururken bekleyen kalabalıktakilerin çoğu bir şeye (hastalığına? en son siyasi gelişmelere? Mevlut'un bilmediği bir şeye?) çok üzülüyormuş gibi dertli dertli başlarını sallıyorlardı. Mevlut da dergâha her girişinde aynı hüzünlü ifadeyi takınıyor, herkes gibi o da fısıldayarak konuşuyordu. Oysa buraya ilk gelişlerinde herkes "Ooo, çocuk suratlı bozacı geldi" der, "Müdür Mevlut!" diyerek ona tatlılıkla takılır, sokaktan geçerken sesinin ne kadar yanık olduğunu hiç olmazsa birisi söylerdi. Şimdiyse, hediye verdiği bozayı içip Mevlut'un bozacı olduğunu fark etmeyenler bile vardı.

Ama en sonunda bir akşam Mevlut, Efendi Hazretleri'nin dikkatini çekmeyi başardı ve onunla on dakika konuşabilme mutluluğuna erdi. Aslında bunun mutlu bir sohbet olmadığını dergâhtan çıkar çıkmaz anladı Mevlut. Ama onunla konuşurken herkesin kendisine gıpta ve kıskançlık ile baktığını o kadar kuvvetle hissetmişti ki, mutluluk kapladı içini. O geceki konuşma Mevlut'un Efendi Hazretleri'yle kurduğu hem en derin "sohbet" oldu, hem de kalbini en çok kıranı.

Dergâha o geceki ziyaretinden de bir sonuç çıkmayacağına karar vermişti ki o sırada çevresiyle alçak sesle sürekli bir sohbet halinde olan Efendi Hazretleri birden geniş odadaki kalabalığa dönmüş ve sınıfa soru soran öğretmen gibi, "Kimin bileğindeki saatin kayışı deri, kimin plastik?" diye bir soru atmıştı ortaya. Efendi Hazretleri ortaya sorular, dini meseller, bilmeceler atmayı severdi. Gene herkes sırayla ve disiplinle cevap verirken en sonunda Mevlut'u fark etmişti:

"Ooo, mübarek adlı bozacımız gelmiş!"

Mevlut'a iltifat ederek hemen yanına çağırmış, Mevlut onun her görüşünde daha çok sayıda ve daha büyük benlerle kaplı elini öperken yanında oturan bey kalkıp yer vermişti. Efendi Hazretleri de yanına oturan Mevlut'un gözlerinin içine onun hiç beklemediği kadar yakından bakarak eski kelimelerle hal hatır sormuştu. Sözleri de duvarlardaki hat levhaları gibi güzeldi.

Samiha gelmişti hemen Mevlut'un dilinin ucuna ve herkes ba-

karken aklını karıştıran şeytana kızmıştı. Aslında Samiha'yı düşünüp Rayiha'ya mektup yazmasını Efendi Hazretleri'ne münasip bir dille açmayı çok düşünmüştü Mevlut. Bunu ne kadar çok düşündüğünü de, yıllarca ince ince geliştirdiği mantığı hemen bütün ayrıntılarıyla o anda hatırlamasından anladı. Mevlut önce, Efendi Hazretleri'ne dinimizdeki niyet mefhumundan söz açacaktı. Sonra da insanın şahsi niyetiyle resmi niyeti arasındaki farkın inceliklerini soracaktı. Böylece hayatının temel tuhaflığını bir de bu nur yüzlü insanın gözünden görecek; kim bilir, belki de işittikleri sayesinde içindeki sıkıntılardan kurtulacaktı.

Ama sohbet bambaşka bir şekle giriverdi. Mevlut daha bir şey söyleyemeden Efendi Hazretleri bir ikinci soru daha sordu ona.

"İbadetinizi yapıyor musunuz?"

Efendi Hazretleri bu soruyu kendini göstermeye meraklı çiğ kişilere, durmadan konuşanlara, acemilere sorardı. Mevlut'a hiç sormamıştı. Belki de onun yoksul bir bozacı olduğunu bildiği için.

Mevlut sorunun doğru bir şekilde cevaplanmasına çok tanık olmuştu: Dergâhtaki misafir, o günlerde ne kadar namaz kıldığını, zekât verdiğini samimiyetle açıklamalı, ibadetinde de ne yazık ki yetersiz kaldığını suçlulukla kabul etmeliydi. Efendi Hazretleri kusuru mesele etmez, karşısındakini "Niyetiniz halisane" diye rahatlatırdı. Ama şeytan dürttüğü, ya da tamamen samimi bir cevap kötü karşılanacağı için Mevlut kekeledi. Sonra da, Allah'ın gözünde önemli olanın kalpteki niyet olduğunu söyledi. Efendi Hazretleri çok kullanırdı bu sözü. Şimdi kendisinin söylemesinin çiğ kaçtığını Mevlut anında fark etti.

"Önemli olan, ibadet etmeyi kalbinden geçirmek değil, ibadetin kendisidir," dedi Efendi Hazretleri. Yumuşak bir sesle söylemişti bunu, ama onu tanıyanlar bunun bir haddini bildirme olduğunu anladılar hemen.

Mevlut'un güzel yüzü kıpkırmızı kesildi.

"Elbette bir işte maksat ne ise hüküm de ona göre verilir," diye devam etti Efendi Hazretleri. UKUDDA İTİBAR MAKASID VE MEANİYEDİR.

Mevlut hiç kıpırdamadan önüne bakıyordu. KALIP DEĞİL KALP ESASTIR dedi Efendi Hazretleri. Mevlut'un hiç kıpırdamadan durmasıyla *alay* mı ediyordu? Bir iki kişi gülmüştü.

Mevlut bu hafta her gün öğle namazına gittiğini söyledi. Doğru değildi bu. Doğru olmadığını da herkesin anladığını hissetti.

Efendi Hazretleri, belki de Mevlut'un utandığını gördüğü için konuyu değiştirdi; daha yüksek yerlere çekti. "İki türlü niyet vardır," dedi. Mevlut bunu çok açık işitmiş, anında hafızasına kaydetmişti: KALBİN NİYETİ ve DİLİN NİYETİ. Kalbin niyeti esas idi. Bütün İslamiyet'in temeli bu idi. Efendi Hazretleri bunu zaten hep söylerdi. (Yani kalbin niyeti esas ise, Mevlut'un mektupları Samiha'ya yazmış olması esas mı oluyordu?) Ama dilin niyet etmesi de sünnet idi. Yani Peygamber Efendimiz Hazretleri dili ile söyleyerek de niyet etmişlerdi. Hanefi mezhebinde, kalbin niyet etmesi yeterliyken, şehir hayatında, İbni Zerhani Hazretleri'nin de (Mevlut bu ismi yanlış hatırlamış olabilirdi) belirttikleri gibi, DİLİN NİYETİ KALBİN NİYETİ İLE BİRDİR.

Ya da "Bir olmalıdır" mı demişti İbni Zerhani Hazretleri? Mevlut burasını anlayamamıştı. Çünkü aynı anda sokakta bir arabanın kornası ısrarla çalmaya başladı. Efendi Hazretleri de sohbetini kesti. Sonra Mevlut'a bir an baktı ve ruhunun içindeki her şeyi gördü: Mevlut'un utandığını, kendisine çok saygı duyduğunu ve bir an önce gitmek istediğini anladı. NAMAZDA GÖZÜ OLMAYANIN EZANDA KULAĞI OLMAZ dedi. Bunu ortaya doğru, kaşlarını çatmadan söylemiş ve gene birkaç kişi gülmüştü.

Mevlut sonraki günlerde kalp kırıklığıyla bu sözü çok düşünecekti: Namazda gözü olmayan ile kastedilen kimdi? Yeterince namaz kılmayan ve yalan söyleyen Mevlut mu? Gecenin ortasında korna çalan gürültücü zengin mi? Yoksa genel olarak hayatta niyet ettiklerinin tersini yapan kötü ve zayıf kişiler mi? Odadakiler kime gülmüşlerdi?

Kalbin niyetiyle dilin niyeti Mevlut'un aklını meşgul etti. Bu ayrım Ferhat'ın şahsi görüş ile resmi görüş ayrımına denk düşüyordu ama "niyet" kelimesi daha insaniydi. Mevlut kalp ile dil ikilisini şahsi ile resmi ikilisinden daha anlamlı buluyordu. Belki de daha ciddi olduğu için.

"Kısmet," demişti derneğe gelen yaşlı ve mülk sahibi eski yoğurtçulardan biri, bir öğle vakti Mevlut'la birlikte dışarıdaki kestaneciye bakıp şundan bundan sohbet ederlerken. Böylece, kelime duvarlardaki kimi reklam sözleri gibi bir süre Mevlut'un aklına takıldı.

Ferhat'ın anılarıyla birlikte hafızasının uzak köşelerine ittiği KISMET, gece yürüyüşlerinde Mevlut'a eşlik etti. Ağaçların yaprakları, kelimeleri söyleyerek kıpırdandılar. Kalbin niyetiyle dilin

niyeti arasındaki köprü KISMET idi elbette: İnsan bir şeye niyet edebilir, başka bir şeyi dile getirebilir, kısmeti bu ikisini birleştirebilirdi. Şimdi çöplere konmaya çalışan şu martı bile önce bir şeye niyet ediyor, gak gak diyerek bunu kendi kendine dillendiriyor, ama kalbinin niyetiyle dilinin niyeti ancak rüzgâr, rastlantı, zaman gibi, KISMET'e bağlı şeyler sayesinde gerçekleşiyordu. Rayiha ile mutluluğu Mevlut'un hayattaki büyük KISMET'iydi ve ona saygılı olmalıydı. Efendi Hazretleri'ne biraz kırgındı; ama dergâha gitmesi iyi olmuştu.

Sonraki iki yıl Mevlut büyük kızının liseyi bitirmesi, üniversiteye girebilmesi konusuyla dertlendi. Fatma'ya ne derslerinde yardım edebiliyor, ne de onun iyi çalışıp çalışmadığını denetleyebiliyordu. Ama kızını gönlüyle takip ediyor, Fatma'nın sessizliklerinde, keyifsizce defterlerini açıp surat asarak çalışmasında, öfkeli hallerinde ve hiç konuşmadan pencereden dışarı bakmasında kendi liseli halini ve telaşını görüyordu. Ama kızının ayakları şehre daha çok basıyordu. Mevlut kızını hem aklı başında, hem de güzel buluyordu.

Kız kardeşi etrafta olmadığı zamanlarda Fatma'ya kitap defter almayı, onunla Şişli'deki ünlü Konak Muhallebicisi'nde birlikte oturup tavukgöğsü yemeyi, kalabalık içinde onunla sohbet etmeyi seviyordu. Fatma başka kızlar gibi babasına saygısız, hırçın ya da sorumsuz değildi. Mevlut onu kolay azarlamazdı ya, azarlanacak hiçbir şey de yapmıyordu. Bazan Fatma'nın kararlı halinde, kendine güveninde bir öfke görüyordu. Onunla şakalaşır, okurken gözlerini kısmasına, lüzumlu lüzumsuz ellerini yıkamasına ve her şeyi çantasının içine düzensizce atmasına takılır, ama fazla ileri gitmezdi Mevlut. Ona samimi bir saygı duyuyordu.

Kızının o karışık çantasına göz atınca şehirle, insanlarla, kurumlarla kendisinin başardığından daha derin ve düzgün bir ilişki kurduğunu, kendisinin yalnızca satıcı olarak tanıdığı pek çok insanla pek çok şeyler konuştuğunu anlardı. Çantada ne çok kimlik kartı, ne çok kâğıt, firketeler, küçük çantalar, kitap, defter, giriş kartı, paketler, cikletler ve çikolatalar vardı. Bazan çantadan Mevlut'un daha önceden hiç koklamadığı bir koku çıkardı. Mevlut'un, kızının önünde yarı şaka yarı ciddi kokladığı kitaplardan gelmiyordu bu koku; ama kitabiydi. Bisküvilerin, kızın babası etrafta yokken çiğnediği cikletlerin ve kaynağını bulamadığı yapay bir vanilya kokusuna benzeyen bu koku Mevlut'ta kızının bir başka hayata kolaylıkla geçebileceği duygusu uyandırırdı. Mevlut, Fat-

ma'nın liseyi bitirip üniversiteye gitmesini çok istiyor ama bazan onun kiminle evleneceğini düşünürken yakalıyordu kendini. Sevmiyordu bu konuyu; kızının evden uçup gideceğini, burada yaşadığı hayatı unutmak isteyeceğini seziyordu.

1999'un başında birkaç kere "Seni dershanenin kapısından alayım," dedi kızına. Bazan Fatma'nın Şişli'deki üniversite giriş dershanesinden çıkış saati ile Mevlut'un Mecidiyeköy'deki dernekten eve dönüş saati birbirine yakın oluyordu; ama Fatma istemedi bunu. Hayır, eve geç gelmiyordu; Mevlut hangi dersten kaçta çıktığını biliyordu. Her akşam Fatma ile Fevziye, annelerinin yıllarca kullandığı çanaklar, tencerelerle Mevlut'a akşam yemekleri yapıyorlardı.

O yıl Fatma ve Fevziye babalarından eve telefon almasını ısrarla istediler. Fiyatlar ucuzlamıştı; artık herkes evine bir hat çektiriyor, müracaatından üç ay sonra telefonun bağlanıyordu. Masraftan, kızlarının sabah akşam sağa sola telefon etmelerinden korkan Mevlut konuyu yokuşa sürdü. En çok da Samiha'dan, sabah akşam eve telefon edip kızlarını yönetmesinden çekiniyordu. Mevlut, Fatma ile Fevziye'nin "Duttepe'ye gidiyoruz" deyip bazı günler yalnızca Şişli'ye gittiklerini, Samiha Teyzeleriyle sinemalarda, pastanelerde, alışveriş merkezlerinde vakit geçirdiklerini biliyordu. Bazan Vediha Teyzeleri de Korkut'a söylemeden onlara katılıyordu.

Mevlut 1999 yazında dondurma satmadı. Üç tekerlekli arabalı eski tarz bir dondurmacı şehir merkezinde, Şişli'de değil iş yapmak, artık gezinemiyordu bile. O tür dondurmacılar ancak yaz öğleden sonraları eski mahallelerde, sokaklarda futbol oynayan çocuklara biraz satış yapabilirlerdi, ama Mevlut'un yavaş yavaş artan dernek işleri bu saatlere uygun değildi.

Haziran ayında Fatma Lise 2'yi de başarıyla bitirdikten sonra bir akşam Süleyman derneğe tek başına geldi. Mevlut'u Osmanbey'de yeni açılmış bir yere götürdü ve kahramanımızı çok huzursuz eden bir şey istedi ondan.

Süleyman. Bozkurt liseyi zorlukla, ancak on dokuz yaşında bitirebildi. O da Korkut'un parayı bastırıp oğlunu, ver parayı al diplomayı özel bir liseye yazdırmasıyla oldu. Geçen yıl da, bu yıl da üniversiteye giriş sınavında bir yere giremeyince işi daha da serseriliğe döktü. İki kere arabayı çarpmış, bir kere de sarhoş kavgasına karışıp karakolluk olmuş. Babası da onu yirmi yaşında askere

yollamaya karar verdi. Çocuk hem isyankârlığa başlamış, hem de bunalıma girip yemeden içmeden kesilmiş. Bozkurt annesine kendi gidip Fatma'ya âşık olduğunu söylemiş. Benim için onu isteyin filan dememiş. Baharda Fatma ile Fevziye Duttepe'ye geldiklerinde, Bozkurt ve Turan ile aralarında gene kavga çıkmış. Kızlar da küsmüşler, bir daha Duttepe'ye gelmemişler. (Mevlut'un haberi yoktu bundan.) Fatma'yı görememek Bozkurt'ta kara sevda olmuş. Korkut, "Askere nişanlayıp yollayalım, yoksa İstanbul'da kaybolacak," dedi. Yalnızca Vediha'yı ikna etti Korkut; Samiha'dan sakladık bunu. Bozkurt ile hem babası hem ben konuştuk. "Ben onunla evlenirim," dedi gözlerini kaçırarak. Bana da arabuluculuk düştü.

"Fatma daha okuyor," dedi Mevlut. "Zaten benim kızın gönlü var mı bakalım? Benim sözümü dinler mi?"

"Ben polisten hayatta bir kere dayak yedim Mevlut," dedim. "O da senin sayende." Başka da bir şey demedim.

Mevlut, Süleyman'ın sözü Aktaşlar'ın yıllardır kendisine yaptığı yardımlara getirmemesinden etkilendi. Onun yerine Ferhat'ın öldürülmesinden sonra sorguda yediği dayağa getirmişti sözü Süleyman. Polis o sorguda nedense Süleyman'ı dövmüş, Mevlut'a dokunmamıştı. Mevlut bunu her hatırlayışında gülümserdi. Korkut'un torpili Süleyman'ın dayağına mani olmamıştı.

Ne kadar borçluydu Aktaşlar'a? Eski arsa-tapu işlerini de hatırlattı kendine. Konuyu uzun bir süre Fatma'ya açmadı. Ama uzun uzun düşündü: Kızının evlilik yaşına gelmiş olmasına, Korkut ile Süleyman'ın bu teklifi yapabilmiş olmalarına şaşıyordu. Babası ve amcası iki kız kardeşle evlenmiş, amcaoğulları sonraki kuşakta da aynı şeyi yapmış, onlar da iki kız kardeşle evlenmişlerdi. Şimdi üçüncü kuşak birbiriyle evlenmeye başlarsa çocuklar ya şaşı olurdu, ya kekeme, ya da budala.

Daha büyük konu, yaklaşmakta olan yalnızlıktı. Mevlut yaz akşamları saatlerce kızlarıyla televizyon seyrettikten ve onlar uyuduktan sonra bazan sokaklara çıkıyor, uzun uzun yürüyordu. Sokak lambalarının ışığında yaprakların gölgeleri, sonsuz duvarlar, neon lambalı vitrinler ve reklamlardaki kelimeler Mevlut'la konuşurdu.

Bir akşam Fevziye bakkala gittiğinde, Fatma ile televizyona bakarlarken, konu kendiliğinden Duttepe'deki eve geldi. "Niye artık teyzelerinize gitmiyorsunuz?" diye sordu Mevlut.

"İki teyzemi de görüyoruz," dedi Fatma, "ama Duttepe'ye çok az gidiyoruz. Bozkurt ile Turan yokken. Çekemiyorum onları."

"Ne dediler sana?"

"Çocukça şeyler... Akılsız Bozkurt."

"Kavga ettiğiniz için çok üzülmüş Bozkurt. Yemeden içmeden kesilmiş, diyormuş ki..."

"Baba, manyak o," dedi Fatma, babası konuyu uzatmasın diye dikkatle sözünü keserek.

Mevlut kızının yüzündeki öfkeyi gördü. "Siz de o zaman hiç gitmeyin Duttepe'ye," dedi kızına arka çıkmanın mutluluğu ile.

Konu bir daha hiç konuşulmadı. Mevlut resmi ret cevabını kimsenin kalbini kırmadan nasıl vereceğini bilemediği için Süleyman'ı aramadı. Ama Ağustos ortasında çok sıcak bir akşamüstü dernekte bir Boğaz gezisi düzenlenmesi konusunda tartışan İmrenler köyünden üç kişiye, bakkaldan aldığı fabrika dondurmasını verirken Süleyman geldi.

"Fatma'nın hiç gönlü yok, istemiyor," dedi Mevlut yalnız kaldıklarında. Mevlut bir an Süleyman'ın ve Korkut'un burnunu da sürtmek istedi. "Hem kız okumak istiyor, ben onu okuldan mı alayım? Bozkurt'tan daha iyi okuyor."

"Dedik ya, zaten Bozkurt askere gidiyor diye..." dedi Süleyman. "Her neyse... Bari bir cevap verseydin. Ben gelip sormasam, senin bir şey diyeceğin yoktu."

"Belki Fatma fikrini değiştirir diye sabırla bekledim."

Mevlut, Süleyman'ın hayır cevabına kızmadığını, hatta hak verdiğini gördü. Korkut ne diyecek diye dertleniyordu Süleyman. Kendi de bir süre dert etti bunu, ama Fatma'nın üniversiteyi bitirmeden evlenmesini istemiyordu. Baba kızın önlerinde evde arkadaşlık edecekleri en azından beş altı güzel yıl daha vardı. Mevlut, Fatma ile konuşurken, Rayiha ile arkadaşlık ederken hissettiği gibi, akıllı biriyle sohbet etmenin güvenini duyuyordu.

Beş gün sonra Mevlut gece yarısından sonra uykusunda yatağın, odanın, her şeyin sallanmasıyla uyandı. Yerin altından korkunç sesler geliyor, düşüp kırılan bardaklar, küllükler, komşunun kırılan penceresinin şangırtısı ve çığlıklar işitiliyordu. İki kızı da bir anda yatağına gelip babalarına sokuldular. Deprem Mevlut'un tahmin ettiğinden çok uzun sürdü. Durduğunda elektrikler kesilmişti ve Fevziye ağlıyordu.

"Alın üstünüze bir şey, çıkalım dışarı," dedi Mevlut.

Herkes uyanmış, karanlık sokaklara çıkmıştı. Bütün Tarlabaşı karanlıkta hep bir ağızdan konuşuyordu. Sarhoşlar söyleniyor, bazıları ağlıyor, öfkeliler bağırıp çağırıyordu. Mevlut ve kızları giyimliydiler; ama deprem sürerken don gömlek, çıplak ayak, terlikle koşup sokağa çıkan pek çok aile vardı. Bunlardan bazıları elbiselerini giymek, yanlarına para almak, kapıyı kilitlemek için binalara girince artçı depremlerden biri daha başlıyor, çığlıklarla yeniden dışarı fırlıyorlardı.

Mevlut ve kızları, iki üç katlı Tarlabaşı evlerinin bazılarında ne kadar çok insan barındığını, kaldırımlarda, sokaklarda biriken, gürültücü, tıklım tıklım kalabalıktan anladılar. Pijamalı dedeler, uzun etekli teyzeler, donlu, mayolu, terlikli çocuklar arasında mahallede bir saat gezinip deprem heyecanını yaşadılar. Sabaha doğru gücü tükenen ve seyrekleşen artçı sarsıntıların evlerini yıkamayacağını anlayıp, içeri girip uyudular. Bir hafta sonra, bütün televizyon kanalları ve fısıltı gazetesi yeni bir depremle bütün şehrin yıkılacağını şehir halkına yayınca pek çok kişi gene Taksim'de, sokaklarda, parklarda sabahladı. Mevlut ve kızları bu korku dolu ve maceraperest kişileri seyretmek için sokaklara çıktılar ama geç saatte evlerine dönüp mışıl mışıl uyudular.

Süleyman. Deprem olduğunda Şişli'de, bizim yeni apartman binasında, yedinci kattaki dairedeydik. Çok sallandık. Mutfak dolabı olduğu gibi duvardan düştü. Ben de Melahat'i, çocukları aldım, karanlıkta elimde kibrit merdivenlerden indik ve ana baba kalabalığında kucağımızda çocuklar bir saatte Duttepe'ye, bizim eve kadar yürüdük.

Korkut. Ev sağa sola lastik gibi kıvrıldı. Depremden sonra karanlıkta Bozkurt içeri girdi, herkesin yatağını, şiltesini dışarı çıkardı. Bahçede isteyen yatağını istediği yere serip uyuyordu ki... Süleyman karısı, çocuklarıyla geldi. "Şişli'deki yeni beton apartman, temeli gecekondu olan bizim otuz yıllık evden çok daha sağlamdır. Niye buraya geldiniz?" diye sordum. "Bilmiyorum," dedi Süleyman. Sabah bir baktık ki bizim ev yamulmuş, üçüncü ve dördüncü kat sokağa doğru cumbalı eski ahşap evler gibi eğilmiş.

Vediha. Depremden iki gün sonraydı; tam akşam yemeğini veriyordum ki gene masa sallanmaya, çocuklar "Deprem!" diye çığ-

lıklar atmaya başladı. Merdivenlerden düşer gibi inip zor attım kendimi bahçeye. Sonra bir baktım, deprem filan değilmiş; Bozkurt ile Turan şaka yapmışlar, masayı kendileri alttan sallamışlar. Pencereden bana gülüyorlar. Ben de güldüm. Yukarı çıktım. "Bana bakın, bu şakayı bir daha yaparsanız, yaşınıza bakmadan babanız gibi vururum size," dedim. Üç gün sonra Bozkurt bir daha yaptı şakayı. Ben gene kandım; ama sonra tokadı attım yanağına. Şimdi annesiyle konuşmuyor. Evladım kara sevdaya yakalandı, askere de gidecek, dertleniyorum onun için.

Samiha. Deprem gecesi sabaha doğru Süleyman, karısı ve çocuklarıyla eve gelince ondan ölümüne nefret ettiğimi anladım. Çarpılan üçüncü kata, kendi odama çıktım, Süleyman ile gürültücü ailesi Şişli'deki evlerine dönene kadar oradan aşağı inmedim bile. Süleymanlar iki gece kalıp çok gürültü çıkarıp bahçede yattıktan sonra Şişli'ye döndüler. Sonraki günlerde, "Bu akşam gene deprem olacak!" diye bütün aile gelip bahçede yattıkları Eylül gecelerinde ben üçüncü kattan hiç inmedim bile.

Süleyman'a en son, Korkut'a kanıp Fatma'yı Bozkurt için istediğini öğrendiğim zaman kızdım. Engel olurum diye bunu benden saklamışlar. Aptallık kötülüğün özrü olamaz. Böyle bir akılsızlık yaptıklarını, Fatma ile Fevziye'nin Duttepe'ye yalnızca Bozkurt yokken gelmelerinden anladım. Vediha da bir süre sonra, olanları saklayamadı. Fatma'nın hayır demesi tabii bana gurur verdi. Her cumartesi pazar kızları önce dershaneye bırakıyor, akşamüstü de Vediha ile sinemaya götürüyorduk.

O kış Fatma üniversite giriş sınavını kazansın diye çok çırpındım. Askere giden oğluna hayır dediği için Vediha ister istemez Fatma'ya bozulmuştu; bunu fark ettirmemeye çalıştıkça daha çok fark ettiriyordu. Ben de kızlarla muhallebicilerde, pastanelerde, McDonald's'ta buluştum. Onları alışveriş merkezlerine götürürdüm: Bir süre hiçbir şey almadan dükkân dükkân vitrinlere sessizce bakar, ışıkların altında yürürken sanki hayatımızda yeni bir şey olacakmış gibi bir duyguya kapılır, yorulunca, "Bir kat daha gezelim, sonra aşağı iner dönerli yeriz," derdik.

2000 yılının başladığı yılbaşı gecesi Fatma ile Fevziye evde oturup, televizyona bakıp, boza satan babalarını beklemişler. Mevlut saat on birde eve dönmüş; onlarla televizyon seyretmiş;

tavukla patates yemişler. Bana babalarından hiç bahsetmezlerdi; ama o geceyi Fatma anlattı.

Haziran başında Fatma Taşkışla'da üniversite giriş sınavına girdi. Ben de kapıda bekledim. Eski binanın sütunlu girişinin karşısında, üzerine bütün anaların, babaların, ağabeylerin oturduğu alçak bir duvar iki yana doğru uzanıyordu. Dolmabahçe'ye doğru bakarken bir de sigara içtim. Fatma herkesle birlikte yorgun çıktı sınavdan; ama herkesten iyimserdi.

Mevlut hem kızının liseyi hiç ikmale kalmadan bitirişiyle, hem de üniversite sınavında turizm okulunu kazanışıyla gurur duydu. Bazı babalar çocuklarının mezuniyet fotoğraflarını derneğin ilan tahtasına asıyorlardı. Mevlut bu hayali de kurdu. Ama tabii hiçbir baba kız lisesi mezuniyet fotoğrafını ilan tahtasına koymuyordu. Gene de Mevlut'un kızının başarısı derneğe gidip gelen eski yoğurtçular ve hemşehriler arasında duyuldu. Süleyman özellikle gelip Mevlut'u tebrik etti; şehirde en büyük servetin eğitimli bir evlat olduğunu söyledi.

Eylül sonunda okulun ilk günü Mevlut kızını ta üniversitenin kapısına kadar götürdü. Burası devletin İstanbul'daki ilk turizm yüksek okuluydu: Turizmin garsonluk kısmı kadar işletme ve ekonomisini de okutuyorlardı. Laleli'de eski bir han binası, İstanbul Üniversitesi'ne bağlı bir okula çevrilmişti. Mevlut bu eski hoş mahallelerde boza satmayı hayal etti. Bir gece Efendi Hazretleri'nden dönerken, bir saatte Çarşamba'dan kızının okuluna kadar yürüdü. Buraları hâlâ sessizdi.

Fatma, okula başlamasından dört ay sonra, 2001'in Ocak ayında, babasına görmekte olduğu bir çocuktan bahsetti. Aynı okulda, Fatma'dan iki yıl öndeydi. Çok ciddiydi. İzmirliydi. (Mevlut'un kalbi burada hop etti.) İkisinin de hayatta amaçları üniversiteyi bitirip turizmci olmaktı.

Mevlut kızının bu kadar hızla bu aşamaya gelmiş olmasına şaştı. Öte yandan Fatma ailede en geç evlenen kız olacaktı. "Annenler, teyzenler senin yaşındayken iki çocuk sahibi olmuşlardı bile, sen çok geç kaldın!" diye takıldı Mevlut kızına, acıyla.

"Ben de onun için hemen evleneceğim," dedi Fatma. Mevlut onun hazırcevaplığında bu evden bir an önce uzaklaşabilmek için bir kararlılık gördü.

Şubat'ta Fatma'yı istemeye İzmir'den İstanbul'a geldiler. Mevlut dernek binasında nişan için boş bir gece ayarladı, karşıdaki kahveden sandalye ödünç aldı. Nişana Korkut ve oğulları hariç Duttepe'deki tanıdıklar geldiler. Samiha dahil hiçbirinin yaz başında İzmir'de yapılacak düğüne gelmeyeceğini biliyordu Mevlut. Bu, Samiha'yı dernekte ilk görüşü oldu: Başörtüsü, pardösüsü öteki kadınlarınki gibi solgun ya da boz renkli değil, yeni, lacivert ve gevşekti. Belki de başörtüsü takmak istemiyor artık, diye düşündü Mevlut. Fatma bazan takıp bazan takmadığı başörtüsünü üniversiteye girerken çıkarmak zorunda kalmıştı. Mevlut, kızı bundan mutlu muydu, mutlu değil miydi, anlayamıyordu. Bu, Fatma'nın Mevlut'tan çok üniversite arkadaşları ile yaşadığı bir konuydu.

İzmirli ailede kimse başörtüsü takmıyordu. Nişan günlerinde Mevlut kızının bu ailenin içine girmeye ne kadar hevesli olduğunu gördü. Fatma bazan evde babasına sarılıyor, onu öpüp, yuvadan ayrılacağı için gözyaşı döküyordu, ama beş dakika sonra Mevlut onu yakında kocasıyla yaşayacağı hayatın ayrıntılarını heyecanla hayal ederken yakalıyordu. Mevlut, kızı ve damadının İzmir'deki üniversitenin turizm kısmına yatay geçiş için başvuruda bulunduklarını böyle öğrendi. İki ay sonra İzmir'den kabul edildikleri haberi geldi. Böylece Fatma ile Burhan'ın (buydu işte, baston yutmuş gibi uzun boylu ve manasız surat ifadeli damadının güzel olmayan adı) yaz başındaki düğünden sonra İzmir'de kalmaları, orada damadın ailesinin sahip olduğu bir daireye yerleşip İzmirli olmaları üç ayda kesinleşti.

Fatma'nın düğününe İzmir'e aileden, İstanbul'dan bir tek Mevlut ile Fevziye gittiler. Mevlut İzmir'i İstanbul'un bir küçüğü ve daha sıcak ve palmiyeli bir çeşidi olarak sevdi. Gecekondular da iki yaka arasında, tam ortadaydı. Fatma düğünde kocasına sarılarak filmlerdeki gibi dans ederken Mevlut hem utandı, hem de gözleri sulandı. İstanbul'a dönüş yolunda Mevlut ile Fevziye otobüste hiç konuşmadılar. Gece otobüs koltuğunda uyuyakalan küçük kızının başının omzuna yaslanması, dökülen saçlarının hoş kokusu Mevlut'u mutlu etti. Yıllardır üzerine titrediği, ölene kadar yakınında olmayı kurduğu büyük kızı altı ay içerisinde babasından tamamen uzaklaşmıştı.

12. FEVZİYE KAÇIYOR

İKİSİ DE ELİMİ ÖPSÜNLER

Mevlut 11 Eylül günü Amerika'daki gökdelenlere uçakların çarpmasını ve binaların alevler ve dumanlar arasında filmlerdeki gibi çökmesini Fevziye ile televizyonda defalarca izledi. Mevlut'un sesini yükseltmeden söylediği "Şimdi Amerika bunun intikamını alır!" gibi bir söz dışında olay hakkında hiç konuşmadılar.

Oysa Fatma'nın evlenip gitmesinden sonra iyi arkadaş olmuşlardı. Fevziye konuşmayı, şakalar, taklitler yapmayı, saçma hikâyeler uydurup babasını güldürmeyi seviyordu. Annesinden aldığı, her şeyin tuhaf, eğlenceli, ilgisiz bir yanını keşfetme yeteneği vardı. Fevziye mahalledeki bir komşunun konuşurken ön dişleri arasından tıslamasını, gıcırdayarak açılan bir kapının sesini, babasının merdivenleri çıkarken ah, uh, puf diyerek sallanışını çok iyi taklit eder, uyurken de tıpkı annesi gibi S harfine benzer bir şekilde yatakta kıvrılırdı.

Mevlut, İkiz Kuleler'in yıkılmasından beş gün sonra bir akşam dernekten eve dönünce, televizyonun açık olmadığını, sofranın kurulmadığını ve Fevziye'nin evde olmadığını gördü. Kızının kaçtığına ilk başta hiç ihtimal vermediği için, on yedi yaşındaki Fevziye'nin hava karardıktan sonra sokaklarda aylaklık etmesine sinirlendi. Fevziye lise sona geçerken matematik ve İngilizce'den bütünlemeye kalmış, ama Mevlut yaz boyunca onun bir kere bile masaya oturup çalıştığını görmemişti. Pencereden karanlık sokağa bakarak kızını beklerken Mevlut'un öfkesi yavaş yavaş telaşa dönüştü.

Fevziye'nin çantasının ve pek çok eşya ve elbisesinin de yerinde olmadığını acıyla görmüştü. Duttepe'ye, Aktaşlar'a gitmeyi kuruyordu ki, kapısı çalınca Fevziye diye umutlandı.

Ama Süleyman'dı. Fevziye'nin bir çocuğa kaçtığını, çocuğun "uygun" olduğunu, ailenin iyi bir aile olduğunu, çocuğun babasının işlettiği üç tane taksisi olduğunu hemen söyledi Süleyman. Öğleden sonra çocuğun babası telefon etmiş, Süleyman da gitmişti. Mevlut'un telefonu olsaydı belki de ilk onu ararlardı. Fevziye de iyiydi.

"İyiyse niye kaçmış acaba?" dedi Mevlut. "Babasını mahcup, kendini rezil etmek için mi?"

"Sen Rayiha'yı niye kaçırdın ki?" dedi Süleyman. "İsteseydin Boynueğri Abdurrahman verirdi sana kızını."

Mevlut bu sözden, Fevziye'nin kaçmasının bir taklit olduğunu hissetti. Kızı da işte babasıyla annesi gibi davranmıştı. "Vermezdi bana kızını Boynueğri Abdurrahman," dedi, Rayiha'yı kaçırışını gururla hatırlayarak. "Ben de kızımı kaçıran bu taksiciden razı değilim. Fevziye de liseyi bitireceğine, üniversiteye gideceğine söz vermişti bana."

"Bütünlemelerin ikisini de verememiş," dedi Süleyman. "Sınıfta kalmış Fevziye. Sana, korkudan herhalde, söyleyememiş. Ama kıza, liseyi bitirmezsen hakkımı helal etmem, ablan gibi üniversiteye de gideceksin mutlaka diye tutturduğunu Vediha da biliyor."

Mevlut, baba kız arasındaki mahremiyetin, yalnız Aktaşlar'ın sofrasına değil, hiç tanımadığı bir taksi şoförü ve ailesinin sohbetlerine de meze olduğunu ve asabi ve sert bir baba olarak nam yaptığını hissederek öfkelendi.

"Benim Fevziye diye bir kızım yok zaten," diye kestirip attı. Hemen sonra da bu dediğinden pişman oldu. Çünkü daha Süleyman gitmeden, kızı kaçan her babanın yaşadığı çaresizliği hissetmeye başlamıştı: Eğer kızını hemen affetmez, damadını (Bir şoför? Hiç düşünmemişti bunu!) seviyor ve benimsiyor gibi yapmazsa, kızının kaçtığı ve evlenmeden bir başkasıyla yaşadığı haberi hemen yayılır, Mevlut'un şerefi lekelenirdi. Yok, güzel kızını kaçıran sorumsuz iti hemen affederse, bu sefer de herkes ya Mevlut'un bu işte payı olduğunu ya da kızının evlenmesine razı olmak için yüklü bir para aldığını düşünecekti. Mevlut hayatta babası gibi yalnız ve huysuz bir adam olmak istemiyorsa, bir an önce ikinci yolu tutması gerektiğini anladı.

"Süleyman, ben kızlarım olmadan yaşayamam. Affedeceğim Fevziye'yi. Ama kocası olacak adamı alsın bana gelsin. İkisi de elimi öpsünler. Ben Rayiha'yı kaçırdıktan sonra hiç olmazsa köye Boynueğri Abdurrahman'ın evine kadar saygıyla gidip elini öpmüştüm."

"Eminim sen Boynueğri'ye ne kadar saygılıysan şoför damadın da sana o kadar saygılı olacaktır," dedi Süleyman sırıtarak.

Mevlut, Süleyman'ın bunu alaycılıkla söylediğini anlayamadı. Kafası karışmıştı, yalnızlıktan korkuyordu, teselliye ihtiyacı vardı. "Eskiden saygı vardı!" diye bir laf çıktı ağzından, Süleyman buna da güldü.

İkinci damadının adı Erhan'dı. Üzerine yıllarca titrediği, geleceği hakkında hayaller kurduğu çiçek gibi kızının bu sıradan görünüşlü (kısa boylu, dar alınlı) adamda ne bulduğunu ertesi gün onu görünce hiç anlayamadı Mevlut. Herhalde çok kurnaz, çok uyanık biri diye düşündü, akılsız kızına kızdı.

Ama Erhan'ın yerlere kadar eğilerek özür dileyen bir tavırla elini öpmesi hoşuna gitti.

"Fevziye liseyi bitirsin, okulu sakın bırakmasın," dedi Mevlut. "Sonra hakkımı helal etmem."

"Biz de öyle düşünüyoruz," dedi Erhan. Ama biraz konuştuktan sonra, Fevziye'nin evlendiğini gizleyerek okuluna devam etmesinin imkânsız olduğu hemen çıktı ortaya.

Ama Mevlut kızı liseyi bitiremeyecek ya da üniversiteye gidemeyecek diye değil, kendisi evde, hayatta yalnız kalacağı için telaşlandığının farkındaydı. Ruhundaki asıl acı, kızını iyi yetiştirememe acısı değil, terk edilme acısıydı.

Bir ara yalnız kaldıklarında, "Niye kaçtın?" diye sitem etti kızına. "Sanki medenice gelip isteselerdi ben hayır mı diyecektim?"

Fevziye gözlerini babasının gözlerinden öyle bir kaçırdı ki, Mevlut onun "Evet, tabii ki izin vermeyecektin!" diye düşündüğünü anladı.

"Ne güzel oturuyorduk baba kız," dedi Mevlut. "Şimdi hayatta yalnız kaldım."

Fevziye sarıldı ona; Mevlut ağlamamak için kendini zor tuttu. Akşamları boza satmaktan eve döndüğünde artık evde onu bekleyen kimse olmayacaktı. Rüyasındaki karanlık servi ormanında köpekler tarafından kovalanırken kan ter içinde uyandığında, odada uyuyan kızının soluk alıp verişlerini dinleyip teselli bulamayacaktı.

Mevlut yalnızlık korkusuyla iyi pazarlık etti. Damadı olacak adama bir coşku anında, Fevziye'nin yalnız liseyi değil üniversiteyi de bitireceğine şerefi üzerine yemin ettirdi. Fevziye de o akşam Mevlut'la evde kaldı. Mevlut kızının aklını başına toplayıp olayı büyütmemesine sevinmişti, ama gene de, kaçtığı için kalbini kırdığını o akşam birkaç kere söyledi ona.

"Sen de annemi kaçırarak evlendin!" dedi Fevziye.

"Annen senin bugün yaptığını asla yapmazdı," dedi Mevlut.

"Hayır, yapardı," dedi Fevziye.

Mevlut kızının bu dikbaşlı, kişilikli cevabından hem gurur

duydu, hem de cevaptan kızının annesini taklit etmek için kaçtığı sonucunu bir kere daha çıkardı. Bayramlarda Fevziye ile, ya da İzmir'den geldiğinde Fatma ve sarsak kocasıyla Feriköy mezarlığına, Rayiha'yı görmeye giderlerdi. Bu ziyaretler çok kederli geçerse, yürüyerek eve dönerlerken, Rayiha'yı nasıl kaçırdığını, bütün bu kaçma işini ince ayrıntılarıyla nasıl planladıklarını, nasıl ilk defa bir düğünde karşılaşıp göz göze geldiklerini ve annelerinin kendisine bakışını hiç unutamadığını uzun uzun, ballandırarak anlatırdı.

Ertesi gün Fevziye'nin bavulunu Şoför Erhan, emekli şoför babasıyla birlikte geri getirdi. Mevlut, damadı yerine babası Sadullah Bey'i seveceğini, kendinden on yaş büyük adamı görür görmez anladı. O da duldu, karısı üç yıl önce bir kalp krizi geçirip ölüvermişti. (Sadullah Bey o anı Mevlut'a iyi anlatabilmek için evdeki tek masaya oturmuş, karısının çorba içerken birden elinden kaşığı bırakıp nasıl kafasını masaya koyduğunu taklit ederek ölüm anını gerçekçilikle canlandırmıştı.)

Düzceliydi Sadullah Bey; babası İstanbul'a İkinci Dünya Savaşı sırasında gelip Gedikpaşa Yokuşu'ndaki bir Ermeni ayakkabı yapımcısına önce çırak ve daha sonra ortak olmuştu. 1955'teki 6-7 Eylül olaylarında yağmalanan dükkânı Ermeni patron ortağına devredip İstanbul'u terk edince, babası ayakkabı dükkânını işletmeye tek başına devam etmişti. Ama "serseri ruhlu, haylaz" oğlu babasının ısrarlarına, dayaklarına direnmiş ve ayakkabıcı ustası değil, "İstanbul'un en iyi şoförü" olmuştu. O zamanlar, yani İstanbul'da taksiler, dolmuşlar Amerikan arabasıyken şoförlüğün çok fiyakalı, acayip havalı bir iş olduğunu söylerken, Sadullah Bey Mevlut'a oyunculukla bir göz kırpar, Mevlut da kızını kaçıran, tas kafalı, kısa boylu kurnaz oğulun keyfetme zevkini babasından aldığını anlardı.

Mevlut düğün ayrıntılarını görüşmek için Kadırga'daki üç katlı kârgir eve gitti; kısa zamanda Sadullah Bey ile düğünden sonra yoğunlaşarak sürecek bir ahbaplık kurdu ve kırkından sonra, kendi çok içmese de rakı sofrası sohbetinden zevk almayı öğrendi.

Sadullah Bey'in üç taksisi vardı; her gün on ikişer saat çalışan altı şoföre teslim ediyordu onları. Arabaların yaşı ve markasından çok (biri 96 diğeri 98 model iki Murat ve Sadullah Bey'in arada kendi keyfi için kullandığı ve bakımını özenle yaptığı bir 58 Dodge), İstanbul'da sınırlı sayıda araca verilen taksi plakalarının sürekli artan fiyatından söz etmeyi severdi. Oğlu Erhan da

taksilerden birini işletiyor, ayrıca babası adına diğer şoförlerin kilometre sayaçlarına ve taksimetrelerine bakarak hesabını tutuyordu. Sadullah Bey, taksilerini emanet ettiği oğlunun yeterince sıkı denetlemediği bu şoförlerin kimisinin hırsız (hasılatın bir kısmını saklar), kimisinin uğursuz (sürekli kaza yapar), kimisinin arsız (geç kalır, kötü cevap verir), kimisinin de düpedüz akılsız olduğunu söylerdi gülümseyerek. Ama daha çok para kazanmak için onlarla kavga edip keyfini bozmaz, oğluna bırakırdı bu işleri. Mevlut, Erhan'la Fevziye'nin evlenince yaşayacakları çatı arası daireyi, içindeki yeni dolaplara, çeyizlik eşyaya, büyük yatağa ("Kızın bizde misafir kaldığı akşam Erhan buraya çıkmadı," diyerek Mevlut'a güven de vermişti Sadullah Bey) varıncaya kadar gördü ve memnuniyetini ifade etti.

Sadullah Bey'in kendisine bütün hayatını geçirdiği köşeleri gösterip, sözü hiç kesilmezse gittikçe şekerlenen tatlı diliyle hatıralar ve hikâyeler anlatmasına bayılıyordu Mevlut. Kabadayı yatılıların kendi gibi gündüzcüleri dövdüğü Cankurtaran'daki Çukur Mektep'in (Duttepe Atatürk Erkek Lisesi'nden çok daha eski bir Osmanlı yapısı), babasının on yılda batırdığı ayakkabıcı dükkânının (şimdi Binbom benzeri bir büfe olmuştu) ve parkın karşısındaki sevimli çayhanenin yerini hemen öğrendi Mevlut. Parkın yerinde üç yüzyıl önce deniz olduğuna ve burada yüzlerce Osmanlı kadırgasının savaş gününü beklediğine inanamadı. (Çayhane duvarlarında bu kadırgaların resimleri asılıydı.) Ama Mevlut, Osmanlı paşalarının, sakallı, kavuklu adamların yaptırdığı eski kırık çeşmeler, kullanılmayan hamamlar, toz, pislik, hayalet ve örümceklerle dolu tekke binalarının arasında çocukluk ve gençliğini geçirseydi, yani babası Cennetpınar'dan Kültepe'ye değil, Anadolu'dan şehre göçen başka pek çok talihlinin yaptığı gibi doğru bu semtlere, Haliç'in karşı yakasına, eski İstanbul'a gelseydi, hem kendisinin hem de kızlarının bambaşka insanlar olacaklarını hissetti. Hatta Kültepe'ye yerleşmek kendi kararıymış gibi bir pişmanlık bile duydu. Ama Cennetpınar köyünden buralara 1960'larda, 70'lerde gelip yerleşip yaşayan, tanıdığı tek bir kimse yoktu. Mevlut İstanbul'un zenginleştiğini, bu eski semtlerin ara sokaklarında daha çok boza satabileceğini ilk defa o zaman düşündü.

Aynı günlerde Sadullah Bey, Mevlut'u bir kere daha akşam yemeğine davet etti. Mevlut'un hemşehriler derneği ile akşam boza satıcılığı arasında sıkışan zamanında ahbaplığa yer açabilmek için

Dodge'uyla onu dernekten almayı, sırığını ve güğümlerini bagaja koyup, akşam yemeğinden sonra boza satacağı sokaklara bırakmayı teklif etti. Böylece gelin ile damadın babaları iyice ahbap oldular ve düğün hazırlıkları üzerine uzun uzun konuştular.

Düğün masraflarını elbette erkek tarafı karşılıyordu. Bu yüzden, düğünün bir düğün salonunda değil, Aksaray'da bir otelin bodrum katındaki salonda yapılacağını öğrenince Mevlut itiraz etmedi. Ama davetlilere içki verileceğini öğrenince huzursuz oldu. Bunun, Duttepe ahalisinin ve özellikle Aktaşlar'ın kendilerini yabancı hissedecekleri bir düğün olmasını istemiyordu.

Sadullah Bey yatıştırdı onu: Evden getirecekleri rakı şişeleri mutfakta duracak; garsonlar, çağırıp bireysel olarak rakı isteyene buzlu rakılarını yukarı katta hazırlayıp usulca getireceklerdi. Oğlunun şoför arkadaşları, mahalleliler, Kadırga Futbol Takımı ve yöneticileri, bütün bu insanlar yemekte rakı yok diye isyan etmezlerdi elbette; ama olursa içer ve daha mutlu olurlardı. Çoğu Halk Partiliydi zaten.

"Ben de öyleyim," dedi Mevlut bir dayanışma havasıyla, ama dediğine çok inanmadan.

Aksaray'daki otel yeni bir binaydı. Temeli kazılırken küçük bir Bizans kilisesinin kalıntıları çıktığı, bu da her şeyi durduracağı için müteahhit kimse kalıntıları fark etmeden belediyeye bolca rüşvet dağıtmış, bunun acısını da yerin altına bir kat fazla inerek çıkarmıştı. Düğün gecesi kısa zamanda ağzına kadar dolan ve herkes sigara içtiği için kesif ve masmavi bir dumanla kaplı salonda yirmi iki masa saydı Mevlut. Altı masada yalnızca erkekler oturuyordu. Salonun o yanı damadın mahalle arkadaşları ve şoförlerle doluydu. Çoğu bekârdı bu genç şoförlerin. Ama evli olanlar da, yalnızca erkeklerin oturduğu bekâr masaları daha eğlenceli olduğu için daha düğünün başında karılarını, çocuklarını "aile" masaları tarafında bırakıp bekâr erkek masalarına geçmişlerdi. Mevlut bu masalarda şimdiden çok içildiğini, ellerinde tepsileriyle o masalara hızla gidip gelen, rakı kadehi ve buz yetiştiremeyen garsonların çokluğundan anlıyordu. Ama kadınlarla erkeklerin karışık oturduğu aile masalarında da alenen içenler, hatta yaşlı ve öfkeli bir misafirin yaptığı gibi, bir türlü rakısını getirmeyen garsona kızıp, sabırsızlıkla bir kat yukarıya, mutfağa çıkıp kendi kadehini kendi dolduranlar da vardı.

Mevlut, Fevziye ile Aktaşlar'ın düğüne nasıl gelebileceklerini

ince ince hesaplamıştı. Bozkurt askerdeydi: Bu yüzden kimse düğünde sarhoş olup olay çıkarmazdı. Ama oğlu reddedildiği için Korkut bir bahane ile gelmeyebilir, ya da "Çok içki içiliyordu, rahatsız oldum," gibi bir şey söyleyip düğünün keyfini kaçırabilirdi. Ama Aktaşlar'dan Samiha Teyzesi üzerinden haber alan Fevziye'ye göre Duttepe'de o kadar olumsuz bir hava yoktu. Hatta asıl tehlike Bozkurt ya da Korkut değil, Korkut ile Süleyman'a kızan Samiha'nın kendisiydi.

Allahtan düğün için Boynueğri Abdurrahman Efendi köyden, Fatma ile baston yutmuş kocası da İzmir'den gelmişlerdi. Fevziye onların, Samiha ile birlikte düğüne aynı taksiyle gelmelerini ayarladı. Mevlut düğünün başında ne o taksi, ne de Aktaşlar bir türlü gelmiyorlar diye çok endişelendi. Duttepe'deki diğer tanıdıkların hepsi hediyelerini alıp gelmişlerdi. Kız tarafı için ayrılmış dört büyük masadan (Reyhan Abla ile kocası çok şıktılar) biri hariç hepsi dolmuştu. Mevlut yukarı mutfağa çıktı, kimselere göstermeden bir kadeh rakı içti, otelin girişinde oyalandı; nerede kaldılar diye çok meraklandı.

Düğün salonuna döndüğünde beşinci masanın da tamamen dolduğunu gördü. Ne zaman girmişlerdi içeri? Mevlut, damadın masasında Sadullah Bey'in yanındaki yerine oturduktan sonra da Aktaşlar'ın masasına uzun uzun baktı. Süleyman biri beş diğeri üç yaşındaki iki oğlunu da getirmişti; Melahat çok şıktı; Boynueğri Abdurrahman Efendi de kravatıyla uzaktan emekli, kibar ve tertipli bir memur gibi gözüküyordu. Mevlut'un gözü masanın ortasındaki mor lekeye takılınca içinden bir ürperme geçiyor ve bakışlarını kaçırıyordu.

Samiha. Canım Fevziyeciğim güzel gelinliği içinde kocasıyla salonun ortasında otururken onun heyecanını ve mutluluğunu ben kalbimde hissediyor ve yalnızca o yöne doğru bakıyordum. Ne kadar güzel şey insanın hem genç, hem de mutlu olması. Ayrıca yanımda oturan Fatmacığım ile kocasının İzmir'de mutlu olduklarını, damadın ailesinin onlara destek olduğunu, ikisinin de turizm okulunda derslerinin çok iyi olduğunu, yaz tatilinde Kuşadası'nda bir otelde birlikte staj yaptıklarını, İngilizcelerinin ilerlediğini işitmek ve sürekli gülümsediklerini görmek mutlu etti beni. Rayihacığım vefat ettiğinde ben yalnız canım ablamı kaybettiğim için değil, çocuk yaştaki bu iki tatlı kız öksüz kaldığı için de günlerce

ağladım. Sonra kendi öz kızlarım gibi yiyeceklerinden derslerine, giyeceklerinden mahalle arkadaşlarına her şeyleriyle ilgilendim; uzaktan ana oldum bu bahtsızlara. Korkak Mevlut, dedikodu olur, Ferhat yanlış anlar korkusuyla beni evinde görmek istemediği için kırıldım, hevesim kaçtı, ama yılmadım. Sonra ben gene Fevziye'den yana dönünce, Fatma "Teyzeciğim mor elbisen çok güzel!" deyince ağlayacağım sandım. Yerimden kalktım ve tabii Mevlut'un oturduğu masaya doğru değil tam tersi yöne, yukarıya çıktım, mutfak kapısında garsonlardan birine "Babamın rakısını bekletttiniz," deyince hemen elime bir kadeh buzlu rakı tutuşturdular. Pencerenin önüne çekilip kadehi dikip bitirdim ve hızla aşağı inip masadaki yerime, babamın yanına oturdum.

Abdurrahman Efendi. Bir ara Vediha masaya geldi ve ağzını açıp tek laf etmeyen kayınpederi Bakkal Hasan'a "Babacığım, siz sıkıldınız," deyip koluna girdi ve oğullarının masasına götürdü. Yanlış anlamayın, kalbimi kıran tek şey, sırf kötü ruhlu oğlu ile evlendi diye Vedihacığımın bu renksiz, sessiz adama kendi öz babasının yanında ikide bir "Babacığım" demesidir. Sonra düğün sahibinin masasına oturdum. "Sadullah Bey'in, Mevlut Bey'in, bir de bendenizin ortak noktası nedir?" diye bir bilmece sorusu tevcih ettim masadakilere. Yok yoğurtçuluk, gençlik, rakıseverlik gibi cevaplar veriyorlardı ki... "Üçümüzün de refikaları genç yaşta vefat edip yalnız bırakmıştır bizleri," dedim ve kendimi tutamayıp ağlamaya başladım.

Samiha. Vediha ile Süleyman babamın iki yanından koluna girip gerisin geriye bizim masaya getirirlerken Mevlut yalnızca bakıyordu. Rahmetli karısının babasının koluna niye giremedi, niye iki tatlı söz söylemedi? Benim masama kadar gelirse, dedikodu edebilirler, aslında o mektupları bana yazdığını hatırlayıp söyleyebilirler... gibi korkuları vardır onun. Ah korkak Mevlut, ah. Hem bana bakıyor, hem de bakmamış gibi yapıyor. O zaman ben de ona ta yirmi üç yıl önce Korkut'un düğününde karşılaştığımız zaman baktığım gibi ve mektuplarında yazdığı gibi, efsunlu gözlerimle onu "esir etmek ister gibi" baktım. "Haramiler gibi yolunu kesip gönlünü çalmak" için, "nazar yoluyla feyz alsın" diye baktım. Sonra da gönlümün aynasında kendini görsün diye baktım.

"Canım Samiham, sen boşuna bakıyorsun o yana," dedi iyice sarhoş olan babam. "Kızın birine mektup yazıp öbürüyle evlenen erkeğin kimseye hayrı olmaz."

"Zaten o yana bakmıyorum," dedim, ama inattan bakmaya devam ettim ve Mevlut'un da düğünün sonuna kadar zaman zaman bana baktığını gördüm.

13. MEVLUT YALNIZ

İKİ KİŞİ BİRBİRİNE BU KADAR UYGUN OLUR

Mevlut yıllarca karısı ve kızlarıyla burun buruna yaşadığı evde tek başına kalınca hastalar gibi keyifsizleşti, sabahları yataktan çıkmak bile ona zor gelir oldu. En kötü gününde bile hayattaki en büyük gücünün, bazılarının "saflık" olarak gördüğü iyimserliği ve her şeyi kolay ve hafif yanından alabilme yeteneği olduğunu bazan düşünürdü Mevlut. Bu yüzden keyifsizliğini daha kötü bir şeyin işareti olarak alıyor, daha kırk beş yaşında olmasına rağmen ölümden korkuyordu.

Yalnızlık korkularına sabahları dernekteyken ya da mahalle kahvehanesinde tanıdık bir iki kişiyle sohbet ederken kapılmıyordu. (Evde yalnız kaldığından beri, karşılaştığı herkesle daha da alttan alarak ve tatlı sözler söyleyerek konuşuyordu.) Ama geceleri sokaklarda ilerlerken korkuyordu.

Rayiha'nın ölümünden ve kızlarının evlenmesinden sonra sanki İstanbul'un sokakları daha uzamış, sonu gelmeyen karanlık kuyulara dönüşmüştü. Bazan uzak bir mahallede, çok geç saatte zilini çalıp "Boza" diye bağırarak ilerlerken, bu sokağa, bu mahalleye daha önce hiç gelmediğini aklına getiriyor, bu duygu da tuhaf, korkutucu bir hatıraya, çocukluğunda, gençliğinde yasak bir yere girdiği zaman (köpekler havlarken) hissettiği az sonra yakalanacağı, cezalandırılacağı, demek kendisinin kötü bir insan olduğu duygusuna açılıyordu. Bazı geceler şehir daha esrarengiz, daha tehditkâr bir yere dönüşüyor, Mevlut bu duyguyu o sırada evde kendisini bekleyen kimse olmamasına mı bağlasın, yoksa bu yeni sokakların gerçekten hiç tanımadığı işaretlerle kaynaşmasıyla mı açıklasın, çıkaramıyordu: Yeni ve beton duvarların sessizliği, dur-

madan değişen sayısız tuhaf afişin ısrarı, bitti sandığı bir sokağın hafifçe kıvrılarak ve kendisiyle alay eder gibi hiç bitmeyecekmiş gibi uzaması duyduğu korkuları artırıyordu. Bazan hiçbir perdenin kıpırdamadığı, hiçbir pencerenin açılmadığı sessiz bir sokakta yürürken bunun buralardan ilk geçişi olduğunu mantığıyla bilmesine rağmen, bu sokaktan masallar kadar eski bir zamanda geçmiş olduğunu hissediyor, şu anı bir hatırayı yaşar gibi yaşamaktan zevk alıyor, "Boo-zaa" diye bağırırken aslında kendi hatıralarına sesleniyormuş gibi hissediyordu kendini. Bazan içindeki köpek korkusu hayal gücünün dürtmesiyle ya da cami duvarının kenarındaki gerçek bir köpeğin havlamasıyla canlanıyor ve âlemde artık yapayalnız olduğunu kavrayıveriyordu. (Samiha'yı ve mor elbisesini hayal etmek böyle zamanlarda iyi geliyordu.) Bazan da boş sokaktan kendisiyle hiç ilgilenmeden geçen iki uzun boylu ince adamın kelimelerinin (kilit, anahtar, sorumlu) kendisine yollanmış bir tebliğin işaretlerini taşıdığını sezdikten iki gece sonra, bu sefer bambaşka bir mahalledeki dar bir sokaktan geçen iki kişinin (kara elbiseli, şişman iki kısa adam) aynı kelimeleri söylediğini irkilerek fark ediyordu.

Sanki şehrin yosunlarla kaplı eski duvarları, güzel harflerle kaplı eski çeşmeleri, çürüyüp eğrilerek birbirine yaslanan ahşap evleri yanıp yıkılıp bitip tükenmiş ve yerlerine yapılan yeni sokaklar, beton evler, neon lambalı dükkânlar, apartmanlar daha eski, daha korkutucu ve daha anlaşılmaz yerler olarak inşa edilmişlerdi. Sanki şehir tanıdığı bir yer, geniş bir ev olmaktan çıkmış, her önüne gelenin sınırsız beton, sokak, avlu, duvar, kaldırım ve dükkân eklediği tanrısız bir yere dönüşmüştü.

Mevlut şehrin büyüyerek kendisinden uzaklaşması ve karanlık sokakların sonunda evde kendisini bekleyen birisi olmaması sonucunda Allah'a daha çok ihtiyaç duydu. Yalnız cumaları değil, içinden geldiği diğer günlerde de, derneğe gitmeden önce Şişli Camii'nde, yolunu uzatıp Duttepe Camii'nde ya da gelişigüzel başka camilerde öğle namazı kaldı. Camilerin sessizliğinden, şehrin uğultusunun tıpkı kubbenin kenarlarından dökülen dantel misali ışık gibi ancak süzülerek içeri girmesinden ve hayattan elini eteğini çekmiş ihtiyarlar ve kendi gibi yalnız kalmış erkeklerle yarım saat aynı sakin mekânı paylaşmaktan haz alıyor ve yalnızlığına bir çare bulduğunu hissediyordu. Geceleri, eski, mutlu zamanlarında adımını atmak istemeyeceği boş cami avlularına, mahalle

içlerindeki mezarlıklara da aynı duyguyla girdi, mezar taşlarının kenarına oturup sigara içti. Ölüp gitmiş insanların mezar taşlarını okudu ve Arap harfli, kavuklu eski mezar taşlarına bakıp huşu duydu. Allah kelimesini kendi kendine daha çok mırıldanıyor, ondan kendisini yalnız bir hayattan kurtarmasını da bazan diliyordu.

Kendi gibi kırk beş yaşında dul ve yalnız kalmış başka bazı erkeklerin, ailelerinin ve dostlarının yardımıyla yeniden evlendirildikleri geliyordu bazan aklına: Dernekte tanıdığı, İmrenler köyünden, Şişli'de bir tesisatçı dükkânı olan Vahap, karısı ve tek oğlu köye düğüne giderlerken otobüs kazasında ölünce, hemen akrabaları aynı köyden bir başkasıyla evlendirmişlerdi onu. Gümüşdereli Hamdi, karısı ilk çocuğunu doğururken ölüverince, kendi de ölecek kadar üzülmüş, ama amcası ve akrabaları onu hayata bağlayan iyimser, geveze bir kadınla evlendirmişlerdi.

Ama Mevlut'a böyle bir yardım imasıyla yaklaşan, kendi gibi genç yaşta dul kalmış (çocuksuz da olmalıydı) uygun bir kadından laf arasında bile bahseden yoktu. Çünkü bütün ailesi, Mevlut için uygun eşin Samiha olduğunu düşünüyordu. "O da senin gibi yalnız," demişti bir kere Korkut. Ya da bazan fark ettiği gibi Mevlut'un kendisi herkesin böyle düşündüğünü zannediyordu. Samiha'nın en uygun seçim olduğunu kendi de kabul ediyor, Fevziye'nin düğününde mor elbiseli Samiha'nın uzaktan kasıtlı olarak kendi gözlerinin içine baktığını hatırlayarak sık sık hayallere de kapılıyordu, ama yeniden evlenmek konusunda düşünmeyi bile bir ara kendine yasaklamıştı: Değil Samiha ile evlenmek, onunla yakınlaşmaya, hatta kızının düğününde olduğu gibi göz göze gelmeye çalışması bile Rayiha'ya büyük bir saygısızlıkmış gibi geliyordu Mevlut'a. Bazan herkesin de bunu bir saygısızlık olarak gördüğü için insanların kendisine Samiha'dan söz ederken sıkıldıklarını, zorlandıklarını seziyordu.

Bir dönem Samiha'yı aklından çıkarıp ("Zaten çok gelmiyor aklıma," diyordu kendi kendine) başka bir kadını hayal etmesinin en iyisi olacağını düşündü. Derneğin kurucu ve yöneticileri ve Korkut, sonunda derneğin diğer pek çok hemşehri derneği gibi kadınların kocalarıyla bile uğrayamadığı sıradan bir kahveye dönüşmemesi için okeyi ve kâğıt oyunlarını yasaklamışlardı. Kadınları ve aileleri derneğe çekmenin bir yolu mantı geceleri düzenlemekti. Evde takımlar halinde mantı hazırlayan kadınlar bu gecelere koca-

ları, ağabeyleri, çocuklarıyla geliyorlardı. Yemeklerin bazılarında Mevlut çay ocağıyla her zamankinden çok meşgul oldu: Erenler köyünden dul bir kadın vardı; mantı gecesine ablası ve eniştesiyle gelmişti; uzun boylu, dimdik, sağlıklıydı. Mevlut çay ocağındaki yerinden birkaç kere dikkatle bakmıştı ona. İmrenler köyünden bir ailenin, Almanya'daki kocasından ayrılıp İstanbul'a dönen otuz yaşlarındaki kızı da Mevlut'un ilgisini çekmişti: Başörtüsünün altından gür simsiyah saçları fışkırıyordu. Çay alırken kapkara gözleriyle Mevlut'un gözünün içine dimdik bakmıştı. Böyle bakmayı Almanya'da mı öğrenmişti? Kadınlar Mevlut'un çocuksu güzel yüzüne, Samiha'nın yıllar önce Korkut'un düğününde ya da geçenlerde Fevziye'nin düğününde baktığından çok daha rahat bir şekilde, dimdik bakıyorlardı: Gümüşdere köyünden tombul, neşeli bir şen dul hem mantı gecesinde, hem de piknikte çay alırken fıkır fıkır konuşmuştu Mevlut'la. Onun kendi başına buyruk halinden, derneğin düzenlediği pikniğin sonunda pek çokları göbek atarken bir kenarda gülümseyerek durmasından Mevlut hoşlanmıştı.

Masa altından bile rakı içen olmamasına rağmen mantı gecesinin sonunda, pikniklerde kalabalık bir çeşit sarhoşluğa kapılıyor, herkesin sevdiği Beyşehir türküleri çalıyor, her seferinde kadınlı-erkekli göbek atanlar oluyordu. Süleyman'a göre Korkut, Vediha'nın bu davetlere gelmesini bu yüzden istemiyordu. Vediha gelmediği için onunla Duttepe'de yoldaşlık yapan Samiha da gelemiyordu tabii.

Derneğe kadınların, ailelerin daha çok gelmesi, hangi şarkıcı türkücünün çağrılacağı, işsiz erkeklerin kâğıt oynaması, Kuran okuma geceleri düzenlenmesi ve civar köylerden üniversitelere girmeyi başarmış parlak öğrencilere burs vermek gibi konular yavaş yavaş derneği Halk Partililer ile muhafazakârlar arasında bölüyordu. Siyasi sürtüşmeler, şakalaşmalar, bazan toplantılardan, futbol maçlarından, gezilerden sonra da sürüyor, tartışmaya meraklı bazı erkekler dernek yakınlarındaki bir meyhaneye içmeye gidiyorlardı. Bir akşam dağılan dernek kalabalığı içinde beliren Süleyman elini Mevlut'un omzuna attı. "Hadi biz de gidelim," dedi.

Mevlut Mecidiyeköy'deki meyhanenin yıllar önce Boynueğri Abdurrahman Efendi'nin aşk acısıyla yanan Süleyman ile oturup içtiği yer olduğunu anladı. Beyaz peynir, kavun, ciğer tava yer, rakı içerken önce hep birlikte dernekten, köyden tanıdıklardan söz ettiler. (Filanca hiç evden çıkmıyordu; falanca kumara vermişti kendi-

ni; bir üçüncüsünün de sakat oğlu yüzünden hastanelerde perişan olduğunu anlattılar.)

Sonra siyasetten konuşuldu. Bu rakıcılar Mevlut'u gizli dinci olmakla suçlayabilirlerdi, ya da hiç belli olmaz, tam tersi, "Cuma namazlarında seni gören yok," diye laf sokuşturabilirlerdi. Mevlut siyasi konulara hiç girmedi. Süleyman'ın "Derneğe milletvekilleri ve adaylar gelecek," müjdesini heyecanla karşıladı, ama ötekiler gibi hangi partiden, kim diye sormadı. Nasıl olduysa tartışma, oyları gittikçe artan dincilerin ülkeyi ele geçireceğine, ya da merak edilecek bir şey olmadığına geldi. Askerler bir darbe yapıp bu hükümeti devirir diyen de çıktı. Televizyonda sürekli konuşulan konulardı bunlar.

Yemek biterken Mevlut'un kafası başka yerlere gitmişti. Karşısında oturan Süleyman, Mevlut'un yanında boşalan yere geçti, ötekilerin duymayacağı bir şekilde fısıldayarak oğullarını anlatmaya başladı. Altı yaşındaki büyük oğlu Hasan bu yıl ilkokula başlamıştı. Diğeri, Kâzım, dört yaşında, ağabeyinin yardımıyla evde okumayı öğrenmiş, Red Kit okuyordu. Ama Süleyman'ın diğerlerini dışlayarak, sır verir gibi konuşması huzursuz ediciydi. Evet, aile mutluluğunun mahremiyetini korumak için fısıldıyordu Süleyman; ama pek çoklarının kafasında Ferhat'ın ölümünün arkasında aslında kimler olduğu hâlâ çözülememişti. Üzerinden beş yıl geçmesine rağmen bu konunun küllenmediğini kendinden de biliyordu Mevlut. Herkes bakarken iki akraba fısır fısır konuşurlarsa Mevlut da Süleyman'ın suç ortağı sanılabilirdi.

"Sana önemli bir konuyu açacağım. Ama sözümü kesmeyeceksin," dedi Süleyman.

"Tamam."

"Kocası genç yaşta kavgada, trafik kazasında öldükten sonra yalnız kalıp evlenen pek çok kadın gördüm. Eğer bu kadınların çocuğu yoksa, hâlâ genç ve güzellerse talipleri de çok olur. İşte ben böyle güzel ve akıllı ve genç bir kadın tanıyorum, adı lazım değil. Üstelik dikbaşlı ve kişilik sahibi bir kadın. Aklında zaten biri olduğu için taliplilerinden hiçbirini görmüyor."

Mevlut, Samiha'nın kendisini bekliyor olmasından –en azından Süleyman'ın hikâyesinden– hoşlandı. Masada ikisi yalnızdılar artık, Mevlut bir kadeh rakı daha istedi.

"Kadının aklındaki adam da aynı şekilde bir talihsizlik sonucu karısı öldükten sonra genç yaşta dul kalmış," diye devam etti Süleyman. "Dürüst, güvenilir, temiz yüzlü ve iyi huylu biriymiş bu

adam. (Mevlut övgülerden hoşlandı.) İlk evliliğinden iki kızı olmuş ama onlar da evlenip yuvadan uçtukları için adam yalnız kalmış."

Mevlut, "Anladım, sen benden ve Samiha'dan söz ediyorsun!" deyip Süleyman'ın sözünü ne zaman kesmesi gerektiğini çıkaramıyor, Süleyman da bundan yararlanıyordu. "Üstelik adam da kadına âşıkmış. Aslında yıllarca mektup yazmış ona..."

"Ee, niye evlenmemişler o zaman?" diye sordu Mevlut.

"Orası önemli değil... Bir yanlış anlama olmuş. Ama şimdi yirmi yıl sonra birbirlerine uygunlar."

"Ee, *şimdi* niye evlenmiyorlar o zaman?" dedi Mevlut inatla.

"Evet, herkes de öyle düşünüyor... Madem birbirlerini yıllardır tanıyorlar; madem adam kıza aşkla o kadar mektup yazmış..."

"Ben sana işin doğrusunu söyleyeyim de sen anla niye evlenmediklerini..." dedi Mevlut. "Adam o senin dediğin kadına değil, onun ablasına yazmış aşk mektuplarını. Sonra da ablayı güzelce kaçırmış, evlenmiş ve mutlu olmuşlar."

"Niye böyle yapıyorsun be Mevlut?"

"Ne yapıyorum?"

"Artık ailede, Duttepe'de herkes o mektupları senin Rayiha'ya değil Samiha'ya yazdığını biliyor."

"Tuuh," dedi Mevlut gerçekten tükürür gibi. "Yıllarca Ferhat ile aramı bozmak için bu yalanı yaydın, Rayiha'yı da mutsuz etti bu yalan. İnandı zavallı Rayiha..."

"Doğrusu ne?.."

"Doğrusu..." Bir an Mevlut, 1978 yılına, Korkut'un düğününe gitti. "Doğrusu şu: Düğünde ben bu kızı gördüm. Gözlerine vuruldum. Üç yıl mektup yazdım ona. Her seferinde mektubun başına da adını yazdım."

"Evet, güzel gözlü kızı gördün... Ama daha adını bile bilmiyordun..." dedi Süleyman sinirlenerek. "Ben de kızın adını yanlış söyledim sana."

"Sen benim amcaoğlumsun, canım arkadaşımsın... Niye böyle bir kötülük yapacakmışsın ki bana?"

"Kötülük diye düşünmedim hiç. Zaten gençliğimizde de birbirimize eşek şakaları yapardık ya..."

"Yalnızca bir eşek şakası yaptın yani..."

"Hayır," dedi Süleyman. "Dürüst olayım: Ayrıca Rayiha'nın sana daha uygun eş olacağına, onun seni daha mutlu edeceğine inanıyordum."

“Zaten ikinci evlenmemişse üçüncü kızı kimseye vermezler,” dedi Mevlut. “Samiha’da gözün vardı.”

“Evet, seni kandırdım,” dedi Süleyman. “Özür dilerim. Ama bak Mevlutçuğum, aradan yirmi yıl geçmiş, şimdi hatamı düzeltiyorum.”

“Artık niye inanayım ki sana?”

“Yok,” dedi Süleyman haksızlığa uğramış gibi. “Bu sefer eşek şakası, yalan filan hiç yok.”

“Niye güveneyim ki sana?”

“Niye mi? Çünkü sen bana o kızı ayarlayayım diye Kültepe’deki evin tapu değerindeki muhtar kâğıdını bedava veriyordun da ben almamıştım. Hatırladın mı?”

“Hatırladım,” dedi Mevlut.

“Belki de Ferhat’ın başına gelenler için beni suçluyorsun. (“Ölümü” diyememişti.) Ama yanılıyorsun... Ben Ferhat’a kızıyordum, çok kızıyordum... Ama o kadar. Bir insanın ölümünü istemek, bunu kalbinden geçirmek bir şey; onu gerçekten öldürmek, öldürtmek başka şey.”

“Hangisi daha ağır suç sence?” diye sordu Mevlut. “Kıyamet gününde Cenab-ı Allah bizi niyet ettiklerimizden dolayı mı yargılayacak, yoksa yaptıklarımızdan dolayı mı?”

“Her ikisi...” diye önce geçiştirdi Süleyman. Ama Mevlut’un yüzündeki ciddi ifadeyi görünce, “Ben kötü bir şey düşünmüş olabilirim, ama netice olarak hayatta kötü hiçbir şey yapmadım,” dedi. “Pek çok insan da iyi niyetlerle kötülük yapar başkalarına. Ama benim şu akşamki iyi niyetimi fark ediyorsun diye umuyorum. Ben Melahat ile mutluyum. Senin de Samiha ile mutlu olmanı istiyorum. Mutluysan başkalarının da mutlu olmasını istersin. Bir de bir başka yanı var konunun. İki kişi birbirine bu kadar uygun olur. Seninle Samiha’nın durumunu bir başkası uzaktan görse o kişi ‘Yazık yahu, biri bunları birleştirsin!’ der... Düşünsene, iki kişi tanıyorsun, birleştirirsen sonsuza kadar mutlu olacaklar. Birleştirmemek günahtır. Şu benim yaptığım sevaptır.”

“Ben o mektupları Rayiha’ya yazdım,” dedi Mevlut kararlılıkla.

“Sen bilirsin,” dedi Süleyman.

14. YENİ MAHALLELER, ESKİ TANIDIKLAR

BU AYNI ŞEY Mİ?

Fevziye'nin evlendiği günlerden bu yana Sadullah Bey haftada bir Mevlut'u Dodge taksisiyle İstanbul'un ikisinin de ilgisini çeken ve gelişmekte olan yeni uzak semtlerinden birine götürüyordu. Burada Mevlut sırığını ve güğümlerini bagajdan alıp, hayatında hiç satıcılık yapmadığı sokaklarda boza satarken Sadullah Bey mahallede biraz gezinir, bir kahvede sigara içerek vakit öldürür, Mevlut'u beklerdi. Bazan da Mevlut'u Tarlabaşı'ndaki evden ya da Mecidiyeköy'deki dernek binasından alır, Kadırga'daki evde oğlu ve geliniyle hep birlikte akşam Fevziye'nin pişirdiği yemeği yerlerdi. (Mevlut da artık arada bir kadeh rakı içiyordu.) Haberlerin bitmesine doğru Kadırga, Sultanahmet, Kumkapı, Aksaray civarında –eski İstanbul'da– Mevlut boza satışına çıkardı. Sadullah Bey sadece surdışına değil, birkaç kere de Edirnekapı, Balat, Fatih, Karagümrük gibi eski İstanbul semtlerine götürmüştü onu ve Mevlut bu gecelerin üçünde Çarşamba'daki dergâha gitmiş, bedava boza bırakmış, Efendi Hazretleri ile yakınlaşamayacağını anlayınca aceleyle çıkıp Sadullah Bey'i kahvede bulmuş, ama Efendi Hazretleri ve dergâhtan hiç söz etmemişti ona.

Sadullah Bey haftada en az iki üç kere meze sofrası kurduran bir rakıcıydı; eski ve kutsal şeylere, dine düşmanlığı hiç yoktu; ama Mevlut bir tekkeye gidip düzenli olarak bir dergâh şeyhini gördüğünü söylerse "dinci" diye ondan çekinebilir, daha kötüsü korkabilirdi. Ayrıca, hızla ilerleyen dostluklarına, yavaş yavaş her şeyi konuşuyor olmalarına rağmen, Mevlut'un şahsi âlemini açmak, manevi dertlerini konuşmak için bir başka kişiye ihtiyaç duyduğunu görmesi, tıpkı Ferhat gibi Sadullah Bey'in de kalbini kırabilirdi.

Sadullah Bey ile dostluklarının, gençliğinde Ferhat ile dostluklarına benzediğini görüyordu Mevlut. Gün boyunca dernekte tanık olduğu şeyleri, haberleri, televizyonda gördüklerini onunla konuşmaktan hoşlanıyordu. Ona yemeğe gittiği akşamlarda, daha sonra Dodge ile Mevlut'u uzak mahallelere götürmesinde, Sadullah Bey'in arkadaşlık, merak ve yardımdan başka hiçbir amacı olmadığının da farkındaydı.

Mevlut İstanbul'a ilk geldiğinde "şehir dışı" denen sur dışındaki bütün bu mahalleler şimdi otuz üç yıl sonra artık birbirine

benziyordu: Birbirlerine çok yakın yapılmış, kocaman pencereli, sekiz on katlı kötü yüksek apartmanlar, eğri büğrü sokaklar, inşaat yerleri, şehirdekinden de büyük kocaman reklam levhaları, televizyon seyreden erkeklerle dolu kahvehaneler, şehrin her köşesini birbirine benzeten ve köpeklerin erişemediği, tren vagonu misali demirden çöp arabaları, demir parmaklıklı üst geçitler, ağaçsız meydanlar ve mezarlıklar ve her mahallede aynı olan ve kimsenin boza almadığı anacaddeler. Her mahallede meydana bakan bir Atatürk heykeli, bir cami, anacaddede her zaman bir Akbank, İş Bankası, bir iki hazır elbiseci, bir Arçelik bayii, bir kuruyemişçi, bir Migros, bir mobilyacı, bir pastane, bir eczane, bir gazeteci, bir lokanta ve bir de içinde kuyumcular, camcı, kırtasiyeci, çorapçı, sütyenci, döviz bayii, fotokopici vs olan bir pasaj olurdu. Mevlut bu yeni mahallelerin şahsiyetini Sadullah Bey'in gözüyle keşfetmeyi severdi. "Burası silme Sivaslı ile Elazığlı dolu," derdi Sadullah Bey dönüş yolunda arabada. "Çevreyolu bu zavallı yeri ezip bitirmiş, bir daha gelmeyelim," derdi. "Arka sokaktaki ulu çınarı ve karşısındaki çayhaneyi gördün mü, çok güzel," derdi. "Gençler yolumu kesip, kimsin diye sordular, bir daha gelmeyelim," derdi. "Eski çiftlik evini kebapçı yapmışlar," derdi. "Burada arabadan insana yer kalmamış," derdi. "Burası dini bir cemaatin eline geçmiş, ama hangisi bilmiyorum, boza aldılar mı?" derdi.

Boza çok almazlardı. Alsalar bile, şehrin dışındaki bu yeni mahallelerin insanları, hiç duymadıkları ya da yalnızca uzaktan işittikleri bu şeyin satıcısı olmasına şaştıkları, çocuklar merak ettiği, bir tadalım dedikleri için çağırırlardı onu. Bir hafta sonra aynı sokaktan geçerken bir daha çağırmazlardı. Ama şehir o kadar hızla büyüyor, o kadar kararlılıkla genişleyip zenginleşiyordu ki, bu kadarı bile artık tek kişilik bir aile olan Mevlut'a yetiyordu.

Bir akşam Mevlut'un önerisiyle, Sadullah Bey arabayı Gazi Mahallesi'ne sürdü. Mevlut, Ferhat ile Samiha'nın evliliklerinin ilk on yılında kaldıkları ve Rayiha ve kızlarla sekiz yıl önce bir kere ziyaret ettiği eve gitti. Ferhat'ın fosforlu taşlarla çevirdiği arkadaki arsa hâlâ boştu. Ferhat'ın ölümünden sonra şimdi bu yerler Samiha'nın mülkü olmuştu. Etraf sessizdi. "Bo-zaa" diye bağırmadı Mevlut. Kimse boza almazdı buralarda.

Başka bir uzak mahalleye gittikleri bir akşam, çok yüksek bir apartmanın (on dört kat!) alt katlarından seslendiler, yukarı çağırdılar. Karı koca ve gözlüklü iki erkek çocuk, Mevlut mutfakta

onlara dört bardak boza verirken dikkatle incelediler onu. Leblebi ve tarçının bardaklara dökülüşünü seyrettiler. Çocuklar hemen bozayı tattılar.

Mevlut tam çıkıyordu ki, evin hanımı buzdolabını açıp plastik bir şişe çıkardı. "Bu aynı şey mi?" diye sordu.

Böylece Mevlut hayatında ilk defa bozanın bir şirket tarafından plastik bir şişeye konup satıldığını gördü. Altı ay önce, kendini emekli etmiş yaşlı bir satıcı batmak üzere olan eski boza imalathanelerinden birinin bir bisküvi fabrikası tarafından satın alındığını ve niyetin bozayı şişeleyip bakkallara dağıtmak olduğunu söylemişti, ama Mevlut ihtimal vermemişti buna. "Kimse bakkaldan boza almaz," demişti, otuz yıl önce "Kimse bakkaldan yoğurt almaz," deyip gülen ve kısa sürede işini kaybeden babası gibi. Meraktan kendini tutamadı: "Bir tadabilir miyim?"

Bir bardağa iki parmak beyazımsı boza koydu anneleri. Bütün aile yüzüne bakarken Mevlut şişe bozasını tattı ve yüzünü ekşitti. "Hiç olmamış," dedi sonra gülümseyerek. "Şimdiden ekşimiş, bozulmuş bu. Sakın almayın."

"Ama bu makinayla, el değmeden yapılmış," dedi gözlüklü çocukların büyük olanı. "Sen senin bozanı evde kendi elinle mi yapıyorsun?"

Mevlut cevap vermedi. Ama kederlenmişti ve konuyu dönüş yolunda Sadullah Bey'e hiç açmadı bile.

"Ne oldu üstat?" dedi Sadullah Bey. Üstat adını Mevlut'a bazan alaycılıkla (Mevlut fark ederdi), bazan da bozacılıktaki ısrar ve hünerine duyduğu saygıdan (Mevlut fark etmemiş gibi yapardı) söylerdi.

"Boş ver, bunlar çiğ insanlar, zaten yarın da yağmur yağacakmış," diyerek konuyu değiştirdi Mevlut. Sadullah Bey meteorolojik konulardan bile tatlı tatlı ve öğretici bir şekilde konuşmayı bilirdi. Mevlut Dodge'un ön koltuğunda otururken, gece yüzlerce, binlerce arabanın, pencerenin ışığına; karanlık, kadifemsi İstanbul gecesinin derinliğine; neon rengi minarelere bakarak onu dinlemeyi, hayaller kurmayı severdi. Bir zamanlar yağmurda, çamurda zorlanarak yürüdüğü sokaklardan şimdi akıp gidiyorlardı işte. İnsanın hayatı da zamanın yolunda hızlanarak böyle akıp gidiyordu.

Sadullah Bey'in evinde geçirdiği saatlerin haftanın en mutlu saatleri olduğunu biliyordu Mevlut. Öteki hayatının eksiklik ve

kusurlarını Kadırga'daki eve bulaştırmayı istemiyordu. Düğünden sonra Fevziye'nin karnındaki çocuğun büyümesine, Rayiha'nın karnındaki bebeklerin büyümesine tanık olduğu gibi, hafta hafta tanık oldu. Bebek erkek doğunca çok şaşırdı; ultrason sayesinde bu önceden bilinmesine rağmen, torununun kız olacağından emindi ve acaba adının Rayiha konması uygun olur mu diye düşünüyordu. Çocuk doğduktan sonra, 2002'nin Mayıs'ı ve yazında İbrahim (ayakkabı ustası dedenin adını vermişlerdi) ile çok oynadı; altını değiştiren (Mevlut gururla bakardı torununun küçük çüküne), mamasını hazırlayan Fevziye'ye yardım etti.

Bazan Rayiha'ya benzettiği kızının mutlu olduğunu daha çok görmek istiyordu. Yeni bir erkek çocuk doğurmuş kızına bir de rakı masası hazırlatmaları, onun da hiç itiraz etmeden, memnuniyetle ve bir kulağı da içerideki bebekte hizmet etmesi huzurunu kaçırıyordu Mevlut'un. Ama Rayiha da evde böyle çalışır, her şeyi çekip çevirirdi. Sonuç olarak, Fevziye, Mevlut'un evini bırakmış, Sadullah Beylerin evine yerleşmiş, orada aynı şeyi yapıyordu. Ama burası Mevlut'un da eviydi. Sadullah Bey bunu hep söylüyordu zaten.

Bir gün yalnız kaldıklarında, Fevziye yandaki evin arka bahçesindeki erik ağacına dalgın dalgın bakarken, "Bunlar iyi insanlar... Mutlu musun kızım?" diye sordu Mevlut.

Eski duvar saati tıkırdıyordu. Bu bir soru değil, bir onaylamaymış gibi Fevziye yalnızca gülümsedi.

Kadırga'daki eve ondan sonraki gidişinde Mevlut bir ara gene aynı içten yakınlığı hissetti. Tam Fevziye'ye mutluluk üzerine bir şey daha soracaktı ki bambaşka kelimeler çıktı ağzından.

"Ben çok yalnızım, çok," dedi Mevlut.

"Samiha Teyzem de yalnız valla," dedi Fevziye.

Mevlut kızına Süleyman'ın ziyaretini ve aralarında geçen uzun konuşmayı anlattı. Mektuplar (anneye mi, teyzeye mi yazıldı?) konusunu Fevziye ile açıkça hiç konuşmamıştı Mevlut, ama Samiha'nın her iki kıza bu hikâyeyi anlatmış olduğundan şüphesi yoktu. (Kızları babalarının aslında teyzelerine niyet ettiğini öğrendiklerinde ne düşünmüşlerdi acaba?) Fevziye'nin, Süleyman'ın yıllar önce babasını nasıl aldattığının ayrıntılarının üzerinde çok durmaması Mevlut'u rahatlattı. Fevziye arada yan odaya gidip bebekle meşgul olduğu için Mevlut'un anlatması çok vakit aldı.

"Sen ne dedin Süleyman'a sonunda?" diye sordu Fevziye.

"Ben o mektupları Rayiha'ya yazdım, dedim," dedi Mevlut. "Ama sonra düşündüm, bu sözümden dolayı acaba Samiha Teyzenin kalbini kırmış mıyımdır?"

"Yok baba, doğruyu söylüyorsun diye teyzem asla kızmaz sana. O seni anlıyor."

"Sen görürsen gene de ona bunu söyle," dedi Mevlut. "Babam özür diliyor de."

"Derim..." dedi Fevziye, konunun yalnızca bir özür olmadığını anlatan bir bakışla.

Samiha, Fevziye'nin kendisine danışmadan birisiyle kaçıp gitmesini affetmişti. Mevlut onun bebeği görmek için arada bir Kadırga'ya geldiğini biliyordu. Bu konu bir daha ne o gün ne de Mevlut'un üç gün sonraki ziyaretinde konuşuldu. Mevlut, Fevziye'nin arabuluculuğa yatkın yumuşak havasından umutlanmıştı, ısrar edip yanlış bir şey yapmak istemiyordu.

Dernekteki hayatından da memnundu. Lokali kına geceleri, küçük nişanlar (apartman dairesi düğün için çok küçüktü), mantı geceleri, Kuran okuma geceleri, iftar gibi faaliyetlerde kullanmak için gün, saat isteyenler artmıştı. Göçük köyünün zenginlerinin öne çıkmasıyla ilçenin bütün köyleri derneğe daha çok gidip gelmeye, aidatlarını ödemeye başlamışlardı. Cennetpınar'a sekiz on kilometre uzaklıkta, adını az işittiği daha da yoksul köylerin (Nohut, Yören, Çiftekavaklar) insanları da artık derneğe gidip geliyor, hevesle köylerine ait bir duyuru tahtası yaptırıp Mevlut'un onayıyla uygun bir yere asıyorlardı. Mevlut bu tahtalardaki otobüs şirketi ilanları, sünnet, evlilik düğünü duyuruları ve köy fotoğraflarına çekidüzen veriyor, dernekte kendi kuşağından yoğurtçular, satıcılar, okul arkadaşlarıyla karşılaşmak hoşuna gidiyordu.

En zenginleri, İmrenler köyünden efsanevi Beton Abdullah ve Nurullah kardeşlerdi: Derneğe az geliyor, ama iyi para veriyorlardı. Korkut, oğullarını Amerika'da okuttuklarını söylemişti. Beyoğlu'nun büyük lokanta ve büfelerinin tek yoğurt satıcısı olarak kazandıklarının çoğunu arsa almaya ayırdıkları için şimdi çuvalla paraları olduğu söyleniyordu.

Yoğurtçuluktan kazandığını arsaya yatıranlardan Çiftekavaklı iki aile evlerini kendileri inşa ede ede, bu evlere kat çıka çıka inşaatçılığı öğrenmiş, Duttepe'de, Kültepe'de ve diğer tepelerde çevirdikleri arsalara köyden gelen tanıdıklar için inşaatlar yaparak

zenginleşmişlerdi. Civar köylerden İstanbul'a gelip, bu inşaatlarda işçilik ile işe başlayıp, duvarcı ustası, kalfa, kapıcı, bekçi olan pek çok kişi vardı. Mevlut'un çocukluğunda çıraklığa başladıkları için sınıftan birden yok olanlardan bazıları tamirci, kaportacı, demirci ustası olmuşlardı. Zengin değildiler ama halleri Mevlut'tan iyiydi. Dertleri çocuklarını iyi okutmaktı.

Çocukluk yılları kalabalığının yarısından fazlası Duttepe'den uzak başka mahallelere taşındıkları için derneğe hiç uğramıyor, ama futbol maçlarına veya pikniklere arabalı bir tanıdık bulup bazan geliyorlardı: Mevlut'un çocukluğunda eskici babasıyla birlikte at arabasıyla sokaklarda gördüğü kendi yaşındaki çocuk Höyük köyündendi, hâlâ hayli yoksuldu ve Mevlut hâlâ adını bilmiyordu onun. Geçen otuz beş yılda bazıları erkenden yıpranarak, irileşerek, genişleyerek, kamburlaşarak, saçları dökülüp yüzleri başka anlamlara bürünerek (armutlaşarak, gözleri küçülerek, burunları kulakları büyüyerek) o kadar değişmişlerdi ki Mevlut onları tanıyamıyordu da onlar alçakgönüllülükle kendilerini tanıtıyorlardı. Mevlut bu kalabalığın çoğunun kendinden daha zengin olmadığını görüyordu, ama karıları sağ olduğu için hepsinin kendisinden daha mutlu olduğunu hissediyordu. Yeniden evlenirse Mevlut onlardan daha mutlu bile olabilirdi.

Mevlut Kadırga'ya sonraki gidişinde kızının yeni haberleri olduğunu hemen yüzünden anladı. Fevziye teyzesini görmüştü. Süleyman'ın Mevlut'a üç hafta önce yaptığı ziyaretten Samiha'nın hiç haberi yoktu. Bu yüzden Fevziye ona babasının özür dilediğini söyleyince, teyzesi konunun ne olduğunu bile anlayamamıştı. Anlayınca da hem Mevlut'a hem de Fevziye'ye kızmıştı. Samiha, Süleyman'dan hiç yardım istemeyeceği gibi, böyle bir konuyu da aklından bir kere bile geçirmemişti.

Mevlut aracılık eden kızının dikkatli, dertli bakışlarını görüyordu. "Yanlış yaptık," dedi kederle.

"Evet," dedi kızı.

Konu baba kız arasında uzun bir süre açılmadı. Mevlut bundan sonra ne yapması gerektiğini anlamaya çalışırken artık bir de "ev" sorunu olduğunu itiraf etti kendine. Tarlabaşı'ndaki evde yalnız olduğu kadar mahallede de yabancı gibi hissediyordu kendini. Yirmi dört yıldır yaşadığı bu sokakların yakında başka bir ülkeye dönüşmesinin kaçınılmaz olduğunu görüyor ve geleceğin Tarlabaşı'sında yeri olmadığını biliyordu.

Çarpık çurpuk daracık sokaklardan, yıkılmakta olan yüz yıllık tuğla evlerden oluşan Tarlabaşı'nın tarihi ve kıymetli bir yer olabileceğini Mevlut ilk 1980'lerde Tarlabaşı Bulvarı açılırken işitmiş, inanmamıştı. O zamanlar bu sözü altı şeritli bulvarın açılmasına karşı çıkan birkaç solcu mimar ve öğrenci söylerdi yalnızca. Daha sonra ise siyasetçiler, inşaatçılar da söylemeye başladılar: Tarlabaşı çok kıymetli bir mücevherdi, korunmalıydı. Oteller, alışveriş merkezleri, eğlence yerleri yapılacak, gökdelenler dikilecek gibi pek çok söylenti vardı.

Mevlut aslında hiçbir zaman buraların kendi yeri olduğunu tam hissetmemişti, ama son yıllarda hem sokaklar çok değişmişti hem de bu duygu artmıştı. Kızlarının evlenmesinden sonra Mevlut mahallenin kadın dünyasının haberlerinden uzaklaşmıştı. Ermenilerin, Rumların yetiştirdiği eski marangoz, demirci, tamirci ustaları, dükkân sahipleri, şehirde tutunmak için her işi yapan çalışkan aileler, en son Süryaniler uzaklaşmış, yerlerini uyuşturucu satıcıları, metruk evlere yerleşen göçmenler, evsizler, haydutlar, pezevenkler almıştı. "Onlar yukarı mahallelerde, Beyoğlu tarafında," derdi Mevlut şehrin bir başka yerinde o sokaklarda hâlâ nasıl yaşayabildiğini soranlara. Bir gece temiz giyimli genç bir çocuk telaşla Mevlut'un yolunu kesmiş, "Amca şeker var mı?" diye ısrarla sormuştu. Şeker, esrarın herkesin bildiği diğer adıydı. Mevlut, polis baskınları sırasında ta aşağıya, kendi sokağına gelen "torbacılar"ı, park etmiş arabaların jant kapaklarının içlerine paketlerini saklayan satıcıları, tıpkı Beyoğlu'na yakın genelevlerde çalışan peruklu ve iri gövdeli travestiler gibi, gece karanlığında bile bir bakışta tanırdı.

Tarlabaşı'nda ve Beyoğlu'nda bu tür karanlık ve parası bol işleri koruyan çeteler her zaman olmuştu, ama şimdi Mardinliler ile Diyarbakırlıların çeteleri pazar payı için sokaklarda silahlarla dövüşüyorlardı. Ferhat'ın da bir çete savaşına kurban gittiğini düşünüyordu Mevlut. Bütün bu haydutların ve kabadayıların en namlısı Cizreli Cezmi'nin mahalleden fedaileri ve gürültülü ve hayran çocuk kalabalığıyla bir şenlik alayı gibi geçişini Mevlut bir kere görmüştü.

Donlarını, gömleklerini evden eve asıp mahalle sokaklarını büyük bir çamaşırhaneye çeviren bu yeni insanlar da Mevlut'a artık buralara ait olmadığı duygusunu veriyordu. Eskiden bu kadar çok satıcı arabası yoktu Tarlabaşı'nda. Mevlut bu yeni satıcıları sevmiyordu. "Ev sahibi" dediği yarı haydut kişilerin (bunlar her beş altı

yılda bir değişmişti) şu son iki yılda olduğu gibi birden aradan çekilip evi emlak tacirlerine, spekülatörlere, otel yapmak isteyen girişimcilere, başka çetelere bırakıp gidebileceğini de hissediyordu. Ya da gittikçe artan kiraya artık yetişemeyeceğini anlıyordu. Yıllarca kimsenin dikkat etmediği mahalle birden şehirdeki huzursuzluğun ve derin bir tahribat arzusunun odaklandığı bir yer olmuştu. İki bina aşağıda bir evin ikinci katına yerleşmiş İranlı bir aile vardı; bu evi Amerika'ya göç etmeden önce konsolosluktan vize alana kadar İstanbul'da kalacakları geçici bir yer olarak kiralamışlardı. Üç yıl önce deprem gecesi herkes dairesinden korkuyla sokaklara fırlayınca Mevlut İranlıların küçük dairesinde yirmiye yakın kişinin kaldığını hayretle görmüştü. Tarlabaşı'nın, bir yerden diğerine giderken kalınan geçici bir konak olması fikrine de alışıyordu artık.

Bundan sonra nereye gidecekti? Bazan açıkça ve mantıkla, bazan da resimler ve hayaller halinde çok düşünüyordu bunu. Kadırga'ya Sadullah Bey'in mahallesinde bir kira evine girse Fevziye'ye yakın olur, yalnız hissetmezdi kendini. Ama Samiha böyle bir yerde oturmak ister miydi? Üstelik orada bile kiralar yüksekti; kendisini davet eden de yoktu ve iş diye baktığı Mecidiyeköy'deki derneğe çok uzaktı.

Derneğe yakın olmak için Mecidiyeköy civarında bir yer bulmalıydı. Tabii ki en iyi yer Kültepe'de babasıyla çocukluğunu geçirdiği evdi. Mevlut, Süleyman'ın yardımıyla oradaki kiracıyı çıkarıp kendi evine yerleşebileceğini ilk böyle düşündü. Birkaç kere, kendini ve Samiha'yı Kültepe'deki evde birlikte hayal etti.

O günlerde, derneğin düzenlediği ve gittiği bir köylerarası futbol maçında yaşadığı bir şey Mevlut'u çok mutlu etti ve Samiha'yı yeniden araması için onu cesaretlendirdi.

Mevlut köyde çocukluğunda zevk alamadığı ve yeteneği olmadığı için futbol oynamamıştı. Zaten vurduğu top nadiren istediği yere gidiyor, onu da takıma almıyorlardı. İstanbul'da ise ilk yıllarda vakti ve hevesi ve ikinci bir ayakkabısı olmadığı için sokak aralarında boş arsalarda oynayanlara katılmamış, futbolu televizyonda herkes seyrediyor diye seyretmişti. Köylüleri birleştiriyor diye Korkut'un çok önemsediği dernek turnuvasının son maçlarına herkes orada diye gitti Mevlut.

Etrafı tellerle çevrili spor sahasının iki yanında tribünler olduğunu kalabalığı görünce fark etti. Tanıdığı herkesin katıldığı bir

düğüne sonunda yetişebilmiş gibi coşku duydu, ama sessizce bir köşeye oturup seyretti.

Gümüşdere ile Çiftekavaklar oynuyordu. Çiftekavaklar'ın gençleri maçı ciddiye almış, bazıları pantolonlu olmasına rağmen üstlerine aynı renkte formalar giymişlerdi. Gümüşderelilerin çoğu ise ev kıyafetleri ile gelmiş yetişkinlerdi. Mevlut'un babasının kuşağından, kamburu, göbeği çıkmış emekli yoğurtçu bir babayla (topa her vuruşunda tribünlerin yarısı gülüşerek alkışlıyordu onu) şimdi kendini göstermeye çok meraklı oğlunu hem yoğurt sattıkları sokaklardan, hem Duttepe'den, hem de düğünlerden (Korkut'un kendisinin, Süleyman'ın ve pek çok başkasının ve torunların düğünleri) hatırlıyordu Mevlut. İstanbul'a kendi gibi yoğurtçuluk yapmaya ve okumaya otuz beş yıl önce gelmiş oğulun (liseyi bitirmişti) şimdi bakkallara zeytin, peynir dağıttığı iki küçük kamyoneti, babalarını alkışlayan iki oğlu, iki kızı ve maçın ortasında yerinden kalkıp kocasına terini silsin diye kâğıt mendil veren başörtülü ve saçı sarıya boyalı bir karısı (ve daha sonra Mevlut'un dışarıda göreceği gibi, altısının da sığabildiği son model bir Murat arabaları) vardı.

Mevlut şehirde kısa süre içerisinde çim taklidi plastik halı kaplı ve geceleri aydınlatılan sahaların neden bütün boş arsaları, araba park yerlerini, sahipsiz arazileri yutarak her yere hızla yayıldığını anladı: Herkes biraz kendini zorlayarak gülüyordu ama yetişkinlerin mahalle futbolu çok eğlenceliydi. Seyirciler en çok televizyondaki futbol maçlarını taklit ederken mutlu oluyordu. Kalabalık sürekli hakeme "At, at," diye bağırarak oyuncuları televizyondaki gibi cezalandırmasını ya da penaltı vermesini istiyordu. Gol olunca herkes televizyondaki gibi çığlıklar atarak bağırıyor, öpüşüyor, gol atan oyuncular uzun uzun kucaklaşıyor, seyirciler sürekli slogan atıyor ve arada bir kalabalığın bir kısmı "Buraya, buraya..." diye bağırarak sevdikleri bir oyuncuyu tribünlere doğru çağırıyordu.

Bir ara maçı seyre iyice dalmıştı ki Mevlut kendi adını işitti, inanamadı: Bütün kalabalık derneğin çaycısı ve yöneticisini fark etmiş, hep bir ağızdan "Mevlut buraya... Mevlut... Mevlut..." diye hem el çırpıyor, hem bağırıyordu. Mevlut ayağa kalktı, beceriksiz bir iki selam hareketi yaptıktan sonra birden televizyondaki gerçek futbolcular gibi hafifçe eğilerek onları selamladı. "Yaşaa," diye bağırdılar. "Mevlut," diye biraz daha devam etti tezahürat. Çok büyük alkış olmuştu. Mevlut şaşkın, yerine oturdu. Az daha gözleri sulanıyordu.

15. MEVLUT İLE SAMİHA

MEKTUPLARI SANA YAZDIM

Dernek turnuvasında herkes tarafından sevildiğini görmek Mevlut'u mutlu ve iyimser kılmıştı. Fevziye'yi görmeye sonraki gidişinde kızını zorladı, kararlılığını gösterdi ona.

"Duttepe'ye gideyim, teyzenle ben bir konuşayım. Süleyman'ın saçmalığı yüzünden kalbini kırdığım için özür dileyeyim. Ama amcamların evinde olmaz. Evden hiç çıkmıyor mu bu senin Samiha Teyzen?"

Fevziye, Samiha Teyzesinin bazı günler öğle vakti Duttepe çarşısına indiğini söyledi.

"Doğru bir şey mi bu yaptığımız?" dedi Mevlut. "Gideyim konuşayım mı teyzenle, istiyor musun?"

"Git, iyi olur."

"Rahmetli annene saygısızlık etmiyoruz, değil mi?"

"Baba, sen yalnız yapamazsın," dedi Fevziye.

Mevlut Duttepe'ye gitmeye, öğle namazlarını Hacı Hamit Vural Camii'nde kılmaya başladı. Cumalar dışında camide çok az genç oluyordu. Babasının kuşağından emekli satıcılar, inşaat ustaları, tamirciler kalabalığı camiye namaz vaktinden çok önce geliyor, namazdan sonra ağır ağır, aralarında konuşarak hep birlikte caminin altındaki pasajdaki kahveye gidiyorlardı. Bazılarının sakalı, kafasında yeşil takkesi, bastonu vardı. Mevlut aslında çarşıda Samiha ile karşılaşmak için namaza geldiğini kendinden saklayamadığı için kafasını bu ihtiyarların fısıltılarına, caminin sessizliğine, halıların şimdiden eskimiş olmasına takıyor, namaz kılarken sanki samimi olamıyordu. Bir müminin, Allah'ın gücüne ve şefkatine o kadar inanmasına, O'na sığınma ihtiyacına rağmen camide namaz kılarken samimi olamaması ne demekti? İnsan, kalbinin temizliğine, niyetinin halisaneliğine rağmen Allah'ın huzurundayken kendisi olamıyorsa ne yapmalıydı? Bu soruları Efendi Hazretleri'ne sormayı kurdu; hatta onun ne cevap vereceğini bile hayal etti.

"Allah sizin içinizdekini biliyor," diyecekti Efendi Hazretleri herkes onu dinlerken. "Siz de O'nun bunu bildiğini bildiğiniz için içinizle dışınızın bir olmasını arzu ediyorsunuz."

Camiden çıktıktan sonra otuz yıl önce Duttepe'de ilk kahvelerin, eskici dükkânının, ilk bakkal ile otobüs durağının açıldığı

meydanda vakit öldürüyordu. Burasının artık İstanbul'un diğer yerlerinden farkı kalmamıştı. Her yer beton, reklam, banka ve kebapçıydı. Üç kere Duttepe'ye gitmesine rağmen Samiha ile karşılaşamamıştı Mevlut. Bunu Fevziye'ye söyleyemeyeceğini düşünüyordu ki bir gün Vurallar'ın ekmek fırının önünde Samiha'yı gördü.

Durdu ve yön değiştirip caminin altındaki pasaja girdi. Hayır, yanılmıştı. O kadın kendine göre değildi.

Mevlut pasajın dibindeki kahveye girdi, herkes televizyona bakıyordu; aynı hızla dışarı attı kendini. Yukarı kata çıkar, arka kapıdan ve cami avlusundan geçerek giderse Samiha'ya görünmeden derneğe varabilirdi.

Yoğun bir pişmanlığın hızla ruhuna yayıldığını hissetti. Geri kalan bütün hayatını yalnız mı geçirecekti? Ama geri dönmek istemiyordu. Dönüş yolu için merdivenlerden ikinci kata çıktı.

Hacı Hamit Vural Camii'nin avlusuna girince, Samiha ile burun buruna geldi. Bir an tıpkı Korkut'un düğününde olduğu gibi iki adım öteden karşılıklı bakıştılar. Elbette o zaman Mevlut'un gördüğü gözler bu gözlerdi. Mektupları bu kara gözler için yazmış, bu gözler için el kitaplarından, sözlüklerden yararlanmıştı. Bu yüzden Samiha'ya fikren yakınlık duyuyor, ama insan olarak yabancı buluyordu onu.

"Mevlut Ağbi, buralara geliyorsun da ne yukarı bize uğruyorsun, ne de bir haber veriyorsun," dedi Samiha cesaretle.

"Olur, gelirim," dedi Mevlut. "Ama başka bir şey var. Sen yarın öğleyin saat on ikide Konak Muhallebicisi'ne bir gelsene."

"Niye?"

"Şimdi buralarda herkesin önünde konuşsak... Dedikodu olur. Anlıyor musun?"

"Anlıyorum."

Beceriksizce, uzaktan selamlaşıp ayrıldılar, ama ikisinin yüzünde de bu buluşmayı ayarlayabilmiş olmanın memnuniyeti vardı. Mevlut istemediği bir şeyi söylemez, mahcup olacağı hiçbir şeyi de yapmazsa muhallebicideki buluşma kolay geçerdi. Konak'ta karın doyururken gevezelik eden pek çok karı koca görmüştü Mevlut. Onları da karı koca sanırlardı. Yani merak edilecek bir şey yoktu.

Ama Mevlut bütün gece uyuyamadı. Evet, otuz altı yaşında olmasına rağmen Samiha hâlâ çok güzeldi, ama Mevlut onu tanımadığını hissediyordu. Birkaç misafirlik, Bacanaklar'daki gün-

lerde aynadan göz göze gelmeleri (Mevlut'un sırtı hep ona dönük olurdu), düğünler ve bayram günleri dışında Mevlut Samiha'yı hayatta çok az görmüştü ve hayatının sonuna kadar başkasıyla Rayiha kadar yakınlaşamayacağını biliyordu. Rayiha ile on beş yıl burun buruna yaşamışlardı. Gün boyunca birlikte olmadıkları zamanlarda bile birlikteydiler. Böylesine bir yakınlık ancak gençlik ve aşkla mümkündü. O zaman yarınki buluşmaya niye gidiyordu ki?

Sabah dikkatle tıraş oldu. En yeni beyaz gömleğini ve en iyi ceketini giydi. On ikiye çeyrek kala muhallebiciden içeri girdi. Konak Muhallebicisi, Şişli Meydanı'nda, otobüs, minibüs duraklarının az ötesinde, caminin, Şişli Belediyesi ve Adliye'nin sırasında büyük bir muhallebici idi. Tavukgöğsü, tatlı, kahvaltı, sahanda yumurta gibi şeylerden başka mercimek çorbası, peynirli börek, domatesli pilav ve en önemlisi döner de yapardı. Kültepe, Duttepe ve diğer tepelerin ahalisi otobüs, minibüs değiştirirken, Şişli'de işlerini görürken erkekli, kadınlı, çocuklu oraya uğramayı, duvardaki Atatürk resmine ve aynalara bakarken sohbet etmeyi severdi. Öğle kalabalığı gelmeye başlamadığı için, Mevlut umduğu gibi hem gözlerden hem gürültüden uzak bir köşe buldu. Oturduğu yerden muhallebicideki telaşı, garsonların gidiş gelişlerini, yazıcının hızlı hareketlerini zevkle izliyor, az sonra kapıdan girecek olan Samiha'nın yaklaşmasını seyredeceğini düşünerek heyecanlanıyordu.

Birden Samiha'yı karşısında gördü. Kıpkırmızı oldu ve biraz sakarlık etti, plastik bir su şişesini devirdi, ama azıcık su döküldükten sonra durumu düzeltti. Gülüştüler. Kendilerine birer tane dönerli pilav istediler.

Hiçbir zaman böyle karşılıklı, ciddiyetle oturmamışlardı. Mevlut, Samiha'nın kara gözlerine ilk defa yakından ve uzun uzun baktı. Samiha çantasından bir sigara çıkardı, çakmağıyla yaktı, dumanını Mevlut'un sağ tarafına doğru üfledi. Mevlut, onun odasında kendi başına sigara hatta içki içtiğini tahmin edebilirdi, ama kalabalık bir lokantada bir erkekle otururken bunu yapmak başka bir şeydi. Mevlut'un hem biraz başı döndü, hem de ilişkiyi zehirleyebilecek bir şey geçiverdi aklından: Rayiha asla böyle yapmazdı.

Mevlut, Süleyman'ın ziyaretinden, Fevziye'nin aktardığı sözlerden bahsedip yanlış anlama için özür diledi. Süleyman, üzerine vazife edindiği bir saçmalıkla gene etrafı karıştırmıştı...

“Hayır, tam öyle değil,” dedi Samiha. Süleyman’ın kötü niyeti ve salaklığı konusunda bir şeyler söyledi; konuyu uzattı, Ferhat’ın öldürülmesinden bile söz etti. Mevlut, Samiha’da, artık arkada kalması gereken bir Süleyman nefreti gördüğünü söyledi.

Samiha, Mevlut’un bu düşüncesine iyice sinirlendi. Dönerli pilavını yerken arada bir çatalını kenara bırakıyor, bir sigara daha yakıyordu. Mevlut onun bu kadar asabi ve huzursuz olduğunu hiç hayal etmemişti. Birlikte olma planlarını Süleyman’a karşı yapılmış bir şey gibi yaşarlarsa, Samiha’nın daha mutlu olacağını anladı.

“Rayiha ile düğününün sonunda beni gerçekten tanımadın mı, yoksa numara mı yaptın?” diye sordu Samiha.

“Rayiha üzülmesin diye tanımamazlıktan geldim,” dedi Mevlut yirmi yıl önceki düğünü hatırlayarak. Samiha’nın yalanına inanıp inanmadığını anlayamadı. Bir süre sustular ve kalabalıklaşan muhallebicinin uğultusunu dinleyerek yemeklerini yediler. Daha sonra “Mektupları bana mı yazdın, ablama mı?” diye sordu Samiha.

“Mektupları sana yazdım,” dedi Mevlut.

Bir an Samiha’nın yüzünde bir memnuniyet ifadesi görür gibi oldu. Uzun bir süre konuşmadılar. Samiha hâlâ gergindi, ama Mevlut bu ilk buluşma için bu kadarının yeterli olduğunu, her şeyi konuştuklarını hissediyordu: Yaşlanmaktan, yalnızlıktan, hayat arkadaşının öneminden muğlak bir dille söz açtı.

Samiha dikkatle dinlerken birden Mevlut’un sözünü kesti. “Mektupları bana yazdın, ama yıllarca herkese ‘Rayiha’ya yazdım’ dedin. Bana yazdığını bilmelerine rağmen hepsi de inanıyormuş gibi yaptılar. Şimdi de, bana yazdığını söylemene inanıyormuş gibi yapacaklar.”

“Sana yazdığım doğru,” dedi Mevlut. “Seninle Korkut’un düğününde göz göze geldik. Üç yıl gözlerin hakkında sana mektup yazdım. Süleyman aldattı beni, mektuplara senin değil Rayiha’nın adını yazdım. Sonra da Rayiha ile mutlu olduk, biliyorsun. Şimdi seninle de mutlu olabiliriz.”

“Başkalarının ne dediği umurumda değil... Ama mektupları bana yazdığını son bir kere daha içtenlikle söylemeni isterim,” dedi Samiha. “Yoksa evlenmem seninle.”

“Mektupları sana aşkla yazdım,” dedi Mevlut. Ve daha bunu söylerken insanın hem doğruyu söylemesinin hem de samimi olmasının ne zor olduğunu anladı.

16. EV

ÇOK DİKKATLİ DAVRANIYORDUK

Samiha. Ev eski bir gecekonduydu. Mevlut'un burada babasıyla yaşadığı yıllardan bu yana gecekonduya yeni hiçbir şey eklenmemişti. Bunları Mevlut Konak'taki ikinci buluşmamızda uzun uzun anlattı. Benim henüz görmediğim bu evden söz ederken "ev" kelimesini babası gibi şefkatle kullanıyordu.

Evlenmeye ve Kültepe'deki evde yaşamaya Konak'taki bu ikinci buluşmamızda karar verdik. Benim Çukurcuma'daki evin kiracılarını çıkarmak hem zor olacaktı, hem de o kiralara ihtiyacımız vardı. Sanki her şey bir ev meselesi gibi gözüküyordu. Mevlut bana arada bir tatlı sözler söylüyordu, ama bunları sizin bilmeniz gerekmiyor. Biz de çok seviyoruz Rayiha'yı. Çok dikkatli davranıyorduk ve her şey yavaş yavaş ilerliyordu.

Herhangi bir yere kira vermezsek Çukurcuma'da Ferhat'tan bana kalan iki dairemin kirası ile gayet iyi yaşayabilirdik. Mevlut'un gelirleri de vardı. Bunları da ikinci buluşmada bu sefer tavuklu pilav yerken konuştuk. Mevlut rahat, doğrudan, ara sıra da ürkekti. Ürkek olmasını küçümsemiyor, tam tersi beğeniyordum.

Buluşmamızdan önce Fevziye haberdar oldu. Kocası ve Sadullah Bey buluştuğumuzu Aktaşlar'dan önce öğrendiler. Mevlut, ben, Fevziye ve kucağındaki İbrahim, Sadullah Bey'in arabasıyla Boğaz gezintisine çıktık. Dönüşte bizi iş peşinde taksi sanıp kaldırımdan işaret yapanlara ve üzerimize atlar gibi gelenlere önde oturan Mevlut gülüp "Görmüyor musun, taksi dolu!" diye mutlulukla bağırdı.

Mevlut, Kültepe'deki evdeki kiracıyı çıkarması için hemen Süleyman'ı aramak istiyordu, ama Duttepe'dekilere haberi ilk ben vermek istediğim için onu beklettim. Vediha haberi çok iyi karşıladı; canım kardeşim sarılıp öptü beni. Ama hemen sonra, herkesin bunu istediğini söyleyerek beni sinirlendirdi. Mevlut ile herkes istedi diye değil, herkes istemedi diye evlenmek isterdim ben.

Mevlut aslında Aktaşlar'a gidip Süleyman'a ve Korkut'a haberi kendi vermek istiyordu. Ama onu uyardım: Büyütür de bu ziyareti bir törene dönüştürürse Süleyman ile Korkut evlenmek için onların iznini alıyoruz sanabilirler, bu da beni üzerdi.

"Ne olacak," dedi Mevlut bu endişelerimi işittiği zaman. "Ne sanırlarsa sansınlar. Biz kendi işimize bakalım."

Mevlut haberi Süleyman'a telefonla verdi ama o zaten Vediha'dan her şeyi işitmişti. Mevlut'un evindeki yıllanmış Rizeli kiracı hemen çıkmayı reddetti. Süleyman'ın konuştuğu avukat tapusuz bir evin kontratsız kiracısının mahkemeyle çıkartılmasının yıllar alabileceğini hatırlattı. Vurallar'ın büyük oğlunun yolladığı ve sertliği, acımasızlığı ile ünlü bir kabadayı Rizeli kiracı ile görüştü ve ondan üç ay sonra evden çıkacağına ilişkin bir noter kâğıdı almayı başardı. Mevlut evlenme üç ay ertelenince hem sabırsızlandı, hem de rahatladı. Her şey çok hızlı gelişiyordu. Mevlut işin sonunda utanç verici bir şey olacağını hissediyor, bazan Samiha ile evleneceğini duyan herkesin, "Vah zavallı Rayiha," dediğini ve kendisini ayıpladıklarını hayal ediyordu. Tabii dedikoducular yalnız ayıplamakla kalmayacak, Rayiha'nın ölmesiyle birlikte artık unutulmaya yüz tutan "Adam aslında küçük kız kardeşe yazmış, sonra büyük ile evlenmiş," hikâyesini allayıp pullayıp yeniden piyasaya süreceklerdi.

Samiha'nın evlilik konusunu hemen açmasından, mantıklı, kararlı havasından, Mevlut evlenmeden önce onunla kahvelere, sinemalara, hatta öğle yemeğine uygun lokantalara gidemeyeceklerini hemen anlamıştı. Bu yüzden hayal kırıklığına uğrayınca, kafasının bir yanıyla böyle hayaller kurduğunu fark etti. Öte yandan evlilik pazarlıkları, dedikodudan kaçınarak görüşme gayretleri, yapılacak kibarlığın, harcanacak paranın miktarının ve söylenecek uygun yalanın ne olduğunu tam bilememek Mevlut'u o kadar yoruyordu ki, görücü usulüyle evlenmenin ne kadar rahat olduğunu düşünmeye başlamıştı.

Samiha ile yalnızca iki haftada bir Sadullah Bey'e öğleden sonra geldiği zaman görüşebiliyorlardı. Fazla bir şey konuşmazlardı. Fevziye'nin, babası ile teyzesini yakınlaştırmak için bütün çabalarına rağmen Mevlut, evlenmeden önce Samiha ile arkadaş olamayacağını görüyordu.

2002 Eylül'ünde Kültepe'deki evin kiracısı çıkınca Mevlut Samiha ile arkadaşlığı ilerletmesine ortam hazırlayacak bir iş bulduğu için sevindi. Samiha dar yollardan kıvrıla kıvrıla yukarı yürüyerek Duttepe'den Kültepe'ye geldi ve Mevlut'un çocukluk evini birlikte ziyaret ettiler.

Mevlut'un çocukluk evi, Konak Muhallebicisi'ndeki buluşmalarında Samiha'ya hevesle uzun uzun anlattığı tek odalık gecekondu, neredeyse bir viraneydi. Zemin otuz üç yıl önce olduğu gibi topraktı. Tek odaya bitişik, ortasında bir çukur olan bir hela vardı. Helanın küçük penceresinden gece çevreyolundan geçen kamyonların

uğultusu gelirdi. Aynı odun sobasının yanına bir de elektrikli soba konmuştu. Mevlut kaçak elektrik hattını keşfedemedi, ama Kültepe gibi bir mahallede kaçak hat olmadan kimsenin elektrik sobası almayacağını tecrübeyle biliyordu. Geceleri Cin'den korkarak oturup ders çalıştığı, bir ayağı kısa, sallanan masa da yerindeydi, somyalı yatak da. Mevlut otuz üç yıl önce çorba kaynattığı tencereleri, kahve pişirdikleri cezveyi bile gördü. Tıpkı babası ve kendisi gibi kiracılar da yıllar boyunca eve yeni hiçbir şey almamışlardı.

Oysa çevre baştan aşağı değişmişti. Yarı kel çamurlu tepe üç dört katlı beton evlerle kaplanmıştı. 1969 yılında bazıları yeni açılan toprak yolların hepsi şimdi asfalttı. Çevredeki bazı eski gecekondular, üç dört katlı avukatlık, mimarlık ve muhasebe bürolarına dönüşmüştü. Bütün damların üzerlerine yerleştirilmiş çanak antenler ve reklamlar, Mevlut'un ortaokul yıllarında evde ders çalışırken başını kaldırınca pencereden gördüğü manzarayı tamamen değiştirmişti, ama Hacı Hamit'in camisinin minareleri ve kavak ağaçları hep aynıydı.

Mevlut birikmiş son parasıyla gecekondunun (kendi de bu kelimeyi kullanıyordu artık) zeminini kaplattı, damını onarttı, helasını yeniledi ve duvarlarını boyattı. Bir iki kere de Süleyman'ın inşaat şirketinin kamyonu geldi, ama Mevlut bu destekten Samiha'ya hiç söz etmedi. Herkesle iyi geçinmek için çırpınıyor, evliliğine kimse burun kıvırmasın istiyordu.

İzmir'deki kızının yaz boyunca sessiz kalmasından, bir kere bile İstanbul'a gelmemesinden pireleniyordu Mevlut; konuyu kafasından uzaklaştırıyordu. Ama düğün ayrıntıları konuşulurken Fevziye gerçeği artık babasından saklayamadı: Fatma, annesinin ölümünden sonra, babasının teyzesiyle evlenmesine karşıydı. Düğüne İstanbul'a gelmeyecekti. Babasıyla ve Samiha Teyzesiyle telefonla görüşmeyi bile reddediyordu.

Yazın sıcak günlerinde Boynueğri Abdurrahman Efendi İstanbul'a gelmiş, Mevlut Duttepe'ye gidip, depremde eğrilmiş üçüncü katta Samiha'yı ondan resmen istemiş, Rayiha'yı yirmi yıl önce köy evinde isterken yaptığı gibi elini de öpmüştü. Acaba Boynueğri Abdurrahman Efendi ile Samiha, baba kız İzmir'e gidip Fatma'yı düğüne gelmeye ikna edebilirler miydi? Bu ziyarete bile kapı açmadığı için Mevlut Fatma'ya küsmek, onu unutmak istedi. Aileye sırtını dönmüştü Fatma.

Ama Mevlut kızına küsemedi. Çünkü aklının bir yanıyla Fatma'ya hak veriyordu. Aynı suçluluk duygusunu Samiha'nın da hissettiğini

görüyordu. Fatma üniversiteye girsin diye çok çırpınan, annesinin ölümünden sonra onunla özel olarak ilgilenen Samiha, yeğeninin tutumunu kabullenmekte Mevlut kadar zorlandı. Ama Mevlut "Düğünü gözlerden uzak yapalım," derken Samiha tam tersini önerdi.

"Düğünü Duttepe'ye yakın yapalım, herkes gelsin, görsün... dedikodusunu da yapsın..." dedi Samiha. "Konu da böyle daha çabuk biter."

Mevlut, Samiha'nın bu kararına ve otuz altı yaşında beyaz gelinlik giyip gelin olduğunu cesaretle vurgulamasına hayran oldu. Duttepe'ye yakın ve masrafsız olduğu için düğün yeri olarak derneği seçtiler. Dernek dairesi çok büyük olmadığı için düğüne gelenler limonatalarını (ve Mevlut'un masa altından servisini ayarladığı rakılarını) içiyor, hediyelerini veriyor ve sıcak, kalabalık ve nemli dernekte çok oturmadan gidiyorlardı.

Samiha gelinliğini Vediha ile Şişli'deki bir dükkândan kendi parasıyla kiralamıştı. Mevlut düğün boyunca Samiha'yı aşırı güzel buldu: Böyle bir güzelle bir an göz göze gelen her erkek tabii ki ona üç yıl aşk mektubu yazardı.

Süleyman varlığının Samiha'yı huzursuz ettiğinin farkındaydı artık: Ne o ne de diğer Aktaşlar düğünde varlıklarını fazla hissettirdiler. Süleyman düğünden çıkarken sarhoştu. Mevlut'u bir kenara çekti.

"Unutma oğlum, her iki evliliğini de ben ayarladım," dedi. "Ama iyi mi ettim, çıkaramıyorum."

"Çok iyi ettin," dedi Mevlut.

Gelinle damat, Fevziye ile kocası ve Boynueğri Abdurrahman Efendi, düğünden sonra Sadullah Bey'in Dodge'uyla Büyükdere'ye içkili bir lokantaya gittiler. Mevlut da, gelinliğini giymekten hoşlanan Samiha da hiç içmediler. Eve dönünce yatağa girip bütün ışıkları söndürüp seviştiler. Mevlut, Samiha ile sevişmenin sorunlu, dertli bir şey olmayacağını ta baştan hissetmişti. İkisi de hayal ettiklerinden daha çok mutlu oldular.

Ertesi aylarda karısı içeride uyurken Mevlut, gecekondu-evin penceresinden Duttepe'ye, Hacı Hamit'in camisine, apartmanlarla kaplı diğer tepelere dalgın dalgın bakarken aklına gelen Rayiha'yı düşünmemek için kendini çok zorladı. Evliliğinin ilk aylarında birkaç kere de, yaşadığı bu ânı daha önceden yaşamış olduğu duygusuna kapıldı. Bu, yıllar sonra yeniden evlendiği için mi, yoksa çocukluk evine geri döndüğü için mi kapıldığı bir yanılsamaydı, çıkaramadı.

VI. KISIM

(15 Nisan 2009 Çarşamba)

Aile içi pazarlık yağmurlu günde müsbet netice vermez.
Biron Paşa, *Mazeret ve İstihza*

ON İKİ KATLI APARTMAN

ŞEHRİN RANTI SENİN HAKKIN

"Yemin ettin, yüzde altmış ikiden aşağı asla inmeyeceksin," dedi Samiha kapıda kocasını uğurlarken. "Onlardan korkup boyun eğme."

"Ne korkacağım," dedi Mevlut.

"Süleyman'ın saçmalıklarına inanma, sinirlenme. Tapunu aldın mı?"

"Muhtar kâğıdı yanımda," dedi Mevlut yokuştan aşağı yürürken. Gökte kurşuni yağmur bulutları vardı. Duttepe'de, Hasan Amca'nın bakkalında hepsi buluşacak, durumu görüşecek, son bir kere pazarlık edeceklerdi. Vurallar'ın büyük inşaat şirketi Vural Yapı, Duttepe ve Kültepe'de kentsel dönüşüm yasasından yararlanan on altı tane yüksek apartman yapıyordu. Mevlut'un Samiha ile yedi yıldır yaşadığı, babadan kalma tek odalı evin arsasına da planlara göre on iki katlı bir bina yapılacaktı. Bunun için, pek çokları gibi Mevlut'un da Vurallar'la anlaşması gerekiyordu. Ama pazarlığı uzattığı ve ayak sürdüğü için Korkut ve Süleyman Mevlut'a öfkeliydiler.

Mevlut anlaşmayı hâlâ imzalamamıştı; çocukluk evinde Samiha ile yaşamaya devam ediyordu, ama oraya bir gün yapılacak olan on iki katlı binanın bazı daireleri şimdiden satılmıştı. Mevlut bazan evinin bahçesine çıkıyor, tam üstündeki göğü gösterip orada bir yerde bir gün sahibi olacakları daireler için Vurallar'a şimdiden para veren zenginlere şaşıyor, alay ediyordu onlarla. Ama Samiha hiç gülmüyordu bu şakalara. Mevlut ikinci karısının gerçekçiliğine saygı duyuyordu.

Henüz inşaatına başlanmamış apartman binasının maketi Vural Yapı'nın Duttepe ile Kültepe arasındaki Çarşı Caddesi'nde açtığı tanıtım ofisinde sergileniyordu. Topuklu ayakkabılar giyen sarı saçlı bir memure ziyaretçilere daire çeşitlerini, banyo ve mutfaklarda kullanılacak malzeme örneklerini gösterirken bir an duruyor, altıncı kattan başlayarak güney cepheden Boğaz'ın gözükeceğini söylüyordu. Kırk yıllık evinin bahçesinden altı kat yukarı çıkılırsa Boğaz'ın gözükeceği fikri bile Mevlut'un başını döndürüyordu. Aktaşlar'la son pazarlıktan önce makete bir kere daha göz atmak için yolunu uzattı.

Devletin İstanbul'un başka pek çok mahallesiyle birlikte Duttepe ve Kültepe'yi özel kentsel dönüşüm bölgesi ilan etmesi, yüksek apartmanlar yapılmasını teşvik ettiği haberi 2006 yılında ilk duyulduğunda mahalleliler çok memnun olmuştu. Eskiden bu tepelerde en çok üç dört katlı binaya izin vardı. Şimdi Duttepe ve Kültepe'de on iki kata izin veriliyordu. Bu, herkesin cebine konmuş para gibiydi. Ankara'nın onayıyla çıkan kararın arkasında, iktidar partisi AKP'ye çok yakın olan ve Duttepe ve Kültepe'de pek çok arsası olan Hacı Hamit Vural ailesinin olduğunu herkes biliyordu. Bu yüzden, geçen ay yapılan belediye seçimlerinde, iktidar partisi AKP'nin zaten yüksek olan oyları, Duttepe ve Kültepe civarında çok yükselmişti. Her şeyden şikâyet eden bozguncuların sesleri ilk başlarda hiç işitilmemişti bile.

Daha sonra, ilk şikâyetler kiracılardan geldi. On iki kat izninden sonra arsa fiyatları ve kiralar bir anda yükselince, Mevlut'un Rizeli eski kiracısı gibi ay sonunu zar zor getirenler tepeleri yavaş yavaş terk etmeye başladılar. Mevlut'un Tarlabaşı'ndan ayrılırken hissettiği duygu vardı bu eski kiracılarda: Artık burada kendilerine bir gelecek olmadığı, burada yükselecek gösterişli binalarda daha zengin başka insanların yaşayacağı duygusu...

Yeni yasaya göre, on iki katlı bir bina yapılabilmesi için altmışa yakın gecekondu sahibinin arsasının bir "adada" toplanması gerekiyordu. Duttepe'yi, Kültepe'yi bölgelere bölen bu adaları belediye bir yılda belirleyip ilan etmişti. Böylece, bir gün aynı yüksek apartman binasında yaşayacaklarını öğrenen gecekondu komşuları geceleri birbirlerinin evlerinde toplanmaya, çay sigara içip tartışmaya, kendilerine devletle ve müteahhit şirketle işlerini hünerle görüşecek temsilciler seçmeye (çok hevesli vardı) ve aralarında ufak tefek kavgalar etmeye başladılar. Mevlut, Samiha'nın zorlamasıyla bu toplantılara üç kere gitti. Bütün erkeklerle birlikte hemen rant kelimesinin anlamını öğrendi ve kullanmaya başladı. Bir kere de elini kaldırıp rahmetli babasının bu evi yapmak için ne emekler verdiğini, ne çileler çektiğini anlattı. Ama geceleri tenha sokaklarda boza satmak, pek takip edemediği yüzde ve pay tartışmalarından çok daha fazla mutlu ediyordu onu.

Yeni yasaya göre, küçük arsa sahipleri yüksek apartmanda daire sahibi olabilmek için hisselerini önce binaları yapacak müteahhite satmalıydılar. Türkiye'nin başka ünlü inşaat şirketleri de bu işleri almak istemişlerdi ama hem Ankara'yla hem de mahalleyle

ilişkileri çok iyi olan Hacı Hamit Vural'ın şirketi en güçlü olanıydı. Böylece Duttepe ve Kültepe'nin eski gecekondu sahipleri Vural Yapı yazıhanesinin vitrinindeki maketi görüp nasıl apartman sahibi olabileceklerini anlamak ve Hacı Hamit Vural'ın küçük oğluyla pazarlık etmek için Çarşı Caddesi'ndeki ofise gitmeye başladılar.

İstanbul'da çok yerde yapılan diğer yüksek binalarda da müteahhit ile eski gecekondu sahibi arasındaki bölüşüm genellikle yarı yarıyaydı. Kendilerine iyi bir temsilci bulan ve birlikte hareket eden birtakım tapu sahipleri bazan bu oranı pazarlıkla yüzde elli beş, hatta yüzde altmışa çıkarabilirlerdi. Ama çoğu zaman bu başarılamıyor, gecekondu komşusuyken apartman komşusu olacaklar arasında, istenen yüzde, teslim tarihi gibi konularda anlaşmazlıklar, kavgalar çıkıyordu. Mevlut bazı mahalle temsilcilerinin müteahhitlerden rüşvet aldığını, bu hikâyeleri gülümseyerek anlatan Süleyman'dan işitmişti. Korkut ile Süleyman hem Duttepeli eski arsa sahibi olarak, hem de Hacı Hamit'in inşaat şirketinin ortağı olarak bütün dedikoduların, kavgaların ve pazarlıkların içindeydiler.

Çoğu üç dört katlı eve dönüşmüş olan eski gecekonduların sahipleri, eğer resmi bir tapuları varsa, devlet ve inşaat şirketiyle sıkı pazarlık edebiliyorlardı. Ama Mevlut gibi yalnızca kırk yıllık muhtar kâğıdı ve tek odalık evi olanlar (Kültepe'de daha çoktu bunlar) müteahhitin "Devlet bir yolunu bulup arsana el koymasın," tehdidi karşısında korkup geriliyorlardı.

Bir başka tartışma konusu, geçici ev kirasıydı: Özel kanunlarla yapılan yüksek apartman inşaatlarında müteahhitler evlerini, gecekondularını yıktıkları arsa sahiplerinin inşaat süresince kalacakları evlerin kiralarını ödüyorlardı. Bazı yerlerde bu süre iki yıl olarak sözleşmede belirtilmiş, ama müteahhitler inşaatları vaktinde bitiremediği için ev sahipleri sokakta kalmıştı. Bu dedikodular İstanbul'a hızla yayıldığı için, yüksek binaya girecek arsa sahiplerinden çoğu müteahhit ile herkesten sonra anlaşmalarının daha güvenli olduğuna karar vermişlerdi. Bazı arsa sahipleri de müteahhit şirket herkesle anlaştıktan sonra onunla pazarlık etmenin daha kârlı olduğunu bildikleri için de ayak sürüyor, inşaatları geciktiriyorlardı.

"Tıkaç" dediği bu ev sahiplerine Korkut çok kızıyordu. Onların, başkalarının işini bozarak hak ettiklerinden daha büyük pay ve daha çok daire almak isteyen namussuz pazarlıkçılar olduğunu söylüyordu. Bazı tıkaçların, herkesin iki küçük daire alabildiği on

altı on yedi katlı binalardan altı hatta yedi daire aldığına ilişkin hikâyeleri Mevlut da işitmişti. Bu başarılı pazarlıkçılar genellikle yeni ve pahalı apartman dairelerini satıp başka şehre, başka mahallelere taşınmayı tasarlayanlar arasından çıkıyordu. Çünkü yüksek binaların yapılmasını geciktirenlere yalnız devlet ve müteahhitler değil, yeni evlerine bir türlü kavuşamayan eski komşuları, arkadaşları da çok öfkelenir, zorlarlardı onları. Mevlut Oktepe'de, Zeytinburnu'nda ve Fikirtepe'deki bazı yüksek binalarda tıkaçlar ile eski mahalle komşuları arasında ucu yumruklaşmaya, bıçaklamaya varan ve gazetelere geçen kavgalar çıktığını işitmişti. Aslında arsa sahiplerini bölmek isteyen müteahhitlerin bu kavgaları el altından kışkırttıkları da söyleniyordu. Mevlut bütün bu tıkaç hikâyelerini iyi biliyordu, çünkü aralarındaki son pazarlıkta Korkut ona "Senin de tıkaçlardan farkın kalmadı be Mevlut!" demişti.

Vural Yapı'nın Çarşı Caddesi'ndeki yazıhanesi boştu. Mevlut burada ev sahiplerinin ve müteahhitlerin ayrı ayrı düzenlediği pek çok tanıtma toplantısına katılmış, Samiha ile gösterişli, tuhaf balkonlu beyaz maketleri seyretmiş, kendi hakkına düşen, kuzeye bakan küçük dairenin nasıl bir şey olduğunu anlamaya çalışmıştı. Yazıhanenin içinde Vurallar'ın İstanbul'da yaptığı diğer yüksek binaların ve genç bakkal Hacı Hamit'in elinde kürek ilk inşaatlarını yaptırırken çekilmiş fotoğrafları vardı. Hafta sonları şehrin iyi mahallelerinden gelen alıcıların arabalarını park ettiği kaldırımlarda da şimdi öğle vakti kimse yoktu. Mevlut çarşıda biraz oyalandıktan, Hacı Hamit Vural Camii'nin altındaki dükkânların vitrinlerine baktıktan sonra bakkaldaki toplantıya yetişmek için Duttepe'nin kıvrımlı dar sokaklarını çıkmaya başladı.

Çocukluğunda bu yokuşun başındaki ilk evlerden sonraki düzlükte Hacı Hamit'in adamlarını yatırdığı pis kokulu, ahşap barakalar vardı. Mevlut karanlık ve nemli odalardaki tahta ranzalarda ölü gibi uyuyan genç ve yorgun işçileri açık kapıdan görürdü bazan. Son üç yılda kiracılar çekip gittikten sonra boş kalan evlerin sayısı artıyordu. Nasıl olsa bütün mahalle yıkılacak diye artık buralarda kimse ev kiralamak istemiyor, bu viraneler Duttepe'yi eskimiş ve kötü gösteriyordu. Karanlık bir gök vardı karşısında; Mevlut dertliydi. Yokuşu çıkarken göğe yürüyormuş gibi hissediyordu kendini.

Samiha'nın yüzde altmış ikide ısrarına niye hayır diyememişti! Bu yüzde ile Aktaşlar'la uzlaşmak zordu. Korkut ile en son pazar-

lıklarında Mevlut yüzde elli beş istemiş, Korkut bunu bile yüksek bulmuş, ama bir kere daha konuşmaya karar vermişlerdi. O toplantı için Korkut ile Süleyman lokale gelmişler, sonra uzun bir süre geri aramamışlardı. Mevlut hem endişeleniyor, hem de Korkut'un kendisini tıkaç olarak görmesinden hoşlanıyor, bu sayede en yüksek hisseyi alacağını seziyordu.

Ama bir ay önce Duttepe ve Kültepe hassas deprem bölgesi ilan edilince Kültepelilerin çoğu gibi Mevlut da bunu Vurallar'ın yeni bir hamlesi olarak gördü. 1999'daki depremden sonra, eski ve dayanıksız bir apartmanda mal sahiplerinin üçte ikisinin çoğunluğuyla yıkım kararı alınabilsin diye çıkarılmıştı bu yasa. Ama hükümet ve müteahhitler kanunu büyük ve yüksek apartmanların yapılmasını engelleyen küçük ev sahiplerini dışlayabilmek için kullanıyordu. Bu karardan sonra tıkaç olmak daha da zorlaştığı için, Samiha'nın kapıdan çıkarken ısrar ettiği yüzde altmış ikiyi Korkut'a nasıl söyleyebileceğini düşünüyordu Mevlut.

Yedi yıldır evliydiler ve Samiha ile mutluydu Mevlut. İyi arkadaş olmuşlardı. Ama bu, hayatın eğlenceli, renkli yanlarına odaklanan yaratıcı bir arkadaşlık değil, iş yapmaya, zorlukları aşmaya ve yaşamın günlük sıradanlığını kabule yönelik bir arkadaşlıktı. Biraz tanıyınca Samiha'nın içinde inatçı, kararlı ve iyi yaşamaya istekli bir kadın görmüş, onun bu yanını sevmişti Mevlut. Ama Samiha bu güçlü yanıyla ne yapacağını bilemiyor, belki de bu yüzden Mevlut'a onun istediğinden çok daha fazla karışıyor, karışmaktan öte onu yönetiyordu da.

Mevlut şimdi Vurallar ile yüzde elli beş ile anlaşmaya çoktan razıydı: Bu pay ile on iki katlı apartmanın aşağı katlardaki manzarasız dairelerinden üç tanesinin sahibi olunuyordu. Köydeki annesi ve ablaları da babasının resmi mirasçısı oldukları için Mevlut'un hakkına bir daireden az bir şey düşüyordu. Bir daire sahibi olabilmek için aradaki farkı Samiha, Ferhat'tan kalan Çukurcuma'daki dairelerinden aldığı kirayla beş yılda ödeyecekti (yüzde altmış ikiyi kabul ettirebilirlerse bu üç yıla iniyordu). İkisi dairenin ortak sahibi olacaklardı. Bütün bu hesabı evde Samiha ile aylarca konuşup tartışarak yapmışlardı. Mevlut İstanbul'a geldikten kırk yıl sonra bir apartman dairesi sahibi (aslında yarısı) olma umudunu kaybetmeyi hiç istemediği için, Hasan Amcasının vitrini kutular, gazeteler, şişelerle rengârenk bakkalına neredeyse korka korka girdi.

Dükkân yarı karanlıktı; Mevlut bir an gözlerini alıştıramadı.

"Mevlut ya, bir de sen konuş babamla," dedi Süleyman. "Bizi deli ediyor; belki seni dinler."

Hasan Amca son otuz beş yıldır yaptığı gibi tezgâhta oturuyordu. İyice yaşlanmıştı ama dimdikti. Mevlut, amcasının aslında babasına ne kadar benzediğini hatırladı; bunu çocukluğunda fark edemezdi. Ona sarılıp benlerle kaplı, seyrek sakallı yanağını öptü.

Süleyman'ın takıldığı ve Korkut'un gülümsediği şey, babasının bakkal müşterisine malı hâlâ gazete kâğıdından yapılmış torbayla ("kesekâğıdı" diyordu Hasan Amca) vermesiydi. Hasan Amca 1950'lerde, 60'larda bütün İstanbul bakkallarının yaptığı gibi kesekâğıdı torbalarını evden getirdiği veya sağdan soldan topladığı eski gazeteleri katlayarak boş vakitlerinde kendi yapıyor ve bu alışkanlığını oğluna "Kimseye zararım yok," diye savunuyordu. Mevlut dükkâna her girişinde yaptığı gibi Hasan Amca'nın karşısındaki sandalyeye oturup gazete katlamaya başladı.

Süleyman mahallenin hızla değiştiğini, artık müşterilerin kullanılmış, pis gazetelerden yapılmış torbalar veren bir markete gelmeyeceğini söyledi babasına.

"Gelmesinler," dedi Hasan Amca. "Zaten burası market değil, bakkal." Mevlut'a dönüp göz kırptı.

Süleyman aslında babasının faydasız, hatta zararlı bir iş yaptığını söyledi: Hazır plastik torbanın kilosu eski gazetelerin kilosundan çok daha ucuzdu. Mevlut tartışmanın uzamasından memnun oldu. Hem apartman hissesi tartışmasından korktuğu için, hem de Aktaşlar cephesinde kendiliğinden bir çatlak açıldığı için. Bu yüzden Hasan Amca, "Oğlum, hayatta her şey para değil!" deyince Mevlut onu destekledi ve para kazanan her işin faydalı iş olmadığını söyledi.

"Mevlut hâlâ boza satmaya çalışıyor be baba," dedi Süleyman. "Biz Mevlut'a çok saygı duyuyoruz, ama onun aklıyla ticaret yapmıyoruz."

"Mevlut, amcasına sizden daha saygılı," dedi Hasan Amca. "Hem de bak, sizin gibi boş durmuyor, kesekâğıdı yapıyor."

"Mevlut'un bizlere saygısını şimdi bize son kararını söyleyince göreceğiz," dedi Korkut. "Ne düşündün Mevlut?"

Mevlut telaşlandı, ama "Hasan Amca, ekmek," diyen bir erkek çocuğu dükkâna girdiği için hepsi sustular. Seksen küsur yaşındaki Hasan Amca ahşap ekmek dolabından bir somun ekmek çıkarıp tezgâha koydu. On yaşındaki çocuk kıtır değil diye burun kıvırdı

bu ekmeğe. "Elinle değil, gözünle seç evladım," dedi Hasan Amca ve gitti, daha pişkin bir ekmek çıkardı.

Mevlut sokağa çıktı; aklına bir çare gelmişti. Cebinde Samiha'nın altı ay önce ona hediye ettiği bir cep telefonu vardı. Telefonla Samiha kocasını arardı yalnızca; Mevlut telefonu kullanmazdı hiç. Şimdi, yüzde altmış ikinin çok yüksek olduğunu, daha aşağıya inmeleri gerektiğini, yoksa kavga çıkacağını söylemek için karısını arıyordu.

Ama Samiha telefonu açmadı. Yağmur başlarken, çocuğun en sonunda bir ekmekle bakkaldan çıktığını gören Mevlut içeri girdi ve Hasan Amca'nın yanına oturup gazete katlamaya ciddiyetle devam etti. Süleyman ile Korkut anlaşma yapılmışken son anda zorluk çıkaran tıkaçlardan, yeniden pazarlık etmek isteyen uyanıklardan, komşusunu ikna edip sözleşmeyi imzalattığı için müteahhitten gizlice para isteyen alçaklardan aşağılayıcı bir dille şikâyet ediyor, her şeyi babalarına bütün ayrıntılarıyla anlatıyorlardı. Mevlut arkasından kendisinden de aynı dille söz edeceklerini seziyordu. Oğullarına sorduğu sorulardan Hasan Amca'nın da bütün bu pazarlıkları ve inşaat işlerini takip ettiğini ve bakkaldan oğullarını hâlâ yönetmeye çalıştığını hayretle gördü. Oysa Mevlut, Hasan Amca'nın artık bir eğlence olarak işlettiği bakkal dükkânından başka hiçbir şeyden haberdar olmadığını zannediyordu.

Mevlut'un bakışları katladığı eski gazetedeki aşina bir yüze takıldı. ÜSTAT HATTATIN ÖLÜMÜ diyordu yandaki başlık. Efendi Hazretleri'nin öldüğünü anlayarak kederlendi Mevlut: İçi cız etti; hüzünlendi. Gençlik fotoğrafının altında "Son büyük üstat hattatımızın bazı eserleri Avrupa müzelerindedir," diye yazmışlardı. Mevlut en son altı ay önce dergâha uğramıştı. Efendi Hazretleri erişilemeyecek bir mesafede, hayran kalabalığının arasında çok uzaklardaydı artık ve söylediklerini işitmek, anlamak mümkün değildi. Son on yılda evinin çevresi, Çarşamba sokakları da çeşit çeşit tarikatın renk renk kıyafet giyen adamıyla dolmuştu. Bunlar İran'daki, Arabistan'daki gibi eski dini kıyafetleri giyiyordu. Mevlut onların siyasi dindarlıklarından ürkmüş, bir daha gitmemişti o mahallelere. Şimdi, Efendi Hazretleri'ni son bir kere daha görmediği için pişmandı. Onu düşünmek için Mevlut elindeki eski gazetenin arkasına saklandı.

"Mevlut, sen babamla sonra gazete katlarsın," dedi Korkut.

“Ama kararlaştırdığımız gibi şu anlaşmayı yapalım artık. Bizim başka işlerimiz de var. Herkes, ‘Sizin amcaoğlu niye hâlâ imzalamadı?’ diyor. Biz seninle Samiha’ya her istediğinizi verdik.”

“Evimiz yıkıldıktan sonra Hacı Hamit’in yatakhanesinde kalmak istemiyoruz.”

“Tamam. Ay başına bin iki yüz elli lira kira yazalım anlaşmaya, üç yıl için. Siz istediğiniz yerde kalırsınız.”

Çok iyi bir miktardı bu. Mevlut cesaretlendi: “Ayrıca yüzde altmış iki pay istiyoruz,” deyiverdi.

“Yüzde altmış iki nereden çıktı?” (“Samiha tutturdu işte!” demeyi o an ne çok istedi Mevlut.) “En son biz yüzde elli beşe fazla demiştik!”

“Böyle uygun bulduk,” dedi Mevlut kendisinin bile şaştığı bir güvenle.

“Olmaz o zaman,” dedi Korkut. “Bizim de onurumuz var. Göz göre göre bize kazık atamazsın. Yazıklar olsun! Mevlut, ne yaptığını biliyorsun değil mi? Baba, görüyor musun nasıl bir adammış bu bizim Mevlut?”

“Sakin ol oğlum,” dedi Hasan Amca. “Mevlut makuldür.”

“O zaman yüzde elli beşten aşağı iner ve bu iş burada hemen sonuçlanır. Tabii Mevlut anlaşmayı imzalamazsa, Aktaşlar daha kendi amcaoğullarını bile ikna edemediler diye etrafta laf olur. Her akşam nasıl pazarlık edelim diye evlerde toplanıp dedikodu yapıyorlar. Şimdi bu korkuları kullanarak bize şantaj yapıyor uyanık Mevlut Bey. Son sözün bu mu Mevlut?”

“Son sözüm bu!” dedi Mevlut.

“Tamam. Gel gidelim biz Süleyman.”

“Dur ağbi,” dedi Süleyman. “Mevlutçuğum, bir de şunu düşün: Bu deprem bölgesi kararından sonra müteahhit üçte iki hisseyi topladı mı kimsenin gözünün yaşına bakmıyor artık. Atıyorlar seni evinden. Arsana da tapuda ve vergi dairesinde devlete ne göstermişsen o kadar veriyorlar. Sende tapu da yok aslında. Muhtar kâğıdı var. Rayiha’ya aşk mektupları yazarken bir akşam içip bana vermek istediğin o muhtar kâğıdının altında da Mustafa Amca’nın adıyla birlikte babamın da adı var, biliyorsun herhalde. Bu iş mahkemelik olursa on yıl sonra şimdi bizim önerdiğimizin yarısı kadar bile para geçmez eline. Hâlâ ısrar ediyor musun?”

“Böyle konuşulmaz kimseyle oğlum,” dedi Hasan Amca.

“Israr ediyorum,” dedi Mevlut.

"Yürü gidelim Süleyman," dedi Korkut. Ağabey önde kardeş arkada bir hışımla bakkal dükkânından çıkıp dışarıdaki yağmurda koşarak uzaklaştılar.

"Ellisini geçtiler ama hâlâ hırslı öfkeli bizim oğlanlar," dedi Hasan Amca. "Ama böyle kavga bizlere yakışmaz. Birazdan gelirler geri. Sen de in biraz aşağı..."

Mevlut "İnerim," diyemedi. Aslında Korkut ile Süleyman biraz alttan alsalar onlarla yüzde elli beş ile hemen uzlaşmaya hazırdı. Samiha inat olsun diye yüzde altmış iki diye tutturmuştu. Şimdi, on yıl sürecek davalardan sonra hiçbir şey sahibi olamamak ihtimalini düşünmek bile Mevlut'u telaşlandırıyordu. Elindeki eski gazeteye döndü.

Efendi Hazretleri'nin ölüm haberi dört ay önce yayımlanmıştı. Mevlut kısa haberi bir daha okudu. Üstadın hayatında hattatlığı kadar önemli dergâhtan ve şeyh olmasından bahis bile yoktu gazetede.

Ne yapmalıydı şimdi Mevlut? Çıkıp giderse iş bozulur, ondan sonra dönüp uzlaşması daha zorlaşırdı artık. Belki de Korkut'un istediği buydu: Mahkemede, "Babamızın da muhtar kâğıdında adı ve arsada hakkı var," derler (yıllar önce Duttepe'deki arsaya el koyduklarını, Kültepe'dekini sattıklarını da tabii saklarlar), böylece Mevlut'un elinden her şeyi sonunda almış olurlardı. Eve gidip bunları Samiha'ya nasıl anlatacağını bilmiyordu Mevlut; sessizce gazete katlıyordu. Dükkâna, pirinç, sabun, bisküvi alan kadınlar, ciklet, çikolata seçen çocuklar girdiler, çıktılar.

Hasan Amca hâlâ bazı müşterileri için borç defteri tutuyordu. Gözleri görmediği için deftere müşterilerin aldıklarını kendi elleriyle yazmalarını istiyordu. Bir müşterinin arkasından Mevlut'a döndü, deftere doğru yazılmış mı, bakmasını istedi. Oğullarının pazarlığı tatlıya bağlamak için geri gelmeyeceğini anlayınca, Mevlut ile teselli edici bir havayla konuştu: "Rahmetli babanla ne iyi iki kardeş, iki arkadaştık," dedi. "Kültepe'deki, Duttepe'deki arsaları birlikte çevirdik, evleri ellerimizle birlikte yaptık. Muhtara da kâğıtların altına ikimizin de adını yazdırdık ki birbirimizden hiç kopmayalım. O zamanlar babanla birlikte yoğurt satar, birlikte yemek yer, birlikte Cumaya gider, birlikte parka oturup birlikte sigara içerdik... Muhtar kâğıdı yanında mı?"

Mevlut kırk yıllık, nemli, buruş buruş kâğıdı tezgâha koydu.

"Ama sonunda gene ayrı düştük. Neden? Çünkü o anneni, ab-

lanları İstanbul'a getirmedi. Rahmetli babanla sen kanınızla canınızla çalıştınız. O katlar herkesten çok senin hakkın. Ablanlar İstanbul'a gelip senin gibi çalışmadılar. İşin doğrusu, müteahhitin vereceği bu üç katın hepsinin senin olmasıdır. Bu eski muhtar kâğıtlarının boşları var bende. Muhtar arkadaşımdı, mührü de var. Otuz beş yıl önce koymuşum bir kenara. Gel senle bu eski kâğıdı yırtalım. Benzer kâğıda yenisini yapalım. Senin adını yazalım, mührü de güzelce vuralım. Vurallar'a daha fazla para vermenize bile gerek kalmadan kat sahibi olursunuz Samiha ile."

Mevlut bunun köydeki annesinin ve ablalarının payını küçültüp kendi payını büyütmek olduğunu anladı ve "Hayır," dedi.

"Hemen hayır deme. İstanbul'da ter dökmüş olan sensin. Şehrin rantı senin hakkın."

Cebindeki telefon çalınca Mevlut bir an dışarı yağmura çıktı. "Aramışsın, ne oluyor?" dedi Samiha. "İyi gitmiyor," dedi Mevlut. "Sakın onlara boyun eğme..." dedi Samiha.

Mevlut öfkelenerek telefonu kapadı, bakkala girdi. "Ben gidiyorum Hasan Amca!" dedi.

"Sen bilirsin evladım," dedi Hasan Amca gazete katlarken. "Her şey en sonunda Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu yere varır."

Oysa Mevlut, amcasının "Otur biraz daha, çocuklar yumuşar şimdi," demesini isterdi. Hem ona, hem kendisini bu noktaya iten Samiha'ya içerledi. Korkut ile Süleyman'a ve Vurallar'a da öfkeleniyor, ama en çok da kendine kızıyordu. Az önce Hasan Amca'ya "Evet" deseydi hak ettiği daireyi en sonunda alabilecekti. Şimdi hiçbir şeyden emin değildi.

Kıvrıla kıvrıla inen asfalt (eskiden çamurlu topraktı) yoldan, Gıda Market'in (eskiden eskiciydi) önünden, merdivenlerden (eskiden yoktu) inip Kültepe'ye çıkan geniş sokakta yağmur altında yürürken, her gün defalarca yaptığı gibi Rayiha'yı hatırladı. Rayiha'yı şu aralar rüyalarında da daha sık görüyordu. Bunlar acı verici, zor rüyalardı. Rayiha ile Mevlut'un arasında taşan dereler, yangınlar, karanlıklar oluyordu hep. Sonra bu karanlık şeyler aynen sağında yükselen çirkin apartmanlar gibi bir çeşit vahşi ormana dönüşüyordu. Mevlut bu ormanın ağaçları arasında köpekler olduğunu, orada Rayiha'nın mezarı olduğunu anlıyor, köpeklerden korkmasına rağmen Rayiha'ya doğru yürürken sevgilisinin tam tersi yönde, arkasında kendisini seyrettiğini, sağ olduğunu sevinçle fark ediyor ve mutlulukla ama tuhaf bir acıyla uyanıyordu.

Rayiha evde olsaydı, ne yapar ne eder, tatlı bir söz söyler, telaşlı Mevlut'u yatıştırırdı. Oysa Samiha kafasına bir şey takıyor, hayatta yalnızca istediği o şeyi görüyor, bu da Mevlut'un telaşını artırıyordu. Artık yalnızca geceleri boza satarken kendisi olabiliyordu Mevlut.

Bazı boş evlerin bahçelerine, "Bu arazi Vural Yapı'nındır" diyen ilanlar konmuştu. Kültepe'ye çıkan ana yokuşun geçtiği bu yamaçlar Mevlut buraya ilk geldiğinde boş araziydi. Babası bu yerlere Mevlut'u sobada yakacak kâğıt, odun, kuru çalı toplamaya yollardı. Şimdi yolun her iki yanında altı yedi katlı berbat gecekondu apartmanlar yükseliyordu. Bunlar ilk başta iki üç katlı yapılmış binalardı. Daha sonra bu zayıf temelli yapılara o kadar kaçak kat çıkmışlardı ki, hepsini yıkıp yerine yeni yüksek bina dikmek kârlı değildi artık. Bu yüzden, bu binalarda daire sahibi olanlar on iki kat izninden yararlanmak istemediği gibi inşaat şirketleri de binaların sahipleriyle anlaşmaya çalışmıyorlardı. Korkut her katı bir başka üslupla yapılmış bu korkunç binaların Duttepe'yi, Kültepe'yi güzel göstermediğini, yeni binaların fiyatlarını düşürdüğünü ve mahallenin imajını bozduğunu anlatmıştı bir kere ve tek çözümün de bu yerlerin bundan sonraki büyük depremde yıkılıp gitmesi olduğunu söylemişti.

1999 depreminden sonra bilim adamlarının, yaklaşmakta olduğunu ve şehri yıkacağını söyledikleri asıl büyük depremi Mevlut da bütün İstanbullular gibi düşünürken bazan kendini yakalıyordu. O zaman kırk yıldır yaşadığı, binlerce, on binlerce kapısından içeri girip ev içlerini tanıdığı şehrin ve orada yaşadığı hayatının ve hatıralarının ne kadar geçici olduğunu hissediyordu. Kendi kuşağının yaptığı gecekonduların yerine yapılan yüksek binalar kuşağının da oralarda yaşayan insanlarla birlikte bir gün yok olacağını anlıyordu. Bütün insanların ve binaların çekip gittiği o gün bazan bir rüya gibi Mevlut'un gözünün önünde canlanıyor, o zaman hiçbir şey yapmak istemiyor, hayattan da bir beklentisi kalmıyordu.

Oysa Rayiha ile evlendiği, mutlu olduğu yıllarda şehrin hiç değişmeyeceğini, kendisinin sokaklarda çalışa uğraşa orada bir yer edineceğini, ona uyum sağlayacağını sanırdı. Bu aslında olmuştu. Ama kendisiyle birlikte son kırk yılda şehre on milyon insan daha gelip, kendi gibi şehre bir ucundan saldırınca şehir de bambaşka bir yer olmuştu. Mevlut İstanbul'a geldiğinde nüfusu üç milyon olan şehrin şimdi on üç milyon olduğu söyleniyordu.

Ensesindan içeri yağmur damlaları giriyordu. Elli ikisindeki Mevlut kalp atışlarını daha fazla hızlandırmak istemediği için sığınacak yer aradı. Kalbinden bir derdi yoktu, ama şu ara fazla sigara içiyordu. Sağda ileride, bir zamanlar Derya Sineması'nın birkaç yaz film gösterdiği, düğünlerin, sünnetlerin yapıldığı boş bir alan vardı; tellerle çevrili plastik yeşil çimli mini futbol sahasına dönüştürmüştüler. Mevlut orada dernek maçları düzenlemişti. İdare binasının sundurmasının altına sığındı. Yeşil çim sahaya düşen yağmur tanelerine bakarak bir sigara yaktı.

Hayatı gitgide büyüyen bir telaşla geçiyordu. Oysa Mevlut bu yaşta artık ayağını şöyle biraz uzatabilmek isterdi, ama içinde böyle bir rahatlık yoktu. Şehre ilk geldiğinde kalbinde hissettiği eksiklik ve yetersizlik duygusu Rayiha'nın ölümünden sonra, özellikle son beş yılda artmıştı. Şimdi Samiha'ya ne diyecekti? Hayatının sonuna kadar rahat edeceği, içinden atılmayacağına emin olduğu bir evi olsun istiyordu artık. Buna sahip olamayacağı için Samiha onu teselli etmeliydi aslında, ama Mevlut evde asıl teselliye karısının ihtiyaç duyacağını biliyordu. Samiha'ya pazarlığın yalnızca olumlu yanını söylemeye karar verdi. En azından konuya böyle girmeliydi.

Kültepe'nin yetersiz lağım boruları dik yokuşlardan akan suları ememiyordu. Mevlut aşağıda Çarşı Caddesi'nde suların biriktiğini, tıkanan trafikte çalan araba kornalarından anladı.

Eve vardığında sırılsıklamdı. Samiha'nın bakışlarından huzursuz olduğu için "Her şey yolunda," diye abarttı. "İstediğimiz yerde kalalım diye bize her ay bin iki yüz elli lira kira veriyorlar."

"Mevlut niye yalan söylüyorsun, iş yatmış," dedi Samiha.

Vediha cep telefonundan aramış, Korkut'un hem çok kırıldığını hem de çok kızgın olduğunu, artık bu işin bittiğini, Mevlut'u sildiklerini söylemişti.

"Sen ne dedin? Evden çıkarken yüzde altmış ikiden aşağı inme diye bana yeminler ettirdiğini söyledin mi?"

"Pişman mısın?" dedi Samiha tek kaşını alaycı bir şekilde havaya kaldırarak. "Alttan alsaydım Korkut ile Süleyman bana daha iyi davranırdı diye mi düşünüyorsun?"

"Bütün hayatım boyunca alttan aldım onlara," dedi Mevlut. Samiha susunca cesaretlendi. "Şimdi dikbaşlılık edersem bu daire de gidebilir. Bunun sorumluluğunu alıyor musun? Ablanı geri ara, işi tatlıya bağla, ben korktum onlardan, pişmanım."

"Ben bunu yapmam."

"O zaman ben ararım Vediha'yı," dedi Mevlut, ama elini cebine atıp aramadı. Kendini yalnız hissediyordu. Samiha'nın desteği olmadan o gün herhangi güçlü bir karar alamayacağını da biliyordu. Ortaokuldayken ders çalışırken baktığı manzaraya bakarak ıslak çamaşırlarını değiştirdi. Atatürk Erkek Lisesi'nin eski turuncu binasının yanına, Mevlut'un içinde koşturmaktan hoşlandığı ve jimnastik dersi yaptığı büyük bahçesine öylesine büyük bir yeni bina yapmışlardı ki Mevlut her bakışında eski okulunu hastane zannediyordu artık.

Telefonu çalan Samiha açıp "Buradayız," deyip kapadı. Mevlut'a döndü. "Vediha geliyor," dedi. "Sen de bir yere gitmeyecek, bekleyecekmişsin."

Samiha, Vediha'nın "Mevlut yanlış yapmış, biraz aşağı insin," demek için geldiğine inanıyor, Mevlut'a boyun eğmemesini öğütlüyordu.

"Vediha çok iyi insandır. Bizim için kötü olabilecek bir teklifle gelmez," dedi Mevlut.

"Ablama o kadar da güvenme," dedi Samiha. "O senden önce Süleyman'ı korur. Hep öyle yapmadı mı?"

Bu, mektuplar konusunda bir iğneleme miydi? Öyleyse, yedi yıllık evlilikleri boyunca Samiha'nın mektuplar konusunu kırgınlıkla hatırlatmasına ilk defa tanık oluyordu Mevlut. Yağmuru dinleyerek sustular.

Kapı yumruklanır gibi vuruldu. Vediha "Çok ıslandım, çok," diye söylenerek içeri girdi, ama mor renkli koskocaman bir şemsiyesi vardı ve yalnızca ayakları ıslanmıştı. Samiha, ablasına kendi temiz çoraplarını ve terliklerini çıkarırken Vediha masanın üzerine bir kâğıt koydu.

"Mevlut, artık imzala da şunu, bitsin. Hakkından çok istedin, çok uğraştım işi tatlıya bağlamak için..."

Mevlut başkalarında da aynı kalıp sözleşmeyi görmüştü, nereye bakacağını biliyordu: Yüzde altmış ikiyi görünce çok sevindi ama tuttu kendini. "Hakkım değilse imzalamam," dedi.

"Şehirde hak değil kazanç vardır, hâlâ öğrenemedin mi a Mevlut," dedi Vediha gülümseyerek. "Kazandığın şey de on yıl sonra hakkın olur. İmzala şunu. Her istediğini aldın, naz yapma."

"Okumadan imzalanmaz," dedi Samiha, ama Mevlut'un işaret ettiği yüzde altmış ikiyi görünce o da rahatladı. "Ne oldu?" diye sordu ablasına.

Mevlut kalemi alıp anlaşmayı imzaladı. Vediha haberi cep telefonuyla Korkut'a verdi. Sonra yanında getirdiği börek paketini Samiha'ya uzattı ve onun getirdiği çayı içip yağmurun dinmesini beklerken keyfini çıkara çıkara anlattı: Aslında Korkut ile Süleyman Mevlut'a çok kızgındılar. Vediha'nın bütün yalvarmalarına rağmen iş mahkemelik olmaya, Mevlut'un en sonunda her şeyi kaybetmesine doğru gidiyordu ki durumdan haberdar olan ihtiyar Hacı Hamit Vural'ın kendisi Korkut'a telefon etmişti.

"Duttepe'ye, bizim evin tarafına çok daha büyük bir bina, büyük bir kule hayali var Hacı Hamit'in," dedi Vediha. "Onun için, 'Amcanızın oğlu ne istiyorsa verin' demiş. O kulenin anlaşmalarına bu on iki katlılar tamamlanmadan girmeyecek."

"Bir bit yeniği olmasın," dedi Samiha.

Daha sonra Samiha, sözleşmeyi bir de avukata gösterdi ve bir kurnazlık olmadığını öğrendi. Mecidiyeköy'de, Mevlut'un derneğine yakın bir apartmanda bir daireye yerleştiler. Ama Mevlut'un aklı Kültepe'de, boşalttığı evinde kaldı. Birkaç kere, evsizler, hırsızlar yerleşti mi diye boş evine bakmaya gitti, ama çalınacak bir şey yoktu. Kapı kulplarından musluğa kadar, para eden her şeyi satmıştı.

Yaz sonunda Vural Yapı'nın buldozerli yıkıcıları Kültepe'deki evleri yıkmaya başlayınca Mevlut her gün seyretmeye gitti. İlk gün gazetecilerin çağrıldığı, belediye başkanının nutuk attığı, hükümet yanlısı bir tören düzenlendi. Sonraki sıcak yaz günlerinde kimse (Vural Yapı ile en kârlı anlaşmaları yapanlar bile) evi toz içinde yıkılırken törende olduğu gibi alkışlamadı. Evleri yıkılırken ağlayanlar, gülenler, bakamayanlar, bir bahaneyle kavga çıkaranlar gördü Mevlut. Sıra kendi bir odalı evine gelince Mevlut'un kalbi kırıldı. Buldozerin tek bir kepçe vuruşuyla çocukluğu, yediği yemekler, çalıştığı dersler, kokladığı kokular, horuldayarak uyuyan babasının sesi, yüz binlerce hatıra, her şey bir anda parçalanıp yok olunca gözleri nemlendi.

VII. KISIM
(25 Ekim 2012 Perşembe)

Ne yazık ki, bir şehrin şekli şemaili
Bir insanın kalbinden çok daha hızlı değişir.

Baudelaire, "Kuğu"

Ben yalnızca yürürken düşünebilirim. Durduğumda düşüncelerim de durur; benim kafam bacaklarımla hareket eder.

Jean-Jacques Rousseau, *İtiraflar*

Şimdi hepsi Kültepe'nin üstündeki aynı on iki katlı, altmış sekiz daireli apartmanda yaşıyorlardı. Kuzeye bakan manzarasız cephede bir tek Mevlut ile Samiha'nın dairesi vardı. Onlar birinci kattaydılar. Hasan Amca ile Safiye Teyze giriş katında; Korkut ile Vediha dokuzuncu; Süleyman ile Melahat ise en üst kattaydılar. Bazan, sürekli sigara içen kapıcının top oynayan çocukları azarladığı girişte, bazan asansörde karşılaşıyor, gülüşüp şakalaşıyor, hep birlikte on iki katlı bir apartmanda yaşamak çok doğal bir şeymiş gibi davranıyorlardı, ama aslında durumlarını yadırgıyorlardı.

Mutlu olmasına rağmen durumunu en çok yadırgayan Süleyman'dı. Çünkü bu on iki katlı D Blok'ta değil, karşıda, Duttepe'de, Hacı Hamit Vural'ın hayatının son yıllarında özenle yaptırdığı otuz katlı kulenin en üst katlarından birinde, İstanbul manzaralı bir daire sahibi olmak istemişti Süleyman. Bunu makul karşılayan "Ağabeyinle baban da gelsinler benim kuleye!" diyen doksanlık Hacı Hamit'in iki yıl önceki ani ölümünden (cenazeye Bayındırlık ve İskan Bakanı da gelmişti) sonra ise Vural Yapı yöneticileri tavır değiştirmişler, bu binadan Korkut ve Süleyman'ı dışlamışlardı. Süleyman buna çok kırılmış, Korkut'la konuyu bütün 2010 yılı boyunca tartıştıktan sonra iki neden bulabilmişlerdi: Birincisi, bir yıl sonu toplantısında Korkut'un, imar izni için verilen rüşvetlerin fazlalığından şikâyet ederken "Hakikaten bu kadar çok mu alıyorlar?" demiş olmasıydı. Hacı Hamit'in oğulları bundan kişisel olarak alınmışlardı; çünkü "Aslında bakanlara rüşvet vermiyor, parayı cebe atıyorsunuz" iması hissetmişlerdi. Oysa Korkut bu imayı yapmamıştı. İkinci neden ise –ki bu daha sonra hatırlanıp ısıtılmıştı– Korkut'un Bakü'deki başarışız girişimi yüzünden "askeri darbeci" sıfatı yemiş olmasıydı. Milliyetçi muhafazakâr iktidarlar tarafından hep hoşgörüyle karşılanan bu sıfat, son iktidarı sinirlendiriyordu.

Ama daha sonra öğrenecekleri asıl neden ise babalarının Vural Yapı'ya "Hepimiz bir binada oturmayacaksak ben imza vermem," demiş olmasıydı. Hasan Amca ile Safiye Teyze'yi kırk yıllık dört katlı evlerinden çıkıp bir apartman dairesinde yaşamaya ikna et-

mek Korkut ile Süleyman'ı çok zorlamıştı; depremde son katların eğilmiş olması burada etkili olmuştu.

Mevlut 2012'nin Kurban Bayramı sabahı Hacı Hamit Vural Camii'nde namaz kalabalığı içerisinde ne Süleyman'ı, ne Korkut'u, ne de oğullarını görebildi. Oysa ayrı tepelerde, mahallelerde oturdukları eski zamanlarda bayram namazlarından önce birbirlerini mutlaka bulur, birlikte namaz kılar, sonra kalabalığın içinden dirsekleşerek halıların üzerinde birlikte ilerleyip Hacı Hamit'in elini birlikte öperlerdi.

Şimdi hepsinin birer cep telefonu vardı ama Mevlut'u kimse aramamış, Mevlut da son birkaç yılda olduğu gibi caminin avlusundan meydana, sokaklara taşan mahşeri erkekler kalabalığı içerisinde namazını kılarken kendini iyice yalnız hissetmişti. Ortaokul-lise yıllarında tanıdığı Duttepeli Kültepeli birkaç aşina yüzle, D Blok'ta komşuluk ettiği dükkân ve araba sahibi birkaç erkekle göz göze gelip selamlaşmıştı ama kalabalığın aceleci, kaba ve sabırsız hali onda ait olmadığı bir mahallede namaz kıldığı duygularını uyandırmıştı. Vaizin "hizmetleriyle bize bu güzel memleketi ve hayatı verenler"i sayarken Atatürk'ten dört beş isim sonra adını andığı rahmetli Hacı Hamit Vural'ın yıllar önce Rayiha ile Mevlut'un düğününe gelip ona kol saati hediye ettiğini buradaki genç kalabalık içerisinde kaç kişi biliyordu acaba?

Mevlut camiden döndüğünde Samiha evde yoktu. Dokuz numaraya, Vedihalara çıktığını anladı Mevlut. Boynueğri Abdurrahman bayram için Kültepe'ye gelmiş, bir haftadır dokuz numarada kalıyordu. O dairenin manzarasız tarafa bakan pek çok odası vardı; Korkut ile kayınpederi birbirlerini görmeden idare ediyor, Vedihа ile Samiha günlerinin çoğunu babaları ile televizyon seyrederek geçiriyorlardı. Süleyman ise sabah erkenden ailesini arabaya koyup Üsküdar'a kayınpederine bayram ziyaretine gitmiş olmalıydı. Mevlut bu sonucu Süleyman'ın Ford Mondeo arabasının otoparkta olmayışından çıkarıyordu.

Mevlut'un birinci kattaki dairesi on iki katlı binanın otoparkına bakıyordu ve Mevlut buradan apartmandaki emekli çiftlerin, bağıra bağıra konuşan genç burjuvaların, ne iş yaptığını bilmediği karı kocaların, eski yoğurtçuların üniversite mezunu torunlarının ve otoparkta sürekli futbol oynayan her yaştan çocuğun hayatı hakkında pek çok sonuç çıkarıyordu. Süleyman'ın on altı (Hasan) ve on dört (Kâzım) yaşındaki oğulları bu futbolcuların en gürültü-

cülerindendi. Top otoparktan dışarı kaçıp yokuştan aşağı gidince bu genç ve tembel futbolcular topun peşinden koşmaz, aşağıdan gelen biri topu yukarı getirsin diye hep birlikte "Top. Top. Top," diye bağırmaya başlarlar, bu da bütün hayatını yürüyerek kazanmış Mevlut'u sinirlendirirdi.

Ama Mevlut bir kere olsun, sekiz aydır yaşadığı bu dairede pencereyi açıp futbol oynayan çocukları azarlayıp susturmaya çalışmamıştı. Haftada altı gün sabahları saat on buçukta evden çıkıp Mecidiyeköy'deki hemşehri derneğine gidiyor, Ekim ortasından Nisan ortasına kadar geceleri düzenli olarak boza satıyordu. Bunun için Şişli, Nişantaşı ve Gümüşsuyu gibi şehrin dört beş katlı eski ve zengin apartmanlarının olduğu semtlere gidiyordu. Tarlabaşı'ndan, küçük şık oteller, büyük alışveriş merkezleri ve turistik binalar yapılsın diye kentsel dönüşüm kapsamına alınan ve yüz yıllık Rum evlerinin çoğu boşaltılmış olan eski mahallesinden tamamen kopmuştu.

Mevlut kendine sabah çayı hazırlarken önce otoparkta kurban kesenleri seyretti (Süleyman'ın koçlarını da göremedi), sonra Efendi Hazretleri'nin *Sohbetler* adlı kitabını karıştırdı. Böyle bir cildin çıktığını altı ay önce bir bakkal dükkânının vitrinine asılı *İrşad* gazetesinde görmüş, dikkatle yirmi kupon biriktirip arka kapağında Efendi Hazretleri'nin hoş bir gençlik fotoğrafı olan kitabı almıştı. "Kalbin ve Dilin Niyeti" adlı bölümün yazılmasında kendi payı da olduğunu düşünüyordu Mevlut. Bazan bu sayfaları açıp dikkatle okuyordu.

Eskiden, bayram namazından sonra babası ve amcası ve amcaoğullarıyla birlikte güle konuşa Duttepe'ye çıkarlar, sabah kahvaltısı olarak Safiye Teyze'nin aile kalabalığı için yaptığı börekleri çay içerek yerlerdi. Artık herkes ayrı yaşadığı için herkesin herkesi gördüğü, uğramayı alışkanlık edindiği bir mekân yoktu. Safiye Teyze bu eski ruhu canlı tutmak için öğle yemeğine bütün aileyi çağırmıştı ama Süleymanlar Melahat'in ailesine gittikleri için, çocuklar da bayram bahşişi aldıktan sonra babaanneyle dededen sıkıldıkları için yoktular.

Bu bayram Korkut da sabah hemen gelmeyince Safiye Teyze bütün bu kötülüklerin anası olarak gördüğü ve oğulcuklarını kandıran paragöz müteahhit ve siyasetçilere verdi veriştirdi. "Kaç kere dedim, oğlum bizim evi öldükten sonra yıkın, yerine istediğiniz kadar yüksek apartman kulesi yaparsınız dedim, dinletemedim.

Anne bu ev depremde yıkılacak zaten, apartmanda çok rahat edersiniz diye diye bezdirdiler beni. Hiç kanmadım. Ama insan oğullarının heveslerinin önüne geçmek istemiyor. Yeminler ettiler, önünüzde bahçe, ağaçlar olacak, pencereden elini uzatınca dallardan erikler, dutlar toplayacaksın anne, dediler. Ne erik ne dut; ne civciv ne tavuk; ne toprak ne bahçe. Biz otsuz, böceksiz yaşayamayız evladım. Hasan Amcan böyle hastalandı. İnşaatlardan sonra buralara kedi köpek de artık uğramıyor. Bayram günü bahşiş almak için gelen çocuklar dışında kapıyı çalan, yemeğe gelen de yok. Kırk yıl oturduğum canım evim karşı tepede yıkılmış, yerine o koca kuleyi yapmışlar, ben de buradan ağlayarak bakıyorum işte Mevlutçuğum. Senin için yaptım bu tavuğu, al bir tane daha patates, seversin sen."

Samiha da eski mahallede, gecekondu tepelerinde yapılan yüksek ve çirkin binaların oralarda yaşayanları ne kadar mutsuz ettiğine ilişkin hikâyeleri anlatma fırsatını kaçırmadı. Bunda Vurallar'la birlikte yüksek apartmanlı TOKİ işlerine hevesle giren Korkut ile Süleyman'ı annelerinin yüzüne baka baka kötülemenin zevki de vardı elbette. Aktaşlar gibi otuz kırk yıl bahçe içinde kendi eliyle yaptığı evde yaşadıktan sonra kimisi parası için, kimisi tapuları eksik ve deprem bölgesi diye zorlanarak yeni yüksek apartmanlarına taşınan ailelerin çektiği sıkıntıları; bunalıma girip doktorluk olan ev kadınlarını; apartmanları bitmediği için sokakta kalanları; borcunu müteahhite ödeyemeyenleri; kurada kötü daire çekip pişman olanları; ağacını, bahçesini özleyenleri anlattı. Yokuşun hemen öte tarafındaki eski likör fabrikasının, futbol stadyumunun, bir zamanlar at ahırları olan belediye binalarının yıkılmasından, bütün dut ağaçlarının kesilmesinden şikâyet etti. (Ama otuz yıl önce Ferhat ile herkesten gizli bu dut ağaçlarının altında buluştuklarını anlatmadı kimseye.)

Vediha, "Ama Samihacığım, fakir fukara da çamurlu, sobalı buz gibi gecekondularda değil, artık temiz, modern, rahat bir yerde oturmak istiyor!" diyerek kocasını ve Süleyman'ı korudu. Mevlut şaşmadı buna: Abla kardeş dairelerden birinde her gün en az iki kere buluşup gevezelik ediyorlardı ve Vediha D Blok'a taşınmaktan ne kadar memnun olduğunu kız kardeşine sık sık söylüyordu. Kocasıyla ayrı bir daireye taşındıktan sonra Vediha, bütün aile kalabalığına yemek pişirmekten, çay yetiştirmekten, herkesin söküğünden, dikişinden, eksiğinden, ilacından sorumlu olmak-

tan, bazan öfkeyle söylediği gibi "herkesin hizmetçisi" olmaktan kurtulmuştu. (Mevlut'a göre Vediha bu yüzden son yıllarda hızla şişmanlamıştı.) Oğullarının ikisini de evlendirdiği, Korkut da akşamları eve geç döndüğü için Vediha bazan yalnızlık çekiyordu ama apartman hayatından şikâyetçi değildi. Eğer Samiha ile gevezelik etmiyorsa Şişli'ye torunlarını görmeye gidiyordu. Uzun çabalardan, araştırmalardan ve başarısız girişimlerden sonra Bozkurt'u Gümüşdere'den gelip İstanbul'da tesisatçılık yapan bir ustanın ortaokul mezunu kızıyla evlendirmişti. Gelin arkadaşlık edip tatlı dil dökmeyi seviyor, arka arkaya hemen doğurduğu iki kızını sokağa çıktığı zaman babaannelerine bırakıyordu. Bazan da, ilk çocuğu bir yıl önce doğmuş olan Turan'ın Şişli'deki evinde toplanırlardı. Torunlarını görmeye Şişli'ye giden Vediha'ya Samiha da bazan katılırdı.

Mevlut, Boynueğri kayınpederi ile iki kızının arkadaşlığına içerliyordu. Dostluklarını, yakınlıklarını kıskandığı için mi? Boynueğri Abdurrahman Efendi'nin sarhoşken hakkında söyleyiverdiği iğneleyici lafları Samiha kocasına gülerek anlattığı için mi? ("Benim kızlar İstanbul'da neden Mevlut'tan başkasını beğenemediler, benim için muammadır," demişti bir seferinde.) Yoksa rakıya artık öğle yemeğinde başlayan seksenlik ebedi kayınpederi, Samiha'dan sonra yavaş yavaş Vediha'yı da rakıya alıştırdığı için mi?

Safiye Teyze bayram yemeği olarak her zamanki böreğinden başka torunları için patates kızartması yapmıştı ama onlar gelmemişti ve Vediha hepsini kendi yiyordu. Mevlut, Abdurrahman Efendi'nin aşağı yemeğe inmeden önce yukarıda dokuz numarada öğle rakısını çoktan içtiğinden, Samiha'nın da bir kadehle babasına katıldığından neredeyse emindi de, Vediha'nın da içmiş olabileceğini düşünüyordu şimdi. Öğleden sonra bayramlaşmak için derneğe gittiğinde Mevlut, Samiha'nın dokuz numarada babasıyla rakıya devam ettiğini de hayal etti. Dernekte hemşehrilerle bayramlaşırken, kapıyı çalıp bahşiş isteyen çocukları "Burası dernek!" deyip savarken Mevlut, Samiha'nın evde rakısını yudumlayarak kendisini beklediğini hayal ediyordu.

Evliliklerinin ikinci yılından başlayarak Mevlut ile Samiha aralarında bir oyun geliştirmişlerdi. Bu, aynı zamanda, bütün hayatlarını belirleyen "Mektuplar kime yazıldı?" sorusuyla karı kocanın yüzleşme yoluydu. Bu konuda evliliklerinin başında konuşa konuşa bir anlaşmaya zaten çabuk varmışlardı: Mevlut Konak Muhal-

lebicisi'ndeki ilk buluşmadan beri mektupları aslında Samiha'ya yazdığını kabul ediyordu. Bu konudaki resmi ve şahsi tutumu basitti. Korkut'un düğününde Samiha ile karşılaşmış ve onun gözlerine kapılmıştı. Ama sonra birileri Mevlut'u aldatmış, o da Rayiha ile evlenmişti. Bundan hiç pişman değildi Mevlut, çünkü Rayiha ile çok mutlu olmuştu. Rayiha ile yaşadığı mutlu yıllara, Rayiha'nın hatırasına saygısızlık edemezdi Mevlut. Samiha da bunları kabul ediyordu.

Anlaşamadıkları şey, Samiha'nın bir kadeh rakı içip, mektuplardan birini açıp, gözlerini "yol kesen harami"ye benzetirken neyi amaçladığını Mevlut'a sorduğu zaman çıkıyordu ortaya. Samiha'ya göre bu tür sorular aralarındaki anlaşmanın ruhuna aykırı değildi, çünkü Mevlut o sözleri kendisine yazmıştı ve açıklayabilirdi. Mevlut bunu kabul ediyor, ama mektupları yazdığı o eski ruh haline bugün girmeyi reddediyordu.

"O ruh haline girme, ama bana bunları yazarken ne hissettiğini anlat bana," diyordu Samiha.

Rakısını içerken Mevlut yirmi üç yaşında o mektubu yazarken neler hissettiğini karısına dürüstçe anlatmaya çalışıyor, ama bir süre sonra buna devam edemiyordu. "Bana bir zaman hissettiğin şeyi bugün tekrar edemiyorsun," demişti bir keresinde Samiha, Mevlut'un tutukluğuna iyice öfkelenince.

"Çünkü o mektupları yazan kişi değilim artık ben," demişti Mevlut.

Bir sessizlik olmuş ve o zaman Mevlut'u başka bir kişi yapan şeyin yalnızca aradan geçen yıllar, saçlarının beyazlaşması değil, Rayiha'ya duyduğu aşk olduğu açıkça çıkmıştı ortaya. Böylece Samiha da Mevlut'u zorlayarak ondan duygusal sözler işitemeyeceğini anlamıştı. Mevlut karısının bu anladığı şeyi kabul ettiğini de görmüş, bundan suçluluk duymuştu. Ondan sonra da aralarında bir çeşit arkadaşça törene dönüşen bu oyun, bu şakalaşma başlamıştı. Yalnız Samiha değil, ikisinden biri, bir eşref saatinde otuz küsur yıllık sararmış mektupları çıkarıyor, birkaç cümle okuyor, sonra da Mevlut o satırları neden ve nasıl yazdığını açıklıyordu.

İşin püf noktası, Mevlut'un bu açıklamaları yaparken fazla duygusallığa kapılmaması, o mektupları yazan delikanlıdan sanki bir başkasıymış gibi söz edebilmesiydi. Böylece hem Rayiha'ya saygısızlık edilmiyor, hem de Samiha'nın gururunu okşayan konudan, Mevlut'un ona gençliğinde nasıl âşık olduğundan biraz söz edilmiş

olunuyordu. Mevlut ortak geçmişleri konusunda yeni şeyler öğrendiği, hayatının en yoğun, en renkli günlerinde yeri olduğu için şakacı, tartışmacı bir ruhla eski mektuplarından cümleler okumaktan huzursuz olmuyordu.

Hava kararırken eve döndüğünde Mevlut Samiha'yı yemek masasına oturmuş çay içerken gördü. Önünde Mevlut'un askerden yazdığı mektuplardan biri vardı. Samiha'nın rakıyı fazla içtiği için çaya döndüğünü Mevlut anladı, memnun oldu bundan.

Mevlut Kars garnizonundan yolladığı mektupların birinde Samiha'nın gözlerini nergis çiçeğine neden benzetmişti? Mevlut, Turgut Paşa'nın kanatları altındayken, askerliğini yapan bir lise edebiyat öğretmeninden gözler konusunda bilgi ve yardım aldığını Samiha'ya itiraf etti. Nergis eski edebiyatta gözü anlatırdı: O zamanlar kadınlar daha da kapalıydı ve erkekler kadınların yalnızca gözünü görebildiği için bütün Divan ve halk edebiyatı göz üzerine kurulmuştu. Mevlut öğretmenden öğrendiklerini, o sırada aklına geliveren başka ince düşünceleri bir anda heyecanlanarak karısına uzun uzun anlattı. İnsan böyle bir gözün, güzel bir yüzün çekimine kapılınca kendi olmaktan çıkıyor, hatta ne yaptığını da bilmiyordu. "O zamanlar ben, ben değildim," dedi Mevlut.

"Ama bu söylediklerin mektupta yok," dedi Samiha.

Mevlut gençlik hatıralarının coşkusuna kapılmış, askerden yazdığı o mektubun ne kadar önemli olduğunu hatırlamıştı. Şimdi yalnız kendini mektup yazan tutkulu bir genç olarak hatırlamıyor, anlattıkça mektupları yazdığı güzel kız da geliyordu gözlerinin önüne. Askerden mektupları yazarken, gözünün önünde Samiha'nın yüzü ancak belli belirsiz canlanırdı. Şimdiyse geçmişi hatırladıkça Mevlut'un gözünün önünde çocuk yaşta ama tatlı yüzü belirgin bir genç kız canlanıyordu. Ama görüntüsü bile Mevlut'un kalbini hızlandıran bu kız Samiha değil, Rayiha idi.

Mevlut Rayiha'yı hatırladığını karısının fark edeceğini düşünerek telaşlanınca kalbin dilinden, hayatta NİYET'ten ve KISMET'ten gelişigüzel söz etti. Bazan da Samiha bu mektuplardaki "esrarlı bakışlar"ı, "esir alan gözler"i okurken Mevlut'un aklına, Rayiha'nın onlardan ilhamla çeyizlik perdelere işlediği nakışlar gelirdi. Mevlut'un rahmetli Efendi Hazretleri'yle sohbetlerinden haberdar olan Samiha bazan da Mevlut ile karşılaşmasının yalnızca kısmet değil, niyet edilmiş bir şey olduğunu anlatmaya girişirdi. Bu, mektup oyununda Samiha'nın sık sık anlattığı bir hikâyeydi. Bu bayram

akşamüstü hava kararırken ona inandırıcı ve yeni bir son ekledi Samiha.

Samiha'ya göre onunla Mevlut hayatta ilk defa Korkut'un 1978 yazındaki düğününde değil, ondan tam altı yıl önce, 1972 yazında Mevlut orta sonda İngilizce'den (Mevlut Nazlı Ögretmen'den hiç söz etmemişti) bütünlemeye kalınca karşılaşmışlardı. Mevlut o yaz bir Almancı'nın oğlundan İngilizce dersleri almak için her gün Cennetpınar'dan Gümüşdere'ye yürüyerek gidip gelmişti. Mevlut ile Almancı'nın oğlu, iki erkek çocuğu, yaz günleri çınar ağacının altına oturup İngilizce ders kitabına bakarlarken Rayiha ile Samiha onları uzaktan seyrederlerdi, çünkü köyde kitap okuyan biri tuhaftı. Daha o zamandan Samiha, ablasının çınar ağacının altında kitap okuyan Mevlut'a ilgi duyduğunu keşfetmişti. Yıllar sonra Mevlut'un, ablasına hitapla aşk mektupları yazdığını Vediha'dan öğrenince aslında mektupların kendi gözlerine yazıldığını Rayiha'ya söylememişti.

"Niye gerçeği Rayiha'ya söylemedin?" diye sordu Mevlut dikkatle.

Samiha'nın Mevlut'un mektupları aslında kendisine yazdığını ta baştan beri biliyor olması her işitişinde Mevlut'u rahatsız eden bir hikâyeydi. Mevlut bunun doğru olabileceğine inandığı için bu hikâyeden o kadar rahatsız oluyordu. Çünkü bu hikâye, Mevlut mektupları ona yazmış olsaydı (daha doğrusu Mevlut mektupların başına onun adını koyuyor olsaydı) Samiha'nın Mevlut'a cevap bile vermeyeceği, çünkü onda hiç gönlü olmadığı anlamına geliyordu. Mevlut'un kalbini kıran bu hikâyeyi Samiha, kocasının kendisini Rayiha'dan daha az sevdiğini hissettiği zaman hatırlatırdı ona. Bu hatırlatma ile Samiha, Mevlut'a "Sen beni şimdi daha az seviyorsan, ben de seni o zaman daha az seviyordum," demiş oluyordu. Karı koca arasındaki sessizlik uzun sürdü.

"Niye mi söylemedim?" dedi Samiha en sonunda. "Çünkü ablamın seninle evlenip mutlu olmasını herkes gibi ben de içtenlikle istiyordum."

"İyi ettin o zaman," dedi Mevlut. "Rayiha da hakikaten benimle mutlu bir evlilik yaptı."

Konu rahatsız edici bir noktaya geldiği için karı koca sustular ama masadan kalkmadılar. Hava kararırken otoparka girip çıkan araçları, demir çöp vagonlarının yanındaki boş köşede futbol oynayan çocukları oldukları yerden görebiliyor, işitiyorlardı.

"Çukurcuma'da daha iyi olacak," dedi Samiha.

"İnşallah," dedi Mevlut.

Karı koca D Blok'tan, Kültepe'den ayrılıp Samiha'ya Ferhat'tan kalan dairelerden birine, Çukurcuma'ya taşınmaya karar vermişlerdi ama henüz kimseye söylememişlerdi bunu. O dairelerden aldıkları kira yıllardır şimdi oturdukları dairenin taksitlerine gitmişti. Bu borçlar ödendikten, ikisi oranın sahibi olduktan sonra, Samiha D Blok'tan çıkmak istemişti. Samiha'nın bunu, dairenin havasından ve neşesizliğinden çok, Aktaşlar'dan uzak olmak için istediğini Mevlut biliyordu.

Mevlut, Çukurcuma'da oturmanın zor olmayacağını hesaplıyordu. Taksim'den Mecidiyeköy'e yeni metroyla gitmek çok kolaydı artık. Üstelik akşamları Cihangir sokaklarında hâlâ iyi boza satabiliyordu. Oralarda eski apartmanlarda oturanlar sokaktan geçen bozacıyı işitebiliyor, yukarıya çağırıyorlardı.

Hava iyice kararınca Mevlut, Süleyman'ın otoparka giren arabasını lambasından tanıdı. Karı koca aralarında hiç konuşmadan, Melahat, iki oğlu ve Süleyman'ın aralarında konuşup tartışarak arabadan inişlerini, ellerindeki paketlerle binaya girişlerini seyrettiler.

"Mevlutlar yok," dedi Süleyman binaya girerken karanlık pencerelerine bakıp.

"Gelirler, merak etme," dedi Melahat.

Süleyman akşam aileyi yukarıya yemeğe çağırmıştı. Samiha başta gitmek istememişti ama Mevlut "Ayrılıyoruz zaten buradan, kırmayalım kimseyi," diyerek karısını gelmeye ikna etmişti. Mevlut karısının Aktaşlar'la, Fevziye ve Sadullah Beylerle arasını bozmamasına her geçen gün daha çok dikkat ediyordu. Yaşlandıkça şehirde yalnız kalmaktan daha çok korkuyordu çünkü.

Kırk üç yıldır İstanbul'daydı Mevlut. Bunun ilk otuz beş yılında, şehirde geçirdiği her yılın kendisini buraya daha çok bağladığını hissetmişti. Son yıllardaysa zaman geçtikçe İstanbul'a yabancılaştığını hissediyordu. Şehre durdurulmaz sel dalgaları gibi büyüyerek gelen milyonlarca yeni insan ve onların yeni evleri, yüksek binaları, alışveriş merkezleri yüzünden mi? Mevlut, 1969'da şehre geldiği sıralarda yapılan binaların, yalnız gecekonduların değil Taksim'deki Şişli'deki kırk küsur yıllık apartmanların da yıkıldığını görüyordu. Eski binalarda yaşayan insanlar sanki şehirde onlara verilen sürelerini doldurmuşlardı. Yaptıkları binalarla birlikte o eski insanlar gözden kaybolurken, yerlerine yapılan daha yüksek, daha korkutucu, daha beton binalara yeni

insanlar yerleşiyordu. Mevlut otuz kırk katlı bu yeni binalara baktıkça bu yeni insanlardan biri olmadığını hissediyordu.

Öte yandan, yalnız uzak tepelerden değil İstanbul'un her yerinden mantar gibi hızla fışkıran bu yüksek binalara bakmayı seviyordu Mevlut. Yeni olan her şeyden şikâyet eden zengin müşterileri gibi yeni bir kuleyi ilk gördüğünde meyvanın çürüğünü görmüş gibi burun kıvırmıyor, tam tersi hayranlıkla meraklanıyordu. O yüksek binanın tepesinden âlem nasıl gözüküyordu acaba? Mevlut, Süleyman'ın davetine, onun şahane manzarasına biraz daha bakabilmek için de bir an önce gitmek istiyordu.

Ama Samiha ayak sürüdüğü için en üst kata herkesten geç gittiler. Mevlut'un masadaki yeri de manzaraya değil, Melahat'in üç ay önce otoparka giren bir kamyonetten çıkan aynalı büfesine bakıyordu. Çocuklar çoktan yemeklerini yiyip gitmişlerdi. Korkut ile Vediha ve Süleyman ile Melahat'ten başka, masada bir de sessizce oturan Abdurrahman Efendi vardı. Safiye Teyze, Hasan Amca'nın halsizliğini bahane edip gelmemişti. Korkut ile Süleyman hastalığı tam nedir anlaşılamayan babalarını doktor doktor gezdiriyor, sürekli ona yeni testler yaptırıyorlardı. Hasan Amca bezmişti doktorlardan, onlara görünmek, yatağından, odasından çıkmak istemiyordu. Hiç sevmediği ve yapılmasını istemediği on iki katlı binadan çıkınca da hastanelere değil, sürekli düşünüp dert ettiği bakkal dükkânına gitmek istiyordu. Mevlut kırk yıl önceki halini koruyan bakkal dükkânının arkasındaki büyük arsaya, üzerine her katı beşer daireli sekiz katlı bir apartman yapılabileceğini şimdiden hesaplamıştı (Hasan Amca kırk beş yıl önce kendi başına çevirmişti o arsayı).

Televizyondaki haberlere bakarak (Cumhurbaşkanı bayram namazını İstanbul'da, Süleymaniye'de kılmıştı) hiç konuşmadan yemeklerini yiyorlardı. Hasan Amca aşağıdaydı ama gene de rakı şişesi masanın üzerine konmamıştı. Korkut ile Süleyman rakılarını tazelemek için arada kalkıp mutfağa gidiyorlardı.

Mevlut da rakı istedi. Yaşlandıkça hem camiye daha çok giden, hem de daha çok rakı içenler gibi olmamıştı Mevlut, az içiyordu. Ama biraz önce aşağıda, karanlıkta otururlarken Samiha'nın söyledikleri kalbini kırmıştı ve rakı içerse rahatlayacağını biliyordu.

Mevlut'un arkasından, her zaman düşünceli olan Melahat geldi mutfağa. "Rakı buzdolabında," dedi. Arkasından Samiha da hafifçe mahcup mutfağa girdi. "Bana da…" dedi gülerek.

"Yok, o bardak olmaz, bunu alın, bir parça daha buz ister misiniz?" diyen Melahat'in nezaket ve inceliğine Mevlut her zamanki gibi hayran oldu. Kapısı açık buzdolabının ortasında, yeşil bir plastik çamaşır leğeninin içinde kıpkırmızı et parçaları gördü Mevlut.

"Süleyman sağ olsun bugün iki tane koç kestirdi," dedi Melahat. "Fakir fukaraya dağıttık ama bitmiyor. Bizim buzdolabına da sığmıyor. Vedihalara, kayınvalidemlerin buzdolabına birer leğen bıraktık ama et gene bitmedi. Bir büyük leğen dolusu da balkonda var, sizin buzdolabında durabilir mi biraz?"

İki koçu Süleyman üç hafta önce getirmiş, otoparkın Mevlut'un dairesine yakın bir köşesine bağlamış, ilk günlerde ilgilenip önlerine saman koymuş, ama son günlerde Mevlut gibi onları unutmuştu. Bazan futbol oynayan çocukların vurduğu top hayvanlardan birine çarpar, iple bağlı akılsız koçlar telaşlanıp sağa sola tos vurur, etraf toz duman olur, futbol oynayan çocuklar da gülüşürdü. Mevlut bir kere otoparka inip, şimdi plastik leğenler içinde dört buzdolabına ve fakirlere dağıtılan koçlardan birinin gözlerinin içine bakmış, hüzünlenerek Boğaz'ın derinlerindeki yirmi bin koyunu hatırlamıştı.

"Tabii, bizim buzdolabına bırakabilirsin," dedi Samiha. Rakısını aldığı için yumuşamıştı ama Mevlut onun bu fikirden hiç hoşlanmadığını yüzünden anlıyordu.

"Taze et çok pis kokuyor," dedi Melahat. "Süleyman onları şirkette dağıttıracak ama... tanıdığınız başka fakir fukara var mı?"

Mevlut içtenlikle düşündü: Kültepe'nin diğer yamacında, öteki tepelerde, yüksek apartman heyecanıyla, hissedarları muhtar kâğıtları yüzünden aralarında ya da devletle davalaştığı için boş kalan eski gecekondulara yeni tuhaf insanlar girmişti. Ama yeni yoksullar kalabalığı şimdi daha çok şehrin en dışındaki, ikinci çevreyolunun da dışındaki en uzak mahallelerde yaşıyordu. Arkalarındaki bezden el arabalarını çeke çeke şehirde dolaşıp çöp tenekelerini karıştıranlar Mevlut'un da hiç adım atmadığı bu mahallelerdendi. Şehir o kadar büyümüş, o kadar genişlemişti ki bu uzak mahallelere değil yürüyerek gidebilmek, insan arabayla bir günde gidip gelemiyordu bile. Mevlut'un daha da şaştığı, oralarda yükselmeye başlayan ve İstanbul'un diğer yakasından bile görülebilen hayalet misali tuhaf yüksek binalardı. Mevlut onlara da uzaktan bakmayı çok seviyordu.

Ama Mevlut uzun süre yemek odasında manzaraya doya doya

bakamadı çünkü Süleyman'ın anlattığı hikâyeyle ilgilenmek zorunda kaldı: İki ay önce Mevlut'un ablalarının ve annesinin hakkına düşen apartman daireleri satılınca Mevlut'un ablalarının köy dışına çok az çıkmış altmışlık iki kocası İstanbul'a gelmişler, karılarının hem teyzesi hem yengesi olan Safiye Teyzelerinin giriş katında beş gün kalmışlardı. Süleyman onları Ford'uyla şehirde gezdirmiş ve arkalarından onların İstanbul'un gökdelenlerine, köprülerine, eski camilerine ve alışveriş merkezlerine hayran olmalarıyla inceden inceye dalga geçen pek çok hikâye anlatmıştı. Bu hikâyelerin doruk noktası, yaşlı eniştelerin herkesin yaptığı gibi vergi kaçırmak için paraları banka üzerinden değil çantalar içinde dolar olarak aldıktan sonra, çantalarından bir kere bile ayrılamamalarıydı. Süleyman yemek masasından kalkıp, yaşlı eniştelerin dönüş otobüsüne doğru ellerinde para dolu ağır çantalarla kamburlarını çıkarıp nasıl yürüdüklerini taklit etti. Sonra "Ah be Mevlut, ne adamsın sen!" deyince herkes ona dönüp gülümsedi ve Mevlut'un keyfi kaçtı.

Gülümsemelerinde Mevlut'u ihtiyar eniştеler gibi saf ve çocuksu bulan bir yan vardı. Ama bunun nedeni onu hâlâ köylü olarak görmeleri değil, aslında bir kâğıt hilesiyle o dairelere sahip olabilecekken Mevlut'un bunu dürüstçe reddetmiş olmasıydı. Eniştеleri dikkatliydiler (Mevlut'a babasından kalan, köydeki küçük arazi hissesinin tapusunu getirmişlerdi); haklarını kolay yedirmezlerdi. Ama üç yıl önce Mevlut, Hasan Amca'nın uygun gördüğü gibi muhtar kâğıdını değiştirseydi daha fazla hisseye sahip olacağını, ellisinden sonra artık çalışmasına bile gerek kalmayacağını şimdi düşünüyor ve huzursuzluk duyuyordu.

Bir süre içine çekildi Mevlut. Kalbini kıran Samiha'ya aldırmaması gerektiğine kendini ikna etmeye çalıştı: Ötekilerin yaşlı, şişman ve bıkkın karıları yanında hâlâ güzel, hareketli ve çok akıllıydı kendi karısı. Üstelik yarın hep birlikte Kadırga'ya gidecekler, torunlarını göreceklerdi. Fatma ile de barışmıştı Mevlut. Herkesinkinden iyi bir hayatı vardı. Mutlu olmalıydı. Öyleydi zaten, öyle değil miydi? Melahat fıstıklı baklavayı getirince Mevlut birden ayağa kalktı. "Biraz da ben bakayım şu manzaraya yahu," diyerek sandalyesini çevirdi.

"Tabii kuleden başka bir şey görebilirsen," dedi Korkut.

"Hay Allah, seni yanlış yere oturttuk," dedi Süleyman.

Mevlut sandalyesini alıp balkona çıkıp oturdu. Bir an yükseklikten de, manzaranın genişliğinden de başı döndü. Korkut'un bah-

settiği kule, Hacı Hamit Vural'ın hayatının son beş yılında, tıpkı Duttepe Camii gibi sabah akşam ilgilendiği, daha da yüksek olsun diye masraflara girdiği otuz katlı binaydı. Ne yazık ki istediği gibi İstanbul'un en yüksek gökdelenlerinden biri olamamıştı. Ama İstanbul'un çoğu gökdelenleri gibi (içinde yaşayan İngilizler, Amerikalılar hiç yoktu ama) üzerine kocaman harflerle "Tower" diye yazılmıştı.

Bu, Mevlut'un Süleyman'ın dairesine çıkıp manzaraya üçüncü bakışıydı. Daha önceki iki seferde HACI HAMİT VURAL TOWER I'in Süleyman'ın manzarasını bu kadar kestiğini fark etmemişti Mevlut. Vural Yapı önce Kültepe'deki on iki katlı apartmanların dairelerini satmış, sonra onların manzarasını kesen Duttepe'deki Hacı Hamit'in kulesini yapmıştı.

Şimdi şehre baktığı açının, Kültepe'ye geldiği günlerde babasının kendisini çıkardığı zirvenin bakış açısı olduğunu Mevlut hatırladı. Buradan, kırk yıl önce, aşağıdan yukarı doğru hızla gecekondularla kaplanan diğer tepeler, fabrikalar gözükürdü. Şimdi yalnızca çeşitli yüksekliklerde bir apartmanlar denizi görüyordu Mevlut. Eskiden her biri üzerlerindeki büyük elektrik direkleri sayesinde belirgin olan tepeler, tıpkı şehrin üzerleri beton ve yollarla kaplanınca adlarıyla birlikte unutulan eski dereleri gibi, şimdi binlerce apartman ve kulenin altında kalıp kaybolmuşlardı. Mevlut onları ancak "Şurası Oktepe olmalı, bunlar Harmantepe'deki caminin minareleri," diye düşüne araştıra hissedebiliyordu.

Mevlut'un şimdi karşısında pencerelerden yapılmış bir çeşit duvar dokusu vardı. Şehrin gücü, korkutucu gerçekliği, vahşiliği Mevlut'a bile hâlâ sert bir duvar etkisi veriyordu. Bu duvarın üzerinde on binlerce, yüz binlerce pencere Mevlut'u birer göz gibi seyrediyordu. Sabahları karanlık olan gözler gün boyunca renk değiştiriyor; akşamları, Mevlut'un şimdi tanık olduğu gibi, şehrin üzerindeki geceyi bir çeşit gündüze çeviren bir ışıkla aydınlanıyordu. Mevlut şehrin ışıklarına çocukluğunda uzaktan bakmayı severdi. Büyülü bir yan vardı bunda. Ama hiçbir zaman İstanbul'a bu kadar yüksekten bakmamıştı. Bu hem korkutucu, hem de güzeldi. Mevlut şehirden hem ürküyor, hem de şimdi elli beş yaşında olmasına rağmen, gözlerle kaynaşan binalar ormanının içine atlayıp girmek istiyordu.

Ama uzaktan şehrin manzarasına bakan kişi biraz sonra binaların altındaki hareketi, tepelerdeki bir çeşit kıpırdanmayı fark ediyordu. Kırk yıl öncesinin ilaç ve ampul fabrikaları, diğer atölyeler yıkılmış, yerlerine altlarında alışveriş merkezleri olan çeşit çeşit

korkutucu kuleler yapılmıştı. Bütün bu yeni ve yüksek binaların oluşturduğu bir çeşit beton perdeden sonra, Mevlut'un buraya ilk gelişinde de var olan eski İstanbul'un gölgesi hissediliyordu. Bu gölgenin de orasından burasından beyaz kuleler fışkırmıştı. Ama Mevlut'u en çok etkileyen, bu binaların da arkasında hızla yükselen gökdelenler, kuleler, yüksek yapılar deniziydi. Bunların bazıları o kadar uzaktaydı ki Mevlut onların Asya yakasında mı bu tarafta mı olduklarını çıkaramıyordu.

Her biri Süleymaniye Camii gibi ışıklarla aydınlatılan bu yüksek binaların çevrelerine yaydığı ışık geceleri şehrin üzerinde bazan bal rengi, bazan küf sarısı bir hale oluşturuyordu. Alçak bulutların şehrin üzerinde toplandığı bazı gecelerde, aşağıdan gelen limon rengi bir ışık altlarına vurunca, bulutlar şehri yukarıdan aydınlatan tuhaf lambalar gibi gözükürdü. Bütün bu ışık yumağının arasında Boğaz ancak çok uzaklardaki bir geminin projektörleri (uzaktan çok sık geçen uçakların ışıkları gibi) bir an belirip kaybolunca fark edilebiliyordu. Mevlut kafasının içerisindeki ışık ile karanlığın şehrin gece manzarasına benzediğini hissetti. Belki de bu yüzden, getirdiği para ne olursa olsun, kırk yıldır geceleri şehrin sokaklarına boza satmak için çıkıyordu.

Mevlut kırk yıldır bildiği, ama açıkça farkında olmadığı gerçeği şimdi açıkça anladı: Şehrin sokaklarında geceleri gezmek Mevlut'a kendi kafasının içinde geziniyormuş duygusu veriyordu. Bu yüzden duvarlarla, reklamlarla, gölgelerle, karanlıkta seçemediği tuhaf ve esrarlı şeylerle konuşmak kendi kendine konuşmak gibi geliyordu ona.

"Ne oldu, neye bakıyorsun öyle?" diye sordu balkona gelen Süleyman. "Bir şey mi arıyorsun?"

"Hiç, öyle bakıyorum."

"Güzel, değil mi? Ama sen bizi bırakıp Çukurcuma'ya gidiyormuşsun."

Mevlut içeri girince Samiha'nın babasının koluna girip onu kapıya yürüttüğünü gördü. Son yıllarda iyice bunayan kayınpederi fazla konuşmuyor, iki kadeh rakıdan sonra uslu bir çocuk gibi kızlarının yanında sessizce oturuyordu. Mevlut onun köyden otobüse binip İstanbul'a nasıl gelebildiğine şaşıyordu.

"Babam rahatsızlandı, biz gidiyoruz," dedi Samiha.

"Ben de geliyorum," dedi Mevlut.

Karısı ile Boynueğri kayınpederi kapıdan çıkmışlardı bile.

"Ne o Mevlut, bizi terk ediyormuşsun," dedi Korkut.

"Soğuk bayram akşamı herkes boza almak ister," dedi Mevlut.

"Yok, bu akşamı demiyorum. Buraları bırakıp Çukurcuma'ya taşınacakmışsınız." Mevlut cevap vermeyince, "Bizi bırakıp bir yere gidemezsin sen," dedi Korkut.

"Giderim işte," dedi Mevlut.

İçinde sürekli müzik çalan asansörde kayınpederinin bitkin, yorgun ve sessiz hali Mevlut'u üzdü. Ama Samiha'ya kırılmıştı; aşağıda, kendi dairelerinde boza takımlarını aldı ve karısına hiçbir şey demeden hevesle, mutlulukla sokaklara çıktı.

Yarım saat sonra Feriköy'ün arkalarındaydı ve sokakların kendisiyle bu akşam çok iyi konuşacağını iyimserlikle hissediyordu. Kalbi kırılmıştı çünkü Samiha ona bir zamanlar onu sevmediğini hatırlatmıştı. Bu kırgınlık anlarında ve hayatındaki eksikliklerin, yetersizliklerin, bir suçluluk duygusu gibi içinde yükseldiği zamanlarda Mevlut'un kafası kendiliğinden Rayiha'yı hatırlatıyordu ona.

"Boo-zaa," diye bağırdı Mevlut boş sokaklara doğru.

Son zamanlarda Rayiha'yı rüyasında gördüğünde hep aynı sorunla karşılaşıyordu: Rayiha saray misali eski bir ahşap konakta Mevlut'u bekliyordu, ama Mevlut pek çok sokaktan geçmesine, pek çok kapıyı açmasına rağmen bir türlü Rayiha'nın yaşadığı konağın kapısından giremiyor, aynı sokaklarda dolanıp duruyordu. Derken az önce geçtiği sokakların da değiştiğini, kapıdan geçmek için bu yeni sokaklarda da yürümesi gerektiğini anlayıp bitip tükenmez yürüyüşüne devam ediyordu. Bazı geceler ücra sokaklarda boza satarken Mevlut bu rüyanın bir parçasını mı yaşıyor, yoksa gerçekten o sokakta mı yürüyor, tam çıkaramıyordu.

"Boo-zaa."

Sokaklarda yürürken dikkat edip gördüğü esrarlı şeylerin kendi kafasından çıktığına çocukluk ve ilkgençliğinde de inanırdı Mevlut. Ama o zamanlar bunları bile bile kendi hayal ederdi. Daha sonraki yıllarda, bu düşünceleri ve hayalleri başka bir gücün kafasına koyduğunu hissetmişti. Son yıllarda ise kafasındaki hayallerle gece sokakta gördüğü şeyler arasında bir fark görmüyordu Mevlut: Hepsi aynı malzemedendi sanki. Süleymanlardayken içtiği bir kadeh rakı da şimdi yardımcı oluyordu bu tatlı duyguya.

Yani, bu sokaklarda bir ahşap konakta Rayiha'nın Mevlut'u beklediği kendi kafasının bir kurgusu da olabilirdi, gerçek de ola-

bilirdi. Ya da kırk yıldır geceleri ücra sokaklarda yürürken kendisini yukarıdan izleyen göz gerçekten var da olabilirdi, Mevlut'un bir an kurup yıllarca inandığı bir hayal de. Süleyman'ın balkonundan seyrettiği uzaktaki gökdelenlerin *İrşad* gazetesindeki resimdeki mezar taşlarına benzemesi de kendi hayali olabilirdi. Tıpkı on sekiz yıl önce saatini baba oğul iki gaspçıya kaptırdıktan sonra zamanın daha hızlı aktığını sanması gibi...

"Boo-zaa" diye seslenirken, içinden geçen duyguların evlerde oturanlara geçtiğinin hem gerçek olduğunu, hem de tatlı bir hayal olduğunu da biliyordu Mevlut. Bu âlemin içine gizlenmiş bir başka âlem olduğu ve ancak kendi içine gizlenmiş ikinci kişiyi dışarı çıkarabilirse hayalindeki âleme yürüye yürüye ve düşüne düşüne ulaşacağı da doğru olabilirdi. Mevlut şimdi bu âlemler arasında seçim yapmayı reddediyordu. Resmi görüş de doğruydu, şahsi görüş de; kalbin niyeti de haklıydı, dilin niyeti de... Bu da reklamlardan, afişlerden, bakkal vitrinlerine asılmış gazetelerden ve duvarlara yazılmış yazılardan çıkan kelimelerin Mevlut'a yıllardır söylediği şeylerin gerçek olabileceği anlamına geliyordu. Şehir ona kırk yıldır bu işaretleri ve kelimeleri yolluyordu. Mevlut da çocukluğunda yaptığı gibi, şehrin kendisine söylediği şeylere bir cevap verme dürtüsü duyuyordu içinde. Şimdi konuşma sırası kendisine gelmişti sanki. Mevlut şehre ne söylemek isterdi?

Mevlut siyasi slogan yazar gibi şehre bildireceği görüşünün ne olması gerektiğini çıkaramadı. Belki de bu, gençliğinde yaptığı gibi duvarlara yazacağı resmi görüşü değil, şahsi görüşü olmalıydı. Ya da her ikisini de doğrulayan en derin şey olmalıydı bu söz.

"Boo-zaa..."

"Bozacı, bozacı dursana..."

Bir pencere açıldı, Mevlut şaşırarak gülümsedi: Eski zamanlardan kalma bir alışveriş sepeti karanlıkta hızla önüne iniyordu.

"Bozacı, sepete koymayı biliyor musun?"

"Tabii."

Mevlut kısa sürede bozayı sepetteki cam kâseye koydu, parasını aldı ve memnuniyetle yoluna devam ederken şehre söyleyeceği görüşünün ne olması gerektiğini çıkarmaya çalıştı.

Şu son yıllarda yaşlılıktan, ölmekten, unutulup yok olmaktan korkuyordu Mevlut. Kimseye kötülük etmemiş, hep iyi insan olmaya çalışmıştı; hayatının sonuna kadar bir zayıflık göstermezse Cennet'e gideceğine inanıyordu. Ama gençliğinde hiç aklına gel-

meyen, boşa bir hayat yaşayıp unutulmak korkusu –önünde Samiha ile yaşayacağı pek çok yıl olmasına rağmen– son zamanlarda ruhunu kemirmeye başlamıştı. Mevlut bu konuda şehre ne diyeceğini çıkaramıyordu.

Feriköy mezarlığının duvarı boyunca yürüdü. Eskiden ölülerden, mezarlardan o kadar korkmasına rağmen, kafasındaki tuhaflığın dürtmesiyle girerdi bu mezarlığa. Şimdi mezarlardan, kuru kafalardan daha az korkuyordu, ama bu sefer kendi ölümünü aklına getirdikleri için eski güzel mezarlıklara bile girmekten çekiniyordu. Gene de çocuksu bir dürtüyle, duvarın alçak bir köşesinden karanlık mezarlığın içlerine baktı ve bir şeyin hışırtıyla kıpırdadığını görerek korktu.

Kara bir köpekti, bir anda ikincisi de onunla hareketlendi ve mezarlığın içlerine doğru kayboldular. Mevlut da geri döndü ve tam tersi yönde hızla yürümeye başladı. Korkacak bir şey yoktu. Bayram akşamı sokaklarda kendisine gülümseyen, iyi giyimli, iyi niyetli insanlar vardı. Mevlut, pencereyi açıp yukarıdan seslenen kendi yaşında bir adamın aşağı inip uzattığı sürahiye iki kilo boza doldurdu ve keyiflenip köpekleri unuttu.

Ama on dakika sonra köpekler Mevlut'u iki sokak aşağıda kıstırdılar. Mevlut onları fark ettiğinde çeteden iki köpeğin şimdiden arkasına geçtiğini, geriye dönüp sıvışamayacağını anladı. Kalbi hızlanınca ne babasının götürdüğü şeyhin öğrettiği duaları, ne de Efendi Hazretleri'nin verdiği akılları hatırladı.

Ama Mevlut korka korka önlerinden geçerken köpekler ne diş göstererek hırladılar, ne de tehditkâr bir hava takındılar. Hiçbiri Mevlut'u koklamadı. Çoğunluk onunla ilgilenmedi bile. Mevlut derinden rahatladı; bunun çok iyi bir şeyin işareti olduğunu biliyordu. Birileriyle konuşma, arkadaşlık etme isteği duydu. Köpekler onu seviyordu.

Üç sokak, bir mahalle ve pek çok istekli, iyimser ve iyi kalpli müşteriden sonra güğümündeki bozanın erkenden bitmek üzere olduğunu hayretle görüyordu ki bir apartmanın üçüncü kat penceresi açıldı, "Bozacı, gel yukarı," dedi bir erkeğin sesi.

Mevlut iki dakika sonra bu asansörsüz eski binanın üçüncü katında güğümüyle kapıdaydı. İçeri aldılar. İnsanların pencereleri az açtığı ve sobaların ve kaloriferlerin az yandığı zamanlardan kalma yoğun bir nemin içinde koyu bir rakı kokusu aldı Mevlut. Ama içeride tartışmacılarla dolu bir sarhoş masası değil, arkadaşlar ve

aile arası bir bayram neşesi vardı. Şefkatli teyzeler, makul babalar, geveze anneler, dedeler, nineler ve sayısız çocuk gördü. Anneleri babaları masada sohbet ederken çocuklar etrafta koşturup duruyor, masanın altına saklanıyor, bağırıp çağırıyordu. Mevlut onların mutluluğundan sevinç duydu. İnsanlar mutlu, dürüst, açık olmak için yaratılmışlardı. Mevlut salondan gelen turuncu ışığın içinde bu sıcaklığı görüyordu. Pek çok çocuk kendisine merakla bakarken Mevlut bardaklara en güzelinden beş kilo boza koydu. Derken salondaki kalabalığın içinden mutfağa kendi yaşlarında kibar bir hanım geldi. Dudakları boyalı, başı açık, kara gözleri kocamandı.

"Bozacı, iyi ki geldin yukarı," dedi. "Sokaktan sesini işitmek iyi geldi bana. İçime işledi. İyi ki boza satıyorsun. İyi ki 'Kim alacak?' demiyorsun."

Mevlut kapıdaydı. Çıkıyordu ama biraz yavaşlamıştı. "Hiç öyle denir mi," dedi. "İçimden geldiği için boza satıyorum ben."

"Hiç vazgeçme bozacı. Bu kuleler, betonlar arasında kim alır deme. Sen hep geç sokaklardan."

"Ben kıyamete kadar boza satacağım," dedi Mevlut.

Kadın beş kilodan çok daha fazla para verdi. Üstünü almayacağını, bunun bayram bahşişi olduğunu gösterir bir hareket yaptı. Mevlut kapıdan sessizce çıktı, merdivenleri indi, sokak kapısının önünde sırığını omzuna yerleştirdi, güğümlerini taktı.

"Boo-zaa," dedi sokağa çıkınca. Haliç'e doğru, sonsuzluğa gider gibi inen bir sokaktan aşağı yürürken, gözünün önünde Süleyman'ın balkonundan gördüğü manzara canlandı. Şehre söylemek, duvarlara yazmak istediği şey şimdi aklına gelmişti işte. Bu hem resmi, hem şahsi görüşüydü; hem kalbinin hem de dilinin niyetiydi:

"Ben bu âlemde en çok Rayiha'yı sevdim," dedi Mevlut kendi kendine.

2008-2014

K A R A K T E R

Abdurrahman Efendi: Emekli bozacı ve yoğurtçu. Vediha, Rayiha ve Samiha'nın babası, Mevlut'un kayınpederi. **46-47** İstanbul'a gitmesi ve köye dönmesi; **85** Karısı, oğlu ve kızları; **123** Vediha için koca araması; **124** Korkut'la; 167; **190**; **211** Süleyman'la; **265-66**; **266-267** Gazi Mahallesi'nde; **406** Fevziye'nin düğününde

Abdülvahap 82

Ali 104

Ankaralı Ahmet 155-58 Askerde

Antalyalı Emre (Emre Şaşmaz) 155-58 Askerde

Asım Amca 244

Asker 378-79 Pavyon çökertme

Atiye: Mevlut'un köyde kalan annesi. 48 Mektup yazma; 353 Köyde

Beton Abdullah ve Nurullah kardeşler 87, 260, 418

Boksör Hidayet 135

Bozkurt: Korkut ile Vediha'nın büyük oğlu. 165 Doğumu; 167; 169; 202; 207-08 Samiha'nın kaçması; 263; 395-96; 453

Burhan 398

Cizreli Cezmi: Beyoğlu kabadayısı. 420

Damat: Mevlut'un doktor çocuğu ortaokul arkadaşı. **74**, 345

Efendi Hazretleri: Dergâh şeyhi, üstat hattat. 283-84 Mevlut'la tanışması; 286 Mevlidhan; 291-92; 368-69 Köpek korkusu hakkında; 388-90 İbadet ve niyet; 439; 441; 451

Erhan 401; 402

Fatma: Mevlut'un büyük kızı. 204 Doğumu; 288-89 Okula başlaması; 342-43, 391 Babasıyla arkadaşlığı; 353; 392; 394 Bozkurt; 397 Üniversite; 398 Düğün; 429

Fazıl Bey: Lise müdürü. 71 Bayrak töreni; 72 Zengin ve fakir

Ferhat: İstanbul'a yerleşmiş Bingöllü Kürt-Alevi bir ailenin çocuğu. Mevlut'un en yakın arkadaşı. 81-82 Mevlut'la tanışma; 82; 83 Avrupalı kızlarla mektuplaşma; **89**; 93; 104-105 Afiş asma; **107-08**; 110-11 Cenaze sonrası çatışma; 114 Alevilere saldırı; **115**; 116-17 Duttepe-Kültepe savaşı; 118 Gözaltılar, işkenceler ve Alevilerin Kültepe'den ayrılması; 143 Lokantada çalışma; 149-152 İlk aşk mektupları; **194**; 207-09 Samiha; **239-42** Garsonluk günleri; **276**, **312** Elektrik tahsildarlığı; 310-12 Mevlut'la; **313-14**; 317-18; 321-22; **323**, **324, 363-64** Elektrik işinin özelleştirilmesi; **330-31** Selvihan'la karşılaşma; **332**, **333-34**, **354-56**, **370** Elektrik arşivlerinde; 334 Resmi görüş-şahsi görüş; 343 Bacanakların Bozası; 358-61, **363-65** Mevlut'la elektrik tahsildarlığı; **370-71** Güneş Pavyon; **372-73; 378-80;** 382 Ölümü

Fevziye: Mevlut'un küçük kızı. 213 Adının seçilmesi; 214 Doğumu; 342-43, 399 Babasıyla arkadaşlığı; 352, 402 Rayiha'nın mezarını ziyaret etmeleri; 353; 392; 399-401 Erhan'a kaçması; 404-07 Erhan'la düğünü; 417-18, 423 Samiha

Fiyaka Fevzi: Öğretmen. 58; 76; 135

Fizikçi Fehmi: Öğretmen. 112

Gümüşdereli Hamdi 409

Gümüşhaneli Hadi 241

D İ Z İ N İ

Hacı Hamit Vural: Eski bakkal; Duttepe, Kültepe ve civarının Rizeli müteahhit, girişimci ve inşaat zengini. **95** Bakkallık ve inşaat işine giriş; **95** Köyden bekar işçi getirme; **95-96** Duttepe Camii; 122 İşçiler için yatakhane; **126-27** Aşk üzerine; 195-96 Mevlut'un düğünü; **350-51** Rayiha'nın cenazesi; 446 Mevlut'un istediği yüzdeyi vermesi; 449, 461 Kule

Hasan Amca: Mustafa Efendi'nin ağabeyi, Mevlut'un amcası, Korkut ile Süleyman'ın babası. 48-49 Duttepe'deki ev; 57 Bakkal; 128 Kültepe'deki arsa; **361** Mahinur; 438-39 Kesekâğıdı; 442 Muhtar kâğıdı

Hasan: Süleyman'ın büyük oğlu. 411; 450

Haydar 230; 234

Hızır: Dondurmacı. 186-88

İbrahim: Fevziye ile Erhan'ın oğlu, Mevlut'un torunu. 417

İri Melahat: Biyoloji öğretmeni. 74; 75; 112

İskelet: Müdür yardımcısı. 57; 71; **72-73;** 78; 80; 82 Satıcılar; 86 Diploma; 112; 119

Kadri Karlıovalı (Kürt Kadri): Lokantacı. 143; 152

Kapıcı Ercan 324; 331; 333

Kâzım: Süleyman'ın küçük oğlu. 385 Doğumu; 411; 450

Korkut: Mevlut'un büyük amcaoğlu. Süleyman'ın ağabeyi. Vediha'nın kocası. Bozkurt ile Turan'ın babası. 58 Eski okul ceketi; **58** Öğretmeni dövmesi; **106-07**; 109-10 Afiş asma; **115**; 122; **124** Vediha'ya âşık**;** 124-25 Boynueğri Abdurrahman'la; **191** Arabulucu**;** 288**; 327-28** Azerbaycan**; 362** Mahinur; 435-36; 440; 449 Yanlış sözler

Kör Bakkal (köyde) 46; 48

Kör Kerim: Lise jimnastik ve din hocası. 70; 155

Laz Nazmi: Gecekondu ağası. 230-33

Mahinur Meryem: Süleyman'ın şarkıcı sevgilisi, karısı. Asıl adı Melahat. **250** Müzik kariyeri; **251-53** Süleyman'la; **356-57** Hamile; 362 Kız isteme; 459 Yeni evinde

Mikrop: Binbom Büfe çalışanı. 294

Mohini: Mevlut'un ortaokul ve askerlik arkadaşı, berber. **79-80** Uzun saçlarının kesilmesi; 80 UNICEF sütü; **160** Askerde kuaför; **196** Mevlut'un düğününde; 384

Mustafa Efendi: Mevlut'un babası. Bozacı, yoğurtçu. 49 Soyadı; 50-51 Mevlut'la İstanbul'a gidiş; **55-56** Mahallenin tarihi; 56 Mevlut'u Kasımpaşa'daki şeyhe götürmesi; **59-60**; 60 Hasan'la İstanbul'da; 60-62 Arsalar ve gecekondu inşaatları; 63-64 Seyyar satıcılığın sırları; **65**; **67** Devlet korkusu; 68-69 Şehrin sırları; **94**; **121-22** Cam kaplar; **127-28**; 141 Oğluna vurması; 163 Ölümü ve cenazesi

Müdire Aysel (lise kütüphanesinde) 83-84

Nalan Hanım (ev hanımı) 235; 236

Nazillili Nazmi (askerde) 156-57

Nazlı Öğretmen: Ortaokul İngilizce öğretmeni. 75; 76; 77; 78-79 12 Mart

Necati: Tarlabaşı'ndan mahalle komşusu. 256; 405

Nedim Bey (vapur iskelesinden) 199-200

Neriman 97-101 Takip; 120; 276 Mevlut'un yıllar sonra sokakta onu gördüğünü sanması

Ramses: Lise tarih öğretmeni. 75; 79

Rasim: Lokantacı. 77

Rayiha: Mevlut'un karısı. Abdurrahman Efendi'nin ortanca kızı. Fatma ile Fevziye'nin annesi. 17-18 Mevlut'un kaçırması; 22-24 Mevlut'la İstanbul'a geliş; 47; **86**; **125**; 149-52, 157-58, 159, 165, 166, 167 Aşk mektupları **177-78** İstanbul sokaklarında; **179**; **181**; **183** Mevlut'la nikâh; **184** İlk defa sevişmeleri; **185-86**; **189**; 192; 193-94 Kına gecesi; **200**; **201-02** Pilav ve boza malzemelerini hazırlaması; **204** Fatma'nın doğması; 204-05, **205** Annelik ve ev; **213**; 214 Fevziye'nin doğması; 225; **261-63** Mektuplar; **270-71**; **288-89**; 293 Mevlut'u Binbom'da ziyaret etmesi; 297-98; **309-10**; **316-17**, **320**, **328-29**, **331-32**, 335-36, **336-38** Kıskançlık; 348

Reyhan: Rayiha'nın komşusu, arkadaşı. 255-56; 405

Sadullah Bey: Eski ayakkabıcı ve şoför. 402 Şoförlüğü ve taksileri; 403 Kadırga; 414-16 Mevlut'la İstanbul'da geziler

Safiye Aktaş: Mevlut'un hem yengesi hem de teyzesi. Hasan Aktaş'ın karısı. 58; 93; **108-09**; **349**; **350**; 451-52

Samiha: Abdurrahman Efendi'nin en küçük ve en güzel kızı. 47; **86**; **125**; 137 Vediha'nın düğününde; 196 Mevlut'la karşılaşmaları; **202-03** Süleyman'ın kamyonetinde; **207-09** Ferhat'la kaçması, **226** Ferhat'la; **227-30** Gazi Mahallesi'nde; **233-34** Düğünü; **234-39** Hizmetçilik; **271-72**; **314** Boza dükkânında; **349**, 352, **372**, 385-86, 392, 396, 397 Mevlut'un kızlarıyla; 373 Ferhat'ı terk etmesi; **405-07** Fevziye'nin düğününde; 424; 425-26 Konak Muhallebicisi'nde; **427**; 427-30 Evlenme; 437 Ev sahibi olma; 444-45; 452; 453-56 Mektup oyunu

Selvihan: Ferhat'ın esrarengiz sevgilisi. 330-31 Ferhat'la karşılaşma

Süleyman: Mevlut'un amcaoğlu. Korkut'un kardeşi. 16-20; **44**; **49**; 57 Mevlut'a Kültepe'yi tanıtma; **57-58**; **59**; **62**; **92**; 100; **105**; **108**; **126**; **133**; **134-35**; **139-40** Samiha ve Rayiha; 163; 169 Muhtar kâğıdı; **170-73** Kız kaçırırken Mevlut'a yardım; **196-97** Mevlut'un düğünü; **214**; **217-18** Kabataş'ta ve Tarlabaşı'nda; 219-24 Çardak Meyhanesi'nde; **243-44**; **245**; **247**; **325-26** Samiha'yla karşılaşma; **351** Rayiha'nın cenazesi; 382 Karakola düşmesi; 386 Dernek; 393 Mevlut'tan Fatma'yı Bozkurt için istemesi; 399-400 Mevlut ile Fevziye arasında arabuluculuk; 411-13 Mevlut ile Samiha; 460

Sürmeneli Sami: Beyoğlu haydutu. 331; 355 İstanbul'daki gücü ve köydeki ailesi

Şakir: Meyhane fotoğrafçısı. 204

Şişman Muharrem: Binbom Büfe çalışanı. 300; 303

Tahsin Kaptan: Binbom Büfe'nin sahibi. 289; 290 Elemanların hilelerine karşı aldığı önlemler; 303 Elemanlarla kavga

Tarık: Korkut'un gizli servisten arkadaşı. 113; 327-28 Azerbaycan

Tavukçu Hamdi: Beyoğlu'nda esnaf. 264; 293

Torullu Tahir Amca: Lokantacı. 87 Mevlut'la yoğurt için fiyat pazarlığı

Turan: Korkut ile Vediha'nın küçük oğlu. 165 Doğumu; 167; 169; 207-08 Samiha'nın kaçması; 367-77; 453 Evlenmesi ve çocuğunun olması

Turgut Paşa: Kars'ta garnizon komutanı. 161; 162; 166-67; 455

Vahit: Binbom Büfe çalışanı. 294; 295 Televizyona bakmak; 301 İtiraf ve tehdit

Vediha: Abdurrahman Efendi'nin en büyük kızı. Korkut Aktaş'ın karısı. Bozkurt ile Turan'ın annesi. 47; **85-86**; **124**; 134-40 Düğün; 165; **206** Samiha'nın kaçması; 245-46, **246**, **247-50**

Süleyman'a kız bakmak; **338-39** Gebelik; **349**; **350**; **362** Mahinur; 371-72; **375-78** Doğru mu?; 445-46 Sözleşme; 452-53 Korkut'la evlilik hayatı

Zeliha: Samiha'nın arkadaşı, hizmetçi. 230; 234; 235; 236 Nalan Hanım'ın dairesinde

Zonguldaklı Kemal: Otopark değnekçisi. 346-47; 357

MÜLKİYET HIRSIZLIKTIR

K R O N

1954	Beyşehir yöresindeki köylerden çalışmak ve yoğurtçuluk yapmak için İstanbul'a ilk önemli göçler.
6-7 Eylül 1955	İstanbul'da gayrimüslimlere saldırılar, işyerlerinin yağmalanması, kiliselerin tahribi.
1957	Mevlut Karataş, Konya'nın Beyşehir ilçesine bağlı Cennetpınar köyünde Mevlut Aktaş adıyla doğdu.
27 Mayıs 1960	Askeri darbe.
17 Eylül 1961	Eski Başbakan Adnan Menderes idam edildi.
1963	Hasan ve Mustafa Aktaş kardeşler köylerinden çalışmaya İstanbul'a gittiler.
1964	Kıbrıs olayları yüzünden İstanbul'da yaşayan binlerce Rum sınırdışı edildi. Tarlabaşı evleri boşaldı.
1965	Hasan ve Mustafa kardeşler Kültepe'de yaptıkları tek odalı gecekonduya yerleştiler. Hasan'ın büyük oğlu Korkut İstanbul'a babasının ve amcasının yanına geldi. Hasan ile Mustafa, Korkut'un da yardımıyla Duttepe ve Kültepe'de birer arsa çevirdiler.
1965	Duttepe Camii'nin yapımına başlandı.
1965	İmar affı söylentileri ve kaçak inşaat ve gecekondu furyası. Genel seçimleri Süleyman Demirel başkanlığındaki Adalet Partisi kazandı.
1966	Boynueğri Abdurrahman yoğurtçuluğu bırakıp köyü Gümüşdere'ye kesin dönüş yaptı.
1968	Hasan Aktaş'ın küçük oğlu Süleyman İstanbul'a, babasının, ağabeyinin ve amcasının yanına geldi.
Aralık 1968	Hasan, Korkut ve Süleyman, Mustafa'yla birlikte yaşadıkları evden çıkıp 1965'te Duttepe'de

	çevirdikleri arsanın üzerinde tamamladıkları gecekonduda yaşamaya başladı. Hasan Aktaş'ın karısı Safiye İstanbul'a gelip ailenin geri kalanına katıldı.
1969 yazı	Mustafa Aktaş, Beyşehir'de kendisinin ve ailesinin soyadını Karataş olarak değiştirdi.
1969 yazı	Duttepe'nin ilk bahçe sineması Derya açıldı.
1969 yaz sonu	Mevlut Karataş babasıyla beraber, çalışmaya ve okumaya İstanbul'a gitti.
12 Mart 1971	Ordunun, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'a verdiği muhtırayla hükümet istifaya zorlandı.
Nisan 1971	Mevlut, Ferhat ile tanıştı.
1972	Mevlut Beyoğlu'ndaki Elyazar Sineması'nda ilk defa erotik film izledi.
30 Ekim 1973	Birinci Köprü olarak da bilinen Boğaziçi Köprüsü açıldı.
Ocak 1974	Kurban Bayramı'nda Duttepe Camii'nin resmi açılışı yapıldı.
Mart 1974	Mevlut, Neriman adını verdiği kadını ilk defa takip etti.
20 Temmuz 1974	Türk ordusunun Kıbrıs çıkarması ve adayı işgali.
Mart 1977	Mevlut duvarlara siyasi afişler astı.
Nisan 1977	Duttepe-Kültepe arasında sağ-sol savaşı
1 Mayıs 1977	Taksim'de 34 kişinin ölümüne yol açan 1 Mayıs olayları.
Mayıs 1978	Hasan Aktaş, 1965'te kardeşi Mustafa'yla beraber çevirdiği Kültepe'deki arsayı Hacı Hamit Vural'a sattı.
1978 yazı	Mevlut bıyık bıraktı.

Ağustos 1978	Korkut ile Vediha'nın düğünü.
Ekim 1978	Mevlut babasıyla yaşadığı evden ayrıldı. Tarlabaşı'nda Ferhat'la aynı evde yaşamaya ve Karlıova Lokantası'nda garsonluk yapmaya başladı.
19-26 Aralık 1978	150 Alevi'nin öldürüldüğü Maraş Katliamı.
1970'lerin ortaları	Yoğurt şirketlerinin çıkardığı cam ve plastik kapların yaygınlaşması.
1979	*Milliyet* gazetesi yazarı Celâl Salik öldürüldü. Ayetullah Humeyni önderliğinde İran İslam devrimi gerçekleşti.
1979 sonu	Korkut ile Vediha'nın ilk oğlu Bozkurt doğdu.
1980 baharı	Mevlut askere gitti.
12 Eylül 1980	Mevlut, Kars'ta tankçı tugayındayken ordu askeri darbe yaptı.
1980 sonu	Korkut ile Vediha'nın ikinci oğlu Turan doğdu.
Ocak 1981	Mevlut'un babası Mustafa Karataş öldü. Cenaze için İstanbul'a giden Mevlut, babasının Kültepe'deki evini kiraya verdi.
17 Mart 1982	Mevlut askerliğini bitirip İstanbul'a döndü, Tarlabaşı'nda kiraladığı bir eve yerleşti.
2 Nisan-14 Haziran 1982	İngiltere ve Arjantin arasındaki Falkland Savaşı.
17 Haziran 1982	Mevlut, Gümüşdere köyünden Boynueğri Abdurrahman Efendi'nin kızı Rayiha'yı kaçırdı.
1982 yazı	Mevlut ilk defa dondurmacılık yaptı.
Eylül 1982	Mevlut ile Rayiha'nın düğünü.
Ekim 1982	Mevlut pilav satıcılığına başladı.
Kasım 1982	Referandum sonucunda 1982 Anayasası kabul edildi ve askeri darbeci Kenan Evren cumhurbaşkanı seçildi.
Nisan 1983	Mevlut ile Rayiha'nın ilk kızı Fatma doğdu.
Nisan 1983	Türkiye'de, 10. haftaya kadar olan gebeliklerde kürtaj yasağı kaldırıldı. Evli kadınlar için kocadan izin alma şartı getirildi.

1984 başı	Samiha, Ferhat ile kaçtı.
Ağustos 1984	Mevlut ile Rayiha'nın ikinci kızı Fevziye doğdu.
26 Nisan 1986	Çernobil nükleer reaktör kazası meydana geldi.
1986-88	Tarlabaşı Bulvarı'nın açılması.
Şubat 1987	Şan Tiyatrosu yangını.
18 Haziran 1988	Başbakan Turgut Özal'a suikast girişimi.
3 Temmuz 1988	Fatih Sultan Mehmet Köprüsü hizmete açıldı.
1989 başı	Mevlut pilav arabasını belediye zabıtalarına kaptırdı. Aynı günlerde Efendi Hazretleri'yle tanıştı. Ferhat elektrik tahsildarlığı yapmaya başladı.
4 Haziran 1989	Pekin'deki Tiananmen Meydanı olayları.
Eylül 1989	Mevlut, Taksim'de Binbom Büfe'de müdür olarak çalışmaya başladı.
9 Kasım 1989	Berlin Duvarı yıkıldı.
1990-95	Yugoslavya'nın dağılmasıyla sonuçlanan iç savaş dönemi.
1991	Devletin elektrik üretim ve dağıtım kuruluşları özelleştirildi.
17 Ocak-28 Şubat 1991	Birinci Körfez Savaşı.
14 Kasım 1991	Boğaz'da bir Filipin gemisiyle çarpışan bir Lübnan gemisi, taşıdığı yirmi bin koyunla battı.
25 Aralık 1991	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği dağıldı.
24 Ocak 1993	Uğur Mumcu, otomobiline yerleştirilen bombanın patlaması sonucu öldürüldü.
2 Temmuz 1993	Sivas'ta Madımak Oteli siyasal İslamcılar tarafından yakıldı, 35 kişi öldü.
1994-95	PKK-Türk ordusu savaşı. Köy yakmalar ve Kürtlerin İstanbul'a göçü.
1994 başı	Ferhat, Selvihan'la tanıştı.
Şubat 1994	Mevlut, Binbom Büfe'deki işini kaybetti.
27 Mart 1994	Yerel seçimlerde, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nı Recep Tayyip Erdoğan kazandı.

30 Mart 1994	Mevlut, gece boza satarken baba oğul iki kişi tarafından soyuldu.
Nisan 1994	Mevlut ile Ferhat "Bacanakların Bozası"nı açtılar.
Şubat 1995	Rayiha üçüncü çocuğuna hamile kaldı.
Mart 1995	Korkut, Azerbaycan devlet başkanı Haydar Aliyev'i devirmek için darbe girişimine katıldı.
12-16 Mart 1995	İstanbul'da Gazi Mahallesi'nde çıkan olaylarda on iki kişi, Ümraniye'deki olaylarda ise beş kişi öldürüldü.
1995 Nisan başı	"Bacanakların Bozası" kapandı.
1995 Nisan ortası	Mevlut, otopark bekçiliği yapmaya başladı.
Mayıs 1995	Rayiha, bebeğini düşürmeye çalışırken öldü.
1995 sonu	Mevlut, Ferhat'ın teklifi üzerine elektrik tahsildarlığı yapmaya başladı.
1996 başları	Süleyman, Mahinur Meryem ile evlendi. İlk çocukları Hasan doğdu.
Kasım 1997	Ferhat öldürüldü.
1998	Süleyman'ın ikinci oğlu Kâzım doğdu.
Haziran 1998	Mevlut, Beyşehirliler hemşehri derneğinde çalışmaya başladı.
Şubat 1999	On beş yıldır Türk devletiyle savaşan ve yıllarca Suriye'de saklanan Kürt lideri Öcalan'ın yakalanması.
1999 yazı	Süleyman, Fatma'yı Bozkurt için Mevlut'tan istedi.
17 Ağustos 1999	17 bin 480 insanın ölümüyle sonuçlanan Marmara Depremi.
2000 Eylül sonu	Mevlut'un büyük kızı Fatma üniversiteye başladı.
Haziran 2001	Fatma ile üniversitede tanıştığı sevgilisi Burhan evlenip İzmir'e yerleştiler.
11 Eylül 2001	New York'taki İkiz Kuleler, El Kaide'nin saldırıları sonucunda yıkıldı.

Eylül 2001	Mevlut'un küçük kızı Fevziye, Kadırgalı bir taksi şoförü olan Erhan'a kaçtı.
2001 sonu	Fevziye ile Erhan'ın düğünü Aksaray'daki bir otelde yapıldı.
2002	Mevlut ilk defa şişe bozasıyla karşılaştı.
Mayıs 2002	Fevziye'nin oğlu, Mevlut'un torunu İbrahim doğdu.
2002 sonbaharı	Mevlut ile Samiha evlendi.
3 Kasım 2002	AKP, genel seçimde tek başına iktidara geldi.
Mart 2003	Siyaset yasağı kalkan Recep Tayyip Erdoğan başbakan oldu.
20 Mart 2003	Irak'ın işgali.
28 Mart 2004	Türkiye'de yerel seçimler AKP'nin zaferiyle sonuçlandı.
7 Temmuz 2005	Londra'da El Kaide'nin metro istasyonları ve otobüslere düzenlediği saldırılar sonucunda 56 kişi yaşamını yitirdi.
19 Ocak 2007	Ermeni gazeteci Hrant Dink uğradığı silahlı saldırı sonucunda öldürüldü.
22 Temmuz 2007	Genel seçimlerde AKP tek başına iktidar oldu.
29 Mart 2009	AKP yerel seçimleri (Duttepe ve Kültepe civarındaki oylarını da artırarak) yeniden kazandı.
Nisan 2009	Mevlut, baba evini apartman dairesi karşılığında sattı.
17 Aralık 2010	Tunus'ta bir sokak satıcısının kendisini yakması üzerine, "Arap Baharı" denen isyanlar ve devrimler başladı.
Mart ve sonrası, 2011	Yüz binlerce Suriyeli mülteci Türkiye'ye sığındı.
12 Haziran 2011	Genel seçimlerde AKP tek başına iktidar oldu.
Mart 2012	Karataşlar ve Aktaşlar yeni dairelerine yerleştiler.